

**Київський національний торговельно-економічний
університет**

**КЛАСИФІКАЦІЯ
НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ**

Монографія

*За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора А.А. Мазаракі*

Київ 2017

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

УДК 339.166

ББК М2/7-9

К 47

Автори: А.А. Мазаракі, д-р екон. наук проф.; Н.В. Мережко, д-р техн. наук, проф.; Л.А. Коптюх, д-р техн. наук, проф.; В.В. Індутний, д-р геолого-мінерал. наук, проф.; О.Р. Мокроусова, д-р техн. наук, проф.; Н.В. Калуга, д-р хім. наук, доц.; Т.А. Караваєв, канд. техн. наук, доц.; Т.М. Коломієць, канд. техн. наук, доц.; В.В. Осієвська, канд. техн. наук, доц.; Т.Г. Глушкова, канд. техн. наук, доц.; О.І. Сім'ячко, канд. техн. наук доц.; Л.В. Черняк, канд. техн. наук доц.; Г.М. Михайлова, канд. техн. наук доц.; С.В. Галько, канд. техн. наук доц.; К.А. Піркович, канд. техн. наук доц.; О.Г. Золотарьова, асист.; Л.В. Андрієвська, канд. техн. наук доц.; С.С. Стретович, асист.; О.С. Шульга, асист.; В.О. Комаха, асист.

*За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора, А.А. Мазаракі*

Рецензенти: Н.І. Доманцевич, д-р техн. наук, професор, завідувач кафедри товарознавства Львівської комерційної академії; П.Ф. Венгель, канд. хім. наук, заступник начальника Управління – начальник відділу ведення УКТЗЕД Управління класифікації товарів Департаменту адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання Державної фіскальної служби України; Ю.В. Гілевич, канд. техн. наук, начальник науково-технічного центру підтвердження відповідності стандартизації та випробувань продукції легкої промисловості та засобів індивідуального захисту.

*Рекомендовано до друку вченою радою Київського національного
торговельно-економічного університету
(протокол № 3 від 29 жовтня 2015 р.)*

Класифікація непродовольчих товарів : монографія /
К 47 А.А. Мазаракі, Н.В. Мережко, Л.А. Коптюх та ін.; за заг. ред.
А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 592 с.
ISBN 978-966-629-808-2

DOI: 10.31617/m.knute.2017-41

У монографії проведено аналіз теоретико-методологічних засад класифікації непродовольчих товарів, опрацьовано інформацію щодо систем класифікацій ДКПП, УКТЗЕД, МКТУ-10 тощо. Наведено приклади практичного використання класифікації непродовольчих товарів на міжнародному рівні: при здійсненні експортно-імпортних операцій, тарифних і нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі тощо. Запропоновано нові методологічні підходи до класифікації непродовольчих товарів, які передбачають розширення угруповань середніх і нижчих розрядів класифікації, котрі найчастіше використовуються у навчальному процесі та в практиці роботи сучасних торговельних підприємств і митних установ.

Рекомендується для фахівців та наукових працівників, викладачів, студентів вузів у галузі товарознавства.

УДК 339.166
ББК М2/7-9

ISBN 978-966-629-808-2

© Мазаракі А.А., Мережко Н.В., Коптюх Л.А., Індутний В.В.,
Мокроусова О.Р., Калуга Н.В., Караваєв Т.А., Коломієць Т.М.,
Осієвська В.В., Глушкова Т.Г., Сім'ячко О.І., Черняк Л.В.,
Михайлова Г.М., Галько С.В., Піркович К.А., Золотарьова О.Г.,
Андрієвська Л.В., Стретович С.С., Шульга О.С., Комаха В.О., 2017
© Київський національний торговельно-економічний університет, 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ	7
1.1. Розвиток класифікацій товарів	7
1.2. Систематика і класифікація в товарознавстві	19
1.3. Методи та принципи класифікації непродовольчих товарів	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СИСТЕМ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ	39
2.1. Економіко-статистична класифікація (ДКПП)	44
2.2. Класифікація товарів згідно з УКТЗЕД	48
2.3. Міжнародна класифікація товарів і послуг (МКТУ-10)	80
2.4. Торгова та навчальна класифікація	86
2.5. Практичне використання класифікацій товарів на міжнародному рівні	90
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ	96
3.1. Пластичні маси та вироби з них.....	99
3.2. Хімічні побутові товари.....	106
3.3. Силікатні побутові товари.....	121
3.4. Металогосподарські товари.....	127
3.5. Будівельні товари	142
3.6. Електропобутові товари.....	188
3.7. Меблі та меблеві товари	225

Класифікація непродовольчих товарів

3.8. Шкіра та взуття.....	232
3.9. Хутрові і хутряні товари.....	256
3.10. Текстильні товари.....	264
3.11. Картон та папір і вироби з них.....	309
3.12. Шкільно-письмові та канцелярські товари.....	326
3.13. Фотокінотовари.....	334
3.14. Музичні товари.....	341
3.15. Побутові радіоелектронні товари.....	347
3.16. Спортивні товари.....	362
3.17. Іграшки.....	380
3.18. Ювелірні товари.....	386
3.19. Парфумерно-косметичні товари.....	403
3.20. Галантерейні товари.....	413
3.21. Культурні цінності.....	438
3.22. Книжкові видання.....	453
3.23. Транспортні засоби.....	464
3.24. Паливно-мастильні товари.....	488
3.25. Зброя та боєприпаси.....	498
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	533
ДОДАТКИ.....	539

ВСТУП

Класифікація і науковий аналіз – це тісно пов'язані та взаємообумовлені фактори загального процесу пізнання оточуючої нас дійсності.

Усвідомлення визначальної ролі класифікації в науковій діяльності людини – визнання того, що якість наукових досліджень та їх ефективність значним чином залежать від її особливостей. На сьогодні активно функціонують наукові спілки з цього напрямку в США, Німеччині, Франції, Скандинавських країнах, Бельгії, Великобританії, Польщі й Китаї.

Значна кількість існуючих класифікацій створена без участі спеціалістів-товарознавців. Вони охоплюють сукупності товарів, які базуються фактично на умовному їх розподілі, особливо в межах окремих груп. Окрім того, в кожній з існуючих класифікацій використовується різна сукупність ознак, кількість розрядів класифікації, а також різні методи систематики.

Останніми роками значно розширився асортимент непродовольчих товарів, освоєно нові сучасні види сировини і матеріалів, запроваджені нові технології, відбулися зміни у нормативному забезпеченні сфери обігу, з'явилися нові національні та міжнародні стандарти, впроваджено Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності.

Об'єктами сфери обігу, поряд з товарами широкого вжитку, стали матеріальна та нематеріальна продукція – як результат господарювання різноманітних галузей, індивідуальної праці, послуг тощо. Ці обставини вимагають розроблення єдиних підходів до виокремлення й оцінювання нових властивостей товарів та розроблення на їх основі більш досконалих класифікацій – засобу пізнання та управління асортиментом непродовольчих товарів.

Практичні, наукові й навчальні класифікації, незважаючи на небувале розширення та оновлення номенклатури товарів у сферах виробництва, обігу і споживання, залишаються незмінними та ґрунтуються на застарілих ознаках. Недоліком є те, що навчальні заклади використовують ці класифікації і класифікатори у навчальному процесі, у підготовці та виданні навчально-методичних посібників, у наукових працях тощо. Нагальною є проблема класифікації непродовольчих товарів при вивченні товарознавства непродовольчих товарів за розділами.

Практика використання наявних класифікацій у навчальній, науковій і практичній діяльності товарознавців засвідчила про їх недоліки, різноплановість, структурні розбіжності, труднощі у співставленні та застосуванні.

Планування, облік і використання навчально-методичних видань з товарознавства – підручників, посібників, практикумів, методичних розробок нині здійснюється з використанням неузгоджених методичних підходів щодо класифікації непродовольчих товарів.

У монографії опрацьовано фактологічну інформацію, проведено аналіз та сформульовано робочі гіпотези щодо класифікації непродовольчих товарів. Наведено приклади практичного використання класифікації непродовольчих товарів для аналізу експорту та імпорту, тарифних і нетарифних заходів регулювання міжнародної торгівлі.

У праці запропоновано нові методологічні підходи до класифікації непродовольчих товарів, які передбачають розширення угруповань середніх і нижчих розрядів класифікації, що найчастіше використовуються в навчальному процесі та в практиці роботи сучасних торговельних підприємств і митних установ.

Класифікація непродовольчих товарів з деталізацією ознак може бути використана для складання навчальних класифікаторів різних груп товарів з використанням розрядів класифікації – від розділів до видів продукції. Розроблена авторами загальна класифікація непродовольчих товарів за вищими розрядами класифікації сприятиме упорядкуванню навчально-методичних видань і виключенню їх дублювання, формуванню та удосконаленню асортименту товарів; дозволить об'єднати в споріднені групи більшу кількість товарів, що надає можливість систематизовано їх вивчати та автоматизовано обробляти інформацію про товар; полегшити вивчення споживних властивостей товарів, дозволяє встановлювати оптимальний рівень цих властивостей, а також визначати вимоги до них.

Подальшого розвитку набуло теоретичне товарознавство щодо методології класифікації непродовольчих товарів.

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

1.1. Розвиток класифікацій товарів

Класифікація (фр., англ. *classification* походить від лат. *classis* – клас і *facio* – роблю) – система розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами тощо) відповідно до визначених ознак. Класифікація – це також дія (процес) за значенням дієслова класифікувати [1].

Оскільки в результаті класифікації утворюється хоча б один клас (група), принаймні, з одним елементом, – можна визначати класифікацію як групування, утворення класів об'єктів, що ближче до етимології слова класифікація.

У сучасній науці класифікації посідають особливе місце. З одного боку, вони дуже добре розвинені. У багатьох галузях знань вони є канонізованим типом продукту наукової діяльності, тож усю отриману інформацію вчені прагнуть оформити у вигляді тих чи інших класифікацій: самих досліджуваних об'єктів, їх властивостей, складу, будови тощо. Кожна множина, яка входить у систему, що вивчається, має бути упорядкована, інакше з нею неможливо було б працювати. У деяких науках класифікаціям надають особливо великого значення. Їм деколи відводять глобальну роль, мало не ототожнюючи з класифікаціями всю науку, розглядаючи їх як необхідну складову будь-якого наукового дослідження на будь-якому його етапі та пов'язуючи з ними надії на вирішення всіх наукових завдань, тобто надії на реалізацію будь-якої складної дослідницької програми.

З іншого боку, якість уже побудованих класифікацій, як правило, не влаштовує фахівців. Створення нових нашоується на численні та різноманітні труднощі, які неможливо подолати через відсутність теоретичних і методологічних засад. Розробка цих основ нашоується на невивченість самого поняття класифікації, відсутність чіткого уявлення про класифікацію як особливе явище пізнання [2].

Первинне впорядкування об'єктів у будь-якій конкретній галузі диктується якісними особливостями самого матеріалу та досягається порівняно просто й природно. Спеціаліст у цій сфері спочатку не потребує певної теорії класифікації. Але з накопиченням матеріалу ситуація ускладнюється, і систематизація перетворюється на проблему, що потребує особливої уваги.

Усе це свідчить про існування в сучасній науці *класифікаційної проблеми*. Але суттєвої гостроти ця проблема набуває далеко не в усіх науках. Багато з них будують та перебудовують свої класифікації, не відчуваючи великих труднощів і не звертаючи на це особливої уваги.

Поступово було визнано загальнонауковий характер класифікаційної проблеми та необхідність міждисциплінарних досліджень класифікації. Виник так званий «класифікаційний рух», у рамках якого робилися кроки для передачі класифікаційної справи з однієї науки до іншої та для розробки програми створення загального вчення про класифікацію поряд із виявленням особливостей процесу класифікації в окремих науках. У міждисциплінарному класифікаційному русі виробляються методологічні основи *класиології*.

Національні класифікаційні товариства у багатьох країнах існують ще з 60-х років ХХ ст. Міжнародний журнал з класифікації видається в Німеччині з 1974 року. Постійно проводяться міжнародні конференції та семінари з питань дослідження класифікацій [3].

Аби краще розібратися в самій суті класифікаційної проблеми, слід виявити її початкові історичні форми.

Історично *перша форма класифікації* розглядається як спосіб організації соціальної пам'яті, що полягає в наявності особливих правил оперування нею. При зверненні до пам'яті за потрібною інформацією досвіду, необхідно було переглядати її комірки, починаючи з тих, в яких зберігається найбільш схематично описаний досвід, послідовно наближаючись до більш конкретних описів варіантів, що відповідають тим чи іншим умовам.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Класифікаційний спосіб побудови соціальної пам'яті забезпечив ефективний пошук та перенесення до нових умов потрібної частини досвіду, при цьому даваючи велику економію сил, оскільки дозволяв переглядати кожен раз не увесь масив сукупного соціального досвіду, а лише той його фрагмент, який був пов'язаний зі схематичним описом діяльності.

Другою формою класифікації є операція поділу понять, яка, на відміну від першої, була нормована не безпосередньо видами діяльності, а спеціально розробленими та сформованими правилами.

Історично *третьою формою класифікації* був метод наукового дослідження емпіричного природознавства XVII–XVIII століть. Стихійно сформовані класифікації природних і соціальних явищ були усвідомлені як зручні та ефективні форми організації знань. Це призвело до появи особливого пізнавального завдання побудови класифікації явищ, що вивчаються. Класифікація у зазначений період виконує роль головного організуючого фактора розвитку науки: наукові предмети задавалися комірками соціальної пам'яті

Четвертою формою класифікації є класифікація як спосіб теоретичної роботи. Саме для цієї форми класифікації характерне виникнення класифікаційної проблеми. Розвиток наукових теорій виявив та реалізував можливість побудови класифікацій на базі теоретичного конструювання моделей усіх можливих форм досліджуваної дійсності [3, 4].

У науковій класифікації фіксуються закономірні зв'язки між класами об'єктів для визначення місця об'єкта в системі, яке вказує на його властивості. Класифікація сприяє рухові науки від емпіричного нагромадження знань до рівня їх теоретичного синтезу, дозволяє робити обґрунтовані прогнози відносно невідомих факторів чи закономірностей [4].

Розрізняють два типи класифікації: штучну і природну.

Штучні класифікації завжди створюються з якоюсь метою. Метою штучних класифікацій, наприклад, може слугувати просто створення пошукової системи.

Класифікація непродовольчих товарів

Товарознавство як галузь знань про товари, їх асортимент і якість, про методи дослідження та оцінювання властивостей користується переважно штучними класифікаціями, які мають практичну спрямованість, є доступними і зрозумілими для широкого загалу користувачів. Штучні класифікації створюють на основі добре відомих властивостей та ознак об'єктів систематики.

Штучні класифікації базуються на різних засадах їхньої побудови, що визначається, передусім, методом їх створення. Розрізняють при цьому прості і складні методи. Прості методи відомі як фасетні. Вони ґрунтуються на використанні, як правило, однієї класифікаційної ознаки. Сукупність фасетних класифікацій того самого об'єкта, створених за різними ознаками, формує різну повноту знань про цей об'єкт.

Хоча класифікація є тією чи іншою мірою умовною й суб'єктивною відповідно до суб'єкта, який її здійснює, і його здатності розрізняти ознаки об'єктів класифікації, все ж таки вона допомагає спростити спілкування людей, дозволяючи оперувати більш вузькими і конкретними поняттями.

М.К. Кушнір наголошує, що за основу штучних (допоміжних) класифікацій беруться неістотні ознаки. А коли за основу беруться суттєві ознаки, з яких випливає максимум похідних, класифікація може слугувати джерелом знання про об'єкти. Вона називається природною. Природна класифікація розподіляє клас об'єктів на відповідні підмножини. Приналежність об'єкта до певних груп дозволяє сформулювати його визначення. Допоміжна класифікація полегшує ідентифікацію об'єкта [2].

Природні класифікації рівнозначні закону природи, тож не варто ставити питання, для чого їх створюють.

Незаперечним прикладом природної класифікації є Періодична система хімічних елементів Д.І. Менделєєва. Вона відіграла велику роль у зв'язку з розв'язанням питання про будову атома.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Спираючись на закономірності своєї таблиці, Д.І. Менделєєв вніс поправки до уже відомих визначень атомних мас торія, церія, індія та деяких інших хімічних елементів.

Спираючись на знання періодичного закону, вчений залишив у своїй класифікаційній таблиці вільні місця, які у подальшому були заповнені елементами, відкритими послідовниками Д.І. Менделєєва. Цей факт став яскравим підтвердженням правильності ідей вченого і сутності природних класифікацій. Передбачені при цьому Д.І. Менделєєвим властивості елементів співпали із властивостями, відкритими в лабораторіях після того, як елементи були винайдені.

Нині користуються наступними видами класифікації:

- економіко-статистичною;
- торговою;
- навчальною.

У більшості джерел наводяться різні визначення терміна «класифікація» (табл. 1.1).

Процес класифікації передбачає поділ будь-якої множини об'єктів (понять, властивостей, предметів) на підмножини за певними загальними ознаками.

Процес класифікації передбачає поділ будь-якої множини об'єктів (понять, властивостей, предметів) на підмножини за певними загальними ознаками.

Із зазначеного вище переліку визначень терміна «класифікація» видно, що автори схильні до одного й того ж принципу при визначенні одного поняття. Звичайно, кожен з них вносить свої зміни, зазначає певні ознаки, які розкривають значення терміна, вказує на об'єкт визначуваного поняття. Але ці зміни не порушують обсяг і зміст терміна «класифікація».

Досить цікавим є визначення, в якому автором вказується, що «класифікація – це система супідрядних понять, представлених у вигляді схем або таблиць» [5]. По-перше, термін «супідрядні» передбачає підпорядкованість, але ж при класифікації не в усіх випадках її об'єкти є підпорядкованими. Прикладом тому може слугувати фасетний метод класифікації, коли здійснюється розподіл на підрозділи, які

Класифікація непродовольчих товарів

незалежні один від одного. По-друге, далеко не в усіх випадках класифікація представляється схемами або таблицями.

З усієї множини понять, явищ, предметів, які можна класифікувати, найбільший інтерес для нас має саме класифікація товарів.

Визначення цього терміна встановлено ДСТУ 3993-2000. «Товарознавство. Терміни та визначення» [5].

Таблиця 1.1

Визначення терміна «класифікація»

Автор (джерело) визначення	Визначення
Г.Б. Бокий	<i>Класифікацією</i> є розподіл за класами та підкласами множини об'єктів (предметів, понять) на основі встановлених у них ознак та визначення певного місця для кожного об'єкта
Н.А. Тюремнова	<i>Класифікація</i> – це логічний процес розподілу будь-якої множини (понять, явищ, предметів) за категоріями або ланками різного рівня залежно від загальних ознак
С.С. Митрофанова	<i>Класифікація</i> – це поєднання нормативних систем: нормативних систем виділення того об'єкта, який буде надалі досліджуватися, нормативних систем виділення його ознак, нормативних систем розподілу цих ознак на сукупність значень, нормативних систем «розбірного ящика», відповідно до якого кожен конкретний представник класу досліджуваних об'єктів має бути поміщений у певну комірку соціальної пам'яті відповідно до значення своїх ознак тощо
М.К. Кушнір	<i>Класифікація</i> – це система супідрядних понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знання, представлених у вигляді схем або таблиць, з метою виявлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів, а також для орієнтації у їхній різноманітності

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Класифікація товару – упорядкований на основі певних ознак розподіл товарів на класи і дрібніші підрозділи, незалежні один від одного або такі, що перебувають у логічній послідовності.

Видається, що це стандартизоване визначення досить повно відображає зміст процесу класифікації.

Наскільки вдалою буде класифікація в процесі застосування, залежить як від особливостей об'єктів класифікації, так і від обраної термінології.

На сьогодні Міністерством статистики України затверджено Товарний словник, в якому застосовуються такі категорії класифікації [1]:

- розділ;
- товарна група;
- товарна позиція;
- товарна підпозиція;
- субпозиція.

У товарознавстві (та інших класифікаціях) застосовуються дещо інші категорії:

- клас;
- підклас;
- група;
- підгрупа;
- вид;
- різновид.

Тож розглянемо основні поняття в галузі класифікації.

Об'єкт класифікації – це елементи множини, для яких будується певна класифікація. Ними можуть бути поняття, властивості, предмети тощо. У товарознавстві й торгівлі класифікують товари, їхні властивості, показники якості, дефекти, способи виробництва, експлуатації тощо.

Мета класифікації – інформаційне забезпечення певного виду діяльності на основі упорядкованого представлення об'єкта у формі угруповань за відповідними ознаками і виявлення зв'язків між ними.

Класифікація непродовольчих товарів

Залежно від рівня управління, видів діяльності та сфери застосування використовують різні класифікації товарів:

- економіко-статистичну класифікацію продукції;
- торгіву;
- навчальну;
- стандартну тощо.

В основу розподілу товарів за ступенями класифікації покладено характерні загальні ознаки. ДСТУ 3993-2000 також встановлено: класифікаційна ознака товару – це об'єктивна особливість товару, що її вибирають як основу для впорядкування розподілу товарів за незалежними один від одного підрозділами, або в логічній послідовності і підпорядкованості [5].

Для непродовольчих товарів такими ознаками є призначення, матеріал виготовлення, спосіб виробництва, особливості конструкції, статево-вікова ознака, сезонність використання, вид виробів, розмірні показники, фасон, обробка тощо.

Проте Гармонізована система опису та кодування товарів (ГС) використовує лише три основних критерії:

- матеріал виготовлення;
- вид обробки;
- функціональне призначення.

Пізнавальний процес товарів як об'єктів дослідження включає методи та різноманітні пізнавальні засоби, зокрема класифікації, які у сукупності формують основу пізнання – вчення про методи отримання знань, яке називають *методологією*.

Методологія класифікації товарів – це система галузевих понять, визначень, термінів, категорій методів пізнання, теорій і законів.

Створюючи класифікатори і класифікації, користуються класифікаційною методологією, її складовими елементами та окреслюють об'єкти класифікації, мету класифікації, класифікаційні одиниці і класифікаційні ознаки.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Для створення нових класифікаторів і перероблення існуючих потрібні глибокі дослідження товарів з позицій товарознавства.

У сучасних умовах нагальними є потреби у відкритті нових законів економічного буття, формуванні нових теорій та їх практичного застосування. Для реалізації цього завдання необхідні сучасні системи галузевих понять і визначень як важливіших елементів становлення національної науково-технічної термінології.

Навчання та пізнання розпочинається із засвоєння понять, завдяки чому вони повинні об'єктивно відображати оточуючу нас дійсність.

Не менше значення як елемент методології має *визначення*, або дефініція – спрямований опис поняття.

Розрізняють змістові визначення або інтенсіональні, що ґрунтуються на розкритті змісту поняття (ДСТУ 3325-96), та переліки або екстенсіональні, які мають відношення до переліків назв досліджуваних об'єктів [6].

Особливу роль у методології товарознавства відіграють *терміни*. Термін означає прикінцеве слово, яке точно й однозначно розкриває сутність (єство) певного наукового поняття. Сутність класифікаційних термінів складає відповідну фахову мову, якою повинні користуватися товарознавці та усі інші спеціалісти, що причетні до питань систематики товарів.

Нормативні документи на терміни та визначення мають провідне значення у даній предметній галузі, а терміни, регламентовані стандартами цієї категорії, є обов'язковими для використання в науковій, методичній і навчальній діяльності.

Найбільш загальні логічні поняття, які характеризують одну з основних форм буття або одне з основних його відношень, називають *категоріями*.

Класифікаційними категоріями є фундаментальні поняття, на яких ґрунтується пізнання товарів як об'єктів дійсності. Це, зокрема: товари, їх групи, види, розряди, властивості, ознаки тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація товарів полягає в розподілі їх по окремих категоріях або ступенях від вищих до нижчих. Вищі ступені класифікації характеризуються термінами «Рід», «Клас», середні – «Група», «Позиція», «Вид». Окрім того, іноді використовують допоміжні терміни: «Підклас», «Підгрупа», «Різновид».

За призначенням усі товари поділяють на три роди:

- споживчі товари – це товари, що використовуються споживачами для особистого споживання;
- товари промислового призначення – це товари, які використовуються для виробництва інших товарів, створюючи їхню сировинну і технологічну забезпеченість;
- оргтехнічні товари – це товари, що використовуються для поліпшення організації адміністративно-управлінської діяльності.

Кожен рід товарів поділяють на класи.

Клас товарів – це сукупність товарів, котрі задовольняють потреби узагальнених груп споживачів.

Рід споживчих товарів поділяють на три класи: продовольчі, непродовольчі та медичні товари.

Підклас товарів – це сукупність товарів, що задовольняють аналогічні групи потреб, але мають певні відмінності. Наприклад, підклас «Господарські товари».

Група товарів – це сукупність товарів, які задовольняють більш специфічні групи потреб, що обумовлено особливостями сировини, матеріалів, конструкцій. У підкласі «Господарські товари», наприклад, виділяють такі групи як побутові, хімічні товари, будівельні матеріали тощо.

Підгрупа товарів – це сукупність товарів, котрі мають спільне з групою основне призначення, але відрізняються від товарів інших підгруп тільки їм притаманними ознаками. Так, у групі текстильних товарів є підгрупи «Тканини», «Трикотажні полотна», «Швейні вироби» «Трикотажні вироби», «Килими та килимові покриття», «Неткані матеріали» і «Текстильна галантерея», що відрізняються за способом виготовлення і цільовим призначенням.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Вид – одна з основних категорій класифікації товарів, що є кінцевим продуктом виробництва, має конкретну назву та призначення, які відображають його зовнішню особливість і внутрішній зміст. Наприклад, туфлі, сукня, ваза можна віднести до категорії виду, а взуття, одяг та посуд – до більш високих ступенів класифікації.

Вид як категорія класифікації є найбільш стабільним і не змінюється протягом тривалого часу. Але під впливом технічного прогресу градації виду змінюються. Вид може поділятися на підвиди, різновиди.

Різновиди товарів – це сукупність товарів одного виду, що відрізняються деякими поодинокими ознаками. Наприклад, сукня залежно від моделі поділяється на прямого, трапецевидного силуету; червоного, зеленого кольорів; 46, 48, 50 розмірів тощо.

Вид товару як категорія класифікації характеризується більшою стабільністю й зберігається протягом досить тривалого періоду. Різновиди й артикули змінюються під впливом технічного прогресу та вимог стилю й моди.

Класифікаційна одиниця – це поняття, яке лежить в основі класифікації, тобто знаходиться на найнижчому рівні. Такою одиницею є вид об'єкта класифікації, котрий має власну назву – товар, показник якості тощо.

Є певна термінологія, що застосовується, наприклад, у митній класифікації (УКТЗЕД) [7].

Товарна номенклатура – впорядкований за визначеними ознаками список товарів, які є предметом відносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Товарний розділ – найвищий рівень класифікації товарів, котрий, як правило, складається із сукупності товарних груп.

Товарна група – рівень класифікації товарів, згрупованих за визначеними ознаками.

Товарна позиція – юридично обов'язковий рівень класифікації, опис яких ґрунтується на загальних властивостях товарів.

Класифікація непродовольчих товарів

Товарна субпозиція – юридично обов’язковий рівень класифікації товарів, згрупованих за властивостями, характерними для певного номенклатурного товарного ряду.

Товарна підсубпозиція – юридично обов’язковий рівень класифікації товарів, згрупованих за більш детальними, ніж у товарній субпозиції, характеристиками.

Таким чином, класифікація – це логічний процес розподілу товарів за найбільш характерними та суттєвими ознаками. Вона має велике теоретичне і практичне значення.

В наукових дослідженнях класифікацію використовують для узагальнення та впорядкування отриманих результатів, а також як засіб подальшого наукового пошуку.

У товарознавстві та торгівлі класифікують товари, їхні властивості, показники якості тощо. У сфері обігу знаходяться десятки тисяч найменувань товарів, причому з кожним днем їх номенклатура постійно збільшується.

Розвиток товарознавства, удосконалення організації торгівлі, здійснення маркетингової діяльності неможливі без об’єднання товарів у класи, групи та інші категорії класифікації.

Метою класифікації в товарознавстві є полегшення при вивченні споживних властивостей, якості та асортименту товарів.

Класифікація надає можливість оцінити раціональність асортименту окремих товарних груп, його відповідність споживацькому попиту, прогнозувати розвиток асортименту. Вона дозволяє ретельніше досліджувати споживні властивості однорідних груп товарів, розробляти групові методи дослідження та оцінки рівня якості товарів (плодів, молочних, рибних продуктів, тканин, взуття тощо).

Угрупування товарів на основі загальних властивостей може використовуватися для розробки оптимальних методів упаковки та нових видів пакувальних матеріалів, умов збереження, транспортування й використання (експлуатації) товарів.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Класифікація використовується при розробці та складанні договорів і контрактів, вивченні споживчого попиту. Відповідно до прийнятої класифікації здійснюються облік і звітність про надходження та реалізацію товарів у оптовій та роздрібній торгових мережах.

Використання електронної обчислювальної техніки, комп'ютерних технологій для обробки даних, створення автоматизованих систем управління неможливе без класифікації товарів.

Класифікація товарів у сучасних умовах має відповідати таким вимогам:

- гарантувати повноту охоплення усіх видів продукції, що виробляється;
- забезпечувати гнучкість класифікації, сутність якої полягає в тому, щоб до переліку продукції можна було за необхідності включати нові найменування, не порушуючи загальної схеми класифікації, враховувати можливі в майбутньому зміни у номенклатурі й асортименті товарів;
- сприяти всебічному дослідженню властивостей товарів;
- сприяти принципам кодування товарів та утворенню короткого шифру товару.

1.2. Систематика і класифікація в товарознавстві

Пізнання й дослідження товарів супроводжується накопиченням кількісних характеристик про них, які окремо або вкупі свідчать про призначення, властивості та можливості використання відповідних об'єктів для тих чи інших цілей.

Для наукового аналізу і формування висновків отримані емпіричні дані і самі об'єкти пізнання потребують ґрунтованого упорядкування на засадах теоретичного мислення та законах діаметричної логіки. Товарознавство з цією метою застосовує наукові принципи і методи систематики та класифікації множин.

У процесі створення класифікації дотримуються певних правил поділу.

Лексичним синонімом визначення класифікації є систематика – розподіл предметів, явищ понять, який передбачає побудову закінченої системи упорядкування множин.

Терміни «систематика» і «класифікація» тотожні, адекватні. Систематика передбачає побудову певної закінченої системи, як правило, природної.

Систематика з грец. *systema* – ціле, що складається з окремих часток. Систематика – слово тієї ж частини мови, що й класифікація, проте різниться своїм семантичним значенням. Поняття систематика має широкі відмінності щодо стилістичних та граматичних характеристик і словосполучень [2].

У наукових текстах і науковому мовленні термін/поняття систематики застосовують у різних формах: систематизація, побудова систем, системний аналіз, системний підхід тощо. У наведених словосполученнях спільним є корінь слів – «систем».

Товарознавство як галузь знань широко використовує цю особливість граматики української мови, формуючи певні угруповання множин об'єктів товарознавчої науки, методів їхнього пізнання, аналізу результатів досліджень, формування теорій та конструювання логічних систем.

Результати практичної систематики відомі як збірники цін певних груп товарів (прейскуранти), прас-листи, каталоги, стандарти, додатки до угод тощо.

Принципи систематики і правила побудови систем товарознавство використовує, створюючи різноманітні угруповання сировини, матеріалів та напівфабрикатів, готових виробів і широкого асортименту товарів різного призначення.

Угруповання окремих видів продукції і товарів базуються на використанні, як правило, однієї ознаки. Їх називають фасетними угрупованнями. Побудова фасет легка у створенні й проста в управлінні з використанням електронних пристроїв.

Систематику предметів і речей, інших об'єктів пізнання вважають першим кроком до встановлення їх властивостей, корисності й цінності. Систематика – це результати

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

утворення цілого з окремих часток, а *систематизація* – процес створення цілого як системи на основі того чи іншого принципу або певної ознаки.

Систематизація, як правило, вимагає попереднього накопичення експериментальних даних, групування їх у певні сукупності, які називають кластерами. Такий підхід відкриває можливості укрупнення первинних вихідних даних і, тим самим, аналізувати кластери або інші угруповання.

Так було сформовано кластерний аналіз, зокрема, основи поділу споживачів на типологічні групи з метою сегментації споживчого ринку та інші підходи управління кібернетичними системами, до яких відносять і ринок.

Отже, в товарознавстві систематизацію слід розглядати як метод формування множин товарів, груп споживачів за різними ознаками та керування асортиментом товарів як базовою категорією ринкової економіки. Ці та інші питання складають предмет ринкознавства/маркетингу – науки з проектування і виробництва нових товарів, їх збуту на підставі вивчення ринку та потреб споживачів з метою отримання прибутку.

Як уже зазначалося, класифікація (лат. *classis* – розряд, *facio* – роблю) – це метод розподілу об'єктів множини за певними рівнями угруповання, які називають розрядами. Для створення класифікації необхідні: об'єкт класифікації, мета класифікації, класифікаційні ознаки і класифікаційні одиниці. У товарознавстві об'єктами класифікації слугують насамперед товари.

Товар – продукт природи, продукт природи і людської праці або тільки людської праці в матеріальній або нематеріальній субстанції та у вигляді послуг, який завдяки своїм властивостям здатен задовольнити наявні чи передбачувані суспільні потреби та призначений для обміну й купівлі-продажу [1].

Проведений аналіз існуючих тлумачень терміна «класифікація» надав змогу сформулювати більш лаконічне, логічне визначення, яке зазначає суттєві ознаки об'єкта, його зміст і межі.

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація – це особливого виду поділ або система поділу множин (у товарознавстві – товарів) на основі показників чи характеристик (ознак), суттєвих для розв’язання теоретичного або практичного завдання так, що за місцем об’єкта в класифікації стає можливим робити висновки про його ознаки.

Мета розподілу товарів за розрядами передбачає забезпечення ефективного товароруку від виробника і до споживача, організації обліку, оцінювання рівня задоволення потреб населення. Класифікаційні ознаки слугують основою розподілу товарів за розрядами. Класифікаційною одиницею при цьому обирають, зазвичай, вид товару.

Класифікація властивостей продуктів природи, предметів людської праці та різноманітних речей особистого і колективного вжитку має виключне значення для з’ясування їхньої суті, формування видового асортименту та забезпечення високого рівня доброякісності готових виробів.

Властивості товарів, як уже згадувалося, – це їх природні ознаки. Вони дають змогу розробляти науково обґрунтовані природні класифікації, які, власне, і сприяють вирішенню цих завдань.

На жаль, ці питання в теоретичному товарознавстві не знайшли широкого розвитку, відсутні також системні дослідження, потребує уточнень низка визначень понять стосовно термінології.

У наукових дослідженнях і практичній товарознавчій діяльності переважали створення та використання так званих штучних класифікацій товарів, як об’єктів систематики, що базувалися переважно на несуттєвих їх ознаках. З ряду несуттєвих ознак використовували найчастіше призначення товару, потреби у зручності вивчення об’єктів класифікації (так звані навчальні класифікації), класифікації за стандартами тощо.

Відомо, що основними елементами наукової класифікації множин є *об’єкт* класифікації, *мета* класифікації, *класифікаційна ознака* і *класифікаційна одиниця*. В наших дослідженнях об’єктами класифікації є *промислові товари*

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

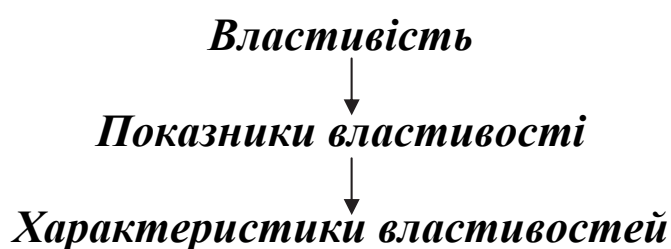
різного походження, складу, будови, різноманітного призначення, оздоблення, що забезпечує їм широкий спектр властивостей [27].

Мета систематики властивостей досліджуваних товарів полягає у використанні створених систем класифікації в управлінні асортиментом промислової продукції та в забезпеченні належного рівня її якості.

Різнманітні властивості товарів слугували класифікаційними ознаками. Вони розглядалися як якісні клейдони товарів, які для споживача можуть бути суттєвими (значущими, добрими, бажаними) і несуттєвими (побічними, другорядними, недобрими).

Класифікаційна одиниця – четвертий важливий науковий елемент класифікації властивостей товарів. У логіці це має відношення до властивостей, яким притаманна певна інтенсивність, або, іншими словами, до властивостей, які можна виміряти кількісно. Такі властивості, у свою чергу, поділяють на одномірні або лінійні (наприклад, «маса» виробу, його «довжина») і на двомірні (наприклад, «швидкість»).

Кількісно властивості товарів оцінюють відповідними показниками і характеристиками. В ієрархічній системі ці поняття мають таке підпорядкування:

Наприклад: властивості тканин – механічні; показники властивостей – міцність до розриву.

Характеристики властивостей:

- розривне навантаження (P_r , Н);
- подовження (ℓ , мм; ε , %);
- межа міцності (σ , Н/мм²) тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

У друкованих текстах, на жаль, часто зустрічаємося з хаотичним використанням цих питань, а математичний термін «характеристика» (від грец. – ціле число десяткового логарифма) використовують замість терміна опис (словесної передачі чого-небудь).

Деякі властивості товарів не мають кількісної визначеності. Їх називають *точковими властивостями* (наприклад, «скляний», «дерев'яний»).

У логіці і в товарознавстві доречним є виокремлення особливої групи властивостей, яку називають *екстенціональними* [3]. Це ознаки виробів, за якими сформовано окремі класи промислових товарів, наприклад:

- текстильні товари;
- будівельні товари;
- транспортні засоби тощо.

Надати товарознавчу оцінку товару означає віднайти і виокремити суттєві його властивості, оцінити їх якісно й виміряти кількісні показники та характеристики виробу.

Вирішенню цього завдання покликані сприяти класифікації властивостей товарів, формування яких базується на законах природи внаслідок використання природних ресурсів, продуктивних сил та інтелектуального потенціалу суспільства.

Властивості товарів формуються в процесі отримання, виготовлення або виробництва різноманітних матеріальних благ, які набувають форми товарів у сфері обміну. Як уже зазначалося, у створенні товару і формуванні його властивостей беруть участь різні чинники.

Промислові (непродовольчі) товари природного походження формуються переважно під впливом природних чинників. Мається на увазі формування видового асортименту, наприклад, виду текстильних волокон – бавовни, льону, джуту, конопель тощо. Споживач одержує з насіння той вид волокна, насіння якого він використав. Рівень агротехніки, його розум і праця можуть вплинути лише на кількісні показники отриманого продукту.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Стосовно впливу людського чинника на формування властивостей отримуваних продуктів природи, то його роль значно менша.

У процесі формування властивостей непродовольчих товарів, які виготовляють у заводських умовах, перевага належить чинникам, які мають відношення до людського фактора. Це, передусім, розум і праця людини, її інтелект та рівень класифікації. По-друге, засоби виробництва у широкому розумінні цього терміна. І, по-третє, вихідна сировина або вихідний матеріал, до створення яких відношення має переважно природа. У таблиці 1.2 наведено загальну схему систематики властивостей промислових товарів.

Таблиця 1.2

Класифікація властивостей товарів

За походженням	Природного походження		Промислового виробництва	
За приналежністю	– Речові. – Натуральні		– Речові. – Натуральні	– Конструктивні. – Штучні
За придатністю до обміну	Товарні		Товарні	
За оцінкою споживача (користувача)	Корисні (корисність)	Вартісні (вартість)	Корисні (корисність)	Вартісні (вартість)
За сферою використання	– Споживні (ужиткові)	Благодатні	– Споживні (ужиткові)	Благодатні

Натуральні властивості непродовольчих товарів природного (рослинного, тваринного чи мінерального) походження мають переважно речовий характер. Вони обумовлені хімічним складом основної речовини, її будовою та ознаками, наданими цим виробам у процесі їх отримання або виробництва.

Натуральні властивості товарів заводського виробництва поділяють на речові та властивості, отримані під впливом технологічних чинників (набуті у виробництві).

Отже, промислові товари і їхні властивості формуються під впливом різних чинників, знання про які необхідні в товарознавстві для наукового з'ясування їх суті і ступеня впливу на якість готових виробів.

Товари та притаманні їм властивості – поняття неоднорідні. За ознакою походження їх формує природа відповідно до своїх законів або створює людина у заводських умовах, керуючись наявними потребами та користуючись досягнутим рівнем розвитку продуктивних сил.

Товари природного походження придбавають комплекс властивостей, які є суто *речовими*, сформованими природою за її законами творення натуральних матеріальних об'єктів.

Товари промислового виробництва у широкому розумінні цього терміна виготовляють з певних вихідних матеріалів (сполук, сировини), властивості яких трансформуються в ознаки готових виробів без суттєвих змін і формують комплекс *речових* властивостей відповідних готових товарів. На стадії проектування товарів та в процесі їх виготовлення в заводських умовах готовим виробам надають певних конструктивних ознак, які в сукупності створюють відповідну структуру або побудову товару. Цей комплекс ознак називають *конструктивними* властивостями.

Речові властивості є природними або натуральними за своїм змістом і походженням. Вони визначальні для товарів природного походження та предметів промислового виробництва. Натуральні властивості товарів лежать в основі подальших діалектичних переходів ознак виробів у сфері обміну в форму товарних властивостей та у форму споживних (ужиткових) властивостей у сфері використання продуктів природи або предметів промислового виробництва.

Конструктивні властивості товарів промислового виробництва є групою штучних ознак, яка для тих чи інших товарів важлива, впливає певним чином на товарні властивості

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

виробу, але, як правило, не є визначальною, або, іншими словами, відіграє другорядну роль в оцінюванні товарів.

Натуральні властивості продуктів природи і предметів людської праці слугують основою формування їхніх товарних властивостей в разі набуття ними товарної форми. У сфері обігу товарні властивості матеріальних об'єктів (товарів) проявляються у формі корисних для споживача ознак (корисності), які обумовлюють здатність виробу задовольняти потреби людини, та у формі вартості – властивості, що забезпечує здатність товару до його обміну на інший виріб або на гроші. Ці дві групи властивостей є одним цілим, вони не існують одна без іншої. Визначальна при цьому – група корисних ознак, оскільки вони є об'єктивними показниками і характеристиками товару, здатними задовольняти тій чи іншій мірі певні потреби людини.

Вартісні властивості товару (їх інколи ще називають обмінними) проявляються в різних формах, а їхні кількісні характеристики (наприклад, ціна) залежать від ринкових чинників. При незмінній корисності товару його вартісні ознаки можуть бути різними, що визначає ринок.

На цю особливість товарних властивостей звертав увагу ще Аристотель. Прихильники трудової теорії вартості [3] дещо по іншому оцінювали корисність товарів. Провідною вважалася вартісна група властивостей, а джерелом їх формування є людська праця.

Це положення з багатьох точок зору не витримує критики. По-перше, товарне виробництво переслідує мету виготовляти вироби для задоволення потреб людини, що досягається завдяки їхній корисності. По-друге, продукти природи формуються переважно без участі людської праці. Їх корисні властивості формує природа. У сфері обігу, придбаваючи форму товару, ці продукти набувають вартості, яка забезпечує їм здатність до обміну або продажу за гроші. У цьому випадку джерелом вартості виступає корисність продукту та потреба у ньому.

Корисність товару визначає споживач (користувач), користуючись його (товару) натуральними властивостями. Із широкого спектра натуральних властивостей споживач свідомо відбирає й оцінює ті з них, які, власне, визначають корисність продукту або речі.

У сфері споживання чи використання цей звужений перелік натуральних властивостей виробу, що позбувся форми товару, називають *споживними* або *ужитковими* властивостями.

Вартісні властивості товару у сфері споживання трансформуються у *благодатні* ознаки. Придбаний продукт природи або предмет промислового виробництва вони перетворюють в благо, створюють для людини умови, які вона потребує в житті.

Діалектика форм властивостей товарів – речові, натуральні, товарні, корисні, споживні (ужиткові), як метод пізнання, сприяє поглибленню розуміння предмета товарознавства. Він зароджується у сферах формування продукту природи або промислового виробництва і виступає у формі речових і конструктивних властивостей. Ці ознаки готових виробів визначають переважно різні технічні й технологічні науки (матеріалознавство, проектування і конструювання виробів, технологія тощо). Товарознавство використовує знання цих суміжних наук як вихідну базу, котра забезпечує формування натуральних (природних і штучних) ознак, завдяки яким продукт, предмет або річ стають спроможними задовольняти ті чи інші потреби людини.

Товарне виробництво породило обмін продуктів природи і предметів праці, сприяло зародженню торгівлі та спонукало до перетворення натуральних властивостей цих об'єктів обміну у товарні. У сфері обігу товар знаходиться в системі «споживач – ринок – товар». Складові цієї системи породжують принципово нові підходи до оцінювання товару. Тут, передусім, використовують формулу «товарознавчої оцінки». Надати товарознавчу оцінку товару означає віднайти

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

і виокремити суттєві його властивості, оцінити їх якісно й виміряти кількісні показники та характеристики виробу.

Із широкого переліку натуральних властивостей товару споживач або фахівець-товарознавець виокремлює певний перелік ознак виробу, які формують його корисність чи доброякісність. Для здійснення процедури «купівлі-продажу» споживач враховує й вартісні властивості товару, які формує ринок.

Не вдаючись у подробиці опису ринку як сукупності економічних відносин між фізичними і юридичними особами з організації та купівлі-продажу товарів відповідно до законів товарного виробництва, зазначимо, що вартісні властивості промислових товарів визначаються передусім їх корисністю. Поряд з цими показниками і характеристиками вартості товарів можуть коливатися у широких межах при незмінній корисності або цінності товару, що пов'язане з дією на вартість товару ринкових чинників, насамперед попиту і пропозиції.

Товарні властивості як похідні натуральних ознак виробів, котрі у сфері обігу набувають форми товарів і надають для споживачів корисності або цінності, є *предметом товарознавства*. Вартісні властивості товарів вивчають економічні науки, зокрема, політична економія.

У сфері споживання або використання виробів корисні властивості товарів трансформуються у споживні або ужиткові властивості. Життєвий цикл товару продовжується у формі предмета споживання (ужиткування). Функція товарознавства на цьому етапі полягає у розробці процедур і рекомендацій з раціонального використання, догляду, зберігання виробів та утилізації їх залишків по закінченні терміну служби.

Товар – це продукт природи, продукт природи і людської праці або лише людської праці в матеріальній, нематеріальній субстанції та у вигляді послуг, який завдяки своїм властивостям здатен задовольняти наявні чи передбачувані суспільні потреби та призначений для обліку й купівлі-продажу [1].

Наведене визначення товару містить його основні ознаки: походження, сутність, властивості, здатність задовольняти суспільні потреби, призначення. Ці ознаки є первинними і суттєвими. Вони не міняють своєї сутності внаслідок перетворення продукту або речі в товар як атрибут цих об'єктів. Важливим є те, що наведені ознаки являють собою предмет наукової чи природної класифікації множини.

Із наведеного переліку ознак (назвемо їх класифікаційними) товарознавство віддає перевагу властивостям об'єктів.

Результатом класифікації є класифікатори або класифікації певних множин – одягу, автомобілів, цінних паперів тощо.

Розрізняють класифікації природні і штучні.

Переважають штучні класифікації.

Основними елементами наукової класифікації є: об'єкти класифікації, мета класифікації, класифікаційна ознака і класифікаційна одиниця.

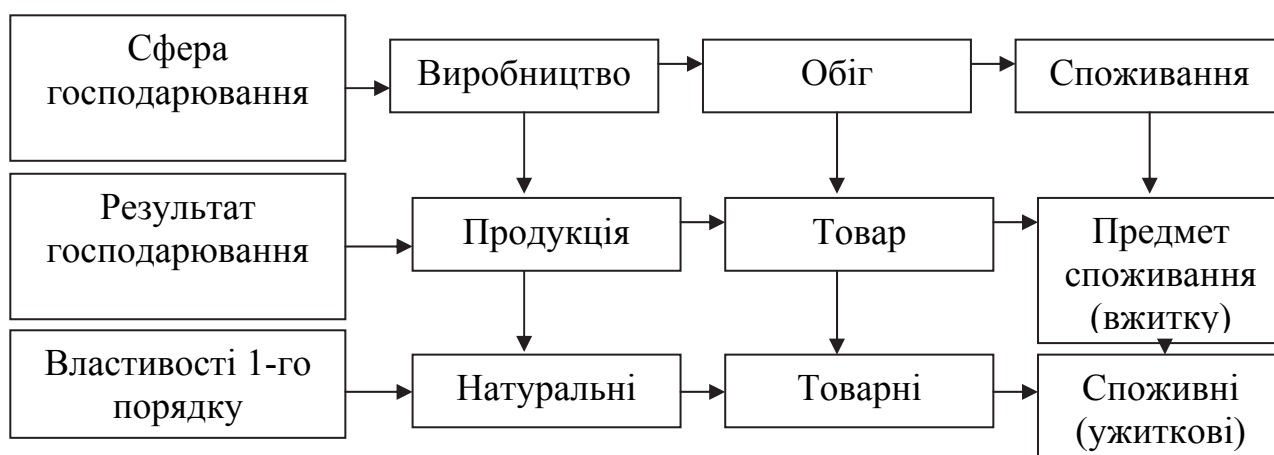
Під властивістю речі розуміють її об'єктивну особливість, рису, що проявляється при відношенні однієї речі до іншої.

Усе те, що надає визначеність тій чи іншій речі, вказує на її схожість (подібність) з іншими речами або на її відмінність від них, складає властивість речі.

В існуючих системах господарювання, які включають стадії виробництва, обігу і споживання (вжитку) об'єкти класифікації (предмети, продукти, речі) набувають певних властивостей (рис. 1.1), які відомі як *природні (натуральні), товарні і споживні (ужиткові)*. Зазначимо, що природні властивості формуються у сфері виробництва – природою чи людською (розумовою або мускульною) працею.

Товарні й споживні властивості є атрибутивними. Їх показники і характеристики, як правило, різняться від подібних ознак натуральних властивостей. Ця відмінність товарних і споживних властивостей об'єктів класифікації полягає, насамперед, у тім, що вони, як правило, не мають кількісної визначеності. Прикладом можуть слугувати естетичні властивості, котрі оцінюють переважно методами квалілогії (словесно).

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Рис. 1.1. Властивості об'єктів класифікації за сферами господарювання

Враховуючи це розроблення класифікацій за ознаками властивостей, доцільно проводити з урахуванням сфер господарювання, а саме: виробництва, обігу і споживання. Подібні підходи уже відомі. Так, заслуговує на увагу монографія І.Н. Коломійцева «Принципи класифікації промислових товарів за споживними властивостями» [4]. Праця цінна своїми теоретичними положеннями та розробленими автором принципами класифікації. На жаль, товарознавча наука не скористалася досягнутим.

Безмежна кількість штучних практичних класифікацій промислової продукції і непродовольчих товарів створена без належного наукового підґрунття та потребує корінного доопрацювання.

Існуючий нині поділ непродовольчих товарів на розділи (взуття, трикотажні вироби, електротовари тощо) потребує уточнення з урахуванням наявності сучасного асортименту і змін його групової структури.

Визначальними ознаками кожного з наведених напрямів класифікації множин (товарів) є властивості. Їм належить відвести вищі розряди класифікації, наприклад, розділи. Далі бажано визначити кількість таксономічних рядів (рівнів систематики), скласти, перелік властивостей (їх найменувань) та встановити належність до певного таксономічного ряду.

Число рівнів класифікації називають глибиною систематики. На кожному рівні визначають число угруповань. Бажано, щоб його кількість була рівною десяти або кратною десяти. Від глибини систематики і кількості угруповань на кожному рівні класифікації залежить її ємність [4].

Отже, створення класифікації за властивостями предметів, товарів або речей вимагає копіткої підготовчої роботи, а саме: глибокого і всебічного знання об'єкта класифікації, його ознак та властивостей, їхнього ієрархічного підпорядкування, діалектичних переходів натуральних ознак у товарні і споживні. Це положення має пряме відношення до товарознавчої науки і свідчить про її роль у вирішенні проблеми створення вітчизняних класифікаторів і класифікацій.

1.3. Методи та принципи класифікації непродовольчих товарів

У процесі розробки класифікації необхідно дотримуватися загальноприйнятих принципів.

Перш за все, перед розробкою класифікації необхідно поставити певну мету. Метою класифікації споживчих товарів є удосконалення торговельно-технологічних процесів, полегшення при вивченні асортименту та якості товарів, можливість використання комп'ютерних технологій тощо. Згідно з поставленою метою класифікації визначається кількість та перелік класифікаційних ознак, а також кількість категорій (ступенів) класифікації.

Класифікація повинна бути логічно побудована, мати наукове та практичне значення, не бути громіздкою, легко запам'ятовуватися.

Найважливіше питання класифікації – правильний вибір ознаки, за якою той або інший товар буде віднесено до певного угруповання. Основними ознаками класифікації продукції вважаються:

- спільність технологічних процесів її виробництва. При цьому до одного класифікаційного угруповання можна віднести різні за зовнішнім виглядом і призначенням товари;

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

- мета використання товару. За цією ознакою товари поділяються на товари виробничо-технічного призначення і товари широкого вжитку;
- ступінь довговічності товару. За цією ознакою товари поділяються на два види: товари тривалого користування і товари короткочасного користування;
- ставлення покупців до товару дозволяє поділити товари широкого вжитку на чотири види: товари повсякденного попиту (ці товари споживачі купують часто і з мінімальними зусиллями для їх порівняння); товари попереднього вибору (ці товари при купівлі споживач порівнює з аналогічними за ціною, якістю, дизайном); товари особливого попиту (це ексклюзивні товари з унікальними характеристиками); товари пасивного попиту (це частіш за все нові або малознайомі товари, про купівлю яких споживач не думає);
- фізико-хімічні властивості. Товари можуть класифікуватися за формою, габаритними розмірами, хімічним складом (вмістом жиру, води, цукру тощо).

Для непродовольчих товарів суттєвими ознаками для їх класифікації є призначення, сировина, способи виробництва, особливості конструкції, сезонність використання, вид продукції, розмірні показники, обробка тощо.

Оскільки товари мають задовольняти певні потреби споживачів, то їх призначення є головною ознакою на вищих і нижчих рівнях класифікації. Відповідно до призначення виділяють такі товарні групи непродовольчих товарів як меблі, одяг, взуття тощо. Деякі товари класифікуються за специфічними ознаками, обумовленими їхньою природою.

Побудувати класифікацію можна двома методами: ієрархічним і фасетним.

Суть *ієрархічних методів* класифікації полягає у послідовному розподілі заданої сукупності на підпорядковані (супідрядні) підмножини. Ієрархічний – з грец. *hierarchical* – службова драбина, порядок підпорядкування нижчого вищому.

Процедури класифікації множин за цим методом розпочинаються з вибору суттєвих ознак класифікації та визначення їх місця за рівнями систематики.

Враховуючи достатньо жорстку процедуру побудови структури класифікації, необхідно перед початком роботи визначити її мету, тобто які властивості повинні мати об'єднані в класи об'єкти. Ці властивості приймаються надалі за ознаки класифікації.

Результатами ієрархічних методів класифікації є складні класифікатори різного ступеня складності. Для цього використовують їх певні характеристики, основними з яких є: глибина систематики, число груп на кожному рівні і ємність класифікацій.

Отже, ієрархічний метод класифікації – послідовний розподіл великої кількості об'єктів на підлеглі класифікаційні угруповання. Особливість цього методу полягає у тісному взаємозв'язку між окремими класифікаційними групами, який виявляється через спільність і відмінність основних ознак.

Ієрархічна система класифікації вимагає дотримання певних правил:

- класифікація має легко читатися, для чого число її ступенів і кількість згруповань не повинно бути великим;
- ознаки класифікації мають бути суттєвими, максимально відображати споживні властивості товарів;
- на кожному ступені класифікації товари об'єднують тільки за однією ознакою;
- класифікація повинна починатися з найбільш загальної суттєвої ознаки з поступовим переходом на подальших ступенях до специфічних для даної групи товарів ознак;
- кожна наступна ланка має конкретизувати, уточнювати ознаку попередньої ланки.

Класифікація, побудована за цим методом, гармонійна, але в окремих випадках занадто громіздка. Схематично сутність ієрархічного методу класифікації надана на рис. 1.2.

Фасетний метод класифікації – це паралельний розподіл великої кількості об'єктів на незалежні класифікаційні

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

угруповання по одній із ознак в кожній групі. Фасетні угруповання широко використовують у товарознавстві і в торговій практиці для типілізації підприємств торгівлі та позиціювання товарів на ринку, для вирішення логістичних завдань товароруку тощо. Фасетка – з франц. *facete* – грань відполірованого скла.

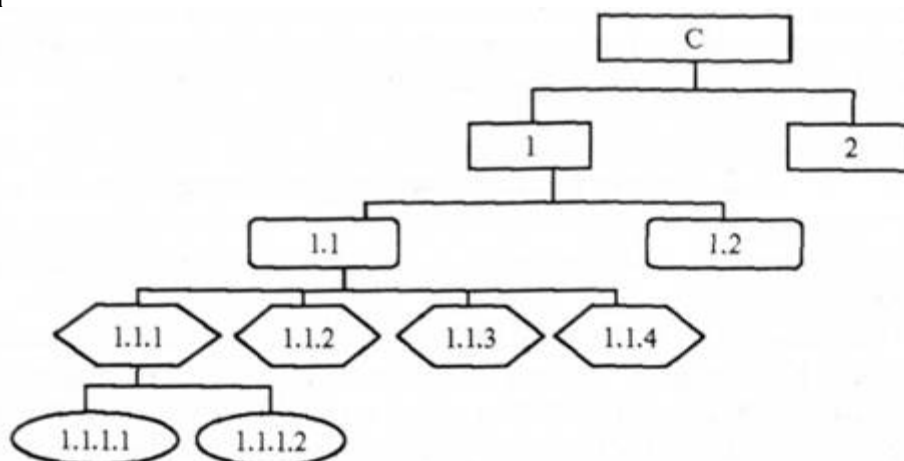

Рис. 1.2. Ієрархічний метод класифікації

Особливістю фасетного методу є те, що різні ознаки класифікації не зв'язані між собою. Цей термін походить від французького слова *facete*, що означає «грань відшліфованого каменя». Дійсно, як кожна грань каменя існує окремо, так і різні класифікаційні угруповання при фасетному методі не залежать і не підкоряються один одному (рис. 1.3).

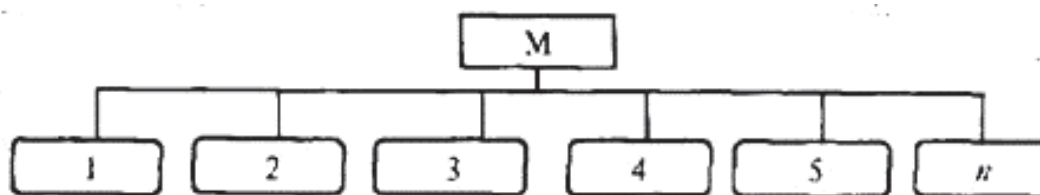

Рис. 1.3. Фасетний метод класифікації

Завдяки цьому фасетна система відзначається більшою гнучкістю, можливістю обмежувати кількість ознак і угруповань.

Класифікація непродовольчих товарів

Використовуючи фасетний метод класифікації, товари з пластичних мас можна класифікувати за видом сировини (з поліетилену, з поліпропілену, з поліметилметакрилату тощо); за способом виробництва (лиття під тиском, екструзія, каландрування); за відношенням до нагрівання (термопласти, реактопласти).

Кожен з цих методів класифікації має свої переваги і недоліки (табл. 1.3), знання яких дозволить раціонально використовувати їх з урахуванням цільового призначення.

Залежно від порядку утворення класифікаційних угруповань розрізняють десятинну, сотенну і довільну системи класифікації.

Таблиця 1.3

Переваги та недоліки методів класифікації

Метод	Переваги	Недоліки
Ієрархічний	Можливість виділення спільності та подібності ознак об'єктів на одному і різних ступенях, висока інформаційна насиченість	При великій глибині: надмірна громіздкість, високі, не завжди обґрунтовані затрати, труднощі у використанні. При невеликій глибині: інформаційна недостатність, неповне охоплення об'єктів та ознак
Фасетний	Гнучкість системи, зручність використання, можливість обмеження кількості ознак без втрати достатності охоплення об'єктів	Неможливість виділення спільності і різниці між об'єктами в різних класифікаційних угрупованнях

Складні класифікації створюють, використовуючи ієрархічні методи угруповань і комбіновані прийоми систематики.

Глибина систематики залежить від числа рівнів або кількості розрядів.

Бажано, щоб найбільша кількість рівнів, на яку поділяють об'єкт класифікації, була рівною або кратною десяти.

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади класифікації непродовольчих товарів

Число угруповань на кожному рівні визначають різновидами властивостей, які покладено в основу визначення того чи іншого розряду класифікатора.

Від глибини систематики і кількості угруповань на кожному рівні класифікації залежить ємність класифікаційних систем. Її формують, виходячи з практичних потреб, зазначених у змісті мети класифікації. У цих класифікаторів практичний характер і прийнятий порядок галузевої реєстрації. Провідне значення мають державні класифікатори, яких в Україні нині нараховується понад двадцять найменувань.

Методи класифікації належать до провідних пізнавальних засобів. Теоретичною базою цих засобів є відкриті закони і визнані теорії. Загальні світоглядні й методологічні функції при цьому виконує діалектика.

Аби створити практичну класифікацію товарів, необхідно досконало знати принципи діалектики, її матеріалістичну основу, діалектичні залежності і перетворення в процесі речових трансформацій.

Перетворення продуктів природи в товари, а товарів – у предмети споживання, є не чим іншим, як діалектичною зміною форми існування матеріальних об'єктів на різних стадіях їх життєвого циклу.

Як свідчить історія, у процесі розвитку науки складові елементи класифікаційної методології трансформуються в більш досконалі форми пошуку істин – теорії і закони.

У підсумку зміст розглянутих елементів як основи класифікації товарів збагачується досягненнями попередників та сучасними результатами досліджень, які формують наукову новизну пізнання, його інформаційне забезпечення.

Наведені елементи класифікаційної методології – категорії перемінні. Їм притаманні риси удосконалення, збагачення, запозичення тощо. Варто підкреслити використання у цьому плані теорій і методів *конвергенції*.

Першим кроком у цьому плані може бути завершення роботи із створення класифікатора змісту товарознавства за вищими розрядами систематики – розділами і класами. Для

Класифікація непродовольчих товарів

складання навчально-методичних і навчальних посібників, у тому числі підручників та практикумів, необхідно створити класифікатори товарів кожного розділу з використанням ієрархічного методу за розрядами: клас, підклас, група, підгрупа, вид.

Створюючи класифікатори і класифікації, користуються класифікаційною методологією, її складовими елементами та окреслюють об'єкти класифікації, мету класифікації, класифікаційні одиниці й класифікаційні ознаки.

Для створення нових класифікаторів і перероблення існуючих потрібні глибокі дослідження товарів з позицій товарознавства.

Удосконалюючи наявні класифікації, особливу увагу слід приділити з'ясуванню генезису властивостей товарів за сферами економіки: виробництва, обігу, споживання; розробленню термінів і визначень; уведенню нових товарознавчих категорій як основи створення класифікацій.

Першим кроком щодо цього є розроблення теорії та методології формування класифікацій непродовольчих товарів з деталізацією ознак для складання навчальних класифікаторів різних груп товарів з використанням розрядів класифікації – від розділів до видів продукції.

Досягнення зазначеної мети передбачає детальне дослідження нових властивостей об'єктів, зокрема, сировини, матеріалів, конструкцій, споруд, готової продукції у розрізі галузей господарювання, виробництва, обігу і споживання.

Таким чином, розроблені методологічні основи наукової класифікації непродовольчих товарів сприятимуть поліпшенню організації навчального процесу підготовки фахівців-товарознавців, підготовці науково-методичних посібників і підручників, проведенню наукових досліджень, створенню практичних класифікаторів для сфер виробництва, обігу і споживання непродовольчих товарів.

Розділ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СИСТЕМ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Номенклатура об'єктів сфери обігу стала широкою та складною для вимірювання й оцінювання. Універсальним критерієм кількісної оцінки товарів вважають вартісний показник. Він є абстрактним і не характеризує міри задоволення потреб споживачів у товарах.

Останніми роками значно розширився асортимент непродовольчих товарів, освоєно нові сучасні види сировини й матеріалів, запроваджено нові технології, відбулися зміни у нормативному забезпеченні сфери обігу, з'явилися галузеві стандарти – вітчизняні, міждержавні і міжнародні, впроваджено українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності. Об'єктами сфери обігу, поряд з товарами широкого вжитку, стала матеріальна та нематеріальна продукція як результат господарювання різноманітних галузей, а саме: заводського й фабричного виробництва, індивідуальної праці, послуг тощо. Ці обставини вимагають розроблення єдиних підходів до виокремлення та оцінювання нових властивостей товарів і розроблення на їх основі більш досконалих класифікацій – засобу пізнання та управління асортиментом непродовольчих товарів.

Аналіз наявних класифікацій і класифікаторів, які знаходять практичне застосування в державних інституціях України, свідчить, що їх загальна кількість досягла майже двох десятків, це, зокрема:

- Міжнародна класифікація товарів та послуг (МКТП);
- Державний класифікатор продукції та послуг (ДК П16-97);
- Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД);
- Статистична класифікація продукції (СКП);
- Торговельна класифікація (форма № 3 ТОРГ);
- Загальносоюзний класифікатор продукції (ОКП);
- Навчальна класифікація;

Класифікація непродовольчих товарів

- Стандартна класифікація товарів (СКТ);
- Прейскурантна класифікація товарів та інші – національні, міждержавні, державні.

Наведені класифікації створені ієрархічним методом із застосуванням різних ознак і принципів систематики, що утруднює можливість їх співставлення за тими чи іншими класифікаційними ознаками, крім однієї – об'єкта класифікації.

Першочергового значення набувають критерії оцінювання кількості товарів з подальшим поділом і з'ясуванням їх властивостей, здатних задовольняти проблеми суспільства. Це висуває на перше місце проблему класифікації і систематики об'єктів як основи управління товарним виробництвом, асортиментом та якістю товарів.

Незважаючи на небувале розширення й оновлення номенклатури товарів у сферах виробництва, обігу і споживання, їх практичні, наукові та навчальні класифікації залишаються незмінними і ґрунтуються на застарілих ознаках. Найсуттєвішим недоліком є те, що навчальні заклади різних рівнів акредитації використовують ці класифікації і класифікатори у навчальному процесі, у підготовці та виданні навчально-методичних посібників у наукових працях тощо. Нагальною є проблема класифікації навчальних дисциплін і товарознавства непродовольчих товарів за розділами.

Практика використання наявних класифікацій у навчанні, науковій і практичній діяльності спеціалістів-товарознавців засвідчила про їх недоліки, різноплановість, структурні розбіжності, труднощі у співставленні та застосуванні. Переважають навчальні класифікації. Їх розробляють, як правило, навчальні установи – університети та інститути, що призвело до певних труднощів у використанні.

Планування, облік та використання посібників з товарознавства – підручників, практикумів, методичних розробок на сьогодні здійснюється з використанням неузгоджених методичних підходів щодо класифікації непродовольчих товарів. Підготовка до видання «Великої енциклопедії товарів»

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

засвідчила нагальну потребу у науково-навчальному класифікаторі непродовольчих товарів, який би охопив і систематизував багатотисячний перелік сучасних видів непродовольчих товарів як об'єктів товарознавства.

Україна як повноважний член міжнародного співтовариства через свої статистичні органи бере участь у розробленні міжнародних статистичних нормативів і систематично надсилає міжнародним організаціям дані для їх публікації у статистичних виданнях. Проте формування статистичної інформації на методичних принципах, що застосовувалися у колишньому СРСР, унеможлиблювало порівняння показників економічного розвитку України з іншими державами.

Для визначення напрямів роботи та реалізації заходів щодо переходу України на міжнародну систему обліку і статистики були розроблені «Концепція побудови національної статистики України та Державна програма переходу на міжнародну систему обліку та статистики», «Програма реформування державної статистики на період до 2002 року». В цих документах передбачено наближення методів статистичних спостережень і методології обчислення показників до загальноприйнятих у світовій практиці критеріїв. На сьогодні реформа інститутів статистики віднесена до першочергових пріоритетів реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

Одним з пріоритетних напрямів переходу до прийнятої в міжнародній практиці системи обліку і статистики визначено розробку єдиної системи класифікації та кодування техніко-економічної інформації.

Складовою частиною Державної системи класифікації і кодування техніко-економічної інформації є державні класифікатори України. Нині в Україні розроблено та впроваджено 18 класифікаторів:

- ДК 001–94. Класифікатор форм власності;
- ДК 002–94. Класифікатор організаційно-правових форм господарювання;

Класифікація непродовольчих товарів

- ДК 003–95. Класифікатор професій;
- ДК 004–95. Класифікатор нормативних документів;
- ДК 005–96. Класифікатор відходів;
- ДК 006–96. Класифікатор валют;
- ДК 007–96. Класифікатор держав світу;
- ДК 008–96. Класифікатор корисних копалин та підземних вод;
- ДК 009–2010. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД);
- ДК 010–96. Державний класифікатор управлінської документації;
- ДК 011–96. Класифікатор системи позначень одиниць вимірювання та обліку (КСПОВО);
- ДК 012–97. Державний класифікатор України. Класифікація основних фондів (КОФ);
- ДК 014–97. Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ);
- ДК 015–97. Класифікація видів науково-технічної діяльності (КВНТД);
- ДК 016:2010. Державний класифікатор продукції та послуг (ДКПП);
- ДК 017–98. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД);
- ДК 018–2000. Державний класифікатор будівель та споруд (ДКБС).

Одночасно з уведенням в дію ДК 016–97 та ДК 017–98, припинено чинність класифікаторів колишнього СРСР.

З усієї низки державних класифікаторів України три класифікатори – КВЕД, ДКПП, УКТЗЕД – утворюють центральний механізм Державної системи класифікації і кодування техніко-економічної інформації, оскільки вони виведені безпосередньо з єдиної системи європейських номенклатур, яка, в свою чергу, створена на базі міжнародної системи. Класифікація видів економічної діяльності статистичної комісії Європейського Союзу (NACE) і комбінованої номенклатури Європейського Союзу (CN) точно вкладаються в Міжнародну

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

стандартну галузеву класифікацію усіх видів економічної діяльності Статистичної Комісії ООН (ISIC) і Гармонізовану систему опису та кодування товарів (HS) відповідно, а кожна позиція Європейської класифікації продукції та послуг за видами діяльності (CPA) пов'язана через простий перехідний ключ з центральною класифікацією товарів (CPC).

Європейська система номенклатури дозволяє адаптувати до національного рівня лише за рахунок розукрупнення детальних європейських позицій, не змінюючи вихідної структури.

Для товарознавства першочергове значення мають три класифікації товарів: загальнодержавна, торгово-товарознавча, економіко-статистична.

Загальнодержавна класифікація представлена Номенклатурою товарів народного споживання (НТНС), яка затверджена Міністерством статистики України від 14.01.1994 р. № 12. Вона уніфікована відповідно до загальноприйнятої в міжнародній практиці системи обліку та звітності в роздрібній і оптовій торгівлі.

НТНС побудована з урахуванням основних принципів класифікації, передбачених Гармонізованою системою опису і кодування товарів (ГС), прийнятою ООН, Вищими класифікаційними угрупованнями загальнодержавного класифікатора промислової і сільськогосподарської продукції (ЗКП/ВКУ), Міжнародною стандартною торговою класифікацією та іншими нормативними документами. У ній максимально враховані структурні зміни та уточнення, внесені в діючі стандарти, номенклатуру статистичної звітності, систему оптового і роздрібного товарообороту. Групування товарів здійснено, насамперед, за їх споживчим призначенням.

Кодова система НТНС дозволяє отримувати інформацію в зручній для збору, передачі та обробки на ЕОМ формі, яку можна легко співставити з даними інших видів звітності і використовувати для комплексного економічного аналізу.

Для цього слугують відповідні коди Гармонізованої системи (ГС) опису і кодування товарів, товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) та

Вищих класифікаційних угруповань діючого класифікатора промислової і сільськогосподарської продукції, які проставлені біля товарних груп, підгруп і позицій НТНС і є перехідними ключами між зазначеними номенклатурами.

2.1. Економіко-статистична класифікація (ДКПП)

Державний класифікатор продукції та послуг (ДКПП) є складовою частиною Державної системи класифікації і кодування техніко-економічної та соціальної інформації. Класифікатор розроблено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.05.1993 р. № 326 «Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики».

ДКПП як «центральна» класифікація продукції й послуг, головним чином, призначений для упорядкування статистичної та соціальної інформації і як інструмент для всіх видів статистики, які потребують детальних даних про продукцію та послуги. Такі статистики можуть охоплювати виробництво, проміжне й кінцеве споживання, накопичення капіталу та зовнішньоекономічну діяльність, можуть мати відношення до потоків товарів, фондів або балансів. Інформація про вітчизняну продукцію та послуги на ринки інших країн може бути подана через відповідні кодові позначення ДКПП. Застосування ДКПП не виключає застосування галузевих класифікацій.

ДКПП призначено для використання органами центральної та місцевої державної виконавчої влади, фінансовими органами, органами статистики й усіма суб'єктами господарювання (юридичними та фізичними особами) в Україні.

Використання ДКПП забезпечує умови для вирішення таких завдань:

- виконання комплексу облікових функцій щодо продукції та послуг в рамках робіт з державної статистики;

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

- складання міжгалузевого балансу виробництва і розподілу продукції та послуг відповідно до системи національних рахунків;
- проведення зіставлення національних статистичних даних з даними Статистичної Комісії Європейського Союзу (Євростату) та ООН;
- подання інформації про вітчизняну продукцію та послуги на ринки інших країн через відповідні кодові позначення;
- організація та забезпечення функціонування системи оподаткування суб'єктів господарювання;
- створення інформаційних систем для забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків і торговельної діяльності з виходом на міжнародні електронні системи пересилання даних;
- використання кодів продукції та послуг ДКПП із системою перехідних ключів як засіб спілкування під час роботи з міжнародними банками даних в інформаційно-обчислювальних мережах.

ДКПП за структурою та принципами класифікації значно відрізняється від «Общесоюзного классификатора промышленной и сельскохозяйственной продукции» (ОКП).

В ОКП класифікації й кодуванню в обов'язковому порядку підлягала промислова та сільськогосподарська продукція, котра входила в союзні та міжвідомчі документи і яка була предметом постачання. На першому ступені класифікації (класах) продукція поділялася за ознаками її галузевої приналежності. На інших ступенях класифікаційного розподілення забезпечувалася детальна послідовна ієрархічна конкретизація продукції за найбільш суттєвими для цього класу економічними й технічними ознаками (призначення, властивості, матеріал, спосіб обробки, індекси (артикули), марки, параметри, варіанти виконання тощо).

У ДКПП об'єктами класифікації є продукція та послуги, створені внаслідок усіх видів економічної діяльності (процесу поєднання дій, які призводять до отримання відповідного набору продукції чи послуг).

Класифікація непродовольчих товарів

ДКПП гармонізований з Державним класифікатором України ДК 009-2010 «Класифікація видів економічної діяльності» (КВЕД). У більшості випадків будь-якій позиції видів економічної діяльності симетрично відповідає позиція або група позицій ДКПП. Така позиційна відповідність стосується лише найбільш укрупнених класифікаційних угруповань (секція – клас) обох класифікацій. Але ДКПП має більш глибоку деталізацію класифікаційних угруповань продукції та послуг (секція – тип). Це викликало гармонізацію ДКПП із СРА, в якій детальні субпозиції митних номенклатур (HS/CN) використано як будівельні блоки, стосовно транспортабельної продукції. Це додаткове обмеження, що відрізняється за своєю суттю (митні класифікації більш схильні до опису товарів, аніж до встановлення їхнього походження) інколи завдає шкоди ясності співвіднесення видів діяльності та продукції. Наприклад, у КВЕД текстильна промисловість детально класифікована за видами технічного виробництва, тоді як митний опис товару базується на вмісті у ньому волокон різного виду, походження яких на митниці не розрізняється, але виробництво є різними видами діяльності.

З метою забезпечення відповідності митним номенклатура, у СРА було знято деякі корисні розрізнення, що стосуються виробництва чи споживання. Наприклад, оскільки книжки на митниці не розрізняються за змістом (підручники, художня література, науково-технічна література тощо), таку деталізацію неможливо було ввести і до класифікації продукції СРА. Однак, для митних цілей у СРА чітко ідентифіковані нотні видання, географічні атласи, альбоми, енциклопедії.

Для збирання, обліку та оброблення статистичної інформації про продукцію промислового виробництва, а також вирішення завдань макро- і мікроекономічного рівня ДКПП містить номенклатуру типів продукції (розділи 13–36), гармонізовану з Переліком промислової продукції (PRODCOM), який віддзеркалює об'єкти обстеження промислового виробництва в межах Європейського співтовариства.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Усе це забезпечує гармонізацію ДКПП з європейськими класифікаціями і створює умови для переходу України на міжнародну систему обліку та статистики.

Продукція й послуги галузей економіки – сільського господарства, рибного господарства, добувної промисловості, обробної промисловості, будівництва, торгівлі, транспорту, державного управління тощо – згруповані в блоки (17 секцій та 16 підсекцій), які позначаються великими літерами латинського алфавіту. Ці літери не використовуються безпосередньо для ідентифікації продукції та послуг, а введені лише для зручності користувача.

За формою викладу ДКПП складається з блоку ідентифікації та блоку назви класифікаційних угруповань.

Блок ідентифікації має ієрархічну систему класифікації та послідовну систему кодування із застосуванням цифрового коду.

Загальна структура цифрових кодів для утворення класифікаційних угруповань у ДКПП відповідає такій схемі:

- XX – розділ;
- XX.X – група;
- XX.XX – клас;
- XX.XX.X – категорія;
- XX.XX.XX – підкатегорія;
- XX.XX.XX.XXX – тип [3].

Як зазначено вище, основними ознаками класифікації товарів за номенклатурою ГС є:

- матеріали, з яких товари вироблені;
- призначення або функції, які товари виконують;
- ступінь обробки товарів.

Зазначені вище критерії у номенклатурі застосовані окремо або одночасно.

Подібний принцип призводить до того, що один і той же товар класифікується в дві різні товарні позиції, кожна з яких визначається наведеними класифікаційними ознаками. Наприклад, під час класифікації музичних інструментів,

зброї, годинників враховують у першу чергу їх призначення (функціональну особливість), при класифікації одягу, керамічних та скляних виробів – вихідні матеріали, з яких вони виготовлені. Поряд з цим вироби з паперу класифікують як за вихідним матеріалом виготовлення, так і за призначенням та методом обробки.

Класифікація товарів за багатьма ознаками ускладнює процес ідентифікації, створює перешкоди у статистичному обліку навіть за наявності приміток до розділів і правил інтерпретації.

Ці приклади показують, що співвідношення виду діяльності та продукції не є таким природним, як це може здаватися на перший погляд. Однак таке співвідношення є потужним засобом статистичної узгодженості, який знайшов собі місце в європейській системі номенклатур.

Із впровадженням у статистичну практику нових класифікацій (КВЕД, ДКПП, УКТЗЕД тощо) система збирання даних про виробництво, послуги й торгівлю в Україні буде повністю відповідати європейським правилам і з'явиться можливість співставлення їх із статистичними даними інших країн.

Таким чином, з усієї кількості державних класифікаторів України «центральний механізм» утворюють лише три (КВЕД, ДКПП та УКТЗЕД).

Державний класифікатор продукції та послуг (ДК 016-97) гармонізовано з Державним класифікатором України ДК 009-2010 «Класифікація видів економічної діяльності».

Отже, виникає необхідність розробки нових методологічних підходів до розробки класифікацій та безпосередньо класифікацій непродовольчих товарів з урахуванням постійного розширення їх асортименту.

2.2. Класифікація товарів згідно з УКТЗЕД

Митні кордони країн світу перетинаються величезною кількістю товарів. Для забезпечення обліку, контролю за ввезенням товарів та їх оподаткуванням людство намагалось

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

створити систему або таблицю, в якій можна було б розташувати товари у певному, наперед встановленому порядку. Складність полягала в тому, що в світі з давніх часів підприємці імпортували або експортували продукцію, яка нараховувала мільйони найменувань товарів. На початку шляху створення упорядкованого номенклатурного ряду товарів для розробників такої системи було невідомо, які критерії, принципи або ознаки потрібно покласти в основу систематизації товарів. З плином часу ця робота закінчилася створенням товарної номенклатури [8].

У широкому значенні термін «номенклатура» (від лат. *nomenclatura* – перелік, список назв) – система (сукупність) назв, термінів, що використовують в якій-небудь галузі науки, техніки, практичної діяльності.

Товарна номенклатура – це сукупність найменувань товарів, з якими у своїй діяльності працюють органи державної влади і суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Систематизувати усе розмаїття товарів, насамперед тих, що є об'єктом зовнішньоекономічних операцій, можна шляхом їх класифікації й кодування.

У загальному розумінні термін «класифікація» – це розподіл множини об'єктів за визначеною основою на класи, котрі не перетинаються.

Кодування товарів – технічний прийом, який дозволяє представити об'єкт, що класифікується, у вигляді знаку або сукупності знаків за певними правилами.

Товарна номенклатура є класифікатором товарів і використовує систему цифрового кодування товарів. Товарам, поряд з найменуванням, присвоєно умовну позначку – цифровий код [9].

Правильна класифікація товарів є важливим елементом системи митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Класифікація товарів при митному оформленні актуальна для митних органів усіх держав, оскільки від чіткої і правильної класифікації товару залежить:

- встановлення вартості товарів за об'єктивними критеріями;

Класифікація непродовольчих товарів

- обґрунтоване нарахування й стягнення податків і зборів;
- правильне застосування заходів нетарифного регулювання (заборон та обмежень);
- вироблення оптимальної митної політики країни.

Таким чином, класифікація товарів, що переміщуються через митний кордон будь-якої держави, у тому числі й України, має, насамперед, економічний характер.

Зростання обсягу і значення міжнародної торгівлі, тенденція до уніфікації та стандартизації зовнішньоторговельної документації, потреби обміну статистичними даними поставили питання необхідності розробки єдиного міжнародного документа, який встановлює більш чіткі і деталізовані правила класифікації товарів, що знаходяться в міжнародному товарообігу. Розробка цього документа велася за участі експертів з різних країн, представників міжурядових, неурядових і національних організацій.

На сьогодні єдиною міжнародною товарною номенклатурою є Гармонізована система опису і кодування товарів (ГС).

Гармонізована система опису й кодування товарів набула чинності з 1 січня 1988 року. Нині її використовують понад 100 країн світу, а на її основі здійснюється майже 100% світової торгівлі.

Для забезпечення практичного використання ГС для більшості країн 14 червня 1983 року у Брюсселі було підписано Міжнародну Конвенцію про Гармонізовану систему опису і кодування товарів.

З метою забезпечення належного рівня участі України в міжнародних торговельно-економічних відносинах та наближення нормативно-правової бази України до системи загальновізнаних норм міжнародного права Указом Президента України від 17.05.2002 р. № 466/2002 «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів» Україна приєдналася до цієї Конвенції.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

У преамбулі Конвенції визначено її основні цілі:

- сприяння міжнародній торгівлі;
- спрощення збирання й зіставлення статистичних даних відносно міжнародної торгівлі;
- стандартизація та уніфікація зовнішньоторговельної документації тощо.

Структура міжнародної товарної номенклатури, тобто номенклатури ГС, побудована з використанням системи класифікації і системи кодування.

Система класифікації товарів має шість рівнів деталізації, починаючи з рівнів, де містяться найбільш загальні описи товарів (наприклад, продовольчі товари), і закінчуючи рівнями, що містять опис конкретних товарів (наприклад, шоколадні цукерки з начинкою). Таких рівнів деталізації є шість: розділи, групи, підгрупи, товарні позиції, підпозиції та субпозиції.

Усі рівні деталізації мають найменування (текстовий опис) та цифрове позначення.

У Гармонізованій системі для позначення розділів і підгруп використовуються римські цифри, для позначення груп, товарних позицій і субпозицій – арабські. При цьому позначення розділів не взаємозалежні одне з одним, так само як і з кодами груп, товарних позицій і субпозицій.

Система кодування в ГС передбачає присвоєння товарам шестирозрядного цифрового коду. У Міжнародній конвенції про ГС встановлено, що країни, які її застосовують, не можуть змінити класифікацію товарів і їх код у межах перших шести знаків.

Таким чином, будь-який товар в номенклатурі ГС представляється так: цифровий код + текстовий опис. Хоча в Гармонізованій системі римські цифри застосовуються для позначення розділів і підгруп, шестирозрядний цифровий код товару позначається виключно арабськими цифрами, що характеризують номер групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки) і субпозиції (шість знаків).

Класифікація непродовольчих товарів

Важливо відмітити такі особливості деталізації товарів на рівні розділів і груп [10].

На рівні розділів товари згруповано відповідно до галузей промисловості за сукупністю різних ознак товарів, а саме:

- походження (розділи I, II, V);
- функціональне призначення (розділи IV, XI, XII, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI);
- хімічний склад (розділи III, VI, VII);
- вид матеріалу, з якого виготовлено товар (розділи VIII, IX, X, XIII, XIV, XV).
- На рівні груп товари деталізовано залежно:
  - від матеріалу, з якого їх виготовлено (наприклад, група 72 – чорні метали);
  - від функцій, котрі вони виконують (наприклад, група 91 – годинники та їх частини);
  - від ступеня обробки.

При цьому для формування груп використовується принцип послідовності опрацювання товарів – від сировини до отримання напівфабрикатів і готових виробів.

Відповідно до Конвенції структура номенклатури ГС окрім товарних позицій, субпозицій та їх цифрових кодів включає також:

- Примітки до розділів, груп і субпозицій;
- Основні правила інтерпретації Гармонізованої системи.

У Примітках, розроблених практично до всіх розділів і груп, а також до деяких субпозицій, даються визначення точних меж цих класифікаційних блоків, наводяться різноманітні визначення. У Примітках також можуть бути віддзеркалені технологія виготовлення товару, його технічні характеристики.

Правила інтерпретації наведені в додатку до Конвенції. До міжнародної товарної номенклатури включено шість Основних правил інтерпретації Гармонізованої системи, які визначають найважливіші принципи побудови класифіка-

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

ційної системи, встановлюють порядок включення якого-небудь конкретного товару до певної товарної позиції, а потім до відповідної субпозиції [10].

Таким чином, Гармонізована система опису і кодування товарів – це єдина для усього світу основа для створення митних тарифів і номенклатур статистики зовнішньої торгівлі, що є умовою зіставлення їхніх даних.

Нині ГС використовується багатьма країнами як єдиний класифікатор товарів, який відповідає сучасним потребам митних органів, комерційних і транспортних організацій, статистичних служб.

При цьому Гармонізована система дає можливість створювати національні номенклатури, які можуть бути доповнені і товари можуть бути кодовані понад шестизначний цифровий код, наведений у номенклатурі ГС. Цифровий код товару в національних товарних номенклатурах може містити до 10 знаків.

Зокрема, країнами Європейського Союзу використовується Комбінована (тарифно-статистична) номенклатура Європейського Співтовариства (КН ЄС), яка будується на основі Гармонізованої системи. У цьому випадку шестизначний код товару за ГС доповнюється сьомим і восьмим знаками.

Гармонізована система опису та кодування товарів стала основою для розроблення національної товарної номенклатури України – Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД).

УКТЗЕД є товарною номенклатурою, тобто класифікатором товарів, в якому можна знайти місце для кожного товару, що переміщується через митний кордон України, і після цього присвоїти йому певний товарний код.

УКТЗЕД затверджується Законом України «Про Митний тариф України».

Чинну УКТЗЕД, яка побудована на Гармонізованій системі опису та кодування товарів версії 2012 року,

Класифікація непродовольчих товарів

затверджено Законом України від 19.09.2013 р. № 584-VII «Про Митний тариф України».

Оскільки УКТЗЕД побудована на підставі Гармонізованої системи опису та кодування товарів, тож вона використовує ті самі критерії деталізації, що й ГС.

Разом з тим, оскільки УКТЗЕД є національною товарною номенклатурою, то вона має більше рівнів деталізації, ніж ГС.

Принципи деталізації товарів в УКТЗЕД:

- товари діляться на рівні так, аби їх об'єднувала хоча б одна ознака;
- товари групуються одночасно лише за однією ознакою;
- товари спочатку класифікують за більш загальними ознаками, а потім за більш конкретними, ступінь за ступенем.
- Основні критерії класифікації товарів в УКТЗЕД:
- матеріали, з яких товари виготовлені;
- функції, які товари виконують;
- ступінь обробки товарів.

Усі товари в УКТЗЕД деталізовані на 6-ти рівнях:

- розділи (усього – 21);
- групи (97);
- товарні позиції (939);
- товарні підпозиції (1800);
- товарні категорії (826);
- товарні підкатегорії (10 463).

Всі рівні деталізації мають цифрове позначення та текстовий опис. Рівні деталізації ще називають товарними угрупованнями.

Цифрове позначення рівнів деталізації відображається у коді товару. Цифровий код товарів в УКТЗЕД складається з десяти знаків, які відповідають певним рівням деталізації.

Опис рівнів деталізації товарів в УКТЗЕД та їх відображення в товарному коді наведено в табл. 2.1.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 2.1

Рівні деталізації товарів в УКТЗЕД та їх відображення в товарному кодi

Номер рівня	Назва рівня деталізації	Цифрове позначення рівня	Відображення рівня деталізації у товарному кодi
1	Розділи	Римські цифри (I–XXI)	Не відображається
2	Групи	Арабські цифри двозначне число (01–99). Нумерація груп не залежить від нумерації розділів. Групи 77, 98, 99 зарезервовані	Перші два знаки коду XX
3	Товарна позиція	Арабські цифри – 4 знаки	Чотири знаки коду (перші два – це номер групи) XXXX
4	Товарна підпозиція	Арабські цифри – 6 знаків	Шість знаків коду (перші 4 знаки – це номер товарної позиції) XXXX XX
5	Товарна категорія	Арабські цифри – 8 знаків	Вісім знаків коду (перші 6 знаків – це номер товарної підпозиції) XXXX XX XX
6	Товарна підкатегорія	Арабські цифри – 10 знаків	Десять знаків коду (перші 8 знаків – це номер товарної категорії) XXXX XX XX XX

Таким чином, структура десятизнакового цифрового кодового позначення товарів в УКТЗЕД включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків) (рис. 2.1).

Класифікація непродовольчих товарів

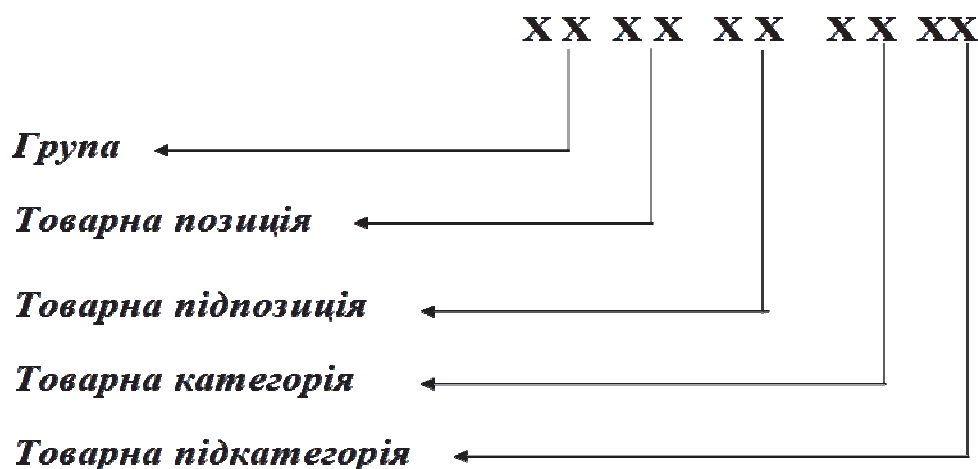

Рис. 2.1. Структура десятизначного цифрового коду товарів в УКТЗЕД

Перші шість знаків коду товару в УКТЗЕД відповідають коду товару в ГС, сьомий і восьмий знаки – коду товару в Комбінованій (тарифно-статистичній) номенклатурі Європейського Співтовариства (КН ЄС), дев'ятий і десятий знаки – деталізація товарів на національному рівні. У цілому схематичне зображення коду товарів в УКТЗЕД виглядає так (рис. 2.2):

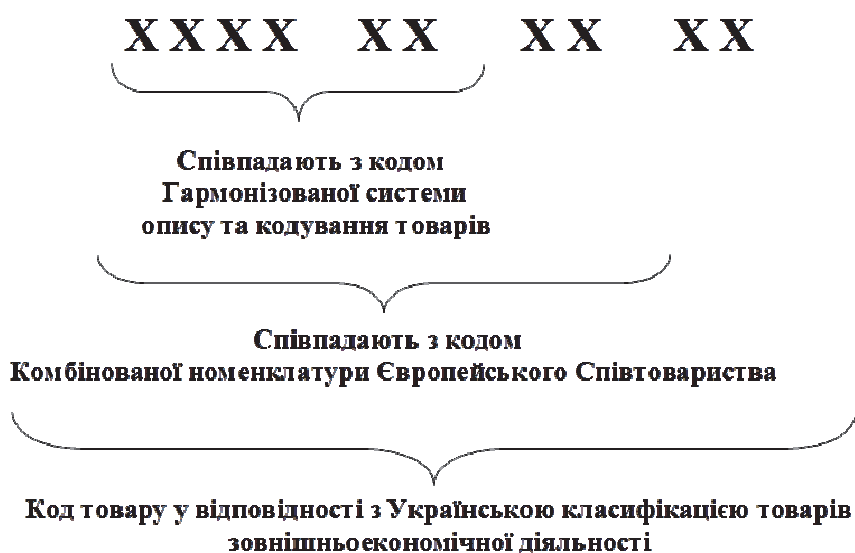

Рис. 2.2. Схематичне зображення коду УКТЗЕД

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Наприклад, код товару «музичний інструмент – піаніно, що використовувалося» є таким:

9201 10 90 00

Перші дві цифри 92 – вказують товарну групу УКТЗЕД, яка має текстовий опис «Музичні інструменти; їх частини та приладдя».

Перші чотири цифри 9201 – вказують товарну позицію УКТЗЕД, що має текстовий опис «Фортепіано, включаючи автоматичні; клавесини та інші клавішні струнні інструменти».

Перші шість цифр 9201 10 – вказують товарну групу УКТЗЕД, яка має текстовий опис «- піаніно».

Текстовий опис товарної підкатегорії (10 знаків) співпадає з текстовим описом товарної категорії (8 знаків) «-- що використовувалися».

У товарній номенклатурі важливе значення мають розділові знаки, які застосовуються в текстовому описі товарних угруповань (позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій). Це:

- кома «,»;
- крапка з комою «;»;
- дві крапки «:»;
- дефіс «-».

Кома «,» та крапка з комою «;» несуть особливе змістове навантаження.

Кома «,» між двома частинами текстового опису групування свідчить про те, що характеристики товару, позначені після коми, стосуються виключно товару (товарів), найменування котрого позначено перед комою.

Наявність у текстовому описі групування двох крапок означає, що є наступна деталізація товарів.

Однією з важливих особливостей товарної номенклатури є наявність так званої дефісної системи, тобто зазначення певної кількості рисок (дефісів) перед текстовим описом підпозицій, категорій та підкатегорій. Товарна позиція дефісів не має.

Класифікація непродовольчих товарів

Кількість дефісів відповідає рівню групування. Різна кількість проставлених дефісів показує глибину деталізації й полегшує пошук відповідного текстового найменування товару за певним алгоритмом від меншого числа ризок (дефісів) до більшого. У деяких групуваннях товарної номенклатури наявні додаткові рівні деталізації, для яких не передбачений цифровий код, вони позначаються символами «-», «--», «---», проставленими перед текстовим описом. Без урахування вказаного текстового опису, за його наявності, товар класифікувати неможливо.

Використання в текстах найменувань різної кількості дефісів зменшує обсяг товарної номенклатури, оскільки замість кожного дефісу мають повторюватися попередні фрази.

Враховуючи різномайття товарів, товарна номенклатура не може вмістити конкретні текстові описи усіх товарів. Як правило, в товарній номенклатурі на рівні угруповань (позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій) виділений один або кілька видів товарів, із найбільшим оборотом у світовій торгівлі. Для інших видів товарів, які класифікуються в цій товарній позиції, призначене узагальнене групування з текстовим описом «інші», так зване «кошикове» групування. «Кошикові» товарні позиції – це товарні позиції, в яких класифікуються ті товари, котрі не знайшли місця у групі серед певних товарних позицій. Завдяки кошиковим угрупованням до товарної номенклатури включено усі без винятку товари.

Особливої уваги заслуговує питання класифікації частин, приладдя (пристроїв) товарів.

Поняття «частини» та «пристрої» в УКТЗЕД такі ж самі, як і в ГС.

Частина – це елемент товару, без якого він не може функціонувати (наприклад, сидло або колесо для велосипеда; процесор чи монітор для комп'ютера тощо).

Приладдя (пристрій) – це елемент товару, який розширює його функціональні можливості (так, миша, принтер,

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

звукова плата чи звукові колонки для комп'ютера надають цьому товару ширші можливості; дзвоник чи фара для велосипеда розширюють функціональні можливості цього товару – надають можливість попередити пішоходів про небезпеку чи пересуватися у темряві тощо).

В УКТЗЕД також не існує загального правила для класифікації частин і пристроїв, але можна виділити такі типові підходи:

- у багатьох випадках частини та пристрої класифікуються як самостійні товари. Якщо частини, коли їх зібрати, створюють завершений у виробництві товар або, принаймні, мають основні характеристики завершеного у виробництві товару, то ці частини мають класифікуватися саме в товарних позиціях, де класифікується цей завершений у виробництві товар;
- в інших випадках у найменуваннях товарних позицій є спеціальна вказівка на те, що в цій позиції класифікуються частини й приладдя (пристрої) цього товару. Може бути спеціальна вказівка на класифікацію товару та пристроїв до нього. В описі товарної позиції вказуються лише частини окремих товарів, а також можуть бути посилання як на частини до певних товарів, так і на приладдя (пристрої) до них.

Деякі примітки до розділів і груп теж стосуються класифікації частин та пристроїв. Такі примітки можуть:

- розширити обсяг певних товарних позицій, які стосуються лише зібраних виробів, з метою включення до них частин і пристроїв;
- звужувати обсяг певних товарних позицій з метою виключення з них певних видів частин і приладь.
- Таким чином, при класифікації частин та приладь у першу чергу необхідно з'ясувати:
- чи описані ці частини та приладдя в УКТЗЕД як самостійні товари;
- потім необхідно перевірити, чи немає якихось спеціальних вказівок до класифікації цих товарів у певних товарних

Класифікація непродовольчих товарів

позиціях (безпосередньо в їхніх найменуваннях), в яких класифікуються готові вироби, для котрих призначені ці частини й приладдя. Такі вказівки можуть міститися у примітках до товарних груп;

- якщо і в цьому випадку проблема не розв'язана, то треба скористатися «кошиковими» позиціями [10].

Для уникнення неправильної класифікації, а саме надання товару класифікаційного коду, котрий не відповідає цьому товару й суперечить вимогам товарної номенклатури, необхідно враховувати той факт, що товарна номенклатура складається з трьох складових:

- безпосередньо номенклатури товарів (текстового опису угруповань товарної номенклатури: розділ, група, позиція, підпозиція, категорія, підкатегорія) та їхнього цифрового позначення;
- приміток до розділів і груп;
- Основних правил інтерпретації класифікації товарів.

Функції приміток до розділів і груп полягають в наступному:

- вони дозволяють провести чітку межу між різними товарними позиціями та визначити їх пріоритети;
- в них наводиться визначення термінів, що дає можливість уникнути перевантаження текстів товарних позицій;
- в них подаються визначення особливостей класифікації деяких товарів.

Невід'ємна складова товарної номенклатури – Основні правила інтерпретації класифікації товарів, які є комплексним керівництвом для віднесення товару до певного класифікаційного угруповання.

У першу чергу слід пам'ятати, що кожен конкретний товар повинен бути однозначно визначеним лише одним кодом УКТЗЕД. Але на практиці товари досить часто можуть класифікуватися одночасно за кількома критеріями. Це призводить до ситуації, коли один і той самий товар потрапляє одразу до декількох позицій УКТЗЕД. Для того, щоб правильно визначити єдину з кількох позицій,

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

розроблені Основні правила інтерпретації класифікації товарів. Ці правила подаються в передмові до товарної номенклатури УКТЗЕД, тобто вони затверджуються Законом України «Про Митний тариф України». Оскільки УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів, то вона використовує ті ж Основні правила інтерпретації, які викладені в ГС.

Таких правил шість:

- перші чотири регламентують порядок визначення товарної позиції (перші чотири знаки коду), визначають порядок віднесення товару до певної товарної позиції;
- п'яте правило стосується класифікації упаковки, футлярів, тари тощо;
- шосте правило застосовується після того, як визначено товарну позицію.

Усі правила застосовуються послідовно.

Сутність правила інтерпретації 1.

Правило 1: назви розділів, груп та підгруп наводяться лише для зручності користування. Для юридичних цілей класифікація товарів проводиться виходячи з найменувань товарних позицій і відповідних приміток до розділів чи груп і, якщо такі тексти найменування й примітки не вимагають іншого, відповідно до таких положень.

Отже, класифікація повинна здійснюватися, в першу чергу, відповідно до текстів найменувань товарних позицій або приміток до розділів та груп. Найменування товарних позицій і примітки мають однаковий статус, тому пріоритет надається текстам з найбільш точним описом товарів.

Основні правила інтерпретації мають однаковий статус, окрім таких винятків:

- правило 4 застосовується лише в тому разі, якщо використання правил 1, 2 і 3 не розв'язало проблеми;
- правило 5b застосовується тільки тоді, коли неможливо застосувати правило 5a;
- правило 6 використовується лише після того, як уже визначено чотиризначну товарну позицію.

Класифікація непродовольчих товарів

Таким чином, із шести рівнів деталізації, які має УКТЗЕД, два рівні (розділи та групи) не визначають класифікації товарів. Але найменування даних рівнів показують на товарні позиції, що в них містяться, а товарні позиції мають юридичну силу для класифікації товарів.

Сутність основного правила інтерпретації 2.

Правило 2 складається з двох частин: 2а та 2б.

Правило 2а: будь-яке посилення в найменуванні товарної позиції на будь-який товар стосується також некомплектного чи незавершеного виробу за умови, що він має основні характеристики комплектного або завершеного виробу. Це правило стосується також комплектного чи завершеного виробу (або такого, що класифікується як комплектний або завершений згідно з цим правилом), поданого незібраним чи розібраним.

Мета цього правила – розширення обсягу будь-якої товарної позиції за допомогою введення до неї виробів не лише повністю готових до використання, але й виробів з відсутніми споживчими характеристиками.

Це правило використовується для класифікації товарів у некомплектному, незавершеному, нескладеному або розібраному вигляді.

Некомплектні товари – це товари, у яких немає певних частин, відсутність яких не позбавляє товар готового виробу.

Незавершені товари – це неповністю виготовлені товари, які потребують технологічної обробки для того, аби цей товар був готовим для використання.

Товари, які представлені незібраними та розібраними, означають вироби, компоненти яких повинні складатися за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) або ж, наприклад, клепами чи зварюванням, тобто мається на увазі, що для складання потрібні лише прості складальні операції. Незібрані компоненти виробу, кількість яких перевищує потрібну для складання цього виробу, мають класифікуватися окремо. Товари надаються до

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

митного оформлення у незібраному або розібраному стані для зручності пакування, транспортування тощо.

Положення правила 2а розповсюджується також на *заготовки*, якщо вони не уведені до конкретної товарної позиції. Термін «заготовка» означає виріб, непридатний для безпосереднього застосування, що має приблизну форму або обриси готового виробу чи його частини і може бути використаний лише для доробки до готового виробу або його частини, окрім виключних випадків. Напівфабрикати, які не мають характерної форми готових виробів (наприклад, диски, труби тощо), не розглядаються як заготовки [9, 10].

Правило 2b: будь-яке посилення в найменуванні товарної позиції на будь-який матеріал чи речовину стосується також сумішей або сполук цього матеріалу чи речовини з іншими матеріалами або речовинами. Будь-яке посилення на товар з певного матеріалу чи сировини розглядається як посилення на товари, які повністю або частково складаються з цього матеріалу чи речовини. Класифікація товарів, що складаються більше аніж з одного матеріалу чи речовини, проводиться відповідно до правила 3.

Правило 2b стосується сумішей або сполук матеріалів чи речовин і товарів, котрі виготовлені з двох або більше матеріалів чи речовин. Воно стосується товарних позицій, в яких вказується матеріал або речовина, а також до товарних позицій, де вказаний товар з конкретного матеріалу чи речовини. Це правило застосовується лише в тому випадку, коли назви позицій та примітки до розділів і груп не вимагають іншого.

Мета правила 2b:

- розширити будь-яку товарну позицію, до якої введений товар, що складається з певного матеріалу або речовини, за допомогою включення в неї додаткових товарів, які лише частково виготовлені з цього матеріалу чи речовини;
- розширити будь-яку товарну позицію, яка належить до матеріалу або речовини, за допомогою включення до неї сумішей цих матеріалів чи речовин з іншими.

Класифікація непродовольчих товарів

Обмеження застосування правила 2b:

- правило 2b застосовується лише тоді, коли в товарних позиціях є посилання на матеріали, з яких виготовлено товар;
- необхідності в застосуванні цього правила немає, якщо в найменуванні товарної позиції відсутні будь-які посилання на матеріали, з яких виготовлені ці товари, або коли додавання інших компонентів обумовлюється;
- готові суміші, що описані саме так у примітках до розділів або груп чи в товарних позиціях, слід класифікувати відповідно до правила 1;
- якщо суміші й сполуки матеріалів чи речовин і товари, виготовлені з них, на перший погляд можуть бути зараховані до двох і більше підпозицій або коли додавання іншого матеріалу чи речовини змінює характер товару, який класифікується, то вони повинні класифікуватися за принципами правила 3.

Сутність основного правила інтерпретації 3.

Умовою його застосування є можливість класифікації товару, як мінімум, у двох товарних позиціях.

Правило 3 складається з преамбули і трьох частин – 3a, 3b, 3c.

Правило 3 (преамбула): у разі, коли згідно з правилом 2b або з будь-яких інших причин товар на перший погляд можна віднести до двох або більше товарних позицій, його класифікація здійснюється в такому порядку: 3a, 3b, 3c.

При застосуванні правила 3 потрібно виконувати певну послідовність: спочатку використовується правило 3a; якщо його не можна застосувати, то правило 3b; якщо і це правило не вирішує питання класифікації, тоді вже застосовується правило 3c.

Правило 3a: перевага надається тій товарній позиції, в якій товар описується конкретніше порівняно з товарними позиціями, де дається більш загальний його опис. Однак,

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

коли кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів або речовин, які входять до складу суміші чи багатокомпонентного товару, або лише частини товарів, що надходять у продаж в наборі для роздрібної торгівлі, тоді ці товарні позиції вважаються рівнозначними щодо цього товару, навіть якщо в одній з них подається повніший або точніший опис цього товару.

Отже, згідно з правилом 3а товар класифікується у тій товарній позиції, в текстовому описі якої товар описано більш конкретно по відношенню до інших товарних позицій, що розглядаються [9, 10].

У випадку, коли кожна з двох або більше товарних позицій стосується лише частини матеріалів чи речовин, які входять до складу суміші або багатокомпонентного товару, чи лише частини товарів, що надходять у продаж в наборі для роздрібної торгівлі, тоді ці товарні позиції вважаються рівнозначними щодо цього товару, навіть якщо в одній з них подається повніший або точніший опис цього товару. Переходимо до застосування правила 3б.

Правило 3б: суміші, багатокомпонентні товари, котрі складаються з різних матеріалів або вироблені з різних компонентів, і товари, що надходять у продаж в наборах для роздрібної торгівлі, класифікація яких не може здійснюватися згідно з правилом 3а, повинні класифікуватися за тим матеріалом чи компонентом, який визначає основні властивості цих товарів, за умови, що цей критерій можна застосувати.

Отже, це правило застосовується лише у випадках класифікації:

- сумішей;
- багатокомпонентних товарів (комбінованих товарів), які виготовлені з декількох різних компонентів або декількох різних матеріалів;
- товарів у наборах для роздрібного продажу.

Класифікація непродовольчих товарів

Застосовуючи правило 3b, при класифікації товарів за товарною номенклатурою необхідно визначити:

- складові частини суміші;
- складові компоненти чи матеріали багатокomпонентного виробу;
- складові елементи набору для роздрібного продажу.

При цьому, основна розпізнавальна ознака (фактор, який визначає основну характеристику) може визначатися будь-якими чинниками – кількістю, об'ємом, вартістю чи функціональними призначенням.

Правило 3b визначає також класифікацію складних (багатокomпонентних) виробів, виготовлених з різних матеріалів. Під такими виробами розуміються такі, при виготовленні яких було використано не менше двох твердих матеріалів, які об'єднані з допомогою процесу (наприклад, склеювання, згвинчування або плетіння), який виходить за рамки простого змішування.

Комбінованим товаром, котрий виготовлений з різних компонентів, вважається не лише той товар, в якому компоненти поєднані один з одним і при цьому створюють єдине ціле, але й такі товари, в яких компоненти можна розділити, за умови, що ці компоненти пристосовані один до одного, доповнюють один одного і взяті разом створюють ціле, яке неможливо представити до продажу у вигляді окремих частин. Наприклад: попільнички, які складаються з підставки і змінної чаші для попелу; стелаж для домашнього зберігання спецій, який містить спеціальну раму (з дерева чи пластмаси) і відповідні порожні ємності певної форми та розміру. Як правило, компоненти таких комбінованих товарів розташовуються у спільній упаковці.

При застосуванні правила 3b термін «товари, що надходять у продаж в наборах для роздрібно́ї торгівлі», стосується товарів, які:

- складаються щонайменше з двох окремих виробів, які, на перший погляд, класифікуються за різними товарними

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

позиціями. Тому, наприклад, шість виделок не можуть розглядатися як набір з точки зору цього правила;

- складається з продуктів чи виробів, які зібрані разом для задоволення конкретної потреби або виконання певної роботи. Сюди відносяться набори, які складаються із різноманітних харчових продуктів, призначених разом для використання при приготуванні певної страви;
- у цьому наборі упаковані таким чином (у коробках, ящиках тощо), що вони не потребують перепакуння при продажу покупцеві.

Згідно з правилом 3b товари у наборі мають класифікуватися за кодом того товару, який надає набору основну характерну ознаку (об'єм, кількість, маса, вартість, функція).

При вирішенні питання можливості класифікації за одним товарним кодом набору для роздрібної торгівлі також необхідно:

- по-перше, визначитися, чи не існує в товарній номенклатурі товарної позиції, у найменуванні якої зазначено такий набір (у такому випадку класифікація цього набору здійснюється відповідно до правила 1);
- по-друге, перевірити, чи не існує певної примітки до розділу або групи, в якій обумовлено класифікацію наборів чи певних виробів, які входять до складу набору (у такому випадку класифікація цього набору також здійснюється відповідно до правила 1).

Це правило не застосовується до товарів, які складаються з окремо упакованих частин як у зібраному (в одній упаковці), так і розібраному вигляді, а також частин у певних співвідношеннях, які призначені для промислового виробництва (наприклад, для виготовлення спиртних напоїв).

Правило 3с: товар, класифікацію якого не можна здійснити відповідно до правила 3а або 3b, повинен класифікуватися у товарній позиції з найбільшим порядковим номером серед товарних позицій, які розглядаються.

Класифікація непродуктивних товарів

Це крайній вихід для розв'язання складних випадків, коли жодна товарна позиція не дає більш чіткого визначення і не вдається виокремити матеріал або компонент, який надає товару його специфічного характеру.

Значна частина подібних товарів, до яких застосовується правило 3с, складається з двох або більше матеріалів, що мають однакове значення (за ваговими або вартісними характеристиками).

Так само проводиться класифікація товарів і в тому випадку, коли потрібно визначити товарну позицію для товару, що виконує рівною мірою дві різних функції.

Якщо ж правила 3а та 3b не дають результату, то застосовується правило 3с. Тобто пріоритетність така:

- конкретний опис товару;
- основна ознака;
- остання товарна позиція з тих, що розглядаються.

Сутність основного правила інтерпретації 4.

Правило 4: товар, який не може бути класифікований згідно з наведеними вище правилами, класифікується у товарній позиції, яка відповідає товарам, що найбільше подібні до тих, що розглядаються [9, 10].

Тобто, правило 4 розповсюджується на товари, які не можуть бути класифікованими за правилами 1–3. За цим правилом товари, що класифікуються, необхідно зіставити зі схожими товарами, аби визначити товари, які найбільш близькі до них. Але схожість може залежати від багатьох факторів.

Критеріями для визначення схожості товарів можуть бути:

- матеріали, з яких вони виготовлені;
- функції, які вони виконують;
- спосіб виготовлення товарів;
- зовнішній вигляд;
- вартість товару;
- різні ознаки та властивості товарів.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Сутність основного правила інтерпретації 5.

Правило 5 складається з двох частин: правила 5a та правила 5b.

Правило 5a: футляри для фотоапаратів, музичних інструментів, зброї, креслярського приладдя, прикрас, а також подібна тара (упаковка), яка має особливу форму і призначена для зберігання відповідних виробів або набору виробів, придатні для тривалого використання разом з виробами, для яких вони призначені, класифікуються разом з упакованими в них виробами. Однак це правило не поширюється на тару (упаковку), яка становить разом з виробом одне ціле і надає останньому іншої властивості.

Це правило розповсюджується лише на такі футляри, контейнери та подібні вироби, які:

- мають форму або підігнані таким чином, щоб містити конкретний виріб чи набір виробів, тобто вони сконструйовані спеціально під конкретний вид виробу. Деякі з контейнерів повторюють форму виробів, які вони містять;
- придатні для тривалого використання, тобто вони мають довговічність таку саму, як і вироби, для яких вони призначені. Ці контейнери також служать для забезпечення збереження виробів у той час, коли останні не використовуються (наприклад, під час перевезень чи зберігання). Ці ознаки відрізняють їх від звичайної упаковки;
- подаються до митного оформлення разом з виробами, для яких вони призначені. Для зручності їх транспортування футляри і вироби, для зберігання яких ці футляри призначені, можуть бути упаковані окремо;
- продаються, як правило, разом з виробом;
- не розкривають у цілому основної ознаки товару.

Представлені окремо, контейнери класифікуються у відповідних товарних позиціях.

Правило 5a не застосовується у випадках, коли в текстовому найменуванні позицій або у примітках до розділів чи груп явно або неявно йдеться про контейнери та

Класифікація непродовольчих товарів

пакувальні матеріали, оскільки в таких випадках класифікація здійснюється на підставі правила 1.

Правило 5b: відповідно до правила 5a, тару (упаковку) разом з товарами, які в ній містяться, слід класифікувати разом з цими товарами, якщо вона належить до такого типу тари (упаковки), яка зазвичай використовується для упакування цих товарів. Однак, це положення не є обов'язковим, якщо ця тара (упаковка) придатна для повторного використання.

Правило 5b застосовується при класифікації упаковки, яка не підпадає під дію правила 5a.

Правило 5b вторинне стосовно правила 5a, і тому класифікація чохлів, футлярів і подібних до них контейнерів, згаданих у правилі 5a, має здійснюватися відповідно до правила 5a.

Сутність основного правила інтерпретації 6.

Правило 6: для юридичних цілей класифікація товарів у товарних підпозиціях, товарних категоріях і товарних підкатегоріях здійснюється відповідно до назви останніх, а також приміток, які їх стосуються, з урахуванням певних застережень, положень наведених вище правил за умови, що порівнювати можна лише назви одного рівня деталізації. Для цілей цього правила також можуть застосовуватися відповідні примітки до розділів та груп, якщо не обумовлено інше.

Якщо при класифікації товару визначено товарну позицію, то при подальшій детальній класифікації на рівні підпозицій, категорій чи підкатегорій необхідно застосовувати правило 6. Воно дозволяє використовувати попередні п'ять правил при здійсненні класифікації у межах уже визначеної товарної позиції. При цьому порівнюватися можуть лише угруповання товарної позиції одного рівня (підпозиції – шість знаків товарного коду, категорії – вісім знаків товарного коду, підкатегорії – десять знаків товарного коду). Підпозиції, які мають перед найменуванням (текстовим описом) один дефіс (-), це перший рівень

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

підпозиції; підпозиції, які мають перед найменуванням (текстовим описом) два дефіси (--) – це другий рівень тощо. Не можна порівнювати підпозицію і категорію або категорію та підкатегорію. Для того, щоб визначити правильну дводефісну підпозицію, необхідно спочатку чітко визначитися з відповідною однодефісною.

Узагальнено основні правила інтерпретації представлені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Сутність основних правил інтерпретації класифікації товарів

Номер правила	Сутність основного правила інтерпретації
Правило 1	Назви розділів та групи, призначені для зручності користування
Правило 2a	Незавершений або розукомплектований товар класифікується як зібраний, якщо він зберігає основні характеристики
Правило 2b	Посилання у найменуванні товарної позиції на матеріал означає, що даний товар виготовлений з цього матеріалу
Правило 3a	Застосовується, коли неможливо застосувати правило 2b. Перевага надається тій позиції, яка містить більш конкретний опис товару
Правило 3b	Застосовується, коли неможливо застосувати правило 3a. Набори, суміші, комбіновані товари класифікуються за тими матеріалами або частинами, які визначають основну характеристику
Правило 3c	Застосовується, коли неможливо застосувати правила 3a і 3b. Товар класифікується в позиції, яка є останньою серед тих, що однаково підходять до класифікації
Правило 4	Товари, назви яких не зустрічаються в УКТЗЕД, класифікуються за подібними товарами
Правило 5a	Тара особливої форми, представлена з виробами, класифікується разом із товаром. Правило не стосується тари, яка надає виробу суттєво іншого характеру
Правило 5b	Тара, яка підходить для повторного використання, класифікується окремо від товару
Правило 6	Класифікація товарів у товарних підпозиціях, товарних категоріях і товарних підкатегоріях здійснюється відповідно до перших п'яти правил, приміток за умови, що порівнюються товарні угруповання з однаковою кількістю дефісів

Оскільки УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи, то вона включає також допоміжні публікації, які значним чином сприяють коректному пошуку місця товару в УКТЗЕД і присвоєнню товару правильного коду. Такими матеріалами є Пояснення до УКТЗЕД.

Пояснення не є складовою УКТЗЕД. Водночас вони необхідне доповнення до УКТЗЕД. Для уточнення тлумачення УКТЗЕД звертатися до Пояснень корисно, а іноді й необхідно. Проте завжди потрібно враховувати, що Пояснення не є вичерпним і незмінним коментарем до всього обсягу товарних угруповань УКТЗЕД. Пояснення можуть розглядатися як практичне керівництво з ідентифікації товарів. Пояснення містять коментарі до кожної товарної позиції з назвою переліку включених або виключених товарів разом з технічним описом товарів, які розглядаються (їхній зовнішній вигляд, якісні характеристики, способи виготовлення та використання). Там, де це можливо й необхідно, Пояснення також роз'яснюють зміст того чи іншого товарного угруповання.

Пояснення до УКТЗЕД розробляються та затверджуються наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику (на сьогодні – це Державна фіскальна служба України). Пояснення до УКТЗЕД затверджено наказом Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 р. № 401 [10].

Таким чином, керуючись Основними правилами інтерпретації класифікації товарів, положеннями приміток до розділів і груп, а також враховуючи Пояснення до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, в національній товарній номенклатурі можна знайти місце для кожного товару, що переміщується через митний кордон України. Це стосується будь-яких товарів, у тому числі й товарів народного споживання, які можна розділити на дві великі групи – продовольчі товари та непродовольчі товари.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Продовольчі товари зазвичай ототожнюють з харчовими продуктами. Виходячи з визначення термінів, наведених у Законі України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», харчовий продукт – це речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначений для споживання людиною. До харчових продуктів належать напої (в тому числі вода питна), жувальна гумка та будь-яка інша речовина, що спеціально включена до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

Враховуючи структуру товарної номенклатури України, продовольчі товари класифікуються в УКТЗЕД у розділах I–IV (переважна більшість продовольчих товарів належить до продукції сільського господарства).

Критерії класифікації непродовольчих товарів в УКТЗЕД є такими:

- матеріали, з яких товари виготовлені;
- функції, які товари виконують;
- ступінь обробки товарів.

Виходячи зі структури УКТЗЕД, у табл. 2.3 показано класифікацію основних видів непродовольчих товарів.

Таблиця 2.3

Класифікація непродовольчих товарів згідно з УКТЗЕД

№ пор.	Вид непродовольчих товарів	Розділ УКТЗЕД, в якому класифікуються непродовольчі товари
1	2	3
1	Паливно-мастильні матеріали	Розділ V «Мінеральні продукти» (групи 25–27)
2	Парфумерно-косметичні товари; товари побутової хімії; фото- і кінотовари; фармацевтична продукція	Розділ VI «Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості» (групи 28–38)
3	Полімерні матеріали та вироби з них	Розділ VII «Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них; каучук, гума та вироби з них» (групи 39, 40)

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження табл. 2.3

№ пор.	Вид непродовольчих товарів	Розділ УКТЗЕД, в якому класифікуються непродовольчі товари
4	Шкіра та шкіряні товари; хутро і хутряні товари	Розділ VIII «Шкури необроблені, шкіра вичинена, натуральне та штучне хутро та вироби з них; шорно-сідельні вироби та упряж; дорожні речі, сумки та аналогічні товари; вироби з кишок тварин (крім кетгуту з натурального шовку)» (групи 41–43)
5	Папір, картон та вироби з них; поліграфічна продукція; будівельні матеріали з дерева	Розділ IX «Деревина і вироби з деревини; деревне вугілля; корок та вироби з нього; вироби із соломи, альфи та інших матеріалів для плетіння; кошикові вироби та плетені вироби» (групи 44–49)
6	Текстильні товари (волокна, одяг)	Розділ XI «Текстильні матеріали та текстильні вироби» (групи 50–63)
7	Взуття	Розділ XII «Взуття, головні убори, парасольки від дощу та сонця, палиці, стеки, батоги та їх частини; пір'я оброблене і вироби з нього; штучні квіти; вироби з волосся людини» (групи 64–67)
8	Побутові силікатні товари (скло, кераміка); будівельні матеріали	Розділ XIII «Вироби з каменю, гіпсу, цементу, азбесту, слюди або аналогічних матеріалів; керамічні вироби; скло та вироби із скла» (групи 68–70)
9	Ювелірні товари; біжутерія	Розділ XIV «Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали, метали, плаковані дорогоцінними металами, та вироби з них; біжутерія; монети» (група 71)
10	Металогосподарчі товари; будівельні матеріали з металу	Розділ XV «Недорогоцінні метали та вироби з них» (групи 72–83)

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 2.3

№ пор.	Вид непродовольчих товарів	Розділ УКТЗЕД, в якому класифікуються непродовольчі товари
11	Електропобутові товари	Розділ XVI «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання; їх частини; звукозаписувальна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису або відтворення телевізійного зображення і звуку, їх частини та приладдя» (групи 84, 85)
12	Транспортні засоби	Розділ XVII «Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби і пов'язані з транспортом пристрої та обладнання» (групи 86–89)
13	Музичні інструменти; фото- та кінообладнання; годинники	Розділ XVIII «Прилади та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, прецизійні, медичні або хірургічні; годинники всіх видів; музичні інструменти; їх частини та приладдя» (групи 90–92)
14	Зброя	Розділ XIX «Зброя, боєприпаси; їх частини та приладдя» (група 93)
15	Меблі; спортивні товари; іграшки	Розділ XX «Різні промислові товари» (групи 94, 95)
16	Твори мистецтва, антикваріат	Розділ XXI «Твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат» (група 97)

Для проведення правильної класифікації непродовольчих товарів необхідно обов'язково:

- керуватися Основними правилами інтерпретації класифікації товарів;
- керуватися примітками до розділів і груп;
- враховувати пояснення до розділів і груп, наведених у Поясненнях до УКТЗЕД.

Класифікація непродовольчих товарів

Лише чітке дотримання вимог, які встановлює УКТЗЕД, є запорукою безпомилкового визначення коду товару при здійсненні його митного оформлення.

На перший погляд, наприклад, класифікація будь-якого одягу з *натурального хутра* здійснюється у товарній позиції 4303, яка має такий опис:

4303	Одяг з хутра, речі для одягу з хутра та інші вироби з натурального хутра:
4303 10	- одяг з хутра, речі для одягу з хутра:
4303 10 10 00	- – більків гренландського тюленя або дитинчат чубача (Cystophora)
4303 10 90	- – інші:
4303 10 90 10	- - - одяг хутровий з норки
4303 10 90 20	- - - одяг хутровий з нутрії, песця або лисиці
4303 10 90 30	- - - одяг хутровий з кролика або зайця
4303 10 90 40	- - - одяг хутровий з овчини
4303 10 90 90	- - - інші
4303 90 00 00	- інші

Проте, для правильної класифікації хутряних виробів важливо звернути увагу на примітки до *групи 43 «Натуральне та штучне хутро; вироби з нього»*, в яких наводиться визначення термінів, а саме:

- в УКТЗЕД термін «натуральне хутро», крім необроблених хутрових шкурок товарної позиції 4301, означає дублені або вичинені шкури усіх тварин з волосяним чи шерстним покривом;
- в УКТЗЕД термін «штучне хутро» означає будь-які матеріали, що імітують хутро з вовни, волосу або інших волокон, наклеєних чи нашитих на шкіру, тканину або інші матеріали, окрім імітацій хутра, отриманих ткацтвом або в'язанням.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Окрім того, необхідно врахувати низку застережень, викладених у примітках до цієї групи, які виключають ряд хутряних виробів з групи 43, зокрема:

- рукавички та рукавиці, шкіряні з натуральним або штучним хутром (класифікуються у товарній позиції 4203 «Предмети одягу та додаткові речі до одягу, з натуральної або композиційної шкіри»);
- зуття та його частини (класифікуються у групі 64 «Взуття, гетри та аналогічні вироби; їх частини»);
- головні убори або частини головних уборів (класифікуються у групі 65 «Головні убори та їх частини»);
- ігри, іграшки, спортивний інвентар (класифікуються у групі 95 «Іграшки, ігри та спортивний інвентар; їх частини та приладдя»).

Отже, хутряні вироби необхідно класифікувати лише з урахуванням зазначених приміток.

Інший приклад стосується *класифікації одягу з текстильних матеріалів групи 62*. Правильна класифікація таких товарів неможлива без урахування, зокрема, наступних приміток:

- термін «костюм» означає набір одягу з двох або трьох предметів, з лицьового боку виготовлених з ідентичної тканини, який складається із:
  - одного піджака або жакета, який з лицьового боку, за винятком рукавів, складається з чотирьох або більше деталей, призначених для верхньої частини тіла. До складу цього комплекту може включатися один строгий жилет, передня частина якого виготовлена з такої самої тканини, що й поверхня з лицьового боку інших компонентів набору, і задня частина з такої самої тканини, що й підкладка (підбивка) піджака або жакета; та
  - одного предмета одягу, призначеного для нижньої частини тіла, який складається із штанів, бриджів, шортів (окрім купальних), спідниці або спідниці-штанів без шлейок або нагрудників.

Класифікація непродовольчих товарів

Усі компоненти костюма мають бути виконані з тканини однакового переплетення, одного кольору та сировинного складу; також вони повинні бути єдиного фасону і відповідних або сумісних розмірів. Ці компоненти можуть мати кант (смужку тканини, вшиті у шов) з іншої тканини.

Якщо кілька окремих предметів одягу, призначених для нижньої частини тіла (наприклад, дві пари штанів, або штани і шорти, або спідниця чи спідниця-штани та штани), присутні одночасно, то компонентом костюма для чоловіків або хлопців, призначеним для нижньої частини тіла, має бути одна пара штанів, костюма для жінок або дівчат – спідниця або спідниця-штани, інші предмети одягу класифікуються окремо.

Термін «костюм чоловічий» включає такі набори предметів одягу, навіть якщо усі зазначені вище умови виконано або не виконано:

- ранковий костюм, що складається з однотонного піджака (візитки) із закругленими фалдами і смугастих штанів;
- вечірній костюм (фрак), пошитий зазвичай з тканини чорного кольору, піджак порівняно короткий спереду, без застібки, вузькі фалди охоплюють півколом стегна і більше звисають ззаду;
- смокінг, покрій піджака якого дуже подібний до піджаків звичайних, однак більше відкритий на грудях, з блискучими лацканами із шовку або іншої тканини, яка імітує шовк;
- термін «дитячий одяг та додаткові речі до одягу» означає вироби для дітей зростом не більше як 86 см;
- шарфи та подібні вироби квадратної форми або майже квадратної форми, жодна із сторін яких завдовжки не більше як 60 см, класифікуються як носові хусточки;
- одяг цієї групи, який застібається спереду зліва направо, слід розглядати як одяг для чоловіків або хлопців, а одяг, який застібається спереду справа наліво, – як одяг для жінок або дівчат. Цими ознаками не користуються, якщо з розкрою одягу чітко видно, для якої з двох статей він призначений.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Якщо не можна відрізнити, для кого призначений одяг, – для чоловіків або хлопців чи для жінок або дівчат – він повинен класифікуватися в товарних позиціях, які включають одяг для жінок або дівчат.

Наглядним прикладом того, як один вид непродовольчих товарів класифікується згідно з УКТЗЕД в різних товарних групах, можуть бути *будівельні матеріали*. Критерієм класифікації таких товарів є матеріал, з якого ці товари виготовлені.

Наприклад, широкий спектр будівельних матеріалів виготовляється з полімерних матеріалів. Такими товарами є:

- конструкційні елементи, наприклад, для підлог, стін, перегородок, стель тощо;
- двері, вікна та рами, наличники та пороги для дверей;
- балкони, балюстради, перила та аналогічні огорожі;
- віконниці, штори (включаючи венеціанські жалюзі) та аналогічні вироби, їх частини та доповнення;
- великогабаритні конструкційні елементи полиць для складання і стаціонарного встановлення, наприклад, у магазинах, майстернях, складах;
- декоративні архітектурні деталі.

Для таких будівельних матеріалів у групі 39 «Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них» виділено окрему товарну позицію 3925 «Вироби будівельні з пластмас, не зазначені в іншому місці».

У свою чергу, такі будівельні матеріали як бетонні плити, черепиця дахова, цегла будівельна, плитка керамічна для мостіння, плитка облицювальна для підлоги, печей, камінів чи стін класифікуються у групі 68 «Вироби з каменю, гіпсу, цементу, азбесту, слюди або аналогічних матеріалів» або в групі 69 «Керамічні вироби».

Таким чином, наведені приклади свідчать про те, що правильна класифікація згідно з УКТЗЕД непродовольчих товарів, які переміщуються через митний кордон України, потребує фахового володіння питаннями, що стосуються структури національної товарної номенклатури, основних підходів до класифікації товарів та особливостей віднесення товарів до відповідних товарних угруповань.

2.3. Міжнародна класифікація товарів і послуг (МКТУ-10)

МКТУ – це скорочена назва Міжнародної класифікації товарів і послуг. Її використовують при реєстрації товарних знаків. Чинною редакцією МКТУ є МКТУ-10. Структурними елементами МКТУ є класи – сукупності товарів, розподілені за категоріями. В основу класифікації покладено принцип однорідності товарів. Ця класифікація потрібна для систематизації підбору необхідних товарів, а також для оперативного складання заявок на реєстрацію товарного знака.

Міжнародна класифікація товарів і послуг включає 45 класів: з 1 по 34 класи складають товари, а з 34 по 45 класи – послуги.

Заголовки класів сформульовані коротко і вказують на головні товари й послуги, які включені у даний клас.

Перелік товарів у межах класу наведено в алфавітному порядку – від «а» до «я».

Загальний обсяг офіційного видання МКТУ-10 – п'ять томів формату А4 (приблизно 1200 с.).

До *першого класу* віднесено хімічні продукти промислового і наукового призначення, сільськогосподарського використання, необроблені синтетичні смоли, пластмаси, добрива, препарати для пайки металів, дублячі речовини і клеї промислового призначення.

Рубрика «опис» обмежує перелік товарів цього класу хімічними продуктами промислового призначення та харчовою сіллю.

Рубрика «товари» включає детальний перелік хімічних реактивів і препаратів переважно промислового використання. Це, зокрема, азот і його сполуки, альдегіди, антифризи, ацетати, ацетон, папір фотометричний, обробні препарати для текстильних виробництв, поверхнево-активні речовини, речовини для оброблення шкіри, клеї, крохмаль, реактиви для фотосправи, ефіри целюлози. Усього понад 2,5 тисячі найменувань. Кожен клас має такі рубрики:

- опис;

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

- до класу відносяться;
- до класу не відносяться.

Товари, які віднесені до певного класу, представлені у називному відмінку.

У масових друкованих виданнях – журналах, збірниках, довідниках – переважна більшість найменувань першого класу відсутня. Ця обставина позбавляє широкий загал споживачів знань про ці товари та можливості їх використання у виробничих сферах і галузях підприємницької діяльності.

До *другого класу* віднесено лакофарбові матеріали, а також протрави, необроблені природні смоли, порошкоподібні метали, які використовують для художньо-декоративних цілей і художнього друку.

Другий клас відповідає розділу «лакофарбові матеріали», що традиційно є у курсі товарознавства непродовольчих товарів. До цього класу віднесено, зокрема, оліфи, лаки, фарби для промислових цілей, а також барвники для фарбування одягу, харчових продуктів і напоїв.

Перелік товарів включає близько тисячі найменувань готових продуктів рослинного і мінерального походження, зокрема: аннато (екстракти деревинних барвників), аурамін, бальзами, білила, глазури, ґрунтовки, гумігут для живописних робіт, індиго, каніфоль, анілінові барвники, барвники для шкіри, тюнери для копірувальних апаратів і машин, барвники для керамічних виробів, фарби клейові, типографські фарби, наповнювачі для фарб сикативи, мастила антикорозійні, сажа, сандарак, фарба сієна, сурик свинцевий, терпентин тощо.

Третій клас об'єднує препарати для відбілювання і прання предметів одягу, очищення меблів, чищення побутових предметів. Вагому частку серед цих найменувань посідають ароматичні (ефірні масла), речовини ароматичні для кондитерських виробів, напоїв, вода ароматична, лавандова, туалетна, воски для білизни, підлоги, меблів, взуття, олівці для брів, креми косметичні, ефірні оливи, масла рослинні, серветки, просочені косметичними лосьйонами, шампуні для домашніх тварин.

Класифікація непродовольчих товарів

Провідною групою є парфумерно-косметичні товари.

Загальна кількість готових виробів і допоміжних препаратів третього класу налічує понад 700 найменувань.

Четвертий клас об'єднують технічні мастила, мастильні матеріали, бензини моторні та освітлювальні матеріали, гніти і свічки для освітлення приміщень. До цього класу віднесено також віск різного призначення, графіт мастильний, добавки до моторного палива, мастила мінеральні й олії рослинні для технічних цілей, свічки для новорічних ялинок, спирт етиловий, спирт метиловий, вугілля деревинне, гірський віск церезин, електроенергія тощо.

Провідними товарами цього класу є технічні мастила, паливо та освітлювальні матеріали.

Загальна кількість видів товарів четвертого класу нараховує понад півтори тисячі найменувань. Це переважно бензини і мастильні та паливні матеріали.

П'ятий клас включає фармацевтичні й ветеринарні препарати, дієтичні речовини для медичних потреб, перев'язочні матеріали, стоматологічні матеріали і засоби, дитяче харчування, фунгіциди і гербіциди.

До п'ятого класу віднесено майже 8 тисяч найменувань товарів.

Це переважно хімічні препарати та індивідуальні речовини, що відносяться до перерахованих підкласів фармацевтичних і ветеринарних сполук.

Основними товарами цього класу є алкалоїди для медичних цілей, амальгами зубні із золота, бальзами, медична вата, вода мінеральна для медичних цілей, гематоген, гемоглобін, гліцерин.

До *шостого класу* віднесено звичайні (чорні) метали та їх сплави, а також металеві будівельні матеріали, рельси, троси і дріт, дверні й віконні матеріали, замки, труби металеві, сейфи. Клас включає понад 5,5 тисяч готових виробів будівельного призначення та допоміжних матеріалів, зокрема арматурних.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Сьомий клас включає переважно машини, верстати і двигуни, вузли й деталі до них, пристосування для користування верстатами та двигунами, турбіни, вантажно-розвантажувальні пристрої, усього понад 5 тисяч найменувань.

До *восьмого класу* віднесено ручні засоби та інструменти як знаряддя праці, ножі, виделки, ложки, холодну зброю і бритви. Клас включає майже 2 тисячі найменувань столових приладів із різних металів і сплавів, благородних металів, нержавіючої сталі.

Дев'ятий клас об'єднує прилади та інструменти, призначені для наукової роботи, морські, географічні, оптичні та інші прилади. Прилади для зважування, вимірювання, сигналізації й контролю, апарати для запису, передачі та відтворення звуку, носові апарати, лічильні машини, комп'ютери та інші прилади.

Усього клас об'єднує близько 10,5 тисяч найменувань приладів для лабораторних наукових досліджень і практичного застосування у морській справі, метрології, для інформаційного забезпечення різних галузей наукової діяльності.

Десятий клас включає хірургічні, медичні, стоматологічні і ветеринарні прилади та інструменти. Як допоміжні до цього класу віднесено спеціальні меблеві вироби для медичних цілей, ортопедичні бандажі, а також рентгенівські устаткування, бори стоматологічні. Усього близько 2 тисяч найменувань медичного та ветеринарного призначення.

Одинадцятий клас об'єднує понад 3 тисячі найменувань виробів та устаткування для кондиціонування повітря, електропобутового оброблення продуктів харчування, приготування чаю тощо.

До *дванадцятого класу* віднесено транспортні засоби різного призначення та допоміжні пристосування для нього. Усього близько 2 тисяч найменувань.

Тринадцятий клас об'єднує вогнепальну зброю, вогнепальні засоби та допоміжні вироби – патрони, детонатори, гільзи патронні, дріб тощо. Усього близько півтори тисячі найменувань.

Класифікація непродовольчих товарів

Чотирнадцятий клас включає благородні метали та їх сплави, ювелірні вироби, біжутерію, дорогоцінні камені, годинники та інші хронометричні прилади. Усього близько півтори тисячі найменувань.

П'ятнадцятий клас об'єднує музичні інструменти: механічні піаніно, музичні шкатулки, електронні музичні інструменти. Усього близько 1200 найменувань.

Шістнадцятий клас включає папір, картон та вироби з них, усього понад 3 тисячі найменувань. Окрім того, клас містить широкий перелік канцелярських приладів, копіювальну і розмножувальну техніку, витратні матеріали.

До *сімнадцятого класу* віднесено каучук, гуму, азбест, слюду, матеріали для ущільнення вікон і дверей, неметалеві еластичні труби. Усього близько 2 тисяч найменувань.

Вісімнадцятий клас включає шкіру та вироби зі шкіри, шкурки тварин, чемодани, парасольки, кінську зброю. Усього понад тисячу найменувань.

Дев'ятнадцятий клас об'єднує неметалеві будівельні вироби і матеріали – труби жорсткі, асфальт, моли, бітум. Усього близько 2,5 тисяч найменувань.

Двадцятий клас включає в основному меблі і деталі меблів з пластичних мас.

Двадцять перший клас об'єднує кухонні вироби й посуд, домашні та кухонні пристрої, туалетні вироби із скла і фарфору.

Двадцять другий клас включає кручені вироби: канати, вірьовки, палатки, навіси, тенти, брезенти паруса і мішки, текстильну волокнисту сировину для набивки матраців.

Двадцять третій клас об'єднує нитки текстильні і пряжу.

Двадцять четвертий клас включає тканини і жакардні вироби: покривала, постільну білизну, ковдри.

Двадцять п'ятий клас об'єднує предмети одягу, взуття і головні убори, бандами (хустки), білизну. Усього близько тисячі найменувань.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Двадцять шостий клас включає переважно галантерейні і фасонні вироби (тасьма, шнури).

До *двадцять сьомого класу* віднесено килими, мати, лінолеум, покриття для підлог.

Двадцять восьмий клас включає знаряддя для спортивних ігор, риболовства.

До *двадцять дев'ятого класу* віднесено м'ясо, риба, м'ясні екстракти, овочі і фрукти консервовані, компоти, яйця, молоко, молочні напої.

Тридцятий клас включає смакові товари: чай, каву, цукор та інші товари.

Тридцять перший клас об'єднує сільськогосподарські продукти, свіжі овочі й фрукти, корм для тварин.

Тридцять другий клас включає пиво і мінеральні води, безалкогольні напої.

До *тридцять третього класу* віднесено алкогольні напої (окрім пив, арак, бренді, вино, віскі, горілку, джин тощо).

Тридцять четвертий клас об'єднує тютюн та курильні вироби.

Наведений аналіз Міжнародного класифікатора товарів та послуг (МКТП, редакція № 9) на прикладі 34-х класів товарів свідчить про його насиченість широким переліком продуктів, предметів і речей практично усіх галузей господарювання.

Цінні розділи «Товари», що є складовими структури кожного класу – з 1-го по 34-й. Найширший перелік містить розділ «Товари» 9-го класу – близько 10,5 тисяч одиниць.

Для товарознавства цей розділ є асортиментним переліком товарів або номенклатурою товарів.

Кожне найменування товару складає класифікаційну одиницю з притаманними їй властивостями й ознаками.

Важливою вимогою створення класифікації є відповідність найменування товару його виду. При формуванні класів МКТУ цієї вимоги не завжди дотримуються. Лише окремі класи створено на основі чіткого дотримання наукових елементів класифікації (об'єкт класифікації, ознака класифікації, мета класифікації, класифікаційна одиниця).

Класифікація непродовольчих товарів

В МКТУ товарам відповідають класи з 1 по 34, заголовки яких містять лише загальні ознаки тих галузей, до яких відносяться товари.

Реально в Класифікаторі заголовки відсутні. Класи нумеровані цифрами – 1-й, 2-й і т.д.

Деякі з 34-х класів МКТУ можуть бути використані у класифікаторах з товарознавства. Це, зокрема, класи:

- 2 – оліфи, лаки, фарби;
- 5 – фармацевтичні товари;
- 12 – транспортні засоби;
- 13 – зброя;
- 15 – музичні інструменти;
- 16 – папір та картон;
- 20 – меблі;
- 24 – тканини і текстильні вироби;
- 25 – одяг, взуття, головні убори;
- 28 – іграшки.

2.4. Торгова та навчальна класифікація

Торгово-товарознавчу класифікацію поділяють на торгову й навчальну класифікації.

Торгова класифікація стосується лише товарів широкого вжитку. Вона не є послідовною системою класифікації, а базується на розподілі товарів на групи відповідно до способів виробництва, можливостей використання, способів транспортування та збереження тощо.

Основна частина непродовольчих товарів у практиці торгівлі поділяється на товарні групи:

- товари побутової хімії;
- вироби із пластичних мас;
- будівельні товари;
- меблеві товари;
- керамічні вироби та вироби із скла;
- металеві-господарські товари;

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

- електротовари, побутові електромашини і прилади;
- текстильні, швейні, трикотажні товари;
- взуття;
- галантерейні товари;
- парфумерно-косметичні товари;
- хутряні вироби;
- ювелірні вироби та прикраси;
- товари культурно-побутового призначення, годинники тощо.

Необхідність раціоналізації торговельного процесу обумовила розробку класифікації товарів за споживчими комплексами. У такі комплекси об'єднують товари за спільністю призначення й попиту. Так, товари господарського призначення можна об'єднати в комплекси: «Житло, благоустрій, ремонт та індивідуальне будівництво»; «Домашнє господарство», «Сад, город, індивідуальне підсобне господарство».

Торгова класифікація використовується в практиці торгівлі. Вона покликана сприяти організації та управлінню торговим підприємством, удосконаленню планування асортименту товарів, а також раціональному розміщенню їх у торговому залі та організації складського господарства [2].

Наведемо торгівлю класифікацію на прикладі керамічних товарів.

Згідно з торговою класифікацією керамічні товари поділяються на: фарфоровий, фаянсовий, майоліковий посуд, гончарні вироби, художньо-декоративні вироби.

Навчальна класифікація має за мету створити логічну систему вивчення всього курсу товарознавства. Вона більш послідовна, аніж торгова, але має з останньою багато спільного.

У навчальній класифікації непродовольчих товарів передбачено:

- товари із пластмас;
- побутові хімічні товари;
- побутові силікатні товари;

Класифікація непродовольчих товарів

- металогосподарські товари;
- побутові електричні прилади;
- меблеві товари;
- будівельні товари;
- текстильні товари;
- швейні товари;
- трикотажні товари;
- взуттєві товари;
- хутрово-хутрянні товари;
- товари культурно-побутового призначення;
- ювелірні товари та побутові годинники;
- галантерейні товари;
- парфумерно-косметичні товари;
- паливно-мастильні матеріали;
- транспортні засоби;
- аптечні товари;
- зброя;
- книжкові товари.

Ринкова економіка України на завершеному етапі свого розвитку набула специфічних ознак у різних галузях господарювання, особливо у сфері торгівлі. Спостерігається стабільність надходження імпортованих товарів на внутрішні ринки, зростання обсягів продаж ношених товарів, повільне збільшення частки реалізації виробів вітчизняних товаровиробників, зростання у грошовому вимірі продаж товарів (за рахунок зростання цін).

В сучасних умовах першочергового значення набуває проблема формування та управління асортиментом товарів вітчизняних виробників. У розв'язанні цього завдання суттєву роль покликана відіграти система заходів, пов'язаних з оновленням і поглибленням класифікацій товарів. Нагальною є проблема класифікації навчальних дисциплін товарознавства непродовольчих товарів за розділами, які є основою формування асортименту товарів та управління його номенклатурою.

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Питання наукової класифікації товарів залишаються поза увагою товарознавців-дослідників. Досягнення окремих науковців і практиків не вирішують наявної проблеми, оскільки вони мають локальний характер й базуються на використанні нижчих розрядів класифікації і позбавлені системності.

Товарознавча наука, володіючи науковими основами класифікації товарів, забезпечує пізнання наявних предметів і речей з позицій інтересів та потреб споживачів і відкриває можливі шляхи створення нового асортименту виробів, потрібних споживачеві. Майже усі чинні класифікації містять вільні (незаповнені) позиції (класи, підкласи, групи, підгрупи, позиції, субпозиції тощо), які визначають напрями подальших досліджень та окреслюють можливі ознаки передбачуваних об'єктів (предметів, речей, товарів), їх основного призначення.

Але автори [3] вказують на низку недоліків навчальної класифікації:

- недостатня обґрунтованість або відсутність ознак, які деталізують поділ асортименту текстильних матеріалів за призначенням (статеві-вікові ознаки, рід занять споживачів, особливості кліматичних умов, сезонність, вимоги моди тощо);
- не обґрунтовано ознаки матеріалів, що характеризують рівень їхньої якості або конкурентоспроможність, а також рівень їх основних споживних властивостей.

Тобто, на сучасному етапі виникла необхідність у деталізації в навчальній класифікації ознак, які більш повно охарактеризують типологію споживачів та їхні основні біологічні та соціально-психологічні потреби в цих матеріалах.

Науково обґрунтовано вибір ознак у стандартній класифікації, але вона не застосовується ні в промисловості, ні в торгівлі, а є лише частиною навчальної класифікації.

2.5. Практичне використання класифікацій товарів на міжнародному рівні

У повсякденному житті кожен з нас намагається класифікувати справи, речі, будь-що для спрощення сприйняття усіх аспектів нашого існування. У торгівлі класифікація є просто необхідною, і коли ми звертаємо увагу на міжнародну торгівлю, на її аналіз, то постає питання єдиної уніфікованої номенклатури або класифікації товарів. Чи є така класифікація? Чи існує певна глобальна класифікація товарів? Навіщо нам потрібна глобально прийнята, гнучка, адаптивна і постійно підтримувана система класифікації? Чи потрібна така класифікація для спрощення відносин покупця і продавця або для статистичних цілей?

Різновиди класифікацій, які існують на сьогодні у світі, ще раз підтверджують думку про те, що універсальних номенклатур не буває, однак може бути та номенклатура або класифікація, котра найбільш призначена для тих чи інших цілей.

Серед найбільш поширених номенклатур товарів варто виділити номенклатури, наведені у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Перелік найбільш поширених номенклатур товарів у світі

№ пор.	Назва українською мовою	Назва англійською мовою
1	Класифікація за укрупненими економічними групами (КУЕГ)	Broad Economic Categories (BEC)
2	Стандартна міжнародна торговельна класифікація (СМТК)	Standard International Trade Classification (SITC)
3	Номенклатура Ради митного співробітництва	Customs Cooperation Council Nomenclature (CCCN)
4	Гармонізована система опису та кодування товарів (ГС)	Harmonized Commodity Description and Coding System (HS)
5	Класифікація основних продуктів (КОП)	Central Product Classification (CPC)

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Класифікація за укрупненими економічними групами (англ. Broad Economic Categories, скорочено ВЕС або українською КУЕГ) – це тризначна класифікація, яка групує товари відповідно до їх основного кінцевого використання. КУЕГ (ВЕС) була опублікована у 1971 р. і переглянута в 1976, 1986 і в 1988 рр. Категорії верхнього рівня КУЕГ (ВЕС) такі:

- ВЕС-1: Їжа та напої;
- ВЕС-2: Промислові товари в іншому місці не зазначені;
- ВЕС-3: Паливо та мастильні матеріали;
- ВЕС-4: Капітальні товари (крім транспортних засобів), їх частини та аксесуари;
- ВЕС-5: Транспортне устаткування їх частини та аксесуари;
- ВЕС-6: Споживчі товари у іншому місці не зазначені;
- ВЕС-7: Товари у іншому місці не зазначені.

Цю класифікацію було розроблено для використання, в основному, відділом статистики Організації Об'єднаних Націй щодо узагальнення даних про міжнародну торгівлю великих економічних класів товарів. Разом з тим, вона також була розроблена, аби слугувати як засіб перетворення зовнішніх торговельних даних, зібраних на основі МСТК, у категорії кінцевого споживання, які є значущими в рамках системи національних рахунків (англ. System of National Accounts, скорочено SNA, або українською СНР), а саме категорії, що поєднують три основні класи товарів у СНР: капітальні товари, проміжні товари і споживчі товари. Очікувалося, що КУЕГ слугуватиме орієнтиром для національних класифікацій імпортованих товарів за широкими економічними категоріями, однак у 1970 р. в ООН прийшли до висновку, що цю класифікацію не слід розглядати в якості стандартної класифікації у тому ж сенсі як, наприклад, МСТК (SITC).

Стандартна міжнародна торговельна класифікація (англ. Standard International Trade Classification, скорочено SITC, або українською МСТК), є класифікацією товарів Організації Об'єднаних Націй (ООН), що використовується для ведення статистики зовнішньої торгівлі (вартість та

Класифікація непродовольчих товарів

обсяги експорту й імпорту товарів) та дозволяє здійснювати міжнародні порівняння товарів і промислової продукції. Групування МСТК відображають: виробничі матеріали; етапи обробки; ринкову практику і використання продукції; важливість товарів у світовій торгівлі; технологічні зміни.

Основними категоріями в МСТК є:

- харчові продукти і живі тварини, напої та тютюнові вироби (розділи 0 і 1);
- сировина (розділи 2 й 4);
- мінеральне паливо, змащувальні оливи та аналогічні матеріали (розділ 3);
- хімічні речовини (розділ 5);
- машини і транспортне устаткування (розділ 7);
- інші промислові товари (розділи 6 і 8).

На сьогодні використовується четверта переглянута версія МСТК (SITC, Revision 4), прийнята Статистичною комісією Організації Об'єднаних Націй на 37-й сесії у 2006 р.

Номенклатура Ради митного співробітництва (англ. Customs Cooperation Council Nomenclature, скорочено CCCN) – система класифікації товарів для митних цілей, створена як Брюссельська тарифна номенклатура і в 1976 р. змінена на Номенклатуру Ради митного співробітництва. 1989 року була замінена Гармонізованою системою опису та кодування товарів.

Гармонізована система опису та кодування товарів (англ. Harmonized Commodity Description and Coding System, Harmonized System, скорочено HS, або українською ГС) застосовується у міжнародній торгівлі для систематизованого вивчення товарів та автоматизованої обробки даних. Товари в цій системі класифікуються як за призначенням (одяг, взуття, головні убори, музичні інструменти, меблі тощо), так і по галузях економіки (продукція борошномельно-круп'яної промисловості, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості тощо).

Класифікація основних продуктів (англ. Central Product Classification, скорочено CPC, або українською КОП) охоплює товари та послуги. КОП призначена, щоб

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

встановити міжнародний стандарт збору й надання в таблицях усіх видів даних, які вимагають деталізації, включаючи промислове виробництво, національні рахунки, сферу послуг, внутрішню та зовнішню торгівлю товарами, міжнародну торгівлю послугами, платіжний баланс, споживання і статистику цін. До інших основних цілей КОП відноситься створення бази для міжнародного співставлення і сприяння погодженню різних видів статистичних даних щодо товарів і послуг. Виділеним категоріям КОП присвоюються коди із 5 цифр.

Першу версію класифікації основних продуктів – Попередня класифікація основних продуктів (Provisional Central Product Classification) – було опубліковано у 1991 р., пізніше у 1998 р. була опублікована уточнена «Класифікація основних продуктів. Версія 1.0» (Central Product Classification Version 1.0), а в 2002 р. ще більш досконалий варіант – «Класифікація основних продуктів. Версія 1.1» (Central Product Classification Version 1.1), що замінила версію 1.0, у 2008 р. випущено версію 2 КОП. Діюча редакція КОП версія 2.1 (Central Product Classification Version 2.1, опублікована у 2015 р.), є результатом запланованого перегляду структури КОП і деталей, щоб забезпечити актуальність класифікації для опису існуючих продуктів в економіці. Зміни в цій версії в основному є результатом подальших переглядів сільськогосподарської продукції (у тому числі продукції рибальства, лісництва та сільськогосподарського виробництва), окремих галузей сфери послуг, енергоносіїв і необхідних коригувань для відображення змін, зроблених в HS.

Серед усіх розглянутих класифікацій найбільш широке застосування на міжнародному рівні при аналізі товарних потоків наразі мають Гармонізована система опису та кодування товарів, Стандартна міжнародна торговельна класифікація і Класифікація за укрупненими економічними групами. Вільний доступ до докладних глобальних торговельних даних на сайті ООН <http://comtrade.un.org/data/>. UNComtrade, що є сховищем офіційної торговельної статистики різних країн та

Класифікація непродовольчих товарів

відповідних аналітичних таблиць і містить щорічні статистичні дані, починаючи з 1962 р.

Для того, аби зрозуміти особливості цих класифікацій та їх різницю, розглянемо приклад класифікації парасольок за даними міжнародних класифікацій товарів (табл. 2.5).

Разом з тим, у Класифікації за укрупненими економічними групами парасольки відносяться до категорії 6, якій належить досить загальна назва «Споживчі товари у іншому місці не зазначені», підкатегорії «Напівтривалого користування».

Таблиця 2.5

Приклад класифікації парасольок за різними міжнародними класифікаціями товарів

Вид класифікації	Опис товару при категоріюванні за даною класифікацією	Код за даною класифікацією		
Гармонізована система опису та кодування товарів (HS)	6601 Парасольки та парасольки від сонця (включаючи парасольки-палиці, садові парасольки та подібні парасольки)	660110 660191 660199		
	<i>6601 Umbrellas and sun umbrellas (including walkingstick umbrellas, garden umbrellas and similar umbrellas)</i>			
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;">660110 Садові парасольки та подібні парасольки</td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;">660191 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10) із складаним стрижнем</td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;">660199 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10 та 6610.91), включаючи парасольки-палиці</td> </tr> </table>	660110 Садові парасольки та подібні парасольки	660191 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10) із складаним стрижнем	660199 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10 та 6610.91), включаючи парасольки-палиці
660110 Садові парасольки та подібні парасольки	660191 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10) із складаним стрижнем	660199 Парасольки та парасольки від сонця (за винятком 6601.10 та 6610.91), включаючи парасольки-палиці		
<i>660110 Garden/similar umbrellas</i>	<i>660191 Umbrellas & sun umbrellas (excl. of 6601.10), having a telescopic shaft</i>	<i>660199, Umbrellas & sun umbrellas (excl. of 6601.10 & 6610.91), incl. walking-stick umbrellas</i>		

Розділ 2. Аналіз сучасних систем класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 2.5

Вид класифікації	Опис товару при категоріюванні за даною класифікацією	Код за даною класифікацією
Стандартна міжнародна торговельна класифікація (SITC)	89941 Парасольки та парасольки від сонця (включаючи парасольки-палиці, садові парасольки та подібні парасольки)	89941
	<i>89941 Umbrellas & sun umbrellas (including walking-stick umbrellas, garden umbrellas & similar umbrellas)</i>	
Класифікація за укрупненими економічними групами (BEC)	6* Споживчі товари у іншому місці не зазначені 62* Напівтривалого користування	62
	<i>6* Consumer goods not elsewhere specified 62* Semi-durable</i>	

Таким чином, для практичного застосування класифікацій з метою аналізу даних, наприклад, експортно-імпортних операцій конкретного товару, кориснішими будуть Стандартна міжнародна торговельна класифікація і Гармонізована система опису та кодування товарів, причому остання дозволяє виокремити дані по окремих різновидах товару, що є цікавим як для представників державних органів влади, які просувають товари своєї країни на ринки інших країн, так і для представників бізнес-середовища, які зацікавлені в міжнародних ринках для своїх товарів.

Розділ 3. СУЧАСНІ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

У товарознавстві й торгівлі об'єктом класифікації є товари. У сфері товарного обігу на сьогодні нараховується понад 120 000 найменувань лише непродовольчих товарів найрізноманітніших властивостей і призначення, причому номенклатура товарів постійно розширюється та оновлюється. Наукова класифікація полегшує вивчення споживних властивостей однорідних груп (підгруп) товарів, дозволяє встановити оптимальний рівень цих властивостей, розробляє групові методи вимірювання та оцінки споживних властивостей, якості товарів, оцінює повноту асортименту кожної класифікаційної ланки і визначає напрям розвитку асортименту. Класифікація полегшує розробку режимів зберігання, перевезення та умов експлуатації товарів з подібними властивостями. Необхідна класифікація і для організації торгово-оперативного процесу.

Класифікація є логічним процесом розподілу будь-якої безлічі (понять, властивостей, явищ, предметів) на категорії (підмножини) різного рівня залежно від певних ознак та вибраних методів розподілу.

У товарознавстві об'єктом класифікації є товари, їх властивості, показники якості, а також сировина і матеріали для їхнього виробництва, методи оцінки якості, види контролю якості тощо.

Значення класифікації товарів полягає в наступному:

- сприяє упорядкуванню термінології;
- дозволяє об'єднати в родинні групи велику кількість товарів, що створює можливості для систематизованого їх вивчення та автоматизованої обробки інформації про товар;
- дозволяє вивчити й оцінити структуру, повноту та раціональність асортименту товарів, сприяє формуванню й удосконаленню їх асортименту;
- полегшує вивчення споживних властивостей товарів, дозволяє встановлювати оптимальний рівень цих властивостей, а також визначати вимоги до них;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- дозволяє розробити групові методи вимірювань і оцінки споживних властивостей та якості товарів;
- надає можливість групувати товари за спільністю властивостей, що слугує підставою для розробки оптимальних методів упаковки, режимів зберігання й транспортування, дотримання правил експлуатації;
- є базою для удосконалення системи стандартизації товарів;
- полегшує і прискорює організацію торгово-оперативних процесів у магазинах, визначає тип торгових підприємств, сприяє підвищенню якості торговельного обслуговування;
- використовується при організації товаропостачання;
- сприяє раціональному розміщенню товарів на складах і викладенні їх у торговельних залах магазинів;
- сприяє вивченню купівельного попиту;
- використовується при складанні рекламних буклетів, каталогів, проспектів ярмарків тощо [2].

У навчальній класифікації непродовольчих товарів запропоновано виділяти наступні групи товарів: пластичні маси та вироби з них, побутові силікатні товари, металогосподарські товари, будівельні матеріали, парфумерно-косметичні товари, галантерейні товари, товари побутової хімії, електропобутові товари, меблі й меблеві товари, взуття, текстильні товари, хутро і хутрянні товари, папір, картон та вироби з них, шкільно-письмові, канцелярські та офісні товари, фото- і кінотовари, музичні товари, спортивні товари, іграшки, побутові радіоелектронні товари, ювелірні товари і годинники, культурні цінності, транспортні засоби, сувеніри та вироби народних художніх промислів (рис. 3.1).

Навчальна класифікація використовується в практиці товарознавства для вивчення споживних властивостей, виявляє загальні принципи формування і збереження цих властивостей, дозволяє найбільш повно охарактеризувати асортимент товарів.

Навчальна класифікація наближена до торгової класифікації, але відрізняється більшою послідовністю. У навчальних класифікаціях, які переслідують мету вивчення асортименту товарів, найважливішою ознакою вважається призначення [4].

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.1. Класифікація непродовольчих товарів

3.1. Пластичні маси та вироби з них

Пластмасами називають матеріали на основі полімерів. Вони мають пластичність (плинність) і здатні при нагріванні під тиском набувати задану форму й зберігати її після охолодження.

Основні ознаки, за якими здійснюється навчальна класифікація пластичних мас:

- за термічними властивостями;
- за композиційним складом;
- за фізико-хімічними властивостями;
- за призначенням і відмітними ознаками;
- за способом синтезу;
- за складом;
- за природою зв'язувальної речовини.

За термічними властивостями пластмаси поділяють на термопластичні і термореактивні. Пластмаси, отримані на основі термопластичних полімерів, називають термопластичними або термопластами, а одержувані на основі термореактивних полімерів – реактопластами.

За композиційним складом розрізняють два види пластмас: ненаповнені і наповнені.

Ненаповнені пластмаси складаються тільки з полімеру і деяких спеціальних добавок. До них відносяться поліетиленова плівка, полістирольні вироби тощо.

Наповнені пластмаси окрім полімеру містять наповнювачі, стабілізатори, пігменти. До наповнених пластмас відносяться різні види лінолеуму і погонажні вироби з полівінілхлориду, паперово-шаруваті пластики тощо.

Залежно від фізико-механічних властивостей, при нормальній температурі пластмаси, в основі яких лежить модуль пружності, поділяють на жорсткі, напівтверді, м'які та еластичні.

Жорсткі пластмаси – тверді пружні матеріали аморфної структури. Характеризуються незначним подовженням, крихким руйнуванням при розриві. Прикладами жорстких пластмас є фенопласти та амінопласти.

Напівжорсткі пластмаси – тверді в'язкопружні матеріали кристалічної структури. Характеризуються високим відносним подовженням при розриві. До таких відносяться поліпропілен, поліамід та інші.

М'які пластмаси мають високе відносне подовження при розриві і низький модуль пружності. До них відносяться поліетилен, полівінілхлорид, полівінілацетат тощо.

Еластичні пластмаси – м'які, гнучкі матеріали, котрі характеризуються великими деформаціями при розтягуванні. Прикладом еластичних пластмас є каучукові гуми.

За призначенням і відмітними ознаками пластмаси бувають: загального призначення, високоміцні, антикорозійні, прозорі, морозо- і теплостійкі, електроізоляційні.

Пластмаси загального призначення – матеріали, до показників фізико-механічних і хімічних властивостей яких не пред'являються особливі вимоги. До цих матеріалів відносяться оздоблювальні, декоративні, пакувальні, господарсько-побутові та інші вироби з пластмас (ПВХ, поліпропілену, фенопластів тощо).

Високоміцні пластмаси характеризуються високою межею міцності при стисненні й вигині, великою зносостійкістю і високим коефіцієнтом тертя (фрикційні властивості). Ці матеріали здатні замінити бронзу і бабіт, наприклад, у підшипниках, втулках; їх використовують для виготовлення труб, зубчастих коліс, гребних гвинтів (поліформальдегід, полікарбонати та інші).

Антикорозійні пластмаси мають високу хімічну стійкість до води, кислот, розчинів солей та органічних розчинників. Ці матеріали використовують замість металевих деталей в обладнанні та конструкціях, що експлуатуються в агресивних середовищах, з них виготовляють контейнери-цистерни рідкого палива (поліізобутилен, каучуки, епоксипласти).

Прозорі пластмаси пропускають промені світла в широкому діапазоні хвиль і, зокрема, ультрафіолетову частину спектра, завдяки чому вони не поступаються за своїми оптичними властивостями кращим сортам скла й кристалю

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

і значно перевершують в цьому силікатне скло. З таких пластмас виготовляють оптичні системи освітлювальної арматури (полістирол, поліметилметакрилат).

Морозостійкі пластмаси зберігають еластичні властивості і гнучкість при низьких (мінусових) температурах. Вироби та конструкції, виготовлені з таких пластмас, можна експлуатувати в різних атмосферних умовах (поліізобутилен, етилцелюлоза, полікарбонат).

Теплостійкі пластмаси – поліорганосилоксани, політрихлоретилен, фенопласти – мають здатність не розм'якшуватися при підвищенні температури. Такі пластмаси широко застосовують у промисловості та побуті, в окремих випадках вони замінюють метал і кераміку (поліорганосилоксани, політрихлоретилен, фенопласти).

Електроізоляційні пластмаси характеризуються низькою діелектричною постійною, високою електричною міцністю, високим об'ємним поверхневим опором. Їх застосовують для ізоляції проводів та електрообладнання в електротехніці, для заміни ебоніту (поліетилен, полівінілхлорид, полістирол).

Теплоізоляційні пластмаси відрізняються низькою теплопровідністю. До таких відносяться пористі газонаповнені матеріали – піно- і поропласти, застосовувані для теплоізоляції холодильних приладів та установок, житлових приміщень, багатошарових стінових панелей тощо (полівінілхлорид, полістирол, поліуретан, фенопласти).

За способом синтезу полімерів та їх походженням пластичні маси діляться на такі класи:

- пластичні маси на основі полімерів, отримуваних полімеризацією;
- пластичні маси на основі полімерів, одержуваних поліконденсацією;
- пластичні маси на основі хімічно модифікованих полімерів.

При полімеризації відбувається послідовне з'єднання великого числа мономерів однакового складу в макромолекулу полімеру без виділення побічних речовин.

Класифікація непродовольчих товарів

При поліконденсації високомолекулярні сполуки утворюються з різних мономерів з виділенням побічного продукту: аміаку, хлористого водню, води та інших хімічних виходів.

Метод хімічної модифікації є одним з найважливіших способів отримання полімерів з новими властивостями. Хімічна модифікація здійснюється шляхом заміни атомів водню або інших елементів на нові атоми й групи атомів.

За вмістом зв'язувальної речовини усі пластмаси можна поділити на два класи:

- пластичні маси на основі синтетичних смол;
- пластичні маси на основі видозмінених природних полімерів (ефірів целюлози, білкових речовин, нафтових природних бітумів та асфальтів).

За складом пластичні маси поділяють на прості (однорідні) і композиційні (неоднорідні).

Однорідні пластмаси складаються, як правило, тільки з високомолекулярної речовини – полімерної смоли.

Неоднорідні (композиційні) пластичні маси окрім основної речовини – високомолекулярного з'єднання – містять різні добавки, що дозволяють підвищити рівень споживчих властивостей матеріалів, стійкість до дії зовнішніх факторів при експлуатації і зберіганні, поліпшити естетичні та інші властивості. Як добавки, які виконують такі функції, використовуються наповнювачі, пластифікатори, стабілізатори, антиоксиданти (антиокислювачі), барвники та інші компоненти.

Господарські товари з пластмас класифікують так (рис. 3.2):

1) *за видом пластмаси*: з поліетилену, з поліпропілену, з полівінілхлориду, з полістиролу, з полікарбонату, з поліметилметакрилату тощо;

2) *за способом виробництва*:

- лиття під тиском;
- екструзія;
- каландрування;
- екструзія з роздуванням;
- гаряче штампування;
- пневматичне формування тощо.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

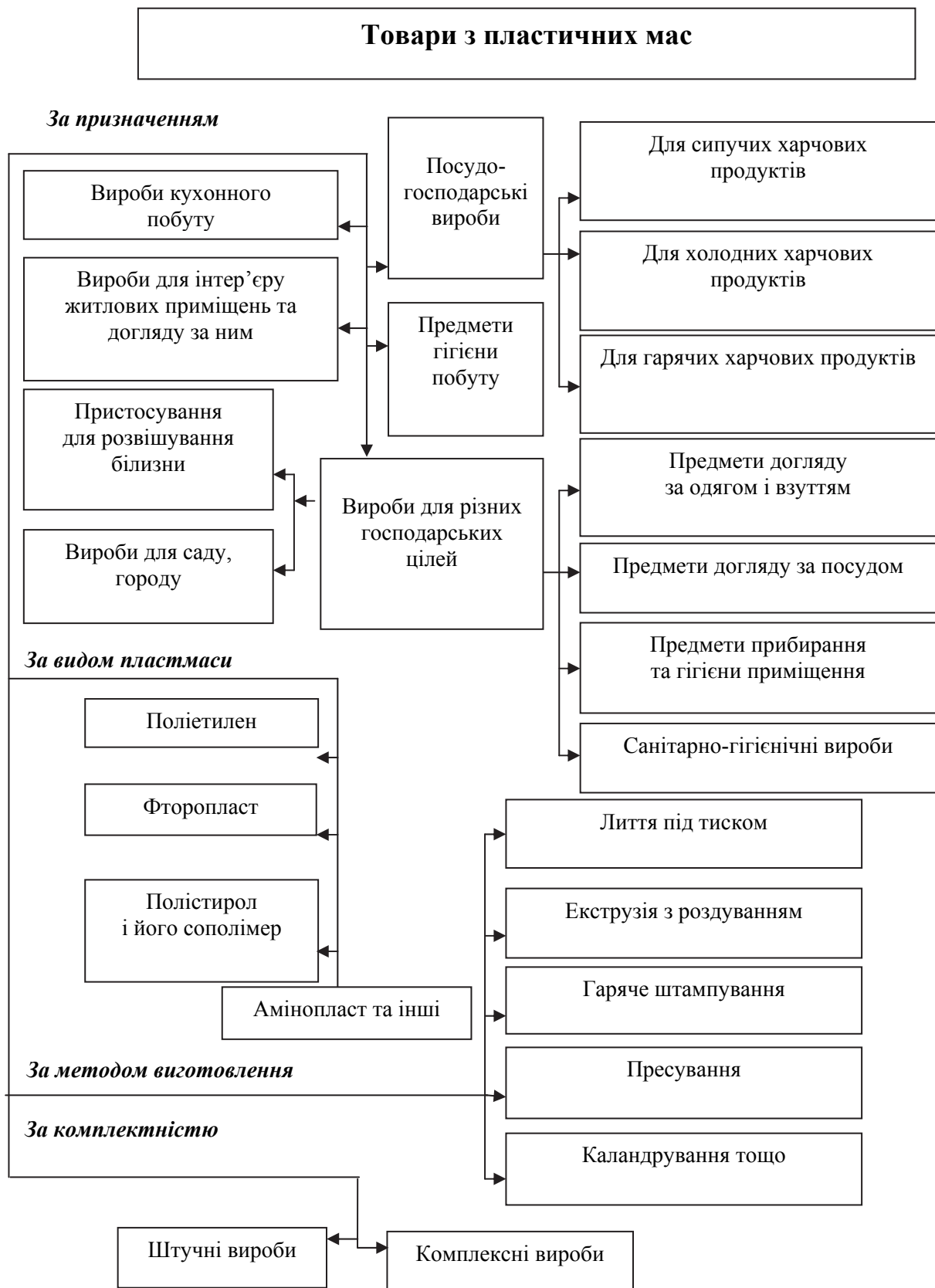

Рис. 3.2. Класифікація пластичних мас та виробів з них

Класифікація непродовольчих товарів

---

3) за призначенням:

- вироби посудогосподарські (хлібниці, сухарниці, сільнички, коробки для продуктів та інше);
- вироби для ванної кімнати і туалету (кошики для білизни, вішалки для рушників, щітки тощо);
- вироби для саду й городу (лійки, відра, насадки для шлангів та інше);
- вироби меблеві та для інтер'єру житлових приміщень (столи, стільці, полиці, шафи, карнизи, кашпо, вішалки тощо).

Посудогосподарські вироби за призначенням поділяють на дві підгрупи:

- вироби, які контактують з харчовими продуктами;
- вироби, що не контактують з харчовими продуктами.

Асортимент виробів, які контактують з харчовими продуктами, поділяють на:

- вироби для сипучих харчових продуктів;
- вироби для холодних харчових продуктів;
- вироби для гарячих харчових продуктів.

4) за видом декорування:

- кольорові;
- двокольорові;
- під «кришталь»;
- з гравіюванням;
- гаряче тиснення;
- деколь;
- живопис тощо.

Класифікація посуду і господарських товарів з пластмас представлена на рис. 3.3.

Навчальна класифікація виробів з пластмас господарського призначення передбачає 4 групи, а стандартна – 11 груп товарів.

У середині однотипових виробів може бути поділ за конструктивними особливостями (вироби з кришкою і без, з ручкою і без тощо), за розмірами (зазвичай вказується місткість у літрах), за комплектністю: одиночні і комплектні.

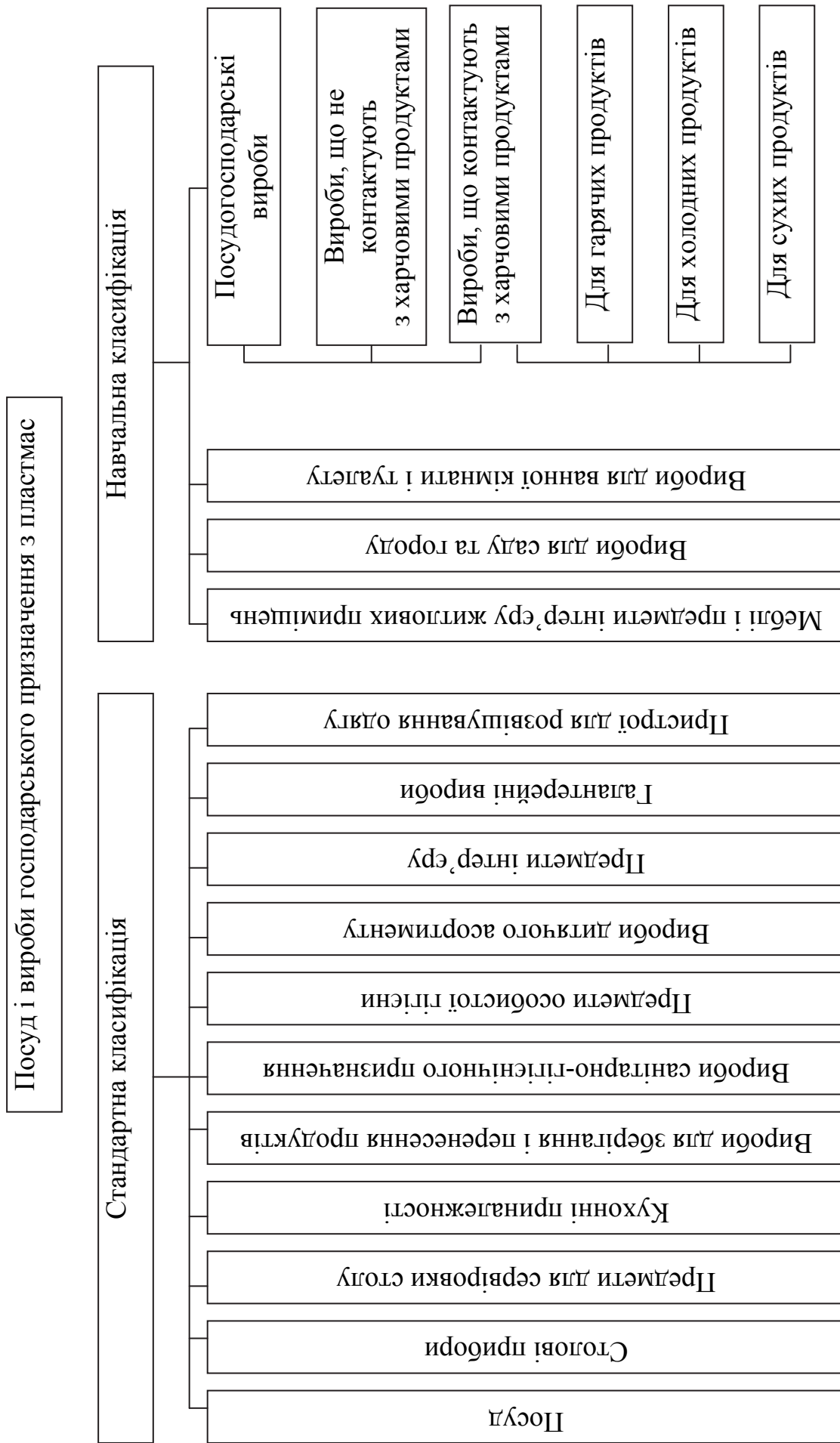

Рис. 3.3. Класифікація посуду і господарських товарів з пластичних мас за призначенням

3.2. Хімічні побутові товари

Хімічні побутові товари за *призначенням* поділяють на:

- клеї;
- лакофарбові товари;
- засоби для прання та миття:
  - мило;
  - синтетичні мийні засоби;
  - допоміжні мийні засоби:
    - вибілювальні;
    - підсинювальні;
    - підкрохмалювальні та інші;
- побутові нафтопродукти:
  - паливо;
  - змащувальні матеріали;
  - нафтопродукти спеціального призначення;
- інші побутові хімічні товари:
  - чистильні засоби;
  - плямовивідні засоби;
  - полірувальні засоби;
  - дезінфікуючі засоби;
  - засоби для боротьби з комахами і гризунами;
  - засоби для боротьби зі шкідниками садів та городів;
  - мінеральні добрива;
  - автокосметика.

Клеї поділяються за походженням адгезивів, його природою, характером затвердіння, призначенням, родом і видом (рис. 3.4).

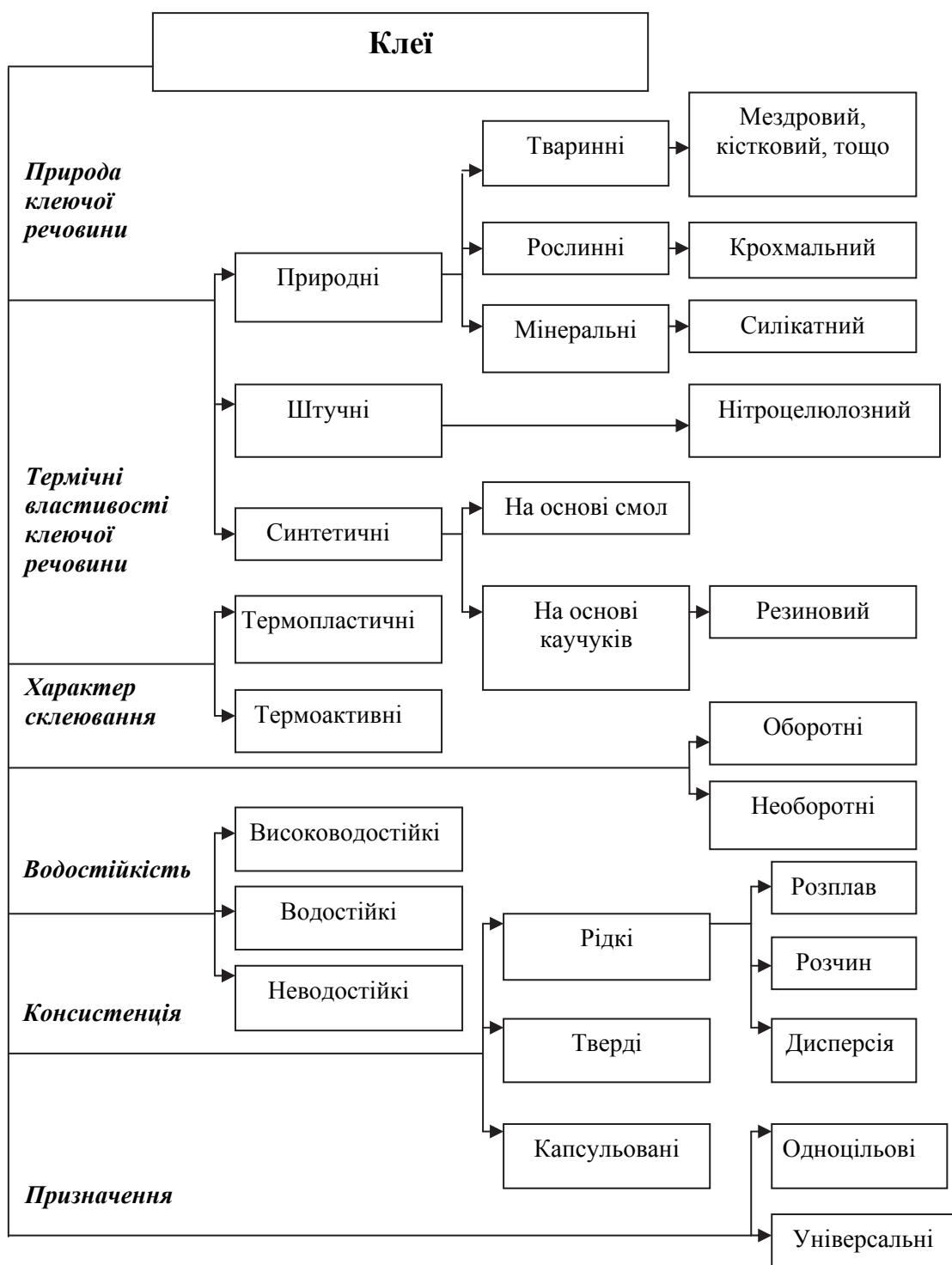
За походженням адгезивів клеї поділяють на синтетичні і штучні.

За природою адгезивів клеї діляться на неорганічні, органічні та елементоорганічні.

Клеї на неорганічній основі поділяють на силікатні, алюмофосфатні, керамічні і металічні.

До органічних клеїв відносяться клеї на основі природних і синтетичних полімерів.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.4. Класифікація клеїв за різними ознаками

Клеї на основі природних полімерів поділяють на клеї тваринного походження (колаген, альбумін, казеїн) та рослинного походження (крохмаль, декстрин).

Класифікація непродовольчих товарів

Синтетичні клеї діляться – на клеї на основі синтетичних канчуків (гумові) та клеї на основі синтетичних смол.

За термічними властивостями клеї бувають термопластичні і термореактивні.

За характером затвердіння вони бувають холодного і гарячого затвердіння.

За умовами склеювання клеї поділяють на контактні й липкі.

За характером склеювання клеї бувають оборотні та необоротні.

За водостійкістю клеї поділяють на висоководотривкі, водотривкі, неводотривкі.

За консистенцією клеї бувають тверді, розчинні, дисперсійні, капсульовані, розплавлені.

За призначенням клеї поділяють на господарські, спеціальні, канцелярські, універсальні.

На практиці клеї *за призначенням* діляться на меблеві, взуттєві, будівельні, етикеточні тощо.

Клеї на основі синтетичних полімерів поділяють на дві групи: клеї на основі термопластичних і клеї на основі термореактивних полімерів.

Клеї на основі синтетичних каучуків бувають невулканізуючі і вулканізуючі.

Засоби для прання та миття за природою мийної речовини поділяють на мила, синтетичні мийні засоби, допоміжні засоби для прання (дод. А, рис. А 1).

Мила господарські (рис. 3.5) за консистенцією бувають тверді, мазеподібні, рідкі, порошкоподібні. Тверді мила випускають звичайні та піліровані.

За призначенням господарські мила поділяють на мила для ручного прання, для миття посуду і господарських виробів, спеціального призначення (дезинфікуючі).

За консистенцією жирних кислот їх випускають 60, 65, 70, 72 відсотковими. Кускові господарські мила за кольором розрізняють звичайні та освітлені. За наявністю пакування вони бувають відкриті (без пакування) і закриті (в пакуванні). Тверді мила можуть бути різної маси (150, 200, 250, 300, 350, 400 та 500 г), за формою куска – прямокутні і складної форми.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

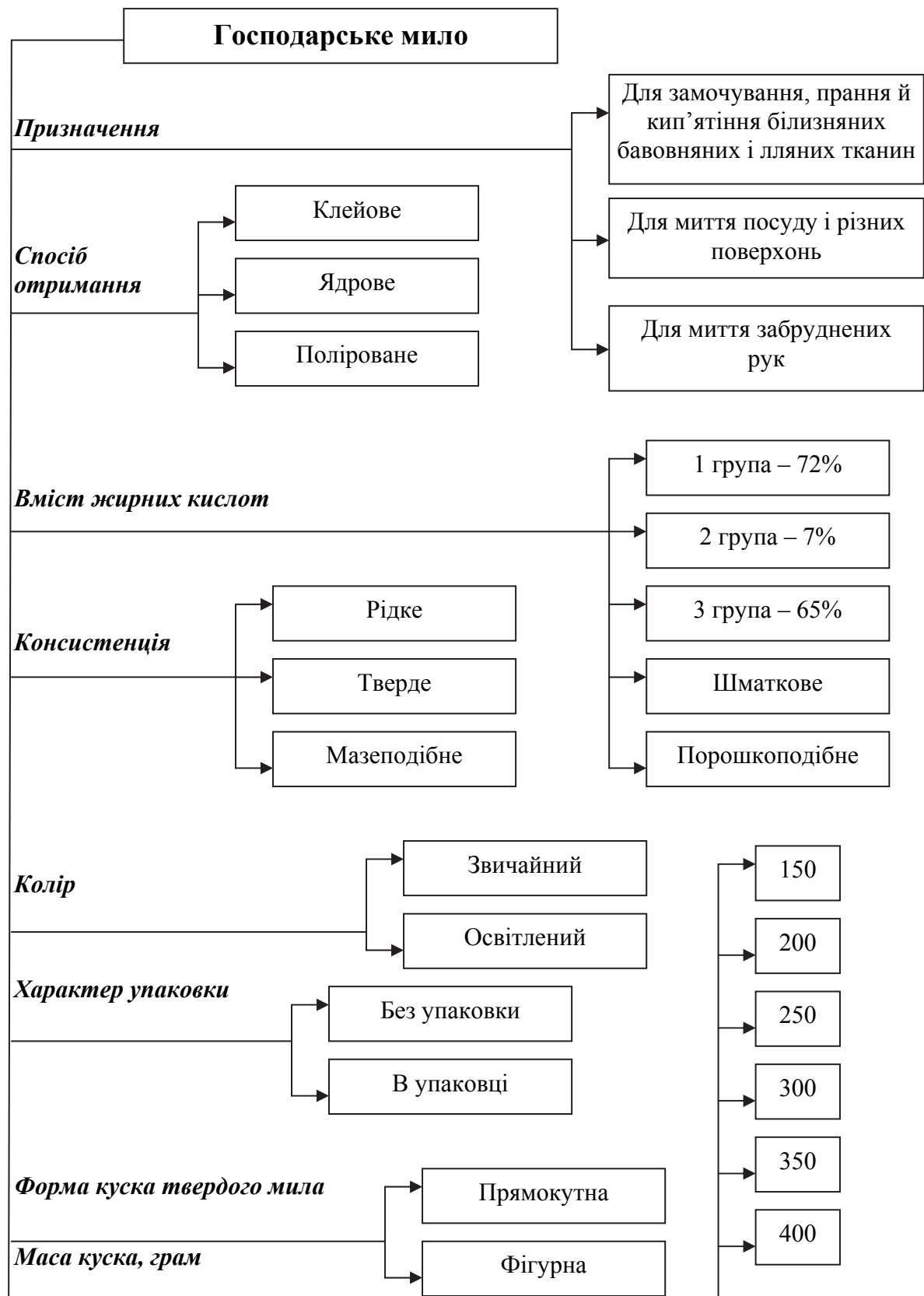

Рис. 3.5. Класифікація господарського мила

Синтетичні мийні засоби (СМЗ) групують за:

- призначенням;
- консистенцією;
- способом застосування;
- видами (дод. А, рис. А 2).

За призначенням синтетичні мийні засоби поділяють на засоби для прання виробів з бавовняних і лляних волокон (рН 10–11,5); засоби для прання виробів з білкових (вовни й шовку) та хімічних волокон (рН 7-8,5); засоби універсального призначення (рН 9-10); засоби для прання грубих і сильно забруднених тканин.

За консистенцією СМЗ поділяють на тверді, порошкоподібні, гранульовані, рідкі, пастоподібні. *За способом застосування*: з високим (ненормованим) піноутворенням – для ручного прання та у пральних машинах активаторного типу; зі зниженим піноутворенням – для прання в автоматичних та напівавтоматичних пральних машинах.

Допоміжні засоби для прання *за призначенням* поділяють на вибілювальні, водопом'якшувальні, підкромлювальні, антистатиками, плямовивідні та інші.

Плямовивідні, залежно від характеру забруднення, поділяють на: засоби для видалення плям жирів, олій, олійних фарб, смол, кремів; засоби для видалення кольорових плям органічного походження (вина, соків, крові, ягід, фруктів, трави, чорнила, кави); засоби для видалення іржі. Засоби класифікують відповідно до виду волокон і тканин: для вовняних, шовкових, бавовняних, штучних, синтетичних, змішаних.

Класифікація інших (різнофункціональних) товарів побутової хімії представлена на рис. 3.6.

Засоби для чищення призначені для догляду за санітарно-гігієнічним обладнанням ванних, туалетних кімнат, кухнею, побутовою технікою та предметами домашнього вжитку. Їх використовують для видалення різноманітних забруднень з твердих поверхонь раковин, унітазів, газових та електричних плит, холодильників, пральних машин, іншої побутової техніки, глазурованих керамічних покриттів тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

За складом засоби для чищення поділяють на абразивні та неабразивні.

За агрегатним станом вони бувають тверді (гранули, порошки, таблетки), пастоподібні, рідкі (суспензії, емульсії, гелі).

За призначенням чистильні засоби поділяють на групи:

- для чищення ванн і раковин (абразивні);
- для чищення посуду;
- універсальні чистильні засоби;
- для забруднень, що важко видаляються;
- склоочищувачі;
- для чищення виробів зі штучної шкіри та пластмасових поверхонь;
- санітарно-гігієнічні;
- для видалення накипу;
- для чищення кухонних плит;
- для чищення виробів з дорогоцінних та кольорових металів;
- для чищення килимів та килимових покриттів;
- для чищення декоративних меблевих тканин;
- для промивання й чищення каналізаційних труб.

Асортимент полірувальних засобів з кожним роком змінюється. Це пов'язано у першу чергу з появою нових покриттів для підлоги, оздоблювальних матеріалів для меблів, шкіряно-взуттєвих та галантерейних товарів.

Засоби для догляду за підлогою поділяють на:

- мастики;
- самоблискучі склади;
- засоби для очищення підлоги;
- засоби з мийними і полірувальними властивостями.

Полірувальні засоби для догляду за взуттям і предметами домашнього вжитку з натуральної та штучної шкіри випускають у вигляді спреїв (аерозолей), кремів, гелів, пінок.

Засоби для боротьби з комахами і гризунами налічують дуже широкий асортимент. Їх називають отрутохімікатами (пестицидами), які поділяються на:

- інсектициди – засоби для знищення шкідливих комах;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- акарициди – засоби для знищення шкідливих рослинно-ягідних кліщів;
- лимациди – для знищення моллюсків-слизнів;
- нематоциди – для знищення нематод;
- гербіциди – для знищення бур'яну;
- зооциди – для боротьби з гризунами;
- бактерициди – засоби проти бактерій;
- фунгіциди – засоби проти збудників грибкових захворювань.

Засоби для дезинфекції та боротьби з побутовими комахами, гризунами *за призначенням* поділяють на такі групи:

- для боротьби з повзучими комахами (блощицями, тарганами);
- для боротьби з літаючими комахами (мухами);
- антимольні засоби;
- для знищення ектопаразитів на домашніх тваринах;
- ратицидні засоби (для боротьби з гризунами, мишами і пацюками);
- репелентні засоби (для відлякування комах-кровососів).

За характером дії вони бувають:

- контактної дії (на шкіру);
- фумігаційної дії (на дихальні шляхи).

Мінеральні добрива поділяють за кількістю поживних елементів, агрегатним станом, видом поживного елемента, концентрацією, значенням у розвитку рослин.

За кількістю поживних елементів:

- прості (мають один поживний елемент);
- комплексні (мають декілька поживних елементів).

За концентрацією розрізняють:

- звичайної концентрації (15–20%);
- концентровані (30% і вище).

За агрегатним станом:

- тверді (у вигляді порошку, луски, гранул);
- рідкі.

За значенням у розвитку рослин:

- основні (у великих дозах);
- мікродобрива (у малих дозах).

Класифікація непродовольчих товарів

Прості добрива за видом поживного елемента ділять на:

- азотні (сечовина, сульфат амонію);
- фосфорні (суперфосфат);
- калійні (хлористий калій, сірчаноокислий калій).

За способом виготовлення комплексні добрива поділяють на змішані, складні, комбіновані. Основними видами мікродобрив є борні, молібденові, мідні, марганцеві, цинкові.

В основу розробленої класифікації лакофарбових товарів (ЛФТ) покладено підходи, визначені у державних стандартах ДСТУ EN 13300:2012 та ДСТУ EN 1062-1:2012 [11, 12]. Класифікація розроблялася з урахуванням оновленої термінології щодо ЛФТ, яка викладена у державному стандарті ДСТУ ISO 4618:2014 [13].

У ДСТУ EN 13300:2012 визначено класифікацію водно-дисперсійних ЛФТ та систем покриттів для внутрішніх стін і стель [11]. Стандартом передбачено загальну і додаткову класифікацію (табл. 3.1). Загальна класифікація здійснюється за ознаками призначення та хімічним типом зв'язувальної речовини, а додаткова за такими ознаками: ступінь блиску, розмір частинок, стійкість до вологого стирання, коефіцієнт контрастності для білих і світлих систем покриттів тощо.

Таблиця 3.1

Класифікація ВД ЛФМ та системи покриттів для внутрішніх стін і стель згідно з ДСТУ EN 13300:2012

Ознаки класифікації	Класифікаційні групування	Норма
<i>Загальна класифікація</i>		
Призначення	– декорування; – спеціальні властивості	
Хімічний тип зв'язувальної речовини	– гідравлічне вапно, цемент, силікат; – акрилова смола, вінілова смола, алкідна смола, епоксидна смола, співполімери	

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.1

Ознаки класифікації	Класифікаційні групування	Норма	
<i>Додаткова класифікація</i>			
За ступенем блиску:	<ul style="list-style-type: none"> – глянцевий; – середній глянець; – матовий; – глибоко матовий 	Кут виміру	Блиск
		60°	≥ 60
		60°	< 60
		85°	≥ 10
		85°	< 10
85°	< 5		
За розміром частинок (зернистість)	<ul style="list-style-type: none"> – дрібнозернисті; – середньозернисті; – крупнозернисті; – грубозернисті 	до 100 мкм; до 300 мкм; до 1500 мкм; понад 1500 мкм	
За стійкістю до мокрого стирання	<ul style="list-style-type: none"> – клас 1; – клас 2; – клас 3; – клас 4; – клас 5 	< 5 мкм після 200 циклів стирання; ≥ 5 мкм та < 20 мкм після 200 циклів стирання; ≥ 20 мкм та < 70 мкм після 200 циклів стирання; < 70 мкм після 40 циклів стирання; ≥ 70 мкм після 40 циклів стирання	
За коефіцієнтом контрастності (покривності) для білих і світлих систем покриттів	<ul style="list-style-type: none"> – клас 1; – клас 2; – клас 3; – клас 4 	≥ 99,5 ≥ 98,0 та < 99,5 ≥ 95,0 та < 98,0 < 95,0	
Інші критерії класифікації	<ul style="list-style-type: none"> – стійкість до забруднення; – стійкість до грибків і водоростей; – адгезія у вологих умовах; – стійкість до утворення тріщин під час висихання; – можливість дезинфекції; – легкість очищення; – вміст органічних розчинників/ співрозчинників (коалесцентів) 		

Класифікація непродовольчих товарів

У ДСТУ EN 1062-1:2012 визначено опис та класифікацію усіх ЛФТ і систем покриттів для зовнішніх мінеральних та бетонних поверхонь (табл. 3.2) [12]. Класифікація ЛФТ і покриттів для зовнішніх робіт передбачає поділ за такими ознаками:

- ступінь блиску;
- товщина сухої плівки;
- розмір частинок (зернистість);
- паропроникнення;
- водопроникнення;
- здатність перекривати тріщини;
- проникнення щодо діоксиду вуглецю.

Таблиця 3.2

Класифікація ЛФМ та системи покриттів для зовнішніх мінеральних і бетонних поверхонь згідно з ДСТУ EN 1062-1:2012

Ознаки класифікації	Класифікаційні групування	Норма	
<i>Опис</i>			
За типом середовища	- водорозчинні; - органорозчинні		
За хімічним типом зв'язувальної речовини	акрилова смола, алкідна смола, бітум, цемент, хлоркаучук, епоксидна смола, гідравлічне вапно, поліестер, силікат, силіконова смола, поліуретан, полівінілова смола		
<i>Класифікація</i>	<i>Класи</i>		
За ступенем блиску (G)	G ₁ – глянцева; G ₂ – середній глянець; G ₃ – матовий	Кут виміру	Блиск
		60°	≥ 60
		60°	< 60
		85°	≥ 10
За товщиною сухої плівки (E)	E ₁	≤ 50 мкм	
	E ₂	> 50 мкм	
	E ₃	≤ 100 мкм	
		> 100 мкм	
	E ₄	≤ 200 мкм	
> 200 мкм			
E ₅	≤ 400 мкм		
	> 400 мкм		

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Закінчення табл. 3.2

Ознаки класифікації	Класифікаційні групування	Норма	
За розміром частинок (зернистість) (S_1)	S_1 – дрібнозернисті; S_2 – середньозернисті; S_3 – крупнозернисті; S_4 – грубозернисті	< 100 мкм < 300 мкм < 1500 мкм > 1500 мкм	
За паропроникненням (V)		$\text{г}/(\text{м}^2 \cdot \text{добу})$	Значення дифузії, еквівалентне товщині повітряного шару (S_d)
	V_0	Не регламентується	
	V_1 – високий; V_2 – середній;	> 150 ≤ 150	$\geq 0,14$ < 1,4
	V_3 – низький	> 15 ≤ 15	< 0,14 $\geq 1,4$
За водопроникненням (W)	W_0	Не регламентується	
	W_1 – високий; W_2 – середній;	> 0,5 $\leq 0,5$	
	W_3 – низький	> 0,1 $\leq 0,1$	
За здатністю перекривати тріщини (A)		мкм	За швидкістю в мм/хв
	A_0	Не регламентується	
	A_1	> 100	-
	A_2	> 250	0,05
	A_3	> 500	0,05
	A_4 A_5	> 1250 > 2500	0,5 0,5
За проникненням щодо діоксиду вуглецю (C)		$\text{г}/(\text{м}^2 \cdot \text{добу})$	Значення дифузії, еквівалентне товщині повітряного шару (S_d)
	C_0	Не регламентується	
	C_1	< 5	> 50

Загальна класифікація ЛФТ здійснюється за ознаками:

Класифікація непродуктивних товарів

За переважним застосуванням:

- для внутрішніх робіт;
- для зовнішніх робіт.

За призначенням:

- для декорування (загальне призначення);
- для спеціальних цілей:
  - атмосферостійкі;
  - водостійкі;
  - корозійностійкі;
  - морозостійкі;
  - хімічностійкі та інші.

За типом середовища, в якому розчинено або дисперговано зв'язувальну речовину (плівкоутворювач):

- водно-дисперсійні/водорозчинні;
- органорозчинні.

За хімічним типом зв'язувальної речовини:

- неорганічні:
  - гідралічне вапно;
  - цемент;
  - силікат;
- органічні:
  - акрилова смола;
  - вінілова смола;
  - алкідна смола;
  - епоксидна смола;
  - поліестер;
  - хлоркаучук;
  - поліуретан та інші;
  - співполімери.

Додаткова класифікація здійснюється з урахуванням властивостей ЛФТ у вихідному стані та властивостей отриманих із них покриттів.

За ступенем блиску:

- гляцеві;
- середній глянець;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- матові;
- глибоко матові.

За розміром частинок (зернистістю):

- дрібнозернисті;
- середньозернисті;
- крупнозернисті;
- грубозернисті.

За стійкістю до вологого стирання:

- надзвичайно стійкі (клас 1);
- високостійкі (клас 2);
- стійкі (клас 3);
- середньої стійкості (клас 4);
- низької стійкості (клас 5).

За коефіцієнтом контрастності (покривності) для білих і світлих систем покриттів:

- висококонтрастні (клас 1);
- контрастні (клас 2);
- середньої контрастності (клас 3);
- низької контрастності (клас 4).

За товщиною сухої плівки:

- низької товщини (E1);
- середньої товщини (E2);
- товсті (E3);
- високої товщини (E4);
- надтовсті (E5).

За ступенем паропроникнення:

- не регламентується (V0);
- високий (V1);
- середній (V2);
- низький (V3).

За водопроникненням:

- не регламентується (W0);
- високий (W1);
- середній (W2);
- низький (W3).

Класифікація непродуктивних товарів

За здатністю перекривати тріщини:

- не регламентується (A0);
- наднизька (A1);
- низька (A2);
- середня (A3);
- висока (A4);
- надвисока (A5).

За проникністю щодо діоксиду вуглецю:

- не регламентується (C0);
- проникні (C1);

За кольором покриття з ЛФТ варто класифікувати за каталогом RAL, розробленим Німецьким Інститутом Гарантій і Сертифікації RAL. У цьому каталозі кожен відтінок має свій чотирьохзначний цифровий код. Перша цифра коду означає один з основних семи кольорів, а також сірий, білий і чорний. Три інші цифри – порядковий номер відтінку основного кольору. Така система є загально визнаною і зрозумілою в усьому світі.

Пропонується додатково класифікувати ЛФТ і покриття за такими ознаками:

За видом:

- фарба;
- лак;
- ґрунтовка;
- шпаклівка;
- замазка;
- морилка;
- розчинник;
- розріджувач;
- розбавлювач та інші.

За агрегатним станом:

- рідкі;
- порошкові (сухі);
- тверді (фарби для малювання);
- аерозольні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За фактурою поверхні:

- гладкі:
  - однотонні,
  - з поверхневим рисунком (молоткові тощо);
- рельєфні:
  - шагрень (апельсинова шкірка);
  - муар (мілкий наждаковий папір) та інші.

Інші додаткові ознаки класифікації ЛФТ і покриттів:

- стійкість до забруднення;
- стійкість до грибків і водоростей;
- адгезія у вологих умовах;
- стійкість до утворення тріщин під час висихання;
- можливість дезинфекції;
- легкість очищення;
- вміст органічних розчинників/співрозчинників (коалесцентів).

3.3. Силікатні побутові товари

До побутових силікатних товарів відносять скляні та керамічні побутові вироби.

Скляні побутові товари – це товари складного асортименту, які можна класифікувати за наступними ознаками [14] (дод. А):

- призначення;
- функціональне використання;
- хімічний склад;
- колір скла;
- спосіб формування;
- спосіб та вид декорування;
- форма;
- фасон;
- розмір;
- комплектність;
- вид виробу.

Класифікація непродовольчих товарів

За *призначенням* скляні побутові товари поділяються на побутовий посуд, художньо-декоративні та лампові вироби (лампові резервуари, лампове скло і столові лампи).

Побутовий посуд за *функціональним використанням* поділяється на столовий, чайний, кавовий, кухонний, господарський.

У свою чергу, столовий посуд можна поділити на посуд:

- для подачі їжі й напоїв на стіл та їх нетривалого зберігання: блюдо, салатник, оселедниця, графин, фруктівниця, цукерниця, тортівниця, масельничка, сільничка тощо;
- для приймання їжі і напоїв: стопка, чарка, фужер, бокал, склянка, тарілка, креманка;
- посуд іншого призначення: серветниця, попільничка.

Чайний і кавовий посуд включає такі *види*: чайник (кавник), чашка, блюдце, цукорниця, піала, вершківниця тощо.

Кухонний скляний посуд представлений каструлями та пательнями; господарський – банками для консервування, пляшками, банками для сипких харчових продуктів, глеками, бочечками тощо.

За *хімічним складом* скляні побутові вироби можуть бути з натрій-кальцій-силікатного скла, кришталевого скла і боросилікатного скла.

Згідно з ДСТУ EN 1900:2013 «Матеріали і вироби, що контактують із харчовими продуктами. Неметалевий столовий посуд. Словник термінів» кришталеве скло це – 1) силікатне скло, яке містить не менше ніж 10% за масою оксидів цинку, барію, свинцю і/або калію, кожного окремо або разом; 2) силікатне скло, яке містить не менше ніж 10% за масою оксидів барію, свинцю і/або калію, кожного окремо або разом. Розрізняють свинцевий кришталь (силікатне скло, яке містить не менше ніж 24% за масою оксиду свинцю) і багатосвинцевий кришталь (силікатне скло, яке містить не менше ніж 30% за масою оксиду свинцю).

Кришталеве скло, яке містить не менше 18% оксиду барію та оксиди лужних металів з показником заломлення не

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

менше 1,530 і густиною не менше 2,7 г/см³, називається барієвим кришталем (ГОСТ 24315-80).

Залежно від *кольору* скляні побутові вироби можуть бути класифіковані на безбарвні, з кольорового скла та зі скла з нацвітом.

За *способом формування* скляні побутові вироби поділяються на видувні, пресовані, пресовидувні, вільного формування (гутної виробки), центробіжного формування, ливарні та комбінованого способу формування.

Залежно від *способу декорування* скляні побутові вироби можна поділити на декоровані у процесі формування (у гарячому стані), декоровані після формування виробів (у холодному стані) та вироби з видами декору, нанесеними у процесі формування та на готові вироби після формування. Види декору скляних виробів, які наносяться на сформовані вироби у холодному стані, поділяються на: нанесені механічним способом, нанесені хімічним способом; поверхневе декорування (живопис, штамп, деколь, трафарет та інші).

За *розмірами* скляні побутові вироби поділяється на групи згідно з ГОСТ 30407-96 (табл. 3.3). Групу виробів визначають за найбільшим параметром.

Таблиця 3.3

Групи посуду і художньо-декоративних виробів із скла за розмірами згідно з ГОСТ 30407-96

Група виробів	Висота, мм	Діаметр або довжина, мм	Повна місткість, см ³
Дрібні	До 100 включ.	До 100 включ.	До 100 включ.
Середні	Більше 100 до 200 включ.	Більше 100 до 150 включ.	Більше 100 до 500 включ.
Великі	Більше 200 до 300 включ.	Більше 150 до 250 включ.	Більше 500 до 1000 включ.
Особливо великі	Більше 300	Більше 250	Більше 1000

За *формою* розрізняють скловироби плоскі і порожнисті.

Фасон посуду визначається його конструкцією (на ніжці, з ручкою, на піддоні і т.д.) та формою (сферичні, конічні, циліндричні тощо), особливостями обробки краю дна, ніжки.

За *комплектністю* скляний побутовий посуд може бути поштучний і комплектний. Комплектні вироби можуть бути у вигляді комплектів і сервізів. Комплект скляних виробів – набір, що складається з кількох виробів однакового виду та одного призначення (ДСТУ3053-95). Сервіз – набір, який складається з двох чи більше виробів різних видів (ГОСТ 30407-96); набір посуду для певної кількості осіб, який складається з речей, об'єднаних художнім оформленням та призначенням (столовий, чайний, кавовий, десертний, банкетний) (ДСТУ 3053-95).

Керамічні побутові вироби – це товари складного асортименту, які можна класифікувати за такими ознаками [14] (рис. 3.7):

- щільність черепка;
- вид кераміки;
- призначення;
- наявність шару глазури на поверхні;
- спосіб декорування;
- форма;
- розмір,
- комплектність,
- вид,
- сорт.

До керамічних побутових виробів з щільним черепком відносяться вироби, виготовлені з фарфору, напівфарфору та тонкокам'яні. Вироби з пористим черепком – це вироби фаянсові, майолікові та гончарні.

За *призначенням* керамічні побутові вироби поділяються на посуд і художньо-декоративні вироби.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

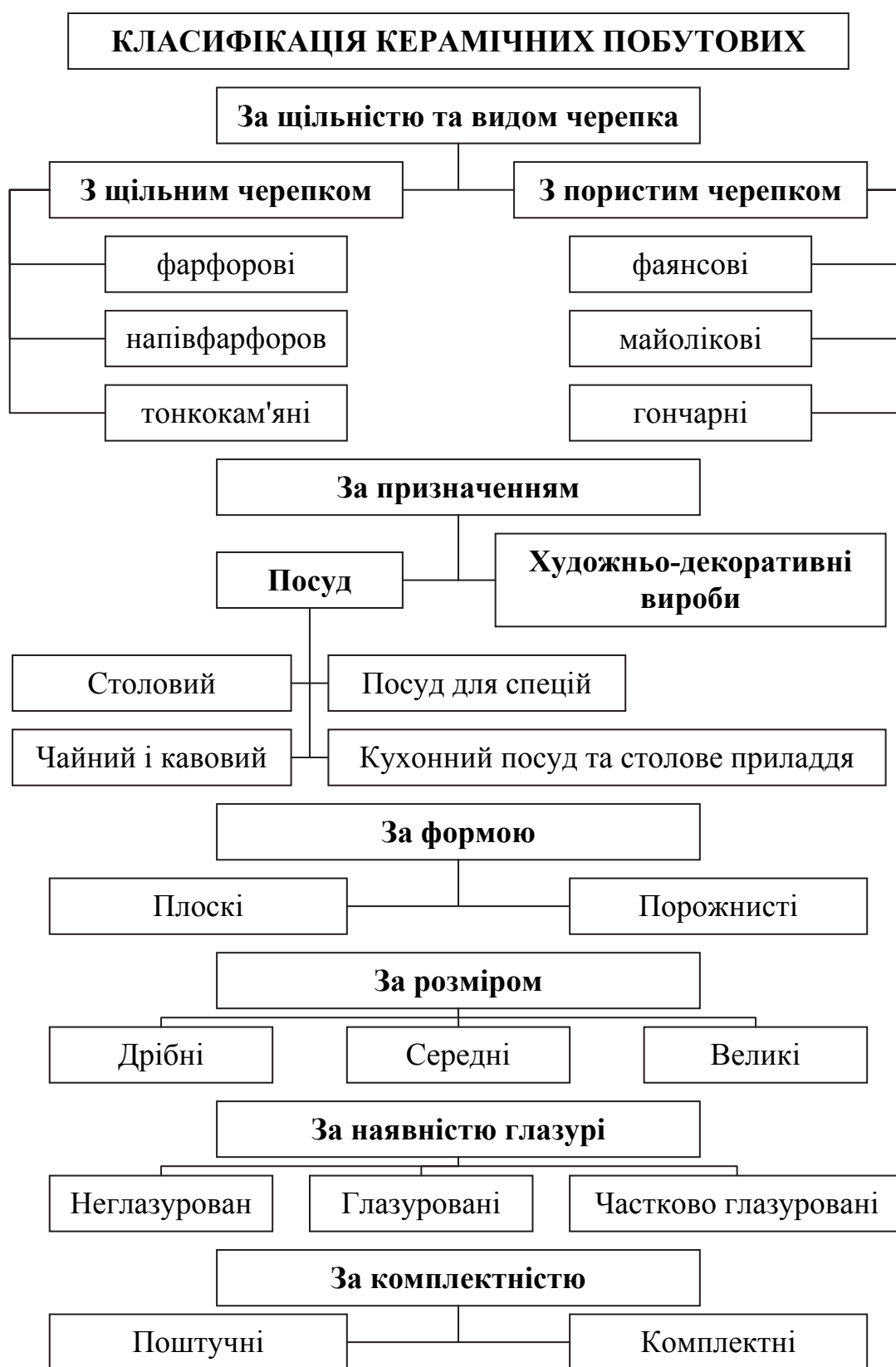

Рис. 3.7. Класифікація керамічних побутових виробів

Класично керамічний побутовий посуд за призначенням поділяють на столовий, чайний, кавовий, закусочний, для вина, для води і пива, кухонний, господарський та іншого призначення. Столовий, чайний та кавовий посуд ще поділяють на: посуд для подавання їжі, для приймання їжі, для зберігання їжі та напоїв, іншого призначення.

Згідно з ДСТУ 2084-92 побутовий посуд за призначенням класифікується таким чином:

- столовий, який включає такі види: блюдо, ваза для рідкої їжі, салатниця, оселедниця, менажниця, кисе, маслянка, тарілка, миска;
- чайний і кавовий: чайник, кавник, чашка, блюдце, склянка, піала, цукорниця, цуктрниця, ваза для цукерок (фруктів, варення тощо), розетка для варення, полоскальниця;
- посуд для спецій: гірчичниця, перечниця, сільничка, хрінниця, оцетниця, соусник;
- кухонний посуд та столове приладдя: банка, горщик, сухарниця, серветниця, сирниця, молочник, вершківниця, фруктівниця, чайниця, глечик, піднос, підставка для яйця, кухоль, келих, дошка, млинниця, пловниця, барильце.

Художньо-декоративні вироби можна згрупувати таким чином:

- декоративна скульптура (барельєфи, бюсти, фігури людей, тварин, птиць, риб тощо);
- декоративні вази;
- настінні тарілки і блюдця;
- художньо оформлений посуд;
- сувенірні вироби.

Побутові керамічні вироби можуть бути глазурованими, частково глазурованими і неглазурованими.

Залежно від способу декорування керамічні побутові вироби можуть бути: декоровані керамічними фарбами, препаратами дорогоцінних металів тощо; виготовлені із забарвленої керамічної маси; ангобовані; покриті декоративними глазурями. Крім того, керамічні вироби можуть мати рельєфне і гладке декорування. Вироби з гладким декоруванням можуть бути декоровані підглазурно і надглазурно [15].

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *формою* побутові керамічні вироби поділяють на плоскі (посуд глибиною не більше 25 мм, виміряною від найнижчої точки до горизонтальної площини, що проходить через точку переливу) та порожнисті (посуд глибиною більше 25 мм, виміряною від найнижчої точки до горизонтальної площини, що проходить через точку переливу).

За *розмірами* вироби згідно з ГОСТ 28390-89 і ГОСТ 28391-89 поділяють на:

- дрібні (діаметр чи довжина менше 175 мм, місткість менше 250 см³);
- середні (діаметр чи довжина від 175 до 250 мм включно, місткість від 250 до 600 см³ включно);
- великі (діаметр чи довжина більше 250 мм, місткість більше 600 см³).

Крім того, вироби для напоїв згідно з ГОСТ 28390-89 і ГОСТ 28391-89 поділяють за місткістю на дрібні (менше 500 см³) і великі (від 500 см³ і більше).

За *комплектністю* керамічні вироби бувають поштучні і комплектні. Так ДСТУ 2084-92 встановлює такі різновиди комплекту фарфорового та фаянсового посуду: набір – сукупність одного виду посуду; комплект – посуд кількох видів одного призначення; сервіз – посуд, що містить обов'язкові його види для конкретної кількості осіб. Комплектні вироби повинні характеризуватись єдністю художньо-декоративного оформлення, конструкції і форми.

Вироби фарфорові та фаянсові, які відповідають вимогам ГОСТ 28390-89 і ГОСТ 28391-89 відповідно, виготовляються 1 і 2 сортів.

3.4. Металогосподарські товари

Асортимент металогосподарських товарів (Додаток Б), які широко використовуються у побуті, різноманітний і систематично оновлюється з урахуванням попиту населення. Навчальна класифікація, яка переважно враховує ступінь однорідності вихідних матеріалів і технологію виробництва та їх вплив на істотні властивості й асортимент товарів, поділяє металогосподарські товари за такими ознаками [14]:

Класифікація непродовольчих товарів

- призначення виробів (рис. 3.8);
- вид основного матеріалу (металу чи сплаву), з якого вони виготовлені;
- спосіб виготовлення;
- характер обробки поверхні;
- вид захисно-декоративного покриття;
- вид виробу;
- конструкція, форма;
- комплектність.

Рис. 3.8. Класифікація металогосподарських товарів за призначенням

Металевий посуд – це вироби, які застосовуються для приготування, вживання та зберігання харчових продуктів, води, гасу, для прання і кип'ятіння білизни та інших господарських потреб.

Металевий посуд належить до товарів складного асортименту, тобто такого, який має багато ознак класифікації, основними з яких є призначення, матеріал та спосіб виготовлення, вид захисно-декоративного покриття (рис. 3.9), крім того, ознаками класифікації можуть бути вид обробки поверхні, вид виробу, форма, особливості конструкції, розміри, комплектність виробів.

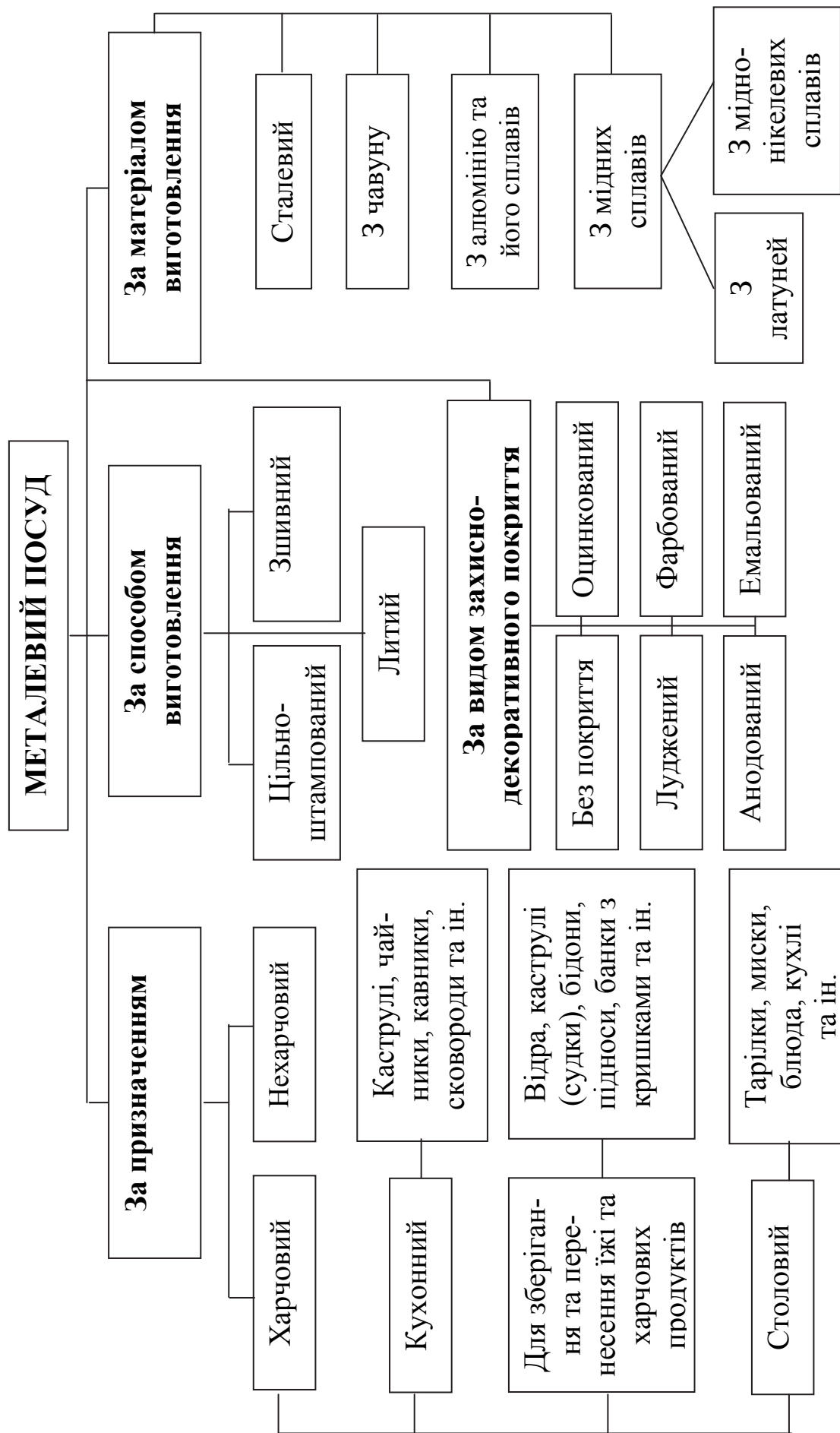

Рис. 3.9. Класифікація металевого посуду

За *призначенням* металевий посуд поділяють на харчовий і нехарчовий.

Харчовий посуд залежно від застосування поділяють на кухонний, столовий, для зберігання і перенесення їжі та харчових продуктів.

Нехарчовий посуд застосовують для зберігання і перенесення нехарчових продуктів і різноманітних господарських потреб (наприклад, для прання білизни, прибирання).

За *способом виготовлення* металевий посуд, крім чавунного, може бути цільноштампований, зшивний і литий. Чавунний посуд виготовляється литтям.

За *матеріалом виготовлення* (визначається видом основного металу чи сплаву, з якого отримано виріб) металевий посуд поділяється на сталевий, який, у свою чергу, за *видом захисно-декоративного покриття* поділяється на емальований, оцинкований, луджений, фарбований і без покриття (посуд з нержавіючої сталі та так званий «чорний» нехарчовий посуд); чавунний – емальований і чорний; з алюмінію і його сплавів – емальований, анодований, без покриття; з мідних сплавів: з латуні – луджений, без покриття, та з мідно-нікелевих сплавів – луджений. Зовнішня поверхня латунного посуду може бути нікельованою, посуду з мідно-нікелевих сплавів – нікельованою, хромованою, посрібленою чи позолоченою.

За *обробкою поверхні* металевий посуд буває крацований, шліфований, хонінгований, полірований.

За *формою* посуд можна поділити на плоский і порожнистий. Порожністі вироби, у свою чергу, можна класифікувати за формою на конічні, циліндричні, сферичні.

За *особливостями конструкції* металевий посуд може бути з подвійними стінками, з багатошаровим дном, з носиком; з ручкою(ами), без ручок, з дужкою; з кришкою (вкладною, накладною, бортовою і такою, що загвинчується), без кришки; зі свистком тощо.

За *комплектністю* – штучний та в наборі.

До групування «Ножові товари і столове приладдя» відносяться ножі, ножиці, столове приладдя та буфетні приналежності.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *призначенням* ножі поділяються на столові, буфетні, господарські, ремісничо-промислові, складані, кабінетні (рис. 3.10).

Ножиці класифікують за *призначенням*, конструкцією і розмірами. За *призначенням* ножиці поділяють на господарські й спеціальні. До спеціальних належать ножиці манікюрні, кравецькі, закрійні, «зигзаг», конторські, перукарські та ін. Призначення ножиць залежить від форми клинків, які можуть бути із загостреними і заоваленими кінцями. Кільця ручок можуть бути круглими і овальними однакового або різного розміру.

До металогосподарських товарів відносять також столові прибори і приладдя, призначені для сервіровки столу. До цієї групи відносяться ложки, виделки, щипці для розколювання горіхів, щипці для цукерок, лопатки для кондитерських, рибних страв, ікри, консервні ключі і ножі, штопори, кільця серветкові та інші вироби.

Столові прилади і приладдя можна класифікувати за такими ознаками:

- матеріалом: сталеві (з вуглецевих та нержавіючих сталей), мельхіорові, нейзильберові, алюмінієві;
- способом виготовлення: листового штампування і об'ємного штампування;
- за видом обробки поверхні: шліфовані та поліровані;
- за видом декоративно-захисного покриття: нікельовані, хромовані, посріблені, позолочені, анодовані;
- за комплектністю – штучні та комплектні.

Виделки за *призначенням* поділяють на роздавальні, для риби, раків, шпротів, устриць, фруктів.

За *конструкцією* виделки виготовляють з подовженою робочою частиною (великі довжиною 185–210 мм, середні (десертні) – 170–180 мм, малі (дитячі) – 140–165 мм) і укороченою робочою частиною: (великі довжиною 185–200 мм, середні (десертні) – 160-180 мм, малі (дитячі) – 140–160 мм).

Класифікація непродовольчих товарів

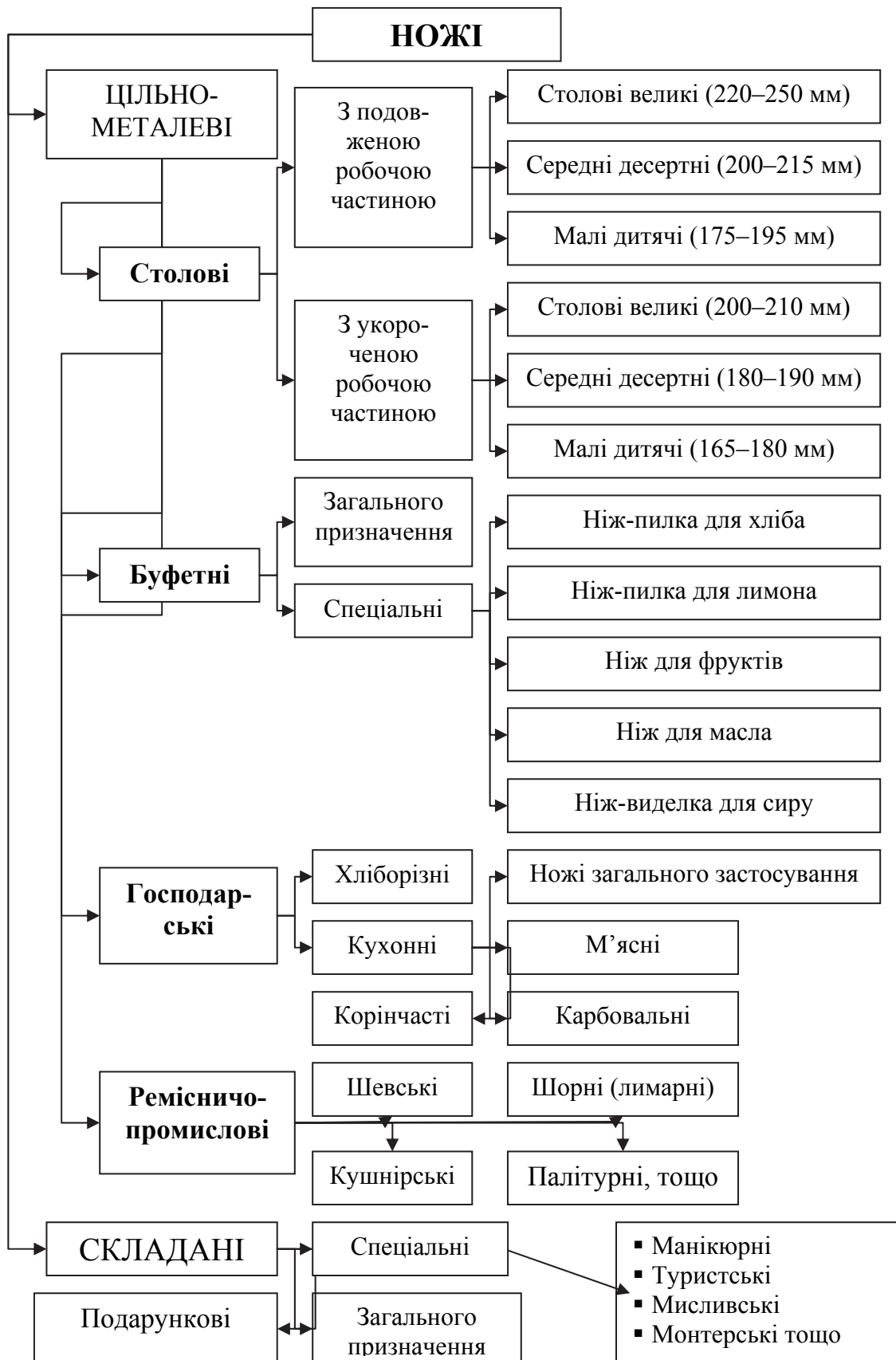

Рис. 3.10. Класифікація ножів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Ложки за *призначенням* поділяються на столові, десертні, дитячі, чайні, кавові, для морозива, холодних напоїв, розливні (ополоники), для гарячих других страв, соусів, салатів, сметани, яєць, ікри, маслин, цукру, солі і спецій, меду, для заварювання чаю (ложка-ситечко).

За *розміром* ложки поділяються на:

- великі (столові) довжиною 185–215 мм з черпаком ємністю 15 см³;
- десертні довжиною 165–180 мм з черпаком ємністю 10 см³;
- дитячі довжиною 135–150 мм з черпаком ємністю 8 см³.

До буфетних приналежностей відносяться штопори, консервовідкривачі, відкривачки тощо.

Металогосподарське приладдя, що полегшує домашню працю класифікують за *призначенням*:

- пристрої і прилади для обробки і приготування напівфабрикатів та продуктів (м'ясорубки, тертки шинковки, ломтерізки, яблукорізки, млини для кави і перцю, яйцерізки, сирорізки, соковижималки, овочечистки, тісторізки, ступки для подрібнення продуктів, сита, шприці кондитерські, збивалки, пельменниці, машинки для зачочування кришок, щипці і захвати для домашнього консервування);
- вироби для прибирання житлових приміщень (металеві швабри, затискачі для ганчір'я, губок і скребків, скребачки, совки для сміття, дротяні сітки-килимки);
- вироби для прання і прасування (пральні дошки, пристрої для віджимання білизни, праски);
- допоміжні пристрої (підставки для сушіння посуду, підставки під гарячий посуд, побутові ваги, сифони побутові, дротяні мочалки тощо).

Нагрівальні і освітлювальні прилади призначені для приготування і розігрівання їжі, обігрівання і освітлення житлових приміщень.

За *видом палива* розрізняють нагрівальні прилади:

- газові (стаціонарні газові плити, які працюють на природному і зрідженому бутан-пропановому газі; апарати для нагрівання води і опалення приміщень; переносні газові плити, які працюють на зрідженому газі);

- на рідкому паливі (примуси, кєрогази, кєросинки, портативні переносні газові плити, які працюють на бензині);
- на твердому паливі (опалювальні печі, варильні та водонагрівальні апарати).

За *способом використання* нагрівальні прилади поділяють на стаціонарні і переносні (портативні).

Стаціонарні газові плити за *кількістю пальників* поділяють на одно-, дво-, трьох-, чотирьохпальникові. Переносні газові плити, які працюють на зрідженому газі, можуть бути одно-, дво-, двоохпальникові.

Прилади, які працюють на рідкому паливі, як паливо можуть використовувати кєросин – кєрогази, кєросинки, примуси, і бензин – примус «Джміль», портативні переносні газові плити, які працюють на бензині.

Опалювальні печі на твердому паливі поділяються на стаціонарні й переносні.

Водонагрівальні апарати на твердому паливі виготовляють без духовки і водогрійного бачка; з духовкою без водогрійного бачка; з духовкою та водогрійним бачком.

Освітлювальні прилади, які працюють на кєросині, поділяються на лампи і ліхтарі.

За *конструкцією пальника* лампи поділяються на вироби з пальником плоского і круглого горіння.

За *шириною використовуваного зноу* лампи можуть бути 3-, 5-, 7-, 10- і 20-лінійними.

За *місцем використання* лампи класифікують на настільні, настінні, висячі та лампи-ручники.

Приладдя для вікон і дверей – металеві вироби для оснащення вікон і дверей, що застосовують в масовому будівництві і при ремонті житлових і громадських будинків. За призначенням приладдя для вікон і дверей поділяють на наступні підгрупи: ручки, петлі, замки і клямки, запірні і допоміжні прилади і вироби (рис. 4.3.4).

Накладні та врізні петлі (рис. 4.3.4) можуть бути з ходом на центрах; з ходом на кульці; з наскрізним стрижнем і обмежувачем підйому.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Стаціонарні врізні сувальдні замки можуть бути з засувом; з засувом та регульованим фіксатором; з засувом та фалевою ручкою. Накладні сувальдні замки випускають тільки з засувом.

Стаціонарні врізні циліндрові замки можуть бути з засувом і регульованим роликом; фалеві з двома клямками; фалеві з засувом і клямкою. Накладні циліндрові замки виготовляють з засувом, з засувом-клямкою; з засувом і клямкою.

Шпінгалети, які відносяться до запірних приладів (рис. 3.11), виготовляються з засувкою, перекидною засувкою, з двома і трьома засувками.

Завертки можуть бути врізні, у тому числі зі знімною ручкою, і накладні: для дверей і для кватирок.

До допоміжних приладів для вікон і дверей відносяться:

- пружини – для автоматичного закривання дверей – спіральні плоскі і спіральні циліндричні з катком;
- фіксатори – для фіксування вікон у відкритому положенні – у вигляді планки, рейки з прямокутними зубцями, гачка з планкою, що має отвір;
- косинки і косинці – для надання жорсткості віконним рамам;
- останови і упори – для обмеження відкривання дверей і вікон;
- ланцюжки дверні – для неповного відкривання дверей.

Кріпильні вироби застосовують для з'єднання металевих, пластмасових і дерев'яних деталей або частин машин, приладів, господарських товарів і в будівництві.

До кріпильних виробів відносяться: болти, гайки, гвинти, шурупи, заклепки і цвяхи.

Кріпильні вироби відрізняються за формою, розмірами, матеріалом, призначенням.

Головки болтів і гайки виготовляють шестигранної, рідше чотиригранної форми під гайковий ключ. Болти можуть мати накатану або нарізну різьбу, гайки – лише нарізну.

Гвинти виготовляють з напівкруглою, потайною, напівпотайною або циліндричною головкою зі шліцем під викрутку.

Класифікація непродовольчих товарів

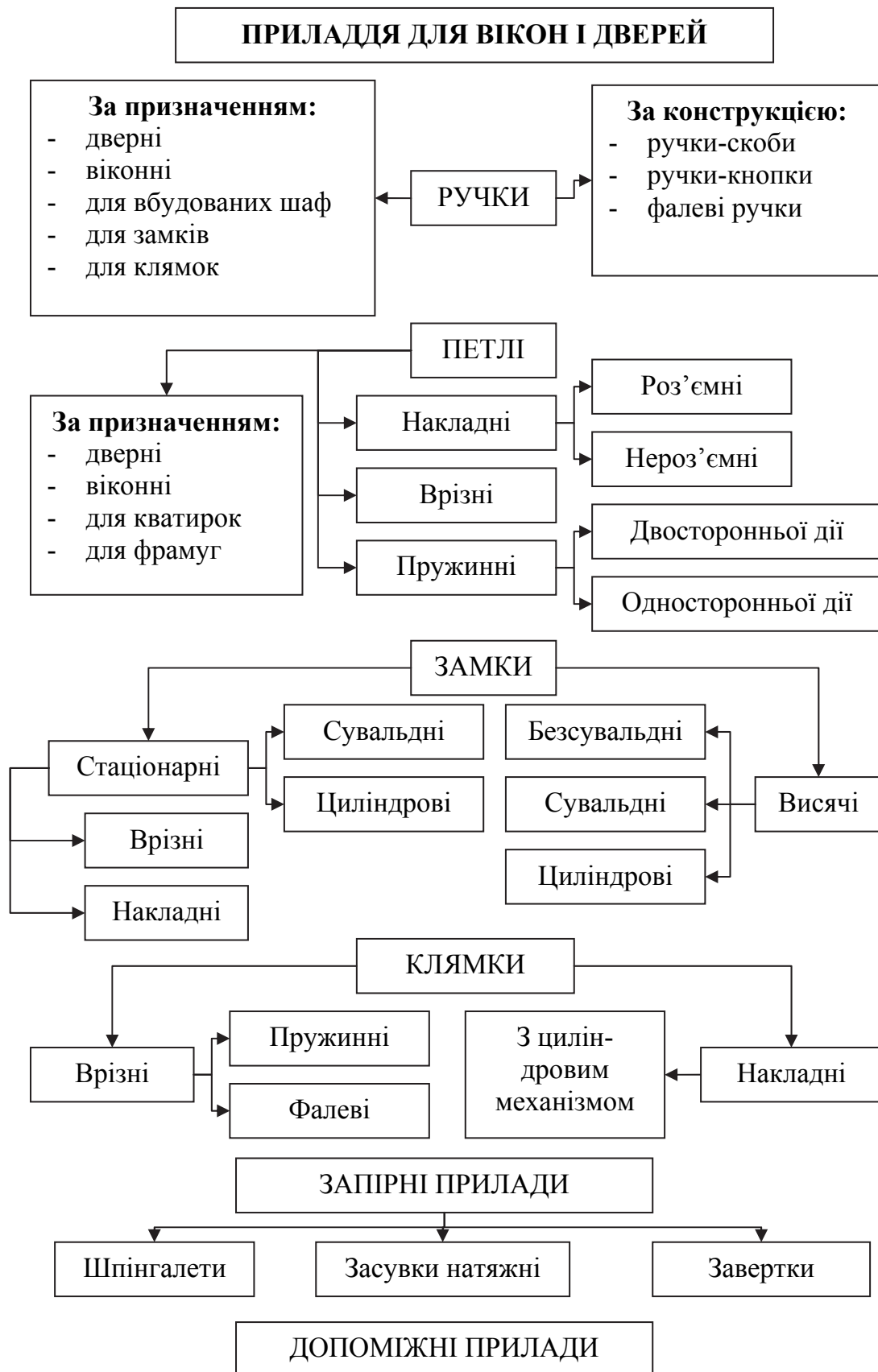

Рис. 3.11. Класифікація приладдя для вікон і дверей

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шурупи можуть бути виготовлені з напівкруглою, потайною або напівпотайною головками зі шліцем під викрутку.

Заклепки можуть мати напівкруглу, плоску, потайну або напівпотайну головки.

Цвяхи за *призначенням* поділяються на будівельні, толеві, покрівельні, оздоблювальні, оббивні, тарні, формувальні. За *формою головок* вони можуть бути з плоскою або конічною висадженою головкою. За *формою поперечного перетину* – у вигляді трейф з перемичками (будівельні, покрівельні, тарні) і круглими (толеві, оздоблювальні, оббивні, формувальні).

До групи інструментальних товарів належать інструменти, що використовуються в побуті для виконання вручну столярних, слюсарних, монтажних та інших робіт. Також в цю групу входить інвентар для садово-городніх робіт. Інструментальні товари за *призначенням* поділяють на такі групи: деревообробний інструмент (його класифікація за *призначенням*, видовий асортимент та деякі різновиди зазначені на рис. 3.12), металообробний інструмент (рис. 3.13), монтажний інструмент (рис. 3.14), вимірювально-розмічувальний інструмент, садово-городній інструмент.

Як зазначено на рис. 3.14 викрутки поділяють на нерозбірні й розбірні. У свою чергу нерозбірні викрутки можуть бути трьох типів:

- з пластмасовою ручкою і стрижнем круглого перетину для гвинтів і шурупів під шліц шириною 0,3–4,0 мм і стрижнем квадратного перетину під шліц шириною 1,6–4,0 мм;
- з дерев'яною ручкою і стрижнем круглого перетину під шліц шириною 0,5–2,0 мм;
- з накладними щічками під шліц шириною 0,8–2,0 мм.

Розбірні викрутки можуть мати дерев'яну, металеву або пластмасову ручки: викрутки з дерев'яною ручкою мають муфту, в яку вставляють плоский стрижень з різними лопатками; викрутки з металевою чи пластмасовою ручками мають патрон, в який вставляються змінні дрібні інструменти.

Класифікація непродовольчих товарів

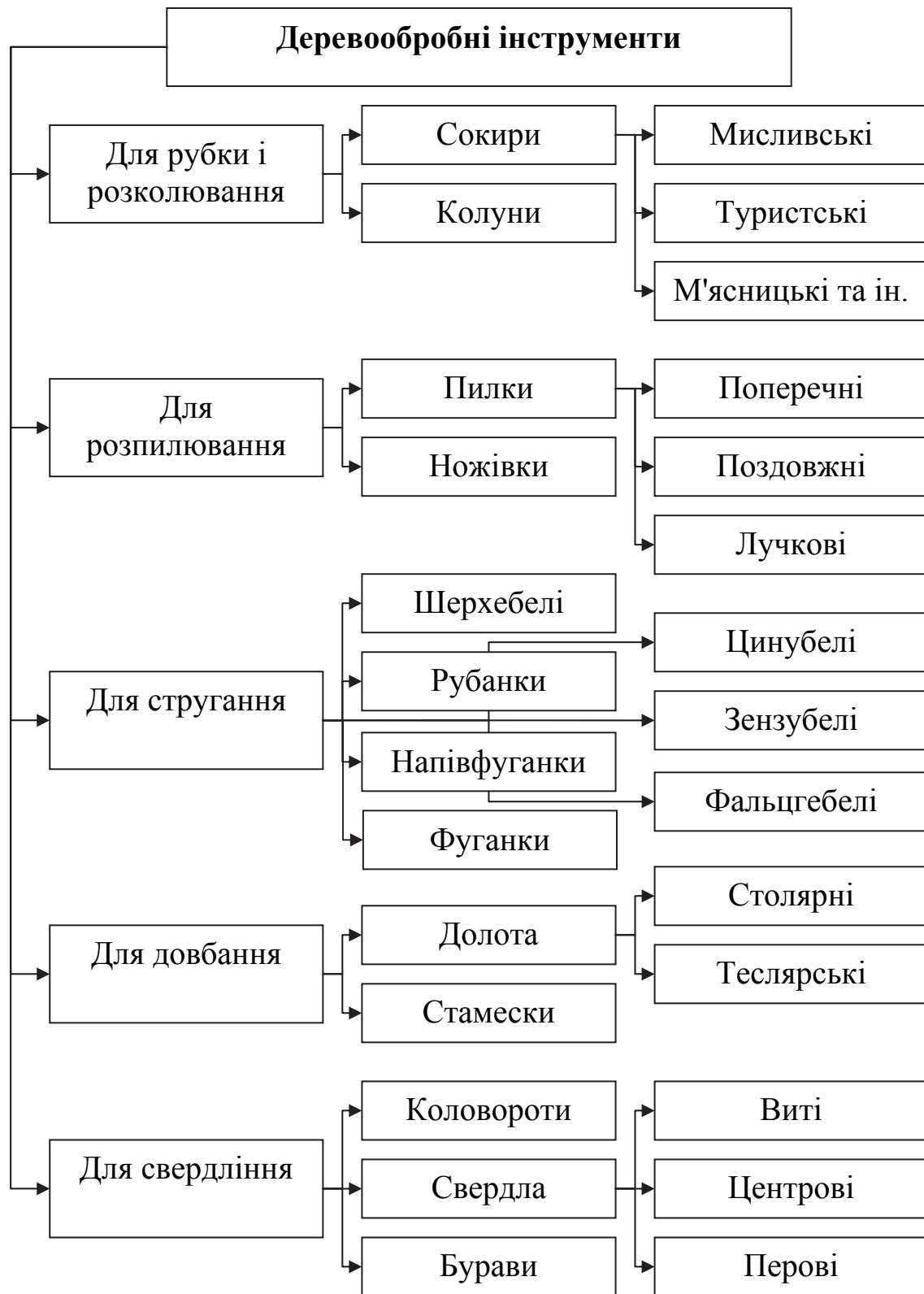

Рис. 3.12. Класифікація деревообробних інструментів, що відносяться до металогосподарських виробів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.13. Класифікація металообробних інструментів, що відносяться до металогосподарських виробів

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.14. Класифікація монтажних інструментів, що відносяться до металогосподарських виробів

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Рис. 3.15. Класифікація садово-городніх інструментів

До вимірювально-розмічувальних інструментів відносяться: лінійки; складні метри; штангенциркулі (з двосторонніми губками для зовнішніх і внутрішніх вимірів і лінійкою для виміру глибини; з двосторонніми губками для виміру і розмітки; з односторонніми губками); мікрометри; циркулі (з дугою і без дуги); щупи; кернери; рисувальні.

Садово-городній інструмент за призначенням можна класифікувати на інструменти для догляду за деревами, для обробки ґрунту, для збирання урожаю (рис. 3.15) та інших господарських робіт: лопати совкові (будівельні, для навантажувально-розвантажувальних робіт, для прибирання снігу), тачки, драбини, стрем'янки, ломи, бури садові тощо.

3.5. Будівельні товари

До будівельних товарів відносять різноманітні природні та штучні матеріали та вироби, які застосовуються для спорудження, обладнання і ремонту житлових, промислових і громадських будівель та споруд (Додаток В).

Відомо, що поділ об'єктів здійснюється за певними класифікаційними ознаками, які можуть бути істотними і неістотними. При визначенні істотних і неістотних ознак для класифікації будівельних товарів необхідно визначати рівень значущості показників. Так, для класифікації будівельних товарів істотними класифікаційними ознаками є основне призначення товару; природні (генетичні) властивості матеріалів; технологічні ознаки виготовлення товару; конструкція товару; технологічні ознаки будівельних робіт; споживні властивості (міцність, морозостійкість, щільність, маса та ін.).

Таким чином, загалом будівельні матеріали та вироби можна класифікувати за такими ознаками:

- походження;
- ступінь переробки первинної сировини при створенні продукції, яка використовується для будівництва будівель та споруд;
- спосіб виготовлення;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- склад;
- вид вихідної сировини та спосіб виробництва;
- фізико-хімічні характеристики;
- призначення.

Класифікація будівельних товарів:

- за *походженням*:
  - природні (деревина, глина, камінь, пісок та ін.);
  - штучні (цемент, скло та ін. отримують заводською переробкою природних матеріалів);
- за *ступенем переробки первинної сировини при створенні продукції, яка використовується для будівництва будівель та споруд*:
  - будівельні матеріали та вироби, які є вихідними для виготовлення багатьох конструктивних елементів або при різних видах будівельних робіт;
  - будівельні конструкції, які утворюють несучі основи будівель, що огорожують їх від зовнішнього середовища, а також призначені для розподілу та зв'язку приміщень тощо.
- за *способом виготовлення* матеріали поділяють на:
  - природні (деревина, природне каміння), які піддають тільки механічній обробці;
  - отримані за допомогою теплової обробки, а також при випалюванні зі спіканням (кераміка, мінеральні в'язучі речовини);
  - плавленням (скло, метали);
  - в результаті спеціальної переробки органічної сировини (полімери різної природи, розчинники, бітум та інше, а також будівельні пластмаси, покрівельні та гідроізоляційні матеріали).
- за *складом*:
  - мінеральні;
  - органічні;
- за *видом вихідної сировини та способом виробництва*:
  - кам'яні (природні і штучні);
  - металічні;

Класифікація непродовольчих товарів

- скляні;
- деревинні;
- бітумінозні;
- полімерні;
- матеріали на основі волокнистих речовин рослинного тваринного походження;
- за *фізико-хімічними характеристиками*:
  - пластичні (глина, цементні розчинові суміші),
  - пружні (гума, полімерні прокладки),
  - крихкі (скло),
  - тверді (граніт, чавун),
  - м'які (деревина),
  - стійкі щодо дії атмосферного впливу, кислот, лугів тощо.
- за *призначенням* (рис. 3.16).

Рис. 3.16. Класифікація будівельних матеріалів та виробів за призначенням

При вивченні будівельних матеріалів та виробів з точки зору основних чинників, які впливають на істотні властивості і асортимент товарів, зручніше використовувати групування цих товарів за видом вихідної сировини та способом вироб-

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

ництва. При вивченні будівельних матеріалів та виробів з точки зору порівняння споживних властивостей товарів одного призначення, але різних за матеріалом та способом виготовлення доцільно використовувати як навчальну класифікацію за призначенням. У цьому випадку вихідні матеріали, як правило, розглядаються перед вивченням будівельних матеріалів та виробів.

Далі класифікація будівельних матеріалів та виробів розглядатиметься здебільшого з урахуванням їх поділу за призначенням у сфері споживання (рис. 3.16).

Мінеральні в'язучі матеріали можна класифікувати за:

- фізико-механічними властивостями (міцністю при стиску, швидкістю тужавлення, швидкістю тверднення, спеціальними властивостями) (рис. 3.17);
- умовами і механізмом тверднення (рис. 3.18);
- хімічною природою визначальних сполук (рис. 3.19);
- вмістом інгредієнтів (рис. 3.20).

У свою чергу, кожен із зазначених видів мінеральних в'язучих речовин може бути класифікований за іншими специфічними ознаками, які характеризують їх різновиди.

Так повітряне вапно поділяють на негашене і гідратне (гашене).

Будівельне негашене вапно за часом гасіння поділяють на таке, що швидко гаситься (не більше 8 хв), гаситься з середньою швидкістю (не більше 25 хв), повільно гаситься (більше 25 хв.).

Гідравлічне вапно поділяється на слабогідравлічне й сильногідравлічне; грудкове й порошкоподібне. У свою чергу порошкоподібне вапно буває двох видів: мелене й гідратне (гашена вода). Грудкове вапно випускають без добавок і з добавками.

Гіпсові в'язучі речовини поділяють на дві групи: низьковипалювальні й високовипалювальні. До низьковипалювальних відносяться будівельний, формувальний і високоміцний гіпс, до високовипалювальних – ангідритовий цемент, у тому числі його різновид естрихгіпс.

Будівельні матеріали для стін і перегородок класифікують:

1. За *призначенням*:
  - для фундаменту;

Класифікація непродовольчих товарів

- для несучих стін і перегородок;
- для ненесучих стін і перегородок.

2. За вихідною сировиною і видами будівельних матеріалів:

- природні кам'яні матеріали;
- цегла та камені керамічні;
- цегла та камені силікатні;
- камені бетонні та шлакобетонні;
- залізобетонні конструкції;
- гіпсові та гіпсобетонні вироби;
- азбестоцементні панелі та листи;
- конструкційні полімерні матеріали;
- скляні блоки;
- металеві обгороджувальні конструкції;
- матеріали та вироби для стін та перегородок з деревини.

Природні кам'яні матеріали для кладки фундаментів і стін підземних частин будинків поділяються на бутовий, колотий і пиляний камені. За походженням – із щільних вивержених, осадових і метаморфічних гірських порід. Залежно від форми бутовий камінь буває уламковий і постелистий.

Залежно від *фізико-механічних властивостей і будови вихідної гірської породи* блоки з природного каменю поділяють на чотири групи:

I – блоки з граніту, сієніту, діориту, лабрадориту, габро, кварциту, базальту, діабазу;

II – блоки з мармуру, брекчії й конгломератів, карбонатних порід і гіпсового каменю;

III – блоки з вапняку й піщанику;

IV – блоки з вулканічного туфу.

Природні кам'яні матеріали класифікують також за такими ознаками:

- густиною – звичайні (важкі) із густиною 1800 кг/м³ і більше, легкі – менше 1800 кг/м³;
- межею міцності при стиску – для звичайних 10-100 МПа, а для легких – 0,4-20 МПа;
- ступенем морозостійкості – звичайні важкі мають марки F15-500, легкі – F10-25;
- ступенем водостійкості (коефіцієнтом розм'якшення) – 0,6-1.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

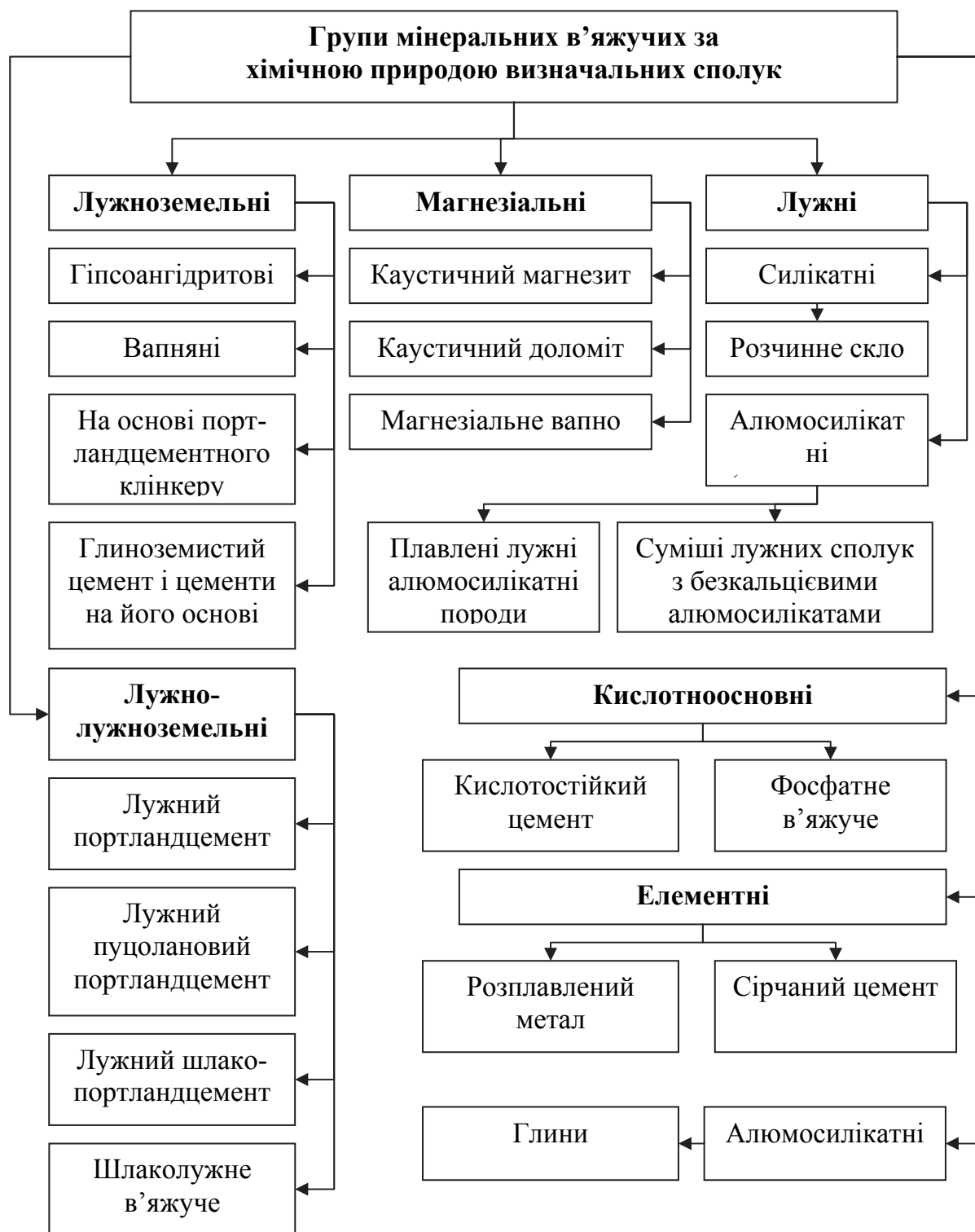
Рис. 3.17. Класифікація мінеральних в'язучих за визначальними фізико-механічними властивостями (групами) за ДСТУ Б В.2.7-91-99

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.18. Класифікація мінеральних в'язучих за умовами і механізмом тверднення (класами) за ДСТУ Б В.2.7-91-99

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.19. Класифікація мінеральних в'язучих за хімічною природою визначальних сполук (видами) за ДСТУ Б В.2.7-91-99

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.20. Класифікація мінеральних в'язучих вмістом інгредієнтів (типами) за ДСТУ Б В.2.7-91-99

Керамічні матеріали для стін і перегородок поділяють на цеглу та камені, що класифікуються за такими основними ознаками (ДСТУ Б В 2.7-61-97):

- призначення;
- міцність;
- розміри;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- середня густина;
- морозостійкість;
- радіоактивність (за ДБН В 1.4-1.01, ДБН В 1.4-2.01);
- колір.

За *призначенням* вироби підрозділяються на види: рядові, лицьові та фігурні.

За *міцністю при стисненні* цегла керамічна поділяється на марки 300, 250, 200, 175, 150, 125, 100, 75 (тільки рядові вироби). Цегла керамічна з горизонтальним розташуванням пустот може бути марок 100, 75, 50, 35, 25 (останні тільки для рядових виробів).

За *розмірами* керамічну цеглу поділяють на:

- цеглу звичайних розмірів (250x120x65 мм);
- цеглу потовщену (250x120x88 мм);
- цеглу модульних розмірів (288x138x63 мм);
- цеглу модульних розмірів потовщену (288x138x88 мм);
- цеглу потовщену з горизонтальним розташуванням пустот (250x120x88 мм).

За *розмірами* керамічні камені поділяють на:

- камені звичайних розмірів (250x120x138 мм);
- камені модульних розмірів (288x138x138 мм);
- камені модульних розмірів укрупнені (288x288x88 мм);
- камені укрупнені (250x250x138 мм);
- камені укрупнені з горизонтальним розташуванням пустот (250x120x120 мм).

За *теплотехнічними властивостями та густиною* (об'ємною масою) цегла та камені поділяються на три групи:

- ефективні з густиною не більше 1400 кг/м³ (цегла) та 1450 кг/м³ (камені);
- умовно ефективні з густиною більше 1400 кг/м³ (цегла) та 1450 кг/м³ (камені) і до 1600 кг/м³;
- звичайні з густиною більше 1600 кг/м³.

Ефективну цеглу, яку застосовують в будівництві, поділяють на пористу, порожнисту, пористо-порожнисту.

Класифікація непродуктивних товарів

За *морозостійкістю* цегла і камені керамічні поділяються на марки F-15, F-25, F-35, F-50.

Лицьові керамічні вироби можуть мати лицьову поверхню гладку, рифлену або офактурену (торкретуванням мінеральним дрібняком, ангобуванням, глазуруванням, двошаровим формуванням або іншими способами).

За *кольором* керамічні вироби можуть бути природного кольору і пофарбованими.

Класифікація цегли і каменів автоклавного твердіння (силікатних) здійснюється за аналогічними ознаками, що й для керамічних виробів, за ДСТУ Б В 2.7-80-98:

- призначення;
- розміри;
- структура;
- середня густина;
- міцність;
- морозостійкість;
- радіоактивність (за ДБН В 1.4-1.01, ДБН В 1.4-2.01);
- колір.

За *призначенням* вироби підрозділяються на види: рядові та лицьові.

За *розмірами* силікатні цеглу та камені поділяють на:

- цеглу одинарну (250x120x65 мм);
- цеглу потовщену (250x120x88 мм);
- камінь (250x120x138 мм).

За *структурою* цегла поділяється на повнотілу та порожнисту, камені виготовляються тільки порожнистими.

За *середньою густиною* цегла та камені силікатні поділяються на три групи:

- легкі з густиною до 1450 кг/м³;
- полегшені з середньою густиною від 1451 до 1650 кг/м³;
- важкі з середньою густиною понад 1650 кг/м³.

За *міцністю* цегла та камені силікатні поділяються на марки 75, 100, 125, 150, 175, 200, 250, 300.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *морозостійкістю* цегла та камені силікатні поділяються на марки F15, F25, F35, F50.

За *ефективною сумарною питомою активністю природних радіонуклідів* цегла та камені силікатні поділяються на 2 класи:

- 1-й клас ($A_{\text{еф}} \leq 370 \text{ Бк} \times \text{кг}^{-1}$);
- 2-й клас ($A_{\text{еф}} \leq 740 \text{ Бк} \times \text{кг}^{-1}$).

За *кольором* силікатні вироби можуть бути природного кольору і пофарбованими.

Бетонні блоки класифікують за основним призначенням, видом в'язучого, заповнювача, структурою і т.д.

За *призначенням* блоки з легких бетонів поділяються на два види: конструкційні, включаючи конструкційно-теплоізоляційні, і теплоізоляційні.

За *видом в'язучого* легкі бетони можуть бути на основі цементних, вапняних, гіпсових, полімерних, випалювальних й інших в'язучих.

За *видом великого пористого заповнювача* розрізнять такі види легких бетонів: керамзитобетон, шунгізитобетон, аглопоритобетон, шлакопемзобетон, перлітобетон, бетон на щебені з пористих гірських порід, вермикулітобетон, шлакобетон (бетон з використанням паливного або пористого відвального металургійного шлаку), бетони на аглопоритовому або зольному ґравії.

За *структурою* легкі бетони та вироби з них поділяють на щільні, поризовані й крупнопористі.

В основу класифікації збірних залізобетонних виробів покладені такі ознаки: вид армування, щільність, вид бетону, внутрішня будова й призначення.

За *видом армування* залізобетонні вироби поділяють на попередньо напружені й зі звичайним армуванням.

За *густиною* виробів бувають із важких бетонів, полегшених, легких та з особливо легких (теплоізоляційних) бетонів. Для елементів каркаса будинків застосовують важкий бетон, а для обгороджувальних конструкцій будинків – легкий.

За *видом бетонів* і застосовуваних в'язучих розрізняють вироби з:

- цементних бетонів – важких на звичайних щільних заповнювачах і легких бетонів на пористих заповнювачах;
- силікатних бетонів автоклавного твердіння – щільних (важких) або легких на пористих заповнювачах на основі вапна або змішаному в'язучому;
- комірчастих бетонів – на цементі, вапні або змішаному в'язучому;
- спеціальних бетонів – жаростійких, хімічно стійких, декоративних, гідратних.

За *внутрішньою будовою* вироби можуть бути суцільними й пустотілими, виготовленими з бетону одного виду, одношарові або двошарові й багатошарові, виготовлені з різних видів бетону або із застосуванням різних матеріалів, наприклад теплоізоляційних.

Залізобетонні вироби одного виду можуть відрізнитися також типорозмірами, наприклад, стіновий блок кутовий, підвіконний і т.д. Вироби одного типорозміру також поділяються за класами. В основу такого розподілу покладене різне армування, наявність монтажних отворів або відмінності в закладних деталях.

Залежно від *призначення* збірні залізобетонні вироби поділяють на основні групи: для житлових, суспільних, промислових будинків, для споруд сільськогосподарського й гідротехнічного будівництва, а також виробів загального призначення.

Залізобетонні вироби для житлових будівель за призначенням можуть бути у вигляді панелей для зовнішніх стін, панелей для внутрішніх стін, плит перекриття, сходових маршів та об'ємних елементів.

Панелі зовнішніх стін виготовляють суцільними або з віконними чи дверними прорізами; одношаровими і багатошаровими, наприклад, тришарові панелі із зовнішнім і внутрішнім шарами з комірчастого бетону, мінеральної повсті й інших матеріалів.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Панелі внутрішніх стін виконують одношаровими суцільними й з дверними прорізами довжиною з важкого або конструкційного легкого бетону.

Плити перекриття виготовляють суцільними, з порожнечами й ребристими.

Об'ємні елементи залізобетонних виробів: квартирні блоки (дві житлові кімнати; житлова кімната, кухня й санітарний вузол), санітарно-технічні блоки, сходові клітки, вентиляційні блоки, блок сміттєпроводу, санітарно-технічні кабінки [17].

За *призначенням* гіпсові й гіпсобетонні вироби для стін і перегородок поділяють на:

- камені для зовнішніх стін;
- панелі й плити перегородкові;
- листи обшивальні;
- вироби для перекриттів;
- вентиляційні блоки.

Вироби з гіпсу можуть бути суцільними й пустотілими, армованими й неармованими.

За *способом формування* гіпсові й гіпсобетонні вироби поділяються на вироби отримані литтям, вібруванням, пресуванням, прокатом.

До азбестоцементних виробів для стін і перегородок відносяться листи азбестоцементні та плити азбестоцементні стінові уніфіковані – тришарові конструкції з кріпленням фасадних азбестоцементних кольорових листів (з зовнішнього боку) та азбестоцементних сірих листів (з внутрішнього боку), як утеплювач застосовують скловатні плити.

До конструкційних полімерних матеріалів відносяться: склопластики, органічне скло, вініпласт листовий, стільникопласти й тверді пінопласти.

Залежно від виду скловолокнистого наповнювача склопластики для будівельних конструкцій поділяються на три групи:

I група – скловолокно, розташоване безперервними прямолінійними шарами по товщині матеріалу і зв'язане модифікованими фенолоформальдегідними, феноловими, епоксидно-феноловими й іншими полімерами;

Класифікація непродовольчих товарів

II група – скловолокно рубане у вигляді матів або нанесене напилюванням, що зв'язане поліефірними й іншими полімерами;

III група – скловолокно у вигляді полотен, що зв'язані фенолоформальдегідними полімерами.

Класифікація скляних блоків:

- за розмірами: стандартних розмірів та „ремонтні”;
- за кількістю камер: однокамерні та двокамерні;
- за кольором: безбарвні і кольорові;
- за формою: квадратні та прямокутні.

Металеві обгороджувальні конструкції:

- дво- чи тришарові панелі з обшиванням профільованими металевими листами;
- тришарові панелі з обшиванням гладкими металевими листами;
- складчасті і збірно-розбірні будинки.

За матеріалом зовнішньої обшивки металеві обгороджувальні конструкції поділяють на сталеві та алюмінієві.

Як теплоізоляційний наповнювач в панелях можуть використовуватися пінополіуретан, мінеральна вата, пінополістирол.

Металічні панелі з наповнювачем з пінополістиролу можна класифікувати за такими ознаками: конструктивне рішення, межа вогнестійкості, призначення, розміщення в огороджувальних конструкціях, матеріал металічних профільованих листів та теплоізоляційного наповнювача, вид покриття металевих листів, спосіб виготовлення.

До матеріалів та виробів для стін та перегородок з деревини відносяться колоди будівельні, пиломатеріали, фанера, щити дерев'яні, плити деревостружкові, арктиліт, цементно-стружкові плити (ЦСП), фібролітові плити, арболіт, дерев'яні клеєні та огороджувальні конструкції з деревини, комплекти дерев'яних виробів і деталей для будинків та ін.

Класифікація круглих лісоматеріалів конструкційного призначення за ДСТУ 4846:2007 «Лісоматеріали круглі. Класифікація»:

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

---

1. За природними ознаками:
    - 1.1. За походженням з різних груп порід:
      - 1.1.1. Хвойні
      - 1.1.2. Листяні
    - 1.2. За походженням з різних життєвих форм рослин:
      - 1.2.1. Круглі лісоматеріали з дерев
      - 1.2.2. Круглі лісоматеріали з чагарників
    - 1.3. За походженням з різних частин хлиста:
      - 1.3.1. Круглі лісоматеріали з рівномірним збігом
      - 1.3.2. Круглі лісоматеріали з нерівномірним збігом
  2. За розмірами:
    - 2.1. За групами діаметрів:
      - 2.1.1. Тонкомірні від 6 см до 14 см, градація 1 см
      - 2.1.2. Середньомірні від 14 см до 24 см, градація 2 см
      - 2.1.3. Великомірні від 26 см і більше, градація 2 см
    - 2.2. За групами довжин:
      - 2.2.1. Короткомірні: до 2,0 м включ.
      - 2.2.2. Середньої довжини: від 2,0 м до 6,5 м включ.
      - 2.2.3. Довгомірні: понад 6,5 м
  3. За технологічними ознаками:
    - 3.1. За ступенем відсортування:
      - 3.1.1. Товарні (партія круглих лісоматеріалів, які розподілено за групами якості)
      - 3.1.2. Спеціальні (партія круглих лісоматеріалів, які відсортовано за конкретними призначеннями та відповідними до даних призначень групами якості).
- Пиломатеріали можуть використовуватись за різним призначенням, у тому числі для облаштування стін і перегородок. До пиломатеріалів відносять:
- дошки товщиною 100 мм і менш при співвідношенні ширини до товщини більше 3;
  - бруски товщиною 100 мм і менш при відношенні ширини до товщини 3 і менш;
  - бруси (чотирьох- і двухкантні) товщиною й шириною більше 100 мм.

Класифікація непродовольчих товарів

У будівництві для стін і перегородок застосовують клеєну та бакелізовану фанеру з берези, бука, осики, ясена, ільма, дуба, липи, вільхи, сосни, ялини, кедра і ялиці.

Стандартна класифікація фанери за ДСТУ EN 313:1-2003:

1. За загальним виглядом:

1.1. За структурою:

1.1.1. Облицьована

1.1.2. Плити з серцевиною з масивної деревини:

1.1.2.1. Блоковані плити

1.1.2.1. Ламіновані плити

1.1.3. Комбінована фанера

1.2. За видом:

1.2.1. Плоска

1.2.2. Профільована

2. За основними властивостями:

2.1. За стійкістю:

2.1.1. Для зовнішнього використання, без покриття

2.1.2. Для зовнішнього використання, з покриттям

2.1.3. Для використання у сухих приміщеннях

2.3. За станом поверхні:

2.3.1. Нешліфовані плити

2.3.2. Шліфовані плити

2.3.3. Грунтовані плити

2.3.4. Плити з покриттям (декоративним шпоном, плівкою, просоченим папером)

У будівництві використовуються для опалубки та конструктивних панелей щити дерев'яні класу S залежно від дефектів зовнішнього вигляду за ДСТУ EN 13017-1:2004.

Стандартна класифікація щитів дерев'яних за ДСТУ EN 12775:2004: «Щити дерев'яні. Класифікація та термінологія»

1. За структурою:

1.1. Одношарові

1.2. Багатошарові

2. За основними характеристиками:

2.1. За умовами використання:

2.1.1. Щити для використання в сухих умовах

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- 2.1.2. Щити для використання в вологих умовах
  - 2.1.3. Щити для використання в зовнішніх умовах
  - 2.2. За механічними властивостями:
    - 2.2.1. Щити для загальних цілей
    - 2.2.2. Щити для використання в конструкціях
  - 2.3. За зовнішнім виглядом:
    - 2.3.1. За породою деревини у зовнішньому шарі:
      - 2.3.1.1. Щити з хвойної деревини
      - 2.3.1.2. Щити з листяної деревини
    - 2.3.2. За довжиною відрізків у зовнішньому шарі:
      - 2.3.2.1. Щити з відрізками, розрізаними по довжині (SC – є розрізи)
      - 2.3.2.2. Щити з відрізками, не розрізаними по довжині (NC – немає розрізів)
- 3. За якістю поверхні:**
- 3.1. Необроблені щити
  - 3.2. Відшліфовані щити
  - 3.3. Щити з підбраною текстурою
  - 3.4. Оздоблені щити
- Класифікація деревностружкових плит за ДСТУ EN 309:2009:
- 1. За методом виготовлення:**
- 1.1. Плоске пресування
  - 1.2. Пресування на каландрі
  - 1.3. Пресування з джутів
    - 1.3.1. Тверді
    - 1.3.2. З трубчастими порожнинами
- 2. За видом поверхні**
- 2.1. Сира (не шліфована)
  - 2.2. Відшліфована або відстругана
  - 2.3. З покритвом (рідким покритвом, наприклад, фарбою)
  - 2.4. Облицьована за методом пресування твердим матеріалом (наприклад, фанера, просочений смолою декоративний папір, декоративні шаруваті спресовані плити, плівка)
- 3. За формою:**
- 3.1. Плоскі
  - 3.2. Із профільованою поверхнею

3.3. Із профільованою крайкою

4. За розмірами і формою частинок:

4.1. Деревостружкові плити

4.2. Плити з великої, плоскої стружки (вафельна плита)

4.3. Плити з зорієнтованими деревними частинками (OSB)

4.4. Плити з інших частинок, наприклад, костриці

5. За конструкцією плити:

5.1. Одношарова

5.2. Багатошарова

5.3. Із постійним переходом структури

5.4. Спресовані джутів плити з трубчастими порожнинами

6. За призначенням

6.1. Плити для загального призначення

6.2. Плити, використовувані усередині приміщень (зокрема меблі), розраховані на сухі умови експлуатації

6.3. Плити для тримальних конструкцій:

6.3.1. Сухі умови експлуатації

6.3.2. Вологі умови експлуатації

6.4. Плити спеціальні:

6.4.1. Плити, придатні для високої навантаги

6.4.2. Плити з підвищеним опором біологічним ураженням

6.4.3. Плити вогнестійкі

6.4.5. Звукопоглинальні плити

6.4.6. Інші

Плити деревостружкові з зорієнтованою стружкою (OSB) за ДСТУ EN 300:2008 класифікуються таким чином:

OSB/1 – плити ненавантажувані загальної призначеності та плити для внутрішнього використання в сухих умовах;

OSB/2 – плити навантажувані для використання в сухих умовах;

OSB/3 – плити навантажувані для використання в вологих умовах;

OSB/4 – плити високонантажувані для використання в вологих умовах.

Дерев'яні клеєні конструкції поділяються на несучі та огорожувальні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До несучих конструкцій відносять:

- площинні конструкції – балки (у тому числі колони, стійки), арки, рами, ферми;
- просторові – оболонки, куполи й т.п.

До огорожувальних конструкцій відносять:

- панелі і покриття розміром 3,0x1,5 м або 6,0x1,5 м з обшиваннями з фанери;
- тришарові клеєні панелі на основі дерев'яного каркасу з обшиваннями з деревних матеріалів (фанери, ДСП і ДВП) і середнім шаром з пінопласту, що спінюється безпосередньо у порожнині панелі.

Комплекти дерев'яних виробів і деталей для будинків заводського виготовлення поділяють на наступні групи:

- комплекти для брущатих будинків;
- для каркасних будинків зі стінами несучого дерев'яного або залізобетонного каркаса з різними заповнювачами;
- для панельних будинків зі стінами з несучих панелей – дерев'яних (щитів), залізобетонних або інших матеріалів;
- для будинків зі стінами з місцевих кам'яних й інших будівельних матеріалів.

Залежно від сировини, з якої виготовлено комплекти дерев'яних виробів і деталей, їх поділяють на:

- виготовлені з деревини хвойних порід (сосни, ялини, модрини, кедр, ялиці);
- виготовлені з деревини листяних порід (бука, берези, тополі, вільхи, осики, липи).

Покрівельні матеріали поділяються на дві групи:

- жорсткі або тверді – листи, плити, пластини;
- гнучкі або м'які – рулонні покрівельні матеріали.

До жорстких покрівельних матеріалів відносяться:

- металеві (покрівельна сталь – чорна і оцинкована, чавунний покрівельний лист, металочерепиця, профнастил);
- кам'яні плити (з природного каменю), плити і листи з штучного матеріалу (черепиця, азбестоцементні вироби);
- дерев'яні матеріали та вироби (стружка, дрань, плитки дерев'яні, гонт, щепи).

Класифікація непродовольчих товарів

Профнастил (профілі сталеві листові) поділяють за матеріалом вихідної заготовки:

- з тонколистового оцинкованого прокату;
- з прокату з алюмоцинковим покриттям;
- з алюмінованого прокату;
- з прокату з алюмоцинковим покриттям;
- з прокату з електролітичним цинковим покриттям.

Класифікація черепиці за сировинним складом:

1. Керамічна.
2. Бетонна.
3. Металева.
4. Бітумна.
5. Полімерпіщана.
6. Сланцева.

Керамічну черепицю можна класифікувати за такими ознаками: призначення, спосіб виробництва, видом обробки, формою та конструкцією.

Види керамічної черепиці за *призначенням*: рядова, кінцева (для нижнього горизонтального ряду), бічна (для нижнього вертикального ряду), гребенева, черепичні блоки-насадки (для обробки дахів навколо труб, вентиляційних виходів й антен).

Керамічна черепиця за *способом виробництва*: штампована, пластичного формування (стрічкова) і напівсухого пресування.

Керамічна черепиця за *видом додаткової обробки*: без додаткової обробки – т. з. натуральна, ангобована – повністю або частково покрита матовим керамічним покриттям, глазурована – з блискучим склоподібним кольоровим покриттям.

За ДСТУ Б В.2.7-28-95 керамічна черепиця поділяється на такі типи:

- штампована: пазова, марсельська, голландська, S-подібна, мунк-нун, гребенева та гребенева укрупнена;
- пластичного формування: стрічкова пазова, стрічкова плоска, стрічкова S-подібна;
- напівсухого пресування: плоска типу «Бобровий хвіст».

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Бетонна черепиця за ДСТУ Б В.2.7-6-94 поділяється на такі типи:

- хвиляста з двома боковими закроями;
- хвиляста з двома боковими закроями, одним поперечним гребенем;
- плоска з двома боковими закроями;
- плоска з двома шипами без закроїв;
- гребенева напівкругла конічна.

За *способом виробництва* бетонна черепиця поділяється на виготовлену прокатом, пресуванням, екструзією, вібропресуванням.

Листи азбестоцементні поділяються на плоскі та хвилясті.

Плоскі азбестоцементні листи поділяються на типи за ДСТУ Б В.2.7-52-96: пресовані і непресовані.

Хвилясті азбестоцементні листи за *формою* поперечного перетину виготовляються двох видів, що визначається висотою та кроком хвилі: 40/150 та 54/200. За *кількістю хвиль* – 6-, 7- та 8-хвильові листи. Можуть бути пофарбовані і непофарбовані.

Класифікація деталей до хвилястих листів азбестоцементних:

- гребенева, що перекривається;
- гребенева, що перекриває;
- спрощена гребенева, що перекривається;
- спрощена гребенева, що перекриває;
- рівнобічна кутова;
- лоткова.

За ДСТУ Б А.1.1-15-95 рулонні покрівельні матеріали класифікуються за *призначенням і видами* на:

- підкладочні;
- прокладні (пергамін, гідросклоізол, пермоплан, армогідробутил, гідробутил, дутрал);
- захисні (руберойд, рубітел, лаборит, атаклон, рубемаст, екарбіт, гідросклоізол, армобітеп, фольгоізол).

Класифікація непродовольчих товарів

Рулонні покрівельні матеріали за ДСТУ Б А.1.1-15-95 залежно від основи та покривного шару згруповані таким чином:

- основні безпокривні (пергамін);
- основні покривні (руберайд, рубітел, лаборит, атаклон, рубемаст, екарбіт, гідросклоізол, армобітеп, пермоплан, армогідробутил, фольгоізол);
- безосновні (гідро бутил, дутрал).

Рулонні покрівельні матеріали класифікують за ДСТУ Б В.2.7-101-2000 за такими основними ознаками:

- структурою полотна;
- видом основи;
- видом основного компонента покривної суміші (для матеріалів на картонній основі), в'язучого (для матеріалів на волокнистій та комбінованій основах) або матеріалу (для полімерних матеріалів);
- видом захисного шару.

За структурою полотна рулонні покрівельні матеріали поділяють на:

- основні (одно- і багатоосновні);
- безосновні.

За видом основи рулонні покрівельні матеріали поділяють на:

- картонній основі;
- азбестовій основі;
- скловолокнистій основі;
- основі із полімерних волокон;
- комбінованій основі.

За видом основного компонента покривної суміші, в'язучого або матеріалу рулонні покрівельні матеріали поділяють на:

- бітумні (ті, що наплавляються і не наплавляються);
- бітумно-полімерні (ті, що наплавляються і не наплавляються);
- полімерні (еластомірні вулканізовані і невулканізовані, термопластичні).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *видом захисного шару* рулонні покрівельні матеріали поділяють на:

- матеріали з посипкою (крупнозернистою, лускоподібною, дрібнозернистою, пиловидною);
- матеріали з фольгою;
- матеріали з плівкою.

Покрівельні матеріали на склооснові поділяють на покрівельну склотканину, покрівельний скловойлок і гідроізоляційні асфальтові армовані мати.

Асфальтові армовані мати *залежно від просочувального матеріалу й складу покривного шару* поділяють на звичайні асфальтові армовані мати й з підвищеною теплостійкістю.

До гідроізоляційних матеріалів відносяться плити гідроізоляційні асфальтові (армовані й неармовані), камені гідроізоляційні й збірні гідроізоляційні залізобетонні вироби, гідроізоляційні асфальтові армовані мати, рулонні гідроізоляційні матеріали, бітумні й дьогтеві емульсії та пасти, мастики.

Рулонні матеріали за ДСТУ Б В.2.7-101-2000 за *призначенням* поділяються на гідроізоляційні та пароізоляційні.

Рулонні гідроізоляційні матеріали за ДСТУ Б А.1.1-15-95 *залежно від основи та покривного шару* згруповані таким чином:

- основні безпокровні (гідроізол);
- основні покривні (гідросклоізол, армобітеп, пермоплан, армогідробутил, фольгоізол);
- безосновні (ізол, брізол, гідробутил, дутрал).

За *видом вихідного в'язучого матеріалу* розрізняють мастики бітумні, бітумно-полімерні, бітумно-емульсійні, гумовобітумні, полімерні, дьогтеві й дьогтевополімерні.

За *призначенням* мастики можуть бути: для приклеювання рулонних покрівельних і гідроізоляційних матеріалів, для облаштування захисного шару покрівель.

За *способом укладання* мастики поділяються на гарячі й холодні.

Гарячі мастики залежно від *сфери застосування* поділяють на: такі, що приклеюють, покрівельно-ізоляційні, гідроізоляційні асфальтові, антикорозійні мастики.

Облицювальні матеріали за *призначенням* поділяються на вироби для [18]:

- зовнішнього облицювання;
- внутрішнього облицювання.

До матеріалів для зовнішнього облицювання відносяться:

- камені і плити із природних кам'яних матеріалів;
- плитки і блоки з кольорового бетону;
- плитки азбестоцементні;
- гофровані листи з алюмінію;
- лицева цегла і камені;
- плитки облицювальні фасадні.

До матеріалів для внутрішнього облицювання відносяться:

- плити із природних кам'яних матеріалів;
- керамічні глазуровані плитки;
- скляні плитки;
- плити та листи азбестоцементні;
- полістирольні плитки та листи.

До оздоблювальних матеріалів відносяться:

- деревинні оздоблювальні матеріали;
- листи та плити гіпсокартонні для обшивки;
- полімерні оздоблювальні матеріали;
- шпалери.

Облицювальні плити й камені з природних кам'яних матеріалів можна класифікувати за *фактурою лицьової поверхні*. Вона може бути:

- дзеркальна (полірована), одержувана із щільних гірських порід (граніту, лабрадориту, мармуру, мармуроподібного вапняку, брекчії, конгломерату) обробкою полірувальним порошком з накаткою глянцю;
- лощена, одержувана обробкою шліфувальним порошком без накатки глянцю на плитах, виготовлених із щільних гірських порід, крім гіпсового каменю;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- шліфувальна – шліфуванням абразивними інструментами лицьової поверхні плит, виготовлених із граніту, сієніту, лабрадориту, вапняку, вулканічного туфу й інших гірських порід;
- пиляна – розпилюванням на канатних пилках або розпилювальних верстатах із прямолінійним рухом рами;
- точкова – обробкою хрестової бучардой;
- борозниста, одержувана із застосуванням пластинчастої бучарды або катучей фрези;
- рифлена – оброблена фрезою;
- фактура «скеля» – розколюванням каменю з додатковим околком лицьової грані по периметру [18].

До профільних елементів облицювання стін відносяться цокольні плити й камені для обрамлення порталів, паски карнизів, кутові й підвіконні плити. Їх виготовляють із тих же матеріалів, що й лицьовальні плити, і надають різноманітну фактуру лицьовій поверхні.

Елементи сходів і площадок, парапети й огороження виготовляють з мармуру, вапняку, туфу, граніту, сієніту й інших гірських порід.

Азбестоцементні стінові вироби випускають для зовнішнього й внутрішнього облицювання стін:

- для зовнішнього облицювання стін застосовують сірі й кольорові тиснені вироби, кольорові пресовані плитки;
- для внутрішнього облицювання будинків застосовують плити азбестоцементні лицьовальні з покриттям з поліефірного азбестопластику, листи з лицьовою стороною, пофарбованою водонепроникними кольоровими емалями й лаками.

За способом виробництва плити виготовляють пресованими й непресованими.

Поверхня облицювальних плит може бути глянсовою або матовою; пофарбованою або фактурною.

Листи пресовані і непресовані можуть випускатися гладкими й тисненими, залежно від призначення – обрізними й необрізними.

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація плитки керамічної для внутрішнього облицювання:

- за характером поверхні:
  - гладка;
  - рельєфна.
- за наявністю глазурного покриття: глазурована та неглазурована.
- за виглядом глазурного покриття:
  - з прозорими або глухими глазурями;
  - глянсові або матові;
  - однокольорові або багатокольорові.
- за формою:
  - квадратні;
  - прямокутні;
  - фігурні.
- за характером бокових граней:
  - без завалу;
  - з завалом однієї чи декількох суміжних бокових граней;
  - з завалом всіх бокових граней.

Фасонні керамічні деталі для внутрішнього облицювання:

- кутові: для обробки зовнішніх кутів, для обробки внутрішніх кутів;
- карнизні: прямі, для обробки зовнішніх кутів, для обробки внутрішніх кутів;
- плінтусні: прямі, для обробки зовнішніх кутів, для обробки внутрішніх кутів;

Скляні облицювальні матеріали поділяються на:

- облицювальні плити;
- скляні емальовані плитки;
- скляна смальта;
- килимово-мозаїчна плитка та ін.

До облицювальних та оздоблювальних матеріалів на основі гіпсу відносяться:

- плити гіпсові декоративні;
- гіпсоволокнисті екструзійні декоративні плити;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- панелі облицювальні гіпсокартонні:
- оброблені ПВХ-плівкою оздоблювальною на паперовій основі;
- оброблені декоративною ПВХ-плівкою із клейовим шаром і без нього;
- оброблені декоративним папером з наступним покриттям прозорими лаками.

Деревинні оздоблювальні матеріали поділяються на:

- пиломатеріали (дошки, рейки, вагонка) та стругані погонажні деталі;
- фанеру облицювану та декоративну;
- ДСП, ДВП, у т.ч. МДФ;
- декоративні паперово-шаруваті пластики.

До струганих погонажних деталей відносять лиштви, розкладки, плінтуси, поручні для поруччя тощо. Стругані погонажні матеріали виробляють з деревини хвойних і листяних порід. Погонажні стругані вироби можуть бути не тільки цільними, але й складовими як за перетином, так і довжиною.

Декоративна фанера за сировинним складом може бути з березового, вільхового й липового шпону. За видом облицювання декоративну фанеру поділяють на два види:

- фанера, поверхня якої облицювана безбарвною клеєпофабованою плівкою;
- фанера, облицювана плівкою й декоративним папером.

Декоративна фанера може бути облицювана з однієї або двох сторін, з глянсовою або напівматовою поверхнею.

Класифікація полімерних облицювальних та оздоблювальних матеріалів:

- пластмасові панелі з полівінілхлориду, які за способом з'єднання можуть бути:
- «паз-паз» (панелі монтуються у стик),
- «паз-гребінь» (можливість декорування швів кольоровою розшивкою, дзеркальними і рельєфними вставками);
- пластмасові панелі з удароміцного полістиролу;
- пластмасові плитки;
- пластмасові плитки «поліформ».

Класифікація непродовольчих товарів

До рулонних полімерних оздоблювальних матеріалів відносяться ізопрен, девілон, вінілштучшкіра, лінкруст, віністен.

Шпалери можна класифікувати за такими ознаками: матеріалом, з якого виготовлені; стійкістю до тертя; структурою поверхні; способом обробки поверхні; щільністю; типом малюнка.

Шпалери за *матеріалом*, з якого виготовлені, поділяються на:

- паперові шпалери;
- вінілові шпалери;
- «рідкі шпалери»;
- склошпалери;
- металеві шпалери;
- фотошпалери;
- шпалери на основі серп'янки;
- килимові шпалери (тафтинг-шпалери);
- текстильні шпалери.

Шпалери залежно від *стійкості верхньої сторони до тертя* при наклеюванні та експлуатації бувають:

- водостійкі під час наклеювання;
- водостійкі під час експлуатації;
- стійкі до миття;
- з високою стійкістю до миття;
- стійкі до тертя;
- стійкі до сухого тертя.

За *структурою поверхні* паперові та вінілові шпалери поділяють на типи:

- гладкі;
- рельєфні.

За *способом обробки верхньої сторони* паперові та вінілові шпалери поділяють на:

- необроблене паперове полотно;
- тиснені;
- профільні;
- велюрові;
- металізовані;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

– декоровані природною речовиною.

За щільністю шпалери бувають:

- легкі;
- важкі.

За типом малюнка шпалери поділяються за ГОСТ 6810-2002 на:

- фонові;
- з друкованим малюнком і фоном;
- з друкованим (тисненим) малюнком без фону.

Класифікація матеріалів для облаштування підлоги за видами:

- дошка масивна;
- паркет штучний;
- паркет щитовий;
- дошка паркетна;
- плити деревоволокнисті;
- плити з кори пробкового дерева.
- плитка керамічна;
- плитка полімерна;
- лінолеум;
- ламінат.

Типи паркетних щитів:

- з рамочною основою;
- з реєчною основою, яка облицьована з двох боків шпоном;
- з основою з ДСП, яка облицьована з двох боків шпоном;
- з основою із двох склеєних між собою шарів паркетних рейок.

Паркетні щити залежно від виду лицевого покриття поділяються на щити:

- облицьовані паркетними планками;
- облицьовані квадратами струганого або лущеного шпону;
- облицьовані квадратами фанерної облицювальної плити.

Категорії ламінату:

- для житлових приміщень (21-23-й класи)
- для суспільних приміщень (31-33-й класи).

Матеріали та вироби полімерні для покриття підлог за ДСТУ Б В.2.7-159:2008 класифікуються за такими ознаками:

Класифікація непродуктивних товарів

зовнішній вигляд і форма, призначення, вид основного сировинного компонента, кількість шарів, структура, фактура, колір лицьової поверхні.

За *зовнішнім виглядом і формою* полімерні матеріали та вироби поділяються на:

- рулонні;
- плитки прямокутні, квадратні, фігурні.

За *параметрами навантаження* полімерні матеріали та вироби призначаються для таких зон застосування:

- житлова (з допустимим навантаженням: помірним, основним, важким);
- офісна (з допустимим навантаженням: помірним, основним, важким, дуже важким);
- промислова (індустріальна) (з допустимим навантаженням: помірним, основним, важким).

За *видом основного сировинного компонента* полімерні матеріали та вироби поділяються:

- рулонні матеріали:
  - полівінілхлоридні;
  - гумові;
  - на основі натурального лінолеуму;
  - на основі синтетичного полотна.

- плитки:
  - полівінілхлоридні;
  - гумові;
  - на основі натурального лінолеуму;
  - на основі синтетичного полотна;
  - полімерцементні (полімербетонні).

За *кількістю шарів* полімерні матеріали та вироби поділяються:

- без підоснови – одношарові, багатошарові;
- з підосновою – на теплозвукоізолюючій підоснові з нетканого голкопробивного полотна; на тканинній підоснові – джгутовій або синтетичній.

За *структурою* полімерні матеріали та вироби поділяються на:

- спінені;
- неспінені.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *фактурою* полімерні матеріали та вироби поділяються на:

- гладенькі;
- тиснені;
- рифлені;
- ворсові.

За *кольором лицьової поверхні* полімерні матеріали та вироби поділяються на:

- однокольорові;
- багатокольорові.

Тепло- та звукоізоляційні будівельні матеріали класифікують за такими ознаками [16]: видом вихідної сировини, формою, стискуваністю (пружністю), а також за спеціальними функціональними характеристиками.

За *видом вихідної сировини* їх поділяють на:

- неорганічні (мінеральні матеріали і вироби на їх основі – вогнетривкі теплоізоляційні матеріали й вироби, мінеральна й скляна вата та вироби з них, ізоляційні та ізоляційно-конструктивні матеріали на основі мінеральних в'язучих, автоклавні ізоляційні та ізоляційно-конструктивні матеріали й вироби, спучені природні матеріали (керамзит, перліт, вермикуліт) та вироби на їхній основі, вакуум-порошкова й вакуум-волокниста ізоляції, гранульовані пісок, щебінь, шлаки різного походження);
- органічні (продукти переробки синтетичних і природних матеріалів – пінопласти та вироби на їхній основі, деревоволокнисті плити різного ступеня жорсткості, теплоізолюючі підоснови (прокладки) на основі хімічних волокон);
- змішані (матеріали та вироби, що поєднують у собі вихідні матеріали неорганічної та органічної природи – ізоляційні штукатурки на мінеральній основі з органічним пористим заповнювачем).

За *формою (конструктивною ознакою)* тепло- та звукоізоляційні будівельні матеріали класифікують на:

- конструктивні ізоляційні вироби (плити, блоки, цегла, циліндри, напівциліндри, сегменти);

Класифікація непродовольчих товарів

- рулонні (мати, смуги, матраци);
- шнурові (шнури, джгути);
- суцільні облицювання (одношарові та багатошарові, щитові та об'ємні);
- сипкі (засипка).

За *структурою та пористістю* тепло- та звукоізоляційні будівельні матеріали поділяють на:

- пористо-волокнисті (мінераловатні, скловатні, на основі органічних (природних і синтетичних) волокон);
- пористо-зернисті (перлітові, вермикулітові, совелітові, вапняно-кремнеземисті, на основі поропластів, а також штукатурки, штучні плити, блоки з введенням легких пористих заповнювачів);
- ніздрюваті (чарункове скло, ніздрюваті бетони, керамзитобетон, пінопласти).

За *щільністю* тепло- та звукоізоляційні будівельні матеріали класифікують на:

- особливо легкі (дуже низької щільності з середньою густиною менше ніж 75 кг/м^3 при марках 15, 25, 35, 50, 75);
- легкі (низької щільності з густиною менше 175 кг/м^3 марок 100, 125, 175);
- середньої щільності (з густиною менше 350 кг/м^3 марок 200, 225, 250, 300, 350);
- щільні з густиною менше 600 кг/м^3 марок 400, 450, 500, 600.

Тепло- та звукоізоляційні будівельні матеріали також поділяють за *займистістю* на: неспалимі, важко спалимі та спалимі.

Теплоізоляційні будівельні матеріали ще можна класифікувати за жорсткістю і коефіцієнтом теплопровідності.

За *жорсткістю* теплоізоляційні будівельні матеріали поділяються на:

- м'які – деформація стиснення яких під питомим навантаженням 2 кПа перевищує 30%;
- напівжорсткі – деформація стиснення у межах 6-30% товщини контрольного зразка;
- жорсткі – деформація до 6% товщини зразка;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- підвищеної жорсткості – з деформацією стиснення до 10% при питомому навантаженні 40 кПа;
- тверді з деформацією до 10% при питомому навантаженні 100 кПа.

Залежно від *коефіцієнта теплопровідності* теплоізоляційні будівельні матеріали поділяються на:

- малотеплопровідні з коефіцієнтом теплопровідності при середній температурі 25 °С не більше 0,058 Вт/м·К;
- середньотеплопровідні з коефіцієнтом теплопровідності 0,058...0,116 Вт/м·К;
- підвищеної теплопровідності з коефіцієнтом теплопровідності не більше 0,18 Вт/м·К.

Згідно з ДСТУ Б ГОСТ 16381:2011 «Матеріали і виробу будівельні теплоізоляційні. Класифікація і загальні технічні вимоги» теплоізоляційні будівельні матеріали і виробу класифікуються за такими ознаками (дод. А, табл. А1): вид основної вихідної сировини (органічні і неорганічні); структура (волокнисті, комірчасті і зернисті (сипкі)); форма (пухкі, плоскі, фасонні і шнурові), займистість чи горючість (неспалимі, важкоспалимі, спалимі), вміст зв'язувальної речовини (такі, що містять, і такі, що не містять).

Звукоізоляційні будівельні матеріали за *принципом ізолюючого ефекту* поділяються на звукопоглинальні і власне звукоізоляційні.

Принцип дії звукоізоляційних матеріалів базується на усуненні неперервності жорсткої конструкції за допомогою введення розриву на шляху звукових коливань, фізичного роз'єднання елементів огороження.

Принцип дії звукопоглинальних матеріалів полягає у поглинанні звукової енергії порами, порожнинами та іншими порожнистими ділянками структури матеріалу.

За *ефективністю звукоізолюючих властивостей*, яка визначається динамічним модулем пружності (E_d) при навантаженні 1,96 кПа звукоізоляційні будівельні матеріали поділяють на групи:

- група А – $E_d < 1$ МПа;

Класифікація непродовольчих товарів

- група Б – $1 \text{ МПа} < E_d \leq 5 \text{ МПа}$;
- група В – $5 \text{ МПа} < E_d \leq 15 \text{ МПа}$.

Матеріали та вироби будівельні звукопоглинальні і звукоізоляційні класифікуються за ДСТУ Б В.2.7-183:2009 за основним конструктивним рішенням, видом основної вихідної сировини, формою, структурною ознакою, стисливістю.

Класифікація звукопоглинальних матеріалів та виробів за *основними конструктивними рішеннями*:

- звукопоглинальне облицювання поверхонь приміщень промислових, громадських будинків та приміщень спеціального призначення;
- підвісні плоскі акустичні стелі;
- звукопоглинальні підвісні системи з об'ємних (штучних) елементів;
- звукопоглинальне облицювання звукоізолюючих кожухів, кабін нагляду та дистанційного управління;
- звукопоглинальні елементи шумозахисних екранів;
- звукопоглинальні елементи глушників аеродинамічного шуму.

За *видом основної вихідної сировини*:

1. звукопоглинальні матеріали та вироби:

- з органічної сировини (вироби з поропластів із відкритими порами, з хімічних волокон);
- з неорганічної сировини (вироби з мінерального, скляного штапельного, базальтового волокна без органічних в'язучих, зі спученого перліту, вермикуліту, пористого бетону);
- зі змішаної сировини (вироби з мінеральної вати, скляного штапельного волокна, базальтового волокна на синтетичному в'язучому).

2. звукоізоляційні матеріали та вироби:

- з органічної сировини (вироби на основі рослинного волокна, гуми, спінених полімерів, рулонні покриття підлоги із синтетичних волокон);

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- з неорганічної сировини (вироби з мінеральної вати, скляного штапельного, базальтового волокна без органічних в'язучих, засипки);
- зі змішаної сировини (вироби з мінеральної вати, скляного штапельного волокна на синтетичному в'язучому).

За *формою* звукопоглинальні та звукоізоляційні матеріали та вироби:

- плоскі (плити, мати);
- рулонні (мати, полотно, смуги).

За *структурною ознакою* звукопоглинальні та звукоізоляційні матеріали та вироби: волокнисті; пористі; пористо-губчасті; сипкі.

За *структурною ознакою* звукопоглинальні матеріали та вироби:

- волокнисті (вироби з мінеральної вати, скляного штапельного, базальтового волокна та рослинних волокон);
- пористі (вироби з поропластів із відкритими порами, спученого перліту, вермикуліту, пористого бетону).

За *структурною ознакою* звукоізоляційні матеріали та вироби:

- волокнисті (вироби з мінеральної вати, скляного штапельного, базальтового волокна та рослинних волокон);
- пористі (вироби пінополістиролу, плити пробкові, картони);
- пористо-губчасті (вироби на основі спінених пінополіетилену, ПВХ, пористої гуми);
- сипкі (пісок для будівельних робіт, шлаки металургійні, керамзит, спучений перліт, спучений вермикуліт).

За *стисливістю* (при навантаженні 2 мПа) звукопоглинальні та звукоізоляційні матеріали та вироби:

- м'які (стисливість більше 30%);
- напівжорсткі (стисливість від 10% до 30%);
- жорсткі (стисливість від 5% до 10%);
- підвищеної жорсткості (стисливість менше 5%).

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація санітарно-технічних виробів [17] наведена на рис. 3.21.

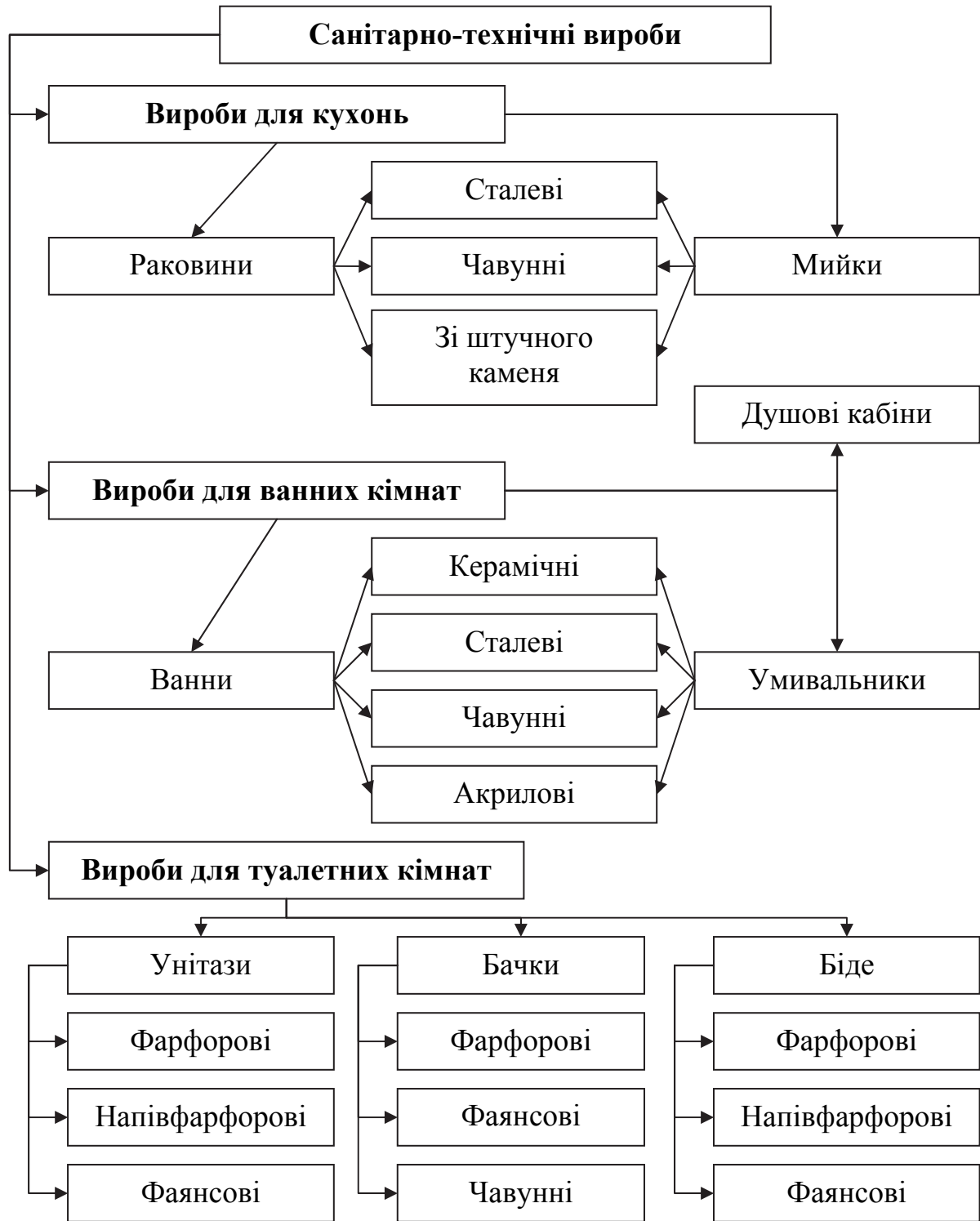

Рис. 3.21. Класифікація санітарно-технічних виробів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Класифікація унітазів:

- за типом змивання води: з прямим змиванням; зі зворотним (круговим) змиванням;
- за способом випуску води в каналізацію: з косим випуском води; вертикальним випуском води; з горизонтальним випуском води (універсальним);
- за матеріалом для виготовлення унітазів: сталеві; полімерні, керамічні (фаянсові і фарфорові);
- за моделлю, наприклад, унітази-компакти.

Класифікація кухонних мийок:

- за формою: круглі, прямокутні, кутові;
- за конструкцією: одночашеві, півторачашеві, двочашеві тощо;
- за матеріалом для виготовлення: чавунні, сталеві, керамічні, композитні;
- за способом встановлення: накладні й урізні;
- за технологією виготовлення: штаповані, литі, зварювані;
- за способом обробки поверхні: поліровані, емальовані тощо.

Класифікація душових кабін можлива за такими ознаками: матеріал, з якого виготовлено; конструктивне вирішення; спосіб відкривання тощо.

Душові кабінки залежно від *матеріалу для виготовлення* піддонів поділяються на: чавунні емальовані (їх зараз уже практично не виробляють), металеві (сталеві) емальовані, фаянсові (керамічні), акрилові, піддони зі штучного мармуру.

Каркас душових кабін може бути виготовлений з алюмінію з білим, кольоровим або хромованим покриттям.

Двері душових кабін можна поділяються на два основних типи: зроблені з полістиролу та із загартованого безпечного скла.

За *конструктивним вирішенням* душові кабінки можуть бути відкриті й закриті; комбіновані.

Розрізняють два типи комбінованих душових кабін: ванна з душовою кабіною, що ділить ванну навпіл, з можливістю установки гідромасажу, і ванна з герметичною

душовою кабінною, що дозволяє встановити гідромасаж й «турецьку лазню» (в основному кутові).

За способом відкривання розрізняють душові кабінки з розстібними й розсувними дверима.

За ДСТУ Б В.2.7-158:2008 герметизуючі полімерні матеріали за призначенням поділяються на два типи:

- тип G – герметизуючі матеріали для з'єднань елементів скління, які використовують у світлопрозорих конструкціях (склопакети та інші вироби);
- тип F – герметизуючі матеріали, які використовують у будівництві для герметизації стиків огорожувальних конструкцій та інших примикань, сполучень, з'єднань, відмінних від елементів скління.

Залежно від здатності виконувати функції герметизації у з'єднаннях під дією деформацій, що виникають у конструкціях під час експлуатації, герметизуючі полімерні матеріали поділяються на класи 25; 20; 12,5; 7,5, що свідчать про здатність до деформації у %.

Герметизуючі матеріали класу 25 і 20 додатково поділяються на підкласи залежно від модуля пружності:

- низькомодульні – підклас LM;
- високomodульні – підклас HM.

Герметизуючі матеріали класу 12,5 залежно від їх пружного відновлення поділяються на коди E (еластичний) та P (пластичний).

За видом полімерної основи герметизуючі матеріали поділяються на:

- кремнійорганічні;
- полісульфідні (тіоколові);
- поліуретанові;
- бутилкаучукові;
- поліізобутиленові;
- акрилові (на основі акрилових смол);
- на основі співполімерів, зазначених полімерів з іншими полімерами та інших полімерних основах.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За кількістю компонентів при поставці герметизуючі матеріали:

- однокомпонентні;
- дво- (три)компонентні.

За характером переходу в робочий стан герметизуючі матеріали:

- отвердіваючі (полісульфідні, силіконові, поліуретанові тощо);
- нетверднучі (бутилкаучукові тощо);
- дисперсійні на водній основі (акрилові, співполімери тощо) – переходять у робочий стан за рахунок випаровування розчинника.

За видом герметизуючі матеріали поділяють на еластичні прокладки (пороізол) й герметизуючі мастики. Мастики поділяють на ущільнюючі (наприклад, гумовобітумні) й захисні на основі полісульфідних каучуків (тіоколові).

Деякі будівельні матеріали важко віднести до якоїсь конкретної групи за призначенням, тому що вони мають широке застосування, можуть використовуватись як сировина для багатьох будівельних матеріалів та виробів. Наприклад, пісок, щебінь, гравій тощо.

Піски – неорганічні зернисті сипкі будівельні матеріали з розмірами зерен від 0,05 мм до 5,0 мм. За густиною піски поділяють на два класи: щільні (густина зерен перевищує $2,0 \text{ г/см}^3$) і пористі (густина до $2,0 \text{ г/см}^3$).

Піски щільні за призначенням поділяються на:

- дрібні заповнювачі – для виробництва важких бетонів і розчинів, дорожніх сумішей;
- заповнювач та компонент в'язучого – для виробництва силікатних виробів;
- для дорожнього покриття;
- для основ будівель і споруд;
- благоустрою територій, планувальних і рекультиваційних робіт тощо.

Пористі піски за призначенням:

- дрібні заповнювачі – для виробництва легких бетонів і розчинів;
- для звуко- і теплоізоляційних засипок.

Класифікація непродовольчих товарів

За ДСТУ Б В.2.7-29-95 піски класифікуються за такими ознаками:

- густиною (щільні – на дуже важкі і важкі; пористі – на середні, легкі і дуже легкі);
- походженням (природні, у т.ч., що попутно видобуваються, та відходів збагачення; з відходів промисловості; штучні) та видом (табл. 3.4);
- зерновим складом (дуже крупні, підвищеної крупності, крупні, середні, дрібні, дуже дрібні, тонкі, дуже тонкі);
- вмістом пиловидних і глинистих часток, органічних домішок;
- характером форми зерен (обкочена; кутаста, гострокутова);

Таблиця 3.4

Класифікація пісків за видами за ДСТУ Б В.2.7-29-95

Походження	Вид
	Щільні піски
Природний	Рядовий
	Збагачений
	Фракціонований
	Подрібнений
	Подрібнений збагачений
	Подрібнений фракціонований
	Декоративний
	Із піщано-гравійної суміші
	Збагачений із піщано-гравійної суміші
	Із відсівів подрібнення вивержених гірських порід
	Збагачений із відсівів подрібнення вивержених гірських порід
	Із відсівів подрібнення щільних осадових порід
	Збагачений із відсівів подрібнення щільних осадових порід
	Із порід, що попутно видобувають, та відходів збагачення гірничозбагачувальних підприємств вугільної, металургійної та інших галузей промисловості

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.4

Походження	Вид
Із відходів промисловості	З металургійних, паливних та інших шлаків
	Із золошлакової суміші теплових електростанцій
Пористі піски	
Природний	Рядовий
	Подрібнений
	Із відсівів подрібнення осадових (карбонатних) порід
Із відходів промисловості	З металургійних, паливних та інших шлаків
	З грубодисперсної золи-виносу
	Із золошлакової суміші теплових електростанцій
Штучні (що спеціально виготовляються)	Керамзитовий випалювальний
	Керамзитовий подрібнений
	Шунгізитовий
	Аглопоритовий
	Шлакопемзовий
	Перлітовий
	Вермикулітовий
Граншлак	

- вмістом шкідливих домішок і сполук (з включенням аморфних різновидів діоксиду кремнію; сірки, сульфідів, сульфатів; шаруватих силікатів; галоїдних сполук; цеолітів; азбесту; нефеліну; сполук фосфору; лугів; оксидів і гідроксидів заліза; вільного вуглецю);
- міцністю (на групи (марки): дуже слабкі (200), слабкі (300), середні А (400); середні Б (600); міцні А (800); міцні Б (1000); дуже міцні (1200); надміцні (1400));
- порожнистістю (малою (не більше 30%), середньою (від 30 до 40% включно), великою (більше 40%));
- питомою поверхнею (малою (не більше 3,0 м²/л), середньою (від 3,0 до 15,0 м²/л включно), великою (більше 15,0 м²/л));
- стабільністю фізико-механічних властивостей.

Щебені одержують дробленням різних гірських порід до розміру 5–70 мм. Міцність щебеню характеризується маркою, що відповідає межі міцності вихідної гірської породи при стиску в насиченому водою стані. За цим показником щебені

Класифікація непродовольчих товарів

поділяються на марки: з вивержених порід – 1400, 1200, 1000, 800 й 600; з осадових і метаморфічних порід – 1200, 1000, 800, 600, 400, 300 й 200.

Гравій – це пухке скупчення округлих уламків гірських порід розміром 5–70 мм.

Класифікація сухих будівельних сумішей:

1. За видом в'язучого:

- прості: цементні, гіпсові, вапняні, полімерні;
- складні (складаються з декількох в'язучих речовин, вміст кожної з них повинен бути не менше 10%): цементно-вапняні, гіпсово-вапняні, цементно-полімерні, гіпсово-полімерні, цементно-вапняно-полімерні).

2. За мінімальною товщиною шару нанесеного покриття, яке визначається гранулометричним складом заповнювача (наповнювача):

- для фактурних покриттів з мінімальною товщиною шару 2,5 мм (розмір фракцій заповнювача – 1,0–7 мм);
- для гладкошарових покриттів з мінімальною товщиною шару 2,0 мм (розмір фракцій заповнювача – 0,2–1,0 мм, наповнювача – 0–2 мкм);
- для тонкошарових (лицьових) покриттів з мінімальною товщиною шару 1,0 мм (розмір фракцій заповнювача – 0,2–0,63 мм, наповнювача – 0–160 мкм);
- для фарбувальних покриттів з мінімальною товщиною шару 0,15 мм (гранулометричний склад наповнювача – 2–63 мкм);
- для ґрунтувальних покриттів з мінімальною товщиною шару 0,06 мм (гранулометричний склад наповнювача – 2–63 мкм).

Сухі будівельні суміші згідно з ДСТУ Б В.2.7-126: 2011 «Будівельні матеріали. Суміші будівельні сухі модифіковані. Загальні технічні умови» класифікуються за:

- умовами застосування (клас);
- в'язучою речовиною (вид);
- призначенням (група).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За умовами застосування суміші поділяються на такі два класи:

- 1 – для зовнішніх робіт у вологих приміщеннях (відносна вологість понад 60%);
- 2 – для внутрішніх робіт у сухих приміщеннях (відносна вологість до 60% включно).

За основною в'язучою речовиною суміші поділяються на такі види:

- цементні (Ц);
- гіпсові (Г);
- вапняні (В);
- полімерні (П);
- складні (одночасне використання різних видів в'язучих або спеціально розроблених в'язучих композицій).

За призначенням суміші поділяються на групи, наведені у дод. А, табл. А2.

У будівельній практиці при виконанні певного виду робіт (штукатурні, гідроізоляційні, влаштування підлог, теплоізоляції огорожувальних конструкцій) поряд із сухими використовуються і готові до застосування дисперсійні полімерні композиції (грунтовки, фарби, різні клеї, лицьові штукатурки, герметики тощо), що за своїми властивостями і характеристиками повинні сполучатися з відповідними покриттями, приготовленими із сухих будівельних сумішей, утворювати з ними єдину комплексну систему. Таке положення визначає необхідність створення єдиної класифікації нових будівельних матеріалів, універсальної як для сухих сумішей, так і для композиційних полімерних складів, готових до застосування.

За основну одиницю універсальної класифікації прийнято тип композиційного матеріалу, обумовлений його призначенням. У загальному вигляді класифікації таких типів десять [18]:

1. Клеючі склади (у т.ч. мурувальні).
2. Заповнювачі швів.
3. Штукатурки.

4. Шпаклівки (склади для підготовки поверхні під обробку).
5. Наливні підлоги.
6. Гідроізолювальні та ущільнювальні склади (у тому числі монтажні).
7. Ґрунтувальні склади (праймери).
8. Фарби.
9. Водозахисні склади.
10. Герметики.

У зв'язку з широкими масштабами індивідуального будівництва зростає попит на товари для облаштування та декорування присадибної території і, відповідно, збільшується пропозиція таких товарів, розширюється та поглиблюється їх асортимент.

Товарна номенклатура виробів для облаштування та декорування присадибної території на сьогоднішній день значно розширилась. У навчальній літературі з товарознавства ці товари практично не знайшли свого відображення.

У навчальній класифікації непродовольчих товарів, в основу якої покладено в основному ознаки сировинного складу та способи виготовлення, товари для облаштування присадибної території не виокремлюються. Сировинні матеріали, такі як цемент, пісок, щебінь, пиломатеріали тощо, які можуть застосовуватися для облаштування на присадибній території доріжок і сходів, зон відпочинку, спортивних і дитячих майданчиків, огороження, окремо розглядаються при вивченні будівельних матеріалів. Вироби для освітлення присадибної території відносяться до електропобутових, окремі вироби для облаштування спортивних і дитячих майданчиків – відповідно до спортивних товарів та іграшок, проте при вивченні даних груп ці товари або не виокремлюються, або вивченню їх асортименту не приділяється належна увага, хоч умови їх експлуатації та призначення зумовлюють особливі вимоги до цих виробів.

Скульптурні вироби для декорування присадибної ділянки, за винятком керамічних та металевих, які можна віднести до керамічних побутових та металогосподарських, а

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

також фонтани і матеріали для облаштування газонів, квітників та зелених насаджень до навчальної класифікації товарів взагалі не включені.

Існує поділ непродовольчих товарів за функціональними комплексами на 8 розділів (одяг і взуття, житло, домашнє господарство, сад і город, благоустрій житла, культурне й активне дозвілля, навчання, інформація і творчість), проте однозначно віднести матеріали та вироби для облаштування і декорування присадибної території до одного із зазначених розділів неможливо.

Зазначені проблеми класифікації товарів для облаштування і декорування присадибної території є наслідком відсутності інформації про їх асортимент та властивості.

Асортимент матеріалів для облаштування та декорування присадибної території включає як різні за природою і способом виготовлення матеріали, так і готові вироби різного сировинного складу та конструктивних особливостей.

Пропонуємо всі матеріали та вироби для облаштування та декорування присадибної території згрупувати за *призначенням* таким чином [15]:

- матеріали та вироби для огороження;
- матеріали для облаштування доріжок та сходів;
- вироби для освітлення окремих об'єктів та території у цілому;
- матеріали та вироби для облаштування зон відпочинку (альтанки, перголи, арки, меблі, басейни, фонтани, скульптурні вироби та ін.);
- матеріали та вироби для облаштування спортивних і дитячих майданчиків;
- матеріали для облаштування газонів, квітників та зелених насаджень.

Пропонуємо всі ці товари об'єднати в один розділ «Матеріали та вироби для облаштування і декорування

присадибної території» і класифікувати їх на класи, підкласи, групи, підгрупи, види як зазначено у дод. А, табл. А3.

Аналіз класифікацій товарів будівельного призначення різних авторів показав, що поруч зі складністю їх поділу існують і різні принципові підходи до класифікацій.

У торгівлі поширеним є формування асортименту товарів за споживчими комплексами, наприклад, «Товари для будівництва та ремонту житла». Проте асортимент товарів, які відносяться до даного споживчого комплексу є ширшим за групу «Будівельні товари» згідно з початковою класифікацією. Так, споживчий комплекс «Товари для будівництва та ремонту житла» включає, крім описаних у даному розділі будівельних товарів, також лакофарбові матеріали і клеї (за навчальною класифікацією відносяться до товарів побутової хімії), електроустановочні вироби, кріпильні вироби (металогосподарські товари) тощо.

3.6. Електропобутові товари

Електрична енергія широко застосовується в промисловості, сільському господарстві, побуті. Застосування в побуті електричних приладів і машин, поряд з широким розвитком мережі комунально-побутового обслуговування, дозволяє значно скоротити час виконання домашніх робіт, а також полегшити їх, поліпшити санітарно-гігієнічні умови житла [19].

До електропобутових товарів відносяться побутові машини і прилади, експлуатація яких пов'язана з використанням електричного струму. Основними напрямками розвитку виробництва електротоварів є оптимізація їх асортименту на основі створення науково обґрунтованих побутових комплексів (для приготування їжі, догляду за білизною і одягом, прибирання приміщень, створення мікроклімату тощо), технічне вдосконалення на базі уніфікації та типізації вузлів і деталей, максимальна автоматизація роботи в заданих

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

режимах, зменшення шуму, підвищення пожежо- та електробезпеки, економічність роботи, підвищення надійності, естетичного рівня та ін.

Відмінною особливістю сучасного асортименту електропобутових товарів є їх оснащеність пристроями автоматичного управління та регулювання, універсальність функцій, що виконуються, відповідність міжнародним електротехнічним нормам, ергономічність, використання нових функціональних елементів (напівпровідників, інтегральних схем, рідких кристалів, цифрових аналогів) та розширення на основі цього функціональних можливостей приладів, збільшення терміну їх служби, підвищення комфортності [19].

Електропобутові товари, що надходять в торгівлю характеризуються великою різноманітністю і класифікуються за цілою низкою ознак (дод. Г).

За призначенням виділяють наступні групи електропобутових товарів:

- провідникові вироби – призначені для передачі електричної енергії, сигналів зв'язку та виготовлення обмоток електричних машин і приладів;
- електроустановочні вироби – служать для підключення до електричної мережі приладів, машин і джерел світла, монтажу електропроводок і захисту електромережі від струмових перевантажень;
- прилади для освітлення, куди входять джерела світла і освітлювальна арматура;
- електронагрівальні прилади – призначені для приготування їжі, підігріву їжі і води, прасування, опалювання приміщень, обігріву тіла людини;
- електропобутові машини і прилади – призначені для обробки білизни, прибирання приміщень, тривалого зберігання харчових продуктів, обробки харчових продуктів, підтримання мікроклімату в приміщеннях, ремонту та шиття одягу;
- прилади для одержання, встановлення або вимірювання струму і напруги;

Класифікація непродовольчих товарів

- машини та прилади для механізації господарських робіт – призначені для проведення різних робіт в побуті та на присадибних ділянках.

- електроприлади особистої гігієни;

Згідно з ДСТУ 3135.0-95 «Безпека побутових та аналогічних електричних приладів. Загальні вимоги» електропобутові прилади класифікують за ознаками, що наведені в табл. 3.5 [20].

Класифікація електротоварів може здійснюватися також за різновидами виробів, марками, моделями, основними та допоміжними матеріалами, конструктивними особливостями, видом обробки, технічними параметрами, за комплектністю та окремими показниками споживчих властивостей.

Таким чином, велика кількість класифікаційних ознак свідчить про різноманітність і складність асортименту даної товарної групи, який зазнає постійних змін, розширення й оновлення.

Таблиця 3.5

Класифікація електропобутових товарів за ДСТУ 3135.0-95 «Безпека побутових та аналогічних електричних приладів. Загальні вимоги» [20]

№ пор.	Ознака класифікації	Група	Характеристика
1	За ступенем захисту від ураження електричним струмом	0	Електроприлади, у яких всі частини, доступні для дотику, відокремлені від частин, що знаходяться під напругою, основною ізоляцією і не мають заземлюючого пристрою. Це найбільш небезпечні в електричному відношенні прибори
		01	Прилади, у яких крім заходів безпеки нульового класу є захисний заземлювальний затискач, розташований на зовнішній стороні приладу

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Продовження табл. 3.5

№ пор.	Ознака класифікації	Група	Характеристика
		1	Прилади, у яких захист від ураження електричним струмом забезпечується крім основної ізоляції додатковими заходами безпеки, наприклад є захисний контакт всередині приладу, який приєднується до захисного проводу стаціонарної проводки;
		2	Прилади, захист в яких забезпечується як основною ізоляцією, так і додатковими заходами – подвійною або посиленою ізоляцією. у них немає захисного дроту або контакту;
		3	Прилади, живлення в яких забезпечується від джерела безпечної наднизької напруги, в результаті чого вони найбільш безпечні.
2	За ступенем захисту від вологи	звичайного виконання	Не мають спеціального захисту від попадання вологи всередину, наприклад холодильники, кавомолки
		крапле- захищені	Краплі, падаючі вертикально, не потрапляють всередину, наприклад пральні машини, електром'ясорубки
		бризко- захищені	Мають захист від бризок, падаючих під кутом до вертикалі, наприклад електросамовари
		водо- непроникні	Захищені від попадання вологи всередину при повному зануренні в воду, наприклад електрокип'ятильники
3	За режимом роботи	з довготривалим режимом	При нормальному навантаженні і тепловіддачі працюють необмежений час – кондиціонери, вентилятори
		з короткочасним режимом	При нормальному навантаженні і тепловіддачі працюють протягом встановленого часу з подальшим охолодженням до кімнатної температури – кавомолки, міксери

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження табл. 3.5

№ пор.	Ознака класифікації	Група	Характеристика
		З повторно-короткочасним режимом	Працюють з послідовною циклічністю – холодильники, пилососи
4	За способом встановлення	Стаціонарні	Холодильники, кондиționери
		Переносні	Пилососи, натирачі підлоги, каміни
		Ручні	міксери, ліхтарі
5	За способом з'єднання з електричною мережею	Зі знімним шнуром	Знімний шнур (кабель) – гнучкий, призначений для з'єднання приладу з електричною мережею за допомогою відповідного з'єднувального пристрою (наприклад, приладовим роз'ємом, який складається з приладової вилки, встановленої на приладі, і приладової розетки на шнурі).
		З незнімним шнуром	Незнімний шнур (кабель)- гнучкий виріб, який призначений для з'єднання приладів з електричною мережею і вмонтований у прилад одним з 4 способів (X, M, Y, Z)*
		З комплектом з'єднувальних проводів	–
6	За родом струму живлення	Прилади, що працюють від змінного струму	
		Прилади, що працюють від постійного струму	
		Універсальні прилади	
7	За кількістю фаз напруги живлення	Однофазні	
		Трифазні	
8	За способом перетворення електричного струму	Освітлювальні прилади	Прилади, у яких електрична енергія перетворюється в світлову
		Механічні прилади	Прилади, у яких електричний струм, приводячи в рух окремі деталі, здійснює механічну роботу
		Нагрівальні прилади	Прилади, у яких електрична енергія перетворюється в теплову
		Комбіновані прилади	Прилади, у яких електрична енергія перетворюється в різні види енергії, наприклад в теплову і механічну

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.5

№ пор.	Ознака класифікації	Група	Характеристика
9	За наявністю контролю з боку людини	Електроприлади, які можуть працювати під наглядом (міксери, пилососи)	
		Електроприлади, які можуть працювати без нагляду (холодильники, кондиціонери)	

Примітка: *X – шнур (кабель можна легко замінити без спеціального інструмента іншим гнучким шнуром (кабелем), що не потребує спеціальної обробки;

M – шнур (кабель можна легко замінити без спеціального інструмента на такий самий шнур (кабель); до складу такого шнура (кабелю) входить нерозбірний елемент, який фіксує шнур у приладі. Споживач без будь-яких ускладнень може легко замінити шнур;

У – шнур (кабель) можна легко замінити лише за допомогою спеціального інструмента в майстернях;

Z – шнур (кабель) неможливо замінити без пошкодження або руйнування приладу. З'єднання типу Z застосовують у стаціонарних приладах, імовірність пошкодження яких значно більша за ймовірність пошкодження самого шнура (наприклад у стаціонарних електричних плитах).

До групи **провідникових виробів** відносяться проводи і шнури. Це кабельні вироби, призначені для передачі електроенергії від джерела струму до приймача, а також для виготовлення обмоток електричних машин і приладів. Вони складаються з струмопровідної жили і ізоляції з різних діелектриків, а також обплетення або обмотки.

Залежно від агрегатного стану діелектричні матеріали можуть бути:

- газоподібними (повітря, азот, елегаз, електровід'ємні гази – суміші газів, до складу яких входять атоми F, Br, Cl);
- рідкими та напіврідкими – мінеральні масла, рицинова олія, совол (пентахлордифеніл), кремнійорганічна рідина, вазелін конденсаторний;
- твердими – діелектричні матеріали на основі високомолекулярних сполук (каучук, синтетичні полімери); електротехнічні пластмаси; електроізоляційні папір і картон (кабельний картон, конденсаторний папір); шаруваті

Класифікація непродовольчих товарів

матеріали (гетинакс, текстоліт, склотекстоліт); електроізоляційні лаки та емалі; електроізоляційні лакотканини; електроізоляційні слюди і матеріали на їх основі; електрокерамічні матеріали тощо.

До провідникових матеріалів, які використовують у виробництві електричних приладів, належать метали та їх сплави, металокерамічні композиції тощо [21].

Класифікація провідникових виробів за різними ознаками наведена на рис. 3.22, 3.23.

Рис. 3.22. Класифікація провідникових виробів за призначенням

Рис. 3.23. Класифікація провідникових виробів за матеріалом струмопровідної жили

За кількістю жил розрізняють одно-, дво- і багатожильні проводи й шнури; при цьому кожна з жил може бути однодротовою або багатодротовою. Класифікація жил за ступенем гнучкості наведена на рис. 3.24.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Алюмінієві проводи випускають перших трьох типів, мідні – всіх чотирьох.

За матеріалом ізоляції кабельні вироби можуть бути з гумовою (Г), наїритовою (Н), полівінілхлоридною (В), поліетиленовою (П), лакованою (Л) та іншою ізоляцією.

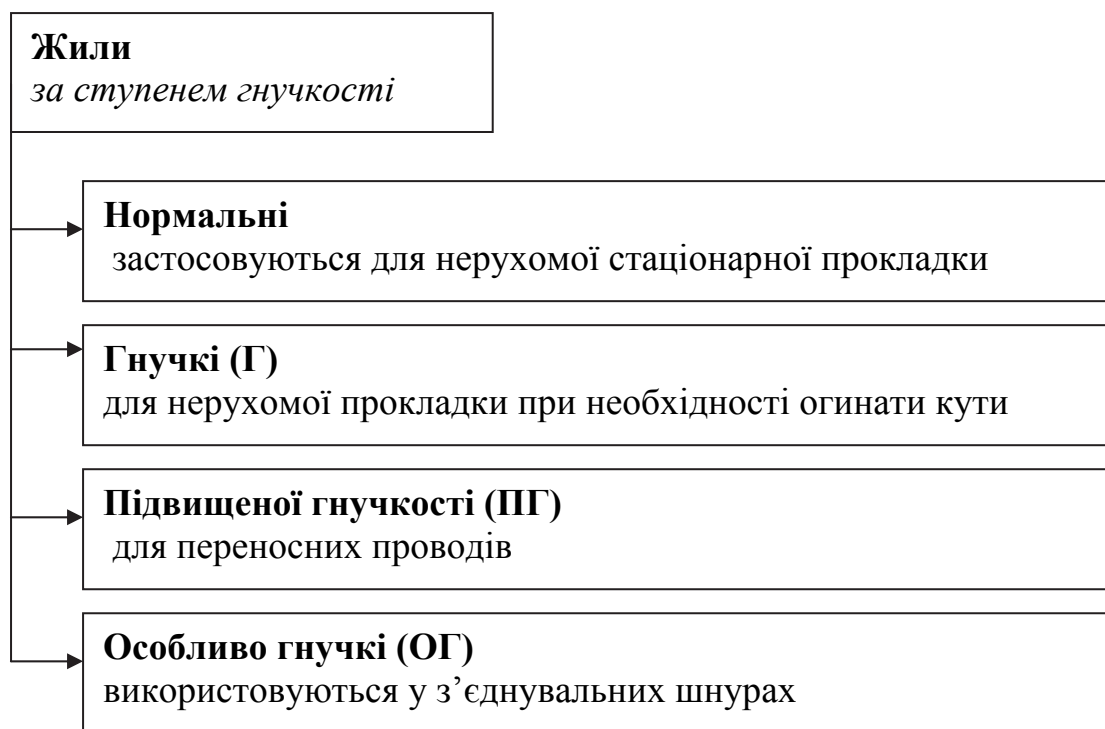

Рис.3.24. Класифікація жил за ступенем гнучкості

Залежно від ступеня нагрівання ізоляції кабельні вироби поділяють на сім класів з градацією температури від 90 °С (клас V) до 150 °С (клас Н) і більше (клас С). Для побутових електроприладів найчастіше застосовуються проводи й шнури зі ступенем нагрівання 105 °С (клас А) і 120 °С (клас Е).

За марками поділяються як проводи, так і шнури, але позначення марок дещо відрізняється. Літери в марці вказують найменування виробу (провід – П, шнур – Ш), матеріал жили (А – алюміній, мідь – не позначається), матеріал ізоляції, особливості конструкції, число жил. Наприклад: Г – гнучкий, П – плоский з двома і більше жилами, Д – двожильний, Т – термостійкий, О – з обпліткою з пряжі і ниток і т. п. Цифри в марці позначають номінальну напругу, проте вказуються не завжди [19].

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація електроустановочних виробів за призначенням, матеріалами наведена на рис. 3.25, 3.26.

За конструкцією різні види установочних виробів відрізняються специфічністю, наприклад, патрони можуть бути різьбові і штифтові, вимикачі – клавішні, кнопкові, поворотні та ін.

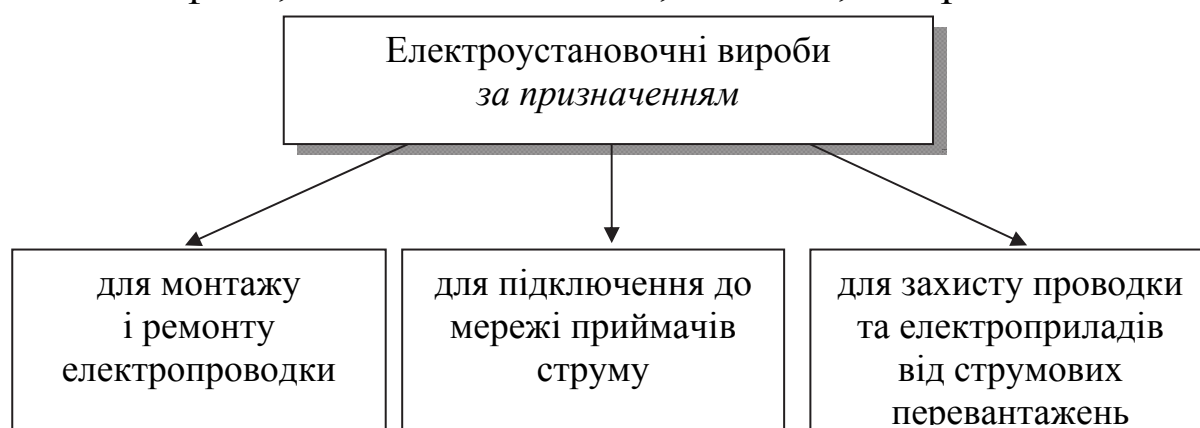

Рис. 3.25. Класифікація електроустановочних виробів за призначенням

Вид виробу визначається його найменуванням: ролики, воронки, патрони, штепсельні з'єднання і т. д.

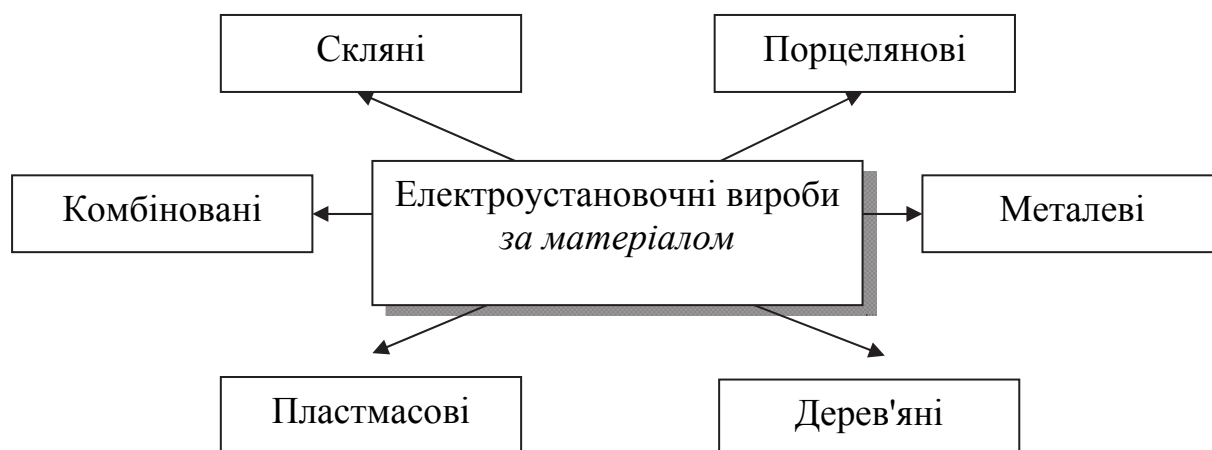

Рис. 3.26. Класифікація електроустановочних виробів за матеріалом

За видом монтажу ці вироби ділять на стаціонарні (прихованої, відкритої установки і ті, що вбудовуються у прилади), нестаціонарні (для установки на з'єднувальних проводах і шнурах) і переносні; за місцем установки – стельові, настінні, такі, що встановлюють на шнури і в прилади.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За ступенем захисту дані товари випускаються 12 груп. Вид захисту регламентується стандартами для конкретних груп товарів.

Специфічними ознаками класифікації можуть бути *вид приводу механізму перемикання* для вимикачів і перемикачів (клавішні, шнуркові, перекидні, поворотні, повзункові, кнопкові); *схема включення у мережу* (однополюсні, двополюсні, триполюсні, однополюсні на два і три ланцюги, для управління з двох або декількох місць); *спосіб кріплення* (за допомогою накидної гайки, гвинтів); *технічні характеристики* (номінальна напруга і сила струму); *форма* (кругла, квадратна та ін.).

Класифікація електроустановочних виробів, що використовуються для монтажу проводки, наведена на рис. 3.27, а електроустановочних виробів для підключення електроприладів до мережі на рис. 3.28.

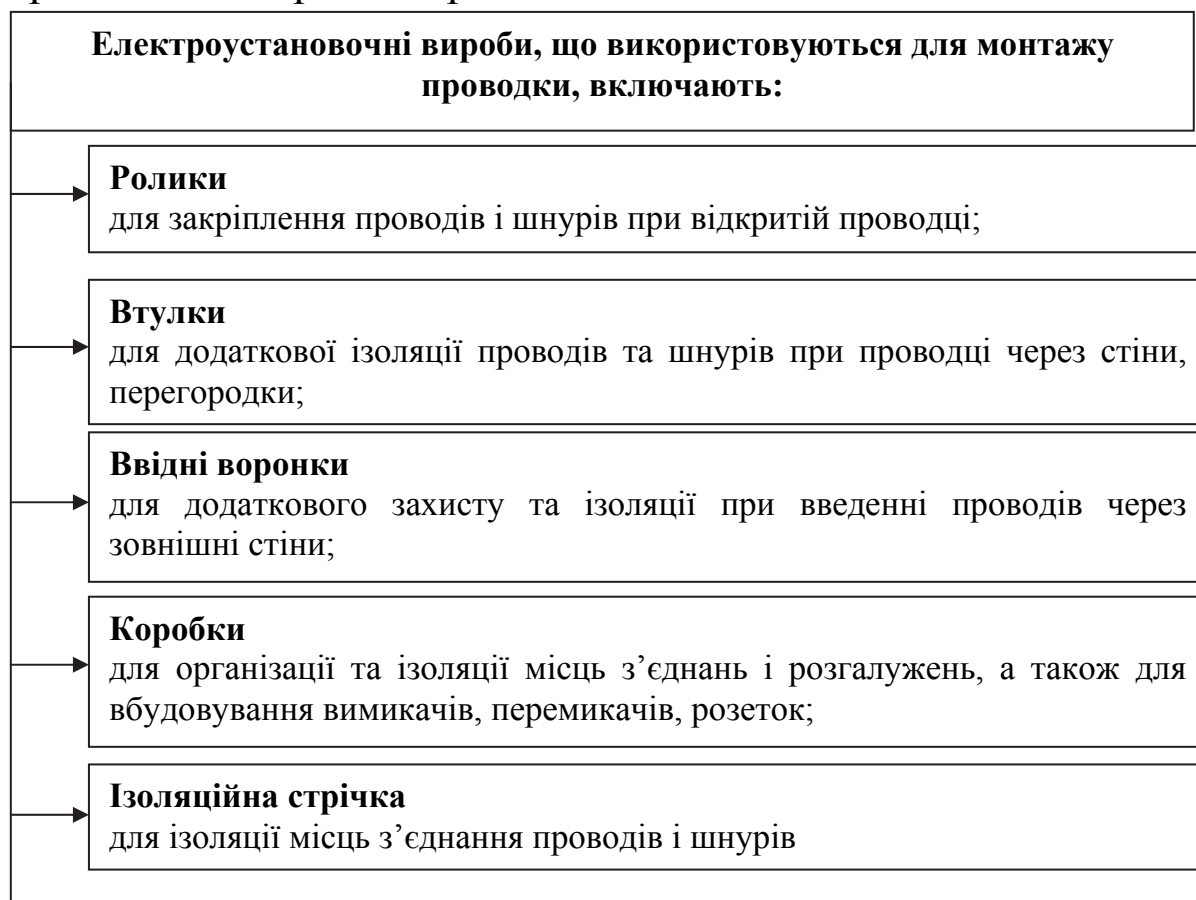
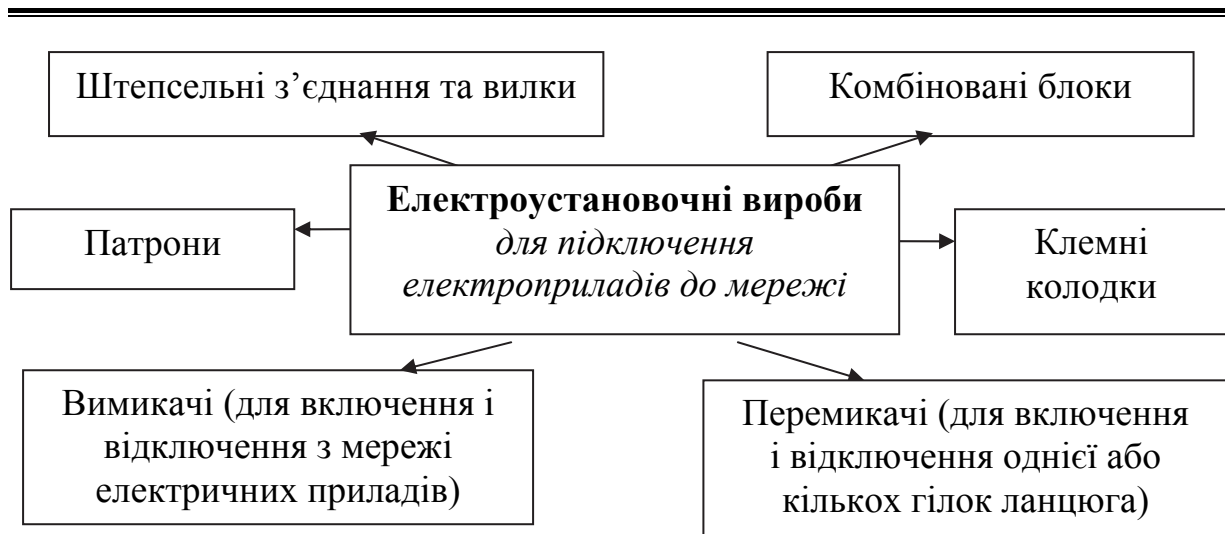

Рис. 3.27. Класифікація електроустановочних виробів, що використовуються для монтажу проводки

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.28. Класифікація електроустановочних виробів електроустановочних виробів для підключення електроприладів до мережі

Побутові прилади для освітлення поділяють на джерела світла (лампи) та освітлювальну арматуру (побутові світильники).

За видами джерела світла поділяють на лампи розжарювання, люмінесцентні, галогенні, світлодіодні [22].

Лампи розжарювання поділяються залежно від таких ознак: умов роботи тіла розжарювання; призначення; форми тіла розжарювання і заповнення колби; форми колби; кольором скломаси колби; діаметром цоколя (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Класифікація ламп розжарювання за різними ознаками

№ пор.	Класифікаційна ознака	Види	Характеристика
1.	Залежно від умов роботи тіла розжарювання	Вакуумні	Не використовують наповнювачі, всередині лампи створюється вакуум
		Газонаповнені	В якості газів для наповнення використовують інертні гази (аргон, криптон, ксенон). Газове наповнення застосовують тільки для ламп підвищеної потужності (40 Вт і вище)

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.6

№ пор.	Класифікаційна ознака	Види	Характеристика
2.	За призначенням	Загального призначення	Використовуються для побутових потреб (освітлення будинків, житлових приміщень)
		Спеціального призначення	Для місцевого освітлення, декоративні, медичні, автомобільні, для кінофотопроцесів, для портативних ліхтарів, радіо- та електроприладів, велосипедів, ялинкових гірлянд, сувенірні.
3.	Залежно від форми тіла розжарювання і заповнення колби лампи	В – вакуумні, з тілом розжарювання у вигляді спіралі, потужністю 15–25 Вт	
		Г – заповнені аргоном, спіральні, потужністю 150, 200, 300, 500–1500 Вт	
		Б – біспіральні заповнені аргоном, потужністю 150-200 Вт	
		БК – біспіральні, наповнені криптоном, потужністю 40, 60, 100 Вт	
4.	За формою колби	Грушоподібні	
		Свічкоподібні	
		Грибоподібні (криптонові)	
5.	За кольором скломаси колби	Безбарвні	
		Матові (МТ)	
		Молочні (МЛ)	
		Пофарбовані	
		Опалові	
		З дифузійним відбивачем	
		З дзеркальним відбивачем	
6.	За діаметром цоколя	Лампи побутові з діаметром цоколя 14 мм (E14 – до 100 Вт) і 27 мм (E27 – до 300 Вт)	
		Лампи для громадських будівель потужністю понад 300 Вт з цоколем E40	
		Штифтові лампи з цоколем Ш22	

Люмінесцентні лампи поділяються за такими ознаками: потужністю; формою трубки; напругою, на яку розраховані; конструкцією та призначенням; спектральним складом світла.

За потужністю люмінесцентні лампи випускаються на 4, 6, 8, 13, 15, 20, 30, 40, 65, 80 і 125 Вт.

За формою трубки лампи бувають прямі, U-подібні, W-подібні і кільцеві (К).

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація люмінесцентних ламп за спектральним складом світла, яке випромінюють, наведена на рис. 3.29.

Галогенові лампи класифікують за напругою, на яку розраховані; за конструкцією та призначенням; за потужністю.

За напругою, на яку розраховані галогенові лампи поділяють на: лампи низької напруги – до 24 Вт, лампи мережевої напруги – 220 Вт.

За конструкцією та призначенням галогенові лампи бувають лінійні, із зовнішньою колбою, із відбивачами (спрямованого світла) та капсульні (пальчикові) [19].

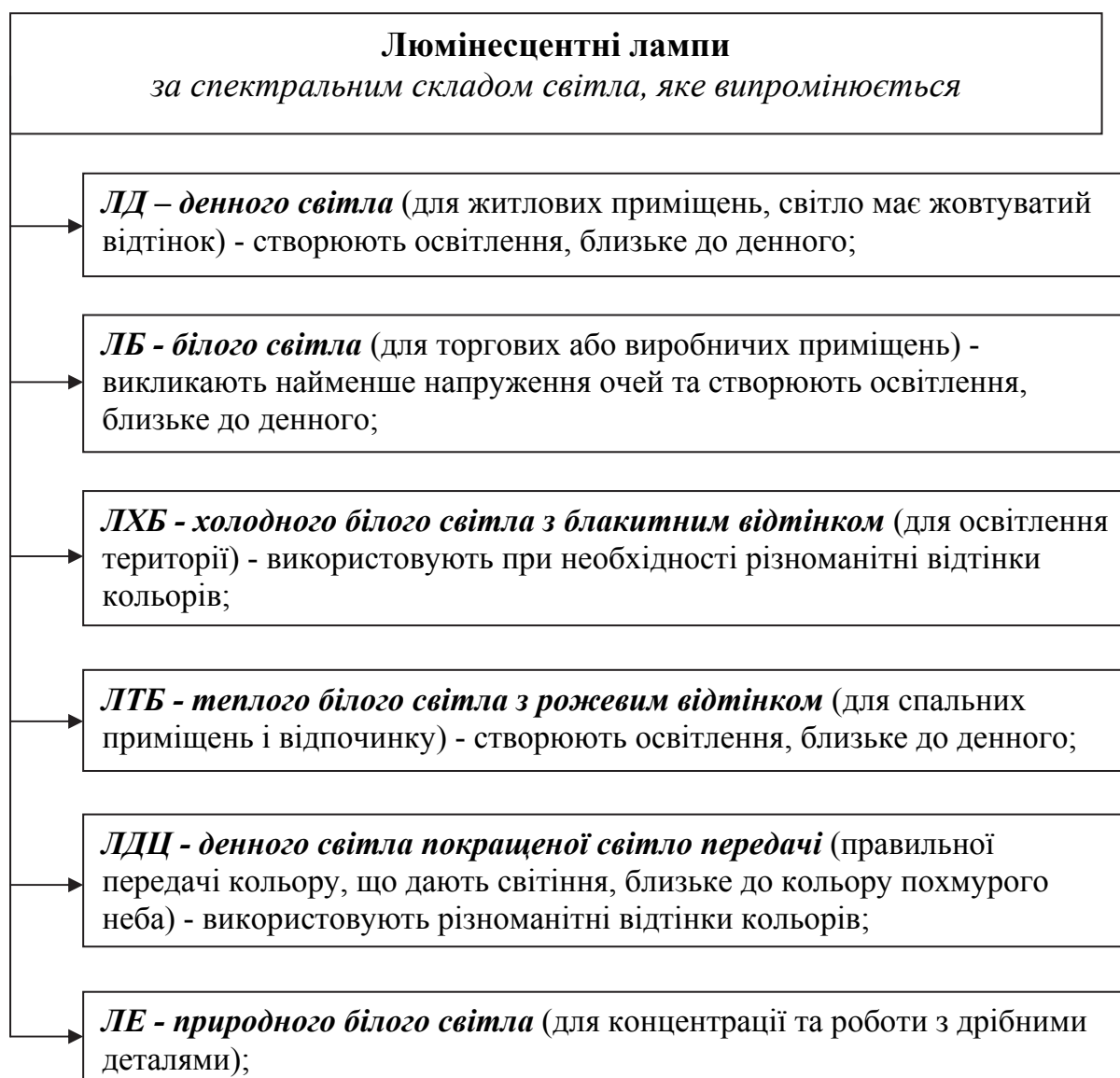

Рис. 3.29. Класифікація люмінесцентних ламп за спектральним складом світла, яке випромінюють

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Світлодіодні лампи виробляються на основі світлодіода (напівпровідника), який перетворює електричний струм у світло. Вони є найбільш перспективними на теперішній час.

Освітлювальну арматуру класифікують за рядом ознак: *за типом ламп* – на арматуру для ламп розжарювання, для люмінесцентних, галогенових, світлодіодних ламп; *за призначенням* – для загального, місцевого, декоративного, комбінованого, орієнтаційного (нічники) освітлення, експозиційного і спеціального; *за числом ламп* – на одно-, дво-, три- і багатолампові; *за конструкцією* – на симетричні і несиметричні світильники з постійним і змінним світловим центром [19].

Симетричні світильники класифікують за такими ознаками:

- *за характером світлорозподілення* виділяють 5 класів – П – прямого світла, Н – переважно прямого, Р – розсіяного, В – переважно відбитого, О – відбитого світла;
- *за типом кривих сили світла* (кривих розподілу освітлення) – світильники концентровані (К), глибокі (Г), косинусні (Д), напівширокі (Л), широкі (Ш), рівномірні (М), синусні (С);
- *за ступенем захисту від оточуючого середовища* – незахищені, пилозахищені, пилонапроникні, бризкозахищені, струменезахищені, водонепроникні, герметичні;
- *за класом захисту від ураження електричним струмом* – 0, 01, I, II, III класів;
- *за пожежною безпекою* – світильники, що встановлюються на горючих і вогнетривких матеріалах;
- *за способом установки* – стаціонарні та нестаціонарні;
- *за місцем кріплення* стаціонарні світильники поділяють на стельові, настінні, такі, що вбудовуються, підвісні, такі, що прибудовуються, консольні, торцеві; нестаціонарні – бувають настільні, підлогові, ручні, головні;
- *за різновидами*: стельові світильники (кріпляться безпосередньо до стелі); підвісні світильники (джерела світла розташовуються на деякій відстані від стелі); настінні

Класифікація непродовольчих товарів

світильники – бра; підлогові світильники – торшери; настільні лампи; нічники (встановлюють для орієнтації вночі на тумбах, в дитячих кімнатах, в місцях знаходження аптечки і т. п.); ручні ліхтарі;

- *за матеріалами розсіювачів* – скляні, пластмасові, текстильні, дерев'яні, дротяні, металеві, з лози;
- *за конструктивними особливостям* – з дзеркальним, матовим і дифузійним віддзеркаленням світла.

Залежно від способу нагрівання електронагрівальні прилади поділяються на:

- прилади з провідниками високого опору із нагріванням (хромонікелеві, рідше залізохромалюмінієві сплави типу ніхромів, фехраль, хромаль);
- прилади з інфрачервоним нагріванням (трубки з кварцового скла, йодні лампи розжарювання);
- прилади з індукційним нагріванням, в яких нагрівання відбувається за рахунок вихрових струмів і за рахунок тепла, що виділяється в обмотках трансформатора;
- прилади з нагріванням за рахунок струмів високої і надвисокої частоти, в яких їжа готується дуже швидко, не пригорає, зберігає свою поживну цінність (НВЧ-печі) [21].

Загальна класифікація електронагрівальних приладів включає такі групи:

- кухонні прилади загального призначення (електроплити, електроплитки, варильні панелі тощо);
- прилади для теплової обробки продуктів (прилади для смаження, тушкування та випікання);
- прилади з використанням НВЧ-нагрівання;
- прилади для приготування напоїв;
- прилади для розігрівання продуктів і підтримки їх у розігрітому стані;
- прилади для нагрівання води;
- прилади для прасування;
- прилади для опалювання приміщень;
- прилади для обігріву тіла людини

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Ці прилади поділяються за такими ознаками:

- особливостями встановлення – стаціонарні, що вбудовуються в кухонне обладнання, стаціонарні, які не блокуються та переносні;
- загальною споживаною потужністю від 8 – 12 кВт і більше;
- за кількістю конфорок – від 2 і більше;
- за діаметром конфорок – 145, 170, 180 та 220, 265 мм;
- за типом нагрівального елемента (ТЕН) – з чавунними, сталевими ТЕНами, радіальними з інфрачервоним випромінюванням і галогеновими;
- за діапазоном робочих температур;
- за місткістю внутрішньої камери (для жарових шаф);
- за конструкцією – секційні та несекційні (для жарових шаф);
- за видом покриття.

Прилади для прасування представлені електропрасками, прасувальними машинами (валкового типу та преси), електроманекенами [22].

У побуті найбільш поширені електропраски, а решта приладів – на швейних підприємствах, в костюмерних тощо.

Прасувальні прилади класифікують за ознаками, наведеними у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Класифікація прасувальних приладів

№ пор.	Ознака класифікації	Різновид
1	за способом встановлення	настільні
		підлогові
2	за наявністю пристроїв для парозволоження і розбризкування	машини, які мають такі пристрої
		машини без пристроїв зволоження
3	за способом подачі пару	з вертикальним відпарюванням
		з горизонтальним відпарюванням
		з функцією «паровий удар»

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.7

№ пор.	Ознака класифікації	Різновид
4	за призначенням	праски дорожні (туристичні)
		праски загального користування
		спеціальні (для визначених прасувальних операцій)
		універсальні (для основних прасувальних операцій)
5	за масою	легкі (Л) – до 1,6 кг
		середні (С) – 1,6–2 кг
		обважнені (О) – понад 2 кг
6	залежно від комфортності використання	комфортного використання – К
		звичайного використання
7	залежно від можливості безпровідного використання	з можливістю безпровідного використання
		без можливості безпровідного використання

Праски випускаються нормальних розмірів та малогабаритні наступних типів: ПТ – праска з терморегулятором; ПТП – з терморегулятором і парозволожувачем; ПТПР – те ж, але з розбризкувачем; ПТМ – малогабаритні з терморегулятором.

Прасувальні машини за конструкцією поділяють на машини валкового типу та преси [23].

Прилади для опалювання приміщень застосовуються в якості допоміжних. Дані прилади класифікують за такими ознаками: за способом віддачі тепла, за місцем установки, за потужністю та способом регулювання потужності (табл. 3.8).

Прилади для обігріву тіла людини за видами поділяють на електробинти, грілки, пояси, ковдри, пледи, килимки, бабуші (для обігріву ніг) [19].

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.8

Класифікація приладів для опалювання приміщень

№ пор.	Ознака класифікації	Вид приладу
1	за способом віддачі тепла	Випромінюючі (електрокаміни)
		Конвекційні (електроконвектори, електрорадіатори)
		Комбіновані (електротепловентилятори)
2	за місцем установки	підлогові
		настільні
		настінні
		стельові
		універсальні
3	за потужністю	0,5–2 кВт
4	за способом регулювання потужності	без регулювання
		з неавтоматичним регулюванням
		з автоматичним регулюванням

Товари групи **електропобутові машини і прилади** включають різноманітні прилади і машини, які використовують в побуті, що замінюють ручну працю. До них відносяться машини для обробки білизни, прибирання приміщень, зберігання та обробки харчових продуктів, підтримання мікроклімату в приміщенні, механізації господарських робіт, виготовлення та ремонту одягу (рис. 3.30) [21].

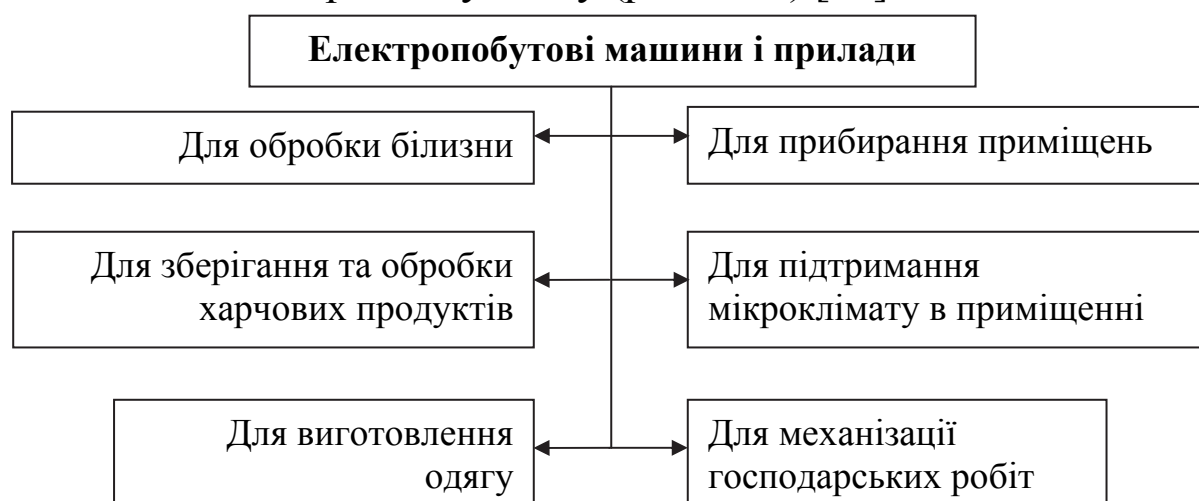

Рис. 3.30. Класифікація електропобутових машин і приладів

Класифікація непродовольчих товарів

До групи машини для обробки білизни відносяться машини для прання, прання і віджимання, віджимання, сушіння та прасування білизни. Найбільш поширеними є машини для прання і віджимання.

Залежно від *типу* пральні машини поділяють на:

- ПМ – машини без віджимання, які призначені для прання невеликої кількості білизни, як правило, 1,0...1,5 кг, є найпростішими з точки зору конструктивного виконання (найбільш відомі «Малютка» та «Либідь»);
- ПМР – пральні машини з ручним віджиманням білизни;
- ПМЦ – пральні машини з виконанням операцій прання і віджимання в одному баці шляхом поперемінного встановлення активатора або корзини центрифуги на вал привода;
- ПМЦ-В – пральні машини із вкладною автономною центрифугою, яка входить до комплекту машини;
- ПМС – прально-сушильні машини із сушінням виробів гарячим повітрям;
- ПМН – пральні машини напівавтоматичні, в яких оператор керує окремими процесами обробки білизни;
- ПМА – пральні машини автоматичні, в яких керування процесами обробки білизни відбувається відповідно до заданої програми.

Залежно від конструктивних особливостей пральні машини класифікуються за рядом ознак, наведених у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Класифікація пральних машин залежно від конструктивних особливостей

№ пор.	Ознака класифікації	Різновид
1	за номінальним завантаженням білизни	від 1,0 до 5,0 кг (випускаються моделі, розраховані і на більшу кількість білизни)
2	за кількістю баків	однобакові
		з суцільним баком і ємністю для зберігання миючого розчину
		двобакові – Д

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.9

№ пор.	Ознака класифікації	Різновид
3	за способом завантаження	з верхнім завантаженням
		з фронтальним – Ф
4	за способом активації прального розчину	з лопатевим диском (активатором)
		барабанні – Б
5	за способом управління	з електромеханічним
		з електронним – Е
6	за наявністю підігріву	без підігріву
		з підігрівом – П
7	за формою корпусу	прямокутної
		циліндричної
		квадратної
8	за матеріалом та оздобленням корпусу	сталь емальована, пластмаса та ін
9.	за формою і матеріалом прального бака	з пластмасовим круглим баком
		з алюмінієвим баком
		з нержавіючої сталі та ін
10.	за марками	«Атлант», «Samsung», «Beко» тощо
11.	за моделями	<i>SAMSUNG WF1602WCC, Beко WKB 51031</i>

Машини для віджимання, сушіння та прасування білизни поділяються тільки за *призначенням і марками* [19].

Група **машини для прибирання приміщень** представлена пилососами, натирачами підлоги, машинами для миття вікон та підлоги, сміттєподрібнювачами [21].

За сферою застосування пилососи поділяють на побутові та спеціальні (промислові, для будівельних майданчиків, майстерень, автомийок тощо).

Побутові пилососи класифікуються за великою кількістю ознак серед яких виділяють основні, наведені в табл. 3.10.

**Класифікація пилососів за різними
ознаками [1]**

Ознака класифікації	Різновиди
За конструктивними особливостями	ПП – пилососи підлогові (масою 6–8 кг); ПР – пилососи ручні (до 3 кг): штангові (Ш), ранцеві (Р), щітки (Щ), автомобільні (А) тощо
За формою	У формі циліндра, котла, ранця, котушки та ін
За способом пересування (підлогові)	На санчатах, роликах, коліщатках, без спеціальних пристроїв
За числом ступенів очищення повітря	Від 1 до 9 і більше
За потужністю	Малої потужності (до 500 Вт), середньої потужності (500–2000 Вт), високої потужності (більше 2000 Вт)
За типом прибирання	Пилососи сухого прибирання, пилососи вологого прибирання (миючі або багатофункціональні), парові пилососи (для глибокого очищення килимів та меблів)
За комфортністю	Звичайного і підвищеного ступеня комфортності

До машин для зберігання та обробки харчових продуктів відносяться холодильні прилади і різні машини для обробки продуктів (кухонні машини, м'ясорубки, соковижималки, овочерізки, кавові млини та ін.).

Холодильні прилади класифікують згідно з ДСТУ 2295-93 (ГОСТ 16317-95) «Прилади холодильні електричні побутові» за різними ознаками, наведеними в табл. 3.11 [24].

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Таблиця 3.11

**Класифікація холодильних електропобутових приладів за
ДСТУ 2295-93 [24]**

Ознака класифікації	Різновид
За призначенням	Холодильники, морозильники (М), холодильники-морозильники (МХ)
За способом отримання холоду	Компресійні (К), абсорбційні (А)
За способом устанавлення	Підлогові типу «шафа» (Ш), підлогові типу стіл (Ст), підлогові типу «скриня» (СК)
За кількістю камер	Одноамерні, двоамерні (Д), триамерні (Т) та чотирикамерні (Ч)
За рівнем енергоспоживання, клас	А – G
За здатністю працювати в умовах максимальних темпе- ратур оточуючого середовища	SN – розширеного помірною виконання; N – помірною; ST – субтропічного; T – тропічного

Інші класифікації виділяють наступні види холодильних приладів *за призначенням*, а саме:

- для зберігання свіжих овочів та фруктів;
- холодильні камери для охолодження та зберігання охолоджених продуктів;
- низькотемпературні камери (НТК) для охолодження і зберігання заморожених продуктів;
- морозильні камери (МК) для заморожування і зберігання заморожених продуктів;
- універсальні камери для зберігання продуктів у свіжому, охолодженому або замороженому стані.

З огляду на доцільність розширення класифікації холодильних приладів за рядом ознак, нами була запропонована удосконалена класифікація холодильних приладів (див. табл. 3.12).

Таблиця 3.12

Удосконалена класифікація холодильних приладів

Ознаки класифікації	Стандартна класифікація	Удосконалена класифікація
За призначенням	холодильники; морозильники (М); холодильники-морозильники (МХ);	Те саме
За способом отримання холоду	компресійні (К); абсорбційні (А)	Те саме
За способом установлення	підлогові типу «шафа» (Ш), підлогові типу «стіл» (Ст), підлогові типу «скриня» (Ск)	Стационарні підлогові (П), настільні (С)
За конструктивним виконанням корпусу	Ознака відсутня	«шафа» (Ш), «стіл» (Ст), «скриня» (Ск)
За способом розміщення	Ознака відсутня	вертикальне (В) горизонтальне (Г)
За кількістю камер	Одно-, дво- (Д), три- (Т) та чотирикамерні (Ч);	Те саме
За річним енергоспоживанням	Ознака відсутня	Класи А – G
За кліматичним виконанням	SN – розширеного помірною виконання; N – помірною; ST – субтропічного; T – тропічного	Те саме
За наявністю систем керування технологічними режимами	Ознака відсутня	Зі звичайною системою керування, з дистанційним керуванням (Д)

Залежно від функцій, що виконуються, холодильні прилади поділяють на групи складності (табл. 3.13).

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Таблиця 3.13

**Класифікація холодильних приладів за групами
складності**

Виконувана функція	Група складності та наявність виконуваної функції					
	0	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
Зберігання охолоджених продуктів	+	+	+	+	+	+
Зберігання заморожених продуктів за температури:						
- 6 °С	-	-	-	-	+	-
- 12 °С	-	-	-	+	+	-
- 18 °С	+	+	+	-	-	-
Заморожування продуктів	+	+	-	-	-	-
Розморожування продуктів	+	-	-	-	-	-
Автоматичне відтавання випарника камери для зберігання свіжих продуктів	+	+	+	-	-	+
Автоматичне або напів-автоматичне відтавання випарника НТВ	-	-	-	+	-	-
Ручне відтавання випарника НТВ	-	-	-	-	+	-
Світлова сигналізація про режими роботи	+	+	-	-	-	-
Звукова сигналізація про порушення правил експлуатації	+	-	-	-	-	-

Морозильники належать до першої групи складності, а морозильник із спеціальним пристроєм для розморожування – до нульової групи.

Класифікація непродуктових товарів

Холодильні прилади можуть мати внутрішній об'єм камери від 40 до 500 дм³ і більше.

За видом системи охолодження холодильні прилади поділяють:

- холодильні прилади зі статичною системою – при якій повітря в камерах нерухоме або переміщається під дією природної конвекції (холодне – вниз, тепле – вгору). Використовується у холодильниках, так званого бюджетного класу.
- холодильні прилади з динамічною системою – передбачає примусову циркуляцію повітря в камерах, що сприяє рівномірному розподілу температури по об'єму камери і прискорює відновлення температури після її підвищення (вентилятори, повітряні канали, система «No Frost» тощо).

За конструкцією (способом отримання холоду) холодильники поділяються на компресійні, абсорбційні і термоелектричні [19].

Кухонні машини для обробки харчових продуктів за призначенням або числом операцій, що виконують, бувають універсальні (багатоопераційні) і спеціалізовані (1–5-операційні).

До спеціалізованих відносять прилади з індивідуальним приводом – м'ясорубки, кавові млини, кавомолки, соковижималки, міксери, овочерізки, тертки та ін. (табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Асортимент спеціалізованих машин для обробки харчових продуктів

Вид виробу	Класифікація
М'ясорубки	Складаються з електроприводу та насадки. Вони бувають шнековими та безшнековими (м'ясо подрібнюється ножами, що обертаються)
Кавові млини та кавомолки	Розрізняють за способом подрібнення зерен. Кавові млини подрібнюють зерна ножами, а кавомолки – зубчастими дисками – жорнами

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.14

Вид виробу	Класифікація
Соковижималки	Залежно від способу видалення жмихи поділяють на: неавтоматичні; напівавтоматичні; автоматичні.
Міксери	Бувають міксери настільні та ручні.
Овочерізки	Виготовляють дискові (ножі розташовані у диску, що обертається) та барабанні (ножі розташовані за межами диску)
Електроморозивниці	Складаються з електропривода та чаші з змішувачем та збивачем

До універсальних кухонних машин входять декілька машинних агрегатів (м'ясорубки, овочерізки, соковижималки, міксери, кавомолки, тістозамішувачі), які мають спільний привід. Такі машини можуть виконувати понад 10 різних операцій [19].

Машини та прилади для підтримки мікроклімату представлені кондиціонерами, тепловими насосами, вентиляторами, зволожувачами повітря, кліматизерами, повітроочисниками [21].

Кондиціонери служать для охолодження, осушення, очищення та вентиляції повітря; теплові насоси – для охолодження приміщень влітку і обігріву взимку.

За конструкцією кондиціонери поділяють на моно- та двоблокові «спліт-системи» (у таких кондиціонерах розділені зовнішній і внутрішній блоки. Один розташований у приміщенні, а інший – на вулиці) [19].

За способом встановлення: віконні, підлогові, настінні, стельові, автомобільні, для вентиляційних каналів, мобільні.

Також існує класифікація *за холодопродуктивністю, кліматичним виконанням, максимальним значенням температури.*

Вентилятори – найбільш поширені прилади для підтримки мікроклімату. Вони використовуються для обдування, обдування і переміщення повітря, для витяжки, притоку і витяжки повітря.

Класифікація непродовольчих товарів

За способом встановлення можуть бути настільними, настінними, настільно-настінними, торшерним, ручними, автомобільними, віконними, вбудованими в вентиляційні канали та стельовими.

За конструкцією побутові вентилятори можуть бути відцентровими, осьовими і тангенціальними.

За зміною потоку повітря – без зміни напрямку повітря відносно підставки, з неавтоматичною зміною напрямку повітря у вертикальній площині, з неавтоматичною зміною повітря у вертикальній і горизонтальній площинах, з автоматичною зміною напрямку потоку повітря в площині, положення якої може змінюватися.

Також вентилятори поділяють за *технічними характеристиками, кількістю швидкостей, ступенем електробезпеки.*

Зволожувачі повітря призначені для підвищення вологості повітря в сухих приміщеннях.

Кліматизери – прилади для стабілізації температури і відносної вологості повітря у приміщенні. Вони поєднують в собі вентилятор і зволожувач.

Повітроочисники являють собою надплитні фільтри для очищення повітря від аерозолів, жиру, сажі та ін. [19].

Машини для механізації господарських робіт призначені для полегшення робіт на садовій ділянці і при виконанні ремонтних робіт в житлових приміщеннях [19].

До садових інструментів відносяться водонасоси, газонокосарки, садові ножиці, ножівки, лопати, культиватори (рис. 3.31).

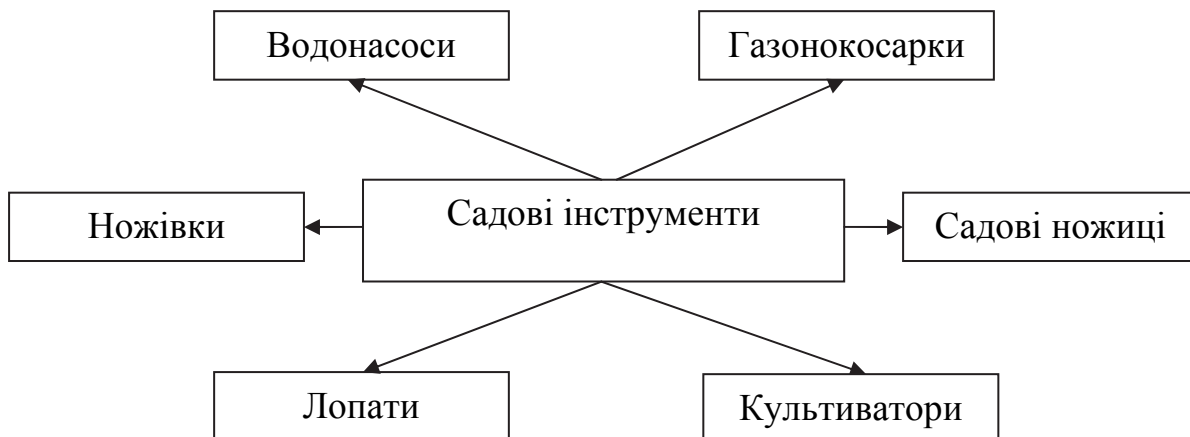

Рис. 3.31. Асортимент садових інструментів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Електричні машини та інструменти для домашніх робіт значно різноманітніші, ніж садові. Вони представлені кількома моделями дрилів, дискових і ланцюгових пилок, рубанків, точил, столярних та слюсарних верстатів, компресорів для акваріумів, паяльників, приладів для різьблення і випалювання по дереву, зварювання пластмас та інших [19].

За призначенням електроінструменти поділяються на:

- електроінструменти для свердління і перфорації;
- електроінструменти для обробки поверхонь;
- електроінструмент для розрізання.

Електроінструменти для свердління і перфорації. Найчисельніша група із всіх електроінструментів. Основними представниками цієї групи є електродрилі, перфоратори (ударні дрилі), шуруповерти.

За принципом дії електродрилі поділяються на: дрилі прямої дії та кутові дрилі, у яких напрямок свердла відносно електродвигуна змінюється на 90°.

Електроінструменти для обробки поверхонь використовують для розрізання, шліфування, зачищення металу, каменю, бетону, деревини, а також поверхні певного профілю [19].

За принципом дії вони поділяються на прямі шліфувальні машини і кутові. Для обробки поверхні використовують пальцеві шліфувальні фрези, конічні шліфувальні круги, а також круглі щітки. Представниками даної групи інструментів є ручні електричні рубанки, шліфувальні машини, фрезерні машини, електричні точила.

Електроінструмент для розрізання за призначенням поділяють на:

- універсальний інструмент (для різання будь-якого матеріалу),
- спеціальний інструмент (призначений для роботи з певним матеріалом – деревиною, металом та ін.).

За способом різання електроінструмент для розрізання поділяють на:

- інструмент, у якого різання відбувається методом розпилювання (стрічкові пили, електролобзики, електроножівки, ланцюгові пили, дискові пили);

Класифікація непродовольчих товарів

- інструмент, у якого різання відбувається методом обертанні спеціальної фрези (ротокат);
- інструмент, у якого різання відбувається системою двох важелів (листові ножиці).

За способом живлення електроінструмент поділяють на такий, що працює:

- від електричної мережі напругою 220 В;
- від автономних джерел живлення (акумуляторних батарей, двигунів внутрішнього згорання).

Асортимент інструментів для розрізання представлений пилами, лобзиками, ножівками, різаками, болгарками.

Електроінструмент поділяється на такі *класи безпеки*:

I – електроінструмент, у якого всі деталі, що перебувають під напругою, ізольовані і штепсельна вилка має заземлювальний контакт. У електроінструмента класу I всі деталі, що перебувають під напругою, можуть бути з основною, а окремі деталі – з подвійною або посиленою ізоляцією;

II – електроінструмент, у якого всі деталі, що перебувають під напругою, повинні мати подвійну або посилену ізоляцію. Цей електроінструмент не має пристроїв для заземлення. Номінальна напруга для електроінструмента класів I і II має бути не більше 220 В для електроінструмента постійного струму; 380 В – для електроінструмента змінного струму;

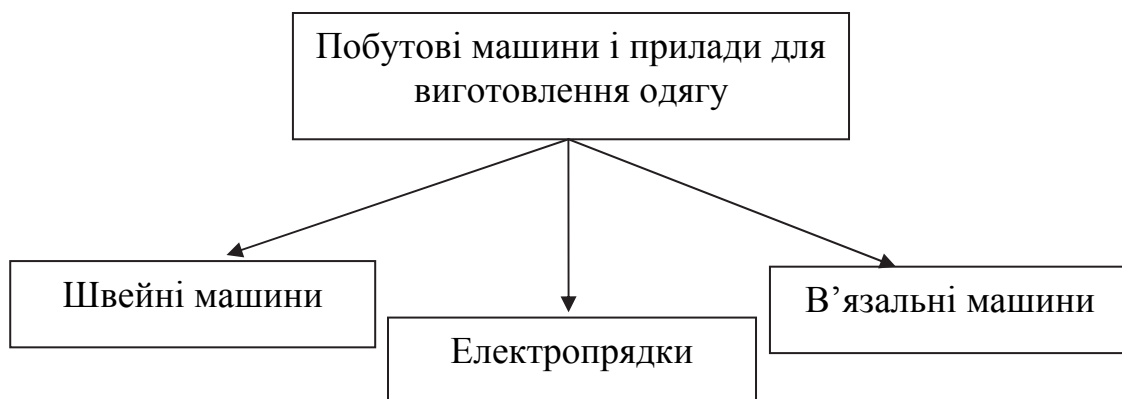
III – електроінструмент на номінальну напругу не вище 42 В, у якого ні внутрішні, ні зовнішні кола не перебувають під іншою напругою.

Електроінструмент класу III призначений для живлення від безпечної наднизької напруги.

До цієї групи **побутові машини і прилади для ремонту та шиття одягу** товарів належать побутові швейні та в'язальні машини, електропрядки (рис. 3.32). Найбільшого поширення набули швейні машини.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.32. Класифікація побутових машин і приладів для виготовлення одягу

Класифікаційні ознаки швейних машин наведені у табл. 12 [19].

Таблиця 3.15

Класифікація швейних машин за різними ознаками

№ пор.	Класифікаційна ознака	Види (типи)
1.	Залежно від виду строчки, яку виконують	Для прямої строчки
		Для прямої і зигзагоподібної строчок
		Для прямої, зигзагоподібної і фігурної строчок
2.		Те ж, що і тип 3, але з елементами автоматичного управління
3.	Залежно від виду стібків та характеру переплетення ниток	Прямострочні машини човникового стібка
		Прямострочні машини однопіткового ланцюгового стібка
		Прямострочні машини багатопіткового ланцюгового стібка
		Машини для зигзагоподібної строчки човникового стібка
		Машини з обметувальними стібками
		Машини для потайного підшивного стібка
		Напівавтомати для пришивання фурнітури, операційних талонів
		Напівавтомати для збирання і обробки окремих деталей одягу
		Напівавтомати для виготовлення петель, виконання закріпок і коротких швів

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.15

№ пор.	Класифікаційна ознака	Види (типи)
4.	За кількістю голок	Одноголкові
		Двоголові
		Триголкові
		Багатоголкові
5.	За призначенням	Універсальні – призначені для виконання широкого кола операцій.
		Спеціальні – створюються на базі універсальних і в тій чи іншій мірі оснащуються різними пристосуваннями, дозволяють полегшити виконання технологічних операцій.
6.	Залежно від типу управління	Механічні
		Електромеханічні
		Машини з мікропроцесорним управлінням

Швейні машини можуть бути з ручним, ножним і електричним приводом.

В'язальні машини поділяються на класи залежно від щільності в'язання і товщини застосовуваної пряжі, технічних параметрів, типу приводу (ручний і електричний), за марками.

До приладів для одержання та встановлення струму і напруги належать електрогенератори, інвертори, стабілізатори струму (рис. 3.33).

Рис. 3.33. Асортимент приладів для одержання та встановлення струму і напруги

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Вимірювальні прилади представлені амперметрами, вольтметрами, ватметрами, омметрами, електролічильниками [23].

Електричний генератор – це пристрій, в якому неелектричні види енергії (механічна, хімічна, тепла) перетворюються в електричну енергію.

За кількістю фаз бувають:

- однофазні,
- трифазні моделі.

За видом рідкого палива:

- бензинові;
- дизельні.

Інвертор – пристрій для перетворення постійного струму в змінний зі зміною величини частоти та/або напруги.

За способом використання інвертори напруги можуть застосовуватися:

- у вигляді окремого пристрою;
- входити до складу джерел і систем безперебійного живлення апаратури електричною енергією змінного струму.

Стабілізатор напруги – перетворювач електричної енергії, що дозволяє отримати на виході напругу, яка знаходиться в заданих межах при значно більших коливаннях вхідної напруги і опору навантаження.

За типом вихідної напруги стабілізатори діляться на стабілізатори постійного струму і змінного струму.

Амперметр – прилад для вимірювання сили струму в амперах.

За конструкцією амперметри бувають:

- зі стрілочною вимірювальною головкою без електронних схем;
- зі стрілочною вимірювальною головкою з використанням електронних схем;
- з цифровим індикатором.

Амперметри бувають магнітоелектричними, електромагнітними, електродинамічними, тепловими, індукційними, детекторними, термоелектричними і фотоелектричними.

Класифікація непродовольчих товарів

Вольтметр – вимірювальний прилад безпосереднього відліку для визначення напруги або електрорушійної сили в електричних ланцюгах.

За принципом дії вольтметри поділяються на:

- електромеханічні (магнітоелектричні, електромагнітні, електродинамічні, електростатичні, випрямні, термоелектричні);
- електронні (аналогові і цифрові).

За призначенням: постійного струму, змінного струму, імпульсні, фазочутливі, селективні, універсальні.

За конструкцією та способом застосування вольтметри поділяють на:

- щитові;
- переносні;
- стаціонарні.

Лічильник електричної енергії (електролічильник) – електричний вимірювальний прилад, засіб обліку спожитої електричної енергії змінного або постійного струму у кіловатгодинах. Класифікація електролічильників наведена в табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Класифікація електролічильників

№ пор.	Класифікаційна ознака	Вид	Характеристика
1	За кількістю фаз	Однофазні	Застосовуються для обліку електроенергії у споживачів, живлення яких здійснюється однофазним струмом (в основному, побутових)
		Трифазні	Застосовуються для обліку електроенергії трифазного струму

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Продовження табл. 3.16

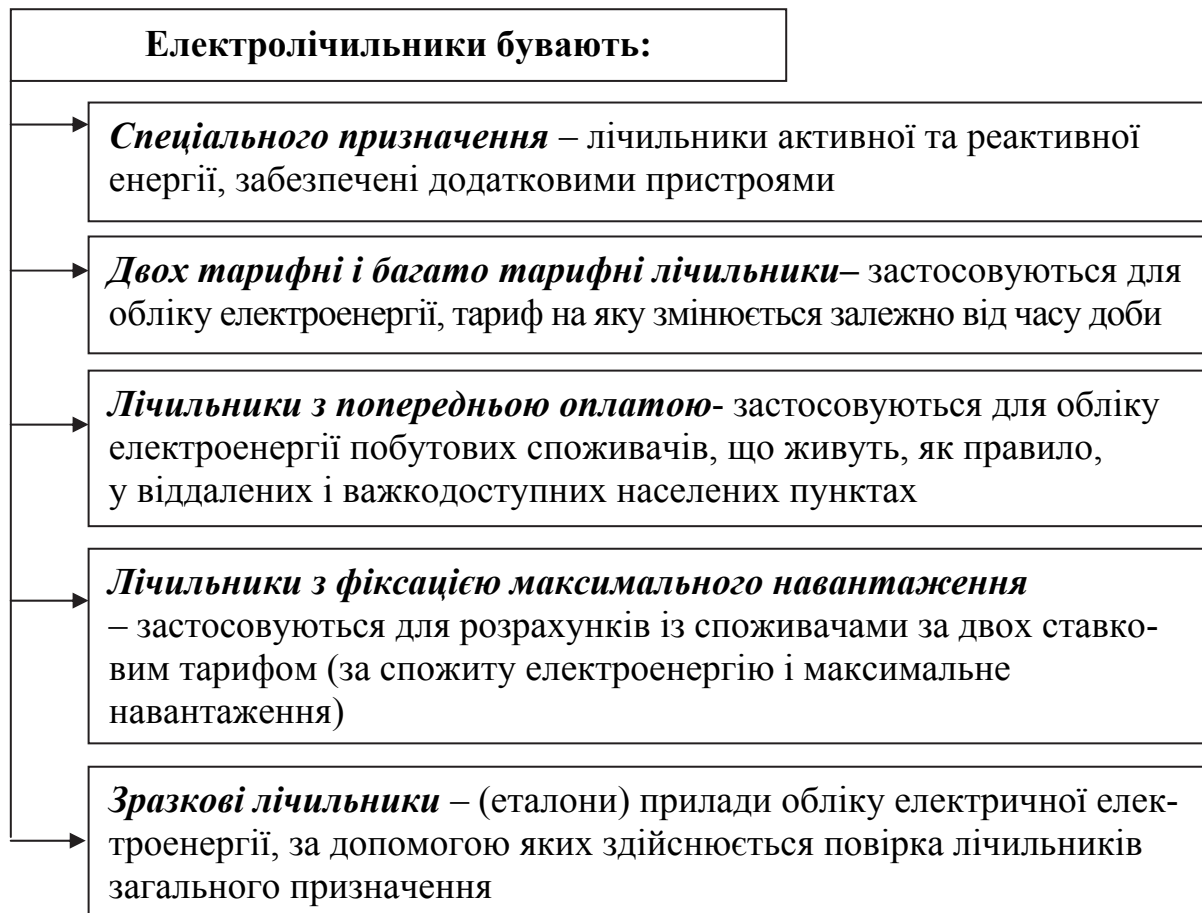
№ пор.	Класифікаційна ознака	Вид	Характеристика
2	За способом включення	Лічильники безпосереднього включення (прямого включення)	Включаються в мережу без вимірювальних трансформаторів. Такі лічильники випускаються для мереж 0,4/0,23 кВ на струми до 100 А
		Лічильники напів-трансформаторного включення	Своїми струмовими обмотками включаються через трансформатори струму. Обмотки напруги включаються безпосередньо в мережу. Сфера застосування – мережі до 1 кВ
		Лічильники непрямого включення	Включаються в мережу через трансформатори струму та трансформатори напруги. Сфера застосування – мережі вище 1 кВ Виготовляються двох типів: - трансформаторні лічильники призначені для включення через вимірювальні трансформатори, які мають певні наперед задані коефіцієнти трансформації. Ці лічильники мають десятковий перерахунковий коефіцієнт. - трансформаторні універсальні лічильники призначені для включення через вимірювальні трансформатори, що мають будь-які коефіцієнти трансформації. Для універсальних лічильників перерахунковий коефіцієнт визначається за коефіцієнтами трансформації встановлених вимірювальних трансформаторів

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.16

№ пор.	Класифікаційна ознака	Вид	Характеристика
3	За видом вимірюваної енергії	Лічильники активної енергії	Індукційні лічильники активної енергії діляться на класи точності 0,5; 1,0; 2,0 і 2,5
		Лічильники реактивної енергії	Індукційні лічильники реактивної енергії діляться на класи точності 1,5; 2,0 і 3,0
4	Залежно від схеми електропостачання	Трьохпровідні лічильники, що працюють в мережі без нульового проводу	
		Чотирипровідні, що працюють у мережі з нульовим проводом	

Класифікація електролічильників залежно від призначення наведена на рис. 3.34.

Рис. 3.34. Класифікація електролічильників за призначенням

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

В даний час асортимент групи електричних приладів і **виробів особистої гігієни** швидко розширюється, що пов'язано перш за все з ростом культурного та матеріального рівня життя людей та у зв'язку з бажанням проводити ефективні гігієнічні процедури в домашніх умовах [23].

За призначенням дані прилади поділяють на такі групи:

- електричні прилади для догляду за волоссям, до яких належать електричні фени, електричні щипці, гребінці, щипці-гребінці, електричні бігуді;
- електричні бритви і машинки для стрижки волосся;
- електричні прилади для підтримки здоров'я і краси, що включають електричні прилади для масажу, електричні епілятори, сушилки для рук, електричні зубні щітки, прилади для манікюру тощо.

Найпоширенішими представниками *електричних приладів для догляду за волоссям* є електричні фени

За призначення фени поділяють на типи:

- Ручний – фен, який при нормальній експлуатації тримають у руці, підвішують або встановлюють на спеціальній підставці.
- Дорожній – малогабаритний легкий ручний фен з насадками або без них, покладений в спеціальну дорожню упаковку, зручну для перевезення.
- Переносний в ящику-валізі – фен, повітропровід і нагрівачі якого знаходяться в ящику-валізі. У фена при нормальній експлуатації тільки насадку на гнучкому шлангу тримають у руці, надягають на голову або встановлюють на підставці.
- Фен-щітка для сушіння та одночасного укладання волосся, призначений спеціально для чоловіків. Плаваюча щітка з зигзагоподібними зубчиками направляє потік повітря, захоплюючи, просушуючи найкоротші волоски до коренів і укладаючи їх в потрібному напрямку.

За комплектністю виготовляють фени без насадок і з насадками. Насадки – комплектуючі елементи, призначені для розширення функціональних можливостей фена [24].

Класифікація непродовольчих товарів

Електричні щипці, гребінці, щипці-гребінці бувають розкладними, з парозволожувачем, з гребінцями, що висуюються, з регулятором температури.

Електричні бігуді – побутовий нагрівальний прилад для завивки волосся. Поділяються за діаметром, комплектністю, номінальною потужністю.

Електричні бритви ґрунтуються на принципі механічного зрізання волоса. Електричні бритви для індивідуального користування поділяються за ознакою статевого призначення на чоловічі і жіночі.

Залежно від умов здійснення процедури гоління бритви поділяються для сухого гоління і вологого.

Залежно від джерела живлення:

- з автономним джерелом живлення;
- з універсальним джерелом живлення – можливе живлення як від автономних джерел живлення, так і від мережі змінного струму через зарядний пристрій.

За особливостями конструкції ножового блоку електричні бритви підрозділяються на типи:

- електробритви з ножами, що здійснюють обертальні рухи і працюють безпосередньо від мережі живлення;
- електробритви з ножами, що здійснюють обертальні рухи і працюють від універсального джерела живлення або автономних джерел;
- електробритви з ножами, що здійснюють обертальні рухи і працюють від бортових джерел живлення транспортного засобу;
- електробритви з ножами, що здійснюють зворотно-поступальний рух і працюють безпосередньо від мережі змінного струму;
- електробритви з ножами, що здійснюють зворотно-поступальний рух і працюють від універсального джерела живлення або автономного джерела.

За кількістю ножів представлені конструкції одноножові, двоножові, триножові і чотириножові.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За кількістю функцій, що виконують: однофункціональні і з розширеним функціональним призначенням (мають насадки для виконання допоміжних функцій).

За видом електричного приводу електробритви бувають:

- з колекторним електричним двигуном,
- з електромагнітним, імпульсним двигуном,
- з кулісним механізмом,
- з мікродвигуном.

За геометричною формою нерухомого і рухомого ножів: з круглими, гребінчастими, сітчастими і комбінованими ножами.

Електричні машинки для стрижки волосся поділяються за характером живлення – можуть працювати від мережі змінного, постійного струму і комбінованого живлення.

Електричні прилади для підтримки здоров'я і краси включають прилади для масажу. Поділяють залежно від виду масажу, який проводять: лікувального, гігієнічного, косметичного, спортивного.

За наявністю інфрачервоного обігріву: з інфрачервоним обігрівом і без нього.

Електричні епілятори класифікують за такими ознаками: кількість швидкостей; кількість ступенів затиску пінцетів і можливість регулювання відстані між обертовими дисками; кількість пар пінцетів; кількість рядів щіточок, які направляють і подають волосся.

За типом електроживлення електроепілятори можуть працювати від мережі або від змінного струму на одну або декілька напруг; від джерела постійного струму і комбінованого живлення.

За комплектністю: з різними насадками (насадка для чутливої шкіри, насадка-бритва) та без них.

3.7. Меблі та меблеві товари

Меблі класифікують за призначенням, експлуатаційними, функціональними ознаками, комплектності, способом виробництва, вихідним матеріалом, конструктивно-технологічними ознаками та видами виробів (рис. 3.35, дод. Д).

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.35. Основні класифікаційні ознаки меблів

Згідно з ДСТУ2080-92 за призначенням меблі класифікують на побутові, для громадських установ та дитячі (рис. 3.36).

Рис. 3.36. Класифікація меблів за призначенням

За експлуатаційними ознаками меблі поділяють на побутову (для житлових приміщень), для адміністративно громадських, медичних установ, для транспорту (рис. 3.37).

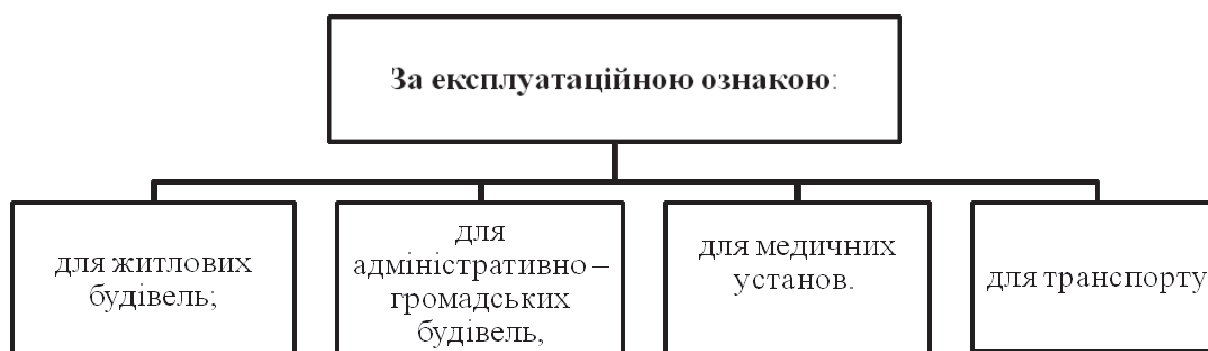

Рис. 3.37. Класифікація меблів за експлуатаційними ознаками

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Побутові меблі, призначені для устаткування житлових будівель міського і сільського типів, характеризуються широкою номенклатурою, визначаються складом сім'ї, і функціональним призначенням приміщень, обумовленим трудовими і побутовими процесами. Побутові меблі поділяють за типами приміщень, для яких вони призначені: для житлових кімнат, для кухні, для передпокою, ванної. Номенклатура меблів для адміністративно-громадських будівель обмежується доцільним мінімумом та раціональністю.

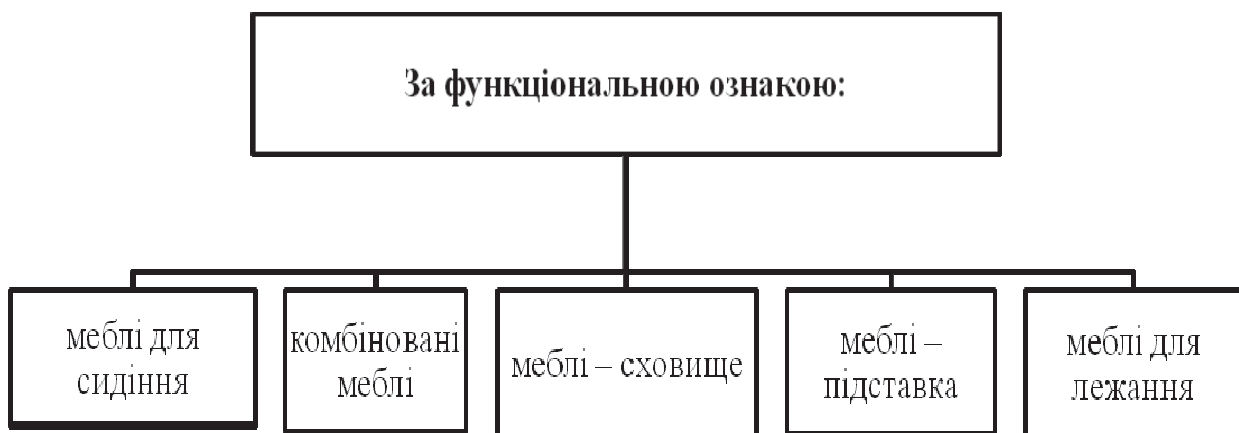

Рис. 3.38. Класифікація меблів за функціональними ознаками

Рис. 3.39. Класифікація меблів за характером виробництва

Одиничні меблі виготовляються в кількості одного або декількох комплектів. Ці меблі призначені для проведення різних випробувань в базових лабораторіях організації-розробника на відповідність показників надійності і довго-

Класифікація непродовольчих товарів

вічності встановленим нормативам, для загальної художньо – конструкторської оцінки, визначення ступеня технологічності її виготовлення і ін.

Серійні меблі виготовляються крупними партіями (серіями). Випуск серій може через певний час повторитися.

Масові меблі виготовляються безперервно протягом тривалого часу, у великій кількості.

Рис. 3.40. Класифікація меблів за вихідним матеріалом

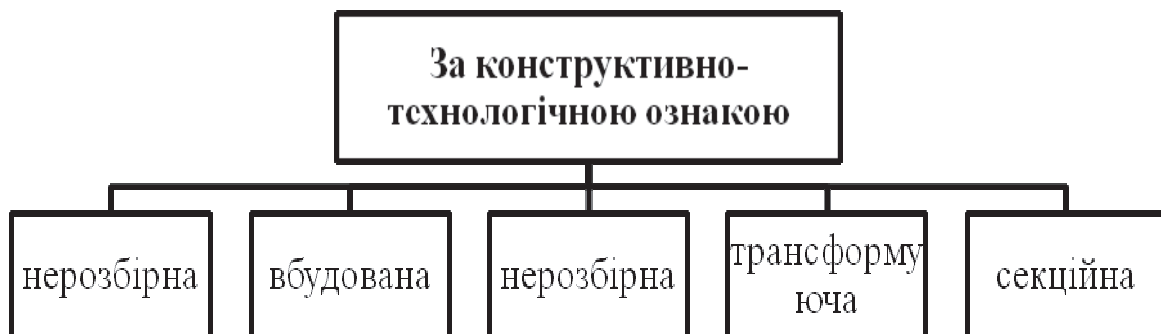

Рис. 3.41. Класифікація меблів за конструктивно-технологічною ознакою

Меблі, з'єднання деталей яких є нероз'ємними, відносяться до нерозбірних. Такі меблі незручні при транспортуванні, зберіганні, при розташуванні в приміщенні.

Вбудовані меблі займають мало місця, так як становлять єдине ціле зі стіною або перегородкою приміщення.

Трансформовані меблі дозволяють раціонально використовувати приміщення, так як є можливість змінювати її

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

функціональне призначення переміщенням елементів (диван-ліжко, крісло-ліжко).

Секційні меблі збираються з секцій, які можна блокувати в різних поєднаннях, змінюючи інтер'єр приміщення і забезпечуючи високі естетичні можливості.

Шафи і тумби підрозділяються на комбіновані і певного призначення (шафи для плаття, білизни, книг, посуду (серванти і буфети)) велике поширення отримали шафи комбіновані, в яких включені компоновки різного функціонального призначення. По конструкції шафи і тумби підрозділяються на універсально-збірні (збірно-розбірні), секційні, стелажі і однокорпусні. Поєднання конструктивних елементів в універсально-збірних предметах меблів дає можливість збирати різні за характером і призначенням, від найпростіших до дуже складних по композиції.

Рис. 3.42. Класифікація меблів за способом виробництва та вихідним матеріалом

Шафи для одягу і білизни випускають з однією, двома, трьома і чотирма дверцятами, можуть бути з одним, двома або трьома відділеннями, один з яких призначений для білизни, решта – для сукні. Тумби для білизни (комоди) виготовляють з полками, орними щитовими дверцятами, з великою кількістю висувних ящиків. Буфети використовують для зберігання посуду, продуктів, столової білизни. Вони складаються з нижнього двостулкового відділення з глухими дверцятами, полицями, ящиками і верхнього – із зашклюденими дверцятами, також є ніша між верхнім і нижнім відділеннями. Шафи для посуду без ніші називаються сервантами. Гірка – шафа з нижнім і верхнім відділеннями.

Шафи для книг і секретери випускають з двома і трьома відділеннями. Верхнє відділення має скляні розсувні або орні дверцята, нижнє – орні або відкидні. Шафи з відкидною дверкою, яку можна використовувати як письмовий стіл, називають секретер.

Стільці являють собою вид меблів, що складається з царги з сидінням, ніжок з проножками і спинки. Сидіння і спинка можуть бути жорсткими і м'якими з настільним шаром. За способом виробництва стільці бувають столярні, гнуті, гнуто-клеєні, плоскоклеєні і змішаної конструкції. Ніжки можуть бути прямі, криволінійні, круглого, квадратного або прямокутного перерізу. Спинки також характеризуються різноманітністю за формою, розмірами і конструкції. Виготовляють їх з деревини твердих листяних порід, обробляють нітроцеллюлозними або поліефірними лаками. Табурети розрізняють кухонні і для піаніно. Висота їх – 420–450 мм і 650 мм. Кухонні табурети виготовляють на чотирьох або трьох точених або брускових ніжках, з жорстким квадратним, трикутним або круглим сидінням, розмір якого повинен бути не менше 300 x 300 мм. Табурети для піаніно випускають з обертовим на гвинті сидінням з круглою царгою.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

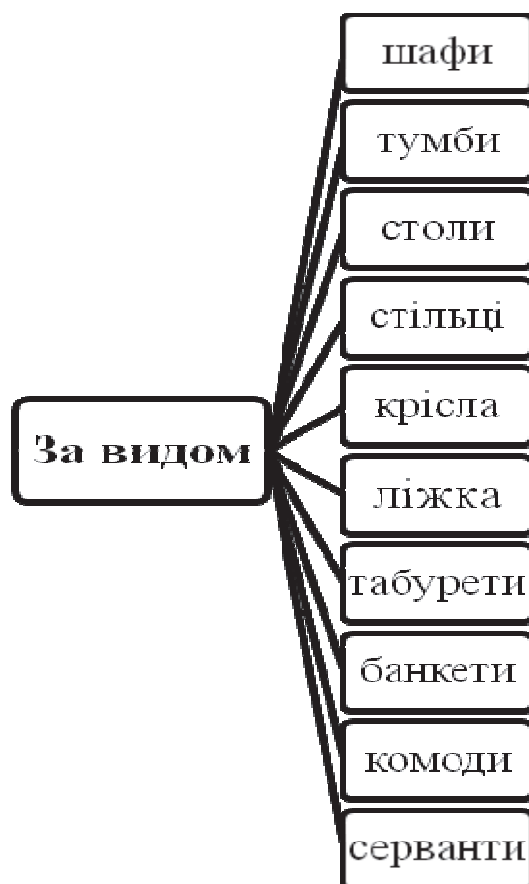

Рис. 3.43. Класифікація меблів за видами

Крісла випускають для роботи і для відпочинку.

Столи складаються з кришки, царги і чотирьох ніжок. Виготовляються з різних порід деревини, облицьовані і необлицьовані, з різноманітною обробкою і оформленням. Столи бувають кухонні, повсякденні і письмові.

Дивани – вид м'яких меблів з сидінням, спинкою, підлокітниками, боковинки. Випускаються на ніжках, на щитовому, рамковому або коробчатому підставі. За ступенем м'якості сидіння і спинки випускаються різних категорій. Спинка може бути знімна і незнімна; знімна спинка може складатися з окремих подушок. Різновидністю диванів є трансформовані предмети м'яких меблів – крісло-ліжка, диван-ліжка, софа та ін. Крісло-ліжка являє собою крісло з секційними сидінням і спинкою, підлокітниками або без них. Диван-ліжка випускають з відкидною спинкою, що

спирається на задню рамку, з підлокітниками або без них, з коробкою для постільних речей або без неї. Софа – різновид дивана-ліжка, що представляє собою сидіння без підлокітників, з висувною решіткою і знімними подушками в сидіння і спинці. Кушетка – вузький диван без спинки з м'яким узголів'ям.

За наявністю оббивки розрізняють меблі з оббивкою і без неї. Застосовують прозору (столярну), непрозору (маллярську), комбіновану, імітаційну і спеціальну оббивку.

Прозорі види оббивки – лакування, полірування і панелірування. Лакування – нанесення тонкої плівки лаку, частіше нітроцелюлози.

Непрозора обробка виконується лакофарбовими складами, листовими матеріалами, плівками. До неї відносяться також імітаційні види обробки під текстуру цінних порід деревини декоративною фанерою, текстурного паперу, декоративно-шаруватими пластиками, аерографією, печаткою та др.

Спеціальні види оздоблень представлені інкрустацією (в основну деревину врізаються окремі шматочки деревини, що відрізняються від основного фону за текстурою, кольором, а також метал, перламутр), маркетрі (прикраса, загальний фон і малюнок виконуються з фрагментів різних порід деревини, які наклеюються на підготовлену поверхню).

3.8. Шкіра та взуття

Шкіра – це дерма шкіри тварини, волокниста структура якої збережена, але фізичні, фізико-механічні та хімічні властивості структурних елементів змінені залежно від призначення шкіри.

Сучасна товарознавча класифікація шкір здійснюється за такими ознаками:

- за призначенням;
- за видом сировини;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- за методом дублення;
- за методом і видом оздоблення;
- за конфігурацією;
- за площею та товщиною;
- за кольором;
- за сортом.

Відповідно до класифікації за *призначенням* шкіри поділяють на чотири класи: шкіри для взуття, лимарно-сідельні шкіри, технічні та одяжно-галантерейні. Кожен клас поділяється на групи і види з урахуванням більш вузького призначення (рис. 3.44–3.47).

Шкіри для взуття – це найчисельніший клас, який займає найбільший обсяг у шкіряному виробництві. Шкіри для взуття поділяють на дві групи:

- *шкіри для верху взуття*, до яких відносять такі види: шкіри для важкого взуття (юхта взуттєва, юхта сандальна), шкіри для легкого взуття (шкіра хромового дублення, шкіри лакові, спилок взуттєвий, замша та ін.) та шкіри підкладкові (рис. 3.44);
- *шкіри для низу взуття*, до яких належать види: устілкові, для рантів та підошовні (шкіри для гвинтово-шпилькових і шкіри для нитково-клейових методів кріплення) (рис. 3.44).

Шкіри для верху взуття призначені для виготовлення деталей верху взуття різних видів. Цінними властивостями цієї групи шкір є здатність пропускати водяну пару і повітря, що сприяє нормальному функціонуванню ступні під час експлуатації взуття. Основним способом дублення є хромове.

Ці шкіри повинні мати відповідні пружно-пластичні властивості, бути рівномірними за товщиною, повними на дотик, з приємним грифом та сучасно оздобленими.

Класифікація непродовольчих товарів

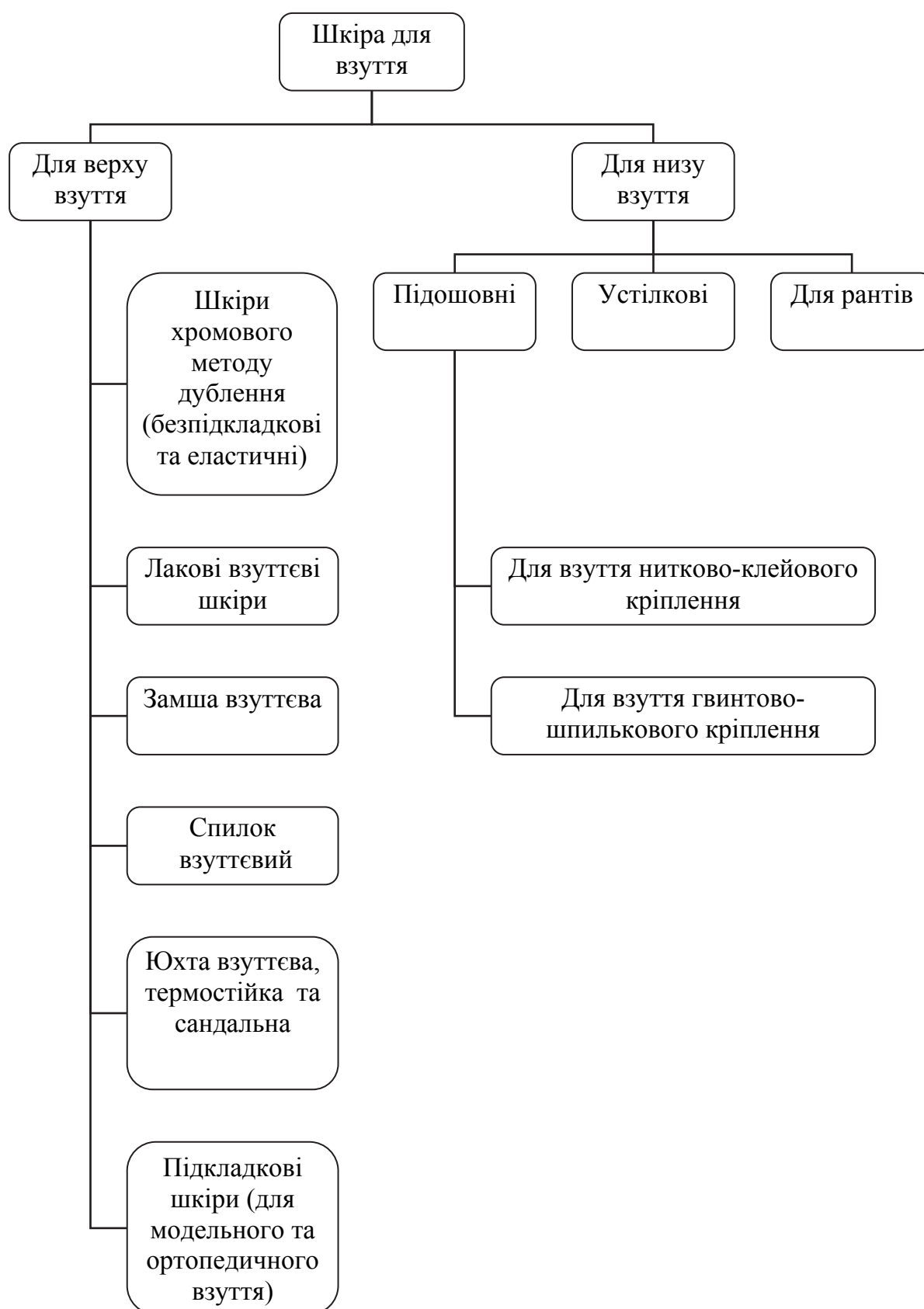

Рис. 3.44. Класифікація шкір для взуття за призначенням

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шкіри хромового дублення для верху взуття класифікують:

• *за видом сировини* (зі шкур яких тварин отримані шкіри):

- зі шкур великої рогатої худоби дрібних (опойок, виросток) та крупних (півшкурор, бичок, бичина легка і важка, ялівка легка, середня і важка, бугай легкий і важкий);
- кінських шкур (жеребок, вимітка, кінські передини);
- свинячих шкур;
- зі шкур верблюденят;
- зі шкур овець (шеврет);
- зі шкур кіз (шевро (шкіри площею до 60 дм² із шкур кіз), козлину (шкіри площею понад 60 дм²));

• *за конфігурацією:*

- цілі шкіри;
- напівшкіри;
- воротки;
- кулати;
- напівшкіри без воротків (напівкулати);
- рибки;
- чепраки;
- крупони свинячі;
- кінські передини;
- кінські напівпередини;

• *за способом оздоблення:*

- гладкі;
- нарізні;
- з природною й облагородженою лицьовою поверхнею;
- з штучною лицьовою поверхнею;
- з художнім тисненням із природною чи облагородженою поверхнею;
- ворсові (з підшліфованою лицьовою поверхнею (нубук), зі шліфованою або бахтармяною лицьовою поверхнею (велюр);

• *за видом оздоблення:*

- анілінового і напіванілінового оздоблення;

Класифікація непродовольчих товарів

- з казеїновим покриттям;
- емульсійно-казеїновим покриттям;
- емульсійним або нітроемульсійним покриттям;
  - *за кольором:*
- натуральні;
- чорні;
- білі;
- кольорові;
- багатоколірні;
  - *за сортом:*
- перший;
- другий;
- третій;
- четвертий.

Шкіри хромового дублення для верху взуття поділяють також за товщиною та площею.

Шкіри хромового дублення для верху взуття повинні бути нежорсткі, добре продублені й прожировані, рівномірно пофарбовані, без лицьових дефектів, з однаковою товщиною по всій площі. Порівняно з юхтою вони більш м'які й тягучі, мають хорошу повітро- і паропроникність, меншу товщину і гарний зовнішній вигляд. Крім того, шкіри хромового дублення для верху взуття повинні бути еластичними, повними на дотик, модного забарвлення.

Шкіри зі шкур великої рогатої худоби найбільш широко застосовують для виробництва верху взуття. Площа шкір з *дрібних шкур великої рогатої худоби* складає: з опойка (75–120 дм²), виростка і півшкурка (90–150 та 120–200 дм²). Опойок хромового дублення має гладку і шовковисту лицьову поверхню. Опойок за товщиною поділяють на тонкий (0,6...0,8 мм), середній (0,8...1,1 мм), товстий (більш 1,1 мм). Виросток і півшкурок поділяють на такі ж групи товщиною 0,7...0,9; 0,9...1,2, більше 1,2 мм. Для верху безпідкладкового взуття застосовують виросток і півшкурок товщиною від 1,6 до 2,2 мм.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шкіри зі шкур великої рогатої худоби підвищеної маси (крупних) мають масу: шкури бичка та ялівки легкої мають масу від 13 до 17 кг; ялівки середньої і бичини легкої від 17 до 25 кг включно; ялівки і бичини важкої понад 25 кг. Шкіри середньої і великої маси мають площу до 400 дм². Шкіри хромового дублення зі шкур бичка і ялівки легкої випускають у вигляді напівшкір, зі шкур середньої і великої маси – найчастіше у вигляді воротків та двох напівкулатів. По товщині шкіри поділяють на тонкі (1,2...1,4 мм), середні (1,4...1,6 мм), товсті (1,6...2,2 мм). Шкіри останньої групи застосовують для виробництва безпідкладкового взуття. Напівшкіри, кулати і напівкулати з цих видів шкір за товщиною поділяють на середні (1,2...1,6 мм) і товсті (понад 1,6 мм).

Свинячі шкіри. Площа свинячих шкір хромового дублення складає від 60 до 200 дм², а товщина – від 0,6 до 1,6 мм. Свинячі шкіри виготовляють у виді цілих шкір, рибок чи крупонів. Свинячі шкіри виготовляють з природною чи облагородженою лицьовою поверхнею. Свинячі шкіри хромового дублення широко застосовують для повсякденного і домашнього взуття, шкіргалантерейних виробів, а шкіри ДОЛ – для модельного взуття.

Шевро і козлина хромового дублення. Шкіри з козлини площею до 60 дм² називають шевро, а з більш великою площею – козлина. Товщина шевро складає 0,4...1 мм, козлини – 0,7...1,5 мм. Шевро і козлину за товщиною поділяють на тонку (0,5...0,7 мм), середню (0,7...1 мм), товсту (понад 1 мм). Шевро і козлину застосовують для виробництва модельного взуття.

Шеврет. Виробляють з овчини, головним чином непридатної для вироблення хутряної і шубної овчини. Площа шеврету 50 ... 120 дм², товщина – 0,6...1,5 мм. За товщиною шеврет поділяють на тонкий (до 0,9 мм), середній (0,9...1,2 мм) і товстий (понад 1,2 мм). Шеврет застосовують в основному для виготовлення верху кімнатного взуття, а зміцнений шеврет – для верху легкого літнього взуття.

Велюр і нубук. Велюр одержують з опойка, виростка, півшкурка, ялівки і бичини легкої і середньої, бичка, козлини, свинячих шкір. Ворсова поверхня велюру має низький густий однотонно пофарбований ворс. Для виробництва велюру використовують шкіри, що мають велику кількість дефектів, а також спилок, отриманий зі шкір великої рогатої худоби підвищеної маси. Велюр має меншу міцність і велику тягучість, ніж шкіри хромового дублення з природною лицьовою поверхнею. Велюр використовують переважно для виробництва жіночого взуття. Нубук одержують з опойка, виростка, півшкурка, ялівки легкої і бичка шліфуванням лицьової поверхні, що має дуже дрібні і незначні сировинні дефекти. Зазвичай нубук виготовляють натурального кольору чи пофарбованим у світлі тони. Нубук використовують для верху літнього взуття.

Шкіри лакові для верху взуття виробляють в основному із дрібної сировини великої рогатої худоби, шкур кіз та дрібних кінських шкур. Блиск поверхні лакових шкір досягається нанесенням поліуретанового лаку. Лакові шкіри застосовують для верху модельного взуття.

Лакові шкіри за товщиною поділяють на тонкі (0,7–0,9 мм), середні (0,9–1,1 мм) і товсті (1,1–1,3 мм). За площею лакові шкір поділяють на групи від 25 до 40 дм²; від 40 до 60 дм²; понад 60 дм². Залежно від кольору лакові шкіри поділяють на кольорові, білі, чорні, багатокольорові.

За способом і видом оздоблення лицьової поверхні шкіри поділяють на:

- гладкі з натуральною і облагородженою лицьовою поверхнею;
- з художнім тисненням з натуральною і облагородженою лицьовою поверхнею.

Шкіри повинні бути блискучі, рівномірно пофарбовані, без загальної садки і жорсткості, добре обрізані і рівно вистругані, з гладкою бахтармою.

Замша взуттєва це шкіра жирового дублення, вироблена із шкур оленів, лосів, овець та кіз. Особливістю замші є

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

повна відсутність лицьового шару, що спилюється в процесі виробництва. Замша високої якості має густий низький блискучий ворс з однорідним забарвленням. Замша повинна бути м'якою і тягучою, стійкою до сухого та мокрого тертя, до негативного впливу атмосферних явищ, легко доглядатися.

Замшу за призначенням поділяють на взуттєву, галантерейну, рукавичну, технічну, обтиральну, фільтраційну, протезну, для деталей музичних інструментів. Замшу взуттєву із шкур овець не виробляють. Замшу для деталей музичних інструментів виробляють тільки із шкур оленів. За товщиною замшу поділяють на тонку – 0,4–0,7 мм (галантерейна, рукавична, технічна); середню – 0,7–1,1 мм (за всім призначенням); товсту – 1,1–1,5 (взуттєва, технічна, обтиральна, протезна); особливо товсту – більше 1,5 мм (технічна, обтиральна, фільтраційна, для клавішних інструментів).

Замша повинна бути повністю продублена, щільна, еластична, з однорідним густим, рівномірним, блискучим ворсом, з глибоким, рівним забарвленням, стійким до сухого та мокрого тертя. Замшеві шкіри поділяють на чепрачну і периферійну частини. Залежно від наявності дефектів, їх значущості, кількості й топографічного розташування на шкірі, а також від зовнішнього вигляду замшу поділяють на сорти:

- взуттєву, рукавичну, галантерейну, обтиральну – на 1, 2, 3 і 4;
- технічні, протезну, для деталей музичних інструментів, фільтраційну – на 1 та 2.

Спиллок взуттєвий (шкіри для верху взуття із бахтарм'яного спилку) – це шкіри, вироблені із сітчастого шару дерми, отриманого при двоїнні голини чи напівфабрикату хромового дублення. Залежно від товщини, щільності та характеру оздоблювання розрізняють спиллок для верху важкого взуття, для верху повсякденного взуття, велюр і сандальний спиллок. Перші три види шкір виробляють із шкур великої рогатої худоби та кінських, останній із свинячої сировини. Спиллок має бути добре продубленим, нежорстким, рівномірно пофарбованим, а спиллок-велюр повинен мати гладкий однотонний

ворс. За способом оздоблювання спилок поділяють на гладкий, нарізний та велюр, за забарвленням на натуральний, чорний та кольоровий, за товщиною на тонкий, середній і товстий.

Спилок виробляється у вигляді ворсових шкір і шкір з поліуретановим і каучуковим покриттям для верху спортивного, дорожнього, робочого і кімнатного взуття. Як підкладку спилок використовується для усіх видів повсякденного взуття. Спилок для верху взуття поділяють по товщині на тонкий (0,9...1,2 мм), середній (1,2...1,5 мм) і товстий (1,5...1,8 мм).

Шкіри підкладкові використовуються для виготовлення деталей взуття. Їх отримують з відбракованого в процесі виробництва дубленого напівфабрикату, непридатного для верху взуття та спилку. Ці шкіри поділяють за видами дублення, кольором і характером оздоблення (з лицьової чи бахтарм'яної сторони).

Підкладкові шкіри виробляють в основному з шкур великої рогатої худоби, свинячих, козлини, овчини і кінських із глибокими сировинними пороками, а також зі спилка. Використовують, в основному, хромовий метод дублення з наступним додублюванням синтетичними дубителями.

Випускаються підкладкові шкіри без барабанного і покривного фарбування (I група), тільки барабанного фарбування (II група), барабанного фарбування з наступним покривним фарбуванням (III група). Усі три групи підкладкових шкір можуть бути виготовлені з природною чи облягородженою лицьовою поверхнею, а підкладкові шкіри I і II груп і ворсовими.

Залежно від кольору підкладкові шкіри поділяють на натуральні, освітлені натуральні (відбілені), кольорові, чорні. Колір підкладкових шкір I групи визначається хромовим дубителем (зеленкувато-блакитний) чи синтетичним дубителем, який використовують при додублюванні (від світло-бежевого до коричневого залежно від марки). Підкладкові шкіри II групи фарбують у барабані прямими і кислотними барвниками. Для фарбування підкладкових шкір III групи використовують тільки нітроемульсійне покриття для необхідної водо- і потостійкості.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Для повсякденного взуття застосовують підкладкові шкіри товщиною 0,6...0,9 мм, 0,9...1,2 і 1,2...1,5 мм, для модельного взуття – 0,6...0,9 мм та 0,9 ... 1,2 мм, 0,7...1,0 – свинячі шкіри. У залежності від розмірів шкір площа підкладкових шкір складає від 20 до 160 дм². Сортують підкладкові шкіри на 4 сорти.

Юхту виробляють з крупних шкур великої рогатої худоби, свинячих та кінських і поділяють на взуттєву, термостійку та сандальну.

Юхта взуттєва використовується для виготовлення важкого армійського та робочого взуття. Ці шкіри повинні мати високі гідрофобні властивості, міцність та еластичність, бути стійкими до багаторазових намокань та висушувань, високі гігієнічні властивості. Такі властивості досягаються завдяки комбінованому способу дублення, в основі якого лежить рослинне дублення, та шляхом введення в дерму великої кількості жирувальних речовин.

Юхту взуттєву виробляють з ялівки легкої і бичка, а також зі свинячих шкур і кінських передин. Взуттєву юхту виробляють комбінованими (в основному хромтанідним, рідше хром-цирконій-синтановим способом).

Юхту взуттєву вищої категорії якості виробляють зі шкур великої рогатої худоби, випускають в цілих шкірах і півшкірах (ялівка, бичина), за площею – дрібну до 200 дм² включно, середню від 200 до 260 дм², крупну більше 260 дм²; за товщиною – тонку – 1,5–1,8 мм, середню – 1,8–2,2 мм, товсту – 2,2–3,0 мм. Товщина двоєної юхти повинна бути не менше 2,2 мм.

За способом фарбування юхту взуттєву поділяють на юхту барабанного, барабанного і покривного фарбування або тільки покривного фарбування. За способом і видом оздоблення юхту взуттєву поділяють на шкіри з природною лицьовою поверхнею, гладкі і нарізні; з шліфованою лицьовою поверхнею гладкі і нарізні або з оздобленням по бахтармі. Юхту взуттєву вищої категорії якості виробляють тільки з природною лицьовою поверхнею.

Юхта сандална використовується для виготовлення повсякденного безпідкладкового взуття. Порівняно з юхтою взуттєвою, юхта сандална містить меншу кількість жирувальних речовин, більш пружна і менш тягуча.

Сандалну юхту виробляють зі шкір великої рогатої худоби, з пол і воротків, свинячих шкір і кінських передин, в основному, хромсинтановим методом дублення. Сандална юхта використовується для виготовлення літніх сандалій. Випускається сандална юхта в основному коричневих тонів, хоча може бути кольорова і біла. Юхта сандална може бути товщиною 1,2–1,5 мм. З урахуванням величини корисної площі юхту сортують на чотири сорти.

Для робочого або спеціального взуття, яке виготовляють методом гарячої вулканізації, призначена *юхта термостійка*. Підвищена термостійкість досягається завдяки хромовому дубленню та додатковій обробці полімерними сполуками.

Юхту термостійку випускають у вигляді цілих шкір і напівшкір, гладку та нарізну, чорного кольору, за площею – дрібну (до 200 дм² включно), середню (від 200 до 260 дм²) та крупну (більше 260 дм²); за товщиною – середню (1,8–2,2 мм включно) та товсту (2,2–2,6 мм).

Юхта термостійка повинна бути повністю продублена сполуками хрому, м'яка і повна на дотик, без стяжки, садки, пухлинуватості, з чистою бахтармою, рівномірного забарвлення і рівною об'ємною мереживкою без смуг і пропусків.

Шкіри для низу взуття виробляють зі шкур великої рогатої худоби, свинячих, кінських хазів, морського звіра. З цих шкір виготовляють підошви, устілки, ранти, задники, підносики та інші деталі низу взуття. Шкіри для низу взуття виробляють у вигляді цілих шкір, півшкір, чепраків, напівчепраків, піл та воротків (поли та воротки називаються сходами). Шкіри для низу взуття випускаються без в натуральному вигляді, забарвлення їм надають рослинні дубителі.

Шкіри для низу взуття повинні бути щільними, з добре сформованою структурою, стійкими до сухого та мокрого тертя, до дії вологи та поту, мати стабільні властивості

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

протягом усього періоду експлуатації, добре витримувати кріплення, не розтоптуватись при носінні. Такі властивості шкірам для низу взуття надаються завдяки рослинному способу дублення в комбінації з обробкою синтетичними дубителями. Специфічні властивості підошовних шкір забезпечуються підбором сировини, а також рослинних дубильних матеріалів та синтанів.

Важливою характеристикою шкір для низу взуття, яка обумовлює їх подальше використання, є товщина. Залежно від товщини в стандартній точці шкіри для низу взуття поділяють на шість категорій (табл. 3.17). Шкіри VI категорії виробляють виключно із свинячої сировини.

Таблиця 3.17

Категорії шкір для низу взуття

Шкіри для низу взуття	Підошовні шкіри				Устілкові шкіри	
	I	II	III	IV	V	VI
Товщина в точці Н, мм	5,0	4,6–5,0	4,1–4,5	3,6–4,0	3,1–3,5	2,6–3,0
Товщина в точці О, мм	4,6	4,1	3,6	3,2	2,7	2,3

Шкіри для низу взуття нитково-клеєвого методу кріплення класифікують за способом дублення на:

- рослинного методу дублення в комбінації з хромовим – *РХ*;
- рослинного методу дублення в комбінації з хромовим та дубленням синтанами – *РХС*;
- хромового дублення в комбінації з алюмінієвими дубителями та синтанами – *ХАС*.

За конфігурацією шкіри для низу взуття нитково-клеєвого методу кріплення поділяють на:

- цілі шкіри – *ЦК*;
- напівшкіри – *ПК*;
- чепраки – *Ч*;
- напівчепраки (категорії I–III);
- рибки – *Р*;
- кінські хази – *КХ*.

Класифікація непродовольчих товарів

Дозволяється виробляти верблюжі шкіри в половинках, в половинках без воротків та четвертинках.

Шкіри для низу взуття випускаються натурального забарвлення.

Залежно від корисної площі шкіри для низу взуття поділяють на чотири сорти.

З метою найбільш раціонального використання окремих топографічних ділянок шкіри її часто розрізають в процесі виробництва на топографічні ділянки чи окремі елементи. Як правило розрізають крупні шкіри, для яких ускладнена рівномірна обробка. В шкірах виділяють такі топографічні ділянки як вороток та поли, які мають загальну назву *сходи*.

• За видами сировини сходи поділяють на:

- воротки і поли ВРХ;
- поли свинячих шкур;
- воротки шкур верблюдів.

• Залежно від призначення воротки і поли поділяють на:

- гвинтового і цвяхового методів кріплення взуття – А;
- ниткового і клейового – Б;
- методом гарячої вулканізації – В (термостійкі).

• Залежно від способів дублення воротки і поли поділяють на:

- рослинного методу дублення в комбінації з хромовим – РХ;
- рослинного методу дублення в комбінації з хромовим та дубленням синтанамі – РХС;
- хромового дублення з алюмінієвим та синтанамі – ХАС;
- хром-алюмо-рослинно-синтанового дублення – ХАРС.

• Залежно від товщини в стандартній точці воротки і поли поділяють на п'ять категорій:

- I (4,1 до 4,5 мм);
- II (3,6 до 4,00);
- III (3,1–3,5);
- IV (2,6–3,0);
- V (1,75–2,5).

Відповідно до сучасних нормативних вимог воротки і поли повинні бути обробленими без порушень конфігурації,

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

без ламкості і пухлинуватості, повністю продубленими по всій площі і товщині. Воротки і поли повинні бути однорідного кольору по всій площі, з добре обробленою бахтармою. Допускається зміна відтінку кольору по краям і в ушкоджених місцях. Залежно від корисної площі воротки і поли поділяють на чотири сорти.

Шкіри для рантів виготовляють із шкур великої рогатої худоби, за конфігурацією у вигляді чепраків. Відбір шкір для рантів дозволяється проводити від лимарно-сідельних шкір із сировини ВРХ. Відбір шкір для рантів сандального взуття дозволяється проводити із воротків, вироблених із шкур ВРХ. Шкіра для рантів повинна бути щільною, повністю продубленою.

Лицьова поверхня шкір для рантів повинна бути однорідною за тоном, гладкою і чистою.

Шкіри для рантів залежно від методу дублення поділяють на види:

- РХ – рослинне дублення в комбінації зі сполуками хрому;
- РХС – рослинне дублення в комбінації зі сполуками хрому і синтанами.

Шкіри для рантів по товщині поділяють на дві категорії:

- I (1,8–2,5 мм);
- II (2,6–3,0 мм).

По кольору забарвлення шкіри для рантів поділяють на натуральні (не фарбовані) і фарбовані – чорні і кольорові.

Шкіри одяжно-галантерейні призначені для виготовлення одягу, рукавичок, сумок, гаманців та інших шкіргалантерейних виробів. В окрему групу можна віднести шкіри меблеві та для салонів автомобілів.

Для виробництва одяжно-галантерейних шкір використовують дрібну сировину великої рогатої худоби, свинячі, овечі шкури та шкури кіз, також може використовуватись нижній спилок після двоїння у виробництві шкір для верху взуття, замша та лайка.

Відповідно до сучасних нормативних вимог одяжно-галантерейні шкіри повинні бути досить міцними, протееластичними, м'якими, стійкими до сухого та мокрого тертя,

Класифікація непродовольчих товарів

до дії вологи та поту, мати рівномірну товщину, забарвлення, бути приємними на дотик, мати приємний гриф та бути легкими для догляду.

Галантерейні шкіри на відміну від взуттєвих, виробляють із сировини менш щільної, більш тонкої, яка непридатна для виготовлення взуттєвих шкір.

Галантерейні шкіри класифікують:

- За способом дублення:
  - шкіри хромового дублення,
  - комбінованого дублення;
- За оздобленням:
  - шкіри з природною гладкою лицьовою поверхнею,
  - шкіри з нарізною лицьовою поверхнею,
  - шкіри зі штучною лицьовою поверхнею,

Рис. 3.45. Класифікація одяжно-галантерейних шкір за призначенням

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- За забарвленням:
  - натуральні,
  - чорні,
  - кольорові,
  - світлі.

До галантерейних шкір відносять також рукавичні шкіри алюмінієвого, хромового та алюмо-хромового дубленням із шкур овець, кіз, собак, лошат (лайка рукавична). Крім того на виготовлення рукавичок йде галантерейна замша, її виробляють аналогічно взуттєвій, сировину підбирають більш тонку, менш щільну. Основні споживчі властивості рукавичної шкіри це велика тягучість, м'якість, пластичність.

Для виробництва меблевих шкір та шкір для салонів автомобілів найчастіше використовують крупну сировину великої рогатої худоби досить великої площі. Також можна застосовувати і свинячі шкури. Для виготовлення автомобільних шкір можуть використовувати хромтанідний метод дублення, а для додублювання використовують синтани, полімерні або рослинні дубителі. Автомобільні шкіри можна виготовляти з природною лицьовою поверхнею або зі шліфованою, гладкими чи нарізними, з різним ступенем блиску або матовості.

Автомобільні шкіри повинні бути міцними, термостійкими, зносостійкими, світлостійкими, покриття повинне бути стійке до тертя.

До меблевих шкір, на відміну від автомобільних, крім експлуатаційних, висуваються естетичні вимоги. Меблеві шкіри повинні бути стійкими до багаторазового вигину, тертя, бути зручними у догляді.

Лимарно-сідельні шкіри використовують для виготовлення лимарно-сідельних виробів, людського і кінського спорядження. Вони повинні мати високу міцність, стійкість до сухого та мокрого тертя, дії поту, до багаторазових намокань та висушувань, дії сонячного світла, повинні мати стабільні властивості під час експлуатації. Такі шкіри не повинні

Класифікація непродовольчих товарів

змінювати свої властивості в тривалій експлуатації та зберіганні. Класифікація лимарно-сідельних шкір за призначенням представлена на рис. 3.46.

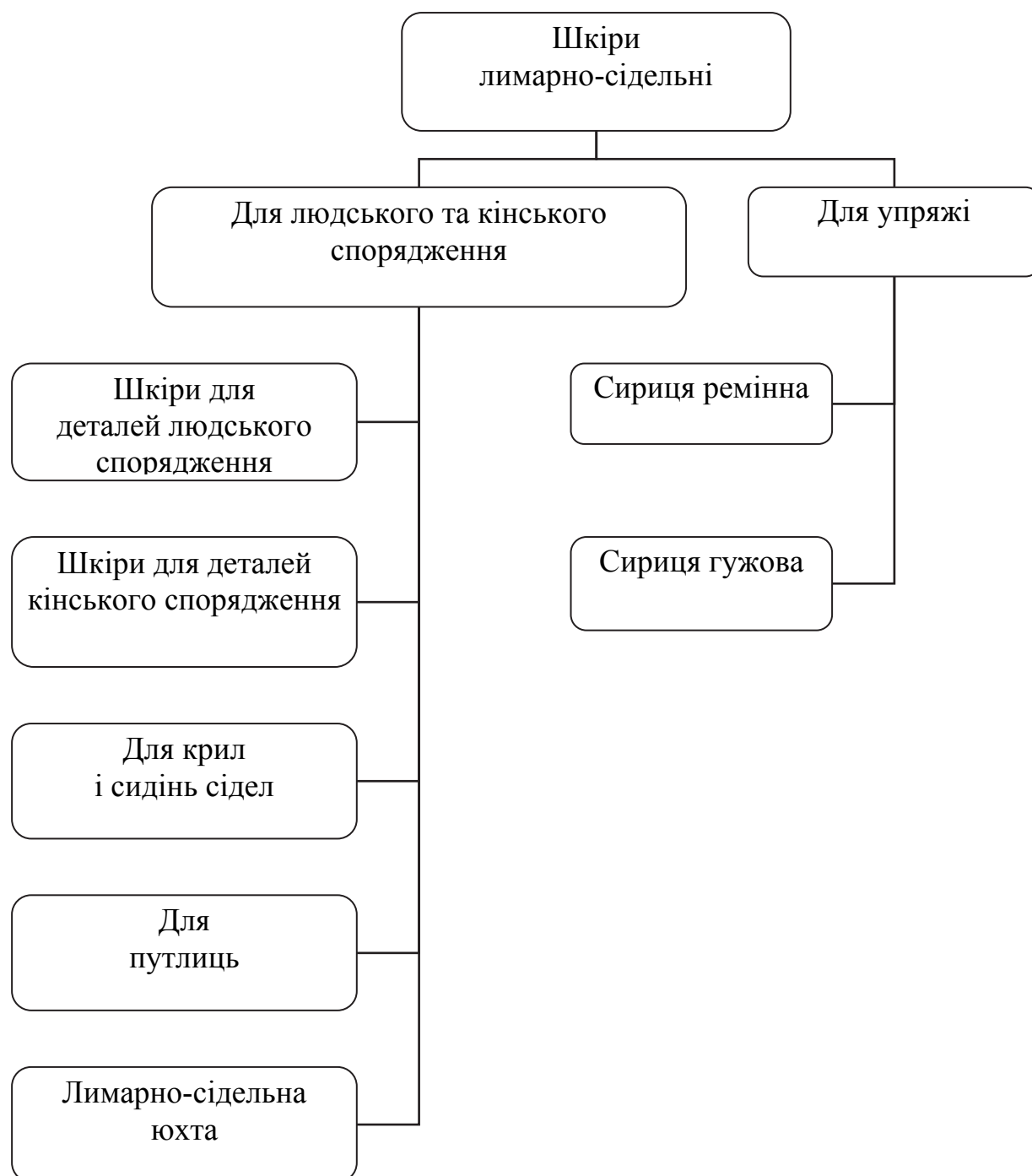

Рис. 3.46. Класифікація лимарно-сідельних шкір за призначенням

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шкіри лимарно-сідельні виготовляють із крупної сировини великої рогатої худоби, кінських та свинячих шкур. Випускають лимарно-сідельні шкіри у вигляді цілих шкір, напівшкір, чепраків і рибок. Найчастіше у виробництві лимарно-сідельних шкір застосовують комбіновані способи дублення, шкіри гужові, ремінні та зшивочні виробляють недубленими (сириця). Лимарно-сідельні шкіри виробляють з натуральною лицьовою поверхнею, поділяють на жорсткі та м'які (юхта і сириця).

Жорсткі лимарно-сідельні шкіри класифікують на:

- Л – шкіри для виготовлення людського спорядження – різних ременів і сумок (поясних, плечових);
- К – шкіри для деталей кінського спорядження;
- КС – шкіри для виготовлення крил та сидінь сідел;
- П – шкіри для путлиць.

Лимарно-сідельна *юхта* використовується для виготовлення деталей людського та кінського спорядження. Випускається у вигляді цілих шкір і півшкір, натурального кольору або фарбована, гладка або нарізна. Площа лимарно-сідельної юхти із шкур ВРХ та кінських повинна бути не менше 150 дм², із шкур свиней – 98 дм².

Сириця – це одна з найміцніших шкір. Межа її міцності при розтягуванні складає 6–7 кг/мм². Характерною особливістю сириці є пластичність, що враховується при «посадці» ременів із сириці, тобто при наданні їм певної форми. Сорт шкіри визначають залежно від корисної площі (4 сорти).

Шкіри технічні призначені для виготовлення приводних ременів, деталей машин, футлярів. До технічних шкір також належить замша технічна та лайка протезна. За призначенням технічні шкіри поділяють (рис. 3.47) на три групи: для приводних пасів, деталей машин і спеціального призначення. Остання група включає декілька видів: замша технічна, фотошкіра, лайка ворсова протезна тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

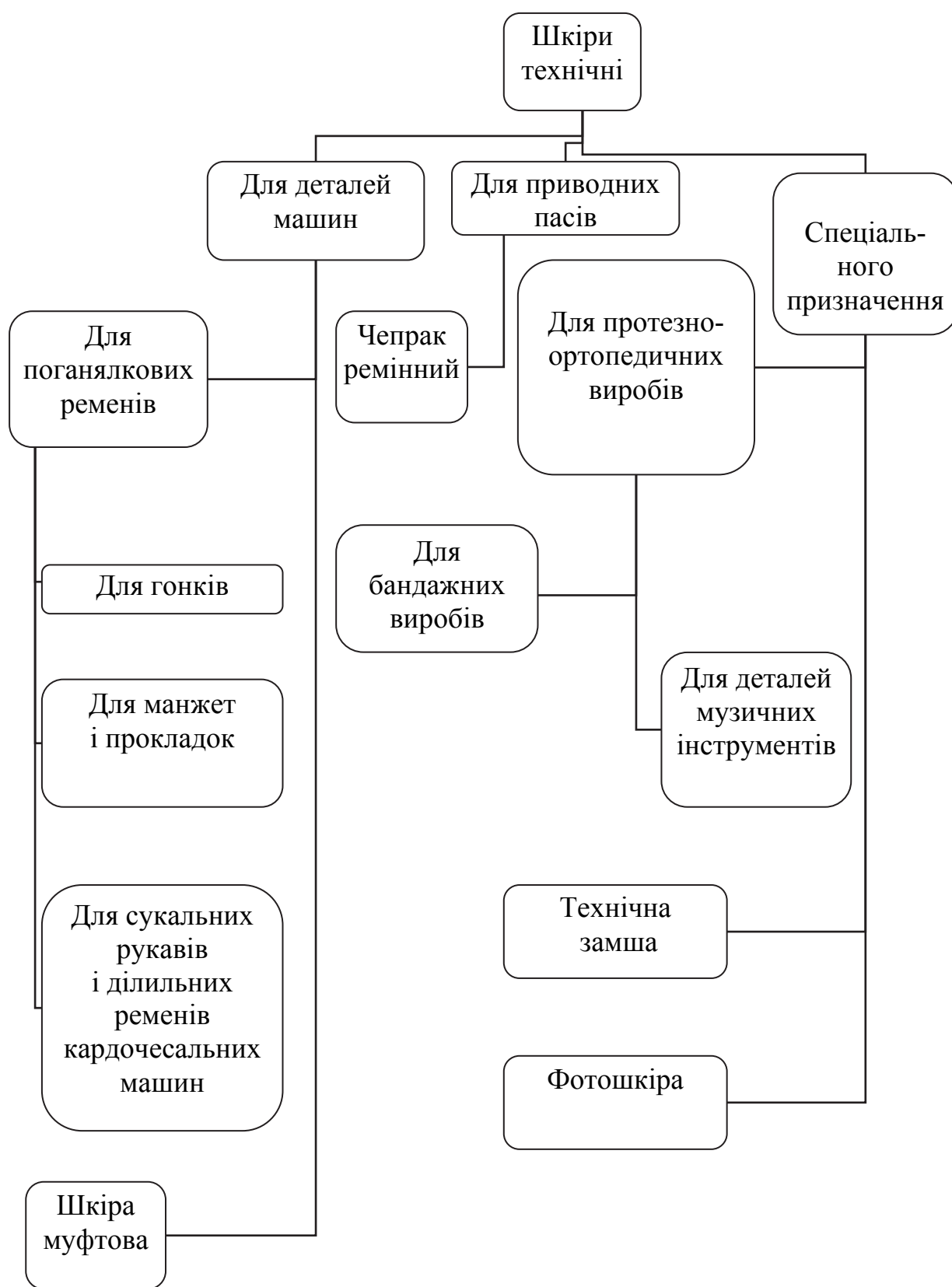

Рис. 3.47. Класифікація технічних шкір за призначенням

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шкіри для приводних ременів виробляють тільки зі шкур великої рогатої худоби, чепраків за конфігурацією. Вони повинні бути міцними, щільними, рівномірними за товщиною, їх розміри не повинні змінюватись при різній відносній вологості повітря. Вимоги до інших технічних шкір залежать від їх конкретного призначення. Замша технічна, яка призначена для протирання високоточної оптики, повинна бути дуже м'якою і пористою, а шкіра для виготовлення футлярів, навпаки, повинна бути дуже міцною, з добре сформованою структурою, не тягучою, стійкою до сухого та мокрого тертя. Відмінності властивостей технічних шкір формуються в процесі дублення завдяки комбінації різних мінеральних та органічних дубителів.

Технічні шкіри повинні бути повністю продубленими і рівномірно прожированими, з чистою лицьовою поверхнею, однорідного натурального кольору, без стяжки і пухлинуватості.

Сорт шкіри визначають залежно від корисної площі і виділяють 4 сорти.

Шкіри для деталей машин виробляють переважно зі шкур великої рогатої худоби. За видами дублення шкіри бувають рослинного, хромрослинного та хромового дублення.

Шкіру для поганялкових пасів виробляють хромово-жировим методом. Залежно від призначення шкіри повинні мати необхідну міцність, пружність, рівномірну товщину, гладку лицьову поверхню тощо.

Шкіри спеціального призначення – для протезів, бандажів, музичних інструментів та інших виробів – отримують із овчини хромового дублення натурального кольору з оздоблюванням по лицьовій та бахтарм'яній поверхні.

Фотошкіру для обклеювання фотоапаратів отримують із лицьового спилку овчин.

Лайку ворсову протезну виробляють із шкур овець, кіз, лошат і собак, використовуючи для дублення сполуки алюмінію. Ці шкіри мають бути дуже м'якими, еластичними, пористими й тягучими.

Класифікація непродовольчих товарів

Пергамент отримують із недубленої висушеної голини великої рогатої худоби. Він має дуже високу твердість. Пергамент поділяють на групи: для гонків, музичних інструментів і протезний.

Взуття – це виріб для захисту ніг від зовнішніх впливів, який виконує утилітарні та естетичні функції. Взуття призначене для охорони ступні, а отже і всього організму людини від несприятливої дії навколишнього середовища (низької або високої температури, атмосферних опадів, пилу, бруду, механічних та хімічних впливів, радіації тощо) та забезпечення її трудової діяльності і відпочинку людини.

Взуття класифікують за призначенням (рис. 3.48), видом, матеріалом верху та низу, за методом кріплення, статевіковою ознакою, особливістю крою та складністю заготовки, способом виробництва, розміром та повнотою, сезоном, кольором тощо (дод. Е).

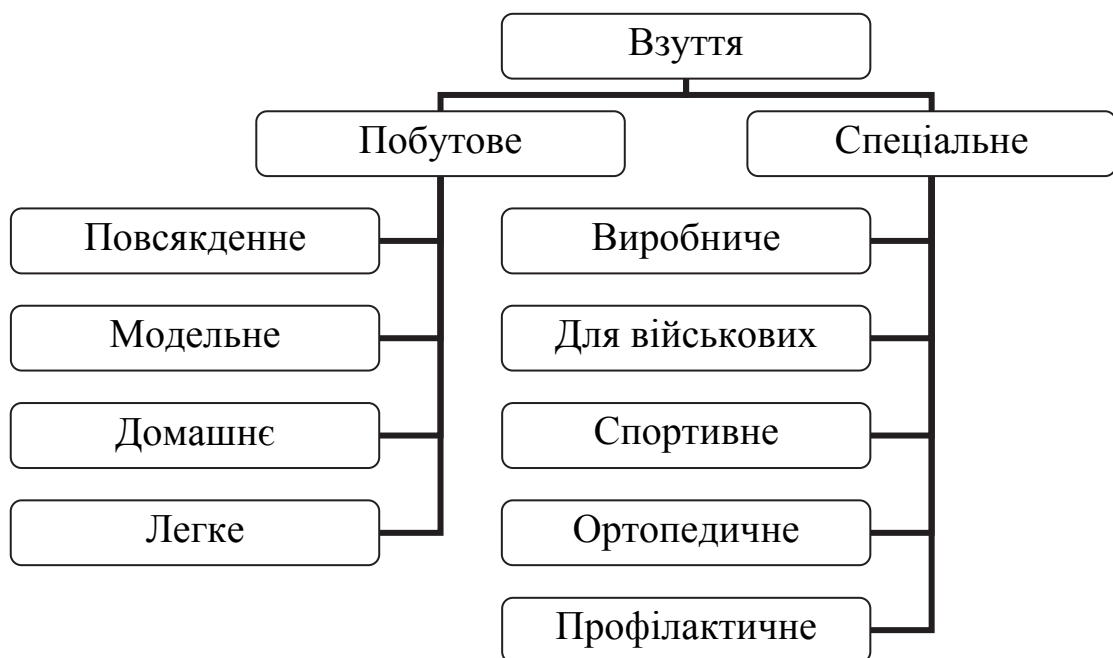

Рис. 3.48. Класифікація взуття за призначенням

Повсякденним вважається взуття, яке використовують в повсякденному носінні на вулиці та в приміщенні, модельне –

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

за художньо-естетичними показниками та якістю його використовують для урочистих випадків; домашнє – використовують для носіння вдома через полегшену конструкцію; легке взуття полегшених та менш жорстких конструкцій використовують для носіння на вулиці або для занять фізичною підготовкою чи прогулянок.

Виробниче взуття призначене для охорони ступні чи всієї ноги людини від шкідливих зовнішніх впливів у виробничих умовах. Спортивне взуття призначене для полегшення рухів і захисту ніг при заняттях спортом. Для кожного виду спорту передбачено відповідне взуття з урахуванням вимог щодо захисту ноги людини та покращення спортивних результатів. Ортопедичне взуття призначене для людей, що мають патологічні відхилення в будові ступні, а профілактичне – для попередження захворювань ступні (плоскостопість).

Особливе значення у класифікації взуття відіграє вид. Для взуття характерно поділ на види та різновиди. До основних видів взуття відносять: чоботи і напівчоботи, чобітки і напівчобітки, черевики і напівчеревики, туфлі, сандалети, сандалії, пантолети. Різновиди включають відмінності за висотою заготівки верху, висотою каблука, способом закріплення на нозі, особливостями крою. Так до виду туфлі відносять: туфлі-човники, мокасини, туфлі типу мокасин, туфлі з ремінців, чув'яки, опанки тощо. Вид взуття визначається формами і розмірами деталей верху.

За статево-віковою ознакою взуття класифікують на:

- жіноче;
- чоловіче;
- дитяче.

Залежно від віку дитини та розміру взуття дитяче взуття поділяють на: пінетки; гусарики; малодитяче; шкільне; для дівчат; для хлопчиків.

Взуття класифікується за розмірами відповідно до статево-вікової ознаки. Існують три системи нумерації розмірів і повнот взуття: метрична, штихмасова та дюймова.

В Україні використовується метрична система нумерації. Відповідно до метричної системи розмір взуття відповідає довжині стопи людини в сантиметрах або в міліметрах. За метричною системою нумерації інтервал між розмірами дорівнює 10 мм, а для піврозмірів – 5 мм. В розмір за метричною системою не включається припуск за довжиною устілки. Середній припуск по довжині стопи становить 10 мм, в чоботах із юхти – 15 мм, в жіночому взутті залежно від висоти каблука – не менше 5 мм.

Повнота взуття характеризує його об'ємні розміри. Різниця між повнотами в метричній системі позначається цифрами і залежно від статево-вікової групи може бути від 1 до 7 або від 1 до 9 (чи до 12). Як правило повноти позначаються парними або непарними цифрами.

За стандартами чоловіче, жіноче, хлопчаче та шкільне взуття для хлопчиків має 3 повноти, окрім літніх туфель, для яких передбачено 2 повноти. Пінетки та гусарики мають 1 повноту. Номери повнот залежать від виду взуття.

Дюймова система має два умовних розміри: перший – (1-13) відноситься до дитячого взуття; другий – починається з шкільного взуття і може мати більше 13 розмірів.

У європейських країнах дитяче взуття першого розміру має довжину сліду 11 см, у США – 10 см.

В англійській (дюймовій) системі повноти позначають буквами А, В, С, Д, Е, F, G, крім того передбачено 5 малих і 5 великих повнот.

За матеріалом верху і низу взуття класифікують на:

- шкіряне;
- текстильне;
- гумове;
- полімерне;
- зі штучних або синтетичних матеріалів;
- комбіноване.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За матеріалами низу виділяють взуття з натуральної шкіри, з штучної шкіри, з гуми, із пластиків, із полівінілхлориду, із термопластичного еластомеру, із поліуретану, із деревини, із повсті.

За методом кріплення взуття поділяються на три групи: хімічні, механічні та комбіновані.

До групи хімічних методів кріплення відносять: клейовий, литтєвий, гарячої вулканізації тощо.

Клейовий метод – це метод кріплення, в якому як закріплювач використовують клей, а скріплення здійснюють склеюванням. Застосовують клейовий метод для виготовлення модельного, повсякденного, спеціального, легкого взуття різних видів з верхом зі шкір хромового методу дублення, штучних і синтетичних шкір, текстильних матеріалів і підшов з натуральних і штучних шкір.

Литтєвим є метод кріплення, при якому матеріали у в'язко текучому або рідкому стані заповнюють прес-форму, потім за підвищеної в'язкості їх формують у виріб, надаючи геометричного образу внутрішнього простору форми.

Метод гарячої вулканізації низу взуття є одним з економічних і прогресивних способів кріплення низу до заготовки. Метод характеризується високою продуктивністю, майже безвідходний, економія гуми становить 20–25% порівняно з клейовим методом. Застосовують метод переважно для виготовлення спеціального і домашнього взуття. У процесі вулканізації можна отримувати пористу або монолітну підшву.

Група механічних методів кріплення складається із груп: ниткові, гвинтово-цвяхові та комбіновані методи.

Найбільш складні у визначенні ниткові методи кріплення. Класифікація ниткових методів кріплення представлена на рис. 3.49.

Комбіновані методи кріплення поєднують хімічні та ниткові: клейово-бортовий, сандально-клейовий, допельно-клейовий, рантово-клейовий тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

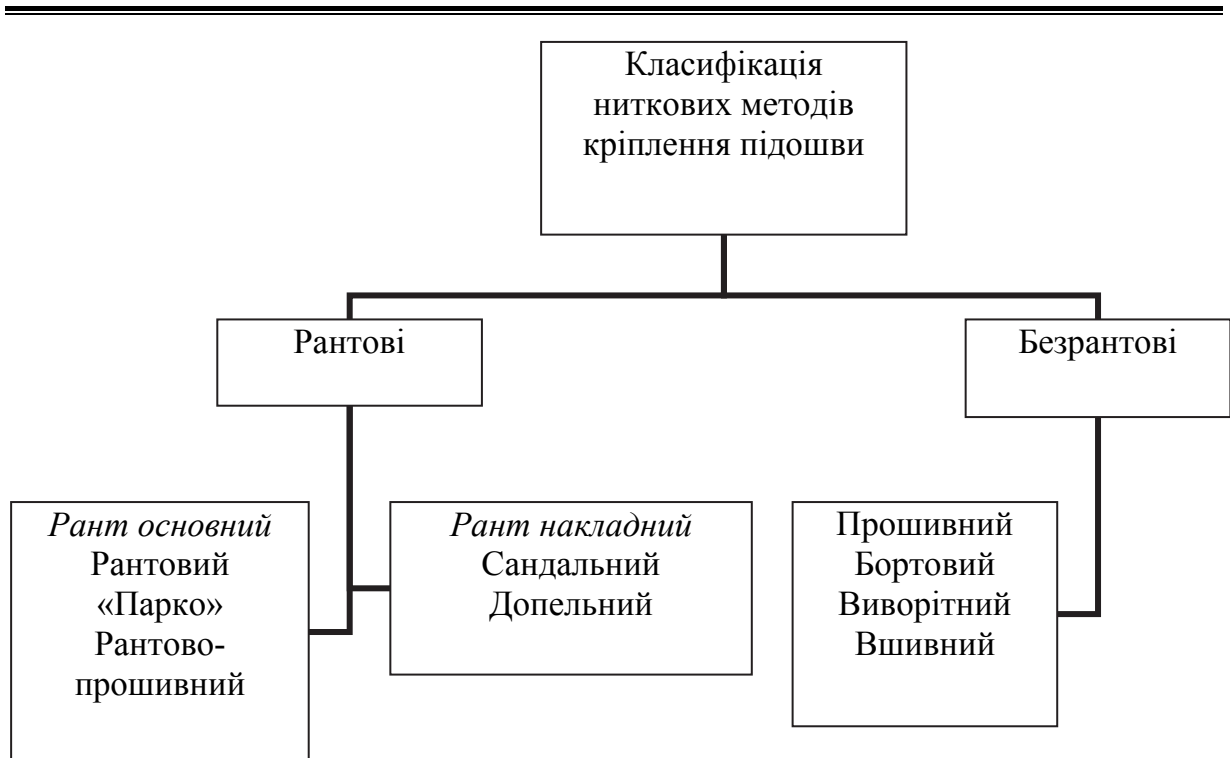

Рис 3.49. Класифікація ниткових методів кріплення взуття

За кольором взуття буває чорне, біле, кольорове, різнокольорове. За сезоном носіння взуття поділять на літнє, зимове, осінньо-весняне та демісезонне.

3.9. Хутро і хутряні товари

Хутряні товари поділяють на хутрову сировину, хутровий напівфабрикат і хутряні вироби.

Хутрова сировина – це не вичинені, законсервовані шкурки диких чи свійських тварин, придатні за якістю волосяного покриву для виготовлення хутряних виробів.

Хутровий напівфабрикат – це шкурки диких і свійських тварин, вичинені, а іноді і фарбовані, з оздобленою шкірною тканиною і волосяним покривом.

Особливу групу хутрового напівфабрикату складають різні хутрові пластини і хутряні скрої. Хутрові пластини – смуги певної форми, зшиті із підібраних, вичинених шкурок

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

і призначені для розкрою деталей хутрових виробів. Хутрянні скрої – хутрова частина всіх виробів верхнього одягу.

Хутровий напівфабрикат поділяють на хутровину, власне хутровий напівфабрикат і шкури морських тварин.

Хутровиною вважають шкурки хутрових звірів, добутих на полюванні або вирощених у звірогосподарствах. Розрізняють хутровину зимових та весняних видів. До зимової хутровини відносять шкурки хутрових тварин, які не впадають в сплячку. Їх добувають переважно зимою, коли волосяний покрив має найкращу якість. До цієї групи відносять шкурки борсука, білки, бобра, вовка, видри, єнота, зайця, куниці, ласки, лисиці, норки, песця, росомахи, рисі, соболя тощо.

До весняних видів хутровини відносять шкурки хутрових тварин, які впадають в зимову сплячку, а також шкурки гризунів. Хутровину цієї групи добувають весною або восени. Це шкурки бурундука, крота, нутрії, ондатри, байбака та інших тварин. Весняні види – це тварини, промисел яких дозволений тільки у другій половині літа (байбак, кріт). Весняний промисел байбаків заборонений.

Власне хутровий напівфабрикат – шкурки свійських тварин, які за якістю волосяного покриву можуть бути використані для вичинки хутра. До зимових видів хутрового напівфабрикату відносять шкури тварин, забій яких здійснюють зимою, коли якість хутра найкраща, хоча терміни забою цих тварин не обмежені. Це шкурки кролика, собаки, кішки. До весняних видів хутрового напівфабрикату відносять шкурки молодих овець, кіз, коней і корів. У цих тварин молодняк народжується весною, тому їх заготівлю проводять весною.

Особливу групу хутряного напівфабрикату складають шкури овчини хутрової та шубної, так як більша частина шкур овець заготовлюються восени або ранньою зимою.

Шкури морського звіра – це шкури морського котика, тюленів різних вікових груп.

Хутровий напівфабрикат класифікують: за способом оздоблення волосяного покриву – нестрижені, стрижені, щипані з вилученим остьовим волосом; за кольором – нефарбовані (від темно-коричневих по хребту до світло-коричневих із золотим відтінком на боках і сріблясто-білих на череві); – фарбовані (чорні, кольорові та з переходом інтенсивності забарвлення від хребта до бокових ділянок шкурки, від кінців ості до пуху аналогічно природному переходу забарвлення). Також хутровий напівфабрикат класифікують за статтю тварини, розміром шкурки, кряжем тощо.

Враховуючи, що найбільш цінною складовою частиною хутрового напівфабрикату є волосяний покрив, який формує естетичні та функціональні властивості, його класифікують:

за висотою волосяного покриву (цифрові показники волосяного покриву для хребтової частини шкурок першого сорту):

- особливо довговолосий (довжина волосу більше 90 мм);
- довговолосий (довжина волосу від 50 до 90 мм);
- середньо довговолосий (довжина волосу від 25 до 50 мм);
- коротковолосий (довжина волосу від 15 до 25 мм);
- особливо коротковолосий (довжина волосу від 8 до 15 мм).

за густиною волосяного покриву:

- особливо густоволосі (більш 20 тис. волосу на 1 см²);
- густоволосі (від 12 до 20 тис. волосу на 1 см²);
- середньо густоволосі (від 6 до 12 тис. волосся на 1 см²);
- рідковолосі (від 2 до 6 тис. волосу на 1 см²);
- особливо рідковолосі (до 2 тис. волосу на 1 см²).

за ступенем остистості:

- дуже остисті (від 4 до 20 пухових волосин на один криючий);
- середньо остисті (від 20 до 60 пухових волосин на один криючий);
- мало остисті (від 60 до 300 пухових волосин на один криючий).

за м'якістю волосяного покриву:

- особливо м'яковолосі (криючий волос тонкий);
- м'яковолосі (товстий криючий волос і тонкий пуховий);
- грубоволосі (криюче волосся товсте, а пухове тонке);
- особливо грубоволосі (криючий і пуховий волос товстий).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Залежно від ступеня розвитку волосяного покриву шкурки поділяють на три сорти, за дефектністю – на чотири групи.

Також для класифікації хутрового напівфабрикату враховують *стан шкірної тканини хутрового напівфабрикату*, за яким шкурки класифікують переважно по товщині на:

- тонкоміздрі (товщина шкірної тканини 0,1–1 мм);
- середньоміздрі (1,1–1,5 мм);
- товстоміздрі (1,6–2 мм і вище).

За роботами Церевітінова Б.Ф., хутровий напівфабрикат *за масою* поділяють на групи:

- особливо важкий (від 1600 до 3000 г);
- важкий (від 1100 до 1500 г);
- середній (від 700 до 1100 г);
- легкий (від 250 до 650 г).

Маса шкурки залежить від розміру, товщини і щільності шкірної тканини, густоти, довжини волосяного покриву.

Дуже складною є класифікація хутра за кольором. Забарвлення волосяного покриву залежить від розташованого у волосі пігменту – меланіну. Чисті натуральні кольори зустрічаються дуже рідко. Той самий колір, маючи різні відтінки і зонарні сполучення різних типів волосу і навіть одиночного волосу, у різних видів напівфабрикату носить різні назви. Так, лисиця з жовтим пігментом (руда) зветься червона, її колірні варіації – червона, огньовка; видра – червоно-водяна, піскова; руда білка – горболиса; піщано-жовтий соболь – хутровий, рудувато-жовта норка – паломіно і т.д. Коричневий колір у різних видів напівфабрикату має безліч відтінків і різні назви: лисиця брудно-бурого кольору – сиводушка, видра – каштанова, ясно-коричнева, нутрія – коричнева (зеленкувато-бура природного забарвлення), перламутрова; відтінки коричневої норки – пастель, топаз; ондатра – від світло-іржаво-коричневої до чорно-бурої. Коричневий каракуль зветься камбар, а коричневий зонарний – сур (золотавий, бронзовий, урюкгуль, пулатисур) тощо. Визначене різноманіття відтінків і назв кольору ускладнює сортування та важливо при оцінці естетичних властивостей.

Класифікація непродовольчих товарів

З часом природне забарвлення волосяного покриву може буріти через старіння кератину, руйнування пігменту, наприклад, чорний колір волосу сріблито-чорної лисиці може стати бурим, а білий – жовтим.

Хутряні вироби – це готові до використання предмети верхнього хутряного одягу, головні убори, хутряне взуття, рукавиці тощо (дод. Ж).

Хутряні вироби класифікують:

за цільовим призначенням:

- верхній одяг;
- хутряні деталі для одягу з тканини і шкіри;
- головні убори;
- жіночі хутряні убори;
- хутряна галантерея;
- побутові хутряні вироби;
- пластини і хутро.

за статево-віковою ознакою:

- жіночі,
- чоловічі,
- дитячі
- підліткові.

за видами (табл. 3.18):

- хутряний одяг (пальта, напівпальта, жакети, піджаки, жилети, куртки);
- хутряні деталі для одягу (коміри, підкладки, опуш, обробки, манжети);
- головні убори суцільнохутряні та комбіновані;
- жіночі хутряні убори (горжети, пелерини, напівпелерини, палантини, шарфи, муфти);
- хутряна галантерея (рукавички, рукавиці, панчохи, шкарпетки);
- хутряне взуття (туфлі кімнатні, черевики, унти);
- побутові вироби (ковдри, пледи, килими, спальні мішки);
- пластини з різних видів хутра, скроїв.

Класифікація видів хутряних виробів за статеві-віковою ознакою

Статеві-вікова ознака	Вид хутряного виробу					
	Верхній хутряний одяг	Хутряні деталі для одягу	Хутряні жіночі убори	Хутряні головні убори	Хутряна галантерея	Хутряне взуття
Жіночий	Манто, Пальто, Півпальто, Жакет, Кожушок, Жилет	Коміри, Манжети, Опуш, Оздоба, Хутряна підкладка	Горжетки, Палантини, Пелерини, Півпелерини, Муфти, Шарфи	Вушанка, Шляпа з полями, Берет, Ток, Шляпа з козирком, Ескімоска, Колокол, Чалма, Корона, Боярка	Рукавички, Рукавиці, Пояси	Туфлі домашні, Черевики, Чоботи
Чоловічий	Пальто, Півпальто, Піджак, Жилет	Коміри, Манжети, Опуш, Оздоба, Хутряна підкладка		Вушанка звичайна, Вушанка з козирком «Українська», «Гоголь», «Московська»	Рукавички, Рукавиці, Краватки, Панчохи, Шкарпетки,	Туфлі домашні, Черевики, Чоботи, Унти
Дитячий	Пальто, Піджак, Куртка	Коміри, Опуш			Рукавиці	Туфлі домашні Чоботи

Хутряний одяг за *призначенням* поділяють на побутовий, спортивний, виробничий і спеціальний. За статтю одяг виготовляють для жінок, чоловіків і дітей.

Жіночий хутряний одяг виготовляють з натуральних, фарбованих, стрижених, щипаних шкурок, а також з овчини особливої обробки, з обробкою шкірної тканини «під велюр», з плівковим покриттям. Обробка залежить від хутра та моди.

Фасони пальто, напівпальто і жакетів різноманітні: одно- і двобортні, прямі, прилягаючі, напівприлягаючі, з поясом або без нього, з рукавами різних фасонів.

Хутряний одяг для чоловіків виготовляють з натуральних або фарбованих шкурок собаки, лошати, опойка, шкур морського звіра, овчини хутряної і шубної й інших видів напівфабрикатів.

Пальта і піджаки випускають різних фасонів: одно- і двобортні, з хлястиком, з прямим коміром, з кишенями.

Жилети шують з тканини на хутряній підкладці, а також з шубної овчини. Жилети з верхом із тканини на хутряній підкладці можуть виготовлятися з цілих шкурок, окремих частин, з кушнірних шматків. На жилети використовують види напівфабрикатів: кішки, собаки, кролика, козеняти, овчини й інших. Жилети з шубної овчини шують волосяним покривом всередину.

Куртки хутряні виготовляють, в основному, як виробничий одяг для лісорубів, мисливців, шоферів і робітників інших професій.

До виробничого чоловічого одягу відносяться також окремі види овчинно-шубного одягу – кожух, шуба із зборками, бекеша.

Кожух шують з прямих деталей (спинка, пілочки, рукави, комір), має застібку на два гудзики. Випускається однобортними трьох розмірів (56, 58, 60). Деталі кожуха викроюють з густоволосих овчин (довжина волоса 40–60 мм), комір виготовляють з шубної овчини прямий або шалевий. Одягають кожух поверх теплового одягу.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Піджак нагольний (кожушина) – вимовляють однобортним на чотири гудзики або гачки. Комір може бути хутрянний або з шубної овчини – відкладний, кишені – прорізні, спинка суцільна або викроєна з двох, чотирьох, шести частин.

Шуба зі зборками – це довгий, стягнутий в талії зимовий одяг, пошитий з шубної овчини. Складається шуба з верху (ліфа), спідниці, рукавів і коміра. Ці частини з'єднуються зшивним швом з прокладанням голини-канта, спідниця стягнута у зборки. Спинка складається з двох частин. Спідницю шуби виготовляють не більш ніж з п'яти овчин, з'єднаних повздовжніми швами, комір – стійка або прямий. Вільні краї бортів, рукаві і низу обробляють голиною.

Бекеша – овчина нагольна відрізняється від шуби зі зборками тим, що вона коротша і має спідницю без зборів. Шують їх однобортними із застібкою на гачках. Комір хутрянний відкладний. Випускають ряти розмірів (50–58).

Дитячий хутрянний одяг – це переважно пальта для хлопчиків і дівчаток, куртки і піджаки для хлопчиків.

Пальта випускають різних розмірів і ростів залежно від віку дітей: ясельного, дошкільнят і школярів.

Пальта для хлопчиків і дівчаток дошкільного віку за конструкцією майже не відрізняються, їх шують прямого або ледь розширеного силуетів.

Пальта для дівчаток шкільного і підліткового віку випускають напівприталеного, прямого або розширеного силуетів. Вони можуть мати коміри, рукави різних фасонів, кишені або без них. Фасони дитячих пальт майже не змінюються.

Піджаки шують для хлопчиків шкільного віку тих самих фасонів, що й для чоловіків.

Для виготовлення дитячого хутряного одягу використовують дешеві види напівфабрикатів: овчину хутрянну і шубну, кролик, кішку, шкурки бурундука, хом'яка, ховрашка, а також кушнірські шматки.

3.10. Текстильні товари

Класифікація текстильних товарів. Розрізняють текстильні волокна, нитки, пряжу, тканини, неткані матеріали, штучне хутро, килими та килимові вироби. В окремий розділ відносять одяг, а саме: швейні товари, трикотажні товари, хутряні та овчинно-шубні вироби (рис. 3.50).

Текстильне волокно – це тонкі видовжені тіла, в яких площа поперечного зрізу набагато менша за довжину, а міцність та еластичність такі, що дають можливість, скручуючись, переробляти їх на пряжу і полотна [25].

Волокна розподілено за походженням на *два класи* – природні (натуральні) і хімічні (рис. 3.51).

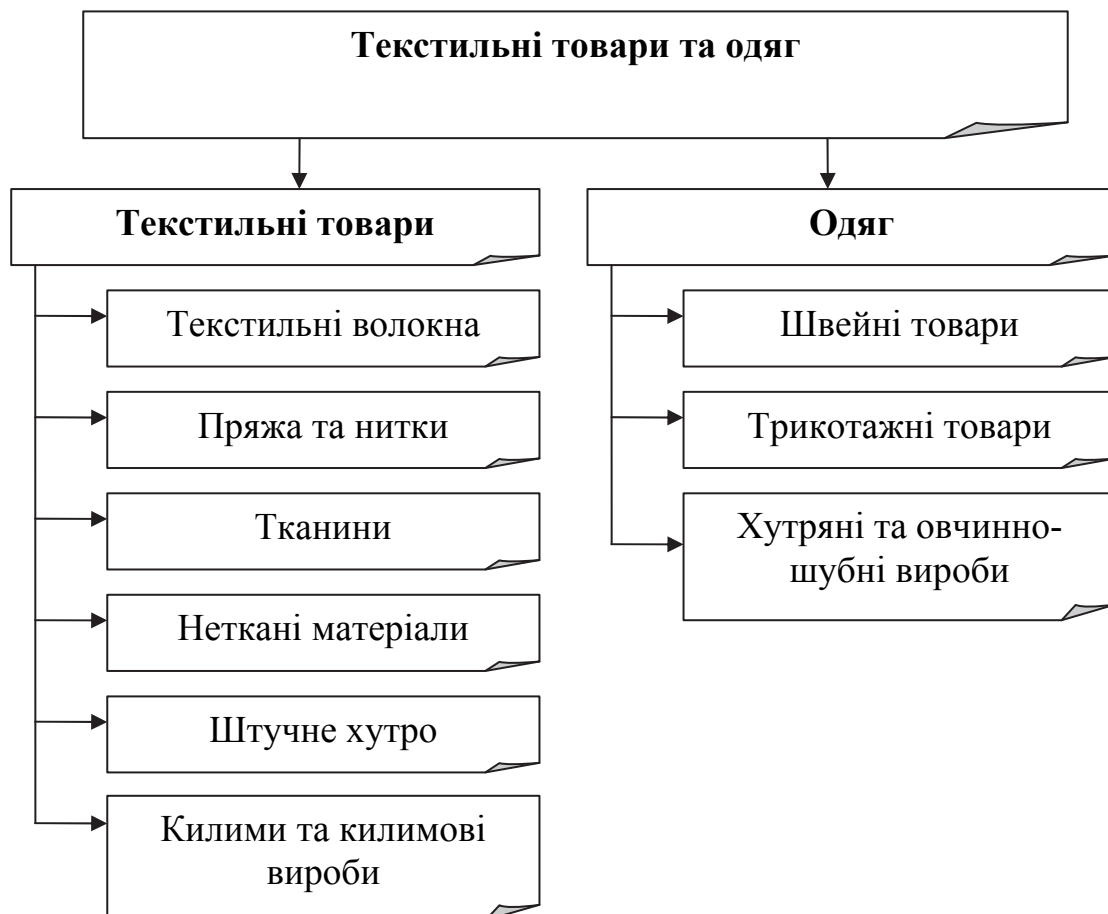

Рис. 3.50. Загальна класифікація текстильних товарів та одягу

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Природні волокна отримуються у готовому вигляді, і фактично людина майже не може впливати на їх формування, склад і властивості. Хімічні волокна отримують у заводських умовах.

За ознакою походження природні волокна розподіляють на три підкласи:

- волокна рослинного походження;
- волокна тваринного походження;
- мінерального походження.

Хімічні волокна за ознакою походження діляться на два підкласи:

- штучні;
- синтетичні.

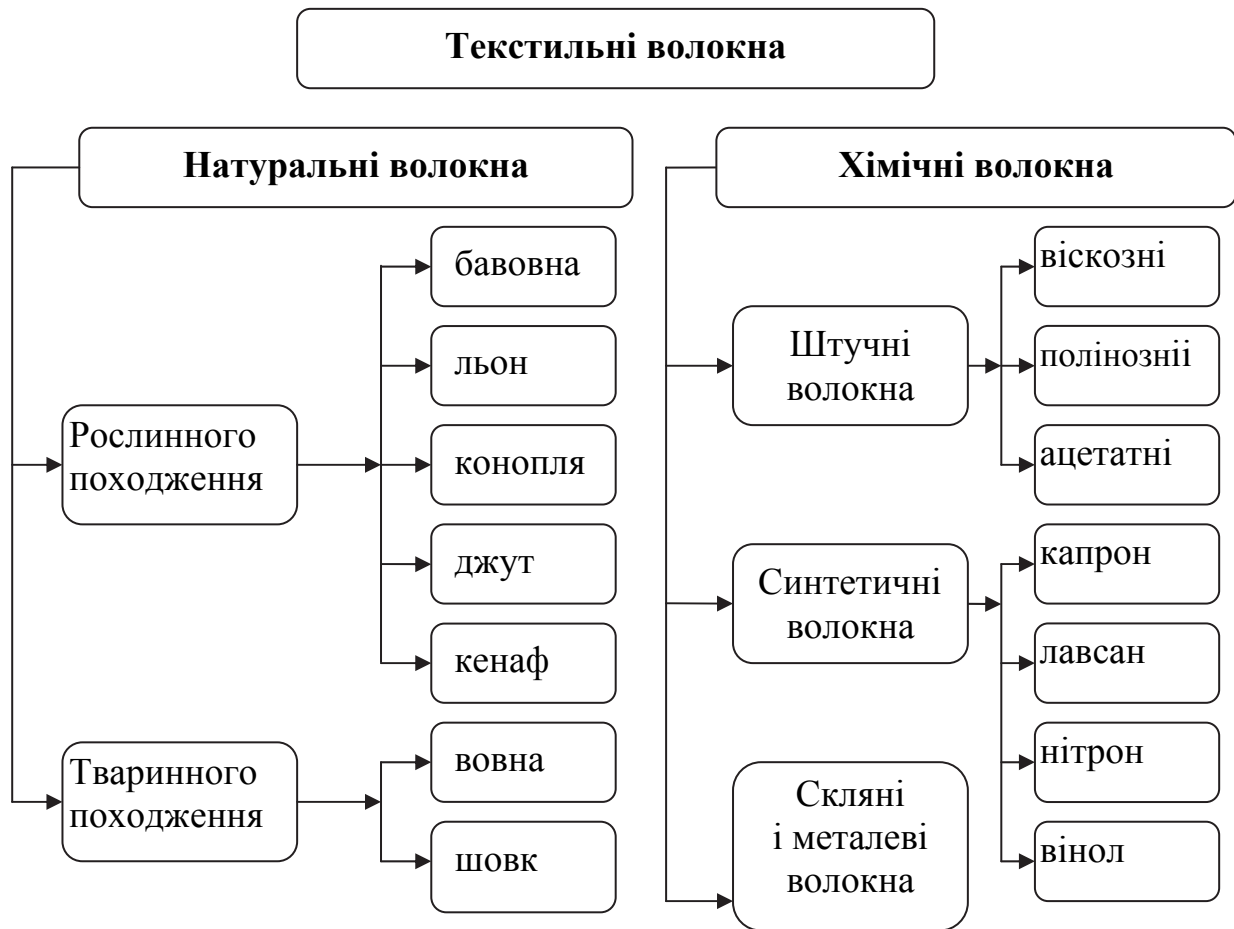

Рис. 3.51. Класифікація текстильних волокон

Класифікація непродовольчих товарів

До природних волокон відносять *бавовну, льон, коноплю, вовну, натуральний шовк*. Загальний видовий асортимент природних волокон набагато ширший і поряд з наведеними включає волокна рослинного (джут, рамі, кенаф, кендир), тваринного (численні різновиди вовни – мериносова вовна, ангора, верблюжа, кашемірова, лами) та мінерального походження (азбестове, базальтове).

До штучних волокон відносять *віскозні волокна, полінозні волокна, ацетатні волокна, волокно тенцелл* тощо.

До синтетичних волокон відносяться *волокно капрон, волокно хлорин, вінол, нітрон, акрил* та інші.

До металевих і металізованих волокон відносять волокна, отримують з металів (заліза, алюмінію, міді, золота, срібла, бору, молібдену та ін.). видовий асортимент представлений наступними видами:

- мішура;
- канітель;
- алуніт;
- люрекс.

Пряжа – це нитки, отримані в процесі прядіння з натуральних і хімічних волокон, з'єднаних через скручування або склеювання. Пряжу отримують виключно з коротких волокон різної природи через їх скручування або склеювання, а нитки – з коротких і безмежно довгих (шовкових або філаментарних) волокон [25] загальна класифікація пряжі та ниток представлено на рис. 4.3.

За *волокнистим складом* пряжа поділяється:

- однорідна;
- змішана.

За *способом прядіння*:

- ручне (ручне зсукування волокон пучками двох пальців);
- напівмеханізоване (з допомогою самопрядки з ножним або електричним приводом);
- механізоване (за допомогою веретенних і безверетенних прядильних машини з різними механізмами зсукування волокон).

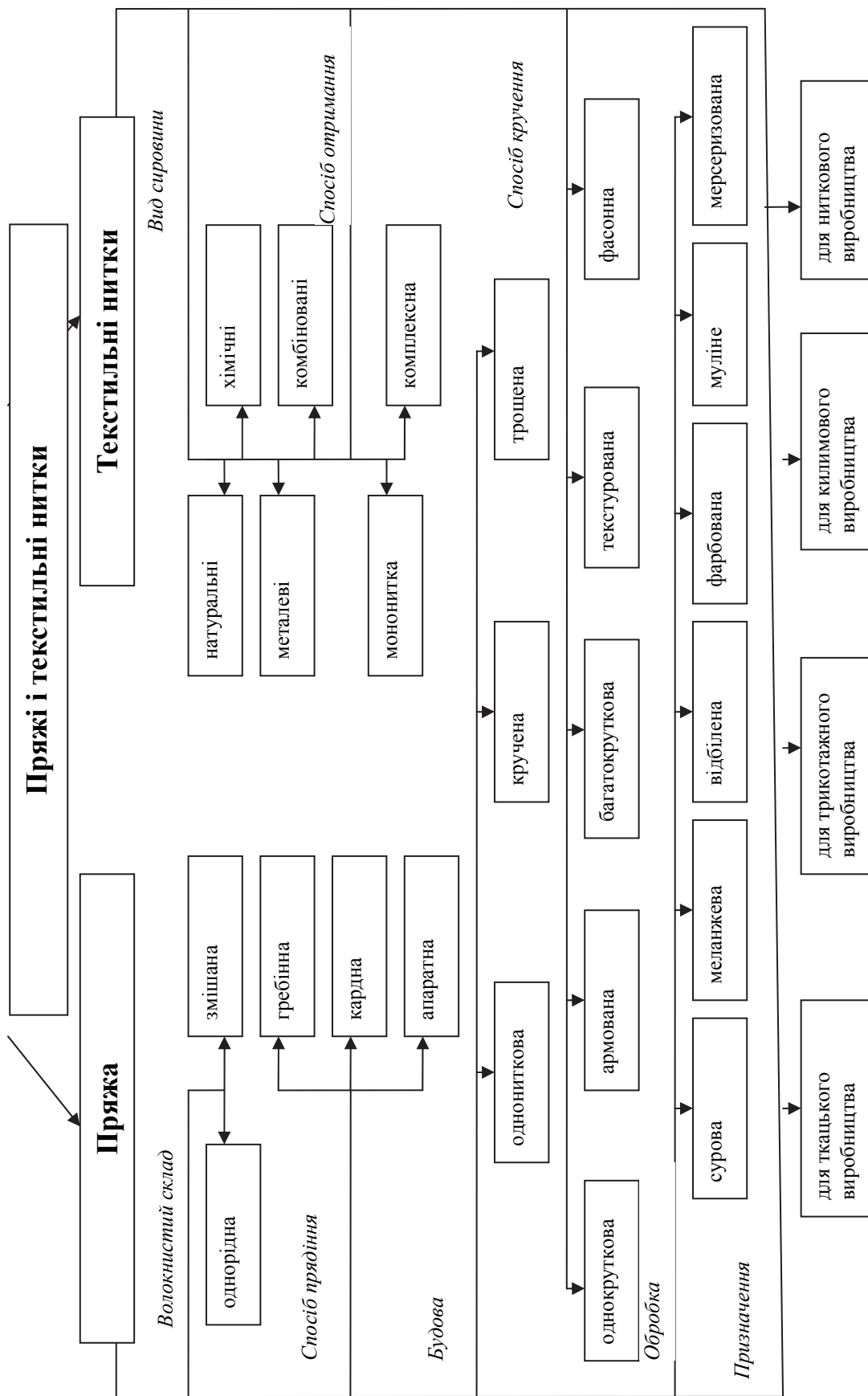

Рис. 3.52. Загальна класифікація пряжі та ниток

Способи прядіння бавовняної пряжі:

- гребінна;
- кардна;
- апаратна.

За кардною системою прядіння виробляють пряжу лінійної густини 12–125 текс з волокон середніх гатунків і довжин.

Гребінну систему прядіння застосовують для отримання найбільш тонкої пряжі (5–12 текс) або пряжі середніх товщин з довгих і тонких волокон високих гатунків.

За апаратною системою прядіння пряжу отримують з волокон низьких сортів або відходів, які як правило, мають різну довжину та високі показники нерівномірності за іншими властивостями.

Способи прядіння лляної пряжі:

- гребінна система прядіння (довгі волокна (кужіль) переробляють у лляну пряжу);
- кардна система прядіння (Короткі волокна (пачоси) переробляють у лляну пряжу);
- Апаратна системою прядіння (переробляють найбільш грубі і короткі волокна відходних виробництв).

Способи прядіння вовняної пряжі:

- апаратний, або суконний – переробляють низькосортну вовну, різні відходи волокон у чистому вигляді або суміші вовни з волокнами інших видів;
- гребінний, або камвольний – переробляють тонку мериносову і тонку помісну вовну довжиною 55 мм і більше, однорідну напівтонку і змішану помісну вовну вищих гатунків, шерсть верблюдів та інші волокна високої якості.

За будовою:

- однопниткова;
- кручена;
- троцена.

За призначенням:

- для ткацького виробництва;
- для трикотажного виробництва;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- для килимового виробництва;
- для ниткового виробництва.

За обробкою:

- сурова;
- меланжева;
- відбілена;
- фарбована;
- муліне;
- мерсеризована.

За способом кручення розрізняють пряжу:

- пряжа з непсом – пряжа з кулькоподібними потовщеннями. Її отримують шляхом введення на різних етапах виробництва пряжі до основної суміші волокон окремих порцій спеціально сформованих волокон кулькоподібної форми, що всуваються в основне тіло пряжі;
- пряжа з відрізками волокон – в її структурі є борідки волокон довжиною 30–50 мм. Ці волокна нерідко фарбують в інший колір, ніж основна частина волокон, завдяки чому утворюються зовнішні ефекти у вигляді кольорових стрілок або іскор;
- пересліжиста пряжа – для неї є характерною наявність потовщень, що чергуються з тонкими проміжками. Вона може бути однокрутною і хвилясто-пересліжистою – скрученою у два кінці з тонкою пряжею звичайної структури;
- хвиляста пряжа – складається з двох кінців пряжі, яка має різне за напрямом сукання. Внаслідок скручування один кінець розкручується, а інший докручується, скорочуючись при цьому, утворюючи хвилясті ефекти. Хвилястість зростає при використанні пряжі різної лінійної густини (товщини);
- звивиста, або армована – пряжа складається зі стрижньовою нагінної пряжі, як правило, різної товщини. При скручуванні нагінний кінець подається без натягу і утворює на поверхні пряжі вузлики, петельки, або суцільно обвиває стрижень. Нагінна пряжа найчастіше має інший склад волокон, ніж стрижньова;

Класифікація непродовольчих товарів

- петельна, або букльована – отримують подібно звивистій. Особливість полягає в тому, що нагінна пряжа менша за товщиною, більш інтенсивно скручена і складається з більш пружних волокон, ніж стрижньова;
- синель, або синелька – пряжа, що має ворсинчасту поверхню. Вона складається з двох стрижньових кінців пряжі, між якими в процесі їх скручування різальним механізмом вводяться короткі волокна нагінної пряжі. Останні міцно вплітаються в структуру готової пряжі і перпендикулярно до її вісі виходять на поверхню;
- пряжа стреч-кор – високооб’ємна комбінована пряжа, яку отримують скручуванням еластичу з волокнами вовняної або напіввовняної стрічки. Стреч-кор – наповнена пряжа підвищеної об’ємності, що має меншу еластичність, ніж еластик.

Текстильні нитки – це гнучкі протяжні і міцні тіла необмеженої довжини з малими поперечними розмірами щодо довжини, які використовують для виготовлення текстильних виробів [25].

За *видом сировини* текстильні нитки поділяються:

- натуральні;
- хімічні;
- металеві;
- комбіновані.

За *способом отримання*:

- мононитка;
- комплексна.

За *призначенням*:

- для ткацького виробництва;
- для трикотажного виробництва;
- для килимового виробництва;
- для ниткового виробництва.

За *способом кручення* розрізняють нитки:

- однокруткова;
- багатокруткова.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *видовим асортиментом* розрізняють:

- еластик – одна з перших і найбільш розповсюджених високоеластичних високорозтяжних ниток. Еластик отримують переважно з поліамідних комплексних ниток різної товщини (2,2–15,6 текс), який має розтяжність до 400%. Його використовують у трикотажному виробництві (панчішно-шкарпеткові вироби, верхній трикотаж), у ткацтві та інших галузях;
- флірет – високооб’ємні штучні або синтетичні нитки, що отримують формуванням через філь’ери з отворами складних профілів. Профільовані моноволокна при подальшій обробці сприяють утворенню підвищеної об’ємності, кращому з’єднанню, зменшенню блиску готових ниток;
- аерон – високооб’ємні нитки, що мають петельчасту структуру і отримують аеродинамічним методом текстурування. Як вихідну сировину використовують багатофіламентні синтетичні (найчастіше поліамідні) і штучні комплексні нитки. Їх застосовують для виробництва верхніх трикотажних виробів і платтяно-костюмних тканин

Тканина – це текстильне полотно, утворене двома або більшим числом взаємно перпендикулярних систем ниток, або трьома системами основних ниток, розміщених під кутом, з’єднаних ткацькими переплетеннями [26].

ДСТУ 3047-95 «Тканини та вироби ткани поштучні. Класифікація та номенклатура показників якості» [27] регламентує поділ тканин та тканих виробів за видом використаної сировини (перша ознака) і в залежності від призначення (друга ознака) Загальна класифікація тканин наведена на рис. 3.53.

Тканини для одягу за *призначенням* поділяються:

- костюмні;
- платтяні і платтяно-костюмні;
- сорочкові;
- плащові;
- пальтові;
- для спортивного одягу;
- докладні;
- підкладкові.

Класифікація непродовольчих товарів

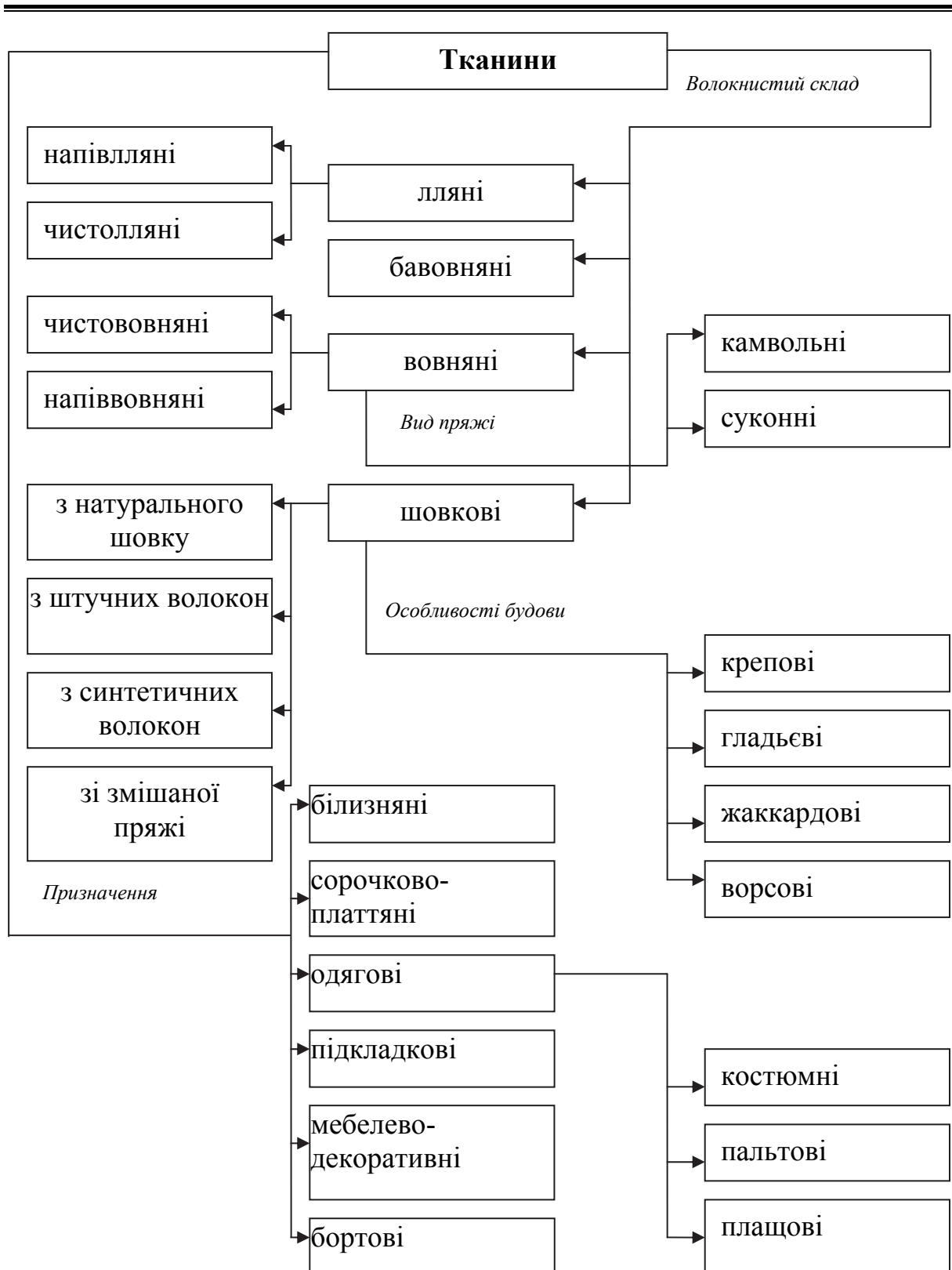

Рис. 3.53. Загальна класифікація тканин

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Білизняні і столові тканини *за призначенням* поділяються:

- рушникові;
- корсетні і для натільної білизни;
- для постільної білизни;
- для скатерок, серветок.

Ковдрові тканини *за призначенням* поділяються:

- для літніх ковдр;
- для байкових ковдр;
- для ковдр та пледів чистововняних, вовняних та напіввовняних.

Меблево-декоративні тканини *за призначенням* поділяються:

- портьєрні;
- меблеві;
- матрацні;
- для покривал;
- для килимів і доріжок;
- напірникові тканини;
- тканини для шезлонгів, тентів і чохлів.

Взуттєві тканини *за призначенням* поділяються:

- для верха взуття;
- підкладкові тканини;
- хутро ткане для утеплення взуття.

Текстильно-галантерейні тканини *за призначенням* поділяються:

- для носових хусточок;
- для шарфів і хусток;
- для головних уборів;
- для краваток;
- для парасольок.

За класом переплетення тканини поділяються на:

- базові або головні;
- похідні від базових;
- комбіновані або дрібновізерункові;
- крупновізерункові, або жаккардові;
- складні.

За *сезонністю* тканини поділяють на:

- зимові;
- демісезонні;
- літні.

За *характером обробки*:

- сурові;
- вибілені;
- гладкофарбовані;
- пістрявоткані;
- меланжеві;
- друковані.

За *масою*:

- полегшені;
- легкі;
- середні;
- важкі.

Видовий асортимент налічує безліч назв – ситець, сатин, бязь, шифон, маркізет, кашемір, бостон, діагональ, габардин тощо.

В дослідженні [28] доведено, що існуючі класифікації тканин, зокрема вовняних, побудовані з порушенням правил класифікації; при класифікуванні тканин та, зокрема, камвольних, не визначено таксономічний ряд рівнів систематики; не виявлено найбільш суттєві класифікаційні ознаки, за якими на певному рівні можна розпізнати тканини або відрізнити одну від одної. З урахуванням цього та на підставі потреб споживачів автором розроблено наукову класифікацію камвольних тканин та показано їх місце в розділі текстильних товарів (дод. К).

Неткано-текстильні матеріали (НТМ) – це полотна та вироби, виготовлені з волокон, ниток або (і) інших видів матеріалів (текстильних і сполучень їх з нетекстильними, наприклад плівками) без застосування прядіння і ткацтва [26].

Загальна класифікація неткано-текстильних матеріалів представлена на рис. 3.54.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Неткано-текстильні матеріали за призначенням поділяються на:

- неткано-текстильні полотна побутового призначення;
- неткано-текстильні полотна технічного призначення;
- неткано-текстильні полотна спеціального призначення

Неткано-текстильні *полотна побутового призначення* за цільовим призначенням діляться:

Рис. 3.54. Класифікація неткано-текстильних матеріалів

Класифікація непродовольчих товарів

- полотна для взуття (для верху, для підкладки та прокладки);
- полотна домашнього вжитку (меблево-декоративні, рушникові, ковдрові, тентові, килимів, покривал).

Неткано-текстильні *полотна технічного призначення за цільовим призначенням* діляться:

- для виготовлення фільтрів, брезентів, транспортних стрічок, оббивочних, обтирочних матеріалів;
- ізоляційних матеріалів;
- тарних матеріалів;
- для виробництва основ штучної шкіри.

Неткано-текстильні *полотна спеціального призначення за цільовим призначенням* діляться:

- для виробництва полотен лікувально-профілактичного характеру;
- для виробництва виробів санітарно-гігієнічного призначення.

Згідно ДСТУ 2948-94 «Неткані текстильні матеріали. Технологія та устаткування. Терміни та визначення» [29] неткані текстильні матеріали за *технологією виготовлення* діляться:

- настилоформування (механічний спосіб, аеродинамічний спосіб, гідродинамічний (мокрый) спосіб, електростатичний спосіб);
- скріплення волокнистого настилу;
- в'язально-прошивна технологія (настилопрошивний спосіб, ниткопрошивний спосіб, каркасопрошивний спосіб);
- тафтингова технологія;
- голкопробивна технологія (струменевий (технологія спанлейс) спосіб);
- фізико-хімічна технологія (спосіб просочення);
- термоскріплення (скріплення легкоплавкими волокнами, скріплення легкоплавкими порошками, скріплення каркасними елементами, скріплення синтезованим зв'язником, аутогезія, скріплення методом зварювання);
- склеювання ниток;
- папероробна технологія;
- валяльно повстяна технологія;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- адгезійно-голлпробивна технологія;
- фільтерна технологія;
- технологія електрофлокування.

Штучне хутро – це текстильний виріб, що імітує натуральне хутро. Завдяки високим теплоізоляційним властивостям і порівняно низькій вартості при масовому виробництві широко використовується для виготовлення одягу, головних уборів, оббивним і підкладковим матеріалом [25] (рис. 3.55).

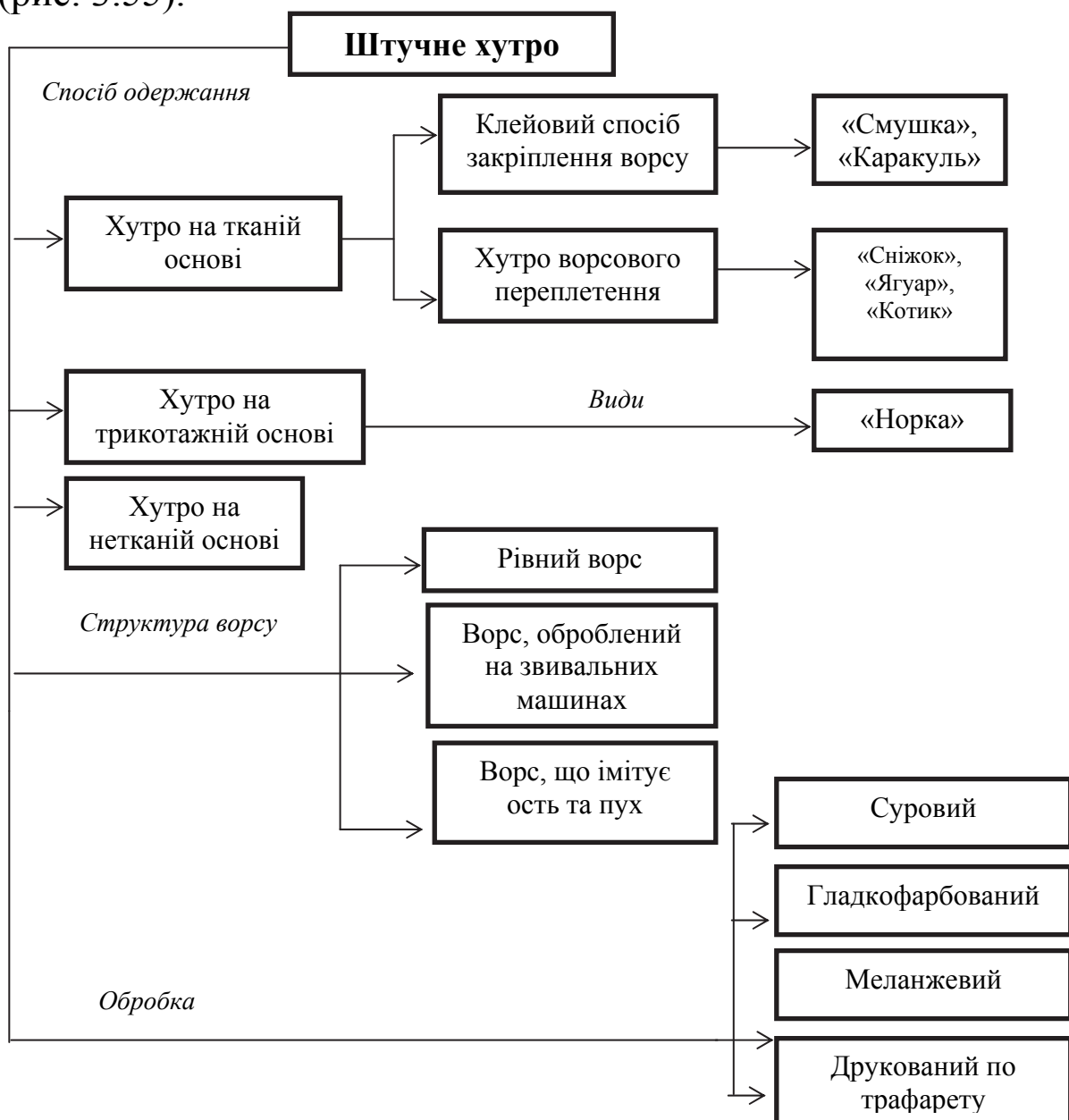

Рис. 3.55. Класифікація штучного хутра

За способом одержання штучне хутро буває:

- хутро на тканій основі;
- хутро на трикотажній основі;
- хутро на нетканій основі.

За способом закріплення ворсу на поверхні:

- клейовий спосіб закріплення ворсу;
- хутро ворсового переплетення.

За структурою ворсу штучне хутро поділяється:

- рівний ворс;
- ворс, оброблений на звивальних машинах;
- ворс, що імітує ость та пух.

За обробкою:

- суровий;
- гладкофарбований;
- меланжевий;
- друкований по трафарету;
- фарбування кінчиків ворсинок.

Видовий асортимент штучного хутра представлений назвами – смужка, каракуль, норка тощо.

Килимові вироби являють собою художні текстильні вироби побутового призначення. Килими – це тканини ручного і машинного виготовлення, призначені для утеплювання житлових, громадських приміщень, виконання обрядових, естетичних функцій. Класифікують килимові вироби за різними ознаками (рис. 3.56).

За способом виробництва килимові вироби можуть бути ручного та машинного виготовлення (див. рис. 3.57, 3.58), а також тканими та нетканими. Більшість килимових виробів ручного та машинного способу виробництва є тканими.

Класифікація килимових виробів ручного способу виготовлення. Килимові вироби ручного способу виробництва класифікують за такими ознаками: призначення, волокнистий склад, структура пряжі, спосіб виготовлення та оздоблення.

За призначенням килими є: настінні та підлогові.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.56. Класифікаційні ознаки килимових виробів

Рис. 3.57. Класифікація килимів за способом виготовлення

Крім килимів і килимових доріжок є ще вироби для інтер'єру покривала, ліжники, коци, прошивки, ходники, торби, сумки, мішки для зберігання продуктів і одягу, попони, підсідельники та багато іншого.

За волокнистим складом ворсової поверхні килими і килимові вироби поділяються на: чисто вовняні (не менше 95% вовняного і не більше 5% іншого волокна, введеного для отримання зовнішнього ефекту); напіввовняні з додаванням штучних чи синтетичних волокон (менше 25% вовни), а також з хімічних волокон (рис. 3.59).

Класифікація непродовольчих товарів

За структурою поверхні розрізняють безворсові і ворсові килими та килимові вироби.

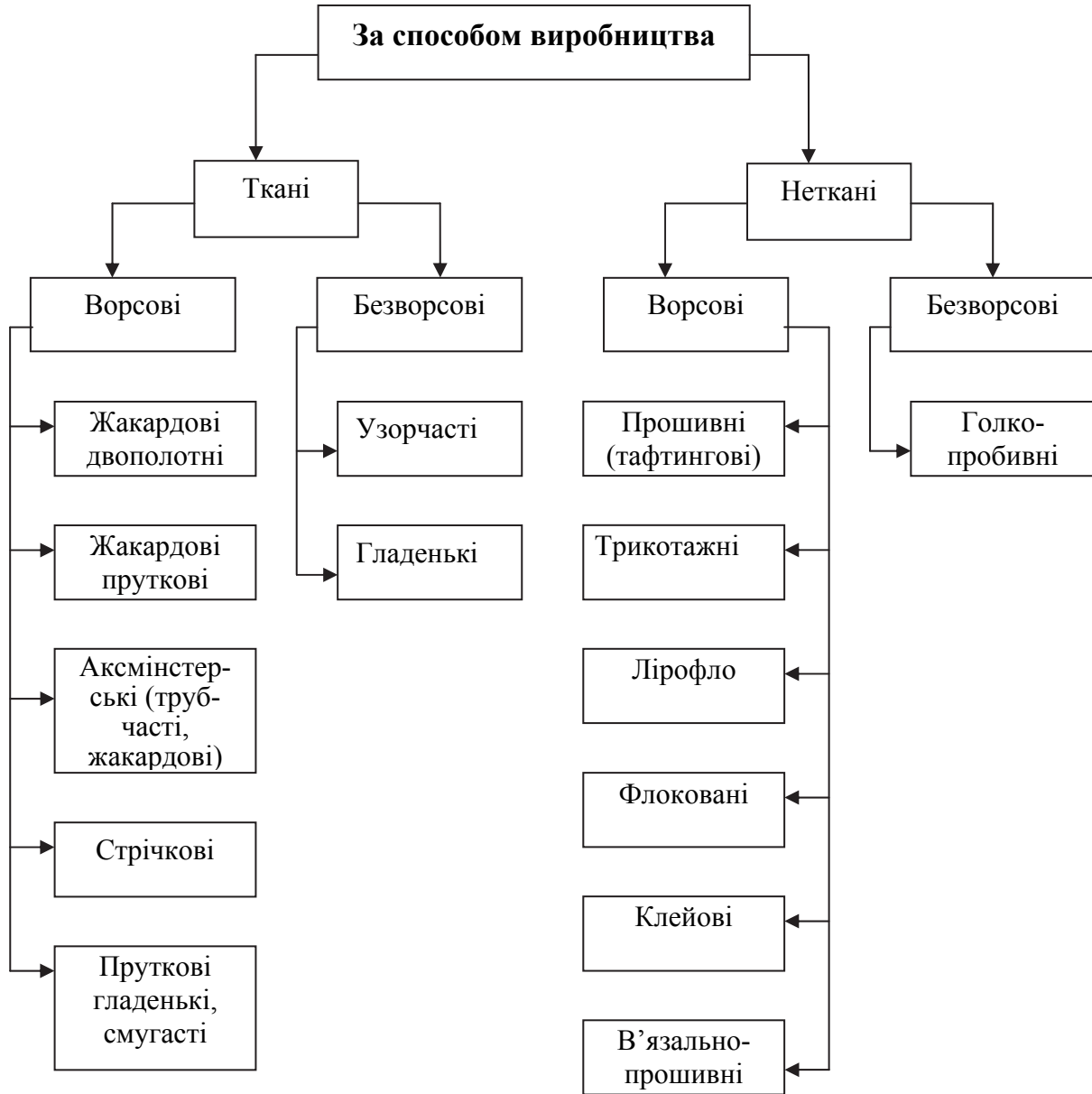

Рис. 3.58. Класифікація килимів за способом виготовлення

Рис. 3.59. Класифікація килимів за видом сировини

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

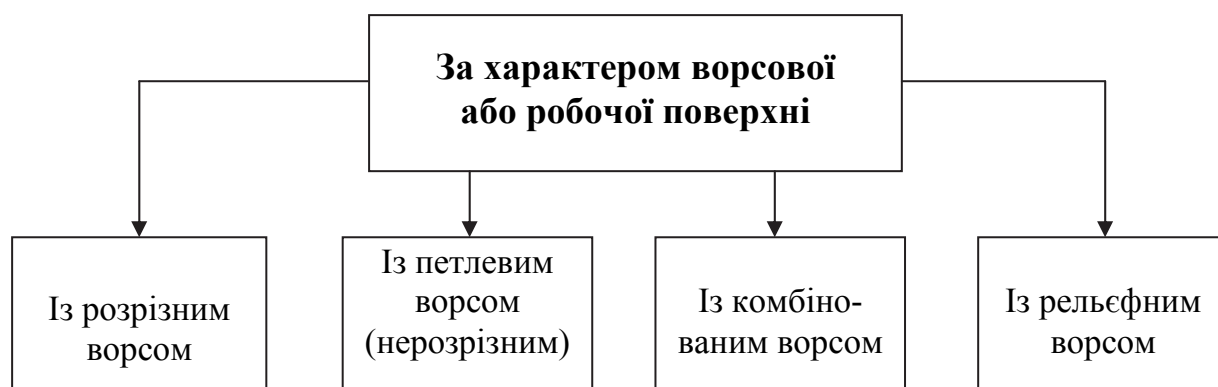

Рис. 3.60. Класифікація килимів за характером ворсової поверхні

За висотою ворсового покриву килими бувають низьковорсові (висота до 4 мм), середньоворсові (4–6 мм), високоворсові (6–10 мм).

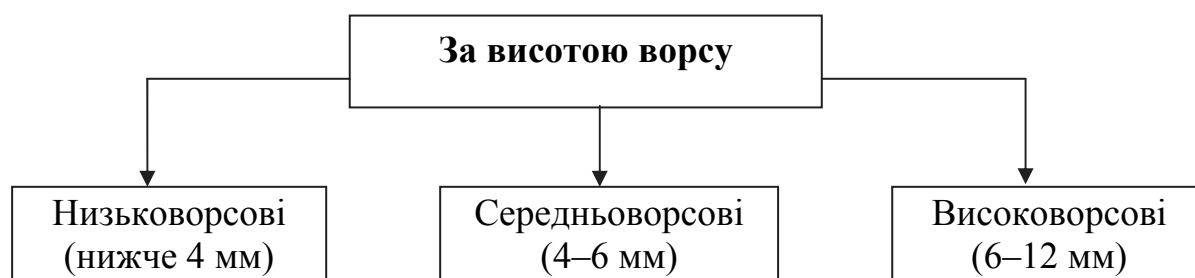

Рис. 3.61. Класифікація килимів за висотою ворсу

За щільністю (кількістю ворсових пучків на 1 кв.дм) килими бувають:

- малої щільності до 1000 пучків;
- середньої щільності 1000–1500 пучків;
- щільні 1500–2500;
- високої щільності 2500–3600.

Чим вищий ворс, тим більша щільність і чіткіший малюнок.

Згідно ДСТУ 1982-97 «Килими і килимові вироби українські. Загальні технічні умови» класифікують килими і килимові вироби за наступними ознаками:

На п'ять категорій складності I, II, III, IV, V. Категорія складності рисунків килимів і килимових виробів залежить від композиції, виду орнаменту, переплетення, показника

Класифікація непродовольчих товарів

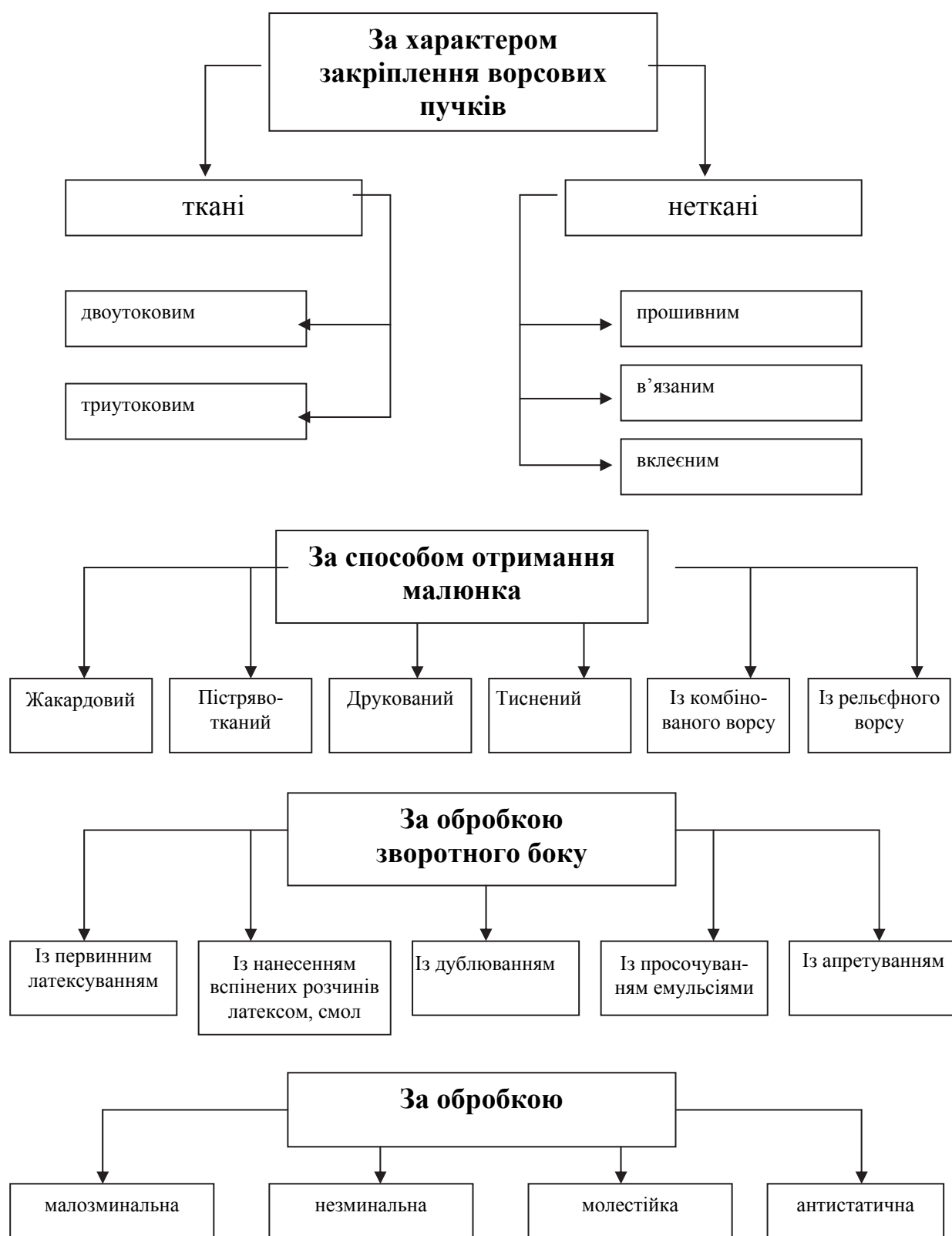

Рис. 3.62. Класифікація килимів за різними ознаками

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

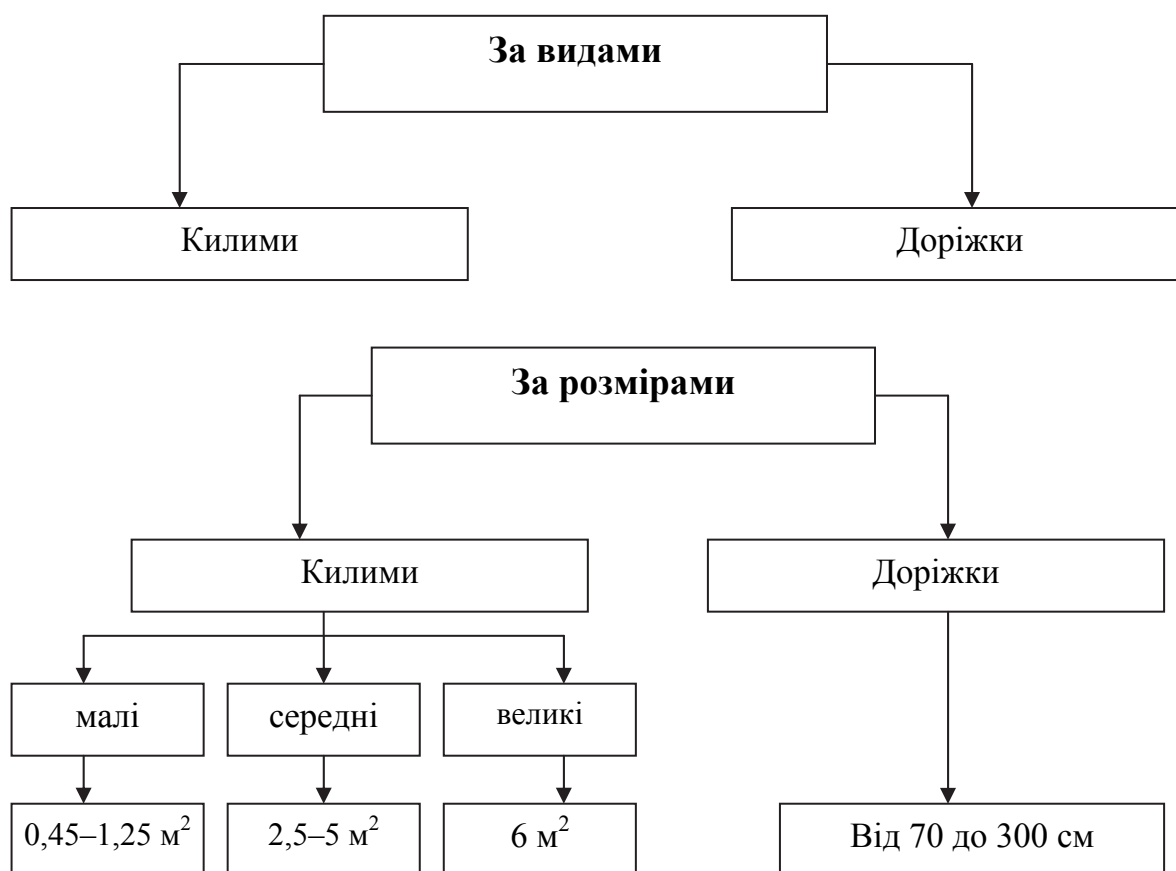

Рис. 3.63. Класифікація килимів за різними ознаками

змінюваності кольору візерункової пряжі уток, кількості кольорів у гаммі килима, розміру килима і килимового виробу і визначає відповідно до інструкції «По визначанню груп складності рисунків килимів і килимових виробів».

За композицією рисунку килими і килимові вироби поділяють на три групи: рапортну, симетричну і асиметричну.

Рапортна композиція складається з повторюваних в певному ритмі візерунків одного масштабу, однакової форми колориту.

Симетрична композиція будується на одній або двох вісях симетрії. При одній вісі композиція одного боку малюнка має дзеркальне відображення на другому боці вздовж килима або по всій його ширині. При двох вісях симетрії візерунок, розташований в одній четвертій частині килима, повторюється і в інших його ділянках.

Асиметрична композиція з вільним розташуванням візерунків на площині виробу є найскладнішою. У ній силует і форма орнаментальних мотивів не повторюються.

За видом орнаменту рисунки килимів і килимових виробів поділяються на три види:

- геометричний з прямокутним вирішенням форм;
- геометричний з округлим вирішенням форм;
- рослинний з плоским вирішенням форм.

Розміри та форма килимів і килимових виробів цим стандартом не обмежуються.

За формою килими можуть бути прямокутні, квадратні, круглі, овальні та ін. Площа їх коливається від 1 до 100 м², ширина доріжок від 45 до 450 см.

Асортимент килимів і килимових виробів машинного способу виробництва.

Асортимент машинних килимів групують за різними ознаками:

- за призначенням;
- за волокнистим складом;
- за структурою пряжі;
- за способом виробництва;
- за структурою поверхні;
- за характером ворсового покриття;
- за висотою ворсу;
- за щільністю;

За призначенням килими і килимові вироби машинного способу виробництва групують на: настінні, підлогові, для покриття сходів, крісел, стільців, диванів, столів, сидінь для автомобілів тощо.

За волокнистим складом ворсової поверхні на:

- чистововняні (не менше 95% вовняного волокна і не більше 5% іншого волокна, введеного для отримання зовнішнього ефекту);

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- напіввовняні (змішані) з вовняних волокон з додаванням штучних і синтетичних волокон (не менше 45% вовняного волокна);

- з хімічних волокон.

За структурою пряжі (ниток):

- з пряжі гребінного і апаратного способу прядіння;
- ниток видозміненої структури (об'ємних, текстурованих, фасонної крутки, фібрильованих та ін.);
- металізованих ниток.

За способом виробництва килими машинні бувають:

- ткані (двополотні, пруткові, аксмінстерські);
- неткані (ворсо прошивні (тафтингові), трикотажні, голкопробивні, в'язально-прошивні, клеєні (з електростатичним ворсом)).

За структурою поверхні килими бувають:

- ворсові;
- безворсові;
- комбіновані (поєднані за малюнком ворсової і безворсо-вої поверхні).

За характером ворсового покриття килими бувають:

- з розрізним ворсом;
- з нерозрізним (петельним) ворсом;
- з комбінованим (поєднання розрізного і петельного) та рельєфним (різна висота ворсу) ворсом.

За висотою ворсу килими і килимові вироби поділяють на:

- низьковорсові (до 4 мм);
- середньоворсові (4–6 мм);
- високоворсові (5–20 мм).

За щільністю (кількість ворсових пучків на 1 дм²) килими бувають:

- малої щільності (до 1000 пучків);
- середньої (1000–1500 пучків);
- щільні (1500–2500 пучків);
- високої (2500–3600 і вище пучків).

Класифікація непродовольчих товарів

За характером формування малюнка:

- з візерунковим тканим, який формується ворсовою ниткою різного кольору в процесі виробництва;
- з вибивним, одержаним за допомогою друку;
- з рельєфним, одержаним за допомогою різної висоти ворсу;
- з ефектним, одержаним за рахунок використання ниток фасованої крутки.

За тематикою візерунки бувають:

- з геометричним і рослинним орнаментом;
- стилізованим рослинним і тваринним орнаментом;
- сюжетно-тематичні.

За видом основної і додаткової обробки виворотного боку:

- крахмально-клеєвим і латексним розчином;
- спеціальними обробками (незминальною, малоусадковою, молестійкою, антигнильною).
- прошивні, неткані і трикотажні килими можуть дублюватися з губчастою, пористою, тепло-звукоізоляційною пінолатексною і піноуретановою основою.

За формою килими можуть бути круглі, овальні, прямокутні, квадратні та ін.

За площею від 1 до 100 м².

За шириною доріжки від 45 до 450 см.

Вік килима є характеристикою, що являє найбільші складнощі для оцінювання; найбільш складним завданням є локалізація достатнього інтервалу часу створення для старих і антикварних килимів. Для деяких мануфактурних килимів зразки плетіння міняються приблизно кожні десять років, у такому випадку завдання трохи спрощується. На допомогу приходять власна кваліфікація, багаторічний досвід і спільні експертизи за участю колег.

Тим часом у килимовій галузі склалася певна система класифікації віків килимових виробів, опублікована експертним об'єднанням:

- антикварні (античні) килими більше 100 років;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- дуже старі килими 50–100 років;
- старі килими 20–50 років;
- нові килими 20 років і менше.

Зазначені відносно короткі інтервали часу пояснюються досить швидким зношуванням текстильних виробів; поняття «антикварні» використовується митними органами.

На ринку 90% килимів являють собою вироби, виготовлені протягом останніх 20 років. Добре збережені старі вироби, тобто килими, виготовлені як мінімум 50 років тому, представлені в менших кількостях.

Асортимент тканих килимів та килимових виробів.

Виробляють їх невеликими партіями з багатим малюнковим орнаментом і колоритом, різної форми і розмірів.

Ткані килими і килимові вироби є ворсові і безворсові.

Безворсові ткані килими і вироби являють собою одношарову строкату тканину, виготовлену шляхом різних переплетень на звичайних або багаточовникових ткацьких верстатах. За зовнішнім видом вони нагадують гобелени, килими, декоративні рядна.

На сьогодні асортимент їх обмежений і представлений лише такими видами, як килимами, паласами і доріжками. Ці вироби за волокнистим складом напіввовняні (основа з бавовняної, віскозної, вовняної змішаної пряжі, а уток з вовняної змішаної пряжі різної лінійної щільності і структури). За оздобленням безворсові килимові вироби бувають строкаті жаккардові різного орнаменту, з кольоровими смугами, меланжеві, строкаті з елементами ручної вишивки тощо. Виробляють килими і паласи різних форм і розмірів, а доріжки – різної ширини.

Ворсові килими включають двополотні жаккардові, пруткові і аксмінстерські килими і килимові вироби.

Двополотні жаккардові килими за якістю і художнім оформленням найближчі до килимів ручної роботи. Вони досить щільні, зносостійкі й є кращими з відомих машинних килимів.

Технологія їхнього виробництва дає можливість одержувати найбільшу заповненість поверхні килиму ворсовими

пучками, найвищу міцність закріплення ворсових пучків в каркасі, в результаті чого одержують багатокольоровий (5–6 кольорів) малюнок з м'якими контурами орнаменту, за структурою дуже подібний до килимів ручного виробництва.

Зовнішня подібність підсилюється й тим, що малюнок дво-полотного килима, як і ручного ворсового, повністю виводиться на зовнішній бік. Крім того, ці килими близькі до ворсових ручних за якістю і художнім оздобленням.

Асортимент двополотних жаккардових виробів представлений сьогодні килимами 5-колірними з чисто вовняним, змішаним ворсом, а також з ворсом з хімічних волокон і доріжками трьохколірними з ворсом з хімічних волокон.

До складу змішаної пряжі для ворсу, крім грубих і напівгру-бих волокон вовни, можуть входити волокна нітронові, мтилонові, капронові, полівінілхлоридні і віскозні в різних пропорціях.

Для ворсу із хімічних волокон застосовують джгут поліпропіленовий текстурований фарбований або профільований, текстуровану комплексну віскозну нитку, пряжу напівгребінну поліамідну фарбовану.

Для ворсової поверхні доріжок двополотних застосовують нитку капронову текстуровану джгутову профільованого перерізу.

Продуктивність двополотних килимових верстатів досягає 6–7 м²/год. Виробляють килими таких розмірів, см: 180x100; 200x140, 300x200; 350x200; 380x280; 400x280; 400x300; 500x300. Крім килимів, виробляють килимові доріжки шириною, см: 45x450.

Маса 1 кв.м в середньому складає 21,4 кг, кількість ворсових пучків досягає не менше 2500 на 1 дм² виробу, висота ворсу 5–9 мм, міцність закріплення ворсового пучка в межах 400–500 гс.

Оздоблюють ці килимові вироби рослинним геометричним орнаментом, близьким до килимів ручної роботи.

Виробництво двополотних килимів в СРСР було розпочато в 1947 році на Люберецькому і Московському килимових

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

комбінатах, їх також виробляють Обухівський, Цимлянський, П'ятигорський, Цхакаєвський (Абхазія), Іджеванський (Вірменія), Кіровобадський (Азербайджан), Брестський (Білорусія), Кайраккумський (Таджикистан), Лентварський (Литва), Алма-Атинський (Казахстан) комбінати, Харківський ковровий комбінат «Епос» і Черкаське ОАП «Хімволокно» (Україна).

Пруткові килимові вироби. В торгіву мережу надходять килими і килимові доріжки жаккардові і гладкі.

Килими жаккардові пруткові в основному виробляються зі змінним ворсом. Вони бувають з розрізним чотирьох і трьох-колірним ворсом і з нерозрізним (петельним) двох-колірним ворсом. Змішана ворсова пряжа, крім грубих і напівгрубих вовняних волокон, включає капронові, нітронові та полівінілхло-ридни волокна.

Доріжки пруткові виробляють з чотирьохколірною жаккардовою каймою з чисто вовняним і змішаним розрізним ворсом.

Килими пруткові гладкі виробляють із змішаним розрізним ворсом з використанням ниток видозміненої структури. Доріжки пруткові бувають гладкі і смугасті з розрізним, нерозрізним, петельно-розрізним змішаним ворсом, а також із змішаним не-розрізним ворсом з використанням ефектних структур ниток.

Доріжки пруткові бувають також букльовані перевивально-го переплетення або з гарнітурним ефектом по змінному ворсу, букльовані з перевивальним переплетенням ворсових ниток з хімічних волокон (нитка капронова текстурована джгутова), з розрізним і нерозрізним ворсом з хімічних волокон (нитка капронова текстурована джгутова матована).

Пруткові килими, на відміну від двополотних, мають зворотний бік однотонний, сформований нитками настільної основи і утку, а при згинанні чітко видно рядок ворсу. Міцність закріплення ворсового пучка 300 гс, висота ворсу 5 мм.

Пруткові килими виробляють таких розмірів, см: 200x100; 200x140; 250x170; 280x200; 350x250 та ін. Ширина доріжок, см: 50; 100; 125; 140; 150; 200.

Виготовляють пруткові килими і килимові вироби на Обух-івському, Вітебському, Кайраккумському, Унгенському та інших комбінатах СНД.

Аксмінстерські килими і килимові вироби це багатоколірні килими, малюнок яких формується нитками кольорової ворсової пряжі, яка механічно вводиться в каркас.

Асортимент цих килимів представлений стрічковими, трубчастими і жаккардовими килимами, доріжками та іншими виробами. Назва їх походить від міста Аксмінстера (Англія) і способу виготовлення.

Аксмінстерські стрічкові і трубчасті килими здатні повністю відтворювати багатобарвні народні орнаменти килимів ручного ткацтва. малюнок на зворотний бік в цих килимах не виводиться.

Аксмінстерські жаккардові килими і килимові вироби користуються великою популярністю, завдяки повній свободі поєднання кольорів ниток ворсової пряжі. Техніка забезпечує використання різноманітних рапортів малюнка і кольорових сполучень до 8, 12, і 16 кольорів. Висота ворсу 8–12 мм.

У торговельну мережу надходять аксмінстерські килими і доріжки багатоколірні з різними орнаментальними малюнками зі змішаним розрізним ворсом. Килими бувають різних форм і розмірів. Так, наприклад: 124x70; 140x70; 124x93; 137x70; 200x137; 300x250 см. Ширина доріжок до 450 см.

Щільність килимів за утком складає 55 ниток на 10 см, а кількість ворсових пучків на 1 дм² 1375 і більше. Міцність закріплення ворсового пучка 400 гс. Продуктивність верстата 4–6 м²/год.

Аксмінстерські багатокольорові ворсові килими виробляють на Обухівському, Вітебському і Кайраккумському килимових комбінатах.

Асортимент нетканих килимів і килимових виробів

Ці вироби широко використовуються для покриття підлоги в житлових і офісних приміщеннях як елемент інтер'єру та як будівельний матеріал замість твердого покриття та теплої звукоізоляції.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Неткані килимові покриття мають високі експлуатаційні властивості і гарний зовнішній вигляд.

До нетканих килимів і килимових виробів відносять: ворсопрошивні (тафтингові), трикотажні, в'язально-прошивні, голкопробивні, клеєві. На світовому ринку вони з'явилися недавно.

В основному їх використовують як підлогове покриття і в якості основного м'якого будівельного матеріалу, тому що вони вигідно відрізняються від твердих матеріалів, високими теплоізоляційними і акустичними властивостями.

Ворсопрошивні (тафтингові) килими і доріжки в асортименті нетканих виробів займають близько 60%. Асортимент їх весь час розширяється і покращується за рахунок використання нових видів килимових синтетичних ниток, художньо-колеристичного оформлення і нових технологічних процесів.

У торговельну мережу надходять килими ворсопрошивні:

- з розрізним ворсом з хімічних волокон (ниток поліамідних текстурованих джгутових круглих та профільованих);
- з петельним ворсом з хімічних волокон (ниток поліамідних текстурованих джгутових круглих і профільованих, матових і фарбованих, джгута поліпропіленового текстурованого профільованого);
- з петельним ворсом з хімічних волокон з друкованим малюнком (ниток поліамідних текстурованих джгутових профільованих сирових);
- з розрізним ворсом з хімічних волокон з друкованим малюнком (ниток поліамідних текстурованих джгутових сирових);
- з розрізним подовженим ворсом з хімічних волокон (ниток поліамідних текстурованих джгутових профільованих, термофіксованих, фарбованих);
- з рельєфним або комбінованим ворсом з хімічних волокон.

Доріжки ворсопрошивні надходять у такому асортименті:

зі змішаним петельним ворсом (вовна 30%, полівінілхлоридне волокно 60%, капронове волокно –10%);

Класифікація непродовольчих товарів

- з розрізним ворсом з хімічних волокон;
- з петельним ворсом з хімічних волокон (без проклейки зворотного боку);
- з петельним ворсом з хімічних волокон;
- з петельним ворсом з хімічних волокон з друкованим малюнком;
- з розрізним ворсом з хімічних волокон з друкованим малюнком;
- з розрізним подовженим ворсом з хімічних волокон;
- з рельєфним або комбінованим ворсом з хімічних волокон.

Структура ниток у доріжках аналогічна килимовим.

Виробляють килими різних форм і розмірів. За оздобленням бувають гладкофарбовані, меланжеві, з фарбованих ниток, з друкованим малюнком.

Тафтингові килими виробляють на Обухівському, Вітебському, Кайраккумському, Унгенському, Лентварському комбінатах, ОАП «Хімволокно» та підприємство «Вінісін» (Україна).

Трикотажні килими і килимові вироби. Це синтетичні ос-новов'язані трикотажні вироби, які в торгівлю надходять в обмеженому асортименті.

Виробляють їх з розрізним і нерозрізним ворсом з дрібно-ізерунковим рапортним малюнком.

Стабільність трикотажного килима в поздовжньому напрямі досягається нитками ґрунтового ланцюжка, а в поперечному – нитками утоку, які складають каркас.

Для закріплення каркасу і зменшення слизькості трикотажного килимового покриття по підлозі на зворотний бік наносять тонкий шар розчину латексу.

У торгівельну мережу надходять трикотажні килими:

- з петельним ворсом з ниток капронових текстурованих профільованих сирових з друкованим малюнком;
- зі змішаним розрізним ворсом (вовна, волокна капрону чи лавсану) двоколірні;
- з петельним гладким і рельєфним синтетичним ворсом матованим, двоколірним, з друкованим малюнком.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Виробляють трикотажні килими на Люберецькому і Московському комбінатах. Ширина трикотажних килимів 70, 100, 150, 200 і 300 см. Довжина рулону 8–12 м і більше залежно від замовника. Часом виготовляються килими розміром 300х200; 350х250; 400х300 см.

Жаккардові трикотажні килими і килимові вироби за зовнішнім виглядом імітують класичний двополотний тканий килим, на зворотний бік якого повністю виводиться малюнок. Ці килими легкі, зручні в побуті, мають підвищену зносостійкість і гарний зовнішній вигляд. Оздоблюють малюнки рослинного, геометричного і фантазійного орнаменту. Ворсова основа пофарбована поліамідна текстурована нитка, прошивна основа – поліамідна або поліефірна нитка, уток – плівкова поліпропіленова фібрильована нитка.

Виробляють жаккардові трикотажні килими на Обухівському комбінаті.

В'язально-прошивні килимові вироби з петельним ворсом, за зовнішнім виглядом нагадують махрові тканини. Прикладом можуть служити петельні килими типу Малімо.

Вміщують 100% синтетичних ниток. В якості ворсової основи використовують поліамідну текстуровану нитку, прошивну основу складає поліефірна комплексна нитка, а уток поліпропіленова плівкова фібрильована нитка.

Петлі ворсу закріплюються в ґрунтовому підкладковому матеріалі. Каркас зміцнюють нанесенням на зворотний бік килима латексної плівки.

При такому методі виробництва досягається значна економія ворсового матеріалу, так як петлі на зворотний бік килима не виводяться.

В'язально-прошивні килимові вироби надходять в торговельну мережу тільки з петельним ворсом висотою 7 мм з ниток поліамідних текстурованих джгутових профільованих сирих і фарбованих. Можуть бути з проклеюю зворотного боку або без неї.

Голкопробивні килимові вироби (повстяні) використовуються для покриття поверхні підлоги в житлових і офісних

приміщеннях. Вони виробляються різних розмірів, маса 1 м² 1,8 кг. За оздобленням можуть бути одноі багатоколірними, гладенькими і з тисненням візерунком. Представником цих килимових виробів є «Ворсоніт».

Клеєні килимові покриття надходять у торгівельну мережу в обмеженому асортименті, залежно від способу виробництва вони бувають флоковані (ворсовий покрив утворюють за рахунок попередньо нарізних відрізків ниток довжиною 2–3 мм), типу «Даркам», «Бондакс» і ін. (ворсовий покрив килимового покриття утворюють пучки ниток або пряжі) і типу петельного «Ворсоліну» (ворсовий покрив утворений суцільними тканинами).

Флоковані вироби випускають різних форм і розмірів у вигляді килимів та різноманітних килимових виробів. За оздобленням бувають однотонні, меланжеві із вибитим малюнком. Поверхнева густина дає 2–2,2 кг/м².

Килими типу «Даркам» виробляють з розрізним ворсом висотою до 14 мм і з використанням ниток 15 кольорів.

Килимові вироби типу «Бондакс» мають ворс висотою 19–54 мм, щільність ворсових пучків 4–10 рядів на 25,4 мм. Використовуючи жаккардову машину, створюють візерункові покриття.

Вироби з ворсовим покривом з суцільних ниток типу «Ворсоліну» представляють собою килимові покриття у вигляді двохшарового рулонного матеріалу, який називають петельним ворсоліном. Для надання більшої міцності, надійності і зручності покриття, зворотний бік плівкової основи дублюють з тканиною.

Ворсолін випускають в рулонах шириною 1 м, довжиною 50 м, товщиною матеріалу 5–6 мм, висота ворсу 4 мм.

Швейні товари діляться на групи – плечовий одяг, поясний одяг, комплекти одягу, корсетні вироби, головні убори, панчішно-шкарпеткові вироби та вироби, що не належать до одягу [30].

Одяг поділяють на два *типи* [31]:

- національний;
- європейський.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За загальним призначенням одяг поділяють на:

- побутовий (домашній, повсякденний, службовий, вечірній);
- спортивний (для тенісу, для водного спорту тощо);
- спеціальний (для пожежників, для працівників с/гос-ва);
- формений (для міліції, для військовослужбовців, для провідників).

За умовами використання :

- верхній одяг;
- легкий одяг;
- білизна;
- головні убори;
- інвентар, спорядження тощо.

За сезоном:

- літній;
- зимовий;
- демісезонний;
- міжсезонний.

Для прикладу автором наведено класифікацію *верхнього жіночого одягу*. Асортимент верхнього жіночого одягу дуже різноманітний, має різноманітні класифікаційні ознаки. Загальна класифікація верхніх жіночих виробів наведена в табл. 3.19.

Таблиця 3.19

Загальна класифікація верхніх жіночих виробів

Класифікаційна ознака	Назва класифікаційних угруповань
Цільове призначення одягу	Для побутового одягу (повсякденного, урочистого, домашнього, для активного відпочинку та занять спортом)
	Для форменого одягу
	Для спортивного одягу
Волокнистий склад	Чистововняні
	Напіввовняні
	Змішані

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.19

Класифікаційна ознака	Назва класифікаційних угруповань
Вид переплетення	Головні
	Дрібновізерунчасті
	Крупновізерунчасті
	Складні
Характер обробки	Вибілені
	Гладкофарбовані
	Пістрявоткані
	Меланжеві
	Друковані
Поверхнева густина, г/м ²	Полегшені
	Легкі
	Середні
	Важкі
Призначення за групою одягу	Платтяні (креп, кашемір, платтяна, шкільна)
	Костюмні (бостон, трико, шевйот, діагональ)
	Пальтові (габардин, пальтова, плащова, діагональ)
Вид виробу	Пальто
	Півпальто
	Куртка
	Плащ
	Накидка
	Піджак
	Жакет
Вікове призначення	Для жінок молодшого віку (від 18 до 29 років)
	Для жінок середнього віку (від 30 до 44 років)
	Для жінок старшого віку (від 45 років)
Сезонність	Зимові
	Демісезонні
	Літні
	Всесезонні
Відповідність моді	Класичні
	Модні
	Гостромодні

До жіночого верхнього одягу належать *пальтові і платтяно-костюмні вироби*.

Асортимент верхнього жіночого одягу відрізняються різноманітністю силуетів, моделей.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Вироби можуть бути з рукавами звичайної довжини й укороченими, комірами різної конструкції (відкладний, стійкий, шалевий, апаш) і форми (вузький, широкий, із заго-стреними, закругленими кутами та ін.) або без них.

Одяг зі шкіри. Сьогодні користується попитом одяг зі шкіри. Узагальнена схема класифікації одягу зі шкіри представлена на рис. 3.64. [32].

За матеріалом виготовлення:

- з натуральної шкіри;
- з штучної шкіри;
- комбінований.

За функціональним призначенням:

- корсетні вироби;
- білизняні вироби;
- головні убори;
- хустково-шарфові вироби;
- рукавичні вироби.

За загальним призначенням одяг зі шкіри поділяється на:

- виробничий;
- формений одяг;
- робочий;
- спортивний;
- національний;
- спеціальний;
- санітарний;
- технологічний одяг.

За сезоном:

- літній;
- зимовий;
- демісезонний;
- усесезонний.

Класифікація непродовольчих товарів

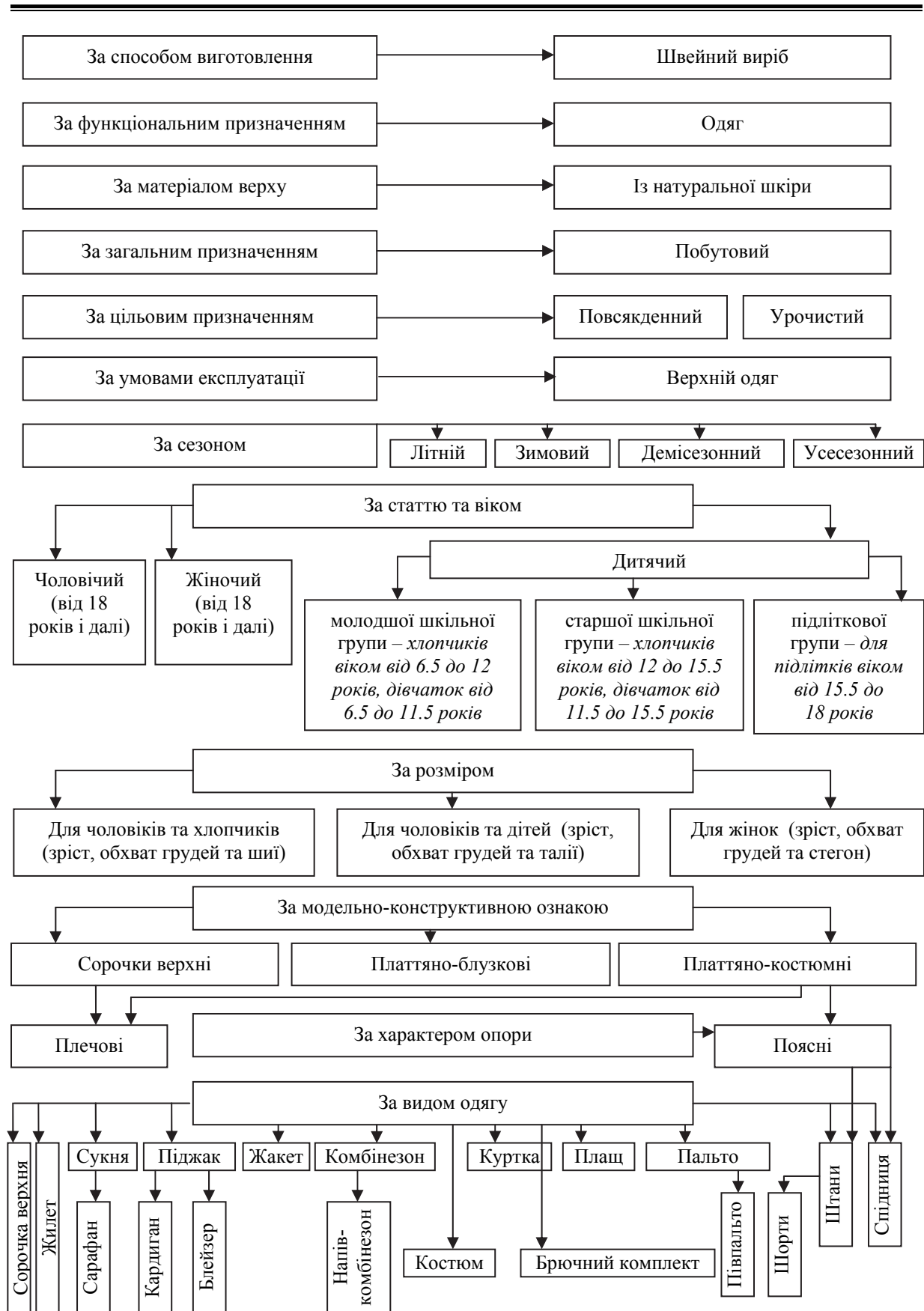

Рис. 3.64. Узагальнена схема класифікації одягу зі шкіри

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За *статтю та віком*:

- чоловічий (віком від 18 років і далі);
- жіночий (віком від 18 років і далі);
- дитячий (молодшої шкільної групи – хлопчиків віком від 6,5 до 12 років, дівчаток від 6,5 до 11,5 років; старшої шкільної групи – хлопчиків віком від 12 до 15,5 років, дівчаток від 11,5 до 15,5 років; підліткової групи – для підлітків віком від 15,5 до 18 років).

За *розміром*:

- для сорочок верхніх зазначається: зріст, обхват грудей та шиї (для чоловіків і хлопчиків);
- для платтяно-блузкових та пальтово-костюмних виробів зазначається: зріст, обхват грудей, обхват талії (для чоловіків і дітей), зріст, обхват грудей, обхват стегон (для жінок).

За *модельно-конструктивною ознакою*:

- сорочки верхні;
- платтяно-блузкові;
- пальтово-костюмні.

За *характером опори*:

- плечовий;
- поясний.

За *видом одягу*: сорочка верхня, жилет, піджак, кардиган, блейзер, сукня, сарафан, жакет, комбінезон, напівкомбінезон, куртка, блуза, плащ, пальто, півпальто, штани, шорти, спідниця, костюм, брючний комплект.

За *силуетом*:

- прямий;
- напівприлягаючий;
- вільний.

За *конструктивно-декоративним рішенням* (покроєм):

- коміра: комір-стояк, відкладний із застібкою догори та до перегину;
- борта: відрізний (у куртці, піджака, жакета – складається із трьох частин; у пальта та плаща – із чотирьох); суцільнокрійний;

Класифікація непродовольчих товарів

- рукава: вшивний (для жіночого одягу), реглан (для жіночого та чоловічого), комбінований, двошовний без додаткового поділу на дрібні частини (для піджака чоловічого);
- манжети: пришивна, суцільнокрійна;
- кишені: накладні (обшивні, необшивні), прорізні (в рамку, в рамку з клапаном, з листочкою), непрорізні, розташовані у швах або рельєфах, зовнішня, внутрішня, передня, задня, бокова;
- застібки: гудзики, тасьма-блискавка, кнопки, декоративні гачки та петлі.

За характером з'єднання деталей:

- нитковий (вручну, машинний);
- клейовий;
- комбінований.

За матеріалом для з'єднання деталей: нитки (бавовняні № 30, 40, 50; капронові 50К; армовані № 44 X; лавсанові № 33 Л, 55 Л, 90 Л); стрічка трансфер; клеї (БФ-6, ОК-2, УР-1, гумовий клей № 81, НИТИ, «Крокус»).

За обробкою деталей:

- країв коміра – обшивним швом в кант, накладним швом із закритими зрізами; накладним швом із відкритими зрізами;
- бортів – із прокладуванням тканого клейового пруга типу лейкопластиру, із прокладуванням неклеювального пруга, із закріпленням краю пілочки відповідно до клейової технології, із настрочуванням шва обшивання на підборт і пілочку, накладним швом із двома відкритими зрізами у виробках із шкіри (тонких), накладним швом із відкритим зрізом зі сторони підборту або закритим зі сторони пілочки, накладним швом із двома відкритими зрізами у виробках із шкіри (товстих), із використанням клейової технології закріплення краю борта з суцільнокроєним підбортом;
- петлів – в рамку з двома попередньо зшитими обшивками, в рамку з двома попередньо склеєними обшивками, в кант з однією суцільнокрійною обшивкою;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- застібки – на навісній петлі із смужки шкіри, на навісній петлі із шнура; на тасьмі-блискавці: обшивним швом в кант, накладним швом з закритим зрізом, накладним швом з одним закритим зрізом, накладним швом з двома відкритими зрізами, на тасьмі-блискавці із планкою: відрізнi, суцільно-кроєні;
- низу рукава – із пришиванням підкладки, настрочуванням припуску рукава на підкладку;
- низу рукава з манжетою – пришивною незамкненою, пришивною замкненою, відкладною;
- прорізної кишені з клапаном: за традиційною технологією, за клейовою технологією;
- прорізної кишені в рамку: з двома обшивками, з двома обшивками та тасьмою-блискавкою;
- прорізної кишені із листочкою: з підзором із основного матеріалу, підкладкою кишені;
- накладної кишені з підкладкою: настрочуванням на основну деталь разом із верхом кишені, настрочуванням на основну деталь; обшиванням;
- клапана – обшивним швом у кантів; накладним швом з одинарним або двома відкритими зрізами;
- поясу – зшивний: із розпрасованим швом, із розпрасованим зшивним швом та оздоблювальною стрічкою, із запрасованим зшивним швом; з обробкою одного краю накладним швом з закритими зрізами та оздоблювальною стрічкою; з обробкою країв зрізу накладним швом з закритими зрізами; зшивного із запрасованим зшивним швом і оздоблювальною стрічкою;
- хомутика – шов у підгин із відкритими зрізами; накладним швом з одним закритим зрізом .

За матеріалом підкладки: тканина, натуральне та штучне хутро.

Корсетні вироби. До корсетних виробів відносять швейні або трикотажні вироби, що одягаються безпосередньо на тіло для формування й підтримки його окремих частин

та (або) для підтримання панчіх. За рахунок деформації м'яких тканин тіла ці вироби поліпшують форму та положення грудних залоз, зменшують випуклість живота, формують плавні силуетні лінії фігури в цілому, тим самим підкреслюють красу природніх форм. Крім жіночих корсетних виробів, існують також бандажі та коректори постави (реклінатори), які використовують для лікування та(або) профілактики порушень постави у дорослих (чоловіків і жінок) та у дітей (рис. 3.65) [33].

За *способом виготовлення* корсетні вироби віднесено до швейних або трикотажних виробів.

За *умовами експлуатації* – до білизняних виробів.

За *функціональним призначенням* із класу білизняних виробів виділені корсетні вироби.

За *загальним призначенням* корсетні вироби поділяють на:

- побутові;
- лікувального призначення. Лікувальні складають особливий підклас виробів, які призначені для лікування окремих ділянок стовбура у дорослих (чоловіків, жінок) та дітей. До них відносять коректори постави, корсети: грудні, попереково-крижові та інше.

За *цільовим призначенням* побутові корсетні вироби поділяють на:

- вироби загального призначення;
- спеціального призначення. Вироби спеціального призначення – це вироби для вагітних та матерів-годувальниць; для жінок з хворобами грудних залоз; вироби для профілактики порушень постави у жінок.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

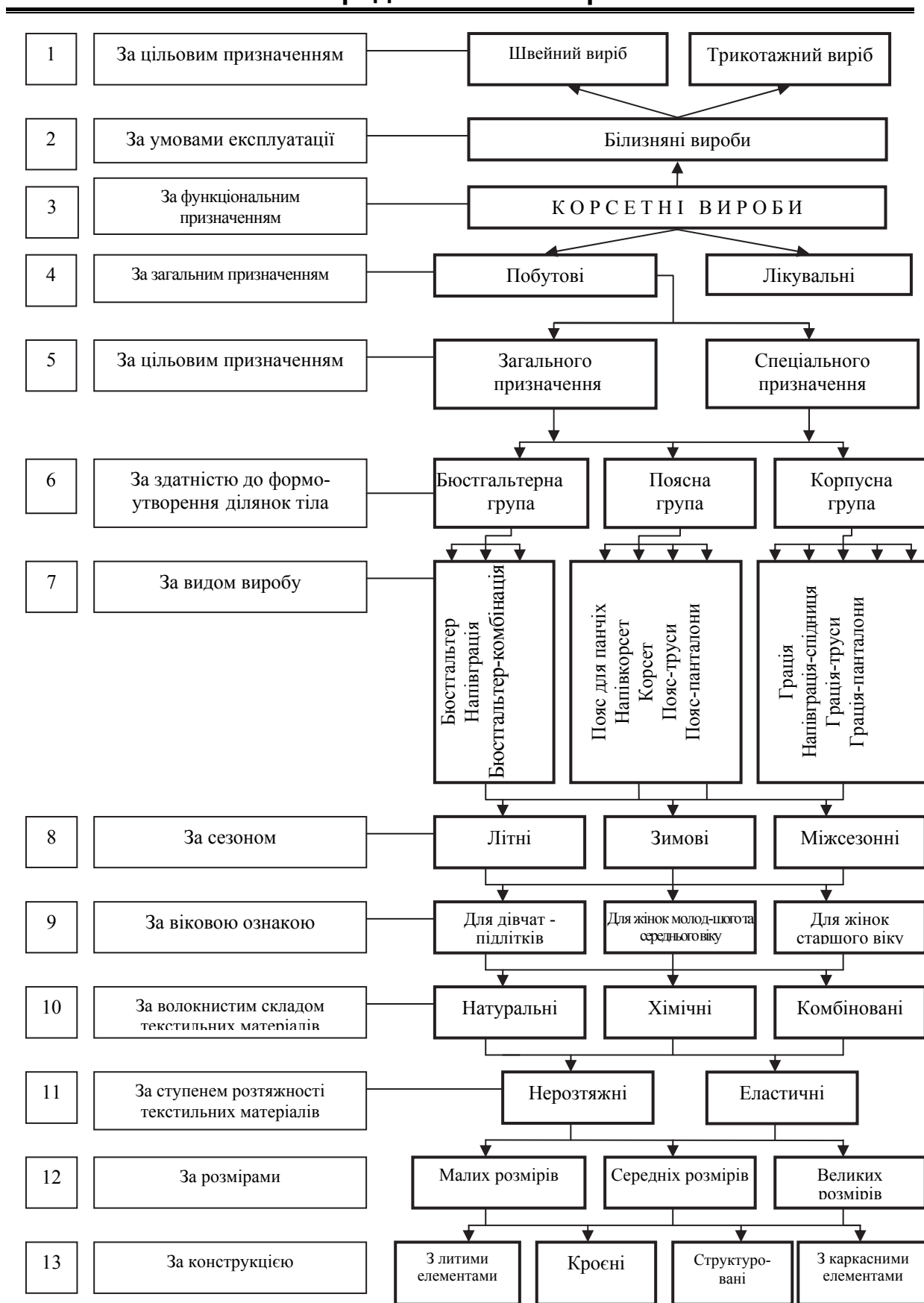

Рис. 3.65. Узагальнена класифікація корсетних виробів

Класифікація непродовольчих товарів

За здатністю до формоутворення ділянок тіла виробу поділяють на групи:

- бюстгальтерну;
- поясну;
- корпусну.

За видами виробів:

- до бюстгальтерної групи відносять бюстгальтер, бюстгальтер-комбінацію, напівграцію;
- до поясної – пояс для панчів, напівкорсет, корсет, пояс-труси, пояс-панталони;
- до корпусної групи – грацію, напівграцію-спідницю, грацію-труси, грацію-панталони.

За сезоном корсетні вироби поділяють на літні, зимові та міжсезонні.

За віковою ознакою – для дівчат-підлітків, для жінок молодшої та середньої вікових груп, для жінок старшого віку.

За волокнистим складом текстильних матеріалів – із натуральних (бавовняних, льняних, шовкових); хімічних (штучних та синтетичних) тканин; тканин з комбінованих матеріалів, в т. р. з еластичних;

За ступенем розтяжності текстильних матеріалів – із нерозтяжних та еластичних матеріалів.

За конструкцією – кроєними, литими, структурованими елементами, з додатковими каркасними елементами.

За розмірами – малих, середніх та великих розмірів.

Столова білизна. Автором запропонована класифікація столової білизни. В класифікації столової білизни враховується важливість призначення, сировина та матеріали, з яких виготовляють вироби, спосіб обробки, види продукції тощо.

Класифікація столової білизни зображена на рис. 3.66.

За загальним призначенням столова білизна поділяється на:

- столову білизну для ресторанного господарства;
- столову білизну для побутового використання.

Столова білизна ресторанного господарства використовується для декорування, створення затишку та приємної атмосфери, надання приміщенню певного стилю.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.66. Класифікація столової білизни

Столова білизна побутового призначення використовується для створення затишку та комфорту в оселі, а також теплої і доброзичливої атмосфери під час званого обіду.

За *цільовим призначенням* столова білизна поділяється на:

- святкову;
- повсякденну.

Святкова столова білизна використовується для прикрашання урочистих подій (весіль, банкетів, ювілеїв, днів народження, домашніх чи корпоративних свят тощо). Повсякденна столова білизна дещо простіша, вона має бути зносостійкою та з помірним використанням оздоблення чи прикрас.

Скатертини за *призначенням* поділяються на:

- столові;
- чайні;
- декоративні.

Рушники за *призначенням* поділяються на:

- лицьові;
- господарські;
- купальні.

За *використанням сировини* та матеріалів столова білизна виготовляється з:

- бавовняних;
- лляних;
- шовкових;
- синтетичних тканин та їх поєднань.

За *способом обробки* столова білизна буває: відварена, вибілена, напівбіла, фарбована, пістрявотканна (з малюнком в клітинку, з каймою тощо), гладкофарбована, кислована, вибивна, сурова.

За *видами*: скатертини, серветки, рушники, чохла, сети, наперони, спіднички, фартушки, прихватки, ковпаки для чайників й кавників («грілки»), коробочки для яєць (служать для зберігання яєць до сніданку теплими), вставки в хлібну корзинку тощо.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Постільна білизна. Згідно ДСТУ 3119-95 «Білизна постільна. Загальні технічні умови» [34] білизна класифікується на такі *види*:

- підковдри;
- простирадла;
- наволочки верхні та подушки;
- наволочки нижні та подушки;
- наволочки та матраци.

Підковдри за *цільовим призначення* поділяються на

- дитячі;
- підліткові;
- полуторні;
- подвійні.

Враховуючи сучасний асортимент постільних виробів, вважаємо за доцільне ввести ще одну характеристику підковдр – європейські (розміром 2000x2200 мм).

Підковдри виготовляють за *формою*:

- з бортиками;
- з вирізом у центрі із зовнішнього боку;
- закриті без вирізу;
- закриті з формою типу «щілина» (без вирізу та без застібки).

Простирадла поділяються за *цільовим призначенням*:

- дитячі;
- підліткові;
- одинарні;
- полуторні;
- подвійні.

Піряно-пухові вироби. Відомо, що пір'яно-пухова сировина – це оперення, одержане після обскубування забитої чи живої птиці. Пір'я – це сукупність пір'їн на тілі птаха, а перо – це рогове нашкірне утворення з порожнистим стрижнем і легкими пухнастими відростками з обох боків, яке вкриває більшу частину тіла птахів. Пух – дрібне ніжне пір'я на тілі птаха.

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація пір'яно-пухової сировини наведено на рис. 3.67 [35].

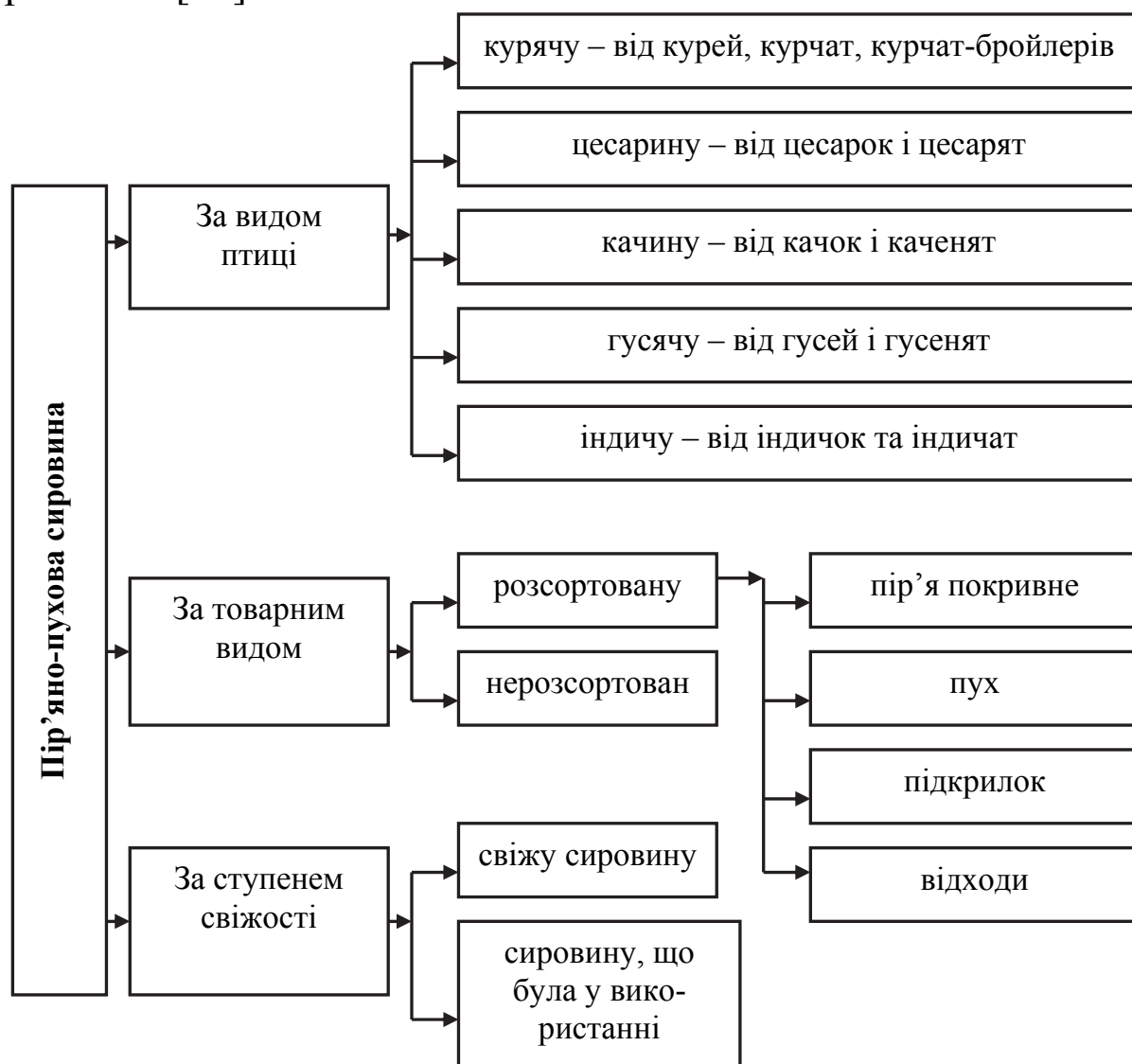

Рис. 3.67. Класифікація пір'яно-пухової сировини

Окрім того, покривне пір'я розрізняють за *розмірами*:

- дрібне пір'я: куряче – довжиною до 25 мм включно, гусяче та качине – до 35 мм включно;
- середнє пір'я: куряче – довжиною понад 25 мм до 85 мм включно, гусяче та качине – понад 35 мм до 95 мм включно;
- крупне пір'я: куряче – довжиною понад 85 мм, качине і гусяче – понад 95 мм.

3.11. Картон та папір і вироби з них

Папір – капілярно-пористий матеріал, що складається переважно з целюлозних рослинних волокон, попередньо розмелених, відповідним чином підготовлених і зв’язаних між собою силами поверхневого зчеплення під час проходження необхідних стадій технологічного процесу його виготовлення у вигляді рулонів або листів.

Картон відрізняється від паперу лише більшою масою площі (1м^2), товщиною, механічною міцністю і жорсткістю; виготовляється в рулонах і листах; застосовується в різних галузях економіки та для виробництва тари [36].

Світова паперова промисловість виготовляє понад 600 видів паперу й картону, які мають різні властивості і широке застосування в багатьох галузях економіки.

За прийнятою класифікацією увесь асортимент паперу ділиться на такі основні класи (табл. 3.20) [37].

Таблиця 3.20

Основні класи паперу

Класи паперу	Види паперу
Папір для друку	Газетний типографський, офсетний, літографський, для глибокого друку, картографічний, офісний
Папір для писання	Поштовий для конвертів, зошитів тощо
Канцелярсько-малювальний	Малювальний, для креслення, для креслення прозорий, калька
Електроізоляційні види паперу	Конденсаторний, електролітичний, телефонний, кабельний
Всмоктувальні види паперу	Лабораторний, фільтрувальний для очищення та стабілізації якості нафтопродуктів, основа для отримання пергаменту і фібри, папір для санітарно-гігієнічних виробів
Папір для апаратів і приладів	Перфокартковий, для електронно-обчислювальної техніки, для апаратів і приладів телеграфний, телеграфна стрічка
Світлочутливі види паперу	Фотопідкладка, світлочутливий для світлокопій

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.20

Класи паперу	Види паперу
Папір-основа для перевідного друку	Копіювальний, перевідний, для трафаретної декалькоманії
Папір пакувальний і обгортковий	Мішковий, для сірників, основа для парафінування, ламінування, каширкування, для упакування харчових продуктів і промислових товарів
Папір промислово-технічного призначення	Наждачний, для пряжі, патронний, основа для облицювальних матеріалів тощо
Сигаретний	Мундштучний, папіросний, для паління тощо

Однак, така класифікація паперу може уточнюватися, особливо нині, коли розробляються і впроваджуються нові види паперу й вироби на його основі.

Картон *залежно від умов формування* поділяється на одношаровий і багатшаровий (що складається із двох і більше елементарних шарів, отриманих на одній або декількох сітках папероробної машини і з'єднаних між собою в один лист за допомогою міжволоконних зв'язків).

Картон буває листовий і рулонний у вигляді нескінченного картонного полотна. З рулонного картону можуть бути отримані склеєні види картону шляхом з'єднання двох і більше шарів рулонного картону-основи.

Відповідно до класифікатора промислової і сільськогосподарської продукції підклас картону залежно від його *призначення* поділяють на групи (табл. 3.21).

Таблиця 3.21

Основні класи картону

Класи картону	Вид, призначення
Таропакувальний	Для плоских шарів гофрованого картону, коробковий, хром-ерзац, для упакування сипких харчових продуктів, сірниковий
Картон для легкої і поліграфічної галузей промисловості	Палітурний, квитковий, галантерейний, для білових виробів, валізний, околичковий, для пивних кружок, шкірокартон (взуттєвий), устілковий тощо

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.21

Класи картону	Вид, призначення
Картон технічний різного призначення	Електроізоляційний, для радіоприймачів, плити деревно-волоконні, для домашніх холодильників, ущільнювальний, калібрований; виготовляється товщиною від 0,5 до 8 мм
Картон будівельно-покрівельний	Для термоізоляції, облицювальний, руберойдовий
Картон фільтрувальний	Для фільтрації і очищення вин, пива, мінеральної води, безалкогольних напоїв, лікєро-горілчаних виробів, соків, дизельного пального, повітря, води, олії тощо
Картон для автомобільної промисловості	Водостійкий, термоізоляційний, оббивний, тепло-звукоізоляційний
Картон-хромерзац	Тип тришарового картону коробкового для виготовлення дрібної тари. Покрівельний шар – білена целюлоза, нижній з деревної маси, а внутрішній із суміші целюлози, деревної маси і макулатури
Картон крафт-лайнєр	Багатошаровий картон для ящикової тари. Виготовляється із сульфатної небіленої целюлози

Далі автори пропонують удосконалену класифікацію паперу для друку. У зв'язку з модифікацією способів друкування, використанням сучасного поліграфічного обладнання і, відповідно, новими вимогами, що висувають споживачі до властивостей друкованої продукції, останніми роками асортимент *паперу для друку* зазнав суттєвих змін. Відсутність науково обґрунтованої класифікації значно обмежує можливості широкого вивчення властивостей нових видів паперу, ускладнює встановлення логічного взаємозв'язку між окремими групами і видами. Особливої гостроти ця проблема набула у зв'язку з появою на ринку України різноманітного асортименту матеріалів для друкування поліграфічної продукції зарубіжного виробництва, які займають більше 50% у структурі імпорту паперу [37].

Відповідно до класифікації, що застосовується в целюлозно-паперовій промисловості, папір традиційно поділяють за призначенням на 9 груп:

Класифікація непродовольчих товарів

- папір для друку;
- оздоблювальний;
- для писання;
- для креслення й малювання;
- електротехнічний;
- пакувальний та обгортковий;
- світлочутливий,
- для виготовлення цигарок і сигарет;
- вбирний та технічно-промисловий папір різного призначення.

Кожна група об'єднує види паперу, які відрізняються між собою волокнистим складом, масою 1 м^2 , кількістю наповнювача, ступенем проклеювання та іншими показниками (дод. К, рис. К1).

Папір для друку визначається як папір для друкування видавничої продукції, який включає такі види:

- газетний;
- типографський;
- тонкий типографський;
- офсетний;
- для глибокого друку;
- картографічний;
- документний;
- обкладинковий;
- етикетковий;
- титульний тощо.

Недосконалим, вважаємо, у цій класифікації є те, що види паперу визначені як за сферою застосування (наприклад, газетний, етикетковий), так і за способом друку (наприклад, офсетний, типографський).

Критеріями визначення більшості видів паперу є ступінь проклеювання і зольність, у деяких випадках – склад та інші показники (табл. 3.22) [36].

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.22

Характеристика основних видів паперу для друку

Вид паперу	Характеристика відповідно до ДСТУ 2101-92 [2]
Газетний	Непроклеєний малозольний папір із переважним вмістом деревної маси для друкування газет
Типографський	Слобопроклеєний середньозольний або підвищеної зольності папір для друкування високим друком
Офсетний	Проклеєний середньозольний папір з обмеженою деформацією після зволоження для друкування видань способом офсетного друку
Для глибокого друку	Слобопроклеєний папір підвищеної зольності з рівною зімкненою порошнею для друкування видань способом глибокого друку
Картографічний	Вологоміцний сильнопроклеєний папір із низькою лінійною та залишковою деформацією після зволоження для друкування картографічних видань
Документний	Довговічний сильнопроклеєний папір із водяними знаками або без них для виготовлення документів
Етикетковий	Проклеєний папір однобічно пігментований або з однобічною гладкістю для друкування багатоколірних етикеток або друкарським способом із наступним їх обробленням

Разом з тим, більшість зарубіжних виробників при визначенні виду паперу роблять акцент на *волокнистому складі*, а уже потім визначають деякі найбільш важливі показники. Так, наприклад, офсетний папір, згідно з вітчизняними стандартами, визначається як проклеєний середньозольний папір з обмеженою деформацією після зволоження, а зарубіжні виробники визначають його як папір без поверхневого покриття, який виготовлений з чистоцелюлозного волокна або із вмістом деревної маси, що характеризується високою стійкістю до деформації під впливом вологи. У той же час, більшість зарубіжних виробників під терміном «папір для офсетного друку» розуміють також і крейдований папір, незважаючи на те, що офсетний папір виготовляється без поверхневого покриття [38].

Класифікації *паперу для друку* в різних країнах мають свої особливості. Основною відмінною ознакою паперу

і картону є маса – 1 м^2 . Відповідно до державних стандартів, папір – це виріб з масою до 250 г/м^2 , картон – вище 250 г/м^2 . Разом з тим, за міжнародними стандартами у більшості зарубіжних країн папером вважають виріб з масою до 225 г/м^2 , а картоном – вище 225 г/м^2 .

Проте і цей поділ умовний, з огляду на те, що деякі виробни масою нижче 225 г/м^2 називають «картон», а виробни масою вище 225 г/м^2 – «папір». Наприклад, у Німеччині користуються таким поділом: папір – від 7 до 150 г/м^2 ; картон – від 250 до 450 г/м^2 . У Швейцарії таким: папір – до 150 г/м^2 ; картон – від 160 до 700 г/м^2 . Деякі зарубіжні виробники пропонують класифікувати папір за масою 1 м^2 , за товщиною та щільністю на тонкий, щільний, пухкий (1-, 2-, 3-кратного об'єму). Саме тому, вважаємо, що під час замовлення паперу слід оперувати його масою і властивостями, а не лише визначеннями: папір чи картон [37].

Для поліграфістів найбільш важливою ознакою класифікації паперу для друку є *спосіб друку*, для якого він призначений. Проведений аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що за цією ознакою папір поділяють на 2 групи:

- з використанням друкарської форми (високий, плоский, глибокий, трафаретний);
- без використання друкарської форми (електрофотографічний, електростатичний, струменевий, термографічний тощо).

Важливим є поділ паперу за *наявністю покриття*:

- натуральний (без покриттів);
- із поверхневими покриттями (пігментований, крейдований);
- спеціальний (металізований, лакований, ламінований, парафіновий тощо).

Значний вплив на поверхневі властивості паперу для друку має характер його поверхневого оздоблення. Застосуванням різних видів каландрів визначають, яким буде папір: матовим, з лиском або тисненням (імітує різноманітні

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

нестандартні поверхні). Якщо поверхня виходить гладкою з обох боків, то такий папір називають папером машинної гладкості. Матовий папір проходить лише машинне каландрування (каландр знаходиться на папероробній машині). За необхідності папір додатково обробляють на суперкаландрі (каландрований або суперкаландрований) [37].

У світовій практиці отримала розповсюдження класифікація паперу для друку *залежно від виду продукції, для якої він призначений*.

Більшість виробників виділяють такі групи:

- газетний;
- книжково-журнальний;
- спеціальний;
- крейдований (пігментований) папір – слід зазначити, що ця група виділена не за призначенням, а за наявністю покриття.

Одним з найбільш розповсюджених видів паперової продукції, що виготовляється у світі в обсягах до 20% від випуску всіх видів паперу і картону, є газетний папір. Зарубіжні виробники в асортименті газетного паперу виділяють наступні підвиди:

- MF (Machine Finished) – матовий папір машинної гладкості для високого й офсетного друку;
- MFS (Machine Finished Speciality) – папір зі спеціальною обробкою, призначений для офсетного друку із застосуванням фарб як «heat-set» («гарячих»), так і «cold-set» («холодних»);
- TDP (Telephone Directory Paper) – папір, призначений для офсетного або високого друку телефонних та адресних довідників, з поверхнею MF або MFS, білий чи кольоровий.

Отже, при розподілі газетного паперу на підвиди зарубіжні виробники основними ознаками вважають *склад та характер обробки поверхні*.

Особливе місце в асортименті сучасних видів паперу для друку займає група спеціального паперу, який включає:

- папір документний;

Класифікація непродовольчих товарів

- картографічний;
- офісний;
- самоклеючий;
- самокопіювальний;
- для оформлення (форзацний, для обкладинок, декоративний);
- папір для реклами, банкнот, з водяними знаками, а також види паперу, що використовують для друку без друкарської форми – для електрофотографії, термографії, іонографії тощо.

Важливе практичне значення для спеціалістів паперової промисловості і поліграфістів має розподіл паперу для друку *залежно від технологічних процесів виробництва*. У цьому випадку класифікаційними ознаками є фактори, від яких найбільше залежать основні властивості паперу конкретного призначення: *склад за волокном, способи поверхневої обробки та оздоблення*. На перший погляд це ознаки, які не завжди важливі для споживачів, для яких визначальним фактором вибору паперу є ціна і якість. Разом з тим, у деяких випадках важливо знати співвідношення в папері целюлози і деревної маси, або врахувати наявність у складі макулатури. Залежно від виду поверхневої обробки та оздоблення, друкарські та експлуатаційні властивості можуть суттєво відрізнятися. Технологічні ознаки теж поєднуються по різному.

За волокнистим складом папір поділяють на 4 групи:

- чистоцелюлозний;
- із вмістом деревної маси;
- із вмістом макулатури;
- з використанням недеревної сировини.

За європейською класифікацією виділяють такі підвиди чистоцелюлозного бездеревного паперу (Wood free) (табл. 3.23):

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.23

Підвиди чистоцелюлозного паперу згідно з європейською класифікацією

Назва паперу	Визначення
WF/HWC (Woodfree/Heavy Weight Coated)	З двобічним тришаровим (трикратним) покриттям, матовий або з лиском
WF/MWC (Woodfree/Medium Weight Coated)	З двобічним двошаровим покриттям, матовий або з лиском
WF/LoWC (Woodfree/Low Weight Coated)	З двобічним одношаровим покриттям, матовий або з лиском
WF/MFC (Woodfree/Machine Finished Coated)	З двобічним одношаровим покриттям, машинної гладкості, матовий
WF/MF (Woodfree/Machine Finished)	Без покриття, машинної гладкості

До паперу зі значним вмістом деревної маси відносять найтонші види паперу (у діапазоні 45–51 г/м²), які застосовуються головним чином для друкування газет.

За європейською класифікацією виділяють такі підвиди паперу із вмістом деревної маси (табл. 3.24):

Таблиця 3.24

Підвиди паперу із вмістом деревної маси згідно з європейською класифікацією

Підвиди паперу	Визначення
SC (Supercalandered)	Суперкаландрований (високосатинований) деревний папір марок: SCR (Rotogravure) – для глибокого друку; SCO (Offset) – офсетний; SC/S – спеціальний для друкування каталогів; SC Matt – матовий; SCA, SCA+, SCB і SCC – з поверхневим проклеюванням для офсетного друку
MFC (Machine Finished Coated)	З двобічним одношаровим покриттям, матовий, призначений для офсетного друку
FCO (Film Coated Offset)	Із спеціальним покриттям, призначений для офсетного друку
ULWC (Lightweight Coated)	Супернизькограматурний папір з покриттям, деревний, марки ULWCR – для глибокого друку і марки ULWCO – для офсетного друку, матовий з лиском

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.24

Підвиди паперу	Визначення
LWC	Низькограматурний папір з покриттям, деревний, марки LWCO – для офсетного друку і марки LWCR – для глибокого друку, матовий або з лиском
MWC (Medium Weight Coated)	Деревний папір із двошаровим покриттям, матовий або з лиском для офсетного друку
WSOP (Web Sized Offset Paper)	Деревний папір з поверхневим проклеюванням, подібний до офсетного друкарського паперу SCA, але спеціальної композиції

За ступенем проклеювання папір для друку поділяють на:

- сильнопроклеєний;
- проклеєний;
- слабопроклеєний;
- непроклеєний.

За вмістом масової частки золи папір для друку поділяють на такі групи:

- папір малозольний (із зольністю до 5%) – газетний та інші види паперу, де важливо зберегти механічну міцність;
- папір середньої зольності (із зольністю від 5 до 15%) – офсетний та деякі види паперу для друку;
- папір високозольний (із зольністю понад 15%) – типографський та інші види паперу, де важливо мати високі непрозорість та друкарські властивості. Вміст наповнювачів у них високий, але не повинен бути більше 25–30%.

Основною класифікацією для працівника митного органу при оформленні паперу, що переміщується через митний кордон України, є класифікація паперу згідно з УКТЗЕД. Основними ознаками для забезпечення ідентифікації паперу для друку при встановленні коду за УКТЗЕД є *маса 1 м², вміст волокон, вид обробки та форма виготовлення.*

На основі проведеного аналізу пропонується класифікація паперу для друку за різними ознаками (табл. 3.25).

Користуючись цією класифікацією, можна ідентифікувати більшість представлених на ринку видів та марок паперу для друку. Також слід зазначити, що кожен вид паперу може мати свої додаткові ознаки класифікації. Для книжкового паперу пропонуємо виділити таку ознаку як пухкість, для крейдованого – кількість боків і шарів крейсування [37].

Це стосується й офісного паперу, який складає досить питому вагу в асортименті друкарських видів паперу.

На сьогодні під «папером для офісу» розуміють декілька видів паперу різного призначення:

- для фіксування;
- для розмноження;
- для передачі й збереження інформації.

Виділяють 2 великі групи паперу – без покриттів та зі спеціальними покриттями. Зарубіжні виробники поділяють офісний папір на класи (А, В, С) та підкласи (А+, А++, В+, С+), при цьому основними критеріями поділу обрано показники властивостей (білість, непрозорість, щільність) і ціна [37].

Так, до класу «С» відносять найбільш економічний папір з мінімально необхідними параметрами білості (92–94%) та непрозорості (не більше 89%). Цей клас паперу є найбільш популярним в Україні завдяки низькій оптовій ціні. Він призначений для великих об'ємів копіювання та друкування документів з невисокими вимогами до якості. Цей папір не рекомендується використовувати для струменевих і кольорових принтерів.

Отже, на основі аналізу сучасного асортименту паперу визначені основні ознаки класифікації паперу для друку, серед яких найбільш важливими є – сфера застосування, спосіб друку, волокнистий склад, наявність покриттів, поверхневе оздоблення, маса 1 м² тощо.

Потребує розроблення класифікація спеціальних друкарських видів паперу та паперу без друкарської форми. Подальший розвиток науки і техніки в напрямі поліпшення

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

властивостей, пошук оптимальних варіантів систематизації товарної продукції можуть внести в розглянуту класифікацію відповідні корективи.

Виготовлення виробів санітарно-гігієнічного призначення на основі напівфабрикатів целюлозно-паперової промисловості зазнало у світі досить значного розвитку, тому автори пропонують удосконалену класифікацію даного виду паперу. Вироби на основі целюлози та деревної маси не поступаються за споживними властивостями аналогічним виробам з нетканих матеріалів (текстиль, бавовна, хімічні волокна). З появою нових видів і специфічних властивостей паперової продукції санітарно-гігієнічного призначення та, відповідно, розширенням асортименту, змінювалася і їх класифікація.

Багато науковців скеровували свої дослідження на виявлення й вивчення нових властивостей санітарно-гігієнічних виробів, що зумовлювало зміни класифікаційних ознак. Російські вчені М.В. Фролов та В.А. Горбушин як головний класифікаційний критерій виділили *вид волокнистої сировини* [39]. За їх класифікацією санітарно-побутові вироби поділялися на дві групи:

- вироби з паперу, отриманого переважно з коротких рослинних волокон (целюлозних);
- вироби, виготовлені з довгих хімічних і натуральних волокон (неткані матеріали санітарно-гігієнічного призначення).

Багато труднощів при виробництві, ідентифікації, експортуванні та імпортуванні паперової продукції санітарно-гігієнічного призначення створює відсутність чіткої уніфікованої класифікації.

На основі аналізу сучасного асортименту нами було визначено основні класифікаційні ознаки паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення.

З паперу для виробів санітарно-гігієнічного призначення випускається великий асортименти виробів, призначених для забезпечення життєдіяльності людини. Основними *видами* є туалетний папір; серветки (столові, сервірувальні, косметичні

Класифікація непродовольчих товарів

для зняття макіяжу, гігієни людини, із просоченням – антисептичні, освіжаючі, гігієнічні та інші); рушники (для обличчя й рук, кухонні); носові хустинки; скатертини й інші види виробів, аналогічні перерахованим за своїм функціональним призначенням [40].

Так як сучасний асортимент паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення досить широкий і включає десятки видів, пропонуємо визначити наступні класифікаційні ознаки даних виробів (табл. 3.26; дод. К):

- сфера застосування;
- призначення;
- вид основної сировини;
- статеві-вікове призначення;
- наявність гільзи;
- цінова категорія;
- кількість паперових шарів;
- наявність крепування;
- наявність барвників та ароматизаторів;
- наявність перфорації;
- розмір та довжина паперового полотна;
- ступінь вбираючої здатності і вологостійкості;
- вид упакування (дод. Б, табл. Б7).

Поряд із загальними ознаками, виділяють специфічні – бактерицидні та біоцидні властивості виробів, наявність лікувальних властивостей (просочення витяжками лікарських рослин чи іншими речовинами).

Залежно від сфери застосування (призначення), вироби санітарно-гігієнічного призначення доцільно поділяти на дві групи: для особистого (consumer tissue / at home (АН) та комерційного використання (tissue for bulk consumers / away from home (AFH)).

Таблиця 3.26

Класифікація виробів санітарно-гігієнічного призначення

Ознаки класифікації	Серветки	Рушники	Скатертини	Носові хустинки	Туалетний папір
Призначення (у т. ч. статево-вікове)	Столові, сервірувальні, косметичні, антисептичні	Кухонні, для рук та обличчя	–	Для дітей і дорослих	Для дітей і дорослих
Вид сировини	Ц	Ц, М	Ц	Ц	Ц, М
Кількість шарів	Ош, Бш	Ош, Бш	Ош	Ош, Бш	Ош, Бш
Конструктивні особливості	В аркушах	В аркушах, ролеві	В аркушах, ролеві	В аркушах	В аркушах, ролевий
Цінові категорії	«Економ», «Стандарт», «Преміум»	«Економ», «Стандарт», «Преміум»	«Стандарт», «Преміум»	«Стандарт», «Преміум»	«Економ», «Стандарт», «Преміум»
Вид оздоблення	Б, К, А, нА, Кр,	Б, К, Кр, Пф	Б, К, нА, нКр, Пф	Б, А, нА, нКр, Пф	Б, К, А, нА, Кр, Пф
Розмір, см	33х33, 25х25	23х31	120х200	21.5х220, 190х200	–
Пакування	10, 20, 50, 100 шт. в упаковці	Рулони по 2, 4, 8 шт, пачки по 100, 200 аркушів	По 1, 2, 3 та більше шт. в упаковці	По 10, 15 шт в упаковці	Індивідуальне пакування, по 2, 4, 8, 16 шт. в упаковці

Класифікація непродовольчих товарів

До групи продукції особистого використання відносяться туалетний папір, паперові рушники, серветки, носові хустинки, паперові скатертини тощо. Продукція комерційного використання – туалетний папір і паперові рушники для використання в офісах, підприємствах громадського харчування, школах. За обсягами використання у світі домінує сегмент продукції для особистого споживання (близько 82%) порівняно з продукцією для комерційного споживання (18%).

Також кожен вид виробів санітарно-гігієнічного призначення за *призначенням* поділяється на підвиди. Особливу групу виробів з паперу санітарно-гігієнічного призначення становлять спеціальні вироби, які використовуються в медичній практиці. Це комплектуючі вироби стерильних акушерських і хірургічних комплектів, захисні простирадла, підстилки для догляду за хворими, офтальмологічні серветки, серветки для догляду за дитиною, для обробки ран, одноразові медичні халати, вбираючий медичний папір і т.п.

За *сировиною* вироби класифікують на вироби виготовлені з первинної сировини, целюлози (Ц) та з вторинної – макулатури (М) [40].

За *статево-віковим* призначенням виділяють паперову продукцію санітарно-гігієнічного призначення для дорослих та для дітей. Цей розподіл зумовлений перш за все особливостями сировини, що використовується у виробництві та оздобленні продукції. Для продукції дитячого асортименту зазвичай використовують целюлозні сировинні матеріали, до композиції не вводять ароматизатори, барвники та інші наповнювачі, що можуть спричиняти алергічні прояви. Пакування такої продукції, як правило, має відповідне оздоблення.

Наступною ознакою класифікації є *конструктивні особливості виробів*. Залежно від наявності гільзи, паперова санітарно-гігієнічна продукція поділяється на ролеву (рулончики туалетного паперу, ролеві паперові рушники) та неролеві вироби (серветки, паперові носові хустинки, паперові скатертини).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За економічними критеріями паперову продукцію поділяють на три основні категорії: «Економ», «Стандарт» (середня цінова група) та «Де Люкс» або «Преміум» (високоякісна дорога продукція). Якість сировини, кількість паперових шарів, технологія виготовлення – все це впливає на позиціонування бренду, під яким продається товар.

За кількістю паперових шарів продукція санітарно-гігієнічного призначення поділяється на одно- (Ош) та багатошарову (Бш).

За наявністю крепування, продукцію варто поділити на крепову (Кр) та некреповану (нКр). За кольором – біла (вибілена) (Б), природного кольору паперової маси та забарвлена в різні кольори (К); за наявністю ароматизаторів – ароматизована (А) та неароматизована (нА). Такі види виробів як туалетний папір, ролеві паперові рушники можуть мати перфорацію (Пф).

Також суттєвою ознакою даної продукції є *розмір паперового полотна* (серветки, скатертини, простирадла) чи *розмір паперового рулончика* (туалетний папір, ролеві рушники, ролеві скатертини та ін.). Наприклад, серветки виготовляють 33x33, 25x25 см, рушники – 23x31, скатертини 120x200 см та інших форматів.

Для деяких паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення, таких як туалетний папір, паперові рушники, серветки та носові хустинки важливу роль відіграє *вбираюча здатність*, що також є важливою класифікаційною ознакою. Вироби можуть мати як відмінну, високу, середню, так і низьку вбираючу здатність.

За *видом пакування* продукцію санітарно-гігієнічного призначення варто поділяти на одиничну та упаковану по декілька штук (по 2, 4, 8, 10 і більше) [40].

Таким чином, всі класифікаційні ознаки є доцільними, змістовними та повними з товарознавчої точки зору. Тому для підвищення конкурентоспроможності та задоволення вимог споживачів даної продукції вітчизняним виробникам необхідно враховувати їх повній мірі при формуванні асортименту виробів санітарно-гігієнічного призначення.

3.12. Шкільно-письмові та канцелярські товари

Група шкільно-письмових товарів об'єднує широкий асортимент виробів (Додаток М), які за *призначенням* поділяють на приладдя для письма, креслення, малювання та шкільні товари (рис. 3.68).

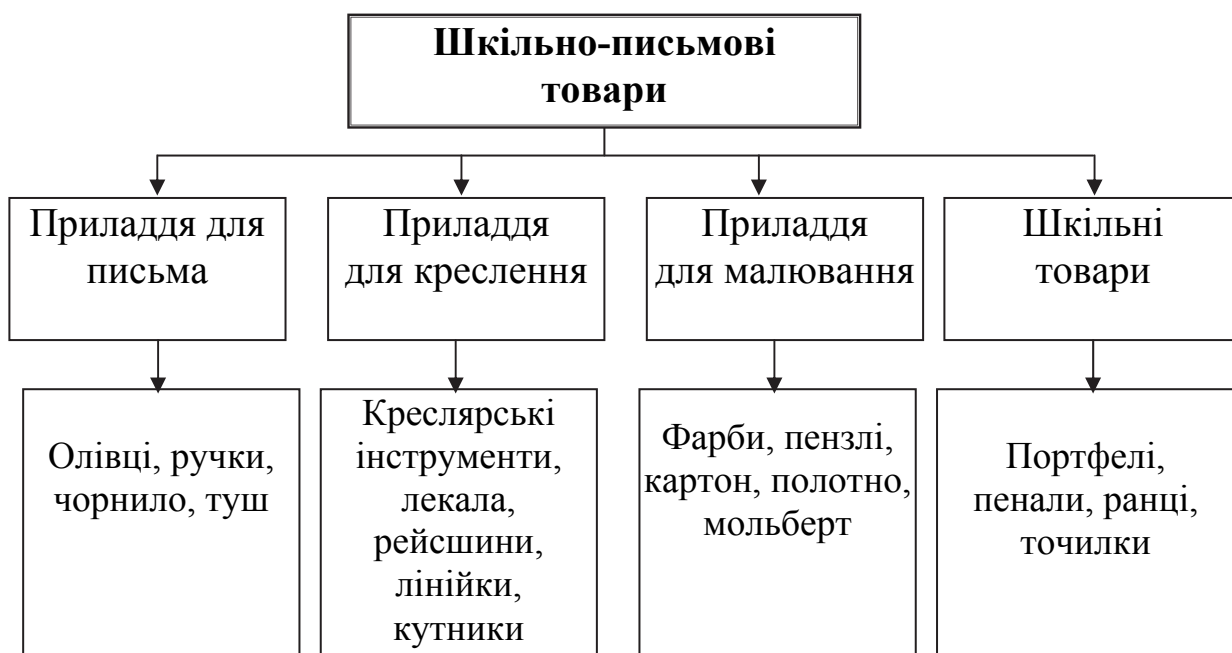

Рис. 3.68. Класифікація шкільно-письмових товарів

До приладдя для письма відносять олівці, ручки, пера, пишучі вузли та балончики для чорнил, комплекти та приладдя для писання, чорнило, туш.

Олівці класифікують залежно від *особливостей конструкції, матеріалу виготовлення, ступеня твердості та кольору стержня, форми і діаметра олівця*.

За *особливостями конструкції* олівці поділяють на 3 групи:

- у дерев'яній оболонці,
- механічні,
- маркувальні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Олівці в дерев'яній оболонці залежно від матеріалу стержня бувають чорнографітними, спеціальними та кольоровими.

За ступенем твердості стержня олівці вітчизняного виробництва поділяють на 15 груп: 6М, 5М, 4М, 3М, 2М, М, ТМ, СТ, Т, 2Т, 3Т, 4Т, 5Т, 6Т, 7Т. Літера М означає м'якість стержня, літера Т – його твердість. Олівці закордонного виробництва можуть мати інші межі твердості. Так, наприклад, графітні олівці фірма Rexel (Англія) виробляє твердістю від 9М до 9Т (англ. 9Н – 9В), фірма STAEDTLER пропонує олівці 19 ступенів твердості (9Н, 8Н, 7Н, 6Н, 5Н, 4Н, 3Н, 2Н, Н, F, НВ, В, 2В, 3В, 4В, 5В, 6В, ЕВ, ЕЕ).

Коліру стержня найчастіше співпадає з кольором покриття оболонки олівця.

За формою поперечного перерізу розрізняють круглі, овальні і багатогранні (3-х, 4-х, 6-ти та 8-гранні) олівці. Наприклад: олівці копіювальні виготовляють круглими, а олівці, що призначені для креслення – шестигранними. Канцелярські олівці можуть мати будь-яку із вказаних форм.

Олівці механічні – це ручні інструменти для креслення і письма, в яких закріпленій і може замінитися грифель. Залежно від типу механізму їх поділяють на цангові та гвинтові.

За номінальним діаметром грифеля механічні олівці поділяють на олівці з номінальним діаметром 0.35, 0.5, 0.7, 1.0, 2.0, 2.2 мм.

Маркувальні олівці (волокнисті або фломастери) залежно від ширини смуги, можуть бути від надтонкого до широкого (S, F, M, B, EB).

Маркери відрізняються формою кінчика (круглий, конічний), шириною смуги (1–12 мм).

За призначенням маркери можуть бути звичайні (для повсякденного використання вдома та в офісі), спеціальні (для використання в різних професійних сферах) та демонстраційні.

Пера за призначенням поділяють на пера для учнівських та автоматичних ручок, для креслярських робіт, картографічні, літографічні, плакатні, для спеціальних шрифтів, нотні. Розрізняють їх за конфігурацією, розмірами, графічними властивостями писання, кольором і характером зовнішньої обробки.

За *формою кінчика* пера поділяють на класи. Пера для автоматичних ручок за *конструкцією* бувають конусоподібні, циліндричні, спеціальні.

Чорнило залежно від *консистенції* буває рідке й сухе (в таблетках або в порошках).

За *кольором* чорнило буває чорним і кольоровим, за *призначенням*: для автоматичних ручок, для заправлення олівців, для оформлення.

Туш буває двох видів – звичайна (суміш казеїну з нашатирним спиртом, бури, антисептику, фарбувальних речовин) та морозостійка (з додаванням цукру і етилового спирту).

Автоматичні ручки залежно від *особливостей нанесення чорнила* або *пасти* на папір бувають: перові та кулькові.

Перові автоматичні ручки за *конструкцією пишучого вузла* розрізняють: з відкритим, напіввідкритим і закритим пером. За *способом набирання чорнил* їх поділяють на три типи: з вакуумно-піпетковим набірним вузлом; з поршнеvim набірним вузлом і зі змінними балонами для чорнил.

Кулькові ручки за *особливостями конструкції* поділяють на прості та автоматичні, які мають кнопочний механізм подачі стержня.

Виробляють кулькові ручки однокольоровими з нерухомим пишучим вузлом, однокольорові з рухомим пишучим вузлом і багатокольорові з рухомим пишучим вузлом. Крім класичних кулькових ручок існують їх різновиди – капілярні (лінери), ролери, гелеві.

До **приладдя для креслення** належать:

- креслярські дошки і столи,
- креслярські інструменти та набори,

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- вимірювальне креслярське приладдя (лінійки, рейсшини, кутники, лекала, транспортири) та ін.

Креслярські дошки поділяють залежно від *конструкційних особливостей* та *розмірів*.

Креслярські столи використовують для кріплення на них креслярських дошок. *Конструкція* столів дає можливість встановлювати дошку під різними кутами відносно кресляра.

Найбільш поширеними **креслярськими інструментами** є: циркулі розміточні й креслярські, штангенциркулі, кронциркулі та рейсфедери. Креслярські інструменти надходять до торговельної мережі поштучно або укомплектованими в наборах (готовальні).

Готовальні, залежно від *призначення* і *кількості інструментів* бувають: шкільні, конструкторські, універсальні та спеціальні.

До **вимірювального креслярського приладдя** відносяться лінійки, рейсшини, кутники, лекала і транспортири.

Лінійки залежно від *призначення* поділяють на креслярські, масштабні, вимірювальні та спеціальні.

Масштабні лінійки поділяють за *формою* на тригранні, трапецієподібні та ін.

Спеціальні лінійки за *призначенням* бувають: офіцерські, учнівські (довідкові), швацькі, розрахункові (логарифмічні).

Кутники поділяють за *розмірами кутів* на два типи: 45–45–90° і 30–60–90° та різних розмірів.

Приладдя для малювання (художніх робіт) включає: фарби, пензлі, картон, полотно, мольберти, допоміжні матеріали (олії, лаки, розчинники, розріджувачі) і пластилін.

Фарби для малювання залежно від *сировинного складу* розрізняють таких видів: олійні, акварельні, гуашеві, темперні, рельєфні, пігментні та сухі.

Олійні фарби поділяють за *кольором* та *світлостійкістю*.

Акварельні фарби поділяють на такі види: пастоподібні художні тонко розтерті та пастоподібні учнівські; напівсухі (медові); сухі фарби у вигляді плиток або таблеток.

Гуаш (клеюві фарби) *за призначенням* буває плакатна і художня.

Темперні фарби залежно *від складу* поділяють на казеїново-олійні та полівінілацетатні художні.

Пензлі для малювання відрізняються *формою, розмірами та видом волосу*. За *формою волосяного пучка* вони можуть бути круглі та плоскі, з більшою чи меншою висотою щетини чи волосу. За розмірами волосяного пучка пензлі поділяються на номери (з 1-го по 24-й).

За *призначенням* пензлі поділяють на художні, шкільні, відвідні і флейці.

До допоміжних матеріалів для живописних робіт відносять олії, розчинники, розріджувачі, лаки та інші матеріали. Для виконання художніх робіт олійними фарбами, гуашшю і темперою використовують картон і полотно ґрунтовані.

До приладдя для малювання також відносять мольберти, які відрізняються *конструкцією, розмірами та оздобленням*.

Канцелярські та офісні товари. Класифікація канцелярських товарів (призначених для роботи в канцелярії) за різними джерелами неоднозначна, але можна запропонувати таку, яка, на наш погляд, є більш об'єктивною та охоплює сучасний асортимент товарів цього призначення й максимально наближена до групування цих товарів у торгівлі. На наш погляд доцільно включити до цієї групи більш широкий асортимент товарів, які традиційно використовуються не тільки в канцелярії, а й в установах (офісах) будь-яких фірм чи підприємств. Тому рекомендовано дати назву цієї групи товарів «Канцелярські та офісні» і поділити їх *за призначенням* на канцелярське приладдя та офісну техніку.

Канцелярське приладдя залежно від *призначення*, поділяють на такі групи (*рис.2*):

- приладдя для зберігання та архівування паперів,
- дрібноофісна техніка та офісні дрібниці,
- штемпельне приладдя,
- настільні аксесуари.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До *приладдя для зберігання, архівування паперів* належать: файли, папки, папки-швидкозшивачі, візитниці, закладки і т.ін.

Залежно від *розмірів* пакет-файли виготовляють різних форматів, найчастіше А 3, А 4, А 5.

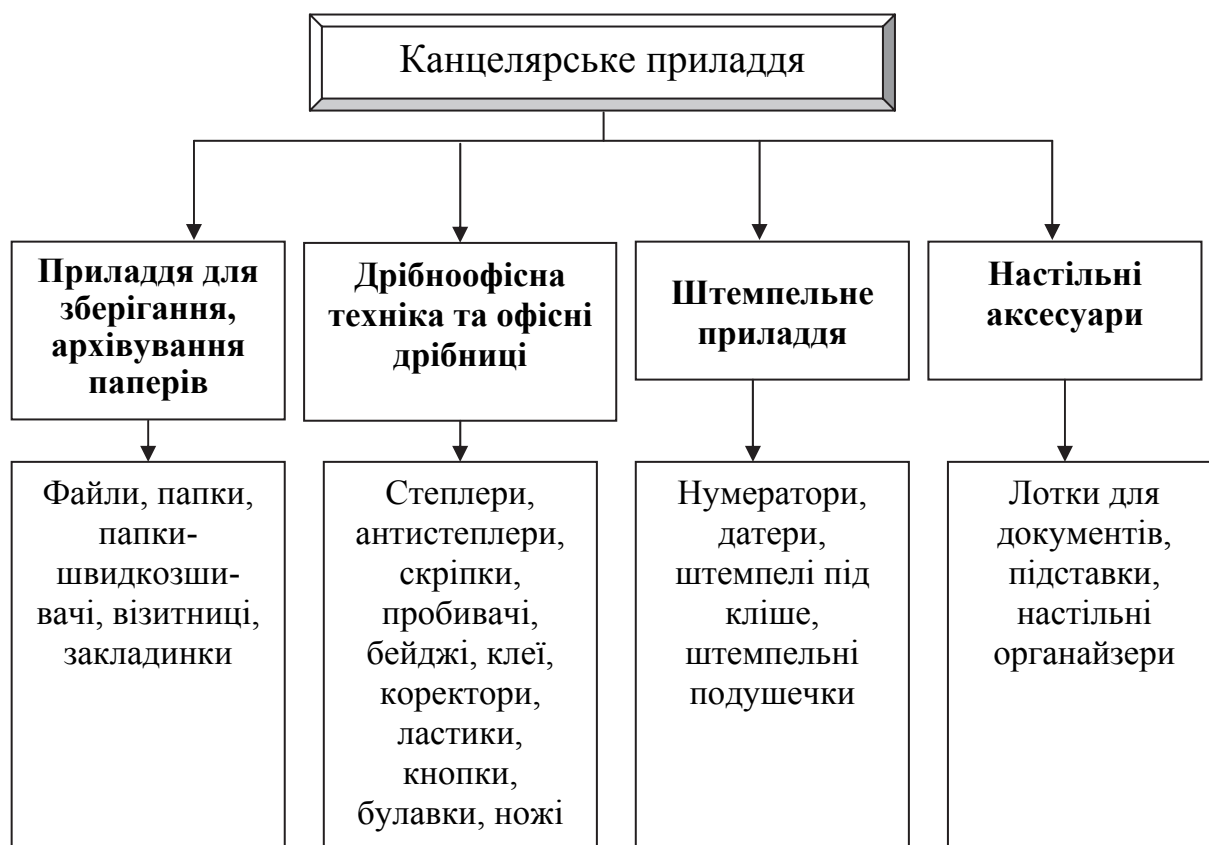

Рис. 3.69. Класифікація канцелярського приладдя

За конструктивними особливостями папки можуть бути типу конверта на одній чи двох кнопках, папки на резинках з внутрішніми роздільниками, бокси-папки на резинках, папки з трьома відворотами на резинках, папки з внутрішнім металевим затискачем, папка-кишеня, папка-швидкозшивач (агрегатори) на 2-х чи 4-х кільцях та з роз'ємним механізмом. За прозорістю – прозорі, напівпрозорі, непрозорі, комбіновані. Виготовляють їх найчастіше форматів А 4, А 5.

Візитниці поділяють за кількістю візитних карток, що можна одночасно помістити (від 80 до 400); за матеріалом

(поліпропілен, штучна та натуральна шкіра), за кольором (чорні, коричневі, бордові).

До **дрібноофісної техніки та офісних дрібниць** відносять: степлери, антистеплери, діркопробивачі, коректори, скріпки, кнопки, клей, ножиці, ножі, бейджі тощо.

Степлери поділяють залежно від *довжини поля* (від 15 до 280 мм), *об'єму аркушів* у одному захваті (від 4 до 25, сучасні офісні моделі до 150 аркушів). Також їх поділяють за *видом скоб* (10/5; 24/6; 26/6; 23/17; 23/13 тощо).

Діркопробивачі поділяються залежно від *кількості аркушів*, що пробиваються (найчастіше 10–40), за *кількістю отворів* (1–4).

Коректори за *сировинним складом основи* бувають: водні, спиртові та коректори-стрічки.

Штемпельного приладдя класифікують за *матеріалом виготовлення* на металеве та пластмасове. За *формою печатки* штемпелі поділяють на круглі, овальні, прямокутні.

До **офісної техніки** відносять такі складно-технічні вироби як обчислювальна техніка, комп'ютери, друкарські машинки, технічні засоби для друкування, копіювання і передавання текстів на відстань, машини для знищення та нарізання паперу, машини для переплетення, ламінатори та інші.

Калькулятори класифікують:

- за *функціональними можливостями* (прості, інженерні, з можливостями програмування, спеціалізовані);
- за *логікою роботи* (з арифметичною чи алгебраїчною логікою, з логікою оберненого бездужкового запису);
- за *видом джерела живлення* (які працюють від неавтономного живлення і ті, які працюють від автономного чи від комбінованого живлення);
- за *способом виведення вихідних даних* (з дисплеєм, з друкувальним пристроєм, з дисплеєм і друкувальним пристроєм);
- за *розмірами* (кишенькові та настільні);
- за *можливістю програмування* (програмовані, непрограмовані).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Електронні записні книжки на відміну від калькуляторів відрізняються наявністю рідкокристалічного дисплея і класифікуються за *набором виконуваних функцій*.

До офісної техніки для друкування, копіювання та передавання текстів на відстань відносять принтери, копіювальні та факсимільні апарати.

За швидкістю дії та обсягом друку принтери поділяються на принтери особистого користування і мережні. За можливістю кольорової передачі – на монохромні й кольорові, за розміром друкованого аркуша – на вузько- і широкоформатні, за розміром корпусу – на типові й модульні. За принципом нанесення фарби принтери поділяються на матричні, струминні, лазерні.

Копіювальні апарати за продуктивністю бувають малої (до 10000 копій/місяць), середньої (до 20000 копій/місяць) та високої продуктивності (30000 і більше копій/місяць). За можливістю кольорової передачі – монохромні й кольорові. За умовами експлуатації – портативні, настільні та стаціонарні. За особливостями конструкції – аналогові й цифрові.

Факси поділяють за складністю конструкції на найпростіші (домашнього і персонального призначення), які містять факс, телефон автовідповідач; середньої складності (офісні бізнес-класу), які мають широкий набір функціональних можливостей; підвищеної складності (напівпрофесійні), які можуть разом працювати з принтером і сканером; професійні багатофункціональні (інтегровані) офісні системи, для яких характерна повна поєднаність з комп'ютером, сканером, принтером, копіром. За подачею оригіналів текстів факси поділяють на ручні та автоматичні.

Класифікують *машин для знищення паперу* (шредери) залежно від рівня захисту інформації, продуктивності та типу нарізання. Від рівня захисту інформації шредери поділяють на 5 рівнів: перший – для документів загального користування (смужки шириною до 12 мм), другий – для документів службового користування (смужки шириною до 6 мм), третій – для конфіденційних документів (смужки шириною до 2 мм чи фрагменти шириною до 4 мм і довжиною до

60 мм), четвертий – для секретних документів (фрагменти шириною до 2 мм, довжиною до 15 мм), п'ятий – для дуже секретних документів (фрагменти шириною до 0,8 мм, довжиною до 13 мм). Чим вищий рівень захисту, тим вищий ступінь подрібнення паперів.

Щодо *продуктивності*, то шредери поділяються на 4 класи: перший (персональні); другий (офісні); третій (банківські), четвертий (для архівного знищення).

Залежно від *типу нарізання* шредери поділяють на 2 типи: прямого нарізання (на смужки) та перехресного (на фрагменти).

3.13. Фотокінотовари

Фототовари за призначенням поділяються на такі групи: світлочутливі матеріали, фотоапарати, фотоприладдя, фотохімічні матеріали, лабораторне і монтажне обладнання, діапроекційна апаратура (Додаток Н).

Світлочутливі матеріали. Класифікація світлочутливих матеріалів на основі галогенідів срібла з врахуванням їх споживних властивостей здійснюється за різними ознаками: за видом підкладки, за призначенням, за кольором зображення, залежно від способів пакування, за форматами і видами перфорації.

За видом підкладки всі фотоматеріали поділяють на:

- фото- і кіноплівки;
- фотопластинки;
- фотопапір.

Фотопластинки (світлочутливий шар на склі) в любительській практиці вже майже не використовують.

За призначенням світлочутливі матеріали бувають:

- негативними;
- позитивними;
- оборотними.

Належність до тієї чи до іншої групи не виключає використання фотоматеріалу за іншим призначенням. Наприклад, і негативні, і позитивні матеріали можна проявити з обертаням, а оборотні – як негативні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За кольором зображення світлочутливі матеріали поділяють на:

- чорно-білі;
- кольорові.

Залежно від способів пакування світлочутливі матеріали поділяють на:

- котушкові;
- плоскі.

За форматами і видами перфорації папір і плівки мають свої набори стандартних розмірів для кожного з їх видів. Так, фотоплівки виготовляють визначеною шириною (16, 24, 35 і 61,5 мм), довжиною від 0,45 до 1,65 м (залежно від кількості кадрів), розміром кадру (24x36 мм у 35-мм плівок), перфорацією (перфоровані та неперфоровані). Розповсюдженим серед фотографів на сьогодні є так званий малий формат, що позначається цифрою 135 (35 мм – перфорована плівка).

Фотоапарати – це складно-технічні оптичні пристрої, які призначені для отримання зображення об'єктів на фотоплівці або фотоматриці.

Довгий час до цієї групи відносили кінокамери, але у зв'язку з бурхливим розвитком виробництва відеоапаратури кінокамери загального призначення серед фотокінолюбителів не користуються попитом, практично не виробляються і тому автором не виділяються в окрему групу.

Фотоапарати класифікують за різними ознаками, основними з яких є: призначення, спосіб отримання і збереження зображення, можливість зміни фокусної відстані, спосіб наведення на різкість.

Плівкові фотоапарати традиційно класифікують за шириною фотоплівки та формат кадру.

За призначенням фотоапарати поділяють на дві групи:

- загального;
- спеціального призначення.

За способом отримання і збереження зображення фотоапарати поділяють на:

- аналогові (плівкові);
- цифрові (безплівкові).

Основна відмінність між цифровими і плівковим фотоапаратами полягає в особливостях отримання і способі збереження зображення.

За шириною фотоплівки і форматом кадру плівкові фотоапарати поділяють на:

- мініатюрні;
- малоформатні;
- середньо форматні;
- великоформатні.

За можливістю зміни фокусної відстані фотоапарати поділяють на дві групи – с постійною та змінною фокусною відстанню.

Класифікація цифрових фотоапаратів приблизно збігається з існуючою класифікацією плівкових фотоапаратів, хоча і має певні особливості, що пов'язані з виробництвом нових перехідних моделей фотоапаратів, які стирають чіткість меж між класами. Виробники прагнуть, як найповніше задовольнити потреби споживачів, наділяючи свої вироби різними технічними характеристиками та різноманітними функціональними можливостями. Тому фірми-виробники найчастіше стосовно цифрових фотоапаратів використовують термін – цифрові камери.

Єдиної класифікації цифрових камер немає. Залежно від призначення та конструктивних особливостей виробники поділяють цифрові камери, як щодавно і фотоапарати плівкові фотоапарати, на кілька груп. Так, деякі виробники за цією ознакою цифрові камери найчастіше поділяють на камери для початківців, для підготовлених фотолюбителів та для професіоналів, інші – на компактні (ультрокомпактні, компактні) та дзеркальні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Пропонується класифікація цифрових камер загального призначення за *сферою застосування та конструктивними особливостями* на наступні групи:

- Любительски компактні цифрові камери:
  - початкового рівня;
  - середнього рівня:
    - ✓ повнофункціональні (класичні);
    - ✓ ультракомпактні
    - ✓ з ультразвуком
    - ✓ іміджеві;
    - ✓ ширококутним об'єктивом;
    - ✓ для зйомки в екстремальних умовах;
    - ✓ мультимедійні (або гібридні).
  - вищого рівня.
- Дзеркальні цифрові камери:
  - любительські;
  - напівпрофесійні;
  - професійні.

За системою фокусування (або способом наведення на різкість) фотоапарати традиційно поділяли на недзеркальні та дзеркальні. Недзеркальні, крім того, поділяли на шкальні й далекомірні.

Автором пропонується класифікація фотоапаратів за системою фокусування:

1. За автоматизацією процесу фокусування.
2. За принципом отримання різкості.
3. Залежно від кількості точок фокусування.

За автоматизацією процесу фокусування сучасні фотоапарати поділяють на дві групи:

- з ручним фокусуванням;
- з автоматичним фокусуванням.

За принципом отримання різкості система автофокусування поділяється на дві групи:

- пасивна;
- активна (ультразвукова, інфрачервона).

Класифікація непродуктивних товарів

Залежно від статичності об'єкта зйомки система автофокусування поділяється на дві групи:

- однокадровий автофокус для зйомки статичних об'єктів;
- слідкуючий автофокус для зйомки об'єктів, що знаходяться у русі.

Залежно від кількості точок фокусування може бути:

- однотокове;
- багатоточкове (або багатозонне).

Точка фокусування об'єктива – це мітка (рамка) у видошукачі, з якою фотограф зіставляє об'єкт зйомки і по якій автоматика камери здійснює фокусування.

За системою вимірювання експозиційних параметрів фотоапарати поділяють на три групи:

- з інтегральною багатозонною;
- центральноточковою;
- точковою (частковою).

Фотоприладдя за призначенням поділяють на такі групи:

- основне приладдя;
- допоміжне приладдя;
- джерела штучного світла,
- експонетричні прилади.

За видами основне приладдя поділяють на :

- замінні об'єктиви;
- оптичні насадки;
- світлофільтри тощо.

За видами допоміжне приладдя поділяють на :

- штативи;
- лупи;
- спускові пристрої;
- світлозахисні бленди;
- замінні видошукачі;
- далекоміри та інше.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Джерела штучного світла (освітлювальні прилади), які призначені для освітлення об'єкта зйомк, за принципом дії поділяють на :

- неперервної дії (фотолампи розжарювання, фотоосвітлювачі);
- імпульсної дії (фотоспалахи).

До експонетричних приладів відносять фотоекспонетри – світловимірювальні пристрої, які з урахуванням світлочутливості фотоматеріалу та втрат світла в об'єктиві на виході дають експозиційні параметри у вигляді пар чисел «діафрагма-витримка» чи так званого експозиційного числа.

Класифікація об'єктивів. Основними ознаками класифікації об'єктивів є:

- призначення;
- особливості кріплення;
- конструкція;
- кут поля зору і фокусна відстань;
- можливість зміни фокусної відстані.

За призначенням фотооб'єктиви поділяють на:

- портретний об'єктив;
- макрооб'єктив;
- телеоб'єктив;
- репродукційний об'єктив.
- шифт-об'єктив (об'єктив з корекцією перспективи).

За особливостями кріплення фотооб'єктиви поділяють на:

- жорстко вмонтовані;
- замінні;
- штатні.

За конструкцією фотооб'єктиви поділяють на:

- монокль;
- перископ;
- ахромат;
- апланат;
- триплет;
- анастигмат;

Класифікація непродовольчих товарів

- апохромат;
- варіооб'єктив

За можливістю зміни фокусної відстані фотооб'єктиви поділяють на:

- об'єктиви з постійною фокусною відстанню;

За величиною кута поля зору і фокусної відстані фотооб'єктиви поділяють на:

- нормальні;
- довгофокусні;
- над довгофокусні;
- ширококутні;
- надширококутні;
- фототелеоб'єктиви;
- спеціальні.

Також існує декілька типів спеціальних об'єктивів, які поділяють, залежно від сфери використання, на:

- макрооб'єктив;
- фотооб'єктив «риб'яче око»;
- м'якомалювальний (софт-фокус).

Лабораторне обладнання за призначенням поділяють на:

- приладдя для фотодруку (фотозбільшувачі, рамки кадрувальні);
- приладдя для лабораторної обробки світлочутливих матеріалів (кювети, валики гумові, сигнальні годинники, лабораторні фотоліхтарі, електроглянцювачі та ін.).

Монтажне обладнання за призначенням поділяють на:

- обладнання для перегляду фотоплівак,
- обладнання для монтажу фотокіноплівок.

У зв'язку з повною автоматизацією отримання фотографій за допомогою сучасних фотолабораторій ці підгрупи товарів на сьогодні не користуються попитом у фотолюбителів.

Фотохімічні матеріали за призначенням поділяють на дві підгрупи:

- речовини для проявних розчинів, які, у свою чергу, поділяються на проявні речовини (метол, гліцин, фенідон, амідол);

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- зберігаючі (сульфін натрію, гідроксиламін сірчаноокислий);
- противуалюючі (бромід калію, бензотриазол), прискорюючі (луги, поташ, бура, сода);
- речовини для фіксажних та інших розчинів (гідросульфід, кислоти – оцтова, борна, лимонна; кислі солі – бісульфід натрію, метабісульфід калію, хлорид амонію, залізоціаністий калій та ін.).

Фотохімікати, які використовують в любительській справі, дуже різноманітні за властивостями та асортиментом. Вони надходять до продажу як у вигляді сухих сумішей, готових для приготування розчинів, так і у вигляді окремих хімічних речовин, призначених для приготування розчинів за визначеною рецептурою.

Діапроекційна апаратура призначена для проєкціювання зображення з прозорих основ (діапозитивів, діафільмів).

За видами діапроекційна апаратура поділяється на :

- діаскопи;
- діапроектори;
- стереодіаскопи;
- фільмопроектори тощо.

3.14. Музичні товари

Музичні товари *за призначенням* поділяють на дві групи:

- музичні інструменти;
- приладдя та запасні частини до музичних інструментів.

Музичні інструменти – це складно-технічні товари тривалого використання, призначені для відтворення ритмічно організованих, фіксованих за висотою звуків або чітко визначеного ритму, а також шумів, що застосовуються в музиці.

Музичні інструменти класифікують на групи – за джерелом звука, на підгрупи – за способом отримання звука, на види – за додатковими ознаками, характерними для даного виду. *За джерелом звуку* всі музичні інструменти поділяють на 5 груп (рис. 3.70):

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.70. Класифікація музичних інструментів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- струнні;
- язичкові;
- духові;
- ударні;
- електромузичні.

Струнні музичні інструменти (джерелом звуків у цих інструментах є закріплена струна) за способом отримання звука поділяються на:

- щипкові;
- смичкові;
- ударно-клавішні.

За видами щипкові інструменти поділяють на:

- гітари;
- домбри;
- балалайки;
- мандоліни та інші.

За видами смичкові інструменти поділяють на:

- скрипки;
- альти;
- контрабаси;
- віолончелі та інші.

За видами ударно-клавішні інструменти поділяють на:

- піаніно;
- роялі.

За видами язичкові музичні інструменти поділяють на:

- акордеони;
- баяни;
- гармоні.

Звуки в них отримують коливанням язичків під тиском повітря, який виникає при розтягуванні та під час стискання міхів.

Духові музичні інструменти за способом отримання звука поділяють на:

- лабіальні;
- язичкові (лінгвальні);
- амбушурні.

Класифікація непродовольчих товарів

Джерелом звуків у цих інструментах є повітря, яке вдувається в канал інструмента через мундштук – у амбушурних, через язичок – у язичкових, під кутом до каналу інструментів – у лабіальних.

За видами амбушурні духові музичні інструменти поділяють на:

- валторни;
- саксгорни;
- тромбони.

За видами язичкові духові музичні інструменти поділяють на:

- гобої;
- кларнети;
- фаготи;
- саксофони.

До лабіальних духових інструментів за видами відносять флейти.

Залежно від матеріалу, з якого виготовлені духові інструменти, їх поділяють на:

- дерев'яні (флейти, кларнети, гобої, фаготи);
- мідні (труби, альт, тенор, валторна, тромбон, корнет).

Ударні музичні інструменти за способом отримання звука поділяють на:

- перетинкові;
- пластинкові;
- самозвучні.

Звук в ударних інструментах утворюється за допомогою удару дерев'яною паличкою, металевою щіткою, калаталом з шароподібним наконечником по вібратору (шкіра, пластинка) чи удару окремих частин інструмента один об другий.

За видами перетинкові інструменти поділяють на:

- барабани;
- литаври;
- бубни.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За видами пластинкові інструменти поділяють на:

- ксилофони;
- металофони;
- челести;
- дзвоники.

За видами пластинкові інструменти поділяють на:

- кастаньєти;
- гонги;
- тарілки;
- трикутники;
- маракаси.

За конструкцією ударні інструменти можуть бути:

- прості – являють собою підвищене тіло (трикутник);
- складні, які мають декілька звучних тіл, що приводяться у коливання спеціальним ударним механізмом.

Електромузичні інструменти за способом отримання звука поділяються на:

- адаптеризовані;
- електронні.

Адаптеризовані інструменти перетворюють в звукознімачах механічні коливання струн в електричні.

За видами адаптеризовані інструменти поділяють на:

- електророялі;
- електрогітари: акустичні, напівакучичні, не акустичні (дошки).

Електронні (генераторні) інструменти створюють електричні коливання, які перетворюються в імпульси електричного струму.

Залежно від кількості генераторів електронні (генераторні) інструменти поділяють на:

- одноголосні;
- багатоголосні.

За видами до електронних музичних інструментів відносять:

- електрооргани;
- синтезатори тощо.

Додатковими ознаками класифікації музичних інструментів, які визначають вид та різновид музичних інструментів є:

- форм;
- розміри;
- діапазон звучання;
- тембр;
- зовнішнє оздобленням та деякі інші показники (наприклад, кількість струн у струнних, вид клавіатури у язичкових, конструкція голосових машинок у духових).

Приладдя та запасні частини до музичних інструментів. До продажу надходять різноманітні види запасних деталей і приладдя для музичних інструментів.

За видами до приладдя для щипкових музичних інструментів відносяться:

- механічні та прості кілки;
- ключі для налагоджування;
- підставки для струн;
- гудзики;
- струнотримачі;
- струни;
- каподастри;
- ключі гітарні;
- медіатори;
- гвинти для скріплення шийки інструмента та ін.

За видами до приладдя для смичкових музичних інструментів відносяться:

- дерев'яні кілки;
- струнотримачі;
- підборідники;
- сурдини;
- шпилі;
- смички;
- струни;
- футляри;
- чохла тощо.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За видами до приладдя для ударних музичних інструментів відносяться:

- підставки для малих барабанів,
- механічні педальні підставки для оркестрових тарілок;
- палички і калатала,
- шкіра для великого і малого барабана тощо.

За видами до приладдя для духових музичних інструментів відносяться:

- мундштуки;
- сурдини;
- подушки;
- ковпачки;
- щітки;
- нототримачі тощо.

3.15. Побутові радіоелектронні товари

Сучасна радіоелектронна промисловість випускає значну кількість різноманітних радіоелектронних товарів, конструкція яких залежить від призначення та умов експлуатації. Радіоелектроніка сьогодні – це телебачення і телемеханіка, радіолокація, радіонавігація, радіоастрономія, звуко- і відео-запис.

Радіоелектронні товари (Додаток П) *за призначенням* поділяють на наступні групи:

1. Елементи радіоелектронної апаратури (комплектуючі вироби).
2. Побутова радіоелектронна апаратура (ПРЕА).

Елементи радіоелектронної апаратури. Підприємства радіоелектронної промисловості в широкому асортименті випускають типові електрорадіоелементи як комплектуючі вироби.

Залежно від функції, яку вони виконують в схемах, елементи радіоелектронної апаратури поділяють на:

- пасивні;
- активні.

За призначенням та видами елементи радіоелектронної апаратури поділяються на:

- радіодеталі (конденсатори, резистори, моткові вироби);
- напівпровідникові прилади (діоди, транзистори, тиристори);
- електровакуумні прилади (радіолампи, кінескопи);
- мікроелектронні вироби (інтегровані мікросхеми, мікропроцесори);
- електроакустичні прилади (мікрофони, акустичні системи, гучномовці, головні телефони та інші вироби).

Класифікація електроакустичних приладів Звукознімачі та магнітні головки, які традиційно входили до цієї групи та використовувалися для програвачів гамплатівок та магнітофонів з магнітною стрічкою, автором виклено з класифікації за призначенням та видами у зв'язку з тим, що ця радіоелектронна апаратура вже не використовується.

Мікрофони – це електроакустичні прилади, які призначені для перетворення звукових коливань в електричні. Мікрофони широко використовують в радіозв'язку, радіомовленні, телебаченні та апаратурі звукозапису та відеозапису, а також для ультразвукового контролю та вимірювання.

За способом перетворення звукового сигналу в електричний мікрофони поділяють на:

- електродинамічні;
- електростатистичні, у тому числі електретні;
- п'єзоелектричні;
- електромагнітні;
- вугільні.

Вугільні мікрофони є найстарішими. Найбільш розповсюдженими на сьогоднішній день є динамічні, електростатичні та електретні мікрофони.

За характеристикою *направленості* (залежність чутливості мікрофона від напрямку падіння звукової хвилі по відношенню до осі мікрофона) мікрофони поділяють на:

- ненаправлені;
- двостороннього напрямлення;
- одностороннього напрямлення.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Головки динамічні (гучномовці) – електроакустичні пристрої, які призначені для перетворення коливань низької частоти у звукові коливання і випромінювання їх у простір.

Головні телефони (наушники) – це електроакустичні пристрої для перетворення електричних сигналів звукової частоти в акустичні для роботи у безпосередньому контакті з вухом.

За особливостями конструкції та сферою використання головні телефони поділяють на:

- великоомні (понад 2000 Ом);
- низькоомні (600 Ом);
- стереофонічні.

Абонентські гучномовці – це електроакустичні прилади, які призначені для приймання сигналів низькочастотного каналу мережею провідного мовлення з номінальною напругою 30 В.

За кількістю програм акустичні гучномовці поділяють на:

- однопрограмні;
- трипрограмні.

Акустичні системи (АС) – це акустичні прилади, які призначені для роботи з високоякісною побутовою радіоелектронною апаратурою для перетворення електричних сигналів звукової частоти в акустичні і випромінювання звука в навколишнє повітряне середовище.

Залежно від типу оформлення та умов експлуатації акустичні системи поділяють на:

- малогабаритні (так звані «акустичні системи для книжкової полиці»);
- стаціонарні, що призначені для безпосереднього встановлення на підлогу (підлогові).

Залежно від виконання корпусу АС поділяють на:

- системи з закритим корпусом;
- системи звідкритим корпусом;
- системи з фазоінвертором.

Найбільш перспективні АС з фазоінвертором [41].

Класифікація непродуктивних товарів

Залежно від рівня параметрів АС поділяються на 4 групи складності:

- вищу;
- першу;
- другу;
- третю.

Автором пропонуються наступні ознаки класифікації АС: за призначенням, за особливостями встановлення, за типом акустичної системи, за кількістю каналів, за типом сабвуфера, за типами входів.

За призначенням акустичні системи поділяються на:

- початкові;
- концертні;
- моніторні;
- інформаційні;
- зовнішні.

За особливостями встановлення акустичні системи поділяються:

- підлогові;
- поличні;
- підлогово-поличні;
- вбудовані;
- настінні;
- підвісні.

За типом підсилювачів акустичної системи поділяються на:

- активні;
- пасивні;
- пасивно-активні.

За кількістю каналів:

- 1.0 або одноканальна (монофонічна) аудіосистема;
- 2.0 або звичайний стереозвук: дві колонки, що відповідають за лівий і правий канал.
- 2.1 – Система з двох динаміків, що створюють мінімальну ілюзію «об'ємного» звуку, і сабвуфера.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- 3.0 – Система з трьох динаміків (центрального і двох фронтальних).
- 3.1 – Система з трьох динаміків (центрального і двох фронтальних), а також сабвуфера для низьких і наднизьких частот.
- 4.1 – Спрощена версія формату 5.1; такі системи зазвичай позбавлені або центрального, або одного з тилкових каналів.
- 5.0 – Набір з п'яти колонок (двох фронтальних, центральної і двох тилкових).
- 5.1 – Набір з п'яти колонок (двох фронтальних, центральної і двох тилкових) і сабвуфера для низьких і наднизьких частот.
- 5.2 – Варіація описаного вище 5.1, доповнена другим сабвуфером.
- 6.1 – Розширена версія формату 5.1: два фронтальних динаміка, центральний, три тилкових (лівий, правий і центральний) і сабвуфер для низьких і наднизьких частот.
- 7.1 – Найбільш передовий варіант акустичної системи. Включає два фронтальних динаміка, один центральний і чотири задніх (плюс сабвуфер для низьких і наднизьких частот) [19, 41].

За типом сабвуфера, що входить в комплект АС:

- закритий;
- фазоінверторний.

За типами входів, що передбачені в конструкції АС:

- пасивний;
- RCA;
- Mini-Jack (TRS 3.5 мм);
- Jack (TRS 6.35 мм);
- Оптичний;
- Коаксіальний;
- Speakon.

Побутова радіоелектронна апаратура за призначенням поділяється на дві основні групи:

- побутову;
- спеціальну.

Радіоелектронна апаратура спеціального призначення (військова, для літаків, кораблів тощо), особливо, яка встановлюється на транспортних засобах, при експлуатації часто піддається впливу підвищеної вологості, перепаду температур і атмосферного тиску, а також механічним впливам. Побутова радіоелектронна апаратура (ПРЕА) експлуатується при звичайних температурах і вологості.

До побутової радіоелектронної апаратури відносять радіоприймальну, телеприймальну, апаратуру для запису і відтворення звуку та зображення, комбіновану апаратуру.

За призначенням побутову радіоелектронну апаратуру поділяють на дві групи:

- побутову аудіотехніку;
- побутову відеотехніку.

За кількістю виконуваних функцій побутову радіоелектронну апаратуру поділяють на:

- однофункціональні – радіоприймачі, телевізори;
- багатофункціональні (комбіновані) – магнітоли, музичні центри, домашні кінотеатри та ін.

За повнотою функцій, що вона виконує, однофункціональна побутова радіоелектронна апаратура поділяється на:

- апаратуру, що відтворює звук (наприклад, радіоприймач);
- апарати-приставки (наприклад, тюнер), що тільки утворюють електричні сигнали низької частоти, які в інших видах апаратури підсилюються та перетворюються в звук.

За типом оформлення та за умовами експлуатації побутова радіоелектронна апаратура може бути:

- стаціонарною;
- переносною;
- носильною;
- транспортованою (автомобільну).

За типом джерел живлення побутова радіоелектронна апаратура може бути:

- від електричної мережі змінного або постійного струму;
- від автономних джерел;
- з універсальним живленням.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Універсальне живлення – це живлення від мережі змінного струму та від одного чи кількох інших джерел.

За характером звукового супроводження побутова радіоелектронна апаратура поділяється на:

- монофонічну (одноканальну) – з одним каналом звуко-відтворення;
- стереофонічну (дво-,чотири-, багатоканальнуканальну).

За способом обробки сигналу побутова радіоелектронна апаратура поділяється на:

- аналогову;
- цифроаналогову;
- цифрову.

Побутову радіоелектронну апаратуру залежно від функцій, які вона виконує поділяють на такі групи:

- радіоприймальна апаратура;
- телеприймальна апаратура;
- апаратура для запису і відтворення звуку та зображення;
- комбінована апаратура.

Кожну з цих груп класифікують за функціональними можливостями, кількістю та повнотою виконуваних функцій, типом оформлення та особливостями використання, характером звукового супроводження, видом джерел живлення, видами виробів, моделями, марками тощо.

Класифікація радіоприймальної апаратури. За типом джерела живлення, типом оформлення, кількістю виконуваних функцій, характером звукового супроводження, способом обробки сигналу радіоприймальну апаратуру поділяють аналогічно ПРЕА. Додатковими ознаками класифікації радіоприймальної апаратури є: кількість діапазонів приймальних частот; електроакустичні параметри та комплекс споживних властивостей, види.

За кількістю діапазонів приймальних частот радіоприймальна апаратура поділяється на:

- *всехвильові* приймачі, які приймають на ДХ, СХ, КХ і УКХ,

- три діапазонні;
- дводіапазонні.

За електроакустичними параметрами та комплексом споживних властивостей традиційно радіоприймальну апаратуру поділяють на групи складності, нині окрему підгрупу становить апаратура Hi-Fi (від англ. High Fidelity – висока правильність).

За видами радіоприймальну апаратуру поділяють на:

- радіоприймачі;
- тюнери;
- магнітоли;
- магніторадіоли.

Радіоприймальними є й телевізори, але за традицією їх виділяють в окрему самостійну групу.

Класифікація телеприймальної апаратури. За типом джерела живлення, кількістю виконуваних функцій, характером звукового супроводження телеприймальної апаратури поділяють аналогічно ПРЧА. Додатковими ознаками класифікації телеприймальної апаратури є: колір зображення, тип оформлення та умови експлуатації, система відтворення кольору, спосіб обробки сигналу, тип екрану та принцип роботи.

За кольором зображення телевізори поділяють на:

- чорно-біле зображення;
- кольорове зображення.

За типом оформлення та умовами експлуатації телевізори поділяються на:

- стаціонарні;
- малогабаритні;
- переносні;
- автомобільні;
- домашні кінотеатри.

За системою відтворення кольору телевізори поділяються на:

- односистемні, що приймають і відтворюють кольорове зображення однієї системи;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- мультисистемні, що приймають і відтворюють кольорові зображення декількох систем (PAL + SEKAM; PAL + SEKAM + NTCS) [42].

За способом обробки сигналу телевізори поділяються на:

- аналогові;
- цифроаналогові;
- цифрові.

За форматом телевізійного зображення (відношення ширини до висоти) телевізори поділяються на телевізори з форматом 4:3 і 16:9.

За типом екрану та принципом роботи телевізори поділяють на:

- кінескопні (ЕПТ);
- плазмові (PDP);
- рідкокристалічні (LCD);
- проєкційні;
- лазерні.

Кінескопні телевізори – це телевізори з електронно-променевою трубкою (ЕПТ). Принцип роботи плазмових телевізорів (PDP) заснований на світінні спеціальних люмінофорів унаслідок електричного розряду в середовищі дуже розрідженого інертного газу. Принцип роботи рідкокристалічних (LCD – Liquid Crystal Display) телевізорів оснований на використанні рідких кристалів (Liquid Crystal) – органічних речовин, що здатні під дією електричного струму змінювати обсяг світла, яке пропускається [43].

За видом РК-матриці рідкокристалічні телевізори поділяють на:

- DSTN (dual-scan twisted nematic) – кристалічні екрани з подвійним скануванням, або пасивні матриці;
- TFT (thin film transistor) – на тонкоплівкових транзисторах, або активні матриці.

За типом підсвічування рідкокристалічні телевізори поділяють на:

- CCFL (Cold Cathode Fluorescent Lamps) – це телевізори із лампою підсвічування, що являє собою флуоресцентну лампу з холодним катодом (лампа наповнена аргоном або парами
- LED (Light Emitting Diode) – це телевізори із світло-випромінювальним діодом:

За видом LED-підсвічування LED-телевізори поділяють на:

- з системою White LED – із боковим підсвічуванням, коли «Білі» LED-елементи розташовані з боків або за периметром LCD-матриці, а за рівномірний розподіл світла відповідає спеціальна панель;
- з системою RGB-LED – із розміщенням LED-елементів безпосередньо за LCD-субстратом (більш дорогий спосіб). Такий тип звичано використовує елементи трьох кольорів – червоного, зеленого і синього;
- з системою Edge-LED. Ця технологія уникає недоліків попередніх, товщина телевізійних апаратів може становити всього 8–10 мм, завдяки тому, що світлодіоди підсвічування розміщуються по бічних гранях екрана, а не безпосередньо за ним.
- OLED (Organic Light-Emitting Diode – органічний світлодіод) – прилад, виготовлений з органічних сполук, які ефективно випромінюють світло в разі пропускання крізь них електричного струму.

Технологія OLED буде сприяти не тільки покращанню наявних пристроїв, але й створенню нових їх можливостей. Основні напрямки досліджень розробників OLED-панелей полягають у використанні високоефективних матеріалів:

- PHOLED – використовують принцип електрофосфоресценції, щоб перетворити до 100% електричної енергії на світло;
- TOLED – на основі прозорих органічних світловипромінюючих пристроїв;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- FOLED – на основі гнучких органічних світловипромінюючих пристроїв;
- SOLED – на основі складених органічних світловипромінюючих пристроїв.

Проекційні телевізори – це телевізори, зображення на яких виводиться на просвітному (для проекційних телевізорів), або відбиваючому (для проекторів) екрані.

За принципом дії серед відеопроєкторів і проекційних телевізорів виокремлюють такі різновиди:

- на кінескопах (CRT);
- на РК (LCD)- матрицях;
- на LCD-матрицях відбиваючого типу (РК-матрицях на кремнієвій підкладці) – LCoS;
- з мікродзеркальним пристроєм (DLP або DMD).

Розробки в цьому технологічному напрямку призвели до створення лазерних телевізорів – телевізорів нового покоління. Лазер (або оптичний квантовий генератор) – це генератор електромагнітного випромінювання оптичного діапазону, заснований на використанні вимушеного (стимульованого) випромінювання [42].

Класифікація апаратури для запису і відтворення звуку та зображення. Важливою ознакою класифікації радіоелектронної апаратури є функціональне призначення. Враховуючи те, що магнітний спосіб запису звуку і зображення на сьогодні повністю замінений оптичним цифровим записом, автором пропонуються виключити з класифікації такі групи, як апаратуру для магнітного запису звуку та апаратуру для магнітного запису та відтворення звуку та зображення.

Тому, апаратуру для запису і відтворення звуку та зображення *залежно від функцій, які вона виконує* поділили на такі групи:

- апаратура для запису та відтворення звуку;
- апаратура для відеозапису і відтворення звуку та зображення.

Апаратура для запису та відтворення звуку. За типом джерела живлення, характером звукового супроводження, способом обробки сигналу апаратуру для запису та відтво-

рення звуку поділяють аналогічно ПРЕА. Разом з тим, кожний вид цієї апаратури має свої додаткові ознаки класифікації.

Основним видом апаратури, яку відносять до цієї групи є програвачі звукових компакт-дисків та диктофони (пристрої для запису і відтворення мови). Програвач звукових компакт-дисків – це пристрій для запису і відтворення звукової інформації, записаної в цифровій формі на оптичні (дисківі) носії інформації – компакт-диски.

За типом оформлення та умовами експлуатації програвачи звукових компакт-дисків поділяють на:

- стаціонарні, що входять до складу музичних центрів і Hi-Fi, Hi-End апаратури;
- переносні, що входять до складу магнітол;
- носильні – аудіоплеєри компакт- та мінідисків (CD-плеєри та MD-плеєри).
- транспортовані (автомобільні).

За функціональними можливостями програвачі звукових компакт-дисківі поділяються на:

- програвачі, які мають можливість запису і відтворення звуку (записуючи);
- програвачі, які не мають можливості запису звуку.

За електричними параметрами та комплексом споживних властивостей стаціонарні програвачі звукових компакт-дисків поділяють на:

- 0 (вищої) групи складності;
- 1 групи складності.

Залежно від кількості та розміщення дисків програвачі звукових компакт-дисків поділяють на:

- однодисківі;
- багатодисківі з планарним розташуванням дисків (чейнджери);
- багатодисківі програвачі-автомати.

За призначенням диктофони поділяються на:

- спеціальні (у тому числі професійні);
- масового застосування.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До спеціальних диктофонів відносяться професійні диктофони, які призначені для запису великих нарад, конференцій; запису переговорів під час аварійних ситуацій; інформаційні диктофони тощо.

За типами оформлення та особливостями використання диктофони поділяють на:

- стаціонарні;
- носильні (кішенькові).

Диктофони масового застосування найчастіше є кишеньковими.

Апаратура для відеозапису і відтворення звука та зображення. За типом джерела живлення, характером звукового супроводження, способом обробки сигналу апаратуру для відеозапису і відтворення звука та зображення поділяють аналогічно ПРЧА. Разом з тим, кожний вид цієї апаратури має свої додаткові ознаки класифікації [44].

Основним видом апаратури, яку відносять до цієї групи є відеопрогравачі або відеоплеєри (DVD-плеєри або DVD-програвачи) та відеокамери.

За типом оформлення та умовам експлуатації DVD-програвачи поділяють на:

- стаціонарні, що входять до складу Hi-Fi апаратури та домашніх кінотеатрів;
- переносні (портативні, в точу числі мініатюрні), які часто використовуються у тривалих поїздках;
- транспортовані (автомобільні).

За функціональними можливостями відеопрогравачі поділяються на:

- програвачі, які мають можливість запису і відтворення звуку та зображення (записуючи);
- програвачі, які не мають можливості запису звуку та зображення.

Основними ознаками класифікації відеокамер є призначення, спосіб обробки інформації, тип носія відеоінформації, формат та якість відеозапису тощо.

Класифікація непродовольчих товарів

За призначенням відеокамери поділяються на:

- любительські (аматорські);
- напівпрофесійні;
- професійні.

За способом обробки інформації відеокамери поділяються на:

- аналогові;
- цифрові.

За форматом запису відеокамери поділяють на:

- аналогових форматів (VHS, VHS-C, S-VHS, S-VHS-C, Video 8, Hi-8);
- цифрових форматів (miniDV, Digital 8 тощо).

Впровадження цифрових відеокамер для любителів було розпочато з двох форматів – miniDV и Digital 8. Зараз цифрових форматів набагато більше.

За якістю відеозапису:

- звичайні із стандартною роздільною здатністю форматів DV (Digital Video);
- підвищеної якості (Hi-fi) із високою роздільною здатністю форматів HD (від англ. High Definition – висока чіткість).

За типом носія відеоінформації цифрові камери поділяють на:

- з касетами miniDV;
- дисками DVD;
- жерсткими дисками (HDD);
- flash-картками.

Комбінована радіоелектронна апаратура. Сучасна комбінована побутова апаратура представлена музичними центрами, магнітолами, так званими відеодвійками, домашніми кінотеатрами та комплексами побутової радіоелектронної апаратури.

Комбіновану побутову апаратуру *за призначення* поділяють на:

- відеоапаратуру;
- аудіоапаратуру.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За типом оформлення та умовами експлуатації комбіновану побутову апаратуру поділяють на:

- стаціонарну;
- переносну;
- носильну.

За видами музичні центри поділяють на:

- музичні центри, які відрізняються шириною передньої панелі (без врахування ширини колонок):
- міді-системи з шириною передньої панелі 31–48 см;
- міні-системи до 30 см;
- мікросистеми – 15–20 см.

Магнітолами за наявністю програвача компакт-дисків поділяють на дві групи:

- з програвачем компакт-дисків (до складу входять підсилювач, тюнер, касетна дека, програвач CD, акустична система);
- без програвача компакт-дисків.

Багато закордонних фірм випускають, так звані, відео-двійки – комплекти, що складаються з телевізора і відеомагнітофона, погоджених між собою за вхідними параметрами.

Домашній кінотеатр – набір електронних компонентів і архітектурно-будівельних рішень для створення оптимальних умов перегляду кінофільмів, спортивних змагань вдома.

Домашній кінотеатр складається з:

- відтворюючого пристрою (DVD-плеєр, відеомагнітофон, мультимедійна-станція або персональний комп'ютер);
- засобу відображення відеоряду (телевізор, плазмова панель, РК-панель або відеопроєктор, екран);
- акустичної системи.

За особливостями конструції домашні кінотеатри поділяють на:

- нероздільні (in-one-box);
- роздільні (компонентні) [19].

Роздільні домашні кінотеатри – це кінотеатри, коли користувач сам підбирає розміри і потужність окремо взятих колонок, DVD програвача і потужність підсилювача тощо.

До комбінованої радіоелектронної апаратури відносяться також комплекси побутової радіоелектронної апаратури, які складаються з окремих пристроїв, об'єднаних в одну систему (наприклад: тюнера, магнітофонної деки, електропрогравача CD, еквайзера, підсилювача звукової частоти, акустичних систем).

Апаратура, яка складається з незалежних модулів, дозволяє легко замінювати і нарощувати функції шляхом використання різних наборів.

3.16. Спортивні товари

Згідно з навчальною товарознавчою класифікацією, спортивні товари – це група товарів для спорту та активного відпочинку (Додаток Р).

Фактично в навчальній класифікації під спортивними товарами розуміють всю сукупність спортивного інвентарю для різних видів спорту, тому автори пропонують використовувати назву *спортивний інвентар* замість спортивних товарів.

За призначенням *спортивний інвентар* традиційно поділяється на групи:

- інвентар для гімнастики, легкої і важкої атлетики;
- інвентар для спортивних поєдинків;
- інвентар для спортивних ігор;
- інвентар для зимових видів спорту;
- інвентар для водного спорту;
- інвентар для туризму, альпінізму [45].

У зв'язку з постійним розширенням асортименту спортивного інвентаря авторами додатково на наступні підгрупи:

- інвентар для екстремальних видів спорту;
- спортивні тренажери;
- інвентар для ігрових майданчиків;
- інший інвентар (рис. 3.71).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

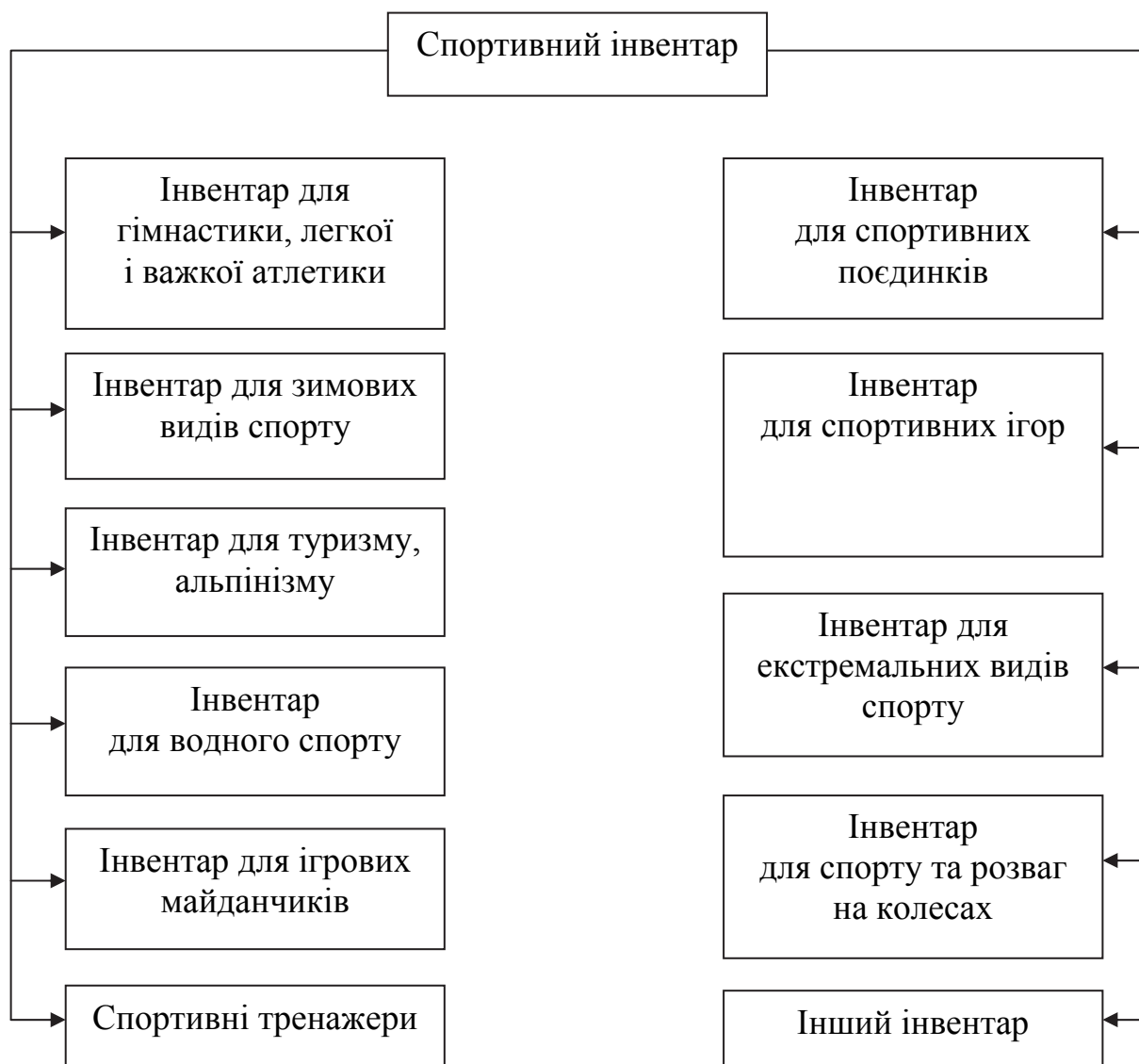

Рис. 3.71. Навчальна товарознавча класифікація спортивного інвентарю

Інвентар для гімнастики, легкої і важкої атлетики.

Інвентар для гімнастики – це прилади для вправ (снаряди) та інвентар для виконання гімнастичних вправ для загальної фізичної підготовки. За призначенням інвентар для гімнастики поділяється на:

- загальної гімнастики;
- спортивної гімнастики;
- художньої гімнастики;
- акробатики [45].

Класифікація непродуктивних товарів

За призначенням інвентар для загальної гімнастики слугує для загальнофізичної підготовки та поділяється на:

- інвентар для лазання;
- для домашньої гімнастики;
- набивні м'ячі.

За видами інвентар для лазання поділяється на:

- гімнастичні стінки (драбини, які міцно закріплені до стінки);
- гімнастичні лавки та сходинок;
- жердини;
- різноманітні канати, у тому числі для лазання та перетягування.

За видами інвентар для домашньої гімнастики поділяється на:

- гантелі;
- еспандери;
- диск-тренажери;
- масажери та ін

Інвентар для спортивної гімнастики включає прилади (снаряди) для виконання вправ на:

- брусах;
- турніку (турнік-бруси-прес підлоговий або для кріплення на стіну);
- коні;
- кільцях;
- колоді;
- ребаундері;
- балансірі.

За видами інвентар для художньої гімнастики поділяється на:

- обручі;
- скакалки;
- стрічки;
- булави;
- палки;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- м'ячі медбол;
- кільця гімнастичні;
- станки для хореографії;
- м'ячі овальні для лікувальної гімнастики;
- наколінники гімнастичні;
- помпони для черлідінгу тощо.

Інвентар для акробатики поділяється на такі види:

- доріжки акробатичні;
- трампліни;
- лонжі;
- батути;
- гімнастичні грибки;
- колоди;
- бруси;
- перекладини для підлогового кріплення;
- трапеції спортивні;
- мати (для рук, рондат-мат).

Легка атлетика – це найбільш масовий вид спорту.

За призначенням інвентар для легкої атлетики поділяється на інвентар для:

- ходьби та бігу;
- стрибків у довжину і висоту;
- кидання та штовхання
- фітнесу;
- легкоатлетичних багатоборства.

Інвентар для ходьби та бігу поділяється на такі види:

- бар'єри;
- естафетні палички;
- колодки стартові;
- стійки для колодок.

Інвентар для стрибків у довжину і висоту поділяється на такі види:

- жердини;
- планки.

Класифікація непродовольчих товарів

Інвентар для кидання та штовхання поділяється на такі види:

- диски;
- списи;
- молоти;
- гранати;
- ядра.

Інвентар для фітнесу поділяється на такі види:

- обтяжувачі для рук і ніг;
- обручі (в т.ч. масажні, гнучкі) і чохли для них;
- гімнастичні палиці;
- упори для віджимань;
- пліометричні бокси;
- компактні тренажери;
- віброгантелі і гантелі малої маси;
- обертові підлогові диски (у тому числі з еспандерами);
- степ-платформи;
- ролики гімнастичні;
- пояси для аквафітнесу, рукавиці;
- килимки для йоги та фітнесу (килимки, каремати, чохли, йога-блоки).

Інвентар для важкої атлетики поділяється на такі види:

- штанги важкоатлетичні (гриф, диски);
- гирі та гантелі чавунні;
- помости;
- штангетки;
- станки для жиму ногами, для присідання або жиму лежачи, тренажери Сміта.

Інвентар для спортивних поєдинків. *За призначенням інвентар для спортивних поєдинків [49, 50] поділяється на інвентар для:*

- боксу, кікбоксингу, карате і тайського боксу;
- спортивної боротьби;
- фехтування.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Інвентар для боксу, кікбоксингу, карате і тайського боксу поділяється на такі види:

- ринги;
- рукавиці;
- груші;
- надзубники (капа);
- лапи (використовуються для відпрацювання швидкості і точності ударів),
- настінні профільні подушки (маківара);
- мати;
- татамі (пружний килим для тренувань поза рингом); скакалки;
- хлопущки (для відпрацювання швидкості і точності ударів як руками, так і ногами);
- манекени;
- медболи, (м'ячі для вдосконалення реакції та швидкості спортсменів);
- захисні шоломи;
- бійцівські охолоджувачі;
- ізолятори м'язів (боксерські бинти);
- бандажі для захисту пахової ділянки;
- захисні жилети;
- захисти голені та стопи (фути).

Інвентар для спортивної боротьби потрібен як для класичної так і для вільної боротьби, а також для самбо і дзюдо.

Інвентар для спортивної боротьби [51–54] поділяється на такі види:

- мати;
- килими;
- татамі;
- ковдри;
- мішки для боротьби;
- манекени;
- захисні шоломи;

Класифікація непродовольчих товарів

- бандажі для захисту пахової ділянки
- столи для армреслінгу.

Інвентар для фехтування поділяється на такі види:

- фехтувальна зброя;
- фехтувальні маски.

Фехтувальна зброя поділяється на такі види:

- шпаги;
- рапіри;
- шаблі;
- рукоятки й клинки електрошпаг;
- чохли;
- рукавиці;
- захисні бандажі;
- шнури шпажні.

Інвентар для спортивних ігор використовується у самостійних видах спорту, пов'язаних з ігровим протиборством команд або окремих спортсменів, таких як бадмінтон, баскетбол, бейсбол, волейбол, гольф, корфбол, футбол, міні-футбол, теніс, настільний теніс, хокей, хокей на траві.

Інвентар для спортивних ігор. *За призначенням інвентар для спортивних ігор* поділяється на інвентар:

- для настільного та великого тенісу;
- для бадмінтону і спідмінтону;
- для боулінгу;
- для гольфу;
- для клубних ігор;
- для ігор з м'ячем.

Інвентар для настільного та великого тенісу за видами поділяється на:

- тенісні столи;
- сітки;
- ракетки;
- набори ракеток з м'ячами;
- тенісні стійки;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- сітки з тросами;
- обмотки для ракеток;
- сумки-чохли;
- струни для ракеток, сумки для м'ячів.

Інвентар для бадмінтону і спідмінтону за видами поділяється на:

- волани;
- сітки;
- набори ракеток з воланами;
- ракетки з чохлами;
- обмотка на ракетки;
- набори для спідмінтону.

Інвентар для боулінгу за видами поділяється на:

- кулі;
- кеглі;
- фіксатори для кисті рук.

Інвентар для гольфу за видами поділяється на:

- ключки з чохлами;
- набори м'ячів у т.ч. тренувальних;
- набори для міні-гольфу;
- тренувальні сітки, доріжки, візки.

Інвентар для клубних ігор за видами поділяється на інвентар для:

- шахів;
- шашок;
- більярду.

Інвентар для ігор з м'ячем за видами поділяється на:

- футбольні;
- баскетбольні;
- волейбольні;
- для пляжного футболу та волейболу;
- міні-футболу;
- футзалу;
- тенісу та настільного тенісу;

Класифікація непродовольчих товарів

- бейсбольні;
- гандболу;
- водного поло;
- регбі;
- для гольфу;
- насоси для м'ячів, голки для насосів;
- сітки і сумки для м'ячів тощо.

Інвентар для туризму і альпінізму. *За призначенням інвентар для туризму і альпінізму* включає:

- інвентарне спорядження для альпінізму і спелеотуризму;
- інвентар для опалювання, освітлення та приготування їжі.

Інвентарне спорядження для альпінізму і спелеотуризму поділяється на такі види:

- технічні засоби страхівки і роботи з мотузками;
- намети і тенти;
- альпіністські інструменти та пристосування;
- шоломи і каски;
- приналежності для вогнища і похідний посуд;
- спальники і туристичні килимки;
- рюкзаки;
- питні системи;
- мультипаливні пальники;
- засоби навігації та зв'язку, технічні засоби.

Технічні засоби страхівки і роботи з мотузками за видами поділяється на:

- мотузки;
- карабіни та ін.;
- верхні та нижні системи.

Намети і тенти за видами поділяється на:

- екстремальні;
- гірські і полегшені;
- туристські і кемпінгові;
- двосхилі і зимові;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- рибальські;
- навіси;
- подстікі, дуги, стійки, кілочки для намету.

Більшість зарубіжних виробників поділяють рюкзаки на туристські та міські. За призначенням *рюкзаки* поділяються на:

- дитячі (розмір 450x480 мм);
- звичайні для дорослих (500x600 мм);
- мисливські (розмір 520x630 мм, трапецієподібна форма);
- туристичні (620x700 мм);
- альпіністські (при розмірах 615x715 мм, мають вагу 0,8–0,9 кг).

Залежно від конструкції рюкзаки можуть бути:

- каркасні;
- безкаркасні.

За конструкцією спальні мішки можуть бути:

- відкритими (без капюшона);
- закритими (з капюшоном).

За місткістю одно-, дво-, і чотиримісними.

Альпіністські інструменти та пристосування за видами поділяється на:

- альпеншток;
- льодоруби (айсбаль);
- кішки;
- ходові палиці;
- снігоступи;
- льодові та скельні гаки;
- молотки;
- лавинні лопати і шнури;
- захисні окуляри різних видів та ін.

Інвентар для опалювання, освітлення та приготування їжі за призначенням поділяється на такі види:

- інвентар для вогнища;
- нагрівальні прилади;
- освітлювальні прилади;
- туристський посуд.

Класифікація непродовольчих товарів

Інвентар для вогнища поділяється на наступні види:

- триноги;
- розбірні вогнища;
- ланцюги з крюками для підвішування посуду;
- сокири;
- пилки-ножовки.

Нагрівальні прилади поділяється на такі види:

- газові та етилові плити;
- примуси;
- пічки туристські.

Освітлювальні прилади поділяється на наступні види:

- автомобільні та кадмієво-нікелеві акумулятори;
- лампи-переноски;
- ліхтарики;
- паливні світильники.

Інвентар для зимових видів спорту. *Інвентар для зимових видів спорту* поділяється на такі види:

- ковзани та пристосування до них;
- лижі, лижоролери та пристосування до них;
- сноуборди;
- снігоходи;
- хокейні ключки і біти, шайби;
- камені для керлінгу.

Ковзани та пристосування до них за призначенням поділяються на групи:

- для навчання дітей;
- бігові;
- для фігурного катання;
- хокейні;
- станки для заточування ковзанів;
- чохли для зберігання ковзанів та захисту лез від пошкодження, тощо.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Лижі, лижоролери та пристосування до них за призначенням поділяються на такі види:

- на лісові (мисливські);
- туристські;
- спортивно-бігові;
- гірські;
- стрибкові;
- дитячі;
- лижні палиці та кріплення;
- гумові накладки;
- мазі для лиж, пластини для натирання лиж мазями;
- затискачі для зберігання лиж, чохли.

Крім того, окремі види лиж поділяють на різновиди. Наприклад: туристські лижі виготовляють п'яти розмірів залежно від довжини (від 1800 до 2200 мм); асортимент спортивно-бігових лиж включає 7 номерів дитячих лиж (довжиною 700–1500 мм), 2 – підліткових (1600–1700 мм) і 5 номерів лиж для дорослих (1800–2200 мм).

Сноуборди за призначенням поділяються на такі види:

- для фристайлу;
- для фрирайду;
- для слалому (карвінгу).

Снігоходи за призначенням поділяються на такі види:

- утилітарні;
- туристські;
- спортивні.

Інвентар для водного спорту. *За призначенням інвентар для водного спорту* поділяють на інвентар:

- для плавання;
- для підводного плавання;
- для серфінгу, віндсерфінгу і воднолижного спорту;
- для стрибків у воду [55, 56].

Інвентар для плавання поділяється на такі види:

- лопатки та дошки для плавання;
- окуляри для плавання;

Класифікація непродуктивних товарів

- тренінг-пояси і пояси-поплавки;
- компенсатори плавучості і регулятори;
- круги надувні дитячі;
- жилети страхувальні і грузові, грузи, колобашки.

Інвентар для підводного плавання поділяється на такі види:

- акваланг;
- ласты;
- дихальні трубки прості («шноркель»);
- дихальні маски без балонів з киснем або стисненим повітрям;
- балони (спинки для балона);
- підводні ліхтарі.

Інвентар для серфінгу, віндсерфінгу і воднолижного спорту поділяється на такі види:

- дошки для серфінгу;
- дошки для віндсерфінгу;
- водні лижі.

Водні лижі поділяються на такі основні види:

- слаломні лижі;
- лижі для фігурного катання;
- лижі для стрибків із трампліна;
- прогулянкові лижі.

Інвентар для стрибків у воду поділяється на такі види:

- вишки;
- трампліни;
- схили для плавців або нирців,
- октопуси;
- прилади (декопресиметри, консолі, манометри, глибиноміри).

Спортивні тренажери. Спортивні тренажери – це пристрої для виконання вправ, спрямованих на розвиток м'язів, тренування серцево-судинної системи та узгодженої роботи різних м'язових груп при виконанні певних рухів.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Залежно від виконуваної задачі спортивні тренажери [3, 4] поділяють на:

- кардіотренажери;
- блокові тренажери (з вбудованими вагами, які регулюються рухомим штирем);
- важільні (з вільними вагами, які накладаються на конструкцію);
- силові рами / машини.

Кардіотренажери поділяються на такі види:

- бігові доріжки;
- орбітреки;
- велотренажери.

Спортивні тренажери залежно від групи м'язів, на яку вони діють поділяють на:

- тренажери для ніг;
- тренажери для преса;
- тренажери для грудних м'язів;
- тренажери для трицепса;
- тренажери для біцепса;
- тренажери для спини;
- тренажери для плечей і трапецій.

Тренажери для ніг за видами поділяються на тренажери:

- Гаккеншмідта;
- платформи;
- для литок.

Тренажери для преса поділяються на такі види:

- похила лава;
- гімнастичний ролик;
- римський стілець;
- шведська стінка з брусами.

Тренажери для грудних м'язів за видами поділяються на тренажери:

- «метелик»;
- Хаммера;
- кросовер.

Класифікація непродуктивних товарів

Тренажери для трицепса поділяються на такі види:

- бруси;
- блокова рама.

Тренажери для біцепса поділяються на такі види:

- лава Скотта;
- тренажер біцепс-машина.

Тренажери для спини поділяються на такі види:

- Т-гриф конструкція;
- блоковий тренажер;
- лава для розгинань.

Тренажери для плечей і трапецій за видами поділяються на тренажери:

- дельтовидний метелик;
- для шраг.

Інвентар для екстремальних видів спорту. Інвентар для екстремальних видів спорту доволі різноманітний та залежить від конкретного виду спорту.

Інвентар для екстремальних видів спорту за видами поділяється на інвентар для:

- повітряного спорту;
- стронгмен;
- скейтборди;
- страхові системи;
- за різними видами спорту.

Інвентар для повітряного спорту поділяється на такі види:

- шлеми;
- парашути;
- основний і запасний купол;
- вимірювач висоти;
- спідглайдер;
- паруси;
- перекладини;
- кінгспоти;
- носові розтяжки;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- розтяжки передньої панелі;
- трапеції.

Залежно від стилів катання *скейтборди* поділяють на такі види:

- «*стритстайл*» (*streetstyle*);
- «*лонгборд*» (*longboard*);
- «*карвборд*» (*carveboard*);
- «*катання в рамні*» (*Ramp/vertical skateboarding*).

Стронгмен інвентар поділяється на такі види:

- канат;
- якір з ланцюгом;
- стовп для штовхання;
- колода для кидків;
- жердина;
- тигельна банка;
- ярмо; платформа для присідання, одноручні гантелі, «пальці»).

Страхові системи поділяються на такі види:

- мотузки;
- петлі;
- металеві троси;
- карабіни;
- протектори;
- блок-ролики;
- грі-грі.

Інвентар за видами спорту включає також:

- катамарани;
- байдарки;
- інші засоби сплаву.

Інвентар для спорту та розваг на колесах. За призначенням інвентар для спорту та розваг на колесах [46, 47] поділяється на інвентар для:

- велосипедів;
- самокатів;

Класифікація непродуктивних товарів

- роликів ковзанів;
- комплекти захисту.

Велосипеди поділяються на такі основні види:

- шосейні;
- трекові;
- кросові;
- гірські;
- масові;
- альтернативні;
- для тріалу.

Роликові ковзани за призначенням поділяються на такі види:

- фітнес (fitness);
- швидкісні (speed);
- урбан (urban);
- для агресивної їзди (aggressive);
- позадорожні;
- фігурні та хокейні.

Існує й інше групування роликів ковзанів за призначенням, відповідно до якого їх поділяють на 3 групи – для початківців, досвідчених та професіоналів (експертів).

За призначенням *самокати* поділяють на такі види:

- любительські;
- спортивні;
- стрибкові.

Деякі виробники поділяють самокати залежно від колісної схеми – 1+1; 1+2; 2+1; 2+2.

Інвентар для захисту поділяється на такі види:

- шоломи;
- налокітники;
- захисні окуляри;
- наколінники тощо.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Інвентар для ігрових майданчиків. *Інвентар для ігрових майданчиків* поділяється на такі види:

- ворота для футболу, міні-футболу, футзалу, хокею;
- сітки для воріт;
- розмітка для поля;
- борти;
- баскетбольні стійки.

Інший спортивний інвентар. *Інший спортивний інвентар* [57] за видами поділяється на:

- ізолятори м'язів;
- енергетичні браслети;
- ролери для пілатесу;
- доріжки лікувально-гімнастичні;
- пілони;
- тарілки фрісбі для кидання;
- гумові ножі (муляжі);
- петлі для функціонального тренінгу;
- фішки і конуси для розмітки дистанції;
- світловідбивачі і маячки для бігу і велоспорту;
- петлі підвісні для перекладини;
- манжети для тяги на перекладині;
- пояси і ремені атлетичні;
- напульсники;
- пов'язки на голову;
- протектори для рук і ніг;
- бандажі, атлетичні пояси, лямки штангіста;
- рукавиці;
- спортивні пляшки і фляги з закрутками;
- вимпели спортивні;
- медалі;
- свистки;
- суддівські табло;
- прапорці;

- стартові пістолети;
- фінішні стрічки;
- чохли спортивного для одягу.

3.17. Іграшки

Іграшки відіграють важливу роль у житті дитини. Вони допомагають пізнавати оточуючий світ, сприяють його фізичному, духовному розвитку і тому без іграшок неможливе повноцінне виховання підростаючого покоління.

Класифікувати іграшки дуже складно, тому що ці товари відрізняються широким асортиментом та різні фірми-виробники пропонують групування іграшок за значною кількістю різноманітних ознак.

Відповідно ДСТУ 2165-93 іграшка – це предмет або група предметів, призначених для ігрової діяльності дітей [58].

Основною ознакою класифікації іграшок згідно ДСТУ 2165 є належність до асортиментного угруповання. Також, найбільш часто класифікують іграшки за виховним і віковим призначенням, матеріалами виготовлення, принципом дії або механізмом руху (рис. 3.72).

За належністю до асортиментного угруповання іграшки поділяють на такі групи:

- транспортні іграшки, техніка, споруди;
- предмети для дитячої творчості;
- ляльки;
- фігурки людей та тварин;
- предмети ігрового вжитку;
- настільні ігри та іграшки;
- спортивні іграшки;
- ялинкові та новорічні прикраси;
- музичні іграшки;
- оптичні іграшки;
- піротехнічні іграшки.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

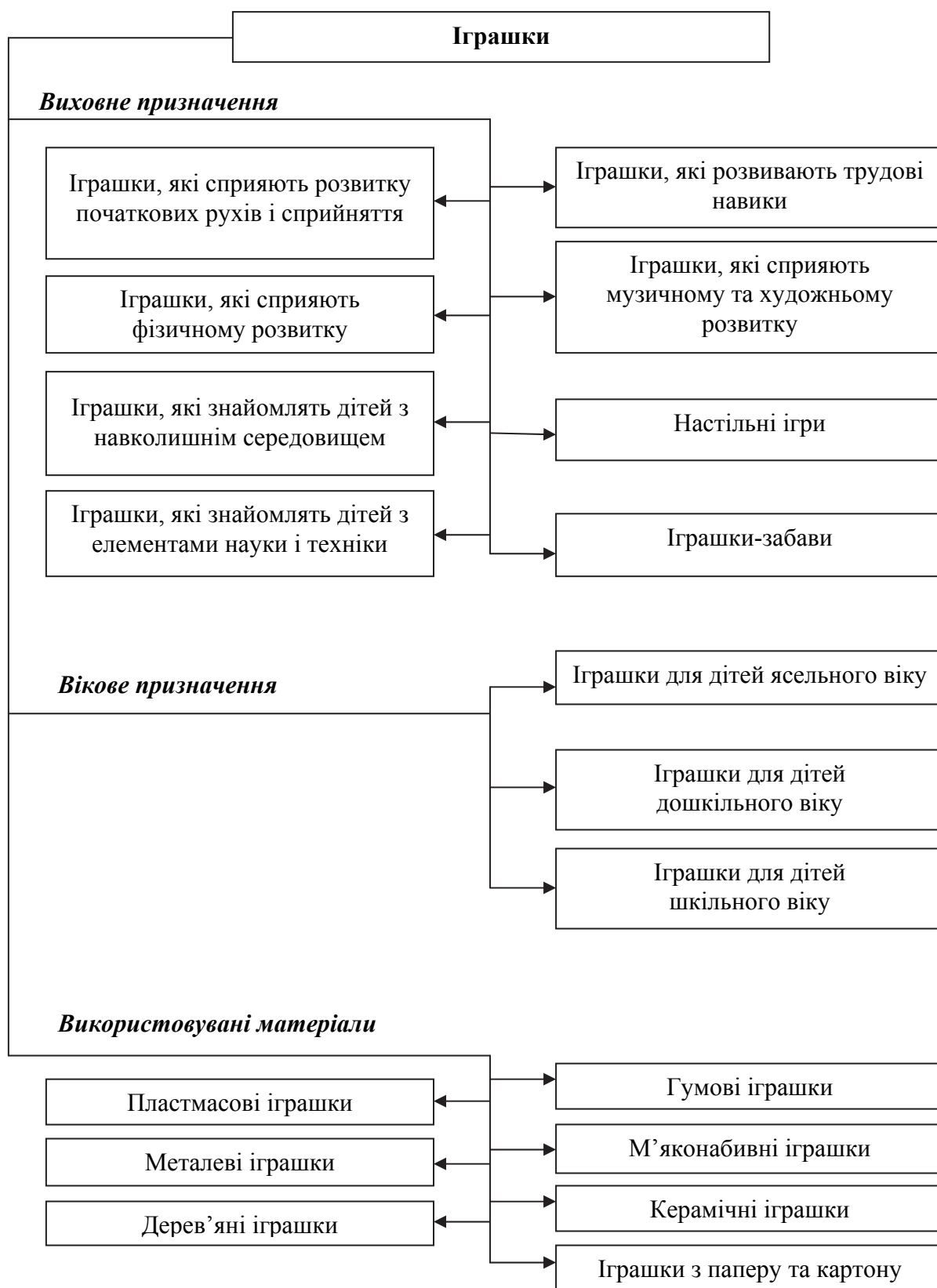

Рис. 3.72. Класифікація іграшок

Класифікація непродовольчих товарів

За віковим призначенням іграшки поділяються на три основні групи:

- 1-ша група – іграшки для дітей ясельного віку (до 3 років);
- 2-га група – іграшки для дітей дошкільного віку (від 3 до 6 років);
- 3-тя група – іграшки для дітей шкільного віку (від 6–7 до 17–18 років).

Іграшки відповідно до ясельного віку дітей поділяються на такі групи:

- перша група раннього віку (перший рік життя дитини);
- друга група раннього віку (другий рік життя дитини);
- перша молодша група (третій рік життя дитини).

Іграшки відповідно до дошкільного віку дітей прийнято поділяти на:

- другу молодшу групу (від 3 до 4 років);
- середню групи (від 4 до 5 років);
- старшу групу вік 5 до 6–7 років).

Іграшки відповідно до шкільного віку дітей поділяються на такі групи:

- діти молодшого шкільного віку (від 6–7 до 12 років);
- діти середнього шкільного віку (від 12 до 15 років);
- діти старшого шкільного віку (від 15 до 17–18 років).

За принципом дії або механізмом руху іграшки поділяються на:

- механічні;
- електромеханічні;
- електронні;
- аеродинамічні;
- гідравлічні;
- пневматичні;
- магнітні.

За матеріалом виготовлення іграшки поділяються на:

- пластмасові;
- металеві;
- дерев'яні;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- гумові;
- з текстильних матеріалів (м'яконабивні);
- керамічні;
- скляні;
- іграшки з паперу, картону і папье-маше.

У торговельній практиці іграшки іноді поділяють *залежно від статевої ознаки* на 3 групи: для хлопчиків, для дівчаток і універсальні. Але зараз цей розподіл досить умовний.

За виховним призначенням іграшки поділяються на 8 груп.

1-ша група – іграшки, що сприяють розвиткові початкових рухів і сприйняття..

2-га група – іграшки, що сприяють фізичному розвитку дітей.

3-тя група – іграшки, які знайомлять дітей з оточуючим середовищем (образно-сюжетні іграшки).

4-та група – іграшки, які знайомлять дітей з елементами науки і техніки (політехнічні іграшки).

5-та група – іграшки, які знайомлять дітей з процесами праці.

6-та група – іграшки, які сприяють музичному і художньому розвитку дітей.

7-ма група – настільні ігри.

8-ма група – іграшки-забави.

Автором пропонується в окрему підгрупу виділити ялинкові та новорічні прикраси, тому що прикрашаючи ялинку за своїм смаком, керуючись своєю фантазією, діти вчаться самостійній художній творчості.

Враховуючі великий вплив на розвиток особистості настільних ігор потребує удосконалення їх класифікація.

Негативною тенденцією в асортименті іграшок є заміна настільних ігор на комп'ютерні. До сьогоднішнього дня даній проблемі не було приділено належної уваги. Важко сперечатися з тим, що настільні ігри більшою мірою розвивають уяву, стимулюють творчу активність, вчать взаємодії в команді.

Живе спілкування, що відбувається під час гри за одним столом замінить віртуальне спілкування комп'ютерної гри. На відміну від комп'ютерних грамотно побудовані настільні ігри крім візуального та звукового каналів сприйняття інформації задіюють і інші – наприклад тактильний.

Регулярно граючи в настільні ігри діти вчаться максимально швидко реагувати, приймати різного роду рішення самостійно, що вкрай корисно, особливо маленьким дітям, прораховувати можливі варіанти рішень складних завдань на кілька ходів вперед, а також безлічі інших корисних людині в повсякденному житті особистісних можливостей.

Автором пропонується класифікація настільних ігор за основною функцією, змістом, ігровим процесом, кількістю гравців, мірою кооперації гравців та за динамікою гри.

За основною функцією настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- Розважальні.
- Розвиваючі.

Ігри можуть розвивати цілий ряд здібностей і навичок, таких як :

- Логіка – навичка використовується практично в усіх інтелектуальних настільних іграх.
- Абстрактне мислення – активно використовується в будь-якій грі з достатньою мірою абстракції (Go, Шахи тощо).
- Ерудиція – ряд ігор дає переваги тим, чий кругозір ширший, відповідно, це змушує тих, що грають замислитися про його розширення.
- Стратегічне мислення – актуально для складних економічних і військових ігор.
- Дипломатія/психологія – уміння вибудовувати стосунки з оточенням і контролювати свою поведінку.
- Координація – важлива складова фізичних навичок людини.
- Реакція – атрибут дуже необхідний усім і в реальному житті.
- Концентрація – уміння фокусуватися на поточному завданні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- Майстерність – розуміння того, що через системне вивчення гри і на практиці можна досягти суттєвих результатів тощо.
- Навчальні.

Деякі виробники настільних ігор виділяють соціологічну та ідеологічну функції, так як настільні ігри допомагають швидко сформувати і згуртувати нові компанії, наприклад в місцях відпочинку або лікування. В історії існують рідкісні, але показові приклади створення настільних ігор в якості інструменту пропаганди. Так, ще в 1904 року, квакер з Мериленду Lizzie J. Magie запатентувала гру з назвою «Landlords Game». Гра по її задуму повинна була не тільки розважати, але і показувати, наскільки несправедливо завищені можуть бути побори безпринципних домовласників.

За змістом настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- абстрактні;
- імітаційні.

За ігровим процесом настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- карточні ігри;
- колекційні карткові ігри;
- ігри з костями (дайсами);
- ігри з мініатюрами;
- вікторини;
- ігри на спеціальній дошці;
- рольові ігри;
- рухливі ігри.

У свою чергу ігри перерахованих типів можуть далі підрозділятися за особливостями оформлення і механізму гри. Повної класифікації не існує, але зазвичай в кожному класі є декілька широко відомих ігор, що розрізняються за механізмом, таких, що інші можна розглядати як їх варіанти. Так, наприклад, ігри на спеціальних дошках можна розділити на ігри шахового і шашкового типу (перші – з нерівноцінними

фігурами, другі – з рівноцінними фігурами), в іграх шашкового типу, у свою чергу, можна виділити ігри з нерухомими (го, рзндзю) і рухливими шашками, останні діляться на шашкові і нардові, до яких відносяться вже конкретні модифікації відповідних ігор: російські, англійські, турецькі, міжнародні шашки, довгі і короткі нарди.

За кількістю гравців настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- Для одного гравця.
- Для фіксованого числа гравців.
- Для довільної кількості гравців.

За мірою кооперації гравців настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- Кожен за себе.
- Команда на команду.
- Коаліційна (кооперативна) гра.

За динамікою гри настільні ігри можна поділити на наступні групи:

- Покрокові.
- Динамічні.

Розділення на динамічні і покрокові ігри не абсолютно, є гри з елементами того і іншого підходу. Наприклад, шведські шахи – в них гра в кожній парі ведеться за покроковою схемою, але залежність між одночасно граними в парах партіями додає в гру динамічну компоненту.

3.18. Ювелірні товари

Більшість науковців поняття «ювелірні товари» (дод. Р) трактують як високохудожні вироби тонкої роботи, які виготовляються найчастіше із дорогоцінних металів, ювелірного каміння чи інших довговічних матеріалів (емаль, кераміка, кістка, ріг), що виконують роль різних прикрас, предметів побуту, а також використовуються для декоративних цілей [61].

Згідно з ДСТУ 3375–96 «Вироби золотарські. Терміни та визначення» ювелірний виріб – це виріб культурно-побутового

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

призначення з коштовних металів; із застосуванням коштовних металів; виріб з некоштовних металів у разі застосування різних видів художнього оброблення, таких як скань, зернь, чернь, ретування, карбування, кування, алмазне гранування; виріб зі сплавів, що імітують коштовні метали, за умови високохудожнього його виконання в поєднанні з коштовним, напівкоштовним, і кольоровим камінням природного походження, перлами, коралами, бурштином, перламутром, склом, кристалом, ролом, кістю; високохудожній виріб з каменя, бурштину, ролу, кості [59].

Однак ніхто з них не відносить до даної групи сировину для виготовлення ювелірних виробів в обробленому вигляді, що є доцільним згідно з визначенням «ювелірний», поданим у Тлумачному словнику української мови – ювелірний – пов'язаний з художніми виробами, прикрасами з коштовних металів і каміння, з їх виготовленням та продажем. Таким чином, до ювелірних товарів слід відносити не лише ювелірні вироби як предмети ювелірного мистецтва, а і оброблену сировину для їх виготовлення, яка вже є результатом праці і пройшла відповідну обробку (огранування, очищення, облагородження, інші види підготовки для виробництва ювелірних виробів) і може бути предметом обміну на ринку (рис. 3.72).

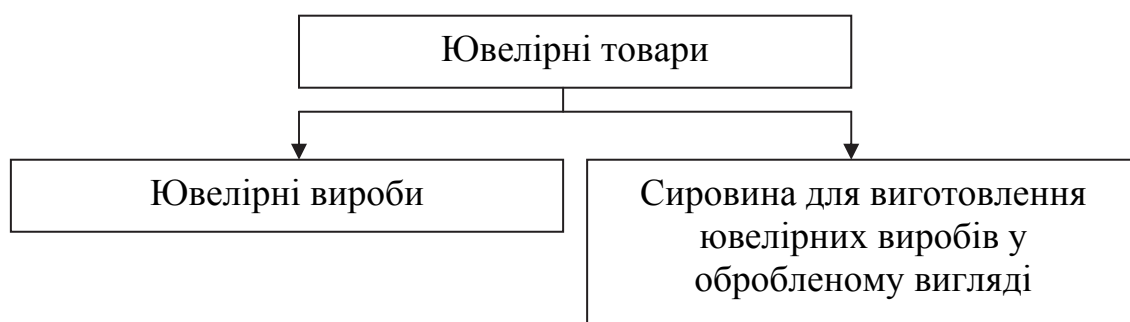

Рис. 3.72. Поділ групи «Ювелірні товари» на підгрупи

Далі доцільно буде розглянути класифікацію кожної із зазначених підгруп, бо у всіх існуючих класифікаціях, за винятком Української класифікації товарів зовнішньо-економічної діяльності, вони значною мірою розмежовані [60].

Основними ознаками класифікації ювелірних виробів в аспекті товарознавчого їх вивчення є призначення і матеріал виготовлення. У дослідженнях відомих вчених Е.І. Орловського, В.Л. Логінова, В.П. Усенко, В.І. Самаріна та ін. ювелірні вироби за призначенням поділено на 10 асортиментних груп: особисті прикраси, аксесуари, предмети інтер'єру, предмети для сервірування столу, письмове приладдя, приладдя для годинників, приладдя для куріння, сувеніри, церковно-культові вироби, художня холодна і вогнепальна зброя [61].

Асортиментні групи, в свою чергу, діляться на підгрупи, а підгрупи – на види та різновиди. У види та різновиди об'єднані ювелірні вироби, які мають певну конструкцію чи один фасон, які виготовлені з відповідного матеріалу, а також ті, які мають самостійні артикули. Класифікація ювелірних виробів за призначенням має на меті оптимізувати їх представлення споживачам у сфері торгівлі, наприклад допомагає розмістити їх в ювелірному магазині таким чином, щоб покупець зміг швидко зорієнтуватися при виборі необхідних йому товарів, а також дає можливість застосувати кодування, що є досить важливо при оформленні процесу купівлі чи обробці документації на ювелірні вироби на ПОЕМ.

Отже, за *призначенням* ювелірні вироби поділяються на наступні асортиментні групи.

Особисті прикраси – це такі прикраси, які декоративно доповнюють вбрання людини. Дану групу можна поділити на чотири підгрупи:

- прикраси для голови,
- прикраси для шиї та вбрання,
- прикраси для рук,
- гарнітури (золотарські).

Прикраси для голови: сережки, кліпси, діадема, обруч, шпилька для волосся. Серед даних виробів найбільш поширеними є сережки.

За формою сережки бувають: калачик, напівмісяць, кулька, вузлик, зірочка, сердечко, листочок, квіточка, сніжинка, крапелька, фантазійні та інші.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За конструкцією замків сережки поділяються на сережки для проколотих та для непроколотих вух.

За художнім виконанням сережки бувають гладкі та ажурні.

Прикраси для шиї та вбрання: намисто, ланцюжок, кольє, підвісок, кулон, медальйон, брошка, знаки зодіаку, гривня. Найбільш поширеними є намисто та ланцюжок.

Намисто – прикраса з перлів, коралів, різнокольорових каменів різноманітної форми, нанизаних на нитку по всій довжині або з'єднаних дротяними ланками. Намисто буває таких видів: баядера, комір, чокер, принцеса, опера, мотузка, матіні.

Ланцюжок – прикраса з послідовно і гнучко з'єднаних між собою дрібних кілець, яка може мати на кінцях скріпу.

За формою та конструкцією ланцюжки бувають: якірні, панцирні, виті, стрічкові, венеціанські, комбіновані, різнофасонні («Бісмарк», «Корма», «Лав», «Нонна», «Ромбо», «Фігаро»).

За *призначенням* ланцюжки поділяються на шийні різної довжини та маси, ланцюжки для медальйонів довжиною 40–50 см, ланцюжки для кулонів довжиною 60–70 см.

Брошка – прикраса на вбранні з елементом скріпи. За формою брошки бувають: гладкі, ажурні, геми.

Геми поділяються на камею – випукле рельєфне зображення на камені та інталію – вгнуте рельєфне зображення на камені.

Прикраси для рук: перстень, обручка, браслет.

Перстень – прикраса, яку носять на пальцях рук, зі вставками чи без них. Персні бувають гладенькі без вставок («печатка», «поясок», «поцілуночок» та інші), ажурні без вставок (бухтировані (верхівка виконується у вигляді ажурного елемента) та персні, в яких бокові частини виконані у вигляді ажурних елементів, а верхівка має плоску площинку з камінням.

Обручка є прикрасою для рук, символом шлюбу, має однакову за перетином шинку, верхівка – відсутня.

Браслет – прикраса, яку носять на зап'ясті рук.

За *призначенням* браслети поділяють на браслети для прикраси та браслети для закріплення на руці годинників.

За *конструкцією* браслети бувають м'які – глідерні (розтягувальні, роз'ємні), ланцюжкові (панцирні, якірні та інші), плетені; жорсткі – замкнені, пружні, шарнірні.

Гарнітури (золотарські) – група особистих прикрас, яка має спільне художнє вирішення. Ця підгрупа особистих прикрас може складатися із сережок, брошки і персня; сережок, намиста, кулона, браслета і персня; з декількох прикрас іншого поєднання.

Акcesуари: жіночі акcesуари, чоловічі акcesуари та інші акcesуари.

Жіночі акcesуари: пудрениця, несесер, шкатулка та коробочка, сумочка.

Чоловічі акcesуари: запонки для манжетів, затискач для краватки, пряжка для пасків.

Інші акcesуари: флакони для парфумів, пульверизатори, мильниці.

Предмети інтер'єру – це вироби, які призначені для естетичного збагачення інтер'єру житлового чи громадського приміщення. Вироби даної групи можна поділити на наступні підгрупи.

Керамічні художні вироби: декоративні блюда, глечики, вази для квітів, скульптури малих форм.

Камене-золотарські вироби – вироби, виконані з кольорових каменів із застосуванням декоративних чи допоміжних елементів з недорогоцінних металів: вази, настільні скульптури (слоники, ведмедики, балерини тощо), настінні панно з ювелірних каменів, чаші.

Художні вироби з дерева: декоративні блюда, настільні скульптури, іграшки-скульптури, настінні панно.

Кістково-золотарські художні вироби: настільна скульптура, вази, вигранувані клики, бокали, настінні ажурні панно.

Художні вироби з пап'є-маше: декоративні тарілки і пластини, шкатулки та інші високохудожні акcesуари сучасного житла.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Художні вироби з металу: настільні скульптури, вази, шкатулки, чаші, настінні та настільні чеканні аксесуари.

Предмети сервірування столу – «*server*» (фр.) – накривати на стіл – поділяються на дві підгрупи: окремі предмети для сервірування столу та сервізи і прибори.

Окремі предмети для сервірування столу:

- ложки – столові, десертні, чайні, кавові, розливальні, для соусів, для варення, для гірчиці та солі, для заварювання чаю, для салатів;
- виделки – столові, для риби, для шпрот і сардин, для лимону, для салатів;
- ножі – столові, для хліба, для фруктів, для масла, для сиру, для ікри;
- бокали, стопки, графини для вина, підсклянники, кільця для серветок, лопатки для тістечок, вази для фруктів.

Сервізи та прибори:

- сервізи – повний комплект посуду одного призначення, до якого входять різноманітні предмети для сервірування столу, оформлені в одному художньому стилі;
- столові прибори – предмети сервірування індивідуального користування – ложки, виделки, ножі.

Письмове приладдя поділяється на наступні підгрупи.

Приладдя для письма та креслення : ручки, чорнильниці, прес-пап'є, бювари, настільні блокноти, ножі-листорізи.

Предмети для зберігання письмового приладдя: підставки для авторучок, склянки для олівців, прес для паперу.

Письмове приладдя: двопредметні, багатопредметні.

Приладдя для годинників:

Приладдя для наручних годинників: браслети для наручних годинників, ремені для наручних годинників.

Приладдя для кишенькових годинників: бортові ланцюжки, ремені для кишенькових годинників, шатлетки.

Предмети для паління:

Предмети для зберігання тютюну та тютюнових виробів: портсигари – плоскі коробочки для носіння сигар та цигарок.

Предмети для тримання тютюнових виробів: мундштуки для паління – трубочки для тримання сигар та цигарок і трубки для паління.

Предмети для висікання вогню: запальнички, футляри для зберігання кременів, балончики із зрідженим газом

Інші предмети: попільнички, машинки для набивання.

Сувеніри – подарункові вироби, що відображають національні чи регіональні особливості культури та мистецтва, видатні події, пам'ятні дати, дослідження науки, техніки, спорту:

- Пам'ятні медалі.
- Нагрудні значки.
- Сувеніри-символи: герби, ключі, брелки.
- Сувенірні скульптури малих форм.
- Сувенірні вироби народних художніх промислів.
- Інші сувенірні вироби

Церковно-культова атрибутика (вироби).

Оклади, складні панагії, хрести та інші вироби.

Холодна та вогнепальна зброя: обробка зброї.

Асортимент ювелірних виробів дуже різноманітний. Його можна також класифікувати за *соціальним та функціональним призначенням, соціокультурною значущістю, віком, ознакою технології виготовлення, матеріалом виготовлення.*

Класифікація ювелірних товарів за *соціальним призначенням:*

- Прикраси.
- Церковно-культова атрибутика.
- Сувеніри.
- Символи влади та причастя.
- Предмети як подарунки (для здійснення обряду обдарування).
- Вбрання та речі для показу мод, формування соціального іміджу людини та фірми, сценічне вбрання, для публікації у пресі (ті, що формують бренд тощо).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Класифікація ювелірних товарів за *функціональним призначенням*:

- Особисті прикраси.
- Особисті церковні прикраси та культові предмети.
- Аксесуари та предмети туалету.
- Предмети для сервірування столу.
- Предмети для паління.
- Церковно-культова атрибутика.
- Предмети для прикрашання інтер'єру та екстер'єру .
- Приладдя для годинників.
- Художня холодна та вогнепальна зброя.
- Письмове приладдя.
- Ікони, оклади ікон та книг.
- Предмети вбрання та особистого користування для формування сценічного та ділового іміджу.
- Монети, нумізматичні колекції.
- Значки.
- Сувеніри – подарунки.
- Знаки відзнаки, нагороди, предмети влади.

Класифікація ювелірних товарів за *соціокультурною значущістю*:

- Пам'ятки мистецтва, історії, культури тощо.
- Сучасні авторські художні вироби.
- Сучасні народні художні вироби.
- Сучасні фірмові вироби.
- Предмети, що належать видатним особам, подіям, пам'яткам культури тощо.
- Предмети, що мають художню та етнографічну цінність.

Класифікація ювелірних товарів за *віком*:

- Сучасні вироби.
- Антикварні вироби (вік яких перевищує 50 років).
- Археологічні вироби.

Класифікація непродовольчих товарів

Класифікація ювелірних виробів за *матеріалом виготовлення* потребує врахування даних ознак при груповому розподілі сучасних виробів для цілей стандартизації, експертизи якості, митного оформлення, прогнозування вартості тощо (рис. 3.73).

- з дорогоцінних металів зі вставками та без них;
- із недорогоцінних металів зі вставками та без них;
- із неметалевих матеріалів зі вставками та без них;
- вироби з дорогоцінними каменями;
- вироби з іншими ювелірними вставками.

Визначення виду декоративної обробки, методу виготовлення та інших технологічних ознак складає основу для з'ясування групи складності виготовлення і визначає досить суттєву класифікаційну ознаку – *технологічну*, яка враховуються при ідентифікації ювелірних виробів та обрахуванні їх базової вартості (табл. 3.27).

За даною ознакою ювелірні вироби поділяються на групи:

Класифікація ювелірних товарів за ознакою *технології виготовлення*:

- Тиражовані (машинного виготовлення): виготовлені повністю механізованим процесом виробництва.
- Ручного виготовлення: майстер-ювелір виконує всі роботи від початку і до кінця вручну, використовуючи обладнання лише для отримання першочергової заготівки чи необхідного профілю металу.
- Комбіновані: виготовлені з частково механізованим процесом виробництва.

Класифікації дорогоцінних каменів відрізняються від загальноприйнятих мінералогічних класифікацій передусім тим, що вони ґрунтуються на їх споживній цінності та ринковій вартості.

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

ЮВЕЛІРНІ ВИРОБИ

<i>Групи за матеріалами виготовлення</i>	<i>Види основних матеріалів</i>
Ювелірні вироби із сплавів дорогоцінних металів	Золото, платина, срібло, паладій, родій
Вироби із недорогоцінних металів, сплавів і матеріалів	Мельхіор, нейзильбер, бронза, латунь, мідь, сталь, титан, тантал
Вироби з неметалічних матеріалів	Декоративні кольорові камені, кістка, черепаховий панцир, фарфор, емаль, дерево, пластмаса, шкіра
Вироби з дорогоцінними каменями	Природні, синтетичні, штучні камені, що належать до про-зорих і напівпрозорих різно-видів дорогоцінних каменів мінерального походження; дорогоцінні камені органогенного походження
Вироби з іншими ювелірними вставками	Природні та синтетичні (штучні) напівпрозорі та непрозорі напівдорогоцінні камені, інші камені, що мають естетичну цінність

Рис. 3.73. Класифікація ювелірних виробів за матеріалами виготовлення

Класифікація ювелірних виробів за методами та складністю їх виготовлення

		Методи виготовлення				
		Механічні	Ручна художня обробка металу	Художнє оздоблення	Художня обробка поверхні	Закріплення вставок
Складність виготовлення	Штапування: рельєфне карбування, тиснення, басма, витягування, вигинання, гільйоширування	Кування	Гравірування	Полірування, матування	Глуха: гризантна, обідкова	
	Лиття: в форми. мікролиття, лиття за виплавленими моделями	Дифування	Різьблення	Оксидування, родирування, золочення, сріблення, пдатування	Корнерові: рядкова, стільникова, каре	
	Гальвано-пластика	Філігрань	Чорніння	Фактурування	Лапчаста	
	Лазерне різьблення	Карбування	Зернь	Плакірування	Кармезинова	
				Емалювання	Потаємна	

Довгий час використовувалася класифікація М. Бауера – А. Ферсмана. Ювелірні камені поділяються за цією класифікацією на три групи:

- 1) дорогоцінні камені;
- 2) виробні камені (кольорові камені);
- 3) дорогоцінні камені органогенного походження.

Залежно від цінності ювелірних каменів групи поділяються на порядки.

До 1 групи увійшли в основному прозорі або гарно забарвлені камені та частина напівпрозорих забарвлених каменів, які використовують в ограненому вигляді.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До 2 групи віднесено ряд мінералів та гірських порід, які придатні до огранування кабошон і виготовлення різноманітних виробів.

Але ця класифікація має низку недоліків: термінологічні неузгодженості (власні назви каменя та назви мінерального виду), деякі мінерали віднесені одночасно до різних порядків (гірський кришталь, агат). Але основним недоліком даної класифікації є те, що в ній штучно обмежена галузь використання деяких природних гарно забарвлених каменів [4].

У 1983 р. Є.Я. Київленко запропонував модернізовану класифікацію кольорових каменів, в якій враховується їх ринкова вартість та використання у різних галузях (табл. 3.28). У цій класифікації вчений намагався поєднати галузь використання та вартість ювелірного каміння.

Таблиця 3.28

Класифікація ювелірних каменів за Є.Я. Київленко

Група	Порядок	Вид каміння
Ювелірні (дорогоцінні) камені	1	Рубін, смарагд, алмаз, сапфір
	2	Олександрит, жовтий, фіолетовий та зелений сапфір, благородний чорний опал, благородний жадеїт
	3	Демантоїд, аквамарин, топаз, турмалін, шпінель, родоліт, благородний білий та вогняний опали
	4	Хризоліт, циркон, жовтий зелений, трояндовий берил, кунцит, бірюза, аметист, піроп, альмандин, місячний та сонячний камені, хризопраз, цитрин
Ювелірно-виробні камені	1	Лазурит, жадеїт, нефрит, малахіт, бурштин, гірський кришталь
	2	Гематит-кровавик, родоніт, біломорит, обсидіан
Виробні камені		Яшма, мармуровий онікс, обсидіан, скам'яніле дерево, флюорит, кольоровий мармур, пегматит, кремій рисунчастий та інші.

Використання нових термінів таких, як «ювелірне» (дорогоцінне) та ювелірно-виробне каміння не визначає реальної цінності коштовного каміння та галузь його використання, тому що створення високохудожніх ювелірних виробів здійснюється із застосуванням так званих виробних каменів, наприклад, яшми, флюориту, мармурового оніксу.

Відомі також класифікації дорогоцінних каменів зарубіжних дослідників Т. Синканкаса (1955 р.), Р. Бебстера (1962 р.), М. Перла (1965 р.), Я. Судзуки (1970 р.) та ін.

Кожна класифікація характеризується власними особливостями та відмінностями. Крім основних принципів, на яких ґрунтуються класифікації, враховуються і зовнішні фактори – традиції, мода, наявність дорогоцінних каменів на ринку, відкриття нових родовищ та ін.

З розвитком ювелірної промисловості СРСР у 1970–1980 рр. виникла необхідність створення промислової класифікації, яка б використовувалася в практичній роботі галузі. Всесоюзним науково-дослідним інститутом ювелірної промисловості було розроблено нову класифікацію. За цією класифікацією усі ювелірні та виробні камені розділені на три типи: ювелірні, ювелірно-виробні та виробні, які, у свою чергу, за прозорістю, твердістю та іншими властивостями поділяються на підтипи та групи.

Після розпаду СРСР в Україні було прийнято класифікацію, яка регламентувалася постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.94 № 512 «Про загальну класифікацію та оцінку вартості природного каменю» (табл. 3.29).

Прийнята класифікація повторює класифікацію Є.Я. Київленко, тому що групування каменів здійснюється за ознакою вартості, враховуючи такі показники, як твердість, прозорість та естетичні властивості. Дана класифікація відбиває культурні традиції використання каміння в ювелірних виробках та виробках іншого призначення. Ця класифікація максимально охоплює камені від класично ювелірних до колекційних.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.29

Загальна класифікація природного каміння

Група	Порядок	Головні камені
Дорогоцінне каміння	1	Рубін, олександрит, смарагд, алмаз, сапфір синій
	2	Демантоїд, евклаз, жадеїт (імперіал), опал благородний чорний, шпінель благородна, сапфір рожевий та жовтий
	3	Аквамарин, берил, кордієрит, опал благородний білий та вогняний, танзаніт, топаз рожевий, турмалін, хризоберил, хризоліт, цаворит, циркон, шпінель
	4	Адуляр, аксиніт, альмандин, аметист, гесоніт, grosуляр, данбурит, діоптаз, кварц димчастий, кварц рожевий, кліногуміт, кришталь гірський, кунцит, моріон, піроп, родоліт, скаполіт, спесартин, сподумен, топаз блакитний, винний та безколірний, фенакіт, фєроортоклаз, хризопраз, хромді-опсид, цитрин
Напівдорого-цінне каміння	1	Бірюза, жадеїт, лазурит, малахіт, молдавіт, нефрит, тигрове та котяче око, хауліт, хризокола, цоїзит, чароїт
	2	Агат, амазоніт, гагат, скам'яніле дерево, джеспіліт, егіриніт, епідозит, кахолонг, кварцит кольоровий, кремійнь кольоровий, онікс мармуровий, опал, пегматит, пірофіліт, родоніт, сердолік, серпентиніт, скарни кольорові, содаліт, халцедон, шпати іризуючі польові, яшма
Декоративне каміння		Андезит, габро, граніт, дацит, кальцифір, кварцит, конгломерати, лабрадорит, мармур, сиєніт, травертин, туф

Сьогодні в Україні прийнята класифікація дорогоцінного каміння згідно зі ст. 1 Закону України від 18.11.97 № 637 «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» [63].

У цій класифікації не надається визначення, які камені належать до декоративного каміння, але є визначення дорогоцінного каміння органогенного утворення. Дана класифікація

Класифікація непродовольчих товарів

має одну класифікаційну ознаку – вартість каміння відповідно до його споживних властивостей. Тому розподіл здійснюється тільки на дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння (табл. 3.30) [62].

Таблиця 3.30

Класифікація дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння

Група, порядок	Головні камені
I група	Дорогоцінне каміння – природні та штучні (синтетичні) мінерали в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах):
1	Алмаз, рубін, сапфір синій, смарагд, олександрит
2	Демантоїд, евклаз, жадеїт (імперіал), сапфір рожевий та жовтий, опал благородний чорний, шпінель благородна
3	Аквамарин, берил, кордієрит, опал благородний білий та вогняний, танзаніт, топаз рожевий, турмалін, хризоберил, хризоліт, цаворит, циркон, шпінель;
4	Адуляр, аксиніт, альмандин, аметист, гесоніт, grosуляр, данбурит, діоптаз, кварц димчастий, кварц рожевий, кліногуміт, кришталь гірський, кунцит, моріои, піроп, родоліт, скаполіт, спесартин, сподумен, топаз блакитний, винний та безколірний, фенакіт, фεροортотлаз, хризопраз, хромдіопсид, цитрин
III група	Напівдорогоцінне каміння – природні та штучні (синтетичні) мінерали, органогенні утворення та гірські породи в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробах)
1	Бірюза, жадеїт, лазурит, малахіт, молдавіт, нефрит, тигрове та котяче око, хауліт, хризосола, цоїзит, чароїт
2	Агат, амазоніт, гагат, гематит, скам'яніле дерево, джеспіліт, егіриніт, спідозит, кахолонг, кварцит кольоровий, кремійнь кольоровий, онікс мармуровий, опал, пегматит, пірофіліт, родоніт, сердолік, серпентиніт, скарни кольорові, содаліт, халцедон, шпати іризуючі польові, яшма

Зазначимо, що у якості ювелірних товарів зазначені вище групи і підгрупи дорогоцінних і напівдорогоцінних каменів можуть розглядатися лише в обробленому вигляді.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

У Законі України від 18.11.97 № 637 «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» наведена також класифікація дорогоцінних металів, до яких віднесено золото, срібло, платину і 5 металів платинової групи – паладій, іридій, родій, осмій, рутеній [63]. Зазначені метали можуть розглядатися як ювелірні товари лише у вигляді сплавів, підготовлених для виробництва ювелірних виробів.

Розмежування ювелірних товарів на ювелірні вироби і оброблену сировину зафіксовано в УКТЗЕД. Ювелірні товари сучасного асортименту відносяться до групи 71 УКТЗЕД «Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали, метали, плаковані дорогоцінними металами, та вироби з них; біжутерія; монети» [60].

Перевагою УКТЗЕД є розмежування готових ювелірних виробів і ювелірної сировини в обробленому вигляді як двох великих підгруп ювелірних товарів. Однак значними недоліками є те, що до даної класифікації входить значна кількість товарів, які не вважаються ювелірними (необроблені камені і метали, відходи або брухт дорогоцінних металів або металів, плакованих дорогоцінними металами, монети, біжутерія тощо), а також в УКТЗЕД відсутня детальна класифікація ювелірних товарів за призначенням, способами і складністю виготовлення та деякими іншими ознаками, описаними вище.

Годинники – прилади для вимірювання часу за допомогою досить постійного за тривалістю періодичного коливального процесу, який не тільки вказує поточний час, але вимірює і відтворює інтервали і моменти часу [61].

Класифікують їх за багатьма ознаками, основними з яких є: *призначення, принцип дії, тип коливальної системи, принцип користування* та ін (дод. Р).

За призначенням побутові годинники поділяють на чотири групи (рис. 3.75):

Класифікація непродовольчих товарів

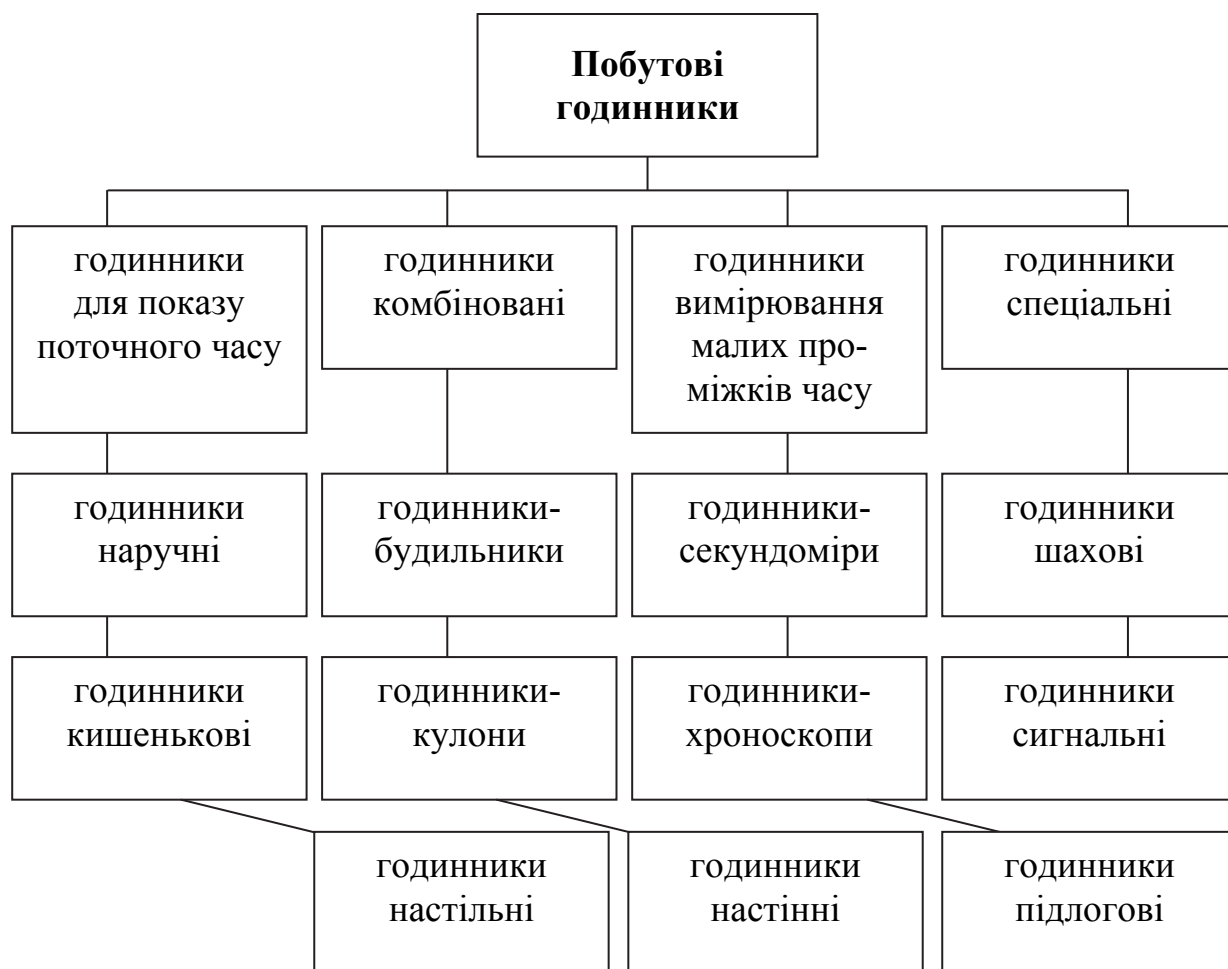

Рис. 3.75. Класифікація побутових годинників

- годинники для показу поточного часу;
- годинники комбіновані;
- годинники для вимірювання малих проміжків часу;
- годинники спеціальні.

За типом коливальної системи: маятникові; балансові; камертонні; кварцові.

За фізичним принципом дії: механічні; електромеханічні; електронно-механічні; квантово-механічні (еталони часу); електронні.

За принципом користування: індивідуального користування (наручні, кишенькові, годинники-кулони і годинники-каблучки); загального користування (настільні, настінні, підлогові, шахові і автомобільні).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За місцем установки: переносні (наручні, кишенькові, секундоміри, настільні) годинники; стаціонарні (настінні, підлогові, кабінетні й автомобільні) годинники.

За джерелом енергії: механічні; електричні.

За видом інформативності: із циферблатом зі стрілками; з електричною індикацією.

За ГОСТ 26272-98 «Часы электронно-механические кварцевые наручные и карманные» [64] годинники класифікуються за наступними ознаками: *за видом функцій, що виконують, за типом кварцового генератора, за конструктивним виконанням.*

За видом функцій, що виконують: годинники з групою функцій годин і календаря, комбіновані годинники (з групою функцій секундоміра, будильника, таймера тощо).

За типом кварцового генератора: годинники з кварцовим генератором з нерегульованою частотою і цифровим налаштуванням ходу; годинники з кварцовим генератором з автоматичним регулюванням частоти; годинники з кварцовим генератором з регулюванням частоти підлаштувальним конденсатором; годинники з кварцовим генератором без регулювання частоти.

За конструктивним виконанням: годинники, що ремонтуються, годинники, що не ремонтуються.

3.19. Парфумерно-косметичні товари

У теперішній час відсутня чітка класифікація асортименту *парфумерії*. Раніше вважалось, що до парфумерії відносяться 4 види: духи, одеколони, туалетні і запашні води.

В той же час загально визнано, що до парфумерних товарів відносяться засоби, основне призначення яких ароматизація шкіри, волосся та одягу людини. Деякі з них мають додаткові функції – гігієнічну і освіжувальну, наприклад, одеколони і запашні води.

Таким чином, виходячи з визначення парфумерних товарів, до них слід віднести популярний серед покупців вид

товару – дезодоранти, так як їхня основна функція – гігієнічна і освіжувальна (усунення неприємного запаху на окремих ділянках тіла).

Національний стандарт ДСТУ 4710: 2006 «Вироби парфумерні рідинні. Загальні технічні умови» поширюється на спиртовмісні парфумерні рідинні вироби, які використовують як ароматизувальні гігієнічні та освіжувальні засоби. Згідно з ДСТУ 4710:2006 *парфумерні товари поділяють за якістю і кількістю парфумерної композиції на*: концентровані духи (сума масових часток , запашних речовин не менше 30%, стійкість запаху не менше ніж 60 годин); духи (не менше 15%, не менше 60 годин відповідно); парфуми – еспрі (не менше 10%, не менше 50 годин відповідно); парфумерна вода (не менше 8%, не менше 50 годин відповідно); туалетна вода (не менше 4%, не менше 40 годин відповідно); одеколон (не менше 1,5%, не менше 24 годин відповідно); запашна вода (не менше 1%, не нормується) [5].

Існують різні види парфумерних виробів. Так, сучасні парфумерні вироби класифікують за їхнім *призначенням*: духи, одеколони, гігієнічна парфумерія, засоби для освіження чи ароматизації повітря в приміщеннях, ванних кімнатах, туалетах, засоби для надання приємного запаху речам (білизні).

Вони також класифікуються за *агрегатним станом або консистенцією* (рідкі, тверді та порошкоподібні) і за *упаковкою* (в звичайній, з насосом-дозатором та в аерозольній).

Споживчий ринок України насичений парфумерними товарами зарубіжних фірм – духами, парфумерними та туалетними водами, одеколонами, парфумерними дезодорантами. Французька парфумерія відрізняється від вітчизняних і концентрацією запашних речовин (парфумерна композиція). Духи імпорتنі (*Parfum* – фр.; *Perfume* – англ.; *Extrait* – екстракт, висока концентрація) – це концентровані духи з інтенсивним запахом, мають у своєму складі 15–40% парфумерної композиції, міцність спирту не менше ніж 90°, стійкість запаху – 7–8 годин (ноти серця).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Парфумерна вода або туалетні духи (*Eau de Parfum, Parfum de toilette* або *EdP*) має у своєму складі 15–20% парфумерної композиції, міцність спирту не менше ніж 90°, стійкість запаху серединної ноти – 2–3 години.

Туалетна вода (*Eau de Toilette* або *EDT*) – має у своєму складі від 5 до 15% парфумерної композиції, стійкість запаху до 3-х годин.

Одеколон (*Eau de Cologne*) містить 6–12% парфумерної композиції, міцність спирту – 70–80°.

Запашна вода (*Eau Fraiche*) – означає «свіжа вода», містить 1–3% парфумерної композиції, міцність спирту – 70–80° та нижче.

Парфумерні дезодоранти (*Parfum Deo* – фр., *Deodorant Cologne* – англ.) містять 12–15% парфумерної композиції. Це водноспиртові або спиртоводні розчини запашних речовин та антимікробних речовин, що використовують у вигляді гігієнічних, антимікробних та ароматизувальних засобів для тіла. Французькі парфумерні дезодоранти не містять перспірантів, вони повторюють запах всієї серії (або мають свій аромат), по якості (інтенсивності і стійкості запаху) вони аналогічні туалетним водам або одеколону [5].

Останнім часом намітився чіткий розподіл асортименту парфумерних товарів за *статеві-віковою ознакою*: жіночі, чоловічі, молодіжні, дитячі, обостатеві та парні парфумерні засоби.

Зараз молодь виявляє інтерес до парфумів починаючи з 12 років. На початку 90-х років в Америці з'явилися духи для дітей усіх вікових категорій – від грудних до підлітків. Тому ми пропонуємо наступний розподіл за *статеві-віковою ознакою*:

- жіночі;
- чоловічі;
- молодіжні (парфуми-еспрі);
- дитячі (для грудних дітей та хлопчиків і дівчаток);
- двостатеві (універсальні або унісекс);
- парні.

Двостатеві парфуми можуть використовувати як жінки, так і чоловіки, тому що дуже важко визначити, кому вони призначені, наприклад, туалетна вода OQ (Оріфлейм). Нещодавно з'явилась мода на парні духи (Кельвін Клейн). Є деякі відмінності в оформленні, назві та запаху. Наприклад, «Версаче Джинс Коллекшн» – жіночий флакон червоного кольору, аромат – квітковий; чоловічі – синього кольору, аромат – деревина.

За консистенцією духи поділяють на:

- рідкі;
- тверді;
- сухі.

Рідкі духи найбільш поширені, вони являють собою спиртові та спиртововодні розчини.

Тверді духи – це суміш композиції запашних речовин з нафтопродуктами і твердими компонентами, а також воском. Упаковують в пенали у формі олівця або коробочки.

До твердих духів відносять і спеціальні вироби з паперу, картону, насичені парфумерною композицією у вигляді яскраво оформлених виробів (наприклад, ялинок, звірят, фруктів). Використовують їх в салонах автомобілів та малих приміщеннях.

Сухі духи «Саше» – це суміш порошкоподібних речовин і запашної композиції. Як порошки, використовують суху рослинну сировину (коріння, листя), крохмаль, тальк, каолін тощо. Товарною формою цих духів є пакетики з паперу або тканини. Використовують для надання приємного запаху білизні [5].

За характером запаху духи поділяють на:

- квітково-фантазійні – мають запах фантазійних, неіснуючих квітів;
- фантазійні – запахи, яких не існує в природі, це фантазії парфумера.

За типом запаху, тобто враженням, яке викликає композиція у людині:

- свіжі;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- квіткові;
- холодні;
- теплі;
- жаркі;
- пряні;
- східні;
- солодкі та ін.

За направленням основного аромату:

- цитрусові (гісперидні),
- папоротникові (фужере),
- квіткові;
- шипрові;
- деревинні;
- амброві;
- мускатні;
- шкірні;
- альдегідні (плодово-квіткові);
- кипарисові.

За силою запаху (відстанню, на якій відчувається запах):

- з короткою хвилею;
- з довгою хвилею.

За способом нанесення парфумерної рідини:

- без розпилення;
- з розпиленням.

За видом укупорювання:

- з притертою пробкою;
- гвинтовий;
- аерозоль;
- пульверизатор.

За видом:

- духи;
- одеколони;
- парфумерні води;
- туалетні води;

Класифікація непродовольчих товарів

- запашні води;
- парфумерні набори;
- інші (засоби для ароматизації повітря (ароматичні свічки, ароматизатори для ванн, ароматизатори для туалету, профілактично-лікувальні засоби ароматизації, ароматичні солі та ін.) [5].

Таким чином, загальну удосконалену навчальну класифікацію парфумерних товарів можна представити у вигляді поданому у дод. С, рис. С1.

Призначення *косметики* – надати шкірі обличчя, рукам, тілу, зубам, волоссю та нігтям гарного вигляду, запобігати їхньому захворюванню, зменшити ефект старіння, застосовуючи спеціальні косметичні вироби.

Існує цілий ряд класифікацій косметичних препаратів. Одна з них поділяє їх на такі основні групи (дод. С, рис. С2):

1. Засоби з догляду за шкірою обличчя, тіла, рук і ніг;
2. Засоби з догляду за порожниною рота (зубні порошки, зубні пасти, еліксири);
3. Декоративна косметика: губні помади, пудра, туш, лаки для нігтів, косметичні олівці;
4. Засоби з догляду за волоссям: шампуні, бальзами, кондиціонери та ополоскувачі, засоби для укладки, завивки для фарбування волосся;
5. Інші косметичні засоби – дезодоранти, пінні препарати для ванн, для прийняття душу;
6. Туалетні мила.

За призначенням косметичні вироби поділяються на гігієнічні, лікувально-профілактичні, декоративні.

Гігієнічна та лікувальна косметики найбільше поширені, розповсюджені і включають усі групи раніше наведеної класифікації.

Залежно від консистенції вироби поділяються на мазеподібні (креми, зубні пасти), порошкоподібні (пудра, зубні порошки, дитячі присипки), тверді (губні помади, косметичні олівці), рідкі (лосьйони, шампуні та ополоскувачі, рідкі мила, лаки для нігтів). Останнім часом набуло значного поширення

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

виробництво лаків для волосся, дезодорантів та антиспірантів, які є також рідкими речовинами, завдяки використанню легких розчинників і спеціальній упаковці з розпилювальним пристроєм.

До засобів з догляду за шкірою обличчя, тіла, рук і ніг належать креми та лосьйони.

Креми класифікують за такими ознаками:

- за консистенцією – густі (мазеподібні), рідкі (містять до 90% води), тверді;
- за складом (емульсійні, жирові та без жирові, лосьйони);
- за призначенням (захисні, живильні та спеціальні);
- за тією частиною шкіри людини, яка обробляється цим кремом: для рук, для ніг, для тіла, масажні, для обличчя, для повік, для губ, для нігтів тощо.

До засобів для гоління та після нього відносяться креми, лосьйони, гелі (желе), пінки та бальзами.

Засоби для гоління:

- креми для гоління,
- мильні порошки для гоління,
- мильні палички для гоління (Stic).

Засоби після гоління поділяють на:

- креми,
- гелі,
- желе,
- лосьйони.

Засоби по догляду за волоссям за своїм функціональним призначенням можна виділити в такі групи:

- засоби для миття волосся;
- засоби для зміцнення та росту волосся;
- засоби для укладання, завивки та збереження зачіски;
- фарби для волосся.

До засобів для миття волосся відносять:

- шампуні;
- бальзами;
- ополіскувачі;
- кондиціонери;
- шампуні комплексної дії.

Засобами для зміцнення та росту волосся, від лупи є креми, лосьйони, тоніки, олії, лікувальні маски.

Для укладання, завивки волосся та збереження зачіски використовують лаки для волосся, гелі, піни, муси, лосьйони для укладання; засоби для хімічної завивки.

Усі лікувально-профілактичні засоби для волосся та шкіри голови умовно поділяють на:

- засоби від лупи (для лікування цього захворювання);
- засоби для зміцнення та поліпшення росту волосся.

Засоби для укладання волосся, завивки та збереження зачіски:

- засоби для укладання;
- лаки для волосся;
- засоби для хімічної завивки.

Фарби для волосся поділяють на рослинні та штучні (синтетичні). До рослинних фарб відносяться хна та басма.

Штучні фарби за призначенням поділяються на:

- шампуні відтінювальні, фарбувальні;
- фарби для волосся;
- освітлювальні фарби.

Штучні фарби для волосся за видом барвника поділяють на:

- окислювальні;
- прямі антрахінонові;
- на основі солей (солі срібла, нікелю, кобальту та ін.). Вони дають різні кольори (коричневий, каштановий, чорний).

Засоби по догляду за зубами та порожниною рота поділяються на:

- зубні порошки;
- зубні пасти;
- еліксири;
- доповнювальні засоби.

Залежно від спеціальних домішок пасти поділяються на:

- гігієнічні;
- лікувально-профілактичні;
- спеціальні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Класифікацію зубних паст за різними ознаками подано на рис. 3.76.

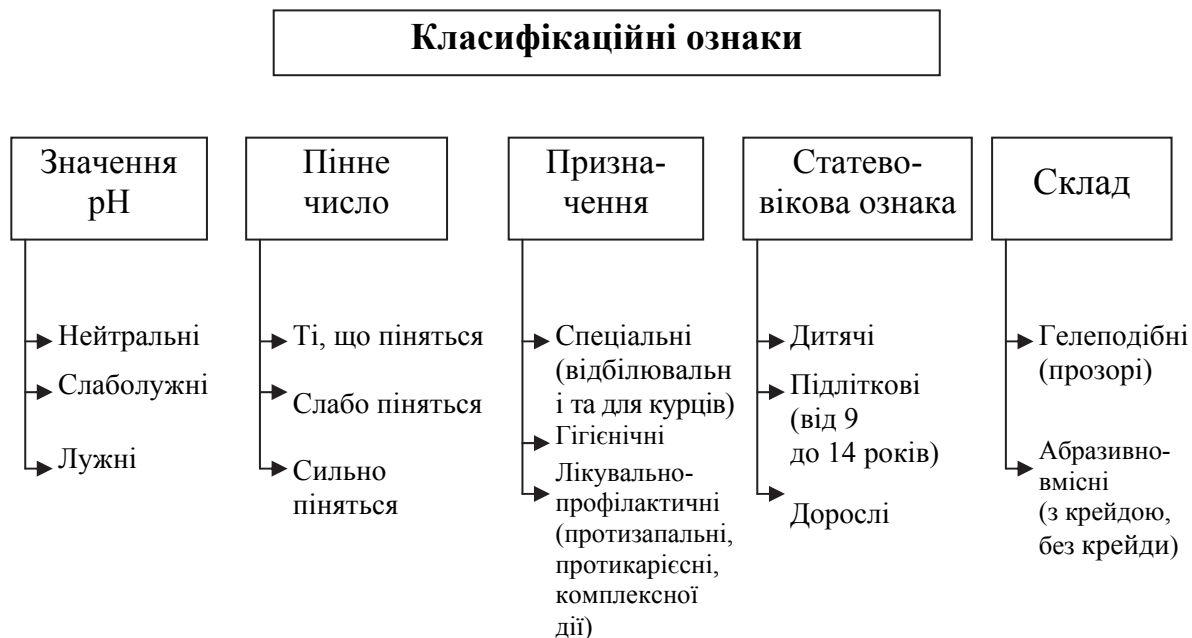

Рис. 3.76. Класифікація зубних паст

Доповнювальні засоби по догляду за зубами поділяються на:

- зубна щітка;
- жувальна гумка;
- палички, нитки та стрічки (флос).

Декоративна косметика різноманітна за своїм функціональним призначенням:

- засоби для шкіри, обличчя: пудра, рум'яна.
- засоби для губ: помада, контурний олівець, блиск для губ.
- грим для очей: туш, тіні, олівець для очей і брів.
- грим для виправлення дефектів шкіри: тональний крем, коректор.
- засоби з догляду за нігтями: лаки, емалі, рідина для зняття лаку.
- інші засоби.

Класифікація непродовольчих товарів

Асортимент *пудри* класифікують за консистенцією, призначенням, за кольором і якістю.

За консистенцією пудра буває:

- порошкоподібна (розсипна);
- компактна;
- рідка;
- кремоподібна пудра або тональний крем;
- пудра в кульках «метеорити»;
- пудра на аркушах паперу;
- пудра-духи (Франція).

Залежно від типу шкіри пудру поділяють:

- для жирної шкіри;
- для сухої шкіри;
- для нормальної шкіри обличчя.

За кольором промисловість випускає пудри:

- білу;
- рожеву;
- жовту (рашель);
- жовто-рожеву (колір тіла);
- колір засмаги;
- помаранчеву (персик).

За якістю порошкоподібна пудра поділяється на дві групи:

- «Екстра»;
- 1 групи.

Губну помаду класифікують:

За призначенням – на гігієнічну і декоративну помади.

Гігієнічна – це найкращий засіб з догляду за шкірою губ. До її складу входять масло-какао, прополіс, вітамін А, С, азулен – протизапальна добавка, феофітин, який надає помаді антимікробного, загою вального ефекту, та фото-фільтри.

За кольором – вітчизняна промисловість випускає декоративну помаду від 1 до 99 тонів (від блідо-рожевого до лілового).

На кожному підприємстві-виробнику є своя нумерація помади за кольором, тому під одним номером у продаж надходить помада різного тону.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За блиском – помади поділяють на матові, перламутрові та з блиском.

За стійкістю забарвлення – проста і важко змивна помада.

Прості дають жирний мазок, легко змиваються зі шкіри губ. Для простої помади застосовують органічні пігменти, нерозчинні в жирах, а для важко змивних – жиро- та спиртозчинні барвники – родамін, еозин, а також полімерні добавки, які здатні підвищувати стійкість забарвлення.

За ступенем жирності – помади поділяють на жирні, напівжирні і сухі.

За формою футляра (пенала) – у вигляді круглих, овальних, прямокутних олівців у металевих і пластмасових футлярах, помади у формі олівця в дерев'яному корпусі – дерево вбирає надлишок жиру, через який помада швидко розтякається.

За консистенцією – тверда і рідка.

Інша декоративна косметика поділяється на: рум'яна, тональний крем, грим для очей.

Інші косметичні товари – це засоби від поту та засоби для прийняття ванн та душу.

Засоби від поту поділяються на дві групи: дезодоранти; антиперспиранти.

3.20. Галантерейні товари

Галантерейні товари (в перекладі з франц. «*galante*» – галантний, вишуканий) об'єднують широку номенклатуру непродовольчих товарів різного призначення. У цю групу входять вироби, виготовлені різними технологічними способами з різноманітних матеріалів, які використовуються для прикрашання та домашнього вжитку.

Галантерейні товари класифікують за *вихідним матеріалом* та *функціональним призначенням* (рис. 3.77). Розрізняють текстильну галантерею, шкіряну галантерею, металеву галантерею, галантерейні вироби з полімерних матеріалів, щіткові вироби та дзеркала.

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.77. Класифікація галантерейних товарів

До *текстильної галантереї* відносять товари, вироблені з текстильної пряжі, ниток, тканин різними способами. Товари текстильної галантереї призначені для скріплення деталей, для оздоблення особистих речей, для оздоблення інтер'єрів, для захисту від зовнішнього середовища, для господарських потреб, для в'язання. За способом виробництва товари текстильної галантереї поділяють на: ткані, пошиті, кручені, плетені і в'язані.

Текстильну галантерею поділяють на підгрупи: нитки, стрічки, тасьма і шнури, гардинно-тюлеві вироби, мереживо та мереживні вироби, швейна галантерея, парасолі.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Нитки класифікують за такими ознаками (рис. 3.78):

- *призначення;*
- *волокнистий склад;*
- *кількість складень;*
- *обробка;*
- *форма випуску;*
- *товщина.*

За призначенням нитки поділяються на швейні, вишивальні, в'язальні, штопальні (церувальні). За волокнистим складом нитки поділяють на бавовняні, лляні, шовкові, віскозні, капронові, лавсанові. За кількістю складень нитки випускаються у 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12 складень і 15, 18 складень для шовкових ниток. За обробкою нитки поділяють на сурові, відварені, відбілені, напівбілені, гладкофарбовані, апретовані, матові, глянцеві, мерсеризовані, меланжеві. Нитки випускають у катушках, патронах, бобінах, мотках, клубках.

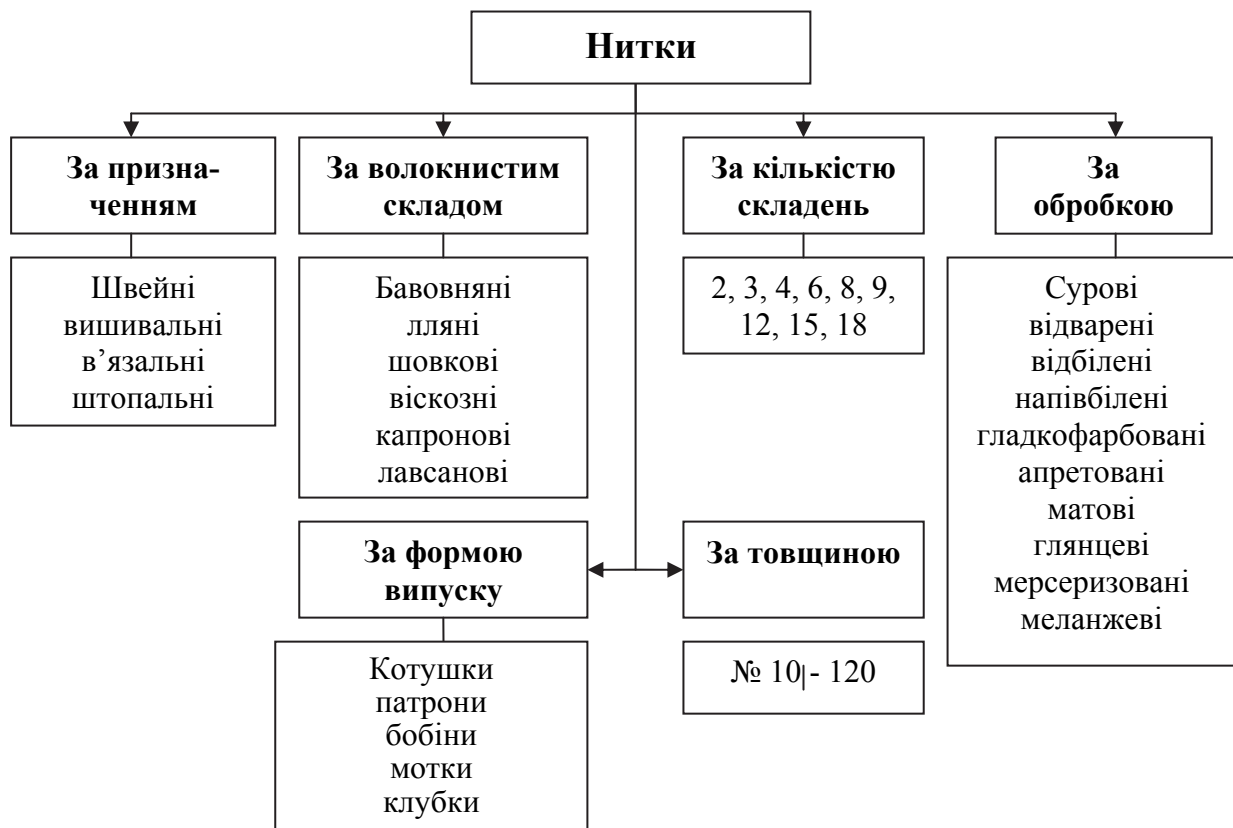

Рис. 3.78. Класифікація ниток

Швейні нитки поділяють за умовними номерами залежно від їх товщини. Чим менший номер – тим товща нитка. Нитки 10 та 20 номерів призначені для пошиття спецодягу, пришивання гудзиків; 30 і 40 – для верхнього одягу; 50 номер – для легкого плаття, білизни; 100 та 120 – для ажурних строчок, тонких шовкових тканин. Найбільш розповсюджені марки швейних бавовняних ниток виробляють з пряжі гребінного прядіння: марки «Екстра», «Прима» у 3 складень, «Міцні» – у 4 та 6 складень, «Особливо міцні» – у 9 та 12 складень.

Вишивальні нитки виробляють із пряжі гребінного способу прядіння з пологою круткою для надання їм м'якості. До цієї підгрупи ниток відносять муліне та вишивальний папір.

В'язальні нитки включають такі основні види: ірис, кроше, гарус, панчішні нитки та вовняну пряжу.

Штопальні (церовальні) нитки виготовляють із бавовняної, вовняної та пряжі із суміші волокон. Ці нитки мають слабе скручування.

Стрічки – вузькі смуги тканини з обробленими кромками (краями). Виробляють їх на стрічковкацьких верстатах. Стрічки класифікують за такими ознаками (рис. 3.79):

- *призначення;*
- *вид сировини;*
- *спосіб виробництва;*
- *вид переплетення;*
- *обробка;*
- *обробка краю.*

Стрічки за *призначенням* поділяють на декоративно-оздоблювальні, докладні, одержно-допоміжні. За *видом сировини* стрічки поділяють на бавовняні, лляні, шовкові, із штучних ниток, капронові та ін. За *способом виробництва* стрічки поділяють на ткані та нарізні. За *видом переплетення* стрічки бувають полотняного, репсового, саржевого, атласного, сатинового, дрібновізерунчастого, жакардового та ворсового переплетень. За *обробкою* стрічки бувають: сурові,

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

відбілені, гладкофарбовані, пістрявоткані, каландровані, з ефектом лаке, з флокованим малюнком, ворсом, тиснені, малоусадкові, малозминальні. *За обробкою краю* стрічки бувають з гладким, фасованим, типу мережива, гофрованим, обплавленим, обшитим краєм.

Рис. 3.79. Класифікація стрічок

Декоративно-оздоблювальні стрічки включають такі види стрічок: атласні, «українка», для капелюхів, капронові, шотландка, лаке, оксамитка. **Докладні стрічки** включають такі види стрічок: кіперні, білизняні, брючні, корсажні, корсетні, гардинні. **Одежно-допоміжні стрічки** включають такі види стрічок: еластичні, бандажні, підв'язні, шлейкові.

Класифікація непродовольчих товарів

До плетених і в'язаних виробів відноситься тасьма і шнури.

Тасьма – це вузькі смужки з діагональним розташуванням ниток. Тасьму класифікують за такими ознаками (рис. 3.80):

- *призначення;*
- *вид сировини;*
- *спосіб виробництва;*
- *обробка.*

За призначенням тасьму розрізняють декоративно-оздоблювальну та докладну. За видом сировини тасьму поділяють на бавовняну, шовкову, вовняну, віскозну, капронову, ацетатну. За способом виробництва розрізняють тасьму плетену і в'язану. За обробкою тасьма буває сурою, відбіленою, гладкофарбованою, багатокольоровою.

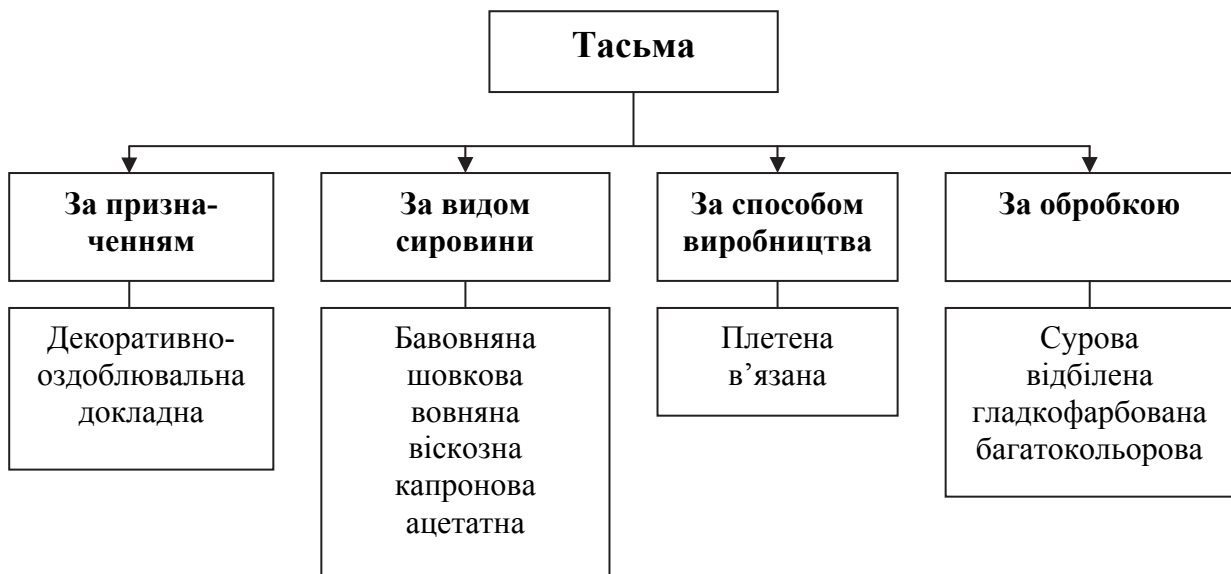

Рис. 3.79. Класифікація тасьми

Декоративно-оздоблювальна тасьма включає такі види: «в'юнець», «пилка», «змійка», «косичка», «ялинка», «геркулес», меблева, лампасна, капелюхова, оздоблювальна, взуттєва. **Докладна тасьма** включає такі види: бавовняна та шовкова еластична, корсетна, альма, лассе, альпак.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Шнури відрізняються від тасьми спіралеподібним розташуванням ниток. Шнури класифікують за такими ознаками (рис. 3.81):

- *призначення;*
- *вид сировини;*
- *спосіб виробництва;*
- *обробка;*

За призначенням шнури розрізняють декоративно-оздоблювальні, одяжно-допоміжні та докладні. За видом сировини шнури поділяють на бавовняні, шовкові, напівшовкові, віскозні, капронові. За способом виробництва шнури бувають плетені, кручені, в'язані. За обробкою шнури бувають сурові, відбілені, гладкофарбовані, кольорові. За структурою шнури бувають у вигляді порожнистої трубки або з осердям.

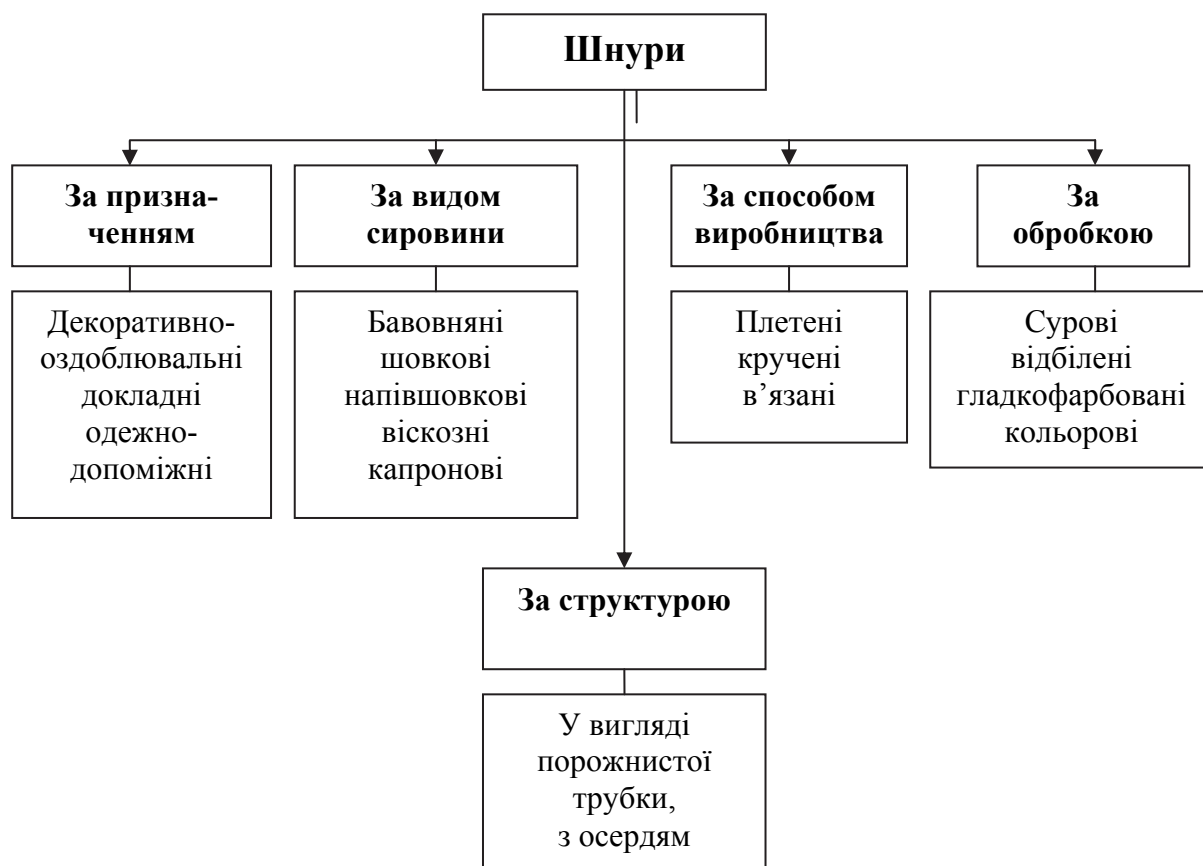

Рис. 3.81. Класифікація шнурів

Класифікація непродовольчих товарів

Декоративно-оздоблювальні шнури включають такі види: оздоблювальний, декоративний, сутаж, абажурний, меблевий, взуттєвий, синельний, для капелюхів. До **одежно-допоміжних шнурів** відносять шнури для капелюхів еластичні. **Докладні шнури** включають такі види: для петель і взуттєвий полий шнур.

Гардинно-тюлеві вироби представляють собою прозору тканину у вигляді гладкого сітчастого полотна або у вигляді візерункового сітчастого гардинного полотна, що виробляється на тюлевих, гардинно-панчішних, гардинно-в'язальних, уточно-в'язальних і основов'язальних машинах.

Гардинно-тюлеві вироби класифікують за такими ознаками (рис. 3.82):

- *призначення;*
- *вид сировини;*
- *спосіб виробництва;*
- *обробка.*

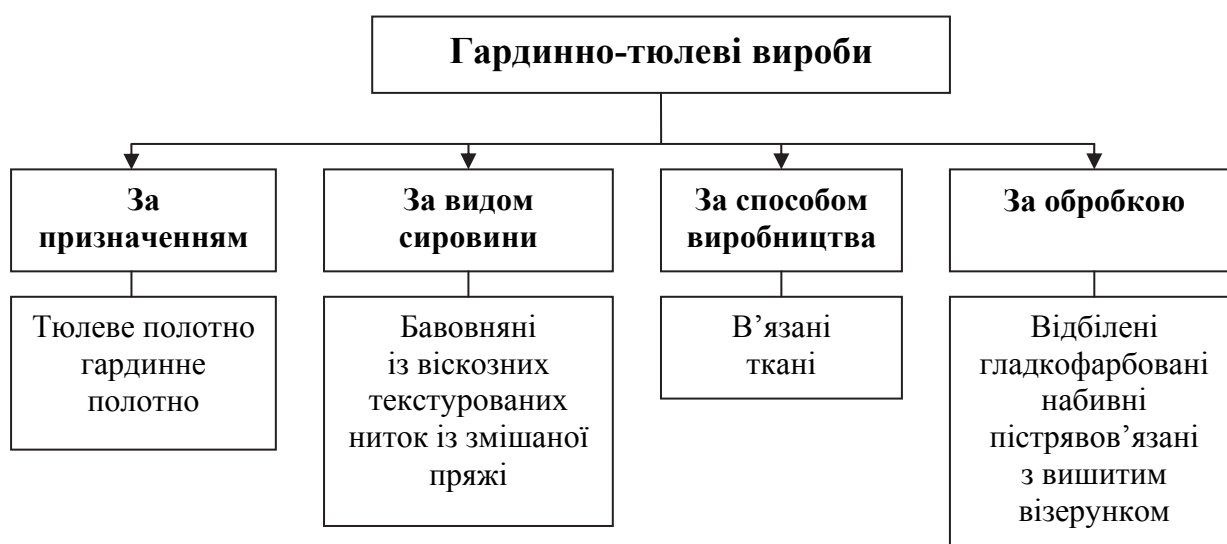

Рис. 3.81. Класифікація гардинно-тюлевих виробів

За призначенням гардинно-тюлеві вироби поділяють на тюлеве полотно і гардинне полотно. За видом сировини гардинно-тюлеві вироби бувають бавовняні, із віскозних

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

текстурованих ниток, із змішаної пряжі. *За способом виробництва* гардинно-тюлеві вироби розрізняють в'язані і ткані. *За обробкою* гардинно-тюлеві вироби бувають відбілені, гладкофарбовані, набивні, пістрявов'язані, з вишитим візерунком.

Мереживо – текстильний виріб ручної або машинної роботи з ажурним рисунком, утвореним переплетінням ниток. Мереживо та мереживні вироби класифікують за такими ознаками (рис. 3.83):

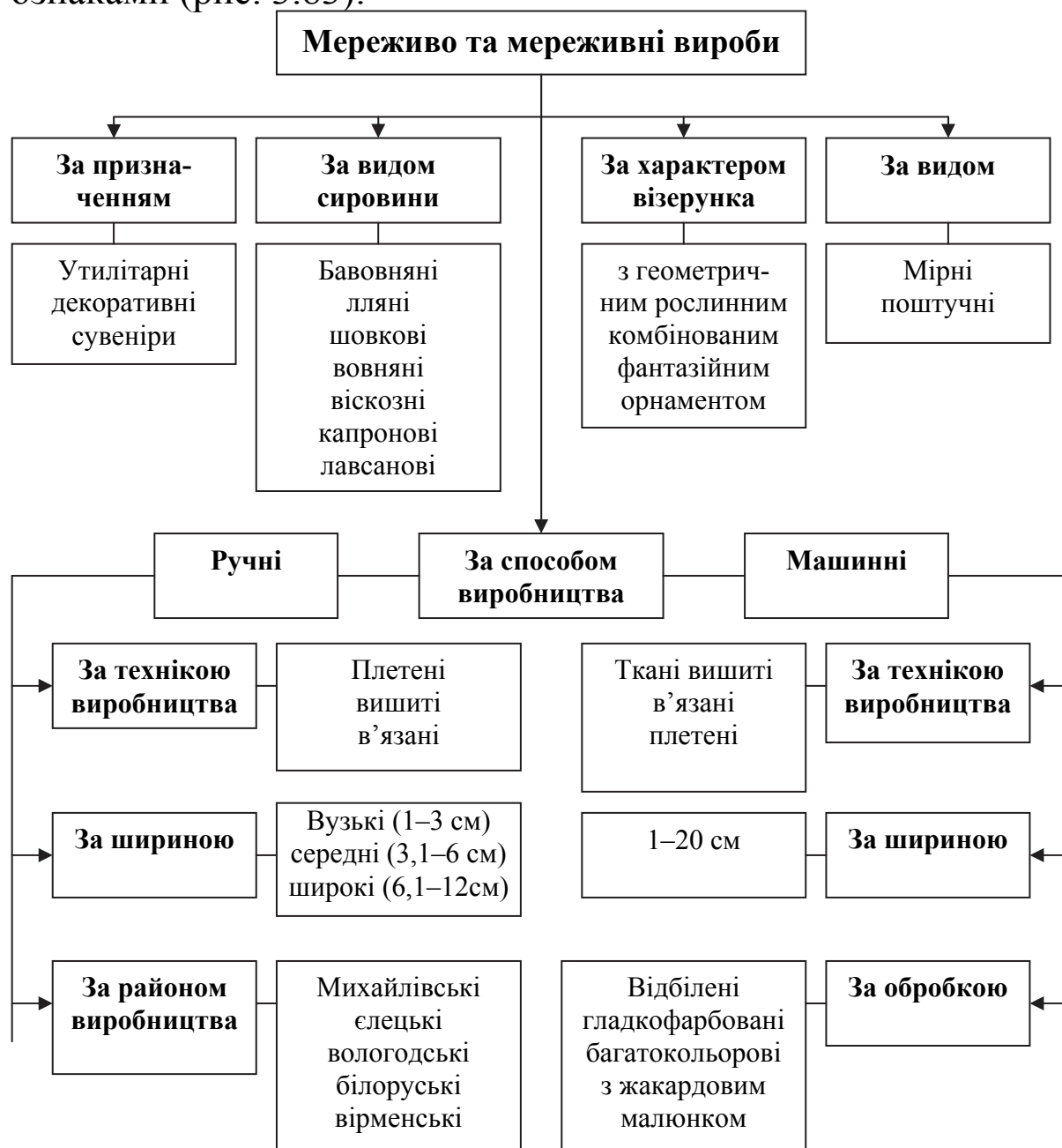

Рис. 3.82. Класифікація мережива і мереживних виробів

- *призначення;*
- *спосіб виробництва;*
- *вид сировини;*
- *характер візерунка;*
- *вид;*
- *техніка виробництва;*
- *район виробництва;*
- *ширина;*
- *обробка.*

За призначенням мереживо та мереживні вироби поділяють на утилітарні, декоративні та сувеніри. За способом виробництва мережива поділяються на ручні та машинні. За видом сировини мережива поділяють на бавовняні, лляні, шовкові, вовняні, віскозні, капронові, лавсанові. За характером візерунка мережива бувають з геометричним, рослинним, комбінованим, фантазійним орнаментом. За видом мережива бувають мірні і поштучні. Штучні вироби із мережива та мереживного полотна – це серветки, комірці, манжети, вставки для білизни, косинки, шарфи, накидки, покривала, доріжки, занавіски та ін.

У свою чергу, **ручне мереживо** за технікою виробництва поділяється на плетене, вишите голкою і в'язане (гачком або на спицях). Ручне мереживо за районом виробництва поділяється на михайлівське, елецьке, вологодське, білоруське, вірменське та ін. Ручне мереживо за шириною поділяється на вузьке (1–3 см), середнє (3,1–6 см), широке (6,1–12 см).

Машинне мереживо за технікою виробництва поділяють на ткане, в'язане, плетене і вишите. Машинне мереживо за шириною виготовляється від 1 до 20 см. Машинне мереживо за обробкою буває відбіленим, гладкофарбованим, багатокольоровим, з жакардовим малюнком.

Мереживне полотно, на відміну від власне мережива, випускається шириною від 50 до 280 см.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Швейна галантерея включає вироби з художнім розписом, предмети жіночого й чоловічого туалету та вироби з еластичної тасьми (стрічки) (рис. 3.84).

Рис. 3.84. Класифікація швейної галантереї

Вироби з художнім розписом класифікують за такими ознаками:

- *призначення;*
- *техніка виконання;*
- *вид сировини;*
- *обробка краю.*

За призначенням вироби з художнім розписом поділяються на дві підгрупи:

- вироби для доповнення костюма: хустки, косинки, шарфи, кашне, палантини, шалі, хустинки тощо;

Класифікація непродовольчих товарів

- вироби, призначені для інтер'єра житлових приміщень: скатертини, штори, ламбрекени, фіранки, накидки, покривала, серветки тощо.

За технікою виконання вироби з художнім розписом включають: холодний батик, гарячий батик, вільний розпис, рельєфний розпис, трафаретний розпис, фотодрук, аерографний розпис, вишивку, витравний, флокований малюнок. *За видом сировини* вироби з художнім розписом бувають бавовняні, лляні, вовняні, напіввовняні, шовкові, штучні, синтетичні. *За обробкою краю* вироби з художнім розписом розрізняють обшиті на оверлочній машині, на мережичній машині, підшиті на швейній машині, з бахромою, з осипкою.

Предмети жіночого туалету класифікують за такими ознаками:

- *ступінь жорсткості;*
- *оздоблення;*
- *фасон.*

За ступенем жорсткості предмети жіночого туалету (корсетні вироби) поділяють на жорсткі – із спеціальних тканин з використанням значної кількості металевих, пластмасових пластинок (кісточок); еластичні – із еластичних трикотажних полотен, тканин; комбіновані – із спеціальних тканин з еластичними вставками. *За оздобленням* предмети жіночого туалету поділяють на вироби без оздоблення та з оздобленням мереживом, стрічкою, вишивкою тощо. *За фасоном* предмети жіночого туалету можуть бути одинарними, подвійними, з підкладкою та без неї, із застібкою, на пряжках, гудзиках, текстильній стрічці-застібці тощо.

Предмети жіночого туалету включають такі види виробів: бюстгальтери, грації, напівграції, корсети, напівкорсети.

Предмети чоловічого туалету поділяють на чоловічі та дитячі. Предмети чоловічого туалету включають такі види виробів: краватки-самов'язи, краватки-регати, краватки-метелики.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Вироби з еластичної тасьми (стрічки) включають такі види виробів: підв'язки, пояси, підтяжки.

Парасолі класифікують за такими ознаками (рис. 3.85):

- *призначення;*
- *статевовікова ознака;*
- *основна конструкція;*
- *матеріал верху;*
- *матеріал стержня;*
- *матеріал ручки або набалдашника.*

За призначенням парасолі поділяють: для індивідуального користування (для захисту від атмосферних опадів, для захисту від сонячних променів, у т.ч. пляжні); для колективного користування; для професійної діяльності. *За статевовіковою ознакою* парасолі індивідуального користування поділяють на чоловічі, жіночі, для підлітків, дитячі.

За основною конструкцією – тростина; складана з телескопічним стержнем у 2 або 3 складення; без стержня; зі складаним стержнем; з механічним відкриттям купола; з механізмом автоматичного відкривання; з механізмом напівавтоматичного відкривання.

За матеріалом верху парасолі бувають з текстильних матеріалів (бавовняні, шовкові, синтетичні тканини) та з полімерних матеріалів. *За матеріалом стержня* парасолі бувають з дерева, тростини, пластмас або металу. *За матеріалом ручки або набалдашника:* з дерев'яною, металевою, пластмасовою ручкою, також ручки можуть бути повністю чи частково виготовлені з дорогоцінного металу, слонової кістки, рогу, бурштину, перламутру тощо. Окрім того, такі вироби можуть бути інкрустовані дорогоцінним чи напівдорогоцінним камінням (природним, штучним чи реконструйованим). Ручки можуть бути також покриті шкірою або іншим матеріалом і прикрашені китицями.

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.85. Класифікація парасолів

Шкіряну галантерею класифікують за такими ознаками:

- *призначення;*
- *умови використання;*
- *вид матеріалу;*
- *метод виготовлення;*
- *спосіб закривання.*

За призначенням шкіряну галантерею поділяють на підгрупи: предмети туалету; приладдя для зберігання документів, паперів та грошей; дорожнє приладдя (рис. 3.86). Залежно від умов використання шкіряна галантерея поділяється на

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

побутову (у побуті людини виконує утилітарні й естетичні функції) та спеціальну (використовують у спеціальних умовах і має особливі конструкції). До спеціальних шкіргалантерейних виробів відносять: рукавички боксерські, пояс монтажний, сумку для листоноші тощо.

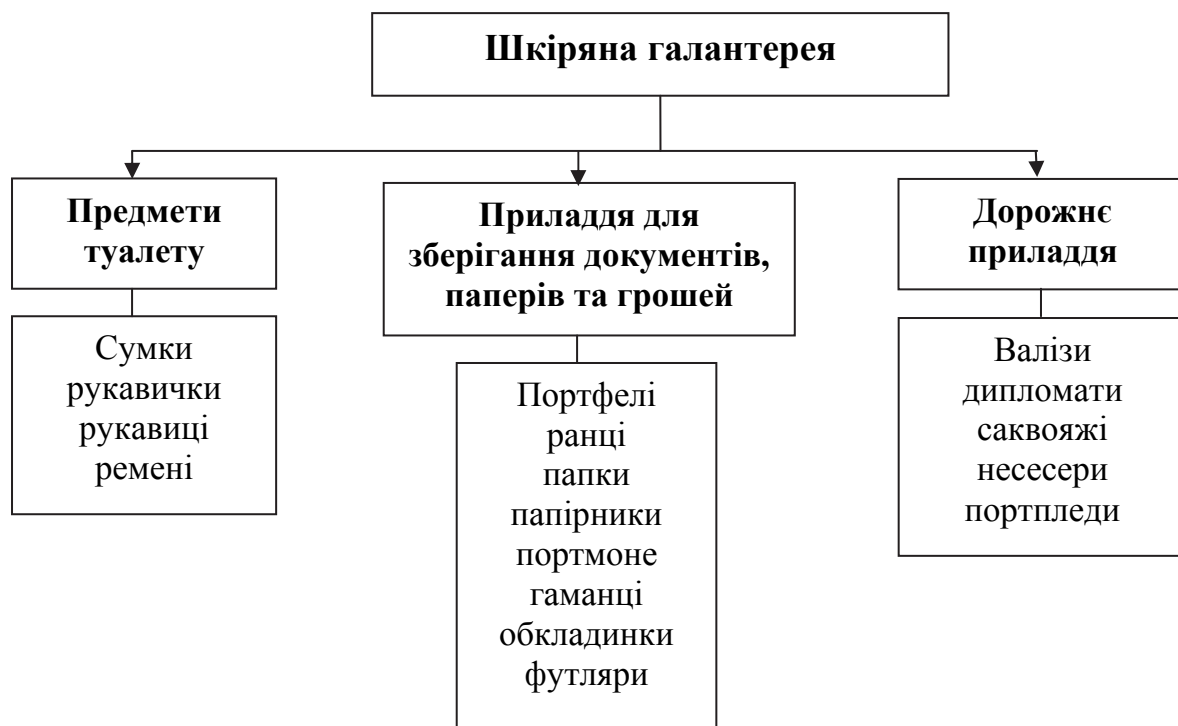

Рис. 3.86. Класифікація шкіряної галантереї

За видом матеріалу шкіряну галантерею розрізняють з натуральної, штучної, синтетичної шкіри, текстильних матеріалів. За методом виготовлення вироби шкіряної галантереї бувають прошивні, виворітні, виворітні з кедером, з краями взагинку, з краями в обрізку, з краями в обкантовку, обплетені, клейові, зварні, в'язані, плетені та комбіновані. За способом закривання шкіряну галантерею розрізняють з рамочним замком, блискавкою, клапаном, пряжкою, гудзиком, карабіном, заскочкою, вертушкою, кліпсою, кнопкою та гачком.

Предмети туалету включають такі види виробів: сумки, рукавички, рукавиці, ремені.

Сумки класифікують за такими ознаками:

- *призначення;*
- *статевовікова ознака;*
- *конструкція;*
- *метод виготовлення;*
- *спосіб закривання.*

За призначенням сумки поділяють на побутові, нарядні, повсякденні, для косметики, господарські, спортивні, пляжні, сумки-рюкзаки, сумки-ремені, дорожні, спеціальні, професійні. *За статевовіковою ознакою* сумки бувають жіночі, чоловічі, молодіжні, для учнів, дитячі. *За конструкцією* сумки бувають жорсткі, напівжорсткі, м'які, з внутрішньою перегородкою, з металевим середником. *За методом виготовлення* сумки бувають прошивні, виворітні, клейові, зварні, в'язані, плетені, комбіновані. *За способом закривання* є сумки з рамочним замком, блискавкою, клапаном, пряжкою, гудзиком, карабіном, вертушкою, кліпсою, кнопкою, крючком тощо.

Рукавички класифікують за такими ознаками:

- *призначення;*
- *статевовікова ознака;*
- *сезонність;*
- *оздоблення;*
- *конструкція;*
- *спосіб застібки.*

За призначенням рукавички поділяють на побутові та спеціальні (для шоферів, спортсменів). *За статевовіковою ознакою* рукавички бувають чоловічі та жіночі. *За сезонністю* рукавички бувають весняно-осінні (без підкладки) та зимові (з утепленою підкладкою). *За оздобленням* рукавички випускають з бізиком, декоративною строчкою, аплікацією, перфорацією та ін. *За конструкцією* рукавички розрізняють з розрізом та без нього, з видовженою, короткою та розширеною верхньою частиною. *За способом застібки* рукавички можуть бути без застібки, із застібкою на гудзик, кнопку або блискавку та на резинці.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рукавиці за призначенням поділяють на побутові, спортивні, виробничі. За статевовіковою ознакою рукавиці бувають чоловічі, жіночі, підліткові та дитячі.

Ремені класифікують за такими ознаками:

- призначення;
- статевовікова ознака;
- конструкція.

За призначенням ремені поділяють на поясні і для годинників (наручних та кишенькових). За статевовіковою ознакою ремені бувають чоловічі, жіночі, дитячі. За конструкцією ремені випускають суцільними і складеними, на підкладці та без неї.

Приладдя для зберігання документів, паперів та грошей включають такі види виробів: портфелі, ранці, папки, папірники, портмоне, гаманці, обкладинки, футляри.

Портфелі за призначенням поділяють на ділові (чоловічі та жіночі), дорожні та учнівські.

Папки за призначенням і конструктивними особливостями поділяють на ділові, бюварні та адресні. Ділові папки за конструкцією випускають з однією або двома ручками або без них, з різними способами закривання (з клапаном, замками, кнопками, застібкою-блискавкою та ін.).

Папірники за конструкцією випускають м'які, з клапанами і без них, із замком-кнопкою або блискавкою чи без них, двоскладані або трискладані.

Портмоне за конструкцією випускають жорсткими, напівжорсткими і м'якими, з клапаном або без нього, із застібкою-блискавкою, з рамковим замком, з перегородками і без них.

Гаманці за конструкцією випускають м'якими і напівжорсткими з рамковим замком.

Обкладинки для документів і книг випускають гладенькими або з різним оздобленням (тиснення та ін.).

Дорожнє приладдя включає такі види виробів: валізи, дипломати, саквояжі, несесери, портплекти.

Валізи за конструкцією поділяють на жорсткі і напівжорсткі, нескладані та складані зі змінним об'ємом, з підкладкою і без неї. Валізи за способом закривання бувають із врізним галантерейним замком, замком-пружиною, застібною-блискавкою, кодовим замком.

Саквояжі за способом закривання бувають із рамковим замком або клапаном з цупферним замком.

Несесери за призначенням розрізняють дорожні, для гоління та манікюрні.

Металева галантерея за призначенням поділяють на підгрупи: предмети прикрашання, приладдя для гоління та підстригання волосся, приладдя для шиття та рукоділля, одяжна фурнітура, предмети туалету, предмети для паління (рис. 3.87). Для виготовлення металевої галантереї застосовують вуглецеві та леговані сталі, сплави алюмінію та міді: латунь, бронза, мельхіор, нейзильбер.

Предмети прикрашання поділяють на прикраси для плаття та шиї (брошки, намисто, кольє, ланцюжки, кулони, медальйони), прикраси для рук (браслети, каблучки, обручки, перстні) і прикраси для голови (сережки, діадеми).

Брошки за технікою художньої обробки розрізняють орнаментовані, ажурні, зі вставками каменів, емалеві, брошки «камея», з підвісками і комбіновані. Замки у брошок можуть бути з запобіжником чи без нього.

Намисто за кількістю ниток розрізняють одностороннє і багатостороннє.

Ланцюжки за способом плетіння бувають якірні, панцирні, виті, стрічкові, венеціанські, різні фасонні. Ланцюжки за кількістю предметів в ланці поділяють на одинарні, подвійні і потрійні.

Кулони за конструкцією випускають з оправою і у вигляді підвіски без оправы.

Медальйони за конструкцією розрізняють такі, що відкриваються і не відкриваються, односторонні і двосторонні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Рис. 3.87. Класифікація металевої галантереї

Браслети випускають для наручних годинників (чоловічі та жіночі) та для прикрашання (тверді та м'які).

Каблучки випускають гладкі (без каменів і вставок) та фасонні (з каменями і вставками). Фасонні каблучки за конструкцією та оздобленням випускають орнаментованими (прикрашеними карбованим або гравірованим малюнком), філігранними та зі вставками. Закріпка вставок може бути глуха, гризантна, крапанова, кармезинова, корнерова, клейова, штифтова.

Серезки виготовляють із каменями (вставками) та без них, із замками різної конструкції (типу «патент», гачок, гачок із петелькою, гачок із застібкою, скоба на шарнірах, гвинтове з'єднання).

Приладдя для гоління та підстригання волосся включають такі види виробів: бритви, леза, приладдя для гоління, машинки для підстригання волосся.

Бритви безпечні, залежно від механізму їх дії, розрізняють звичайні, касетні та електричні. Звичайні бритви залежно від конструкції випускають з регульованим або нерегульованим кутом установки леза. Касетні бритви залежно від конструкції розрізняють з одним лезом, з подвійним лезом, з плаваючою головкою, зі змащувальною пластиною, з гнучким подвійним лезом, із запобіжною сіткою, з м'якими захищеними мікрогребенями. Електричні бритви за кількістю ножів бувають одно-, дво-, три- та чотириножові, за формою ножів – з круглими, гребінчастими та сітчастими ножами, за характером руху ножів – бритви із обертовими ножами і зворотно-поступальними ножами.

Леза за характером зовнішньої обробки розрізняють поліровані, хромовані, з тефлоновим покриттям та покриті декоративною плівкою.

Приладдя для гоління залежно від кількості предметів буває п'яти-, чотири-, три- і двопредметне.

Машинки для підстригання волосся за характером дії розрізняють ручні звичайні та електричні.

Приладдя для шиття та рукоділля включає такі види виробів: швейні голки, наперстки, спиці та гачки для в'язання, п'яльця для вишивання.

Швейні голки бувають для шиття машинного (їх випускають за номерами: 60, 65, 75, 90, 100, 110, 120 та 130, що відповідає діаметру голки у сотих долях міліметра) та вручну. Залежно від розміру, довжини та діаметра (у мм) розрізняють голки за номерами: швейні ручні – № 1–12; шорні – № 1–3; вітрильні – № 1–2; мішочні – № 1–2; граненно-швейні – № 1–5; штопальні – № 1–3; вишивальні – № 0–2.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Наперстки розрізняють за конструкцією (із сферичним, плоским дном та без дна), за розмірами (від 11 до 21-го).

Спиці для в'язання за конструкцією розрізняють двокінцеві, однокінцеві з обмежувачем, двокінцеві з пластичним з'єднанням та спиці-гачок.

Гачки для в'язання виготовляють суцільнометалевими з одно- та двосторонньою робочою частиною та односторонні з дерев'яною або пластмасовою ручкою.

Одежна фурнітура включає такі види виробів: застібки-блискавки, гачки, петлі, пряжки, кнопки.

Застібки-блискавки за конструкцією бувають механічними та спіральними, роз'ємними та нероз'ємними. Механічні застібки-блискавки залежно від розмірів зубчиків поділяють на підгрупи.

Гачки і петлі за призначенням поділяють на платтяні та брючні.

Пряжки можуть бути призначені для штанів (брюк), жилетів, пальт, суконь і туфель.

Кнопки розрізняють за розміром.

Предмети туалету включають такі види виробів: запонки, затискачі для краваток, булавки, шпильки, пудрениці, масажне приладдя, манікюрні та педикюрні інструменти.

Манікюрні та педикюрні інструменти включають такі види виробів: кусачки, ножиці, пилочки, нігтечистки, пінцети, лопатки та ін. Випускають їх окремими предметами і у наборах.

Предмети для паління включають такі види виробів: портсигари, сигаретниці, порттютюни, попільнички, запальнички.

Галантерейні вироби з полімерних матеріалів за призначенням поділяють на підгрупи: предмети для догляду за волоссям, предмети особистої гігієни, одяжна фурнітура, предмети для паління, предмети для рукоділля, предмети прикрашання, інші галантерейні вироби (рис. 3.88).

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. 3.88. Класифікація галантерейних виробів із пластмас

Предмети для догляду за волоссям включають такі види виробів: гребінці, обідки, шпильки, заколки, бігуді.

Гребінці класифікують за такими ознаками:

- *призначення;*
- *статева ознака;*
- *конструкція;*
- *оздоблення.*

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За призначенням гребінці поділяють на звичайні, перукарські, для завивання волосся, сумкові, масажні, гребінці-заколки. За статевою ознакою гребінці поділяють на жіночі, чоловічі та дитячі. За конструкцією гребінці розрізняють без ручок, з ручками, із зубцями однієї частоти, а також із частими та рідкими, однорядні та багаторядні. За оздобленням гребінці бувають простими (без оздоблення), декоративними і у футлярі.

Предмети особистої гігієни включають такі види виробів: мильниці, приладдя для гоління, футляри для зубних щіток, туалетні коробки, шкатулки та інші вироби.

Одежна фурнітура включає такі види виробів: гудзики, пряжки, кнопки, застібки-блискавки.

Гудзики класифікують за такими ознаками:

- призначення;
- конструкція;
- оздоблення.

За призначенням гудзики розрізняють для чоловічого, жіночого, дитячого одягу, білизняні, відомчі, для сорочок. За конструкцією гудзики бувають з двома або чотирма отворами із звичайним або напівпотайним вушком. За оздобленням гудзики розрізняють без оздоблення, із гравіруванням, металізацією, одно- та багатокольорові, під мармур, під бурштин, під перламутр, під дерево.

Предмети для паління включають такі види виробів: портсигари, мундштуки, попільнички, люльки.

Мундштуки розрізняють квадратні, багатогранні, з антинікотинним патроном тощо.

Предмети для рукоділля включають такі види виробів: п'яльця для вишивання, наперстки, грибочки для штопання, швейні набори, спиці та гачки для в'язання.

Предмети прикрашання включають такі види виробів: брошки, браслети, намисто, кольє, кліпси та ін.

Інші галантерейні вироби включають такі види виробів: сонцезахисні окуляри, футляри для окулярів, козирки сонцезахисні, різки для взуття, скатертини, вішалки та ін.

Класифікація непродовольчих товарів

Щіткові вироби класифікують за такими ознаками (рис. 3.89):

- *призначення;*
- *матеріал колодки;*
- *спосіб виготовлення;*
- *місце експлуатації;*
- *вікова ознака.*

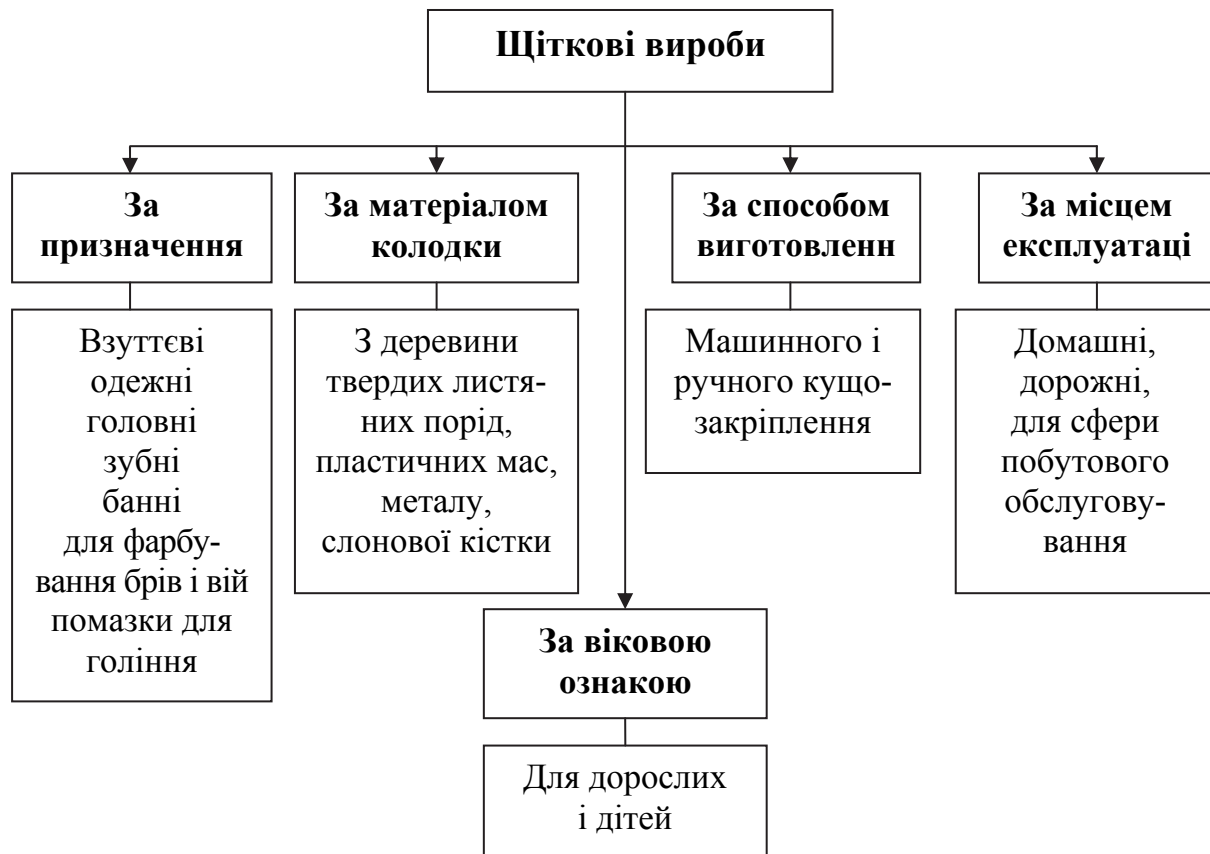

Рис. 3.89. Класифікація щіткових виробів

За призначенням щіткові вироби поділяють на взуттєві (для намазування, для глянцею, для видалення бруду, комбіновані, для замшевого взуття, для гумового взуття), одяжні (домашні, дорожні, кишенькові, капелюхові, роликові), головні, зубні, банні, для фарбування брів і вій, помазки для гоління. Колодки щіток можуть бути з деревини твердих листяних порід, пластичних мас, металу, слонової кістки. За способом виготовлення щіткові вироби можуть бути

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

машинного та ручного кушозакріплення. *За місцем експлуатації* щіткові вироби розрізняють домашні, дорожні та призначені для сфери побутового обслуговування. *За віковою ознакою* щіткові вироби випускають для дорослих і дітей.

Дзеркала класифікують за такими ознаками (рис. 3.90):

- *призначення;*
- *умови експлуатації;*
- *форма;*
- *характер оформлення;*
- *оздоблення.*

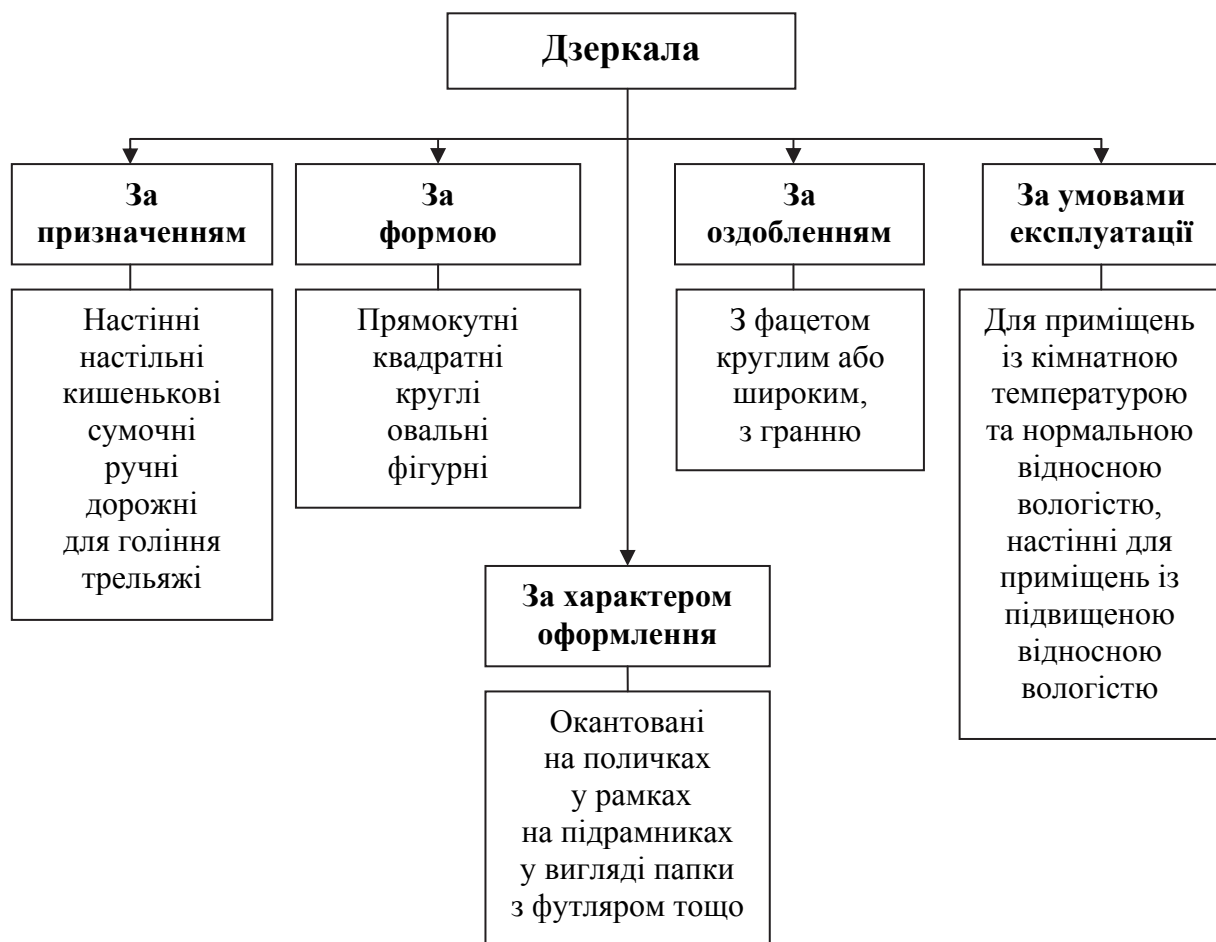

Рис. 3.90. Класифікація дзеркал

За призначенням дзеркала поділяються на настінні, настільні, кишенькові, сумочні, ручні, дорожні, для гоління, трельяжі. *За умовами експлуатації* дзеркала поділяють для

приміщень із кімнатною температурою та нормальною відносною вологістю і настінні для приміщень із підвищеною відносною вологістю. *За формою* дзеркала поділяють на прямокутні, квадратні, круглі, овальні та фігурні. *За характером оформлення* дзеркала бувають окантовані, на поличках, у рамках, на підрамниках, у вигляді папки, з футляром тощо. *За оздобленням* дзеркала бувають з фацетом круглим або широким, з гранню.

3.21. Культурні цінності

Культурні цінності відрізняються від решти видів товарів тим, що їх якість й цінність як товару визначається лише властивостями відношення, тобто наявністю інформації про їх причетність до видатних людей, історичних подій, культурних традицій, унікальних місць, інших пам'яток культури та інше (дод. Т). Саме ці властивості приймають до уваги при товарознавчій оцінці та вирішенні класифікаційних завдань.

Зазначимо також, що культурні цінності задовольняють гуманітарні потреби особистості, формують особистість у контексті світоглядних уявлень суспільства, формують уявлення про значимість, красу, особисту причетність до потаємного, соціальний статус, права та обов'язки, а також етичні норми поведінки. Культурні цінності створюють та підтримують категоріальний апарат людського мислення у діалектичних парах: «значиме – не значиме», «важливе – не важливе», «цінне – не цінне», «величне – принизливе», «привабливе-непривабливе», «потаємне – відкрите» та ін.

Відтак, культурні цінності – це будь-які предмети, які приймали участь у соціогенеруючих обрядах «причастя – відлучення» та «обдаровування – віддаровування».

Беручи до уваги сказане, розуміємо, що вирішення таких проблем як формулювання способів класифікації культурних цінностей та принципів оцінки їх якості, набуває видової специфіки в системі товарознавчої науки.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Для попередньої і швидкої ідентифікації предметів, які набувають ознак й якості культурних цінностей, можна використати перелік критеріїв, поданий в табл. 3.31. Цей перелік відповідає лише на одне запитання – чи існують підстави вважати предмети цінними і такими, що покращуватимуть та робитимуть більш змістовними вже існуючі зібрання споріднених культурних цінностей.

Таблиця 3.31

Критерії для ідентифікації культурних цінностей та короткі пояснення до них

Критерії для виділення культурних цінностей серед інших предметів	Короткі пояснення до критеріїв
Предмет має власні ознаки нетиражованого виробу непромислового призначення	Наявність ознак використання рідкісних та невідомих технологій, ручної роботи, рідкісних або нетрадиційних матеріалів, авторських монограм; сліди застосування нетрадиційних інструментів; образність і символіка виробу має непересічний характер
Предмет має ознаки виготовленого в минулому	Наявні ознаки, які незаперечно вказують на виготовлення предмета в минулому: корозія металів, потемніння фарб, зміни у кольорі паперу або інших органічних складових, наявні позначки, сліди руйнування всіх видів тощо
Має власні підписи, знаки, позначки (клейма, герби та авторські монограми), які є нерозшифрованими і можуть вказувати на його культурне значення, або не має тих знаків, які мають бути	Предмет має монограми невідомих або відомих авторів; позначки, розшифровка яких вимагає роботи відповідних фахівців; сам предмет являє собою знак або символ; предмет супроводжується спеціальними документами, які можуть свідчити про його значущість як пам'ятки історії, науки або культури в цілому

Класифікація непродуктивних товарів

Закінчення табл. 3.31

Критерії для виділення культурних цінностей серед інших предметів	Короткі пояснення до критеріїв
Предмет має ознаки виготовленого для здійснення культурних і релігійних обрядів	Зовнішні ознаки предмета не вказують на можливість і традиційність його використання у побуті (утилітарність); символічні прикраси предмета є характерними для культур і релігій окремих народів; предмет входить або може входити до групи споріднених за ознаками предметів
Предмет не має власної назви або його назва не може бути однозначно підтвердженою (потребує додаткових досліджень)	Відсутня можливість дати назву предмету або таких назв можна пропонувати декілька, призначення предмета може бути невідомим
Прикраси для будівель, інтер'єрів, екстер'єрів, настінні, підлогові, настільні та особисті	Окремі предмети, призначення яких полягає у прикрашенні культових споруд, пам'ятників, історичних будівель або відзначенні окремих особистостей. Наприклад, мармурові колони, мозаїчні полотна, фрески, настільні прилади різного призначення, фрагменти ліпних прикрас тощо
Копії та симулянти коштовностей	Є свідчення про те, що предмет являє собою копію коштовностей, виготовлену з певною метою
Предмет є частиною групи предметів, які мають культурне значення	Мають місце ознаки того, що предмет є частиною колекції або фрагментом предмета, що може вважатися пам'яткою історії, науки або культури в цілому. Предмет причетний до діяльності видатної особистості.
Окремі зразки гірських порід, мінералів, скам'янілих решток тварин і рослин геологічного минулого	Викопні рештки тварин і рослин геологічного минулого, мінерали у вигляді кристалів, їх фрагментів та агрегатів, гірські породи, приполіровані штуфи гірських порід

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Для побудування більш загальної класифікації культурних цінностей слід повернутися до тези щодо їх гуманітарної природи та наголосити, що вони, як носії та упередметнювачі символів і образів, не існують без носія культури – суб'єкта, який взаємодіє з природою та виховується у лоні суспільства. Відтак, розглядаючи проблему класифікування культурних цінностей, необхідно розглядати три сфери або множини людських уявлень, безпосередньо пов'язаних з феноменом утворення культурних цінностей (рис. 3.91).

Перша множина «А» математично формалізує і візуалізує наші уявлення про цінність предметів як елементів природи; друга «В» – про цінність, яка створюється в результаті творчої діяльності людини (окремої особистості); третя «С» – про цінності які є продуктом природно-історичної діяльності усього суспільства. Описаний формалізм дозволяє чітко сформулювати аксіоматичну базу загальної класифікації культурних цінностей за їх відношенням до названих множин. Описуючи цю структуру, ми сприймаємо її як абстрактну (мислиму), остаточну та всеохоплюючу (світоглядну) і не наголошуємо на причинно-наслідкових зв'язках у реальному часі, які пов'язані з формуванням особистості у взаємодії з суспільством та природою, формування суспільства у взаємодії природи та особистості або змінами природи під дією суспільства та особистості.

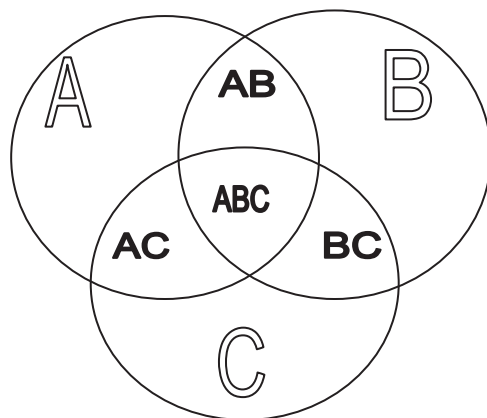

Рис. 3.91. Діаграма Венна

Діаграма Вєнна, яка візуалізує і формалізує взаємовідношення між множинами, що описують комплекси уявлень про власні ознаки притаманні людині, суспільству і природі. А – множина уявлень про природу; В – множина уявлень про людину (особистість); С – множина уявлень про суспільство. Сполучення літер – АВ; ВС; АС та АВС – визначають похідні множини уявлень.

Отже, ми приймаємо за основу нашої класифікації також тезу про те, що усі уявлення про якість і властивості культурних цінностей безпосередньо пов'язані з об'єктивно спостереженими властивостями людини, суспільства і природи. Водночас, цінності не мають властивостей за межами описаних вище множин, а їх якість є відносним і складним поняттям, яке залежить виключно від суб'єкта.

Будемо також вважати, що окрема точка у обмеженому просторі, описаному однією з множин на рис. 3.91, це атрибутивна ознака якості пам'ятки культури.

Цілком зрозуміло, що у межах будь-якої множини кількість точок є незліченною. Отже, маємо графічний формалізм, у якому представлені три невичерпні, але обмежені комплекси, які одночасно символізують три основні джерела походження пам'яток культури. Відтак, наші знання про пам'ятки теж мають походження і вписані у окремі понятійні структури [1].

Названі множини є обмеженими геометрично (у двовимірному просторі рисунка) і тому дозволяють здійснювати необхідні для побудування непротирічних тверджень логічні операції – об'єднання, перетину, накладення, в результаті яких утворюються сім множин (три основні та чотири похідні, як це показано на рис. 3.91), що відповідають за генезу семи окремих уявлень про культурні цінності, доводять їх існування та описують повний перелік можливих непротирічних висловлювань про них.

Діаграма, описана на рис. 3.91, вказує також на те, що світ уявлень про культурні цінності хоча й безкінечний, але обмежений і рефлекторно враховує існування також таких

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

предметів, які не можуть являти собою культурні цінності (діалектика «культурні цінності – цінності, що не можуть вважатися культурними»). Отже, за допомогою діаграми маємо можливість пояснити природу видової специфіки пам'яток культури і обґрунтувати відповідну **загальну класифікацію**, яка нині широко використовується в музейній справі та експертній практиці.

У відповідності з поданим вище, пам'ятки культури слід поділяти на такі типи: пам'ятки живої та неживої природи (А); пам'ятки, що пов'язані з життям та творчістю окремих особистостей (В) та пам'ятки, пов'язані з історією соціальних об'єднань різного рівня інтеграції (С). Крім основних типів, доцільно виділяти змішані: АВ – пам'ятки, які є результатом взаємодії природи та людини; пам'ятки є результатом взаємодії людини і суспільства (ВС); пам'ятки є результатом взаємодії суспільства та природи (АС), а також інформаційні пам'ятки (АВС), які охоплюють уявлення про людину, суспільство та природу. Кожна з множин описується власним переліком критеріїв якості, які й обумовлюють усі різновиди та особливості експертних робіт.

В табл. 3.32 представлено загальну класифікацію пам'яток культури за типами, групами і видами та у відповідності з діаграмою, поданою на рис. 3.91. Легко зрозуміти, що й традиційна музейна кодифікація й класифікація пам'яток культури, яка ствердилася у своїй раціональності протягом останніх ста років, побудована саме у відповідності з структурою геометричного формалізму, описаною діаграмою, поданою вище.

Загальна класифікація допомагає уніфікувати усю облікову документацію музеїв та регуляторних органів, системи кодифікації пам'яток, дати їм номенклатурне визначення й тим спростити та автоматизувати інформаційний обмін між музеями, доступ до фондової документації, впорядкувати наукову діяльність, пов'язану з порівняльними аналізом. Крім того, вона наочна і проста для сприйняття.

Загальний перелік типів, груп та різновидів пам'яток культури

Типи пам'яток	Групи пам'яток за сферами наукового вивчення	Види пам'яток за соціокультурним призначенням і матеріалом
Природничі 	Взірці живої природи	Препаровані тварини, рослини, їхні фрагменти тощо
	Взірці неживої природи	Гірські породи і мінерали, метеорити, космічний пил, палеонтологічні знахідки, органогенні утворення, зразки природних речовин, остеологічні пам'ятки
Історичні 	Архітектурні	Житла, храми, стоянки, копальні, поселення, городища, поховальні, святилища, зольники тощо
	Культові	Предмети і знаряддя для відправлення культових обрядів
	Скарби	Усі різновиди
	Військове спорядження	Зброя (холодна, вогнепальна), спорядження
	Прикраси	Натільні, інтер'єрні, настінні, підлогові тощо
	Символіка	Сфрагістичні пам'ятки (печатки), нумізматичні пам'ятки (монети), геральдика (герби), боністика (паперові гроші), фалеристика (ордени, медалі, нагороди), метал'єрика (медалі ювілейні, пам'ятні)
	Технічні пам'ятки	Механізми, машини, прилади, знаряддя праці, залишки виробництва і сировини
	Етнографічні пам'ятки	Посуд, ужиткові речі і знаряддя праці тощо
	Пам'ятки декоративно-ужиткового мистецтва	Килимарство, художнє ткацтво, вишивка, вибійка, художнє скло, художня обробка металу, художня кераміка, художня порцеляна, художній фаянс, художнє різьблення (кістка, дерево, камінь, метал), декоративний розпис
	Інші пам'ятки історії	

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.32

Типи пам'яток	Групи пам'яток за сферами наукового вивчення	Види пам'яток за соціокультурним призначенням і матеріалом
Образотворчі 	Живопис	Станковий, театральньо-декоративний, монументальний
	Графіка	Гравюра, літографія
	Скульптура	Кругла, рельєф, монументальна, декоративна, станкова, скульптура малих форм
Писемності 	Рукописи	Рукописні книги, окремі документи, карти, атласи, креслення, планшети, моделі тощо
	Друковані видання	Стародруки, сучасні видання
Інформаційні 	Фотопам'ятки	Позитиви і негативи, паперові носії і на спеціальних основах
	Кінопам'ятки (відеопам'ятки)	Плівки, магнітні стрічки, електронні носії
	Фонопам'ятки	Плівки, магнітні стрічки, електронні носії

Звичайно запропонована класифікаційна система не є єдиним способом класифікації культурних цінностей. Існує також можливість практичного застосування будь-якої з численних інших систем класифікації пам'яток культури на основі інших принципів та власних ознак. Наприклад, на основі комплексів предметів, які відносяться до окремого періоду історії або визначеного географічного місця знаходження. У разі необхідності можна розробити більш детальну класифікацію пам'яток культури, наприклад, посилаючись на їх видову специфіку.

Важливо також нагадати, що цінність пам'ятки часто виявляється у її приналежності до системи загального класифікаційного визначення. Дійсно, будь який предмет, що не являє собою частини комплексу подібних предметів, що вже мали традиції використання у якості символів, не може вважатися культурною цінністю. З цього випливає й важливий для нас висновок про те, що абсолютно унікальний

предмет, який не має назви, не може бути пам'яткою культури. Зокрема, ми вже скористалися цим твердженням у якості одного з можливих критеріїв для ідентифікації пам'яток культури.

Якщо ми вивчаємо культурні цінності, то важливим для нас є їх приналежність до групи подібних предметів, адже соціально генеруючи обряди «причастя-відлучення» та «обдаровування-віддаровування» можуть здійснитися саме за ознаками приналежності та придатності. Наприклад, говоримо «меч» і відразу уявляємо перелік необхідних критеріїв для оцінки його як символу певної епохи, народу, історичних подій, видатних особистостей, місцевості, традицій виготовлення та використання, комплексів інших видів інформації. Приналежність предмета та його автентичність (справжність) є найбільш важливою складовою оцінки якості культурних цінностей. Бачимо, що предмет взагалі не розглядається як зброя й ця трансцендентність (відірваність сутності від мети створення) є його головною ознакою як предмета культури.

У переважній більшості, культурними цінностями можуть вважатися речі широкорозповсюджені, доступні й тиражовані у великій кількості, тобто те, що є легкодоступним, звичайним не причетним до соціокультурних обрядів та не може задовольняти гуманітарних потреб особистості, а також не стимулює особистість до реалізації обряду причастя або не є доречним у обдаровуванні. Можна твердити, що предмет, виготовлений у минулому, означає, що в нинішніх умовах виготовити подібний предмет не складає жодної проблеми, але він може стати цінним лише у зв'язку з причетністю до видатних особистостей, подій та (або) інших предметів з високою соціокультурною значимістю.

Підводячи підсумок сказаному, маємо сформулювати кілька **головних тез**, які необхідні при роботі в сфері товарознавчої оцінки пам'яток культури:

1. Оцінка якості й вартості завжди здійснюється з урахуванням того, що експертне завдання відповідає змісту однієї з трьох множин, які описують відповідні уявлення про

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

особистість, суспільство і природну сутність пам'ятки, виражену загальною кількістю позитивної інформації про неї. Відтак, повинні існувати щонайменше три відмінні протоколи оцінки й три системи класифікування пам'яток культури.

2. Сукупність власних ознак характеристик культурних цінностей, які будуть використовуватися для класифікації та оцінки, повинна бути уніфікованою в межах загальної класифікації пам'яток культури і деталізованою в окремих протоколах для обрахування відповідних індексів якості, що описують уявлення про особистість, суспільство і природну сутність пам'ятки, виражену загальною кількістю позитивної інформації про неї.
3. Шкали критеріїв для оцінки повинні бути спроектованими із детальними обґрунтуваннями рівнів їх деталізації, а усі узагальнення щодо якості пам'яток культури, повинні супроводжуватися докладними тлумаченнями і загальною класифікацією.
4. Прогнозування вартості пам'яток культури повинне базуватися на принципі відповідності між якістю та вартістю але, водночас, слід пам'ятати про відсутність будь-яких ознак об'єктивного існування цієї відповідності.
5. Слід також пам'ятати, що прогнозована вартість є лише теоретично обґрунтованим показником і не має співпадати з операційною вартістю, яка має місце на ринку. Ринкова (операційна) вартість у окремих випадках (не завжди) може бути використаною для аналізу причин і складових, які обумовлюють різницю між прогнозованою та операційною вартістю.

Отже, враховуючи подані вище тези, опишемо три різновиди оцінок якості пам'яток культури, що безпосередньо витікають з загальної класифікації, а також три різновиди **похідних класифікаційних систем** (табл. 3.33), які дозволяють всебічно вирішувати практичні завдання й базуються на таких показниках (індексах) товарознавчої оцінки:

Класифікація непродуктивних товарів

1. Індекс соціокультурної цінності пам'яток, який визначає рівень якості пам'ятки у відповідності з загальною кількістю позитивної інформації про неї і описується дедуктивною теорією оцінки пам'яток культури.
2. Індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, який вказує на рівень задоволення потреб особистості в обрядах причастя-відлучення та обдаровування-віддаровування, з урахуванням її соціального становища та фінансової спроможності. Індекс описується гуманістичною теорією оцінки пам'яток культури.
3. Індекс суспільно-виховної цінності пам'яток, який визначає можливість їх використання у якості символів суспільно-виховного значення, а також для формування колективно сповідуваних ідеалів щодо організації суспільства. Індекс описується дистрибутивною теорією оцінки пам'яток культури.

Для врахування впливу ситуативних чинників при здійсненні операцій з культурними цінностями, додатково і окремо оцінюють також індекс ліквідності, який є найбільш суб'єктивною характеристикою, яка спирається на результати спостережень (у тому числі й результатах аналітичного дослідження ринків) рівня продажів аналогічних товарів протягом певного проміжку часу, або на аналіз опитувань.

Таблиця 3.33

Показники якості, принципи оцінки та переліки критеріїв, а також шкали номенклатурних визначень для інтегрованого опису якості у межах уявлень відповідних класифікаційних моделей

№ пор.	Назва інтегрованого показника якості пам'яток культури та теорії, яка його описує	Комплекси критеріїв для опису якості пам'яток культури	Шкала оцінки якості і відповідна прикладна класифікація
1	Індекс соціокультурної цінності пам'яток	1. Історія побутування 2. Вік пам'ятки 3. Тиражованість пам'ятки 4. Рівень визнання пам'ятки	1. Пам'ятки родового та місцевого рівня значення;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Продовження табл. 3.33

№ пор.	Назва інтегрованого показника якості пам'яток культури та теорії, яка його описує	Комплекси критеріїв для опису якості пам'яток культури	Шкала оцінки якості і відповідна прикладна класифікація
		5. Причетність до культурних традицій 6. Рівень визнання автора 7. Причетність до історичних подій 8. Причетність до інших пам'яток 9. Причетність до видатних особистостей 10. Причетність до видатних мануфактур і шкіл 11. Соціокультурна функція пам'ятки; 12. Масштабність творчої ідеї; 13. Наукова значимість; 14. Художня цінність; 15. Рівень технічної досконалості 16. Особливі якості 17. Історико-культурна цінність матеріалів; 18. Розміри пам'ятки; 19. Наявність знаків та позначок; 20. Комплектність 21. Стан збереження	2. Пам'ятки національного рівня значення першого, другого та третього порядків; 3. Пам'ятки світового рівня значення першого, другого та третього порядків
2	Індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Бути символом індивідуального причастя: – до соціального та величного (або контраверсія) – до процесу самовираження та сповідування соціальної обрядовості (або контраверсія) – до самоствердження у розумі та розсудливості (або контраверсія) – до активності рішучості та сміливості (або контраверсія) – до заможності (або контраверсія) – до високої культури та мистецтва (або контраверсія) – до законності й справедливості (або контраверсія) – до корисного та значимого (або контраверсія)	Пам'ятки культури низького рівня споживання; Пам'ятки культури середнього рівня споживання (першого, другого та третього порядків);

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.33

№ пор.	Назва інтегрованого показника якості пам'яток культури та теорії, яка його описує	Комплекси критеріїв для опису якості пам'яток культури	Шкала оцінки якості і відповідна прикладна класифікація
		<ul style="list-style-type: none"> – до потаємного, унікального й непересічного (або контраверсія) – до відчуття самодостатності (або контраверсія) – до серйозного, значимого й важливого (або контраверсія) – до надій й сподівань (або контраверсія) – до переконань щодо провідної ролі особистості (або контраверсія) 	Пам'ятки культури високого рівня споживання (першого, другого та третього порядків);
3	Індекс загально-виховної цінності пам'яток	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рівень актуальності упередметнених ідеалів 2. Термін актуалізації пам'яток культури; 3. Широта впливу на різні верства населення; 4. Рівень зацікавленості різних верств населення у актуалізації ідеалів; 5. Очікуваний рівень наслідків від соціокультурної актуалізації ідеалів 	<p>Місцевий рівень актуалізації виховних ідеалів;</p> <p>Національний рівень актуалізації виховних ідеалів (першого, другого та третього порядків);</p> <p>Світовий рівень актуалізації виховних ідеалів (першого, другого та третього порядків)</p>
4	Індекс ліквідності	Ліквідність Потенціал заміщення Привабливість розпорядництва	Неліквідні; ліквідні; високоліквідні
5	Індекс автентичності	<ul style="list-style-type: none"> – наявність документів про історію побутування; – документальне підтвердження справжності у результатах аналітичних, стилістичних, мистецтвознавчих та інших дослідженнях. – рівень змін, внесених реставраційними роботами 	Автентичні; автентичного вигляду; неавтентичні

Також здійснюють оцінку індексу автентичності, який є важливим при будь-яких операціях з культурними цінностями.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Кожен зазначений індекс для оцінки якості відповідає основному закону товарознавства (чим більше позитивної інформації про товар, тим вища його якість і, відповідно, вартість). І описується за допомогою окремого протоколу для практичного застосування, який дозволяє експерту вирішити такі завдання:

- класифікувати предмет дослідження та надати номенклатурне визначення його якості;
- класифікувати предмет за рівнем цінності;
- прогнозувати його вартість у відповідності з якісними характеристиками.

Отже, прикладні класифікації для товарознавчої оцінки культурних цінностей мають наступний вид (табл. 3.34–3.36).

Таблиця 3.34

Загальна класифікація пам'яток за індексом соціокультурної цінності

Рівень соціокультурної значимості пам'ятки	Порядок соціокультурної значимості пам'ятки	Кількість позитивної інформації в бітах	Коефіцієнт збільшення вартості пам'ятки щодо базової вартості
Пам'ятки культури родового та місцевого рівня значимості		0	1
		1	2
		2	4
Пам'ятки культури національного рівня значимості	Третього порядку	3	8
		4	16
	Другого порядку	5	32
		6	64
		7	128
		8	256
	Першого порядку	9	512
		10	1024
		11	2048
		12	4096
		13	8192
		14	16384
Пам'ятки культури світового рівня значимості	Третього порядку	15	32768
		16	65536
		17	131072
		18	262144
	Другого порядку	19	524288
		20	1048576
	Першого порядку	21	2097152
		22 і більше	4194304

Класифікація непродовольчих товарів

Таблиця 3.35

Загальна класифікація пам'яток за індексом задоволення гуманітарних потреб особистості

Рівень споживання за групами якості	Мотивації до придбання коштовностей	Річні доходи у тис. грн	Прогнозний рівень споживання у тис. грн	Група якості спожитих коштовностей
Пам'ятки низького рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Відсутні	10	0	2–8
	Дуже слабкі	20	1	
	Слабкі	40	2	
Пам'ятки середнього рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Скоріше середні, ніж слабкі	50	5	16
	Середні	100	10	64
	Підвищені	250	25	256
Пам'ятки високого рівня задоволення гуманітарних потреб особистості	Скоріше високі, ніж середні	500	50	1024
	Високі	1000	100	4096
	Дуже високі	2500 і більше	250 і більше	16384

Таблиця 3.36

Загальна класифікація пам'яток за індексом загальновиховної цінності

Рівень загально-виховного значення	Порядок загально-виховної цінності	Показник індексу загально-виховної цінності
Місцевий та родовий рівень загально-виховної цінності		2
		4
Національний рівень загально-виховної цінності	Третій	8
		16
	Другий	32
		64
	Перший	128
		256

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.36

Рівень загально-виховного значення	Порядок загально-виховної цінності	Показник індексу загально-виховної цінності
Світовий рівень загально-виховної цінності	Третій	512
		1024
	Другий	2048
		4096
	Перший	8192
		16384 і більше

3.22. Книжкові видання

Типологізація й класифікація видань розробляється в рамках книгознавства – науки про книгу й книжкову справу. Значний внесок у розробку питань класифікації традиційних видань зробили А.І. Барсук, І.Є. Баренбаум, АА. Гречихін, Г.М. Швецова-Водка та ін.

Будучи одним із видів документів, книги можуть класифікуватися за певними їх ознаками: змістом, матеріальною конструкцією, періодичністю, знаковою природою фіксації інформації й т.п.

Типологічне різноманіття книжкових видань базується на сукупності ознак, головними з яких є цільове й читацьке призначення, а також характер інформації, що міститься в них. Це служить підставою для всебічної характеристики видань, дозволяє здійснити їх внутрішньовидову класифікацію, визначити різновиди й типологічну розмаїтість.

Відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 3017-95 Видання. Основні види, терміни та визначення. «Традиційні» видання класифікують за наступними ознаками:

- 1) за цільовим призначенням;
- 2) за аналітико-синтетичним переробленням інформації;
- 3) за інформаційними знаками (знаковою природою);
- 4) за матеріальною конструкцією;
- 5) за обсягом;
- 6) за складом основного тексту;

Класифікація непродовольчих товарів

- 7) за періодичністю;
 8) за структурою;
 9) за інформаційними ознаками;
 10) за видами періодичних і продовжуваних видань;
 11) за статусом.

Сукупність видів і типів традиційних видань деталізована в табл. 3.37.

Таблиця 3.37

Класифікаційна таблиця традиційних видань

№ пор.	Ознаки класифікації	Види видань
1	За цільовим призначенням	Офіційне, наукове, науково-популярне, науково-виробниче, виробничо-практичне, виробничо-практичне для аматорів, навчальне, громадсько-політичне, довідкове, для організації дозвілля, рекламне, літературно-художнє
2	За аналітико-синтетичним переробленням інформації	Інформативне, реферативне, бібліографічне, оглядове, дайджест
3	За знаковою природою	Текстове, нотне, картографічне, образотворче
4	За матеріальною конструкцією	Книжкове, журнальне, аркушеве, газетне, буклет, карткове, плакат, поштова картка, комплектне, книжка-іграшка
5	За обсягом	Книга, брошура, листівка (аркушівка)
6	За складом основного тексту	Моновидання, збірники (полівішання)
7	За періодичністю	Неперіодичне, серіальне (періодичне), продовжуване (видання, що продовжується)
8	За структурою	Серія, однотомник (однотомне), багатотомне, зібрання творів, твори вибрані

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.37

№ пор.	Ознаки класифікації	Види видань
9	За структурою	Серія, одностомник (одностомне), багатостомне, зібрання творів, твори вибрані
10	За інформаційними ознаками	Монографія, автореферат дисертації, препринт, тези доповідей конференції, матеріали конференції (з'їзду), збірник наукових праць, статут, інструкція, стандарт, прейскурант, паспорт, посібник (наочний, практичний, навчальний, навчальний наочний, навчально-методичний), порадишник практичний, підручник, хрестоматія, рекомендації методичні, курс лекцій, текст лекцій, конспект лекцій, програма навчальна, практикум, словник, енциклопедія, словник енциклопедичний, словник мовний, словник тлумачний, словник термінологічний, розмовник, довідник, путівник, проспект, каталог, альбом, атлас, оголошення, листок інформаційний, документно-художнє, науково-художнє видання, альманах, антологія
11	За видами періодичних і продовжуваних видань	Газета, журнал (часопис), бюлетень, календар, експрес-інформація
12	За статусом	Оригінали, традиційні версії електронних видань, електронні аналоги традиційних видань, електронні відтворення, зокрема копії друкованих документів, тривимірних об'єктів тощо

Наведена класифікація видань є за своєю характеристикою багатоаспектною, паралельною. Тобто кожний напрям цієї класифікації (фасет) є незалежним від інших: використовується лише одна ознака класифікування, будь-яке видання може бути класифікованим за кожною з цих ознак.

Класифікація електронних видань відповідно до ГОСТ 7.83-2001 наведена в табл. 3.38.

Класифікаційна таблиця електронних видань

№ пор.	Ознаки класифікації	Види видань
1	За цільовим призначенням	Офіційне, наукове, науково -популярне, виробничо-практичне (зокрема нормативне), навчальне, масово-політичне, довідкове, видання для дозвілля, рекламне, художнє
2	За періодичністю	Неперіодичне, серіальне, періодичне, видання, що продовжується; видання, що оновлюється (кожний наступний випуск містить актуальну інформацію попереднього випуску, але повністю замінює вміст)
3	За структурою	Однотомне, багатотомне, електронна серія
4	За наявністю друкованого еквівалента	Самостійне електронне видання (не має друкованого аналогу); електронний аналог друкованого документа (відтворює документ, зберігаючи розташування тексту на сторінках, ілюстрації, посилання, примітки); електронна версія (аналог друкованого видання, має рівний із оригіналом правовий статус і створювався практично одночасно з самостійним друкованим або електронним виданням з метою подання в мережевому доступі чи на окремому носії)

Насамперед розглянемо ознаки, що використовуються для класифікування всіх без винятку видань (як традиційних, так і електронних), а також види видань, що за ними виокремлюються.

За цільовим призначенням виділяють такі види видань: офіційне, наукове, науково-популярне, науково-виробниче, виробничо-практичне, нормативне, виробничо-практичне видання для аматорів, навчальне, громадсько-політичне, довідкове, видання для організації дозвілля, рекламне, літературно-художнє, видання твору художньої літератури.

Загальна характеристика цих видань подана в табл. 3.39.

**Розділ 3. Сучасні класифікації
непродовольчих товарів**

Таблиця 3.39.

**Класифікаційна характеристика видань
за цільовим призначенням**

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Офіційне	Видання матеріалів інформаційного, нормативного чи директивного характеру, що публікується від імені державних органів, відомств, установ чи громадських організацій
2	Наукове	Видання результатів теоретичних і (чи) експериментальних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів
3	Науково-популярне	Видання відомостей теоретичних та (чи) експериментальних досліджень у галузі науки, культури й техніки, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям
4	Науково-виробниче	Видання відомостей результатів теоретичних та (чи) експериментальних досліджень, а також конкретних рекомендацій щодо їх упровадження в практику
5	Виробничо-практичне	Видання відомостей з технології, техніки й організації виробництва, а також інших галузей суспільної практики, призначене фахівцям певного профілю та відповідної кваліфікації
6	Нормативне виробничо-практичне	Видання норм, правил і вимог з конкретних сфер виробничо-практичної діяльності
7	Виробничо-практичне видання для аматорів	Видання відомостей з технології, техніки та організації виробництва, окремих його галузей, а також інших сфер суспільної практики, викладених у формі, зрозумілій читачам-нефахівцям
8	Навчальне	Видання систематизованих відомостей наукового або прикладного характеру, викладених у зустрічній для навчання й викладання формі
9	Громадсько-політичне	Видання твору громадсько-політичної тематики

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.39

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
10	Видання для організації дозвілля	Видання популярно викладених загальнодоступних відомостей щодо організації побуту, дозвілля, різноманітних форм самодіяльності, різних захоплень
11	Рекламне	Видання відомостей щодо виробів, послуг, заходів, культурно-історичних об'єктів, творчих колективів тощо, у формі, яка привертає увагу, сприяє реалізації товарів і послуг, запрошує до ознайомлення чи відвідування
12	Літературно-художнє	Видання твору художньої літератури
13	Довідкове	Видання коротких відомостей наукового чи прикладного характеру, розміщених у порядку, зручному для швидкого пошуку, не призначене для суспільного читання

За аналітико-синтетичним переробленням інформації видання поділяються на інформаційні, бібліографічні у реферативні, оглядові, дайджести. Загальна характеристика видань за вище названою ознакою подана в табл. 3.40.

Таблиця 3.40

Класифікаційна характеристика видань за аналітико-синтетичним переробленням інформації

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Інформаційне	Видання систематизованих чи узагальнених відомостей відносно опублікованих чи неопублікованих даних із першоджерел, випущене друком організаціями, які здійснюють науково-інформаційну діяльність
2	Бібліографічне	Інформаційне видання упорядкованої сукупності бібліографічних записів
3	Реферативне	Інформаційне видання сукупності бібліографічних записів, включно з рефератами
4	Оглядове	Інформаційне видання публікації одного чи декількох оглядів, що відображають підсумки аналізу та узагальнення відомостей із різних джерел
5	Дайджест	Видання публікації у вигляді добірки витягів із конкретного тексту, відібраних і згрупованих таким чином, щоб дати про нього загальне уявлення, чи добірки найцікавіших матеріалів, передрукованих із інших видань

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Зазначену класифікацію, на думку фахівців, краще було б назвати «за ступенем аналітико-синтетичної переробки інформації». Термін «інформаційне видання», як зазначає проф. Г.М. Швецова-Водка, також наведений з погляду його семантики. Якщо враховувати багатозначність поняття «інформація», то виникає можливість розгляду кожного видання як каналу передавання інформації або як джерела інформації.

За знаковою природою інформації видання бувають текстові, нотні, картографічні, образотворчі.

Загальна характеристика видань за знаковою фіксацією інформації подана в табл. 3.41.

Таблиця 3.41

Класифікаційна характеристика видань за знаковою фіксацією інформації

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Текстове	Видання, більшу частину обсягу якого займає словесний, цифровий, у вигляді ієрогліфів, формул (хімічних або математичних) чи змішаний «текст»
2	Нотне	Видання запису музичного твору за допомогою нотних знаків
3	Картографічне	Видання картографічного твору
4	Образотворче	Видання живописних, графічних, скульптурних творів мистецтва, спеціальних чи художніх фотографій та інших графічних робіт, креслень, діаграм, схем тощо

У визначенні образотворчого видання, як зазначає проф. Г.М. Швецова-Водка, є неточність, тому що друковане видання не завжди тиражує сам твір образотворчого мистецтва, а лише відтворює його зображення. Автор пропонує таке визначення: «видання, більшу частину обсягу якого займає відтворення зазначених творів, робіт тощо».

Класифікація непродовольчих товарів

За означеною класифікацією видання може бути книжкове, журнальне, аркушеве, газетне, буклет, карткове, плакат, поштова картка, комплексне видання, книжка-іграшка.

Загальна характеристика традиційних видань за матеріальною конструкцією наведена в табл. 3.42.

Таблиця 3.42

Класифікаційна характеристика видань за матеріальною конструкцією

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Книжкове	Видання у вигляді блока скріплених на корінці аркушів друкованого матеріалу будь-якого формату в обкладинці чи оправі
2	Журнальне	Видання у вигляді блока скріплених на корінці аркушів друкованого матеріалу встановленого формату в обкладинці або оправі, яке видавничо пристосоване до специфіки даного періодичного видання
3	Аркушеве	Видання у вигляді одного чи декількох аркушів матеріалу будь-якого формату без скріплення
4	Газетне	Видання у вигляді одного чи декількох аркушів друкованого матеріалу встановленого формату, видавничо пристосоване до специфіки даного періодичного видання
5	Буклет	Видання у вигляді одного аркуша друкованого матеріалу, сфальцьованого будь-яким способом у два чи більше згинів
6	Карткове	Видання у вигляді картки встановленого формату, надруковане на матеріалі підвищеної щільності
7	Плакат	Видання у вигляді одного чи декількох аркушів друкованого матеріалу встановленого формату, надруковане з одного чи з обох боків аркуша, призначене для експонування
8	Поштова картка	Карткове видання, надруковане з одного чи декількох боків
9	Комплексне видання	Сукупність видань, зібраних до папки, футляра, бандеролі чи укладених у обкладинку
10	Книжка-іграшка	Видання особливих конструктивних форм, призначене для розумового та естетичного розвитку дитини

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

У ДСТУ 3017-95, як зазначає проф. Г.М. Швецова-Водка, не знайшлося місця «газетно-журнальному виданню», тобто виданню, що має статус газети (офіційно затверджене як газета), а видається на аркушах, скріплених між собою.

За обсягом інформації, що міститься у традиційному виданні (кількістю сторінок тексту), воно може бути подано у вигляді книги, брошури, листівки.

Загальна характеристика традиційних видань за обсягом розміщеної в них інформації подана в табл. 3.43.

Таблиця 3.43

Класифікаційна характеристика видань за обсягом

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Книга	Книжкове видання обсягом понад 48 сторінок
2	Брошура	Книжкове видання обсягом від 4 до 48 сторінок
3	Листівка	Аркушеве видання обсягом від 1 до 4 сторінок

За складом основного тексту розрізняють моновидання та збірники. Загальна характеристика видань за складом основного тексту наведена в табл. 3.44.

Таблиця 3.44

Класифікаційна характеристика видань за складом основного тексту

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Моновидання	Видання, що містить один твір
2	Збірник	Видання, що містить ряд творів

До терміну «збірник» дається примітка: «Залежно від періодичності розрізняють неперіодичний, періодичний та продовжуваний збірник». Узагальнююче поняття цього терміну, на думку Г.М. Швецової-Водки, повинно бути – «полівидання».

Класифікація непродовольчих товарів

За періодичністю виходу як традиційні так і електронні видання поділяються на неперіодичні, серіальні, періодичні, продовжувані видання (видання, що продовжуються).

Загальна характеристика видань за періодичністю їх виходу подана в табл. 3.45.

За структурою, тобто кількістю одиниць, із яких складається традиційне видання може бути подане як: серія, однотомне видання (однотомник), багатотомне видання (багатотомник), зібрання творів, твори вибрані.

Таблиця 3.45

Класифікаційна характеристика видань за періодичністю виходу

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Неперіодичне	Видання, що виходить одноразово й продовження якого непередбачене
2	Серіальне	Видання, що виходить протягом часу, тривалість якого заздалегідь не визначена, як правило, нумерованими чи датованими випусками (томami) з постійною спільною назвою
3	Періодичне	Видання, що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом
4	Продовжуване видання (видання, що продовжується)	Видання, що виходить через заздалегідь невизначені проміжки часу, в міру накопичення матеріалу, нумерованими та (чи) датованими випусками, неповторюваними за змістом, одно типово оформлені, із спільною назвою

Загальна характеристика видань за структурою деталізована в табл. 3.46.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.46

Класифікаційна характеристика видань за структурою

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Серія	Видання, однотипово оформлене, що включає сукупність томів, об'єднаних спільністю задуму, тематики, цільовим або читацьким призначенням
2	Однотомне видання (однотомник)	Неперіодичне видання, випущене в одному томі
3	Багатотомне видання (багатотомник)	Неперіодичне видання, що складається з двох чи більше нумерованих томів і становить єдине ціле за змістом і оформленням
4	Зібрання творів	Однотомне чи багатотомне видання творів одного або декількох авторів, що дає уявлення про його (їхню)творчість у цілому
5	Твори вибрані	Неперіодичне видання, що складається з найбільш цінних і цікавих, значимих творів автора

За інформаційними ознаками видання може бути оформлене як монографія, автореферат дисертації, препринт, тези доповідей конференції, матеріали конференції (з'їзду), збірник наукових праць, статут, інструкція, стандарт, прейскурант, паспорт (на виріб), посібник (наочний, практичний, навчальний, навчальний наочний, навчально-методичний), поради практичний, підручник, хрестоматія, рекомендації методичні, курс лекцій, текст лекцій, конспект лекцій, програма навчальна, практикум, словник, енциклопедія, словник енциклопедичний, словник мовний, словник тлумачний, словник термінологічний, розмовник, довідник, путівник, проспект, альбом, каталог, атлас, оголошення, листок інформаційний, документно-художнє, науково-художнє видання, альманах, антологія (дод. У).

Періодичне й продовжуване видання може бути подано у вигляді газети, журналу (часопису), бюлетеню, календаря, експрес-інформації (табл. 3.47).

Класифікація непродовольчих товарів

Таблиця 3.47

Класифікаційна характеристика за видами періодичних і продовжуваних видань

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Газета	Періодичне газетне видання з постійною назвою, що виходить через певні короткі проміжки часу, містить офіційні документи, оперативну інформацію й матеріали з актуальних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, а також літературні твори, фотографії та рекламу
2	Журнал (часопис)	Періодичне журнальне видання, яке виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії
3	Бюлетень	Періодичне або продовжуване видання, що випускається оперативно, має ознаки журнального або газетного видання, містить матеріали організації, яка його видає
4	Календар	Періодичне довідкове видання з послідовним переліком днів, тижнів, місяців даного року, а також із іншими відомостями різного характеру
5	Експрес-інформація	Періодичне реферативне видання розширених та зведених рефератів найактуальніших опублікованих зарубіжних матеріалів або неопублікованих вітчизняних документів, призначене для оперативного інформування фахівців

3.23. Транспортні засоби

Транспортні засоби за принципом дії поділяють на: залізничні, автомобільні, повітряні та водні (дод. Ф).

Залізничні транспортні засоби (рухомий склад) розрізняють за наявністю силової установки – самохідні та несамохідні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Самохідні ТЗ включають локомотиви, локомотивні тендери, залізничні та трамвайні вагони, а несамохідних – вагони, призначені для перевезення пасажирів і вантажів. Деякі самохідні ТЗ мають власну енергетичну установку або одержують енергію від контактної мережі. Такі ТЗ мають назву автовагони (автономні вагони), оскільки їх основні вузли розташовано під дахом або знизу пасажирського відділення. Прикладом таких транспортних засобів є електропоїзди, вагони трамваїв і метро, дизель-поїзди тощо.

Основою розподілу самохідних ТЗ є тип силової установки або, якщо таких установок кілька, така, що приводить в рух колеса. Якщо, наприклад, газотурбінний двигун постачає електрику генератору, від якого живляться електричні двигуни, що обертають колеса, то такий локомотив має назву газотурбовоз, а не електровоз.

До моторних (з енергетичною установкою) самохідних ТЗ належать локомотиви (тепловози, дизель-поїзди), локомотивні тендери, а до електромоторних – електровози всіх типів. Локомотив, який може працювати як електровоз (одержує енергію від контактної мережі), або тепловоз (коли джерелом енергії є дизельний двигун) має назву теплоелектровоз чи електротепловоз.

Дизель-поїзди складаються з моторних (тягових) й причіпних вагонів. Для передачі обертового моменту від валу дизельного двигуна на колісні пари використовують механічну, гідравлічну або електричну передачу.

Контактно-акумуляторний електровоз являє собою локомотив з електродвигунами, які можуть живитися від акумуляторів або контактної мережі. Акумулятори відновлюють енергетичний потенціал від контактної мережі через перетворювачі.

Автовагони мають двигун внутрішнього згорання (дизельний, бензиновий) або електричний (електровагони, електричка). Ці ТЗ не належать до самостійного виду транспорту і використовуються переважно для пасажирських перевезень на регулярних пригородних, міських, нерегулярних другорядних залізничних лініях, як службовий транспорт.

До пасажирських вагонів належать вагони для перевезення пасажирів, вагони-ресторани, поштових й спеціальних відправлень, багажу. Конструкція та обладнання пасажирських вагонів визначається дальністю перевезень. За призначенням пасажирські вагони поділяють на:

- далекого сполучення – купейні, плацкартні, спальні або м'які;
- місцевого сполучення;
- приміські;
- вагони-ресторани;
- поштові;
- багажні;
- поштово-багажні.

До вагонів спеціального призначення належать вагони-лабораторії, службові, санітарні тощо.

Вантажні вагони класифікують за максимальним завантаженням; довжиною; масою порожнього вагона; коефіцієнтом тари (відношення маси порожнього вагона до вантажопідйомності); припустимим навантаженням осі вагона на рейки (осьова), а також вагона на 1 м колії; місткістю. Відкриті вагони (платформи, піввагони) розрізняють за висотою бортів або стін.

Вантажні вагони класифікують також за кількістю осей, вантажопідйомністю, здатністю до перевезень певних видів вантажів, видом вантажів, що перевозяться: – криті, піввагони, платформи, цистерни, ізотермічні й спеціального призначення.

Криті вагони призначені для перевезення зернових і інших сипких вантажів, їх захисту від атмосферних опадів, для транспортування тарно-пакувальних й коштовних вантажів; піввагони – для перевезення руди, вугілля, флюсів, лісоматеріалів, контейнерів, різних машин тощо.

- Вагон має відкритий кузов, найчастіше обладнаний двома й розвантажувальними люками;
- платформи – для перевезення довгих і громіздких вантажів (лісоматеріалів, прокату, будівельних матеріалів, контей-

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

нерів, автомобілів тощо). Ці вагони мають підлогу й відкидні борти;

- цистерни – для перевезення рідких і газоподібних вантажів (нафти, гасу, бензину, масла, кислот, зріджених газів тощо);
- ізотермічні – для перевезення швидкопсувних вантажів (м'яса, риби, молока, фруктів тощо). Ізотермічні вагони складаються із рефрижераторних секцій з холодильним обладнанням;
- вагони спеціального призначення – для вантажів, що вимагають особливих умов перевезення.

Автотранспортні засоби (АТЗ) класифікують за:

- *способом пересування* – колісні, гусеничні, комбіновані, на повітряній подушці;
- *наявністю пристрою приводу коліс* – з механічним, електричним приводом, комбіновані (гібридні), без приводу (причепи, напівпричепи, у т. ч. гужові й ручні);
- *кількістю коліс* – із двома, чотирма та більше;
- *галуззю використання* – для цивільних потреб, військових цілей;
- *призначенням* – для перевезення людей, вантажів, подвійного використання, спеціальні;
- *конструкцією кузова* – рамні, із суцільним кузовом;
- *наявністю додаткового (технологічного) обладнання*.

Асортимент АТЗ цивільного призначення складається переважно з колісних засобів, а саме легкових та вантажних автомобілів, які мають кузов, силову установку (двигун і трансмісію), ходову частину та електрообладнання.

За європейською класифікацією легкові автомобілі (ЛТЗ) поділяються на класи:

- A* – довжиною до 3,6 м;
- B* – від 3,6 до 3,9 м;
- C* – від 3,9 до 4,4 м;
- D* – від 4,4 до 4,7 м;
- E* – від 4,7 до 5 м;
- F* – понад 5 м.

Деякі автомобілі можуть мати довжину, що перебільшує визначені межі певного класу.

Класифікаційними ознаками ЛТЗ є призначення, довжина кузова, кількість дверей, ступінь відкритості кузова. Вантажопасажирські автомобілі, як правило, класифікуються як засоби подвійного призначення, оскільки на відміну від інших мають підсилену задню підвіску.

ЛТЗ також розрізняють за робочим об'ємом двигуна: особливо малого класу (до 1,2 дм³), малого (1,3–1,8 дм³), середнього (1,9–3,5 дм³) і великого (понад 3,6 дм³).

Вантажні транспортні засоби відрізняються від ЛТЗ схемою розміщення двигуна, вантажної платформи та кабіни водія. Такі ТЗ можуть мати привід на одну, дві чи більше осі. Кабіна водія і пасажирів може бути розташована за двигуном, перед ним чи над ним, а також насунутою на двигун (ззаду або спереду). Розміщення основних вузлів визначає габаритні розміри автомобіля, розподіл маси на осі, прохідність, вантажопідйомність тощо.

Зазначені транспортні засоби мають особливо малу вантажопідйомність (до 0,5 т), малу (0,5–2,0 т), середню (2,0–5,0 т), велику (5,0–15,0 т) та особливо велику (понад 15 т).

Вантажні повнопривідні автомобілі використовують для роботи в умовах бездоріжжя чи важких дорожніх умовах, а також буксирування причепів або напівпричепів. Сідельні тягачі працюють у сполученні з напівпричепами, частина навантаження яких передається на шасі автомобіля-тягача. Для того щоб сприймати це зусилля й забезпечувати зчеплення з напівпричепом, на шасі автомобіля-тягача встановлюється опорно-зчіпний пристрій – сідло. Буксирні тягачі працюють у сполученні із причепами, вони виконуються на базі двох – або тривісних шасі вантажних автомобілів, які й буксирують причепа. Буксирний автомобіль-тягач може також сам нести навантаження. Для з'єднання автомобіля-тягача із причепом застосовують зчіпний пристрій.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

За наявності приводу на колеса причепа чи напівпричепа такі автомобілі мають назву активних автопоїздів.

За типом кузова вантажні автомобілі, причепа й напівпричепа поділяють на засоби загального призначення з кузовом «вантажна платформа» та спеціалізовані.

Серед спеціалізованих вантажних автомобілів найбільш поширені самоскиди, автомобілі-цистерни, автомобілі-фургони, автомобілі зі змінними кузовами. Самоскиди, напівпричепа і причепа можуть розвантажуватися за рахунок перекидання кузова назад або убік.

Автобуси класифікують за довжиною кузова: особливо малого класу (до 5 м), малого (6–7,5 м), середнього (8–9,5 м), великого (10,5–12,0 м), особливо великого (понад 12 м).

За призначенням їх поділяють на: міські, приміські; місцевого сполучення; міжміського; туристські та екскурсійні.

АТЗ поділяють також за *ступенем придатності до експлуатації в різних умовах*:

- на засоби звичайної прохідності, для експлуатації по упоряджених дорогах, та
- підвищеної прохідності, для експлуатації неупорядкованими дорогами і, в окремих випадках, в умовах бездоріжжя.

До АТЗ належать трактори, шасі яких встановлюють на колісну, гусеничну або колісну та гусеничну базу одночасно. Відмінністю тракторів є те, що вони можуть мати чи не мати кабіну водія. Якщо трактор має кабіну, то в ній як правило відсутнє місце для пасажирів. Залежно від призначення на трактори можуть встановлювати різноманітне обладнання, наприклад для виконання сільськогосподарських, дорожніх чи інших робіт.

Двоколісні АТЗ представлено переважно мотоциклами, моторолерами (скутерів) й велосипедами.

Мотоцикли переважно мають привод на одне (заднє) або два колеса (повнопривідні). Мотоцикли умовно поділяють на класичний тип, спортбайки, чоппери, ендуро.

Класичний тип мотоциклів характеризується прямою посадкою водія і відсутністю обтічного корпусу.

Більшість мотоциклів класичного типу належать до універсальних засобів, призначених для повсякденного використання. Мотоцикли цього типу можна поділити на три категорії: ретромотоцикли, що відтворюють стиль 50-70-х років; стріт-байки та кафе-рейсери (мали розповсюдження в 60-тих роках).

Стріт-байки відрізняються потужними двигунами, низько розташованим кермом і зсунутими назад стосовно центру колісної бази підніжок, за рахунок яких посадка водія наближена до спортивного типу.

Спортбайк – більш потужний та динамічний тип мотоциклів, які відрізняються керованістю і зменшеним аеродинамічним опором, що досягається за рахунок нахилу корпусу водія до бензобака і віднесення назад підніжок. Характерна особливість спортбайка – наявність обтічника.

Спортбайки поділяють на типові, зручність керування і динамічні параметри є основними; спортивно-туристські, комфортність водія і пасажира є переважними; з потужними двигунами без обтічника.

Чоппери – мотоцикли, в яких комфортна посадка водія забезпечується високим кермом, винесені вперед підніжки й невелика висота сидіння, пасажирська частина якого перевищує сидіння водія, утворюючи тим самим яскраво виражену «сходинку». Ці мотоцикли можна відрізнити за краплеподібним бензобаком і хромованими зовнішніми деталями. Найпростіші V-подібні двоциліндрові двигуни мають порівняно великий крутний момент, що дозволяє рухатися з невеликою швидкістю на підвищеній передачі.

Мотоцикли цього типу можна поділити на: класичний дорожній, який має незначні ознаки машин американського стилю; з винесеними передньою вилкою і переднім колесом великого діаметра; машини американського стилю 50-х років. Мотоцикли американського стилю відрізняються шинами невеликого діаметра із широким профілем, масивною передньою вилкою і малою висотою керма, глибокими крилами, подовженою базою, форсованим двигуном великої потужності. Окремі моделі можуть мати обтічник і багажні кофри.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Ендуро призначені для спортивних змагань в умовах бездоріжжя. Підвіски таких мотоциклів мають довгий хід для подолання перешкод, а двигуни – широкий діапазон швидкостей. Підвіску з коротким ходом застосовують для машин з потужними двигунами.

Повнопривідний мотоцикл уперше був створений в 30-х роках минулого століття, проте й нині проблема поєднання пружної підвіски з механічним приводом остаточно не вирішена.

Квадроцикли або мотовсюдихіди призначені для пересування неупорядкованими дорогами. Квадроцикли залежно від призначення поділяють на засоби загального користування, мисливські, спортивні та дитячі.

Квадроцикли загального призначення використовують для розваг; ці засоби мають спрощену систему керування, невелику швидкість (до 70 км/год) й потужність двигуна (10–20 к. с.), який може бути дво- чи чотиритактним, більш економічні. Іноді ці засоби оснащують додатковим навісним обладнанням для проведення сільськогосподарських робіт – ножами-відвали для збирання снігу, ралом, сівалкою, причепом тощо.

Характерними ознаками квадроциклів загального призначення є наявність багажників, великий діаметр коліс з високопрофільними й широкими покришками.

Мисливські квадроцикли мають більш складне обладнання, потужний 4-тактний двигун (понад 100 к. с.), автоматичну трансмісію, збільшений хід підвіски і кліренс, шини низького тиску, тобто мають усі ознаки всюдиходів. Середня швидкість цих засобів не перевищує 60–80 км/год.

Квадроцикли спортивного призначення мають підвіску з довгим ходом, двигун потужністю понад 50 к. с. з рідинним охолодженням, механічну коробку перемикачів передач, порівняно велику швидкість (до 140 км/год).

Квадроцикли для дітей віком до 15 років є зменшеними копіями аналогів і розраховані на навантаження до 60 кг. Вони мають дуже просту конструкцію, двотактні двигуни до 50 см³ з повітряним охолодженням, максимальну швидкість

40–50 км/ч. Деякі з них не мають підвісок, або мають незалежну підвіску спереду, ведучі задні колеса, ланцюговий привод, передні й задні барабанні гальма, механічну трансмісію. Деякі дитячі моделі мають дискові гальма й варіатор.

Велосипеди поділяють за призначенням – для міських доріг, позаміських (шосейні, туристичні), бездоріжжя (гірські), спеціальні. Кожен тип відрізняється конструкцією рами, руля ін., проте деякі моделі велосипедів можуть виготовляти зі сполученими властивостями зазначених типів, тобто мати гібридну конструкцію.

Призначення визначає відмінність велосипедів: конструкцію рами, кількість амортизаторів, діаметр коліс, тип шин, наявність додаткових пристроїв тощо.

Велосипеди міського типу (*Citybike, Single speed, Coaster brake*) виготовляють із закритою рамою (для чоловіків) й відкритою (жінок) зі сплавів чорних металів (часто легованих) або кольорових (алюмінію, титану та їхніх сплавів). Вони відрізняються більшою масою за рахунок коліс збільшеного діаметра, шин, зазвичай середньої товщини з дрібним рисунком протектора, додатковим обладнанням, конструкцією передньої вилки (деякі моделі), наявністю захисних щитків на колесах й ціпку, багажником, дзеркалами заднього виду, електрообладнанням тощо. Велосипеди міського типу зазвичай мають багатошвидкісні планетарні втулки із системою внутрішнього перемикавання передач, деякі з них – подовжену раму з гострим кутом (вильотом) вилки й широким рулем, ножні гальмові механізми, зручне сидло.

Застосування брудозахисних деталей на гальмових механізмах й перемикавання передач дозволяє підвищити ресурс працездатності цих велосипедів, а задньої втулки із внутрішнім перемиканням передач – можливість адаптації до міських умов.

Шосейні велосипеди (*road bike, road racing bike*) призначені для експлуатації дорогами з хорошим покриттям. Вони відрізняються конструкцією рами – порівняно короткою й високою, виготовлену з хроммолібденової сталі, сплавів

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

алюмінію або титану, композитних матеріалів (вуглепластику), кермом – вигнутим назад й додолу, в ручки якого інтегровано механізми керування, жорсткою вилкою, колесами, як правило 27" з вузькими шинами, числом передач – до 32 тощо. Недоліком такого велосипеда є обмежена здатність пересуватися бездоріжжям.

Туристичні велосипеди (*Touring*) призначені для тривалих подорожей шляхами з твердим покриттям. Відрізняються від шосейних видовженою рамою, більш міцними колесами, шириною шин, діапазоном й конструкцією механізмів перемикання швидкостей (можливе застосування для шосейних чи гірських велосипедів), додатковим обладнанням (щитками, багажником тощо). Цей тип менш поширений.

Гірські велосипеди (*mountain bike* – МТВ, *all-terrain bike* – АТВ) мають більш міцну коротку раму, яку виготовляють з наведених матеріалів, коліс 26" з шинами, що мають більш рельєфний рисунок протектора, меншу кількість передач (як правило, до 27), гальмові ободові механізми консольного типу, що забезпечують великі зазори між гальмовими важелями й шинами, або дисковими гальмами на обох колесах, кращий захист механізмів від пилу та бруду, інтегровані в кермі механізми.

До велосипедів спеціального призначення належать дитячі, тандеми, веломобілі, циркові, а також для поліції, листонош, військових.

Дитячі велосипеди (*Kids bike*) вимовляють за технологією зменшеного копіювання гірських або міських велосипедів, від яких відрізняються не лише розмірами, а й забарвленням, спрощеним обладнанням, розмірами коліс, яких може бути три. Ці велосипеди призначені для дітей віком до 7 років.

Гібридні (*Hybrid*) або універсальні велосипеди поєднують властивості гірського й шосейного велосипедів. Відрізняються від гірських більш легкою й високою рамою, амортизаційними вилками з коротким (40–60 мм) ходом, іноді оснащують амортизатором заднього колеса, діаметром

коліс (28"), більш широкими шинами й розвиненим про-тектором, регульованими по висоті сідлом й кермом. Залежно від комплектації розрізняють спортивні (*cross bike*) гібридні велосипеди, й прогулянкові (*trekking bike*).

Крім наведеного, тип велосипеда визначає також конструкцією й кількістю амортизаторів. Велосипеди без амортизаторів (*Rigid*) – це насамперед шосейні й такі, що призначені для фрістайлу (BMX) і триалу (*trial*), тобто для виконання спортивних трюків на пристосованих для цього площадках зі штучними перепонами. За цією ознакою трекові (*Track bicycle*) велосипеди, що відрізняються відсутністю механізмів перемикання передач й гальм, також належать до них, проте за призначенням – до спеціальних.

До велосипедів з амортизаційною вилкою, що зменшує ударні навантаження на кермо і руки, належать такі типи, як *HardTail*, що відрізняються конструкцією та ходом вилки (від 30 до 300 мм), *SoftTail*, зі спеціальною геометрією задніх пір'їн (зазвичай це велосипеди типу *Crosscountry*, *XC racing*, тобто для змагань на кільцевих треках або для пересування різною місцевістю), *Citybike*, із додатковою амортизацією підсідельного штиря й виносу керма.

Передній та задній амортизатори (*Full Suspension*) встановлюють на велосипеди типу *Citybike* й *Crosscountry*, а також такі, що призначені для швидкісного спуску з гори (*Down Hill, DH*). Останні мають міцну раму, вилки з довгим ходом (до 200–240 мм), дискові гальма, одну ведучу зірочку, збільшену (понад 20 кг) масу.

Пляжні (*Cruiser*) та складані (*Folding bike*) велосипеди зазвичай ідентифікуються як спеціальні, оскільки не призначені до тривалої їзди. У них амортизатором зазвичай слугують шини, хоча на деякі моделі складаних встановлюють амортизатори з коротким ходом. Недоліком цих велосипедів є порівняно велика вага рами й незадовільні ходові характеристики, спричинені колесами невеликого діаметра (20–24").

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Велосипеди розрізняють також за конструкцією та пружним елементом амортизаційної вилки – з пружинною, пружно-еластомірною, повітряною, масляно-повітряною, масляно-пружинною.

Задні амортизатори встановлюють лише на гірські й туристичні типи, тобто на більш міцну раму; вони хоча збільшують масу велосипеда, проте підвищують комфортність експлуатації й зручність керування.

Повітряні транспортні засоби. Повітряний транспорт складається з літальних апаратів (ЛА) військового та загального призначення. Літальні апарати (авіація) загального призначення або цивільна може виконувати всі види завдань, за винятком регулярних повітряних сполучень і нерегулярних авіатransпортних перевезень, здійснюваних за плату або за наймом. Літальні апарати військового призначення відрізняються технічними характеристиками й здатністю виконувати завдання, невластиві іншому повітряному транспорту.

Авіація загального призначення (АЗП) включає літальні апарати різної конструкції – літаки, гелікоптери, автожири, аеростати тощо, які перебувають у нерегулярній експлуатації, тобто поза сферою діяльності авіакомпаній, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів за розкладом.

Основним призначенням АЗП є перевезення невеликих вантажів, виконання сільськогосподарських робіт, для патрулювання, навчання, спорту, обліку тварин, туризму тощо. Особливістю цих ЛА є здатність літати поза розкладом, використовувати для зльоту й посадки невеликі аеродроми або прості підготовлені площадки. Їхня експлуатація не потребує витрат часу на оформлення й реєстрацію квитків, при цьому можна вибирати прямі (без пересадки) маршрути до місця призначення.

Класифікують ЛА за:

- середовищем, в якому здійснюється політ, – повітряні (атмосферні) й безповітряні (космічні) засоби;
- наявністю й типом силової установки – безмоторні, моторні, ракетні;

Класифікація непродовольчих товарів

- призначенням – цивільні або загального користування, військові, спеціальні;
- типом пристрою, що утримує апарат у повітрі, – з несучим крилом (крилами), з несучим гвинтом;
- місцем базування – наземного (аеродромні), водного (гідролітаки), амфібії;
- здатністю здійснювати керований політ – керовані, некеровані;
- наявністю пілота – пілотовані, безпілотні;
- видом завдань, що виконуються, – для перевезення пасажирів, вантажів, наукових, розвідувальних, пошукових робіт тощо.

До повітряних ЛА належать такі, які здійснюють політ в атмосфері; до них належать апарати, що призначені для польоту в стратосфері, оскільки мають опорну поверхню (крило/крила).

До безповітряних належать апарати з ракетними двигунами і які не мають опорної поверхні; наявність стабілізаторів на корпусі цих апаратів на їхню класифікацію не впливає. Ці ЛА призначені переважно для виведення вантажів або пасажирів на навколосемну орбіту.

До безмоторних ЛА належать такі, що не мають двигуна чи іншої силової установки, що приводить в рух апарат за допомогою рушія. Зокрема, це літальні апарати важчі за повітря, політ яких здійснюється завдяки висхідним потокам повітря (планери, дельтаплани, повітряні змії).

Моторні ЛА включають літаки, гвинтокрили, автожири, мотодельтаплани тощо, тобто такі, політ яких здійснюється за допомогою рушія будь-якого типу, сполученого із силовою установкою. Зазвичай ці ЛА призначені для експлуатації у повітряному просторі, долання опору якого потребує додаткової енергії. Внаслідок цього польотні характеристики цих літальних засобів визначається переважно типом двигуна.

Двигуни ЛА поділяють за здатністю працювати в атмосфері або поза її межами. Робочим тілом двигунів першої групи є переважно повітря атмосфери, тоді як для живлення

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

двигунів другої це тіло перебуває на борту літального апарата. Ця особливість зумовила назви двигунів першої групи – атмосферними (повітряними), а другої – ракетними.

За можливістю сполучення теплової машини і рушія повітряні двигуни, у свою чергу, поділяються на несполучені, тобто двоагрегатні (гвинтові повітряні двигуни) й одноагрегатні (реактивні повітряні).

Гвинтові повітряні двигуни представлено переважно гвинтомоторними й турбогвинтовими двигунами, що мають однакові рушії (повітряний гвинт), але різні типи теплових машин; у гвинтомоторних двигунів функцію теплової машини виконує двигун внутрішнього згорання, а турбогвинтових – турбокомпресор.

До реактивних повітряних двигунів належать турбореактивні повітряні двигуни (турбореактивні двоконтурні або турбовентиляторні, турборакетні, турбореактивні) і прямоточні повітряно-реактивні двигуни (прямоточні реактивні й ракетно-прямоточні), що відрізняються за принципом підведення механічної енергії в тракті двигуна. Необхідне для роботи двигуна підвищення статичного тиску відбувається тільки за рахунок гальмування повітря, що рухається у входному пристрої (повітрозабірнику).

Сучасні авіаційні поршневі двигуни – це зіркоподібні чотиритактні бензинові двигуни з повітряним охолодженням циліндрів. Їх розрізняють за способом сумішоутворення палива з повітрям: безпосереднього упорскування й карбюраторні. Хімічна енергія палива перетворюється на механічну, тобто поступальний рух поршня, який обертає колінчатий вал двигуна через шатун.

Турбореактивні двигуни (ТРД) здатні розвивати необхідну тягу при мінімальній питомій вазі проте вони неекономічні порівняно із гвинтомоторними апаратами на невеликих швидкостях польоту. У зв'язку із цим деякі типи літаків, призначені для польотів з відносно невисокою швидкістю й великою дальністю, оснащують двигунами, що поєднують переваги ТРД і гвинтомоторних. До таких двигунів належать турбогвинтові двигуни (ТГД).

Турбіна ТГД розвиває потужність, більшу, ніж необхідно для обертання компресора; надлишок потужності використовується для обертання повітряного гвинта. За будовою він подібний до ТРД, проте на відміну від останнього має повітряний гвинт і редуктор, призначеного для зменшення обертів гвинта. На двигунах великої потужності іноді використовують два гвинти, що обертаються в протилежних напрямках, причому роботу обох повітряних гвинтів забезпечує один редуктор.

У деяких ТГД компресор приводиться в обертання однією турбіною, а повітряний гвинт – іншою. У цілому основні елементи ТГД мають однакове призначення, що й у ТРД.

Турбореактивні двоконтурні двигуни (ТРДД) має низьконапірний компресор або вентилятор другого контуру. Вентилятор другого контуру ТРДД може приводитися в дію окремою турбіною, що розташовується за турбіною компресора. Перший (внутрішній) контур ТРДД схожий за будовою зі звичайним ТРД, а другий (зовнішній) контур – це по суті кільцевий канал з розташованим у ньому вентилятором. Через цю ознаку ТРДД іноді називають турбовентиляторними.

Перевагою ТРДД є те, що завдяки другому контуру можна зменшити швидкість вихідного потоку і наблизити її до швидкості польоту літака, внаслідок чого підвищується тягові характеристики.

Різновидом ТРД є турборакетний двигун (ТРКД), турбіна якого обертається газогенератором, що представляє собою ракетний двигун на рідкому паливі. Характеристики такого двигуна подібні до характеристик ТРД.

Класифікаційними ознаками ракетних двигунів є вид енергії, застосовуваної в рушіях. Ракетні двигуни, що працюють на з хімічному паливі, поділяються на такі, в яких використовується рідке й тверде паливо.

Прямоточні повітряно-реактивні двигуни (ППРД), що використовують хімічну енергію, поділяють за швидкістю

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

польоту: на дозвукові або з малою надзвуковою ($M < 1,5-2,0$); з помірною надзвуковою (НППРД) ($M < 5,0-7,0$); з великою надзвуковою або гіперзвуковою (ГППРД) ($M > 5,0-7,0$).

Зазначені типи ППРД мають дифузор, камеру згоряння й сопло. Дифузор слугує для підвищення статичного тиску рухомого повітря шляхом його гальмування поверхнею цього пристрою.

У камері згоряння відбувається перетворення хімічної енергії робочого тіла на теплову.

Сопло ППРД призначено для підвищення статичного тиску в камері згоряння, перетворення надмірного тиску в кінетичну енергію газів, що виходять, у випадку перевищення тиску в камері.

Ракетно-прямоточні двигуни (РПД) виконують за прямоточною схемою; в його повітряному контурі встановлено ракетні двигуни. Газоподібні продукти первинного згоряння палива в камері виходять із сопла в прямоточний повітряний тракт безпосередньо за дифузором. Реактивні гази мають високі температуру кінетичну енергію, змішуються з повітрям у камері ежектора, підвищуючи його повний тиск і температуру.

РПД має проміжні характеристики між звичайним ракетним двигуном й ППРД, тобто більш високі тягові характеристики й економічність.

Літаки мають опорну поверхню (крило), спеціальна вигнута форма якого забезпечує піднімальну силу. У гелікоптерах також використовується цей принцип, проте опорними поверхнями є лопаті несучого гвинта.

Під час обертання несучого гвинта утворюється закручувальний момент, який компенсують додатковим вертикальним хвостовим гвинтом, убудованим у хвостове оперення (фенестроном) гвинтокрила, або другим несучим гвинтом, що обертається в протилежному напрямку на одній осі з іншим гвинтом.

Максимальна швидкість гелікоптерів обмежена через можливе досягнення швидкості звуку на крайніх ділянках лопат, що приводить до руйнування конструкції.

Гелікоптери можуть вертикально злітати, здійснювати посадку, зависати у повітрі, літати у зворотному напрямку, тобто хвостовою частиною вперед, не потребують приготовленої льотної полоси, здатні перевозити вантаж на зовнішній підвісці, що дозволяє транспортувати дуже громіздкі вантажі, а також виконувати монтажні роботи.

Недоліками гелікоптерів є порівняно низька швидкість, складність керування, значні витрати пального.

Літаки класифікують за такими ознаками:

- **призначенням – військові:** винищувачі, винищувачі-бомбардувальники, ракетноносці, штурмовики, розвідники, корегувальники, багатоцільові та спеціальні, транспортні, десантні, паливозаправники, авіаносці; **цивільні:** пасажирські, транспортні, поштові, сільськогосподарські, учбово-тренувальні, спортивні; **спеціальні:** експериментальні, санітарні, геологорозвідувальні, пожежні тощо;
- **класом або зльотною масою** – 1-го (75 т і більше), 2-го (від 30 до 75 т), 3-го (від 10 до 30 т), 4-го (до 10 т), легкі, надлегкі (до 495 кг). Клас літака повинен відповідати класу аеродрому за здатністю приймати цей літак;
- **типом двигуна** – поршневі (ПД), турбогвинтові (ТГД), турбореактивні(ТРД);
- **місцем розташуванням й кількістю несучих крил** – моноплани, біплани тощо;
- **видом й розташуванням хвостових крил** – традиційної конструкції, типу «літаюче крило», «качка»;
- **типом й розміром фюзеляжу** – з однією, двома балками (типу рама), безфюзеляжні (типу літаюче крило), двопалубні;
- **швидкістю польоту** – дозвукові, надзвукові, гіперзвукові;
- **місцем базування** – наземні, корабельні, водні (гідролітаки, літаючий підводний човен);
- **способом зльоту й посадки** – звичайного, короткого й вертикального;
- **за конструкцією рушія** – гвинтові й реактивні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Гелікоптери (вертоліти), як правило, ідентифікують за кількістю гвинтів або аеродинамічною схемою:

- одногвинтові з кермовим гвинтом, потрібного для компенсації реактивного моменту. Цей гвинт створює тягу в напрямку обертання несучого гвинта;
- одногвинтові зі струміневою схемою компенсації реактивного моменту (система керування межовим шаром на хвостовій балці за допомогою реактивного сопла на її кінці);
- одногвинтові з реактивним принципом обертання лопатів. Двигуни розташовані на лопатях, що дозволяє уникнути негативних явищ, характерних для гелікоптерів із двигунами, розташованих у фюзеляжі;
- двогвинтові із поздовжньою схемою компенсації реактивного моменту за рахунок обертання двох несучих гвинтів у протилежних напрямках, розташованих спереду й позаду фюзеляжу;
- двогвинтові з поперечною схемою компенсації реактивного моменту за рахунок гвинтів, розташованих на крилах з обох боків фюзеляжу;
- двогвинтові з осями обертання гвинтів, що співпадають. Реактивний момент компенсується двома гвинтами, розташованих на одній осі, що обертаються у протилежних напрямках;
- багатогвинтові (вертолітні платформи), компенсація реактивного моменту в яких здійснюється кількома протилежно обертовими гвинтами;
- гвинтокрили, що відрізняються від згаданих тяговим (штовхальним) гвинтом, що використовується при горизонтальному польоті як крило, або реактивним двигуном;
- конвертоплани. Ці апарати виконані за перехідною схемою, тобто злітають подібно гелікоптерам за допомогою гвинта, а горизонтальний політ здійснює як літак, використовуючи гвинти як пропелери. Конвертоплани поділяють на апарати з поворотною гвинтомоторною групою, тобто крило нерухомо, повертається тільки двигун (якщо

він розташований на крилі) із гвинтом; з поворотними крилами, на яких розташовано гвинтомоторні групи; вертикальні, елементи конструкції яких нерухомі.

Гелікоптер, в якому несучий гвинт обертається зустрічним потоком повітря (авторотаційний гвинт), називають автожиром. Інша назва автожиру – гіроплан (від англ. *gyroplane*). Автожир значно безпечніший за літак чи гелікоптер, оскільки частота обертання несучого гвинта у звичайному польоті встановлюються й підтримуються автоматично. При відмові двигуна автожир не падає, а поволі спускається (планує) завдяки ефекту авторотації несучого гвинта.

За способом попереднього розкручування ротора й за принципом дії цієї системи автожири поділяють на апарати з гідравлічною конструкцією, (крутний момент від двигуна до ротора передається через гідронасос і гідромотор), електричною (крутний момент до ротора передає звичайний електро-стартер, встановлений на втулці ротора) та механічною (крутний момент до ротора передається за допомогою гнучкого вала або карданної передачі). Практично всі автожири здатні здійснювати вертикальну посадку й зависати у повітрі при сильному зустрічному вітрі.

За призначенням гелікоптери поділяються на багатоцільові, пасажирські (аеротаксі), транспортні, гелікоптерикрани, розвідувальні, бойові (вони класифікуються окремо). За вантажопідйомністю гелікоптери повинні відповідати вимогам авіаційних правил експлуатації.

Гідролітаки здатні злітати з водної поверхні, сідати на неї, а також маневрувати на воді. До них також належать літаки-амфібії на відміну від гідролітаків мають шасі, аналогічне тому, що мають літаки наземного базування. Це дозволяє здійснювати зліт й посадку з водної чи твердої поверхні.

Крім амфібій, різновидами гідролітаків є човнові, поплавкові, з підводними крилами (гідроліжами).

До літальних апаратів також належать турболіоти, екраноплани та екраноліоти. Турболіт – це безкрилий апарат

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

рамної конструкції, в якому піднімальна сила створюється реактивним двигуном, розташованим всередині вертикально. Завдяки цьому турболіт може злітати й сідати вертикально, зависати над місцем, переміщуватися горизонтально чи криволінійно; керування здійснюється рулями, розташованих у каналі сопла.

Екраноплан – подібний до літака апарат зі зменшеною площею крил, що здійснює політ у межах дії аеродинамічного екрана, тобто на відносно невеликій (до кількох метрів) висоті від водяної чи твердої поверхні.

Екраноплан – багаторежимне судно, що в основному експлуатаційному режимі летить із використанням «екранного ефекту» над водною або іншою поверхнею, без постійного контакту з нею, і підтримується в повітрі, головним чином, аеродинамічною піднімальною силою, що генерується на повітряному крилі (крилах), корпусі, або їхніх частинах, які призначені для використання дії «екранного ефекту».

Екраноплани, здатні на тривалий час відриватися від екрана й переходити в «літаковий» режим польоту, мають назву екранольотів.

Водні транспортні засоби. Водні транспортні засоби взагалі поділяють за експлуатаційними та конструктивними ознаками, при цьому зазначають область їхньої експлуатації – внутрішні або морські акваторії.

Річковий транспорт, або малі судна, поділяють на засоби спеціального призначення (рятувальні, гідрографічні, лісо-сплавні лоцманські тощо), спортивні, прогулянкові, туристські, для рибалок, мисливців тощо.

Залежно від способу пересування й типу рушійної установки малі судна поділяються на самохідні – моторні (моточовни з підвісними моторами), катера (судна зі стаціонарними двигунами), гребні, вітрильні, комбіновані (вітрильно-моторні, вітрильно-гребні, гребне-моторні), й несамохідні; останні буксируються моторними засобами.

Класифікація непродовольчих товарів

Моторні судна класифікують так:

- за типом рушія – з гребним гвинтом (гвинтові), повітряним, водометом; існують також судна з гребними колесами;
- за способом пересування – водотоннажні, тобто такі, що утримуються на поверхні води за рахунок статичних сил і плавають з відносно невеликою швидкістю; глісерові, що утримуються під час руху гідродинамічними силами, що діють на днище; з перехідним режимом, у яких діють статичні та гідродинамічні сили підтримки; на підводних крилах (СПК); на повітряній подушці (СПП); іноді до них зараховують судна з аеродинамічним розвантаженням (екраноплани);
- за класом, тобто районом плавання або за мінімальною висотою надводного борта, допустимою висотою хвилі на акваторії й віддалення від берега. Окремі судна можуть бути випущені в плавання при хвилюванні акваторії до 5 балів і в район, віддалення якого відрізняється від зазначеного в таблиці.

Таблиця 3.48

Класифікація суден за районом плавання

Клас судна	Мінімальна висота борта над водою	Стан поверхні моря, бал	Висота хвилі, м	Віддалення від берега, м
Перший	250	до 1	0,50	1000
Другий	350	до 2	0,75	3000
Третій	600	до 3	1,25	6000

Судна, піднаглядні Річковому Регістру, залежно від району плавання, поділяються на чотири класи: *М*, *О*, *Р* і *Л*. Судна класу *М* допускаються до плавання в умовах, наближених до морських, тобто при висоті хвилі до 3 м і довжині 40 м; *О* – в озерних умовах при висоті хвилі до 2 м і довжині до 20 м; *Р* – на акваторії великих рік при висоті хвилі 1,2 м і довжині 12,5 м; *Л* – на малих ріках й озерах тільки при незначному хвилюванні.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Судна допущені до плавання морем, класифікують за районом плавання – океанські (необмеженого), морські, прибережного морського плавання, рейдові й портові.

Малі судна розрізняють за типом корпусу, наявністю каюти, матеріалом виготовлення і конструкцією корпусу:

- за типом корпусу – відкриті (безпалубні), з частковою палубою й палубними;
- за наявністю каюти – з невеликими каютами; з палубними надбудовами (від борта до борта, частіше з носовою надбудовою – баком), з рубками (поперечні стінки не доходять до бортів). Яхти, що не мають рубок і надбудов, називають гладкопалубними;
- за матеріалом корпусу – металеві (сталеві, легкосплавні), дерев'яні (фанерні, шпонові), пластмасові, гумові (у тому числі армовані текстильними матеріалами), композитні (комбіновані);
- за конструкцією корпусу – надувні, тверді нерозбірні, розбірні. Судна з розбірною конструкцією корпусу поділяються на секційні, складані, з м'якою обшивкою, комбіновані (наприклад, з твердим днищем і бортами із тканини; з розбірним каркасом й надувними бортами тощо);
- за формою мідель-шпангоута – круглоскулі й гостроскулі;
- за формою носової частини – з гострим форштевнем, з носовим транцем, із санною конструкцією;
- за формою корми – з крейсерською, транцевою, звичайною.

Гостроскулі глісерові корпуси мають різні типи обводів – пласко- й вигнуто-кілеваті, моногедрони (з паралельними лініями теоретичних шпангоутів), бортові спонсони, тримарани, морські сані тощо.

До окремої групи належать двокорпусні судна-катамарани. Іноді глісерові моторні судна з таким корпусом називають тунельними.

Спортивні (гоночні) судна здатні розвивати високу швидкість, проте мають обмежену мореплавність і комфортабельність. Виключенням є крейсерсько-гоночні яхти, які використовуються для тривалих змагань у відкритому морі; вони мають відповідні морехідні характеристики й обладнання.

Прогулянкові судна місткістю до шести осіб призначені для короткочасних плавань; судна мають досить просторий кокпіт, знімний складаний або твердий тент (хардтоп) або невелику рубку в носовій частині.

Гребні прогулянкові човни використовуються для туризму. Через необхідність розміщення намету, похідного спорядження й запасів, кількість людей обмежена.

Туристські човни включають розбірні байдарки та каное, морехідні крейсерські яхти, обладнання яких розраховано на автономне і комфортабельне плавання протягом тривалого терміну.

Човни аматорського рибного лову включають судна, від одномісних надувних й розбірних, до швидкохідних моторних. Вони мають порівняно високу швидкість й морехідність у випадку погіршення погоди.

Окремим типом малих суден є плавучі дачі – спорудження, пристосовані для тривалого відпочинку в режимі стоянки біля берега. Як правило, вони мають приміщення достатньої висоти, відкриту площадку.

Судна морського флоту класифікують за призначенням, районом плавання, матеріалом корпусу, типом рушія і головного двигуна.

За призначенням вони можуть бути добувними, обробними, приймально-транспортними, допоміжними.

Залежно від об'єкта промислу добувні судна поділяються на рибальські, звіробійні, риболовно-звіробійні, для ловлі креветок, кальмарів, тунця, китобійні.

Обробні судна призначені переважно для переробки риби або нерибних об'єктів промислу безпосередньо в районі промислу.

Приймально-транспортні судна включають науково-дослідницькі, учбово-виробничі, для оперативної та перспективної розвідки, інспекції та патрулювання, портових робіт, лоцманські, санітарні, пожежні, водолазні тощо.

Район плавання морських суден визначається регістром країни їх реєстрації.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Морські судна розрізняють за типом головної машини – парові (пароплав), із двигуном внутрішнього згоряння (теплохід), паровою чи газовою турбіною (турбохід, газотурбохід), з електричним двигуном чи двигунами, яку приводять в рух дизель (дизельелектрохід) чи парова турбіна (паротурбоелектрохід), атомним реактором (атомохід).

Експлуатаційними характеристиками будь-якого судна є лінійні, вагові й об'ємні показники.

Діаметральна площа (ДП) – поздовжньо-вертикальна площа, що є площиною симетрії судна.

Основна площа (ОП) – поздовжньо-горизонтальна площа, що збігається з верхньою крайкою горизонтального кіля міделю.

Площина мідель-шпангоута, або міделя – поперечна вертикальна площа, що проходить через середину довжини судна. Якщо площа мідель-шпангоута відхилена на деякий кут від вертикалі до носа або до корми, то судно має диферент відповідно на ніс або на корму; цей кут називають кутом диференту.

Площина вантажної ватерлінії (ПВЛ) – горизонтальна лінія, що поділяє корпус судна на надводну й підводну частини. Вантажна ватерлінія (ВВ) – лінія перетинання корпусом судна з повним навантаженням спокійної води.

Положення судна на спокійній поверхні води називається посадкою. Якщо ДП судна відхиляється від вертикалі на будь-який борт, то судно має бортовий крен (кут крену).

Розрізняють об'ємну та вагову водотоннажність. Об'ємна водотоннажність (V , м³) – об'єм води, витиснутий підводною частиною судна або об'єм його підводної частини. Вагова водотоннажність (D) – маса витиснутої підводною частиною судна води, що дорівнює масі всього судна.

Надійність, живучість і безпека плавання морських суден визначається плавучістю, тобто здатністю плавати при певному завантаженні (осадці). Запас плавучості судна – це об'єм надводної водонепроникної частини корпусу або додаткова кількість вантажу чи води (після допустимого

навантаження), що судно може прийняти до втрати здатності триматися на плаву. Для пасажирських суден величина запасу плавучості становить близько 80%, транспортних, вантажних й промислових – 50%, наливних суден – 15–25%. Запас плавучості безпосередньо пов'язаний з висотою надводного борта.

До показників безпеки експлуатації суден належить непотоплюваність – здатність судна зберігати плавучість при потраплянні всередину корпусу судна великої кількості води (через пробоїну).

Непотоплюваність судна забезпечується водонепроникними відсіками, переборками, подвійним дном, герметизацією рубок і надбудов.

При затопленні одного (на деяких судах кількох) водонепроникних відсіків водою судно повинно залишатися на плаву і мати достатню стійкість, тобто повертатися в первісне положення (пряме) після припинення дії зовнішніх сил.

3.24. Паливно-мастильні товари

Група паливно-мастильних матеріалів (ПММ) складається з товарів, які застосовують в різних за конструктивним виконанням механізмах.

До неї належать паливні (бензини, дизельне паливо, палива на основі продуктів перегонки нафти тощо) і змащувальні матеріали, які призначені для роботи в механічних і гідравлічних системах, консервації, ін. (див. дод. Ш).

Так, в табл. 3.49 наведено перелік нафтопродукти поділяють згідно з міжнародною класифікацією за ГОСТ ISO 8681-2013, котрий поділяє їх на 5 класів.

Палива умовно поділяють на дистилятні (бензини автомобільні, авіаційні, дизельне паливо для високо оборотних поршневих двигунів, реактивне, газотурбінні, побутові палива) та залишкові (важкі палива для середньо-та низько оборотних морських дизелів, котельних установок тощо).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Таблиця 3.49

Загальна класифікація нафтопродуктів і споріднених продуктів

Клас	Назва
F	Палива
S	Розчинники і сировина для хімічної промисловості
L	Змащувальні матеріали, індустріальні масла і подібні продукти
W	Парафіни
B	Бітуми

Відповідно до ГОСТ 4.25-83 класифікаційною ознакою палив є галузь їх призначення; залежно від цього вони поділяються на групи і підгрупи (табл. 3.50) [17].

Таблиця 3.50

Класифікація палив за ГОСТ 4.25-83

Група	Підгрупа палива	Марка
Бензин	Авіаційний	Б
	Автомобільний	А
Газотурбінне	Реактивне	Р
	Для судових і стаціонарних енергетичних установок (суднове)	Г
Дизельне	Для високооборотних дизелів (дистилятне)	Д
	Для середньооборотних і малооборотних дизелів (суміш)	ДТ
Мазут	Флотський	Ф
	Топковий	М
	Мартенівський	МП
Побутове	Пічне	П
	Керосин	К

За міжнародною класифікацією, зокрема ISO 8216/0-86 (ГОСТ 28577.0-90), палива (клас F) маркують літерно-цифровим кодом, який складається з позначення:

Класифікація непродовольчих товарів

- статусу документа (аббревіатура ISO);
- класу товару (перша літера), для палив – F, яку виділено окремо;
- категорії палива (1–4 літери), при цьому:
- перша літера (ідентифікаційна) означає групу палива (табл. 3.51);
- інші – додаткову інформацію; взяті окремо, вони можуть мати або не мати сенсу;
- властивостей палива (число, яким позначають певну за ISO 8216 (ГОСТ 28577.0-90 – ГОСТ 28577.3-90) властивість, наприклад, максимальну в'язкість палива для морських дизелів).

Нафтові палива – це рідкі нафтопродукти, застосування яких пов'язано з перетворенням хімічної енергії вуглеводнів в теплову. У табл. 3.51 надана класифікація нафтових палив класу F за ISO 8216\086 – ISO 8216/3.

Таблиця 3.51

Класифікація нафтових палив (клас F)

Група	Характеристика
G	Газоподібні палива нафтового походження, які складаються переважно з метану і (або) етану
L	Скраплені газоподібні палива нафтового походження, які складаються переважно з пропану, пропену і/або бутану і бутену
D	Дистилятні палива нафтового походження за виключенням скраплених нафтових газів і палив. Вони складаються з бензинів, керосинів, газойлів та дизельних палив. Важкі дистиляти можуть мати невелику кількість залишків
R	Залишкові палива. Нафтові палива, що містять залишкові фракції процесу перегонки
C	Нафтові кокси. Тверді палива нафтового походження, що складаються переважно з вуглецю; отримані крекінгом нафти

Примітки:

1. Палива групи D можуть бути одержані перегонкою і в процесі крекінга, алкілування тощо.
2. До «залишкового палива» належить також паливо, що не містить синтетичних компонентів.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Бензини поділяють за призначенням – для автомобільного (карбюраторні, інжекторні двигуни) та авіаційного (поршневі двигуни) транспорту.

Авіаційні бензини призначені для використання в поршневих авіаційних двигунах. До них, порівняно з автомобільними, висувають більш жорсткі вимоги, що зумовлено конструктивними особливостями авіаційних двигунів та умовами їх роботи.

Для виробництва бензинів використовують окремі високоякісні фракції первинної і вторинної (каталітичного риформінгу, алкілування, ароматизації, ізомеризації ін.) переробки нафти. Єдина система позначення марок авіаційних бензинів так само як і автомобільних бензинів відсутня.

Авіаційні бензини, що виробляють в Україні, РФ, Armenії, Киргизії позначають літерою «Б» і дробом, в чисельнику якого наводять октанове число за моторним методом, а в знаменнику – сортність на збагаченій суміші (наприклад, Б-91/115, Б-100/130). Бензини, в яких показник сортності на збагаченій суміші не регламентовано, маркують лише октановим числом за моторним методом (Б-70, Б-92).

В інших країнах застосовують цифрову систему позначень, згідно з якою вказують октанове число за моторним методом (наприклад, марки 80 і 100), або комбіновану, яка складається з літер і цифр (наприклад, мало етилований (Low Lead) бензин – 100LL, а неетилований (Unleaded) – 82UL).

Реактивні палива призначені для використання у повітряно-реактивних (ВРД) і турбореактивних (ТРД) авіаційних двигунах. Їх отримують з середньодистилятних фракцій нафти.

Залежно від вихідної якості нафти використовують прямі фракції або їх суміші з компонентами, що пройшли гідрування (гідроочищення, гідрокрекінг тощо). Для підвищення якості палив до їх складу вводять присадки (протиокислювальні, протизношувальні, антистатичні, антиводокристалізаційні ін.).

В Україні реактивне паливо виробляють за ГОСТ10227-2013, ГОСТ 12308-89, ГСТУ 320.00149943.007-97 і ГСТУ 320.00149943.011-99.

В Росії та інших зазначених країнах – за ГОСТ10227-2013, ГОСТ Р ИСО 15859-7-2010, ТУ заводів-виробників, а також за специфікаціями ASTM, DEF STAN і CGSB.

За американським стандартом ASTM D 1655-15de1 виробляють такі марки палива:

- для цивільної авіації – Jet A, Jet A-1 (у РФ – за ГОСТ 10227-86 (TS-1, T-1, T-1S, T-2, RT), ГОСТ 52050-2003);
- для військової – F-40, F-44 (MIL-DTL-5624U).

Для літаків, які експлуатуються в межах території США застосовують переважно паливо марки Jet A [21, 22].

За канадським стандартом CGSB виготовляють паливо марки Jet B, яке використовують для польотів над північними провінціями Канади і Аляски.

У РФ зазначеним маркам палив, відповідає гас марки ТС-1 (TS-1) і РТ, який за своїми характеристиками не поступається, а за деякими показниками перевищує закордонні аналоги.

Єдина система позначень марок реактивних палив відсутня.

Дизельне паливо призначено для швидкісних дизелів, газотурбінних двигунів наземного і водного транспорту, а також двигунів, що працюють стаціонарно.

Залежно від температури навколишнього середовища виготовляють літні (summer) та зимні (winter) сорти дизельних палив. В деяких країнах виготовляють міжсезонні (*intermediate*), а в країнах з холодним кліматом арктичні (*arctic*) марки дизельного палива. НПЗ України виробляють дизельне паливо за міжнародним стандартом EN 590:2009, ГОСТ 305-2013, стандартом України (ДСТУ 4840:2007) технічними умовами України (ТУ 38.601-53-2-93) та іншими нормативами. Загальноприйнята система позначень марок дизельного палива відсутня.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Залежно від умов застосування дизельне паливо поділяють на марки (ГОСТ 305-2013):

- Л – літнє, рекомендоване для експлуатації за температури оточуючого середовища повітря мінус 5 °С і вище;
- Е – міжсезонне, рекомендоване для експлуатації за температури оточуючого середовища повітря мінус 15 °С і вище; масової частки сірки і температури спалаху;
- З – зимове, рекомендоване для експлуатації за температури оточуючого середовища повітря до мінус 25 °С (гранична температура фільтрованості – не вище за мінус 25 °С) і до мінус 35 °С (гранична температура фільтрованості – не вище за мінус 35 °С);
- А – арктичне, рекомендоване для експлуатації за температури оточуючого середовища повітря мінус 45 °С і вище;.

Котельне паливо (мазути) призначені для використання в мобільному, стаціонарному котельному і технологічному устаткуванні. Його отримують з продуктів первинного і вторинного процесів переробки нафти. Деякі марки палив містять депресорні присадки.

Класифікують мазути за:

- в'язкістю (легкі, середні та важкі);
- вуглеводневим складом (з низьким вмістом парафіну та з вмістом парафіну);
- зольністю (малозольні та зольні);
- вмістом сірки мазути (з низьким вмістом ($\leq 0,5\%$), з малим вмістом (0,5–1,0%), сірчані (1–2%) і з високим вмістом (2–3,5%).

В Україні мазути виробляють за ГОСТ 10585-99 і ТУ У 38.5901486-96, а в Росії – за ГОСТ 10585-99 і ТУ 38.001361-87.

Загальноприйнята система позначень котельного палива відсутня.

Газотурбінне паливо призначено для використання в стаціонарних паротурбінних і парогазових енергетичних установках, а також судових газотурбінних установках [22].

Класифікація непродовольчих товарів

Їх виробляють з продуктів первинного і вторинного процесів переробки нафти. В паливах цього типа строго регламентовано вміст ванадію, який спричинює корозію лопаток турбін.

В країнах СНД газотурбінні палива виготовляють за ГОСТ 10433-75.

Пічне паливо призначене для побутових потреб населення і застосування в опалювальних установках невеликої потужності, які розміщують зазвичай в житлових приміщеннях, на підприємствах сільського господарства в теплогенераторах середньої потужності та ін.

Пічне паливо отримують з продуктів первинного і вторинного (термічний і каталітичний крекінг, коксування) процесів переробки нафти.

В Україні паливо пічне побутове виготовляють за ГСТУ 320.00149943.010-98, в РФ – за ТУ 38.101656-87.

Змащувальні матеріали (мастила), які, згідно з класифікацією ISO 6743-0-81 (ГОСТ 28549.0-90) належать до класу L (змащувальні матеріали, індустриальні масла та споріднені продукти), поділяють на 18 груп, позначених латинськими літерами (табл. 3.52).

Таблиця 3.52

Класифікація змащувальних матеріалів, індустриальних мастил і споріднених продуктів

Група	Галузь застосування
A	Відкриті системи змащування
B	Змащування ливарних форм
C	Зубчасті передачі
D	Компресори (у т.ч. холодильні машини і вакуумні насоси)
E	Двигуни внутрішнього згоряння
F	Шпинделі, підшипники і сполучені з ними з'єднання
G	Направляючі ковзання
H	Гідравлічні системи
M	Механічна обробка металів
N	Електроізоляція

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Закінчення табл. 3.52

Група	Галузь застосування
P	Пневматичні інструменти
Q	Рідкі теплоносії
R	Тимчасовий захист від корозії
T	Турбіни
U	Термічна обробка
X	Галузі, в яких застосовують пластичні мастила
Y	Різні галузі застосування
Z	Циліндри парових машин

Згідно з ГОСТ 4.24-84 мастила, залежно від призначення, поділяються на групи і підгрупи (табл. 3.53).

Таблиця 3.53

Класифікаційні групи мастил

Група	Підгрупа
Моторні	Універсальні
	Карбюраторні
	Дизельні
Турбінні	Газотурбінні
	Турбінні загального призначення
Трансмісійні	Для механічних передач
	Для гідромеханічних передач
	Для гідростатичних передач
Індустріальні	Індустріальні загального призначення
Мастила різного призначення	Компресорні
	Циліндрові
	Холодильні
	Ізоляційні

Основною класифікаційною ознакою *моторних олів* є в'язкість. Розрізняють кілька стандартних класифікації олів за в'язкістю. Найпоширенішою системою індексації і класифікації моторних олів є SAE J306 (*Axle and Manual Transmission Lubricant Viscosity Classification*) – «Класифікація в'язкості трансмісійних олів для ведучих мостів і меха-

Класифікація непродовольчих товарів

нічних коробок передач», яка базується на таких властивостях олив як в'язкість, здатність до плину, адгезії (табл. 3.54).

Таблиця 3.54

Класифікація моторних олив за SAE J 300

Клас в'язкості	Низькотемпературні параметри		Високотемпературні параметри		
	Динамічна в'язкість за температури °С, сП, не більше		Кінематична в'язкість при 100 °С за ASTM D 445, сСт		Динамічна в'язкість за температури 150 °С і швидкості зсуву $D = 10^{\circ}\text{c}^{-1}$ (за ASTM D4683), не менше
	Імітація холодного пуску (ASTM D5293)	Прокачуваність (ASTM D 4684 і D3829*)	Не менше	Не більше	
0W	3250 при -30	60000 при -40	3,8	–	–
5W	3500 при -25	60000 при -35	3,8	–	–
10W	3500 при -20	60000 при -30	4,1	–	–
15W	3500 при -15	60000 при -25	5,6	–	–
20W	4500 при -10	60000 при -20	5,6	–	–
25W	6000 при -5	60000 при -15	9,3	–	–
20	–	–	5,6	< 9,3	2,6
30	–	–	9,3	< 12,5	2,9
40	–	–	12,5	< 16,3	2,9 (0W-40, 5W-40, 10W-40)
40	–	–	12,5	< 16,3	3,7 (15W-40, 20W-40, 25W-40)
50	–	–	16,3	< 21,9	3,7
60	–	–	21,9	< 26,1	3,7

Примітки: наявність напруги пластичної течії, яка встановлена даним методом, означає непридатність незалежно від в'язкості. 1 сП = 1 мПа·с; 1 сСт = 1 мм²/с.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До індустріальних олив належать *змащувальні матеріали*, які застосовують у вузлах тертя промислового обладнання різного призначення. Індустріальні масла поділяють на масла загального і спеціального призначення. До перших належать оливи, які застосовують в найбільш поширених механізмах, а інших – в механізмах, що працюють в специфічних умовах, наприклад, в ткацьких станках, консервації тощо. Іноді як індустріальні застосовують оливи моторні, трансмісійні, турбінні, ін.

Класифікують індустріальні оливи за кінематичною в'язкістю при 40 °С (ISO 3448-75) та експлуатаційними властивостями за ГОСТ 17479.4-87, які поділяють на чотири групи і дві підгрупи.

Гідравлічні оливи та рідини за ГОСТ 17479.3-85 поділяють залежно від величини кінематичної в'язкості при 40°С на 10 класів і за своїми характеристиками ідентичні відповідним класам за ISO VG (5-150) та ISO 3448-75. Вимоги стандартів не поширюються на гідравлічні оливи, які застосовуються в промисловому обладнанні: вони призначені переважно для механізмів, які працюють на відкритому повітрі.

Пластичні змащувальні матеріали (змазки) – колоїдні системи, які складаються з дисперсійного середовища (масло), загусника (дисперсна фаза), присадок і наповнювачів. Залежно від типу загусника розрізняють мильні, неорганічні, органічні та вуглеводні.

Гальмівними рідинами (ГР) називають робочі рідини різних гідравлічних систем, зокрема, гідроприводу гальмівної системи та в системі зчеплення автомобіля. ГР призначені переважно для передачі енергії від головного циліндра до робочих, колісних циліндрів, проте в деяких автомобілях застосовують рідини типу ЛНМ (liquide hydraulique minerale), які працюють одночасно в гальмівній системі, гідравлічній системі підвіски і в гідропідсилювачі кермового управління.

3.25. Зброя та боєприпаси

Сегмент ринку зброї постійно розвивається: поряд із виробництвом нових моделей холодної й вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, модернізують існуючі зразки, розширюють їхні функціональні властивості за рахунок встановлення додаткового обладнання тощо. Конструкція та технічні параметри різних видів і моделей зброї та боєприпасів до неї детально описано у періодичних виданнях, книгах, на сайтах Інтернету тощо. Наявні інформаційні джерела не дають змогу узагальнити властивості об'єктів за певними ознаками, оскільки мають розрізнений характер.

Одна з конституційних норм України – право кожного громадянина на захист власного життя від протиправних посягань, яке передбачає право на придбання, володіння, носіння та застосування зброї.

Правове регулювання обігу цивільної зброї визначено Постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-ХІІ «Про право власності на окремі види майна» та додатком № 2 до постанови «Спеціальний порядок набуття права власності громадянами на окремі види майна, який поширюється й на вогнепальну мисливську гладкоствольну й нарізну зброю, газові пістолети й револьвери та патрони до них, холодну і пневматичну зброю» [66].

Аналіз законодавчої бази показав, що на сьогодні відсутній базовий регуляторний закон щодо врегулювання придбання, зберігання та використання громадянами зброї. У цій сфері діє велика кількість неузгоджених підзаконних нормативних актів, які або породжують колізії норм права, або залишають суттєві прогалини у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї. Відсутність чіткої законодавчо встановленої класифікації та термінології не дозволяє узгодити підзаконні нормативні акти та сприяти розвитку законних суспільних відносин у сфері обігу цивільної зброї та боєприпасів.

Класифікація зброї – це поділ всіх систем, моделей (зразків) зброї на класи в залежності від тих чи інших ознак,

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

яким відповідають певні кількісні та якісні критерії. Критерії не є постійними, а змінюються у відповідності із рівнем прогресу, який досягнутий у збройній галузі та в суспільстві в цілому. Необхідно зазначити, що одні критерії протягом тривалого часу залишаються незмінними, інші переглядаються. Якщо раніше зміни критеріїв відбувалися порівняно повільно і це стосувалось окремих країн, які мали передові конструкторські рішення та технології, то в теперішній час цей процес відбувається значно швидше та стосується всіх країн. Дотримання принципів класифікації зброї необхідно для чіткої систематизації наукового матеріалу. Існуючі класифікації зброї є узагальненими і не відображають характеру конструктивного виконання різних за призначенням видів зброї.

В залежності від цільового призначення зброя поділяється на військову, службову та цивільну. В сучасному товарознавстві до нових об'єктів дослідження відноситься цивільна зброя.

Цивільна зброя – це зброя та боєприпаси вітчизняного та іноземного виробництва, дозволені для цивільного обігу і володіння громадянами України, суб'єктами господарювання та стрілецькими спортивними організаціями в цілях, не заборонених законодавством України.

Модельний закон про зброю, прийнятий на десятому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД (Постанова № 10-11 від 6 грудня 1997 р.) регулює правовідносини, які виникають при обігу цивільної зброї і спрямований на захист життя і здоров'я громадян, власності, забезпечення громадської безпеки, охорону природи і природних ресурсів, розвиток міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю і незаконним поширенням зброї.

Цивільна зброя призначена для використання громадянами з метою самозахисту, полювання, колекціонування та заняття спортом. Виділяють наступні різновиди цивільної зброї: спортивна; мисливська; зброя самозахисту; сигнальна; колекційна; національна; нагородна; деактивована (рис. 3.92).

Класифікація непродовольчих товарів

Спортивна зброя – вид зброї, що призначається для проведення спортивних змагань та підготовки спортсменів і виконання ними кваліфікаційних нормативів.

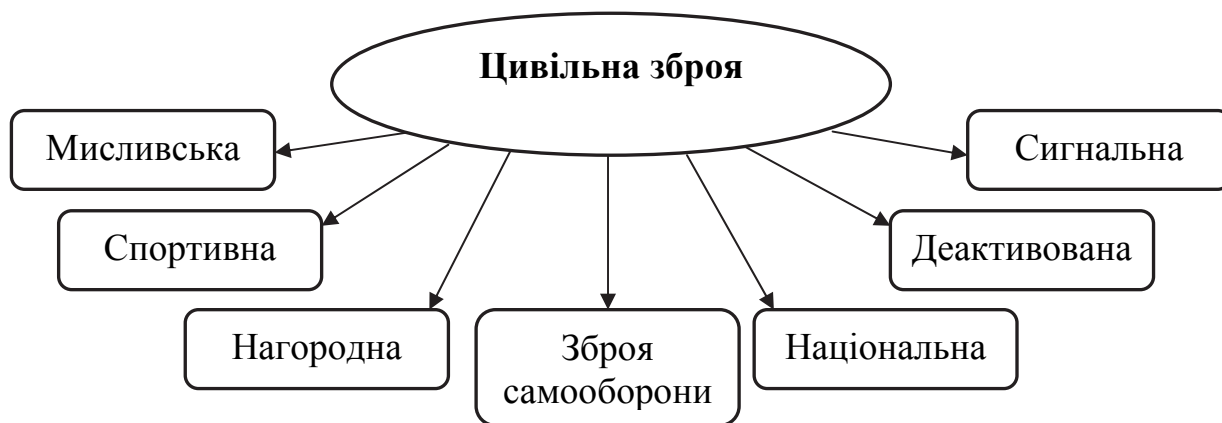

Рис. 3.92. Класифікація цивільної зброї за цільовим призначенням

До спортивної зброї відноситься:

- вогнепальна короткоствольна та довгоствольна нарізна зброя;
- вогнепальна довгоствольна гладкоствольна зброя;
- довгоствольна та короткоствольна пневматична зброя;
- холодна зброя (рис. 3.93).

Рис. 3.93. Різновиди спортивної зброї

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Ознаками спортивної вогнепальної зброї є (рис. 3.94):

- *конструкція* (револьвери, малокаліберні пістолети, гвинтівки, гладкоствольні рушниці);
- *калібр патрона* (малий – до 6,5 мм, нормальний – 6,5–9 мм, великий – 9–14,5 мм);
- *спосіб і характер використання* (ручна та станкова, індивідуальна та групова);
- *спосіб зведення чи ступінь готовності до наступного пострілу* (неавтоматична, самозарядна й автоматична);
- *кількість стволів* (одно-, дво- і багатоствольна);
- *конструкція ствола* (нарізна і гладкоствольна).

Термін «вогнепальна зброя» включає види зброї з подібними основними конструктивними ознаками, а призначення і принцип роботи механізмів визначають її різновиди, наприклад, револьвери, пістолети, пістолети-кулемети, рушниці, автомати, гвинтівки, карабіни, кулемети.

Спортивну вогнепальну зброю класифікують за такими ознаками:

- *будова каналів ствола* – гладкоствольна, нарізна та гладкоствольно-нарізна («парадокс»);
- *снаряд, що використовується*: шротова, кульова та куле-шротова (для стволів із свердлуванням каналу типу «парадокс» чи «ланка стер»);
- *комплектація стволів у рушниці* – гладкоствольна або шротова, нарізна або кульова, гладкоствольно-нарізна або куле-шротова (для стволів із свердлуванням каналу типу «парадокс» чи «ланка стер»), а також комбінована (різне поєднання гладких та нарізних стволів);
- *кількість стволів* – 1, 2, 3 і 4-ствольна;
- *спосіб зарядження* – шомпольні та казеннозарядні;
- *розташування ударника (бійка)* – центрального та кільцевого бою;
- *будова ударного механізму* – із зовнішнім чи внутрішнім курком та ударні;

Класифікація непродовольчих товарів

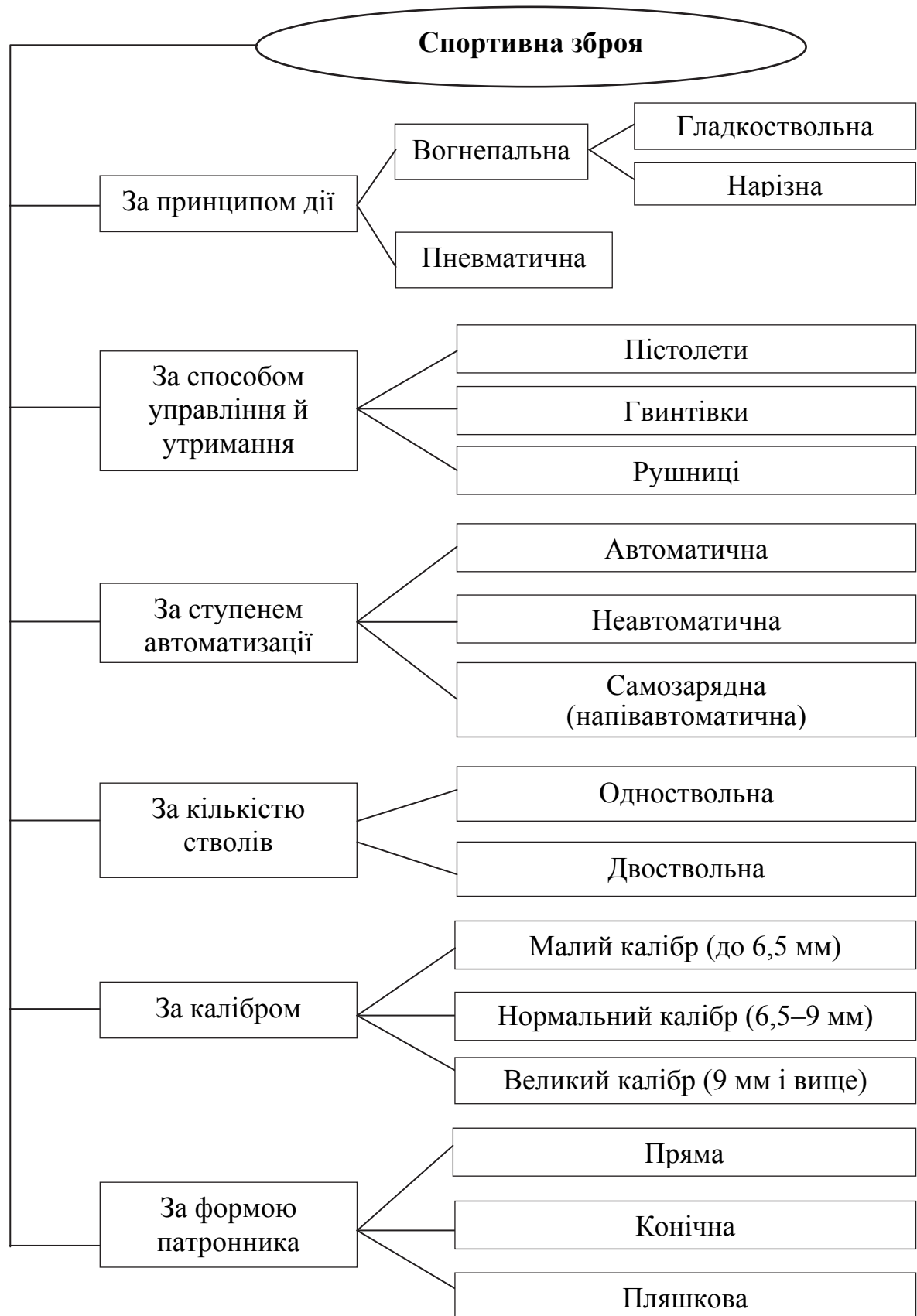

Рис. 3.94. Класифікація спортивної зброї

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- *кількість патронів у рушниці* – одно- та багатозарядні (із магазином);
- *розташування та форма магазину* – рушниці з коробчастим, трубчастим підствольним і трубчастим, розташованим у прикладі, магазином;
  - *будова затворного механізму* – із запиранням за допомогою пружинних фіксаторів (рушниці з відкидними стволами), із подовжньо-ковзним (болтовим) поворотним затвором, подовжньо-ковзним затвором, інерційним і комбінованим затвором – інерційно-ручним (з інерційним або з поворотом руків'я);
  - *розташування привода або важеля запірної механізму* – системи з верхнім ключем (Важелем), нижнім і бічним важелями, з ковзною цівкою, системи з руків'ям біля затвора;
  - *принцип дії механізму перезарядження самозарядних рушниць* – системи з віддачею (відкочування) рухомого ствола з довгим і коротким ходом; із відведенням зі ствола порохових газів; рухомим патронником; системи, в яких використовується принцип інерційності; системи з вільним і сполученим затвором (системи Шогрена), комбіновані системи (із самозарядно-ручним приводом);
  - *спосіб з'єднання ствола із ствольною коробкою* – розбірні зі стволами, що відокремлюються, нерозбірні та складані.

Мисливська зброя – вид зброї, яка призначена для полювання. До неї належить деякі види вогнепальної, пневматичної та холодної зброї (рис. 3.95). Мисливська зброя може використовуватися для проведення спортивних змагань.

Мисливська зброя заводського виготовлення буває довгоствольною та середньоствольною і поділяється на дробову, кульову й комбіновану. Вона може бути одноствольною та двоствольною, а комбінована – дво-, три- і чотириствольною. У двостволок стволи розташовуються горизонтально або вертикально.

Класифікація непродовольчих товарів

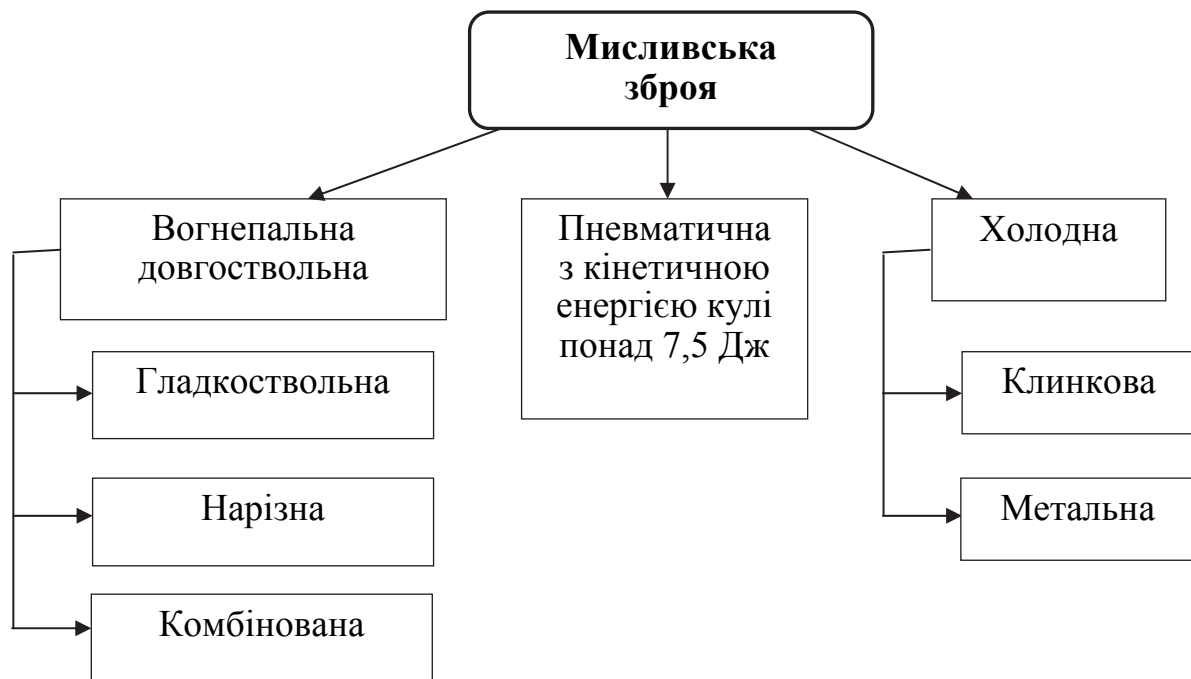

Рис. 3.95. Класифікація мисливської зброї

Кожний вид зброї має специфічну конструкцію, що відповідає її цільовому призначенню; спільними ознаками є ствол, ударно-спусковий механізм (пристрій для запалювання вибухової речовини) і пристрій для закривання каналу ствола, особливості який обумовлюють класифікаційну різноманітність вогнепальної зброї.

Ствол призначений для спрямування польоту кулі (снаряда). Один кінець ствола дещо збільшений у діаметрі і називається патронником, або казенною частиною, а другий – дулом, або дульною частиною. У патронник вміщують патрон з порохом зарядом і снарядом. Для поліпшення бойових якостей дульна частина ствола в окремих видах зброї має звуження (чок), а інколи й нарізи (парадокс).

За довжиною ствола розрізняють короткоствольну і довгоствольну зброю.

Довгоствольна цивільна вогнепальна зброя – вогнепальна зброя калібром не більш як 20 міліметрів для нарізної зброї та калібром не більше 4-го – для гладкоствольної зброї,

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

довжина ствола якої перевищує 300 міліметрів або загальна довжина якої перевищує 600 міліметрів та яка обладнана складним або нескладним прикладом

Короткоствольна цивільна вогнепальна зброя (пістолети та револьвери) – вогнепальна зброя калібром не більш як 13 міліметрів, довжина ствола якої не перевищує 300 міліметрів, а загальна довжина якої не перевищує 600 міліметрів, та яка не обладнана невід’ємним прикладом.

За характеристиками каналу ствола зброя підрозділяється на гладкоствольну, нарізну і комбіновану або гладкоствольно-нарізну (зброю, до складу якої входить комбінація з нарізного та гладкого стволів). Нарізна вогнепальна зброя по всій довжині ствола має гвинтоподібні канавки – нарізи, які надають металевому пристрою поступально-обертальний рух, що забезпечує дальність і стійкість його польоту в потрібному напрямку. Виступи між нарізами називаються полями. У більшості моделей вітчизняної зброї є чотири нарізи, які в’ються зліва вгору направо. В окремих іноземних зразках передбачено понад чотири нарізи, але зазвичай до 7.

На внутрішніх стінках гладкоствольної зброї надрізу відсутні. Точність бою при стрільбі з такої зброї забезпечується відповідним пристроєм стовбура. За цим параметром гладкі стовбури поділяються на:

- «циліндричні» (внутрішній діаметр стовбура по всій його довжині однаковий);
- «циліндр з напором» (ствол до дулової частини поступово звужується);
- стовбур з «чоковим звуженням» (незначне звуження тільки у дуловій частині стовбура).

Гладко-нарізна зброя (типу «парадокс») в стовбурі на невеликій ділянці близько дульного зрізу має нарізи.

За кількістю стволів зброя може бути одноствольну, двоствольні і багатоствольних (останні зустрічаються дуже рідко).

В залежності від *калібру* розрізняють зброю:

- малого калібру (до 6,5 мм);
- нормального калібру (понад 6,5 до 9 мм).
- великого калібру (понад 9 до 14,5 мм, в окремих випадках калібр може перевищувати 14,5 мм).

У нарізній зброї діаметр каналу ствола (калібр) його вимірюють у міліметрах між двома протилежними полями. У гладко ствольній мисливській зброї калібр позначається інакше, зокрема цифрами 12, 16, 20 так далі. Історично визначають його за кількістю круглих свинцевих куль, що за діаметром підходять до цього ствола і відлиті з одного англійського фунта свинцю (453,5 г). Отже, чим більше це число (калібр), тим менше діаметр каналу ствола.

Часто доводиться стикатися з помилковою думкою при визначенні величини калібру. Необхідно знати, що існує декілька стандартів калібрів стрілецької зброї: американський, англійський і метричний, прийнятий на території України і в деяких інших країнах.

Ударно-спусковий механізм і затвор (пристрій для закривання каналу ствола) – взаємопов'язана система частин зброї, призначених для заряджання (подавання й досилання патрона до патронника), закривання каналу ствола в момент пострілу, розбиття капсуля (спуску курка з бойового зводу) і розряджання (виймання відстріляної гільзи з патронника), що відбувається під дією енергії порохових газів, які виникають під час пострілу, або вручну.

Залежно від *ступеня автоматизації* та принципу дії ударно-спускового механізму й затвора вогнепальна зброя поділяється на:

- автоматичну;
- самозарядну;
- неавтоматичну (ручного перезаряджання).

Для пострілу потрібний заряд, що складається з вибухової речовини (пороху) і снаряда (кулі, шроту). Сучасна

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

вогнепальна зброя буває одно- та багатозарядною: першу після кожного пострілу потрібно перезаряджати вручну, а друга має спеціальний пристрій (магазин, барабан), в якому вміщується кілька готових зарядів, що прискорює стрільбу.

За способом спорядження для стрільби виділяють:

- зброю, стрільба з якої здійснюється зарядом, що складається із металюної речовини та снаряду, без використання капсулів-запалювачів, із запаленням заряду через запалювальний отвір;
- зброю, стрільба з якої ведеться зарядом, що складається із металюного заряду та снаряду, з використанням капсуля-запалювача;
- зброю, стрільба з якої ведеться складеним снарядом із використанням стандартних патронів, що не містять снаряду та із використанням снаряду;
- зброю, стрільба із якої ведеться із використанням унітарних патронів стандартних чи саморобних.

До мисливської вогнепальної зброї належать: мисливські гвинтівки, карабіни та штуцери, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною «парадокс» з нарізами 100–140 мм на початку або в кінці ствола, мисливські рушниці зі свердловиною «сюпра», комбіновані рушниці, що мають поряд з гладкими і нарізні стволи.

Штуцер – одноствольна або двоствольна рушниця зазвичай з стволами, що опускаються при відкриванні (типу дробовика-переломки). Калібри штуцерів різні: від 5,2 до 15,2 мм, частіше – більші, так як в основному штуцера призначаються для стрільби по великому звіру.

Мисливська гвинтівка – зброя в більшості з ковзаючими затворами, одноствольна, схожа з гвинтівками військового зразка. Мисливські гвинтівки випускаються однозарядними, магазинними та самозарядними, або автоматичними.

Карабін – та ж гвинтівка, тільки полегшеного типу, з укороченим стволом.

Класифікація непродовольчих товарів

Мисливська зброя заводського виготовлення буває довгоствольною та середньоствольною і поділяється на:

- дробову;
- кульову;
- комбіновану.

Вона може бути одноствольною та двоствольною, а комбінована – дво-, три- і чотириствольною. У двостволок стволи розташовуються горизонтально або вертикально.

Кульова мисливська зброя має один нарізний ствол і призначена для стрільби патронами з безоболонковими, напівоболонковими та оболонковими кулями калібрів 5,6–9 мм. Крім того, існують нітроекспреси (до 16 мм) і штуцери (12–28 мм).

Дробові рушниці мають один або кілька стволів з гладенькою поверхнею і призначені для стрільби дробом, картечю, круглими кулями або кулями спеціальних конструкцій (існують кулі Якана, Віцлебена, Бреннеке, Шихматова-Ширінського та ін.).

Відмінності комбінованої мисливської зброї у кількості стволів і їх розміщенні. Найпопулярнішими є трьохствольні рушниці, а за ними двоствольні. Звичайна комбінація двохстволок складається із гладкого і нарізного стволів, розміщення їх буває двох видів – це горизонтальне, називається «бюксфлінт» і вертикальне з назвою «бокбюксфлінт».

Детальна класифікація мисливської зброї зображена на рис. 3.96.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

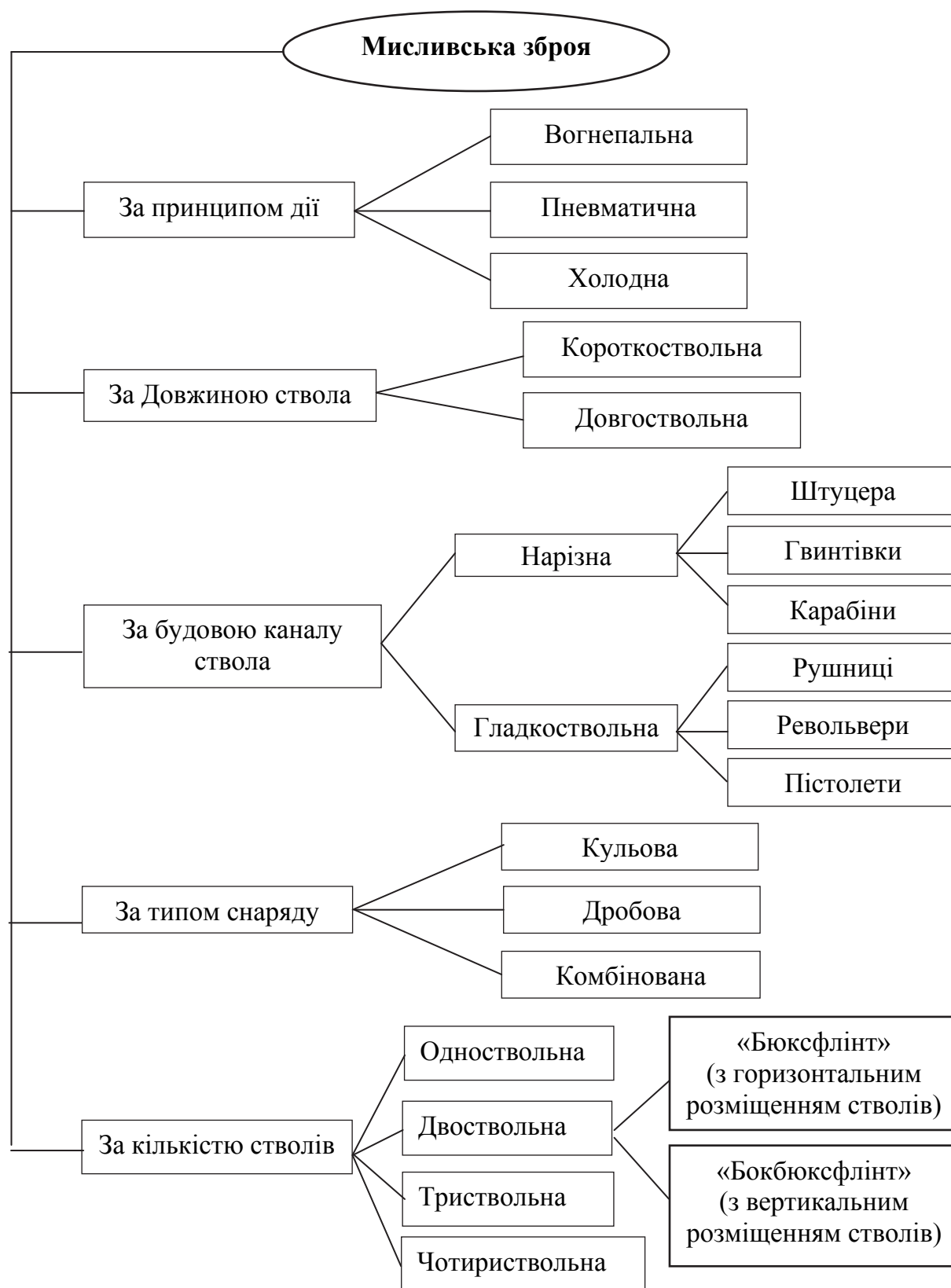

Рис. 3.96. Класифікація мисливської зброї

Класифікація непродовольчих товарів

Зброя самооборони – вид зброї, яка за своїми конструктивними та тактико-технічними характеристиками призначена для використання з метою самозахисту, захисту інших громадян і майна від злочинних та протиправних посягань. До неї належить газова і пневматична зброя (рис. 3.96). Як зброя самооборони може використовуватися мисливська нарізна та гладкоствольна зброя.

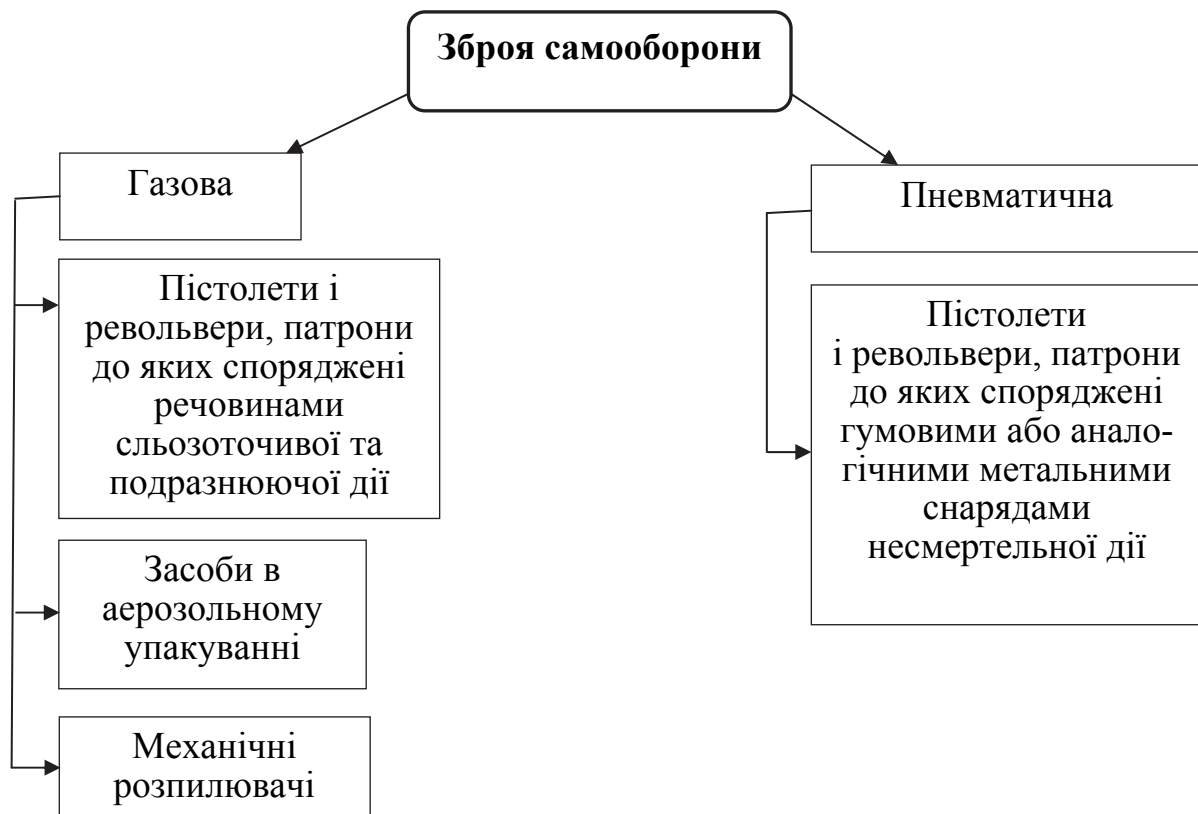

Рис. 3.97. Різновиди зброї самооборони

Сигнальна зброя – вид зброї, яка за своїми тактико-технічними характеристиками призначена виключно для подачі світлових, димових, звукових та інших сигналів (рис. 3.98).

До колекційної зброї належить різноманітні види зброї, яка має художню, історичну, етнографічну, антикварну та наукову цінність і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України (рис. 3.99).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

До антикварної зброї відносять зброю певного історичного періоду, яка призначена для використання громадянами і юридичними особами тільки в цілях колекціонування, експонування, а також в спортивних, навчальних і показових заходах.

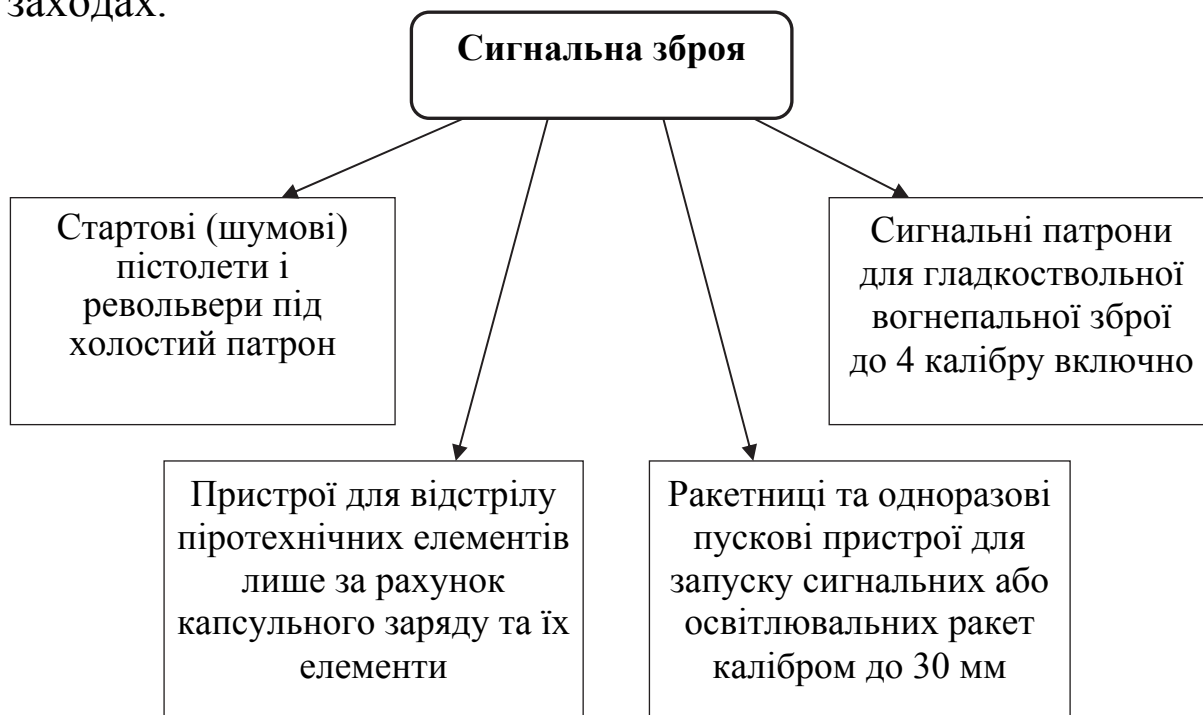

Рис. 3.98. Різновиди сигнальної зброї

Шелковникова Е. Д. дає характеристику антикварної вогнепальної зброї: до неї належить вогнепальна гладкоствольна, нарізна дульнозарядна зброя з гнотовою та іншими системами займання заряду, вироблена до 1891 р. До антикварної металевій, пневматичній, холодній клинкової і ударної зброї належить та, що виготовлена більше 50 років тому, а також виготовлені до 1947 р. багнети до вогнепальної зброї.

Рис. 3.99. Різновиди колекційної зброї

При цьому до зброї, що має культурну цінність, також можна віднести копії антикварної зброї (виготовлені за оригіналом або кресленнями конкретного зразка антикварної зброї за умови повторення використаних матеріалів, точного відтворення його конструкції і художнього оздоблення) і репліки антикварної зброї (вільні повторення антикварного зразка за оригіналами або кресленнями, виготовлені із застосуванням використаних матеріалів, авторськими змінами зовнішнього вигляду або художньої обробки).

До історичної зброї, відповідно, можна віднести зброю, що пов'язана з видатними подіями історії або є культурною цінністю як рідкісний пам'ятник науки і техніки. При цьому визначити зброю як таку, що має історичну цінність, мають відповідні служби Міністерства культури, після проведення історико-культурної, мистецтвознавчої експертизи.

Деякі дослідники пропонують також запровадити визначення авторської художньої зброї як виробів, що мають культурну цінність. Вона не є зброєю у власному розумінні слова, а по суті є витвором мистецтва. Діюча за своїм функціональним призначенням авторська художня зброя не несе жодної збройової функції, а є предметом для колекціонування, подарунка і по суті є втіленням творчої думки художника.

У наказі Міністерства внутрішніх справ України № 622 від 21.08.1998 р. в загальних положеннях визначаються види зброї, обіг якої контролюється органами внутрішніх справ за допомогою дозвільної системи, у тому числі несучасна стрілецька та холодна зброя (арбалети, мисливські ножі, катани, шаблі, шашки, мечі, палаші, ятагани, фінські ножі, кортики, кинджали, шпики, штик-ножі), які не перебувають на озброєнні військових формувань, що належать підприємствам, установам, організаціям, господарським об'єднанням та громадянам. Крім того, у п. 8.4 дається перелік та визначення несучасної стрілецької зброї, до якої належить вогнепальна та холодна зброя, яка знята з озброєння сучасної армії та виробництва, або та, що існує в одиничних екземплярах та

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

малих партіях, а також зброя зазначеного вище типу, виготовлена в сучасних умовах спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах та малих партіях. Згідно з п. 12.7. вогнепальна зброя може вважатися колекційною після приведення її у стан непридатний для стрільби, у майстернях з ремонту зброї. Це може бути нагородна короткоствольна вогнепальна нарізна зброя (пістолети, револьвери), які можуть залишатися у власності спадкоємців у разі смерті власника. Але у нормативному акті не подано визначення понять «історична», «колекційна», «антикварна» [67].

Деактивована зброя – це зброя, спеціально приведена до стану непридатного для використання за прямим призначенням. Серед деактивованої зброї виділяють вихолощену (охолощену), імітаційну, навчальну та навчально-розрізну, музейну зброю і масо-габаритні макети зброї (рис. 3.100).

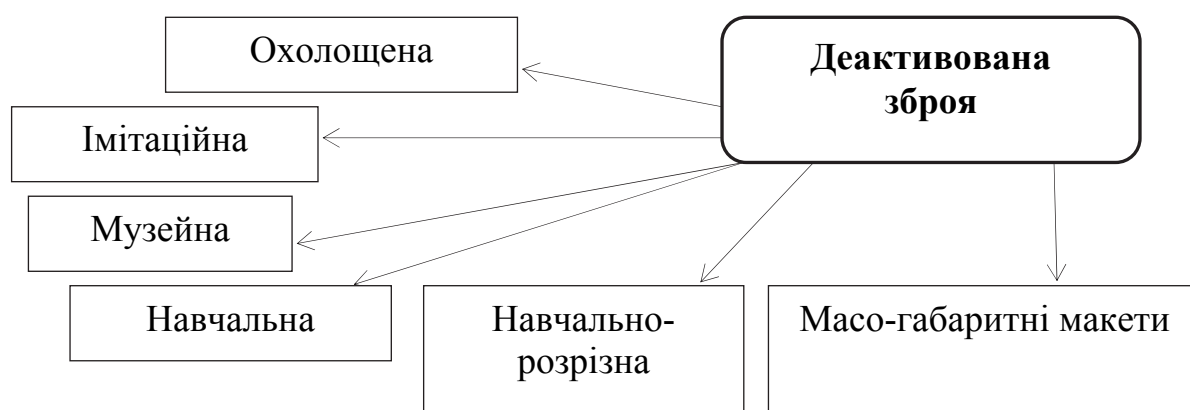

Рис. 3.100. Різновиди деактивованої зброї

Охолощена зброя призначена для використання на кінозйомках, при проведенні театралізованих, костюмованих та інших культурних заходів, приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту зброї у стан, придатний для стрільби тільки холостими патронами, що підтверджується відповідним висновком. Іноді, дана зброя може використовуватись в якості стартової на різноманітних змаганнях (плавання, біг тощо) або її можуть використовувати під час показових навчань у військових установах. Окрім цього, така зброя має місце під час кінологічних

тренувань, оскільки звук пострілу є одним з найважливіших каталізаторів при дресируванні мисливських та поліцейських собак.

Інструкція № 622 «Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї» містить наступне визначення: вихолощена (охолощена) зброя – це деактивована зброя, яка спеціально пристосована для стрільби лише холостими патронами, з якої неможливо зробити постріл снарядом, що має достатню вражаючу здатність, тобто бойовим. Постріл з такої зброї супроводжується спалахом та звуком, які притаманні для пострілу зі звичайної, бойової зброї. Але попри це, такий постріл не може завдати ніякої фізичної шкоди, оскільки куля демонтована з патрону [68].

В стандарті МВС України «Зброя стрілецька вихолощена. Загальні технічні вимоги» зазначається, що до вихолощеної зброї належить зброя армійських зразків, спеціально пристосована до стрільби холостими зарядами, з якої не можливо зробити постріл бойовим зарядом [69].

Імітаційна зброя – електропневматична та пневматична зброя, призначена для спортивних та рекреаційних занять (пейнтбол, страйкбол, ейрсофт) тощо; пристрої, які зовні та конструктивно нагадують, копіюють та відповідають принципам дії вогнепальної зброї, металевий елемент якої служить для імітації чи фіксації влучення без заподіяння шкоди, або містить оптичний пристрій для фіксації влучень без застосування металевого елемента.

Навчальна зброя – деактивована зброя, яка спеціально приведена в непридатний до стрільби стан, для чого на казенній частині ствола зроблені вирізи або прорізи, спиляний бойок або курок та інше; призначена для навчання правилам поведінки зі зброєю (розбирання та складання, заряджання та розряджання, виконання стройових прийомів зі зброєю). Таке визначення наведено в Інструкція № 359 «Про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» [70].

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Для того, щоб класифікуватися як навчальна зброя повинна відповідати таким вимогам:

1. Імітувати ход затвора при стрільбі (*blowback*).

2. Маса і габарити повинні бути близькі або ідентичні до відповідних зразків бойової зброї.

А також в стандарті МВС України СОУ 78-19-006:2011 «Зброя стрілецька нейтралізована» зазначається, що навчальна зброя повинна мати:

- сегментний виріз в казенній частині ствола знизу (ПК-41 – зверху, для пістолетів і револьверів – збоку або зверху), довжиною не менше 1/2 довжини патронника;
- наскрізний проріз на початку ствола (у місці кульного входу) з виходом його в ділянку патронника завширшки не менше 4 мм і завдовжки не менше: в АК та РКК – 48 мм, СКС – 38 мм, ПК-41 – 51 мм, РПД – 48 мм, ДК та ДКТ – 65 мм, СГД – 60 мм, КК-52 мм, у карабінів зразка 1938 і 1944 років – 57 мм;
- спиляний бойок у всіх зразках зброї;
- спиляні на глибину не менше 3 мм: курок (АК, РКК, АКТ, СКС, СГД) чи стояк затворної рами (РКД) у місці удару по ударнику;
- вмонтований обмежувач ствола у ствольній коробці (ПК-41, ДК, ДКМ, КК), який перешкоджає встановленню ствола від бойової зброї на учбову;
- проточку на казенній частині ствола (ПК-41, ДК, ДКМ, КК) для входження обмежувача ствола, що виступає, усередину ствольної коробки;
- наскрізні поздовжні пази в передній частині ствола, розмірами не менше 1/2 довжини ствола, та шириною не менше 4 мм, та в кришці ствольної коробки, розмірами не менше 1/2 довжини кришки, та шириною не менше 5 мм [71].

Цей же стандарт містить наступне визначення: навчально-розрізна зброя – зброя, яка спеціально приведена в непридатний до стрільби стан, основні деталі якої мають

Класифікація непродуктивних товарів

спеціально виконані вирізи, призначені для забезпечення наочності при вивченні порядку взаємодії деталей і вузлів. Навчально-розрізна зброя повинна мати:

- у бічній стінці ствола та патронника (кожної камери барабана) проріз шириною не менше $1/3$ діаметра ствола та довжиною не менше $2/3$ довжини ствола з патронником;
- у кожусі-затворі, кожусі, кришці ствольної коробки, ствольній коробці, рамці, колодці та інших частинах зброї, котрі перешкоджають спостереженню процесу взаємодії деталей і вузлів цієї зброї, повинні бути наскрізні вирізи, котрі за своїми розмірами максимально забезпечують наочність роботи деталей і вузлів зброї та не перешкоджають їх взаємодії;
- у корпусі затвору повинен бути виріз таким чином, щоб було видно рух ударника;
- в передній (ударній) частині курка (за наявності) повинен бути виріз по усій його товщині глибиною не менше 3 мм.

Музейна зброя – це зброя, яка спеціально приведена в непридатний до стрільби стан та призначена для експонування в музеях. Музейна зброя повинна мати:

- наскрізний отвір діаметром не менше 5 мм у казенній частині ствола зброї без ушкоджень написів і тавр;
- вилучення чи спилення бійка (ударника);
- губи магазину видалені таким чином, щоб усунути можливість утримання у ньому штатних патронів або їх замінювачів.

Масо-габаритні макети – це конструктивно подібні до вогнепальної зброї вироби, призначені для колекціонування та експонування фізичними та юридичними особами, які спеціально виготовлені з вогнепальної стрілецької зброї згідно технічної документації шляхом внесення до конструкції її основних частин та механізмів змін, що виключають здійснення пострілу.

Конструкція даної зброї повинна відповідати наступним вимогам:

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

- виключати можливість заміни основних частин пристроїв на аналогічні частини бойової, спортивної або мисливської зброї без унесення видимих неозброєним оком незворотніх змін у конструкцію пристроїв;
- виключати можливість використання основних частин пристроїв для заміни аналогічних частин бойової, спортивної або мисливської, у тому числі і після переробки їх за допомогою універсального інструменту загального вжитку;
- виключати наявність у стволі пристрою нарізів від патронника у напрямку дульного зрізу на проміжку не менше, ніж 80% довжини ствола;
- опорні поверхні під патрони (дзеркало затвору, чашечка затвору тощо) повинні бути зрізані під кутом 45° відносно поздовжньої осі канала ствола зброї;
- усі отвори для ударників (бійків) рушниць, ракетниць або інших видів зброї, що відпирається методом переламування, повинні бути розсвердлені до діаметру не менше 10 мм;
- ударники (бойки) пристроїв повинні бути вилучені або спиляні;
- отвори для виходу бійків та канали для руху ударників повинні бути заварені;
- у передніх (ударних) частинах курків (за наявності) повинні бути вирізи по усій товщині курка глибиною не менше 3 мм.

Історично склалося виокремлення зброї за принципом приведення в дію. Відповідно до цієї класифікаційної ознаки розрізняють вогнепальну, пневматичну, газову, холодну та електричну (електрошокову) зброю.

Пневматична зброя — зброя, призначена для ураження цілі на відстані снарядом, що набуває спрямованого руху за рахунок енергії стиснутого, зрідженого чи стиснутого газу або повітря.

Пневматична зброя використовується як аматорська розважальна, спортивна та мисливська зброя. Зброя різного

Класифікація непродовольчих товарів

призначення має різну потужність і, в окремих випадках, вимагає отримання спеціальних дозвільних документів. Крім того, в різних країнах встановлюються обмеження на використання та/або конструкцію пневматичної зброї, в тому числі: калібр, можливість застосування для полювання, можливість встановлення глушника тощо.

Сучасна пневматична зброя призначена переважно для спортивної і розважальної стрільби, а також полювання на птицю і дрібного звіра, таких як білок, кроликів або куниць. Тому її потужність зазвичай невелика: дулова енергія спортивної та розважальної пневматики не перевищує 7,5 Дж, а мисливської – 25 Дж. Виділяють 6 основних типів пневматичної зброї (рис. 3.101).

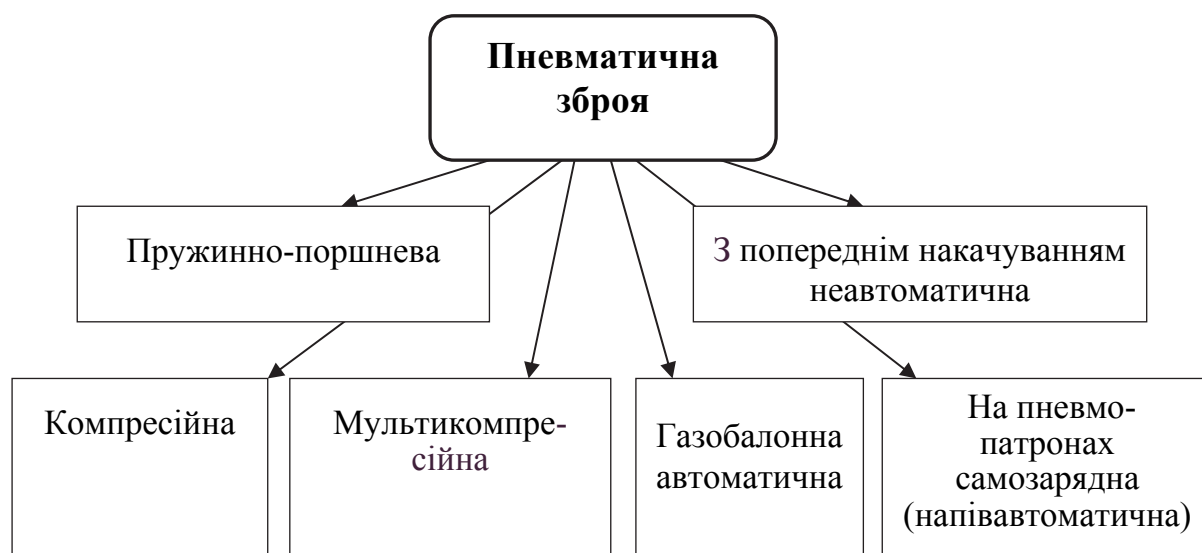

Рис. 3.101. Основні типи пневматичної зброї

У поршнево-пружинному типі пневматичної зброї (ППП) викид кулі досягається за рахунок швидкого стиснення повітря за допомогою енергії попередньо стиснутої пружини, що передається на поршень, який щільно прилягає до зовнішнього циліндра. Цей тип характеризується:

- сильною віддачею (при відсутності системи відкату);
- точністю (особливо зразки з системою відкату – наприклад, RWS Diana 54 AirKing;

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

– високою надійністю і довговічністю – зберігає працездатність довгий час (роки використання і тисячі кульок); хоча пружини і манжети поршня зношуються, заміна їх не є фінансовою або технічною проблемою.

Майже всі гвинтівки (крім виставкових примірників) відносяться саме до цього типу: ІЖ-22 та ІЖ-38, ІЖ-60 та ІЖ-61, МР -512 і т.д. З імпортних найвідоміші гвинтівки фірм GAMO: CF-30, CFX, Hunter 440, 1250, RWS Diana 46, 48, 52, 54, Norica Massimo, Dream Hunter, Dream Rider, Marvic Gold, Hatsan 70, 125, 135, Torpedo 150, Torpedo 155.

Пневматична зброя з попереднім накачуванням (PCP – Pre-Charged Pneumatics) широко використовується спортсменами. У цій зброї повітря попередньо стискається у балоні під високим тиском (80–300 атм) і через декомпресійну камеру подається у ствол. У конструкції присутні також редуктор (для стабільності вироблених пострілів) і клапан, при ударі по штоку якого порція повітря подається в ствол. У PCP-гвинтівок практично повна відсутність віддачі, дуже висока точність на будь-яких дистанціях, висока швидкість кулі і повторюваність пострілів. Єдиний недолік – це ціна гвинтівок і вартість обслуговування. В асортименті гвинтівок даного типу: ВAM-50, CZ-200, Walther Dominator, AirArms C300, C310, C400, C410-Екстра, Logun, BSA тощо. В даний час виробництво PCP-гвинтівок освоєно фірмами Crosman (Benjamin Discovery, Benjamin Marauder) і Hatsan.

В компресійній пневматичній зброї куля виштовхується з каналу ствола стисненим повітрям, що знаходиться безпосередньо перед пострілом у вже стиснутому стані в клапані. Для накачування повітря в клапан служить вбудований насос. Для зарядки клапана потрібно зробити качок насосом. Серед особливостей цього типу гвинтівок – відсутність віддачі, точність та гарна повторюваність, як правило досить низька потужність. В основному це спортивна і «напівспортивна» зброя. Для пістолетів швидкість обмежена 140–145 м/с, для гвинтівок – 175–190 м/с.

Для мультикомпресійної пневматичної зброї характерний той же принцип дії, що і у компресійної пневматики, тільки качати для забезпечення потрібного тиску в клапані можна від 1 до 10–15 разів. Природно, при цьому зростає швидкість кулі. Істотним недоліком є довга підготовка до пострілу.

Характерні ознаки у зброї такого типу: хороша точність на середніх дистанціях, середня потужність, дуже слабкий відбій, викликаний тільки ударом курка по клапану і вильотом кулі, можливість ефективного використання модератора, відсутність навантаження на оптику. До даного виду гвинтівок відносяться відомі гвинтівки і пістолети американської фірми Crosman.

Для здійснення пострілу з газобалонної пневматики використовується стиснутий вуглекислий газ, який дозується клапаном і розміщений в приєднуваній ємності. Вуглекислий газ іноді замінюють повітрям. Більшість такої зброї багатозарядна і самовзводна, а також автоматична (MP-661K «Дрозд»). В основному джерелом живлення є 8 і 12-грамові балончики; 8-грамові балони (вітчизняні та імпортовані) призначені для побутових сифонів, а 12-грамові балони випускаються спеціально для пневматики. Головна перевага – скорострільність. Перевагами також є практична відсутність віддачі та перезарядка без відриву від прицілювання, що приваблює насамперед любителів темпової стрільби. Представниками цієї категорії є: пістолети Crosman C11, 2300T, 2300S, 1088, Pro77; Daisy 5501, іжевські MP-651, MP-654, Анікс А101 – А111, Umarex тощо; гвинтівки Crosman 1077, Crosman NightStalker-1200, GAMO Extreme.

В пневматичній зброї на пневмопатронах використовуються спеціальні багаторазові патрони, що заправляються стиснутим повітрям. Конструктивно зброя на пневмопатронах схожа з вогнепальною, існують спеціальні набори для пристосування вогнепальної зброї під пневмопатрони з метою здешевлення тренувань з нею і розважальної стрільби.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Холодна зброя – зброя, призначена для ураження цілі шляхом використання лише м'язової сили людини або механічної енергії. Холодна зброя за *способом нанесення ушкоджень* поділяється на ручну (безпосередньої дії) і металеву (опосередкованої дії), а також класифікується за рядом інших ознак (рис. 3.102).

Холодна ручна зброя – зброя, яка утримується руками людини і призначена для ураження цілі за допомогою м'язової сили під час безпосереднього контакту з об'єктом ураження:

1. Клинкова холодна зброя – предмети та пристрої, уражуючим елементом яких є клинок. Клинкова зброя розрізняється за *конфігурацією, розмірами, способами утримання в руці*:

- зброя з руків'ям – шаблі, шашки, кинджали, ножі і т.п.;
- зброя з держаком – піки, списи, рогатини;
- зброя без руків'я та держака, яка кріпиться до вогнепальної зброї, – голчасті і деякі клинкові багнети.

Кортики, кинджали, ножі і подібна зброя є короткоклинковою; шаблі, шашки, палаші, рапіри і т.п. – довгоклинковою.

Клинок може мати пряму форму (більшість вище згаданих зразків зброї) і криву – ятагани, шаблі, шашки, деякі кинджали і ножі.

За принципом дії клинкова холодна зброя поділяється на зброю:

- рублячу (мечі, шаблі);
- колючу (кортики, стилети, грановані багнети, шпаги, рапіри);
- колюче-рублячу (ятагани, палаші, шаблі);
- колюче-ріжучу (кинджали, ножові багнети, ножі фінські, десантні, мисливські, тесаки).

Класифікація непродовольчих товарів

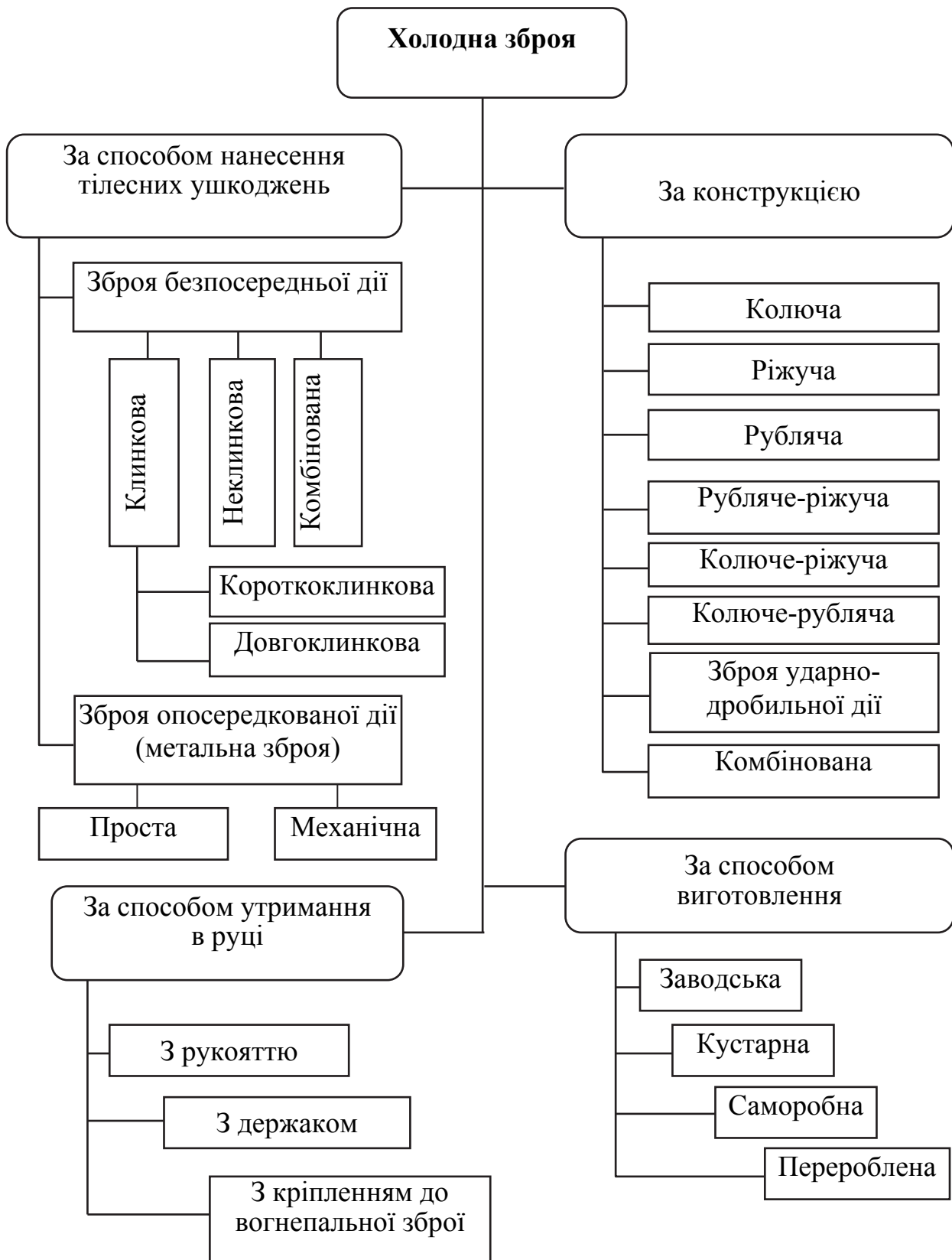

Рис. 3.102. Класифікація холодної зброї

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

---

2. Неклинкова холодна зброя – предмети та пристрої уражуючим елементом яких є ударна частина (частини), тобто до некликнової холодної зброї відноситься зброя ударно-дробильної дії. До даного виду холодної зброї відносяться кистені, бойові батоги, кастети, ударні персні, булави та ін.

3. Комбінована холодна зброя – предмети та пристрої, у яких в одне конструктивне ціле поєднані уражуючі елементи, характерні для різних типів холодної зброї (наприклад, кастет-ніж з клинком та ударною частиною).

Метальна зброя – зброя, призначена для ураження цілі на відстані металевим снарядом, що набуває спрямованого руху за допомогою мускульної енергії людини чи механічного пристрою. Вона поділяється на:

- просту металеву холодну зброю (ураження цілі обумовлено її контактом з предметом, який отримав направлений рух внаслідок безпосереднього прикладання до нього м'язового зусилля людини: металеві ножі, сюринкени та ін.);
- механічну холодну зброю (ураження цілі обумовлено її контактом із снарядом, який отримав направлений рух внаслідок прикладання м'язового зусилля людини до механічного пристрою: луки, арбалети, пращі, тощо).

Холодну зброю також поділяють на бойову, мисливську та кримінальну. До цивільної зброї відноситься мисливська. Мисливська холодна зброя призначена і придатна для смертельного ураження (в т.ч. добивання) звіра, в умовах промислового або спортивного (в тому числі підводного) полювання.

За способом утримання в руці холодну зброю поділять на три групи:

- з рукояттю (мисливські ножі, стилети, кортики);
- з держакон (піки, сокири, списи, дротики та ін);
- з пристроєм для кріплення до вогнепальної зброї.

За способом виготовлення на:

- заводського виготовлення (фабричне, фірмове, стандартне),
- кустарну, що виготовляється майстрами-зброярами з обліком професійних (промислових, національних) традицій,

- саморобну, що виготовляється окремими особами, що не є майстрами-зброярами.
- перероблену – виготовлена кількома способами (як правило, саморобна переробка заводського).

Газова зброя призначена для тимчасового ураження живої цілі шляхом застосування сльозогінних чи подразнювальних речовин. В основному газову зброю використовують для самооборони. Основним принципом механізму дії газової зброї є створення в безпосередній близькості від нападника аерозольної або газодимної хмари, до складу якої входить сильна фізіологічно активна речовина подразнювальної дії, яка викликає різучі відчуття в очах, болісне печіння в області носоглотки, перехоплення дихання, а іноді й втрату свідомості. Згодом вплив газової речовини проходить. Тривалість впливу залежить від концентрації активної речовини в обсязі повітряного середовища, що оточує людину.

Газова зброя за конструктивними характеристиками поділяється на газові пістолети, газові револьвери, газові балончики і спеціальні газові засоби у вигляді механічних розпилювачів. Останні в окремих випадках в складі активної речовини мають нетоксичні фарбники, щоб одночасно створити можливість для подальшого впізнання та затримання нападника.

Надзвичайно різноманітною є **вогнепальна зброя**. В інформаційних джерелах зустрічаються терміни «стрілецька» і «вогнепальна», які нині досить часто застосовують для визначення одного й того самого виду зброї – вогнепальної. За часом стрілецька чи металеві зброя давніша за вогнепальну, яка являє собою трансформовану форму лука і винайденого пізніше арбалета, в якій куля виконує ту саму функцію, що й стріла чи болт. Разом із тим за уражальною дією лук і арбалет можна ідентифікувати і як стрілецьку зброю, за наявністю механізму приведення у рух металевих снарядів (стріли), і як холодну, оскільки стріла лука чи болт арбалета завдає аналогічні ушкодження, що й клинкова або колюча зброя.

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Цивільна вогнепальна зброя повинна виключати можливість ведення вогню чергами і мати ємність магазину (барабана) не більше 10 патронів.

Вогнепальна зброя призначена для механічного ураження цілі на відстані снарядом, що набуває спрямованого руху за рахунок енергії порохового чи іншого хімічного заряду. Для вирішення питання, чи належить предмет до вогнепальної зброї, крім установлення загальної ознаки – цільового призначення, необхідно, щоб він задовольняв такі критерії:

- для метання снаряда повинна бути використана енергія, яка утворюється під час згоряння вибухової речовини (пороху та ін.);
- наявність ствола для спрямування руху снаряда;
- наявність пристроїв для замкнення каналу ствола та для запалення заряду;
- достатня вражаюча дія снаряда;
- достатня міцність конструкції (критерій передбачає, що зі зброї можна здійснити більш як один постріл).

Питанням класифікації вогнепальної зброї займалися протягом багатьох десятиліть, що обумовило різноманітність підходів фахівців.

В. Черваковим було класифіковано вогнепальну зброя на дві групи – гладкоствольну та нарізну, тобто в основу класифікації покладено характер поверхні стінок каналу ствола.

А. Вінберг поділяв зброю за такими ознаками: за довжиною ствола (коротко- та довгоствольна); за характером поверхні каналу ствола (нарізна, гладкоствольна); за калібром ствола та призначенням пістолетів (військові, цивільні, спортивно-цільові).

Б. Комаринцем була запропонована інша класифікація вогнепальної зброї: за характером стінок каналу ствола (гладкоствольна, нарізна); за довжиною ствола (середньо- та короткоствольна); за улаштуванням стріляючого механізму (бокового, кільцевого та центрального запалення); за калібром; за дією (автоматична та неавтоматична); за призначенням (військова, мисливська, учбово-спортивна, кримінальна).

Класифікація непродовольчих товарів

С. Кустанович класифікував ручну вогнепальну зброю наступним чином:

- бойова зброя – бойові гвинтівки та карабіни, автомати, пістолети-кулемети, пістолети, револьвери;
- спортивна зброя (тренувальна та цільова) – малокаліберні гвинтівки, малокаліберні пістолети, малокаліберні револьвери;
- мисливська зброя – гладкоствольна, нарізна, комбінована;
- спеціальна зброя – сигнальні пістолети (ракетниці), стартові пістолети, газові пістолети;
- саморобна зброя – самопали, обрізи.

На сьогодні, найбільш повною є класифікація вогнепальної зброї, яка була запропонована Е.Тихоновим:

- за *особливостями конструкції*, способом керування та тримання (стандартна, нестандартна, атипова);
- за *призначенням* (цивільна, військова, службова);
- за *способом виготовлення* (заводська, кустарна, саморобна);
- за *довжиною ствола* (коротко- та довгоствольна);
- за *конструктивними особливостями каналу ствола* (нарізна, гладкоствольна, комбінована);
- за *кількістю стволів* (одно-, двох- та багатоствольна);
- за *співвідношенням стволів* (повністю нарізна, повністю гладкоствольна, комбінована);
- за *калібром* (малого, нормального, великого);
- за *способом заряджання* (дульно- та казнозарядна);
- за *числом патронів* (одно, багатозарядна);
- за *способом перезаряджання та ступенем автоматизації* (неавтоматична, самозарядна та автоматична);
- за *характером стрільби* (одиначного, безперервного, серійного, комбінованого вогню).

Вогнепальна зброя класифікується за конструкцією, калібром, ступенем автоматизації, типом снаряду та боеприпасів, будовою каналів ствола і їх кількістю та характеристиками інших конструктивних елементів (рис. 3.103, 3.104).

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

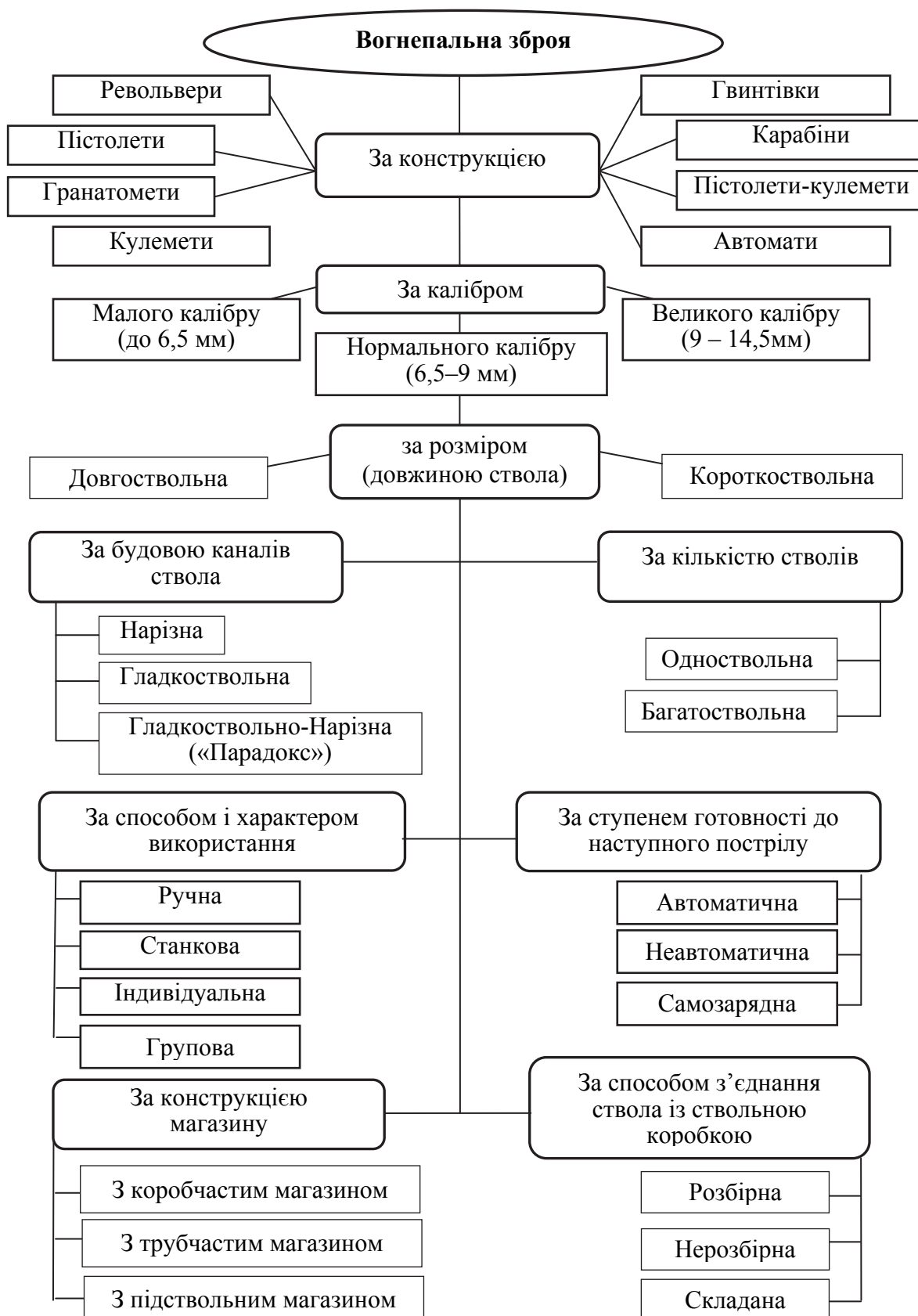

Рис. 3.103. Класифікація вогнепальної зброї

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

Стандартна зброя виготовляється на промислових підприємствах із дотриманням конструктивних і технологічних стандартів (фабрично-заводського чи кустарно-ремесленого виготовлення).

Нестандартна зброя має відхилення в конструкції в порівнянні із стандартною аналогічного типу чи відрізняється довжиною ствола, ложі і т.д. (саморобна, перероблена стандартна).

Атипова зброя також відрізняється нестандартною конструкцією, але головна її особливість – це замаскування під будь-які побутові предмети: авторучки, парасольки тощо.

Саморобна зброя виготовляється в переважній більшості із підручних матеріалів, інколи з частковим використанням деталей заводського виготовлення. Перероблена зброя може бути як заводською, так і кустарного виготовлення (виготовлена в умовах кустарних майстерень без дотримання певних стандартів, як правило невеликими партіями), тобто зброєю, в конструкції якої здійснені певні переробки для можливості ураження людини снарядами.

Класифікація саморобної та переробленої зброї можлива за декількома критеріями:

• *за способом виготовлення:*

- повністю саморобна;
- перероблена із предметів господарського призначення із пристосуванням їх конструктивних особливостей для ураження цілі за схемою вогнепальної зброї;
- виготовлена із використанням частин та деталей стандартної вогнепальної зброї, але за іншою конструктивною схемою (використання гвинтів очних стволів при виготовленні пістолетів та револьверів);
- перероблена із стандартних зразків газової, сигнальної і пневматичної зброї із пристосуванням їх конструктивних особливостей для ураження цілі за схемою вогнепальної зброї (різноманітні переробки сигнальних, газових, пневматичних пістолетів та револьверів);
- перероблена із стандартних зразків вогнепальної зброї із пристосуванням їх конструктивних особливостей.

Класифікація непродовольчих товарів

• *за способом спорядження для стрільби:*

- зброя, стрільба з якої здійснюється зарядом, який складається із металюної речовини та снаряду, без використання капсулів-запалювачів, із запаленням заряду через запалювальний отвір;
- зброя, стрільба з якої ведеться зарядом, що складається із металюного заряду та снаряду, з використанням капсуля-запалювача;
- зброя, стрільба з якої ведеться складеним снарядом із використанням стандартних патронів, що не містять снаряду та із використанням снаряду;
- зброя, стрільба із якої ведеться із використанням унітарних патронів стандартних чи саморобних.

Повністю саморобну зброю також можна поділити на три групи, *в залежності від якості виготовлення:*

- виготовлену із використанням загальнодоступних слюсарних інструментів, підручних матеріалів, за найпростішими конструктивними схемами;
- виготовлену із використанням найпростішого обладнання із загальнодоступних матеріалів за конструктивною схемою, яка наближена до промислових зразків вогнепальної зброї, проте зі значними спрощеннями в конструкції;
- виготовлену на високому професійному рівні, як правило, в умовах нелегальних майстерень із використанням складного обладнання, як за оригінальними конструктивними схемами, так і скопійовані із промислових зразків вогнепальної зброї.

Особливе місце в класифікації зброї належить боеприпасам. Боеприпаси – патрони до нарізної та гладкоствольної вогнепальної зброї, інші пристрої одноразового використання, конструктивно призначені й технічно придатні для пострілу зі зброї відповідного виду. Не вважаються боеприпасами окремі компоненти спорядження патронів до вогнепальної зброї (шріт, картеч, кулі, пижі, прокладки, контейнери, капсулі, гільзи, порох).

У проекті Закону України «Про зброю» наведено визначення: бойові припаси – пристрої, конструктивно призначені

Розділ 3. Сучасні класифікації непродовольчих товарів

й технічно придатні для пострілу із зброї відповідного виду з метою ураження живої чи іншої цілі.

Боєприпаси в Україні класифікуються за:

- призначенням,
- калібром,
- характеристиками ствола,
- за способом ініціації (рис. 3.105).

Боєприпаси до цивільної зброї – виготовлені або вироблені боєприпаси для особистого користування, спортивних змагань, колекціонування, самооборони, мисливства.

Пневматичні патрони і виглядають, і працюють як звичайний револьверний патрон. Порох у них замінює стиснене повітря, замість кулі – пулька для пневматики.

Постріл здійснюється ударом бойка по штоку клапана, який знаходиться в днищі гільзи, замість капсуля. Патрони заправляються або за допомогою насоса, або від акваланга через спеціальний адаптер.

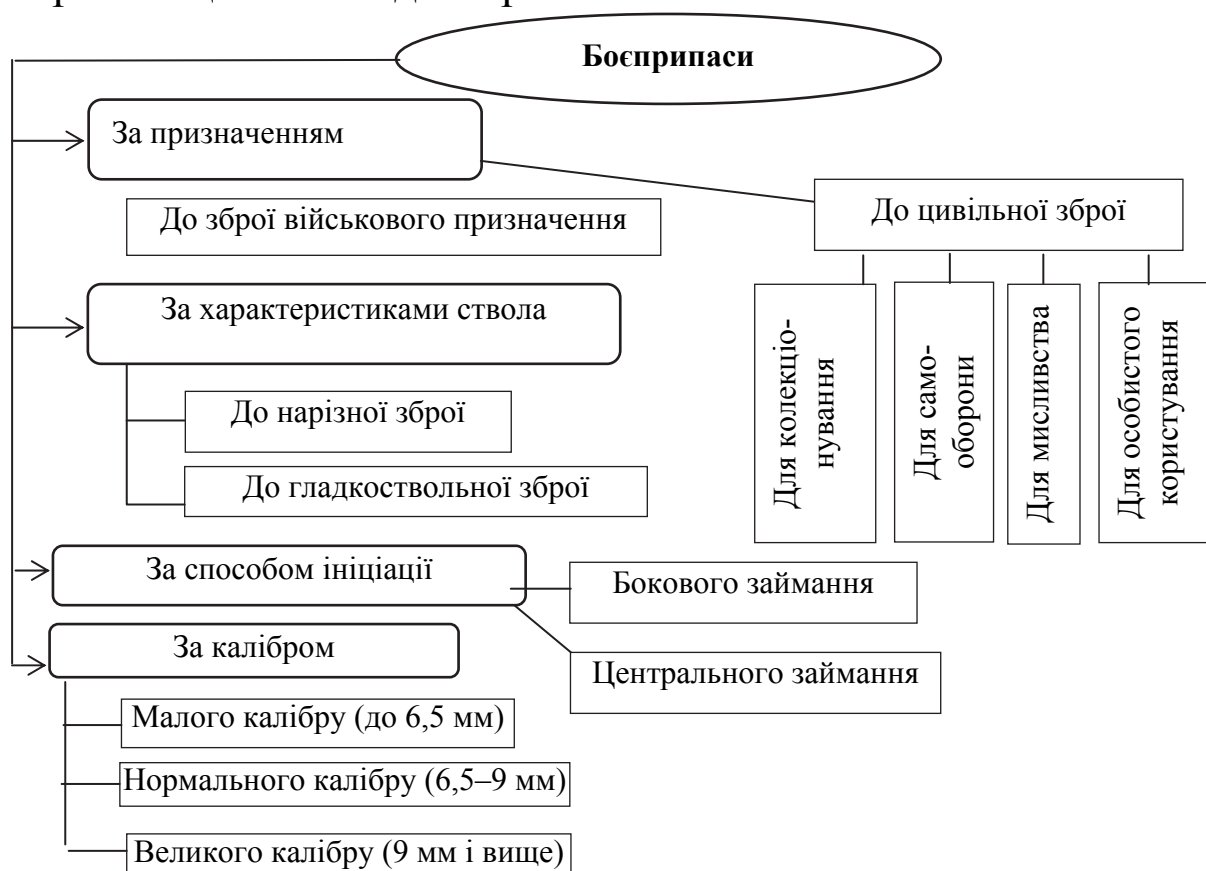

Рис. 3.105. Класифікація боєприпасів

Більшість куль для пневматики роблять зі свинцю, так як вони призначені для стрільби з нарізної зброї і повинні бути досить м'якими, щоб нормально проходити по нарізу. Тим не менш, форма більшості куль передбачає можливість стрільби і з гладкоствольної пневматики за рахунок наявності полого хвостовика-стабілізатора. Така форма кулі розрахована тільки на дозвукову швидкість польоту. Навіть якщо потужна пневматична гвинтівка здатна розігнати кулю до надзвукової швидкості, в польоті вона через свою форми буде перекидатися, і точність такої стрільби буде вкрай невисока. Тому для стрільби з потужною пневматики застосовують більш важкі кулі, що забезпечує збереження дозвукової швидкості польоту. Збільшення маси кулі відповідно веде до збільшення калібру. Масу кулі прийнято вимірювати в гранах (Gr, лат. Granum). У калібрі 4,5 мм більшість куль мають масу від 6 до 10,5 гран.

Найбільш поширені калібри куль для пневматичної зброї – 4,5 мм (177) і 5,5 мм (22); рідше зустрічаються калібри 5,0 мм (20) і 6,35 мм (25). Існує і більш великокаліберна пневматика, аж до 12,7 мм (50).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сучасні товарознавчі терміни : тлумач. слов. / Г.Ф. Пугачевський, Н.К. Кисляк, Г.М. Михайлова та ін. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 139 с.
2. Жук Ю.Т. Теоретичні основи товарознавства / Ю.Т. Жук, В.А. Жук, Н.К. Кисляк та ін. – Київ, 2000. – 336 с.
3. Классификация в современной науке. – Новосибирск : Наука, Сиб. отд-ние, 1989. – 168 с.
4. Коломийцев И.Н. Принципы классификации промышленных товаров по потребительным свойствам / И.Н. Коломийцев. – М. : Экономика, 1975. – 101 с.
5. Товарознавство. Терміни та визначення : ДСТУ 3993-2000. – [Чин. від 01.01.2001 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 2001. – 28 с.
6. Термінологія. Визначення основних понять : ДСТУ 3325-96. – [Чин. від 01.01.1997 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 1997. – 52 с.
7. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД). – Київ : ЛАТ& К, 2011. – 626 с.
8. Класифікація товарів – інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / за заг. ред. А.В. Макаренка. – Хмельницький : ІНТРАДА, 2009. – 458 с.
9. Про Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 р. № 584-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/584-18>.
10. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : наказ Держ. фіскал. служби України від 09.06.2015 р. № 401. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/63754.html>.
11. ДСТУ EN 13300:2012. Фарби та лаки. Водно-дисперсійні лакофарбові матеріали та системи покриттів для внутрішніх стін і стель. Класифікація (EN 13300:2001, IDT) / пер. і наук.-техн. ред. С. Гонтарь, А. Громов, В. Дмитренко та ін. – [Чин. від 07.01.2013 р.]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2013. – 13 с.

12. ДСТУ EN 1062–1:2012. Фарби та лаки. Лакофарбові матеріали та системи покриттів для зовнішніх мінеральних і бетонних поверхонь. – Ч. 1: Класифікація (EN 1062–1:2004, IDT) / пер. і наук.-техн. ред. С. Гонтарь, А. Громов, В. Дмитренко та ін. – [Чин. Від 07.01.2013 р.]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2013. – 24 с.
13. ДСТУ ISO 4618:2014. Фарби та лаки. Терміни та визначення понять (ISO 4618:2006, IDT) / пер. і наук.-техн. ред. С. Гонтарь, А. Громов, В. Дмитренко та ін. – [Чин. від 01.01.2015 р.]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 55 с.
14. Товарознавство господарських товарів : підруч. [для студ. товарознав. спец. вищ. навч. закл.] / Н.К. Кисляк, Т.М. Коломієць, В.М. Кравченко, С.О. Сіренко. – Київ : 2004. – Т. 11. – 448 с.
15. Сім'ячко О. Класифікація товарів для облаштування та декорування присадибної території / О. Сім'ячко, Н. Марчук // Товари і ринки. – 2011. – № 1. – С. 103–110.
16. Захарченко П.В. Тепло- та звукоізоляційні матеріали і виробництво в енергозберігаючих технологіях : підручник / П.В. Захарченко, П.Й. Купріянюк, К.К. Пушкарьова, В.І. Рева. – Київ : Майстри, 2008. – 340 с.
17. Кравченко В.М. Товарознавство будівельних товарів : підручник / В.М. Кравченко, С.О. Сіренко, П.Д. Мамонов. – Київ : КНТЕУ, 2004. – 92 с.
18. Сучасні композиційні будівельно-оздоблювальні матеріали : підручник. – Київ : КНУБА, 2005.
19. Сыцко В.Е. Товароведение непродовольственных товаров / В.Е. Сыцко. – Мн. : Выш. шк., 2005. – 669 с.
20. Безпека побутових та аналогічних електричних приладів. Загальні вимоги : ДСТУ 3135.0-95. – [Чин. від 01.01.1997 р.]. – Київ : Держспоживстандарт України, 1997. – 83 с. – (Нац. стандарт України).
21. Агбаш В.Л. Товароведение непродовольственных товаров / В.Л. Агбаш, В.Ф. Елизарова, З.И. Коваленко. – М. : Экономика, 1983. – 440 с.

Список використаних джерел

---

22. Коноплева Н.П. Современная бытовая техника / Н.П. Коноплева. – М. : ЭКСМО -Пресс, 2001. – 320 с. : ил.
23. Васильева Н.О. Товароведение бытовых электротехнических товаров : учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. заведений] / Н.О. Васильева. – М. : Издат. центр «Акад.», 2004. – 336 с.
24. Прилади холодильні електричні побутові. Загальні технічні умови : ДСТУ 2295-93 (ГОСТ 16317-95). – [Чин. від 01.01.1996 р.]. – Київ : Держспоживстандарт України, 1997. – 20 с. – (Наці. стандарт України).
25. Пугачевський Г.Ф. Товарознавство непродуктових товарів. – Ч. I: Текстильне товарознавство : підруч. [для студ. товарознав. спец. вищ. навч. закл. освіти] / Г.Ф. Пугачевський, Б.Д. Семак. – Київ : НМЦ «Укоопосвіта», 1990. – 596 с.
26. Полотна текстильні. Види. Дефекти : ДСТУ 2201-93. – [Чин. від 01.01.1994 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 1993. – 59 с.
27. Тканини та вироби ткани поштучні. Класифікація та номенклатура показників якості : ДСТУ 3047-95. – [Чин. від 07.01.1996 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 1995. – 25 с.
28. Осипенко Н.І. Теоретико-методологічні засади формування якості та асортименту камвольних тканин : автореф. дис. ... д-ра техн. наук : 05.19.08 / Н.І. Осипенко. – Київ, 2007. – 42 с.
29. Неткані текстильні матеріали. Технологія та устаткування. Терміни та визначення : ДСТУ 2948-94. – [Чин. від 01.01.1996 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 1996. – 23 с.
30. Вироби швейні й трикотажні. Терміни та визначення : ДСТУ 2027-92. – [Чин. від 01.01.1993 р.] – Київ : Держ. стандарт України, 1992. – 14 с.
31. Гусейнова Т.С. Товароведение швейных и трикотажных товаров : учеб. [для вузов] / Т.С. Гусейнова. – М. : Экономика, 1991. – 287 с.
32. Браїлко А.С. Класифікація одягу зі шкіри як складова побудови моделі розпізнавання, призначеної для проведення ідентифікаційної та товарознавчої експертизи /

- А.С. Браїлко // Товарознавство та інновації : зб. наук. пр. – Вип. 2. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – С. 257–266.
33. Щербина І.О. Проблеми класифікації корсетних виробів / І.О. Щербина // Товари і ринки. – 2011. – № 2. – С. 162–173.
34. Білизна постільна. Загальні технічні умови : ДСТУ 3119-95. – [Чин. від 07.01.1996 р.]. – Київ : Держ. стандарт України, 1996. – 11 с.
35. Mykhailova G., Bulenok S. Quality Assessment of Feather-Down ram materials as Fillers for Bedding Products / (Польща), Commodity Science in Research and Practice – Non-food products' quality and innovations (R. Salerno-Kochan – ed.), Polish Society of Commodity Science, Cracow. – P. 119–124. – ISBN: 978-83-940189-8-6
36. Папір. Терміни та визначення : ДСТУ 2101-92. – [Чин. від 07.01.1993 р.]. – Київ : Держспоживстандарт України, 1993. – 93 с. – (Нац. стандарт України).
37. Глушкова Т.Г. Формування властивостей паперу для друку / Т.Г. Глушкова, Л.А. Коптюх. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 336 с.
38. Иванов С.Н. Технология бумаги / С.Н. Иванов. – М. : Лесная пром.-сть, 1970. – 696 с.
39. Фролов М.В. Производство санитарно-бытовых видов бумаги / М.В. Фролов, В.А. Горбушин. – М. : Лесная пром.-сть, 1977. – 248 с.
40. Андрієвська Л.В. Класифікаційні ознаки паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення / Л.В. Андрієвська // Товари і ринки. – 2011. – № 1. – С. 110–114.
41. Глоссарий терминов. Акустические системы. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ek.ua/glos_ie.php?Id=12
42. Лазерный телевизор – прорыв на рынке больших экранов? – Электронные текстовые данные. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hifinews.ru/firms/details/23.htm>
43. Да будет SED! – Электронные текстовые данные. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.podberi.tv/review/443/>.

Список використаних джерел

---

44. Пиксели бывают разные. – Электронные текстовые данные. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <<http://www.podberi.tv/review/472/>
45. Глушкова Т.Г. Товары культурно-бытового назначения : підручник / Т.Г. Глушкова. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 538 с.
46. Каталог спортивного інвентарю // Бізнес-портал «Prom.ua». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prom.ua/Sportivnyye-tovary>.
47. Каталог продукції ТОВ «Спортсвіт» // Офіц. сайт підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sportsvit.kiev.ua>
48. Ассортимент спортивных товаров // Интернет-супермаркет «Розетка». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rozetka.com.ua/sport-games/>.
49. Боксерские бренды // Магазин бокса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.boxing-shop.ru/brendy-boksa/>.
50. Інвентар для бойових мистецтв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://boyko-sport.com.ua/>
51. Інвентар для бойових мистецтв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dontstop.com.ua/>
52. Інвентар для боксу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://boxmir.com/index.php/shkola-boksa/inventar-boksa>
53. Правильне екіпірування для єдиноборств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.j-sport.ru/shop/>
54. Види та стилі бойових мистецтв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rsbi-spb.ru/seminars.html>
55. Прыжки у воду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D1%8B%D0%B6%D0%BA%D0%B8_%D0%B2_%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83
56. Водні види спорту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sports-record.ru/vodnie-vidi-sporta>
57. Спортивный инвентарь и питание // Интернет-магазин «Мобиллак». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- http://www.mobilluck.com.ua/katalog/sport/portal_sports_equipment.html.
58. ДСТУ 2165–93. Іграшки. Терміни та визначення. – Київ : Держстандарт України, 1993.
  59. Вироби золотарські з коштовних металів. Терміни та визначення : ДСТУ 3375-96. – [Чин. від 01.01.1997 р.] – Київ : Держстандарт України, 1997. – 8 с.
  60. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) – Київ : ЛАТ&К ; видрук. СПД Попов, 2011. – 626 с.
  61. Артюх Т.М. Ювелірні товари та побутові годинники : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.М. Артюх, Л.В. Черняк, О.І. Сім'ячко, І.В. Григоренко. – Київ : КНТЕУ, 2010. – 292 с.
  62. Артюх Т.М. Діагностика та експертиза коштовностей : підручник / Т.М. Артюх. – Київ : Альтерпрес, 2003. – 448 с.
  63. Дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння. Законодавчі і нормативно-правові акти / за заг. ред. В.В. Видолоба. – Київ : АртЕк, 2001. – 415 с.
  64. Часы электронно-механические кварцевые наручные и карманные : ГОСТ 26272-98.
  65. Фуко М. Археологія знання / М. Фуко ; пер. з фр. В. Шовкуна. – Київ : Вид-во С. Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
  66. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-ХІІ.
  67. У наказі Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. № 622.
  68. Зброя стрілецька вихолощена. Загальні технічні вимоги : стандарт МВС України.
  69. Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї : інструкція № 622.
  70. Про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України : інструкція № 359.
  71. Зброя стрілецька нейтралізована : стандарт МВС України СОУ 78-19-006:2011.

ДОДАТКИ

Додаток А

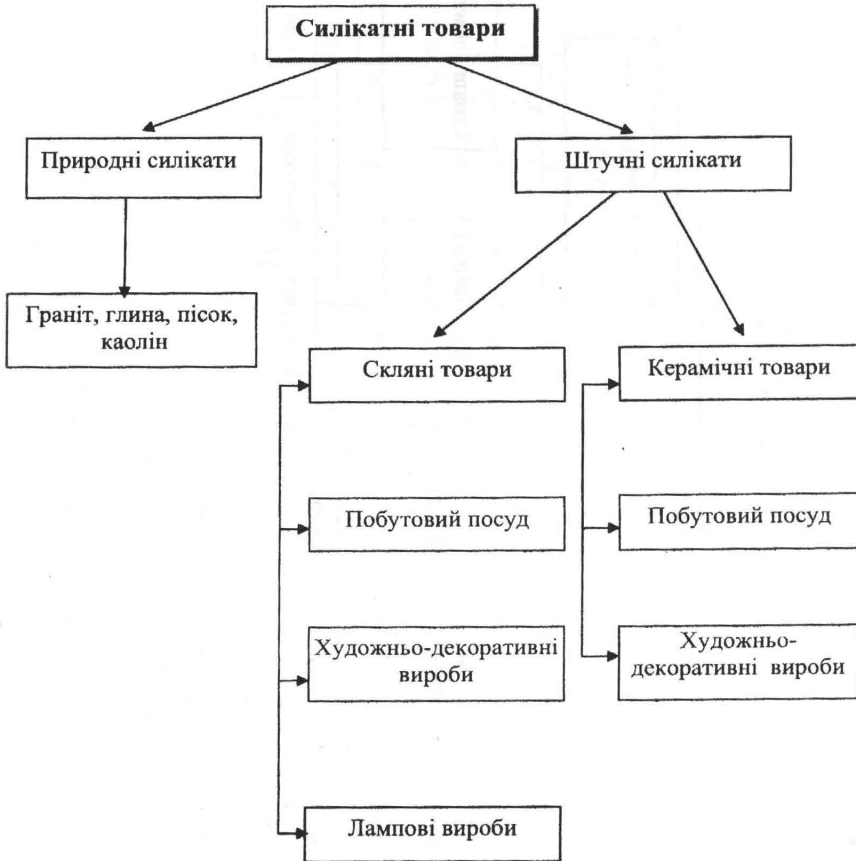

Рис. А1. Класифікація побутових силікатних товарів

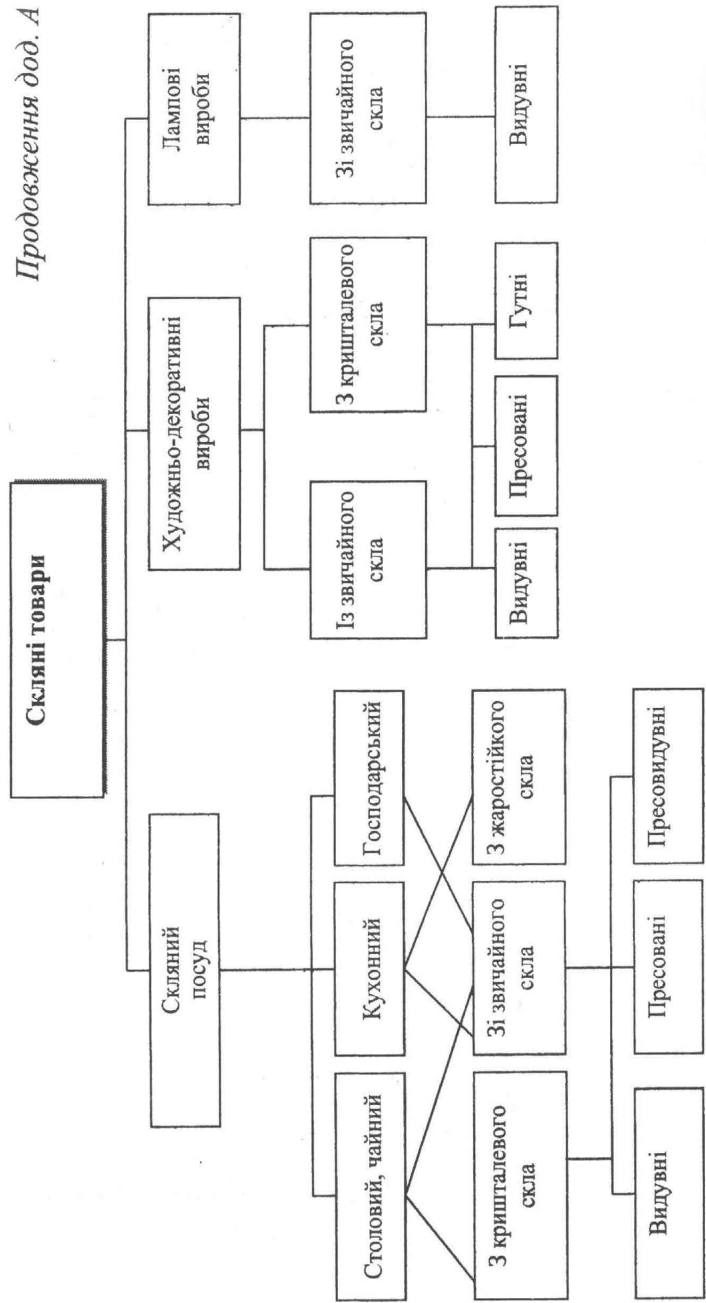

Рис. А2. Класифікація скляних товарів

Продовження дод. А

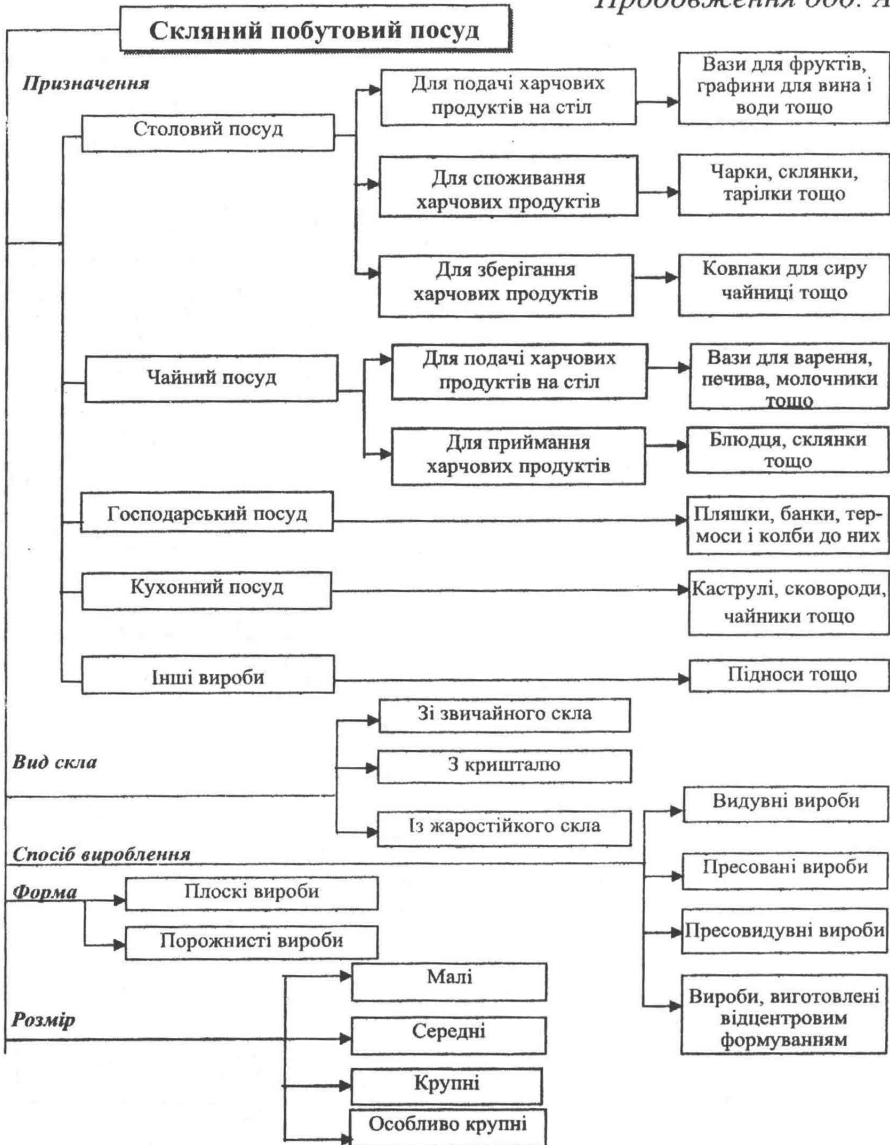

Рис. А3. Класифікація скляного побутового посуду

Класифікація непродовольчих товарів

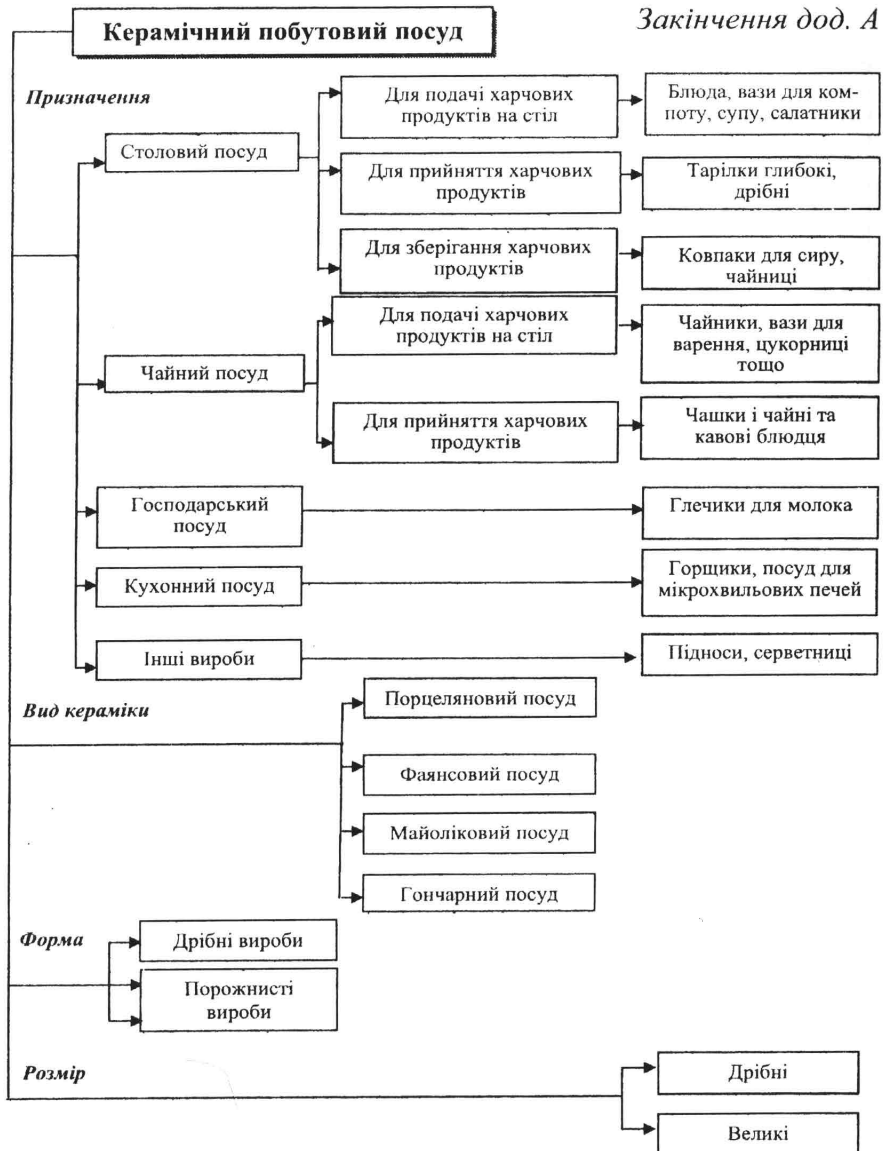

Рис. А4. Класифікація керамічного побутового посуду

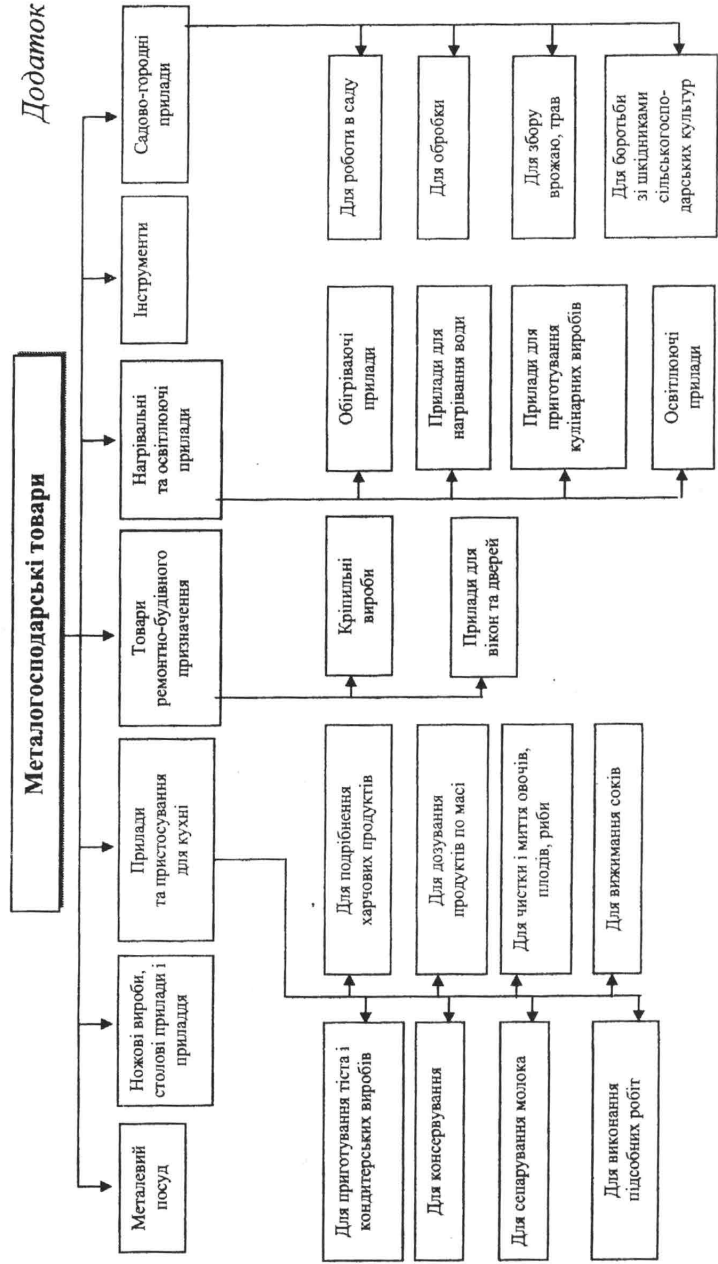
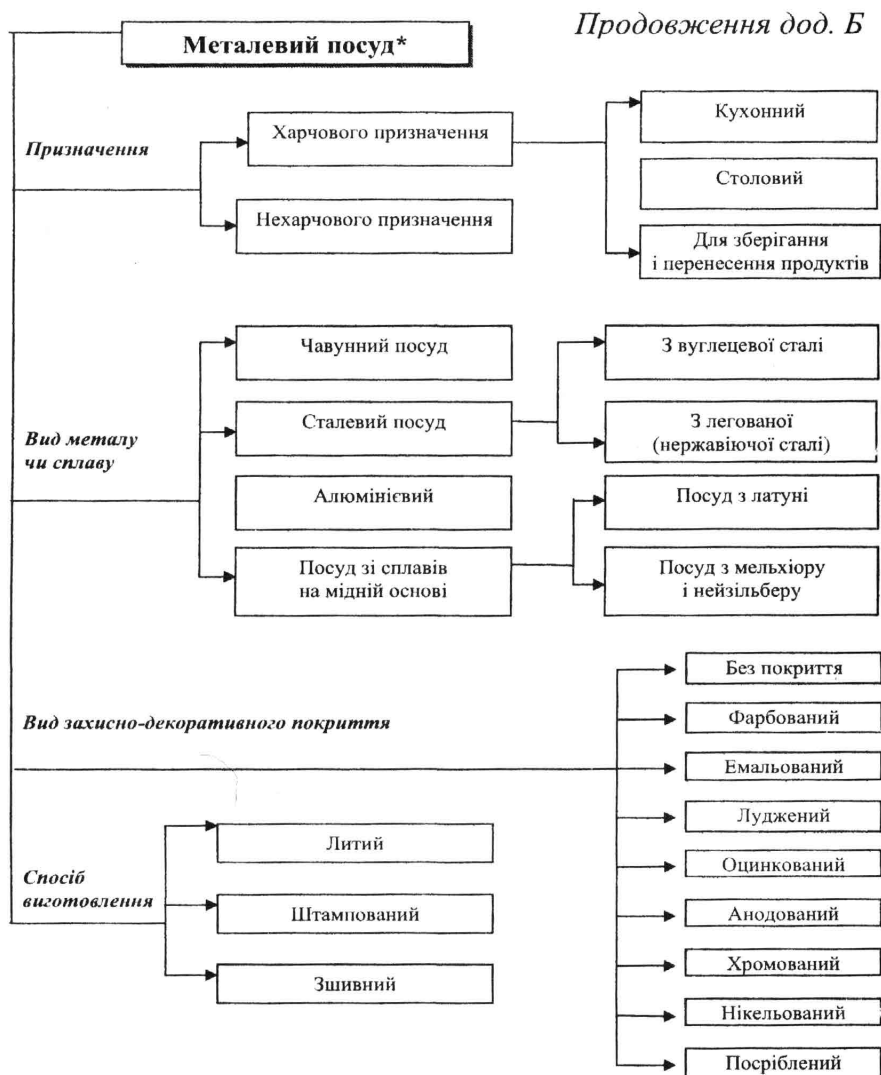

Рис. Б1. Класифікація металогосподарських товарів

Класифікація непродовольчих товарів

Рис. Б2. Класифікація металевого посуду

* Примітка: металевий посуд також класифікують за формою, видам декору, розмірами та іншими ознаками

Продовження дод. Б

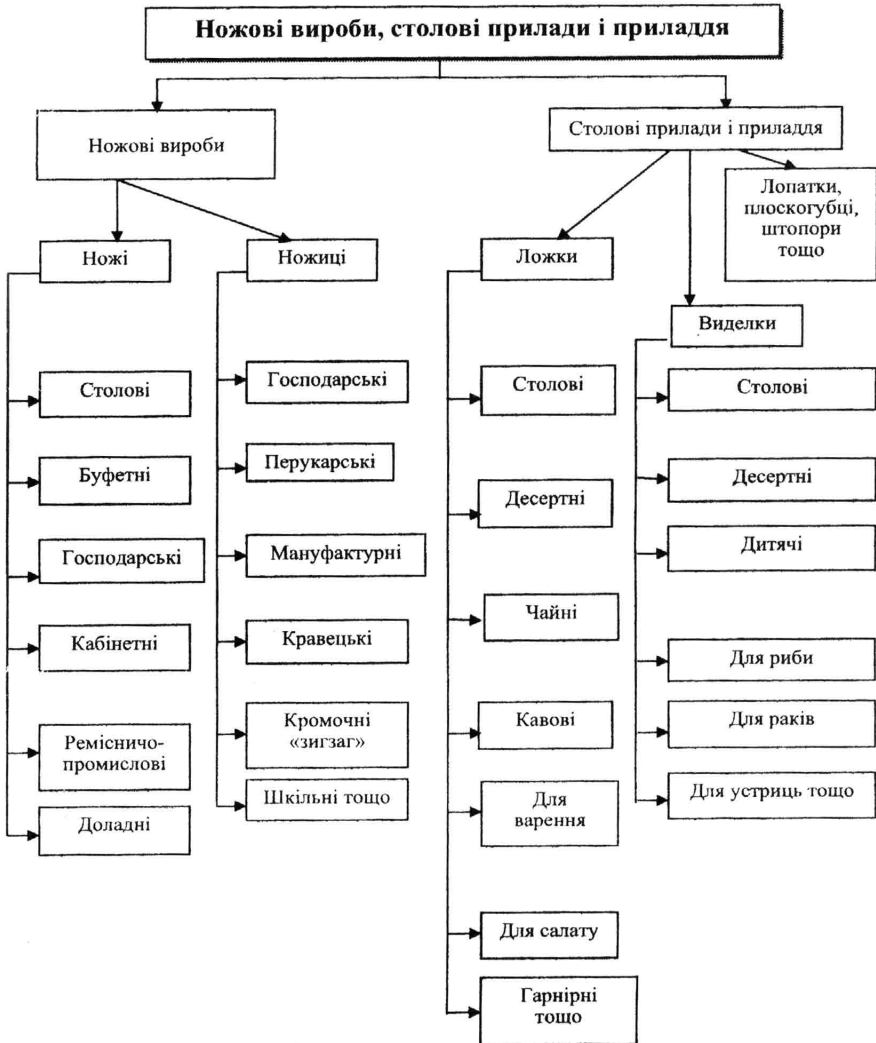

Рис. Б3. Класифікація ножових виробів, столових приладів і приладдя

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення дод. Б

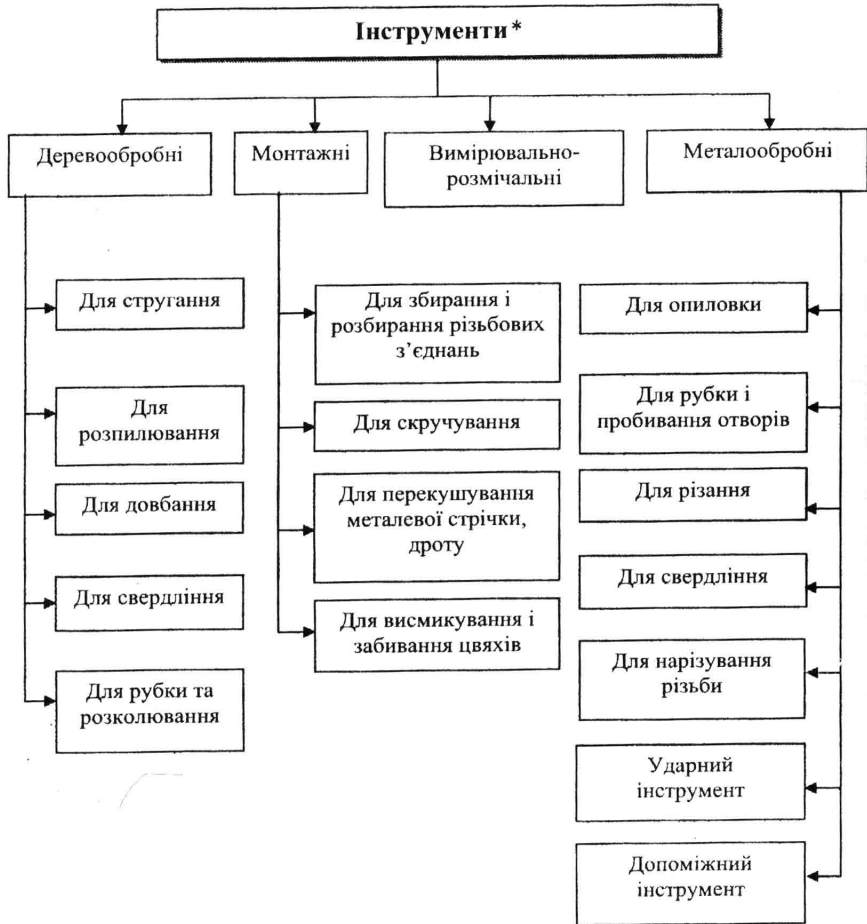

Рис. Б4. Класифікація інструментів

* Примітка: кожна група ділиться на види і різновиди з урахуванням ознак, характерних для конкретного виробу.

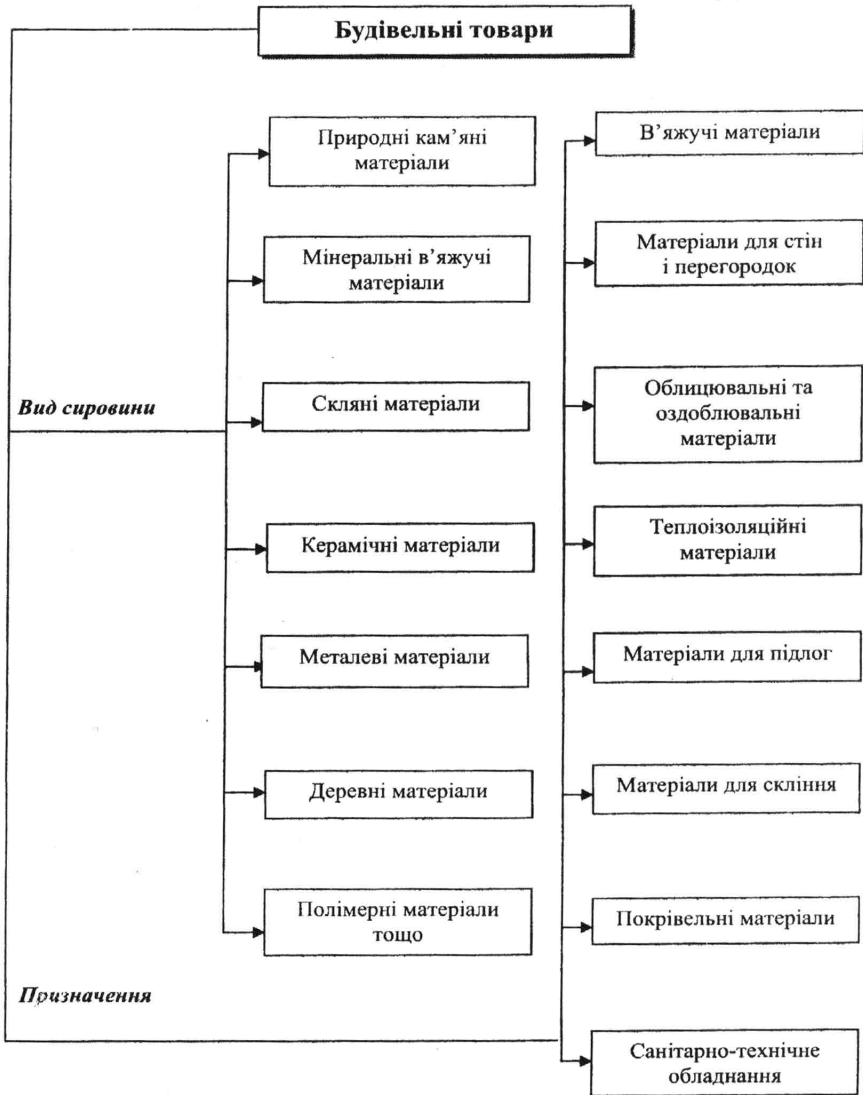

Рис. В1. Класифікація будівельних товарів

**Класифікація теплоізоляційних будівельних матеріалів і виробів
за ДСТУ Б ГОСТ 16381:2011**

Назва матеріалу чи виробу	Ознака класифікації				Горючість
	Вид основної вихідної сировини	Структура	Вміст зв'язувальної речовини	Форма	
Вата мінеральна	Неорганічні	Волокнисті	Не містять	Пухкі	Неспалимі
Вата скляна	Неорганічні	Волокнисті	Не містять	Пухкі	Неспалимі
Вата керамічна (каолінова)	Неорганічні	Волокнисті	Містять/ не містять	Плоскі	Неспалимі
Мати	Неорганічні	Волокнисті	Містять/ не містять	Плоскі	Неспалимі
Шнури	Неорганічні	Волокнисті	Не містять	Шнури	Важкоспалимі
Повість	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Плоскі	Неспалимі
Мати вертикально- шаруваті	Неорганічні	Волокнисті		Плоскі	Важкоспалимі
Повість вертикально- шарувата	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Плоскі	Важкоспалимі

Назва матеріалу чи виробу	Вид основної вихідної сировини	Ознака класифікації Структура	Вміст зв'язувальної речовини	Форма	Горючість
Плити	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Плоскі	Неспалімі, важкоспалімі, спалімі
Плити вертикально-шаруваті	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Плоскі	Важкоспалімі
Циліндри і напівциліндри	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Фасонні	Важкоспалімі
Плити мінеральноватні армовані	Неорганічні	Волокнисті	Містять	Плоскі	Важкоспалімі
Случений перліт	Неорганічні	Зернисті	Не містять	Пухкі	Неспалімі
Вироби перліто-бітумні	Неорганічні	Комірчасті, зернисті	Містять/ не містять	Пухкі, плоскі, фасонні	Неспалімі, важкоспалімі
Вироби перліто-керамічні	Неорганічні	Комірчасті		Плоскі, фасонні	Неспалімі
Вироби перліто-цементні	Неорганічні	Комірчасті		Плоскі, фасонні	Неспалімі
Вироби перліто-гіпсові	Неорганічні	Комірчасті		Плоскі, фасонні	Неспалімі
Плити пінополістирольні	Органічні	Комірчасті		Плоскі	Спалімі
Вироби пінополіуретанові	Органічні	Комірчасті		Плоскі, фасонні	Спалімі
Вироби пінофенол- формальдегідні	Органічні	Комірчасті		Плоскі, фасонні	Важкоспалімі
Плити з піноскла	Неорганічні	Комірчасті	Не містять	Плоскі	Неспалімі

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. В

Таблиця В2

Поділ сухих будівельних модифікованих сумішей на групи за призначенням згідно з ДСТУ Б В.2.7-126: 2011

Група	Позначення
Мурування цеглою	МР2
Мурування блоками і каменями з природного та штучного матеріалу	МР2
Мурування стіновими блоками (внутрішні стіни та перегородки)	МР3
Улаштування теплозберігаючих огорожувальних конструкцій	МР4
Улаштування стяжок підлог	СТ1, СТ2, СТ3
Улаштування прошарків підлог	ПР1, ПР2, ПР3
Улаштування покриттів підлог	ПО1, ПО2, ПО3
Ремонт поверхонь з бетону на основі цементу	РМ1, РМ2
Ремонт поверхонь з розчинів на основі мінеральних в'язучих	РМ3
Ін'єктування мінеральних розчинових сумішей у бетон конструкцій	ІН1
Ін'єктування полімерних розчинових сумішей у бетон конструкцій	ІН2
Облицювання плиткою на недеформівних основах, що не працюють на вигин	ЗК1, ЗК2, ЗК3
Облицювання плиткою на деформівних основах, що працюють на вигин (балкони, тераси, підлоги тощо)	ЗК4

Додатки

Продовження дод. В

Таблиця В3

Класифікація матеріалів і виробів для облаштування та декорування присадибної території

Клас	Підклас	Група	Підгрупа	Вид	
Матеріали та вироби для огороження		Дерев'яні		Стовпи, рейки, дошки, блоки, хвіртки, ворота тощо	
		Металеві			
		Цегляні			
		Залізобетонні			
		Комбіновані			
Матеріали для облаштування доріжок та сходів	Для жорстких покриттів	З натурального каменю		Плити	
		Бетонні		Вібро-пресовані	Тротуарна плитка
				Вібро-відлиті	
		Керамічні		Тротуарна плитка, клінкерна цегла	
	Дерев'яні	«Садовий паркет»			
	Для м'яких покриттів	Піщані		Пісок	
		З деревної кори		Деревна кора	
	Для комбінованих покриттів			Пластмасові стільникові панелі (газонні решітки)	
	Для спеціальних покриттів	Бетонні		Декоративний бетон	

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. В

Продовження табл. В3

Клас	Підклас	Група	Підгрупа	Вид	
Вироби для освітлення окремих об'єктів та території у цілому	Для освітлення фасаду будинку	Латунні	Настінні	Прожектори, світильники	
	Для підсвічування дерев і кущів	Мідні	Наземні		
		Алюмінієві	Ґрунтові		
	Для освітлення доріжок і зовнішнього освітлення	З нержавіючої сталі	Вбудовувані		
	Для підсвічування щаблів сходів	Пластмасові	Спеціальні		
Для освітлення малих архітектурних форм					
Матеріали та вироби для облаштування зон відпочинку	Матеріали та вироби для споруд для відпочинку та спілкування	Дерев'яні		Альтанки, бельведер	
		Металеві			
		Скляні			
	Архітектурно-будівельні елементи, які оптично розділяють або об'єднують ділянки території	Дерев'яні			Перголи, арки, шпалери і трельяжі
		Пластмасові			
		Металеві			
		Кам'яні			
	Фонтани			Вкопувані	Фонтани
				Плаваючі	
				Динамічні	
	Скульптурні вироби		Кам'яні		
			Металеві		
			Керамічні		
Дерев'яні					
У вигляді стрижених живих рослин					

Додатки

Закінчення дод. В

Закінчення табл. В3

Клас	Підклас	Група	Підгрупа	Вид	
Матеріали та вироби для облаштування спортивних і дитячих майданчиків	Вироби для ігор та фізичного розвитку дитини	Металеві		Пісочниця, підвісна гойдалка, гірка, карусель тощо	
		Дерев'яні			
		Комбіновані			
	Покриття спортивних і дитячих майданчиків		Полімерні		Пісок, плити, листи тощо
			Дерев'яні		
			Бетонні		
Газонні					
Матеріали для облаштування газонів, квітників та зелених насаджень	Матеріали для вирощування рослин			Насіння, рослини, розсада, саджанці	
	Матеріали для створення бордюрів	Бетонні		Блоки	
		Цегляні		Цегла	
		З природного каменю		Галька, валуни	
		Металеві		Стрічки	
		Дерев'яні		Бруски	
		Пластмасові		Стрічки	

Класифікація непродовольчих товарів

Додаток Г

Рис. Г1. Класифікація побутових електротехнічних товарів

Продовження дод. Г

Рис. Г2. Класифікація кабельних виробів

Рис. Г3. Класифікація освітлювальних приладів

Продовження дод. Г

Рис. Г4. Класифікація електричних двигунів

Рис. Г5. Класифікація холодильних приладів

Рис. Г6. Класифікація приладів для обробки текстильних матеріалів

Продовження дод. Г

Рис. Г7. Класифікація приладдя для прибирання приміщень

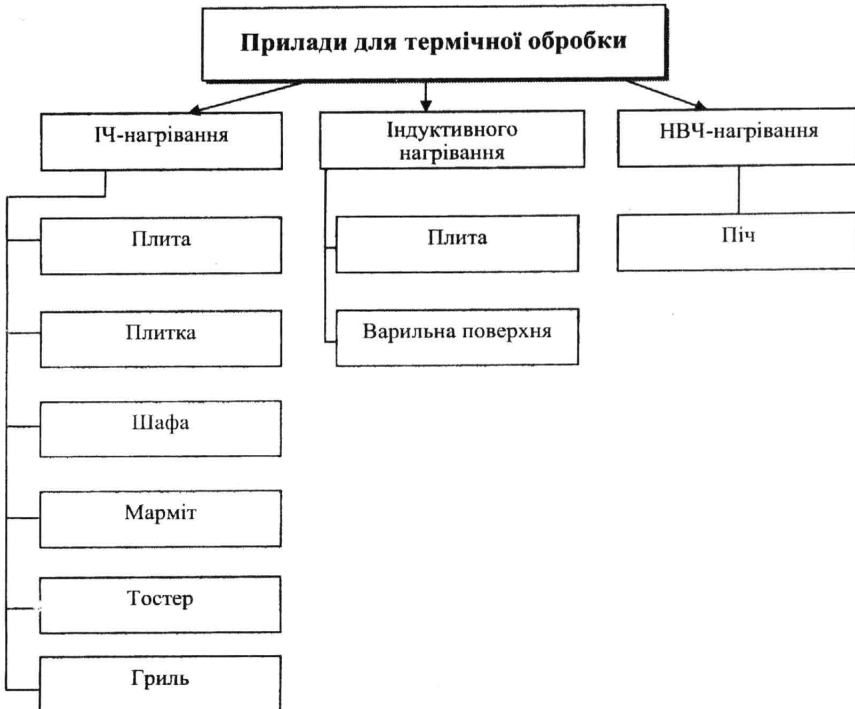

Рис. Г8. Класифікація приладів для термічної обробки продуктів

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення дод. Г

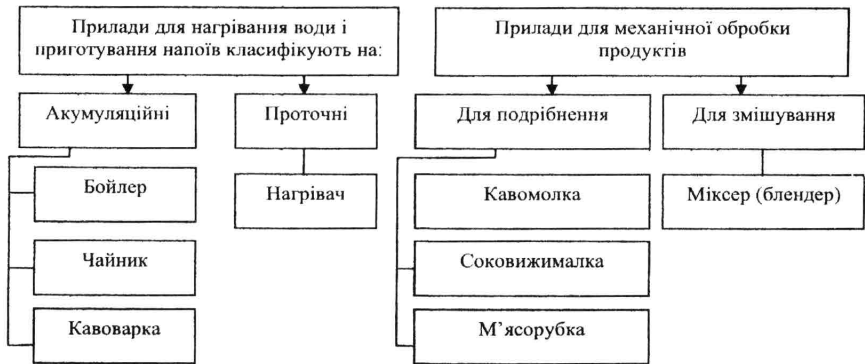

Рис. Г9. Класифікація приладів для нагрівання води і механічної обробки продуктів

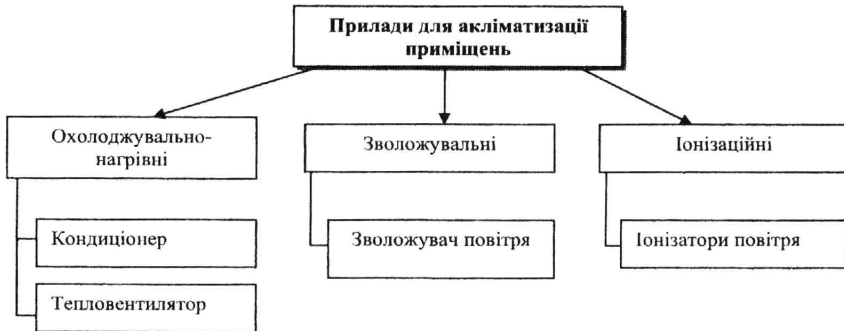

Рис. Г10. Класифікація приладів для акліматизації

Рис. Г11. Класифікація приладів для обробки матеріалів

Додатки

Додаток Д

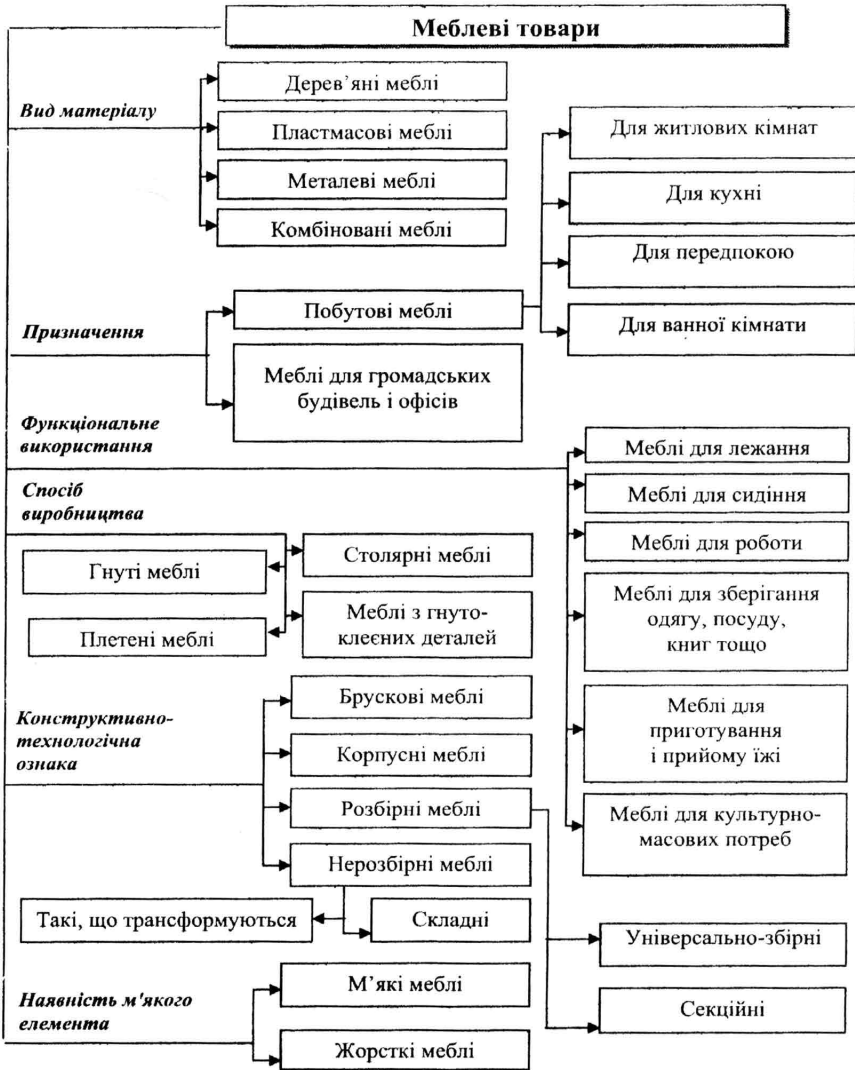

Рис. Д1. Класифікація меблевих товарів

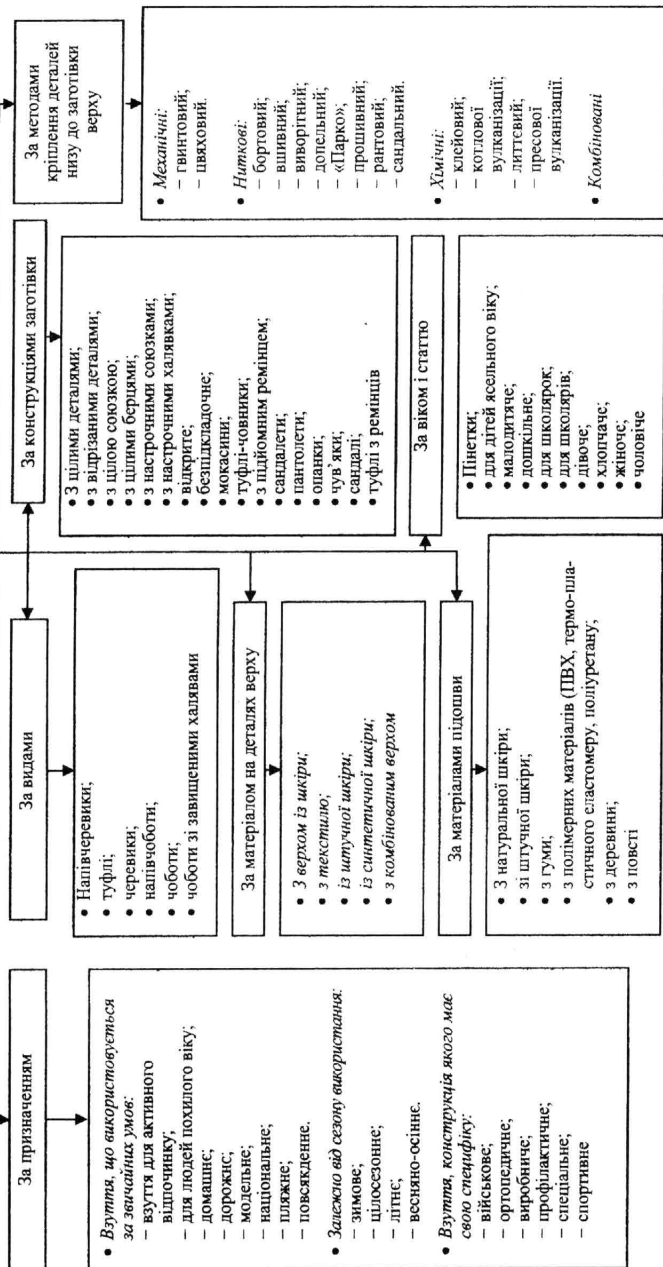
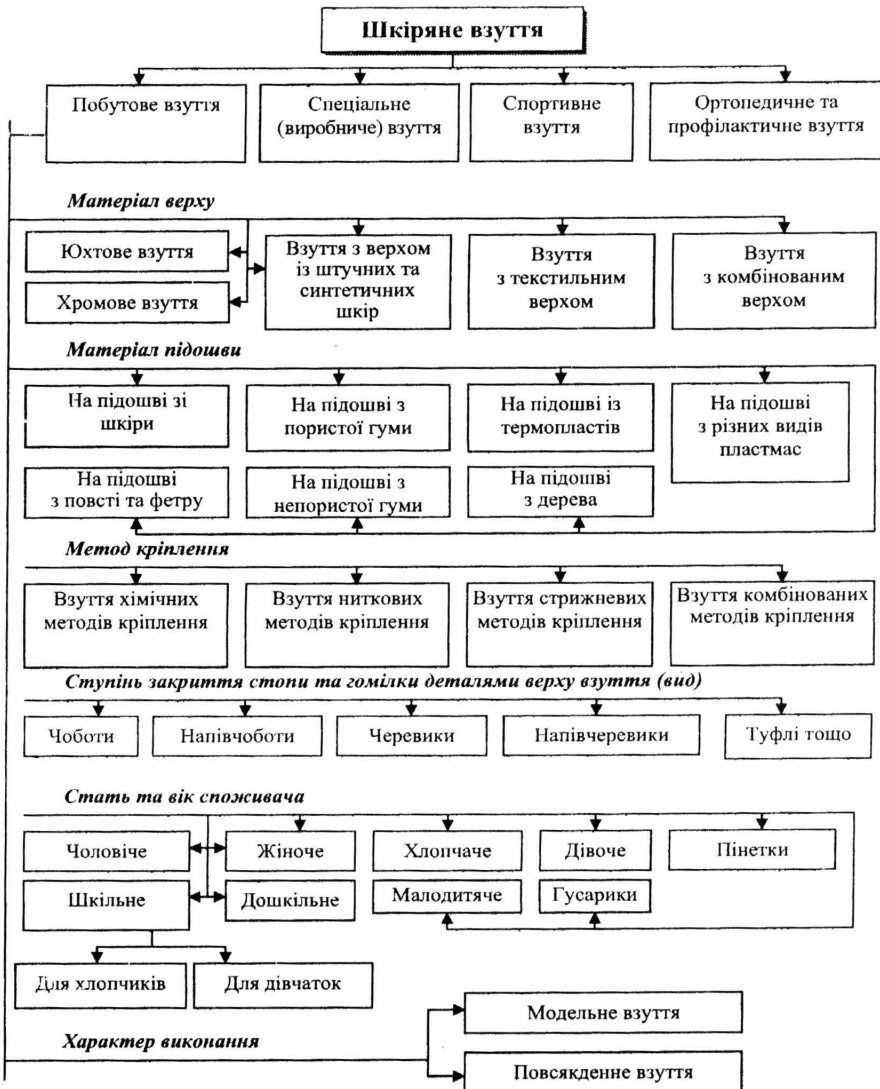

Рис. Е1. Класифікація взуття

Додатки

Продовження дод. Е

Рис. Е2. Класифікація шкіряного взуття

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. Е

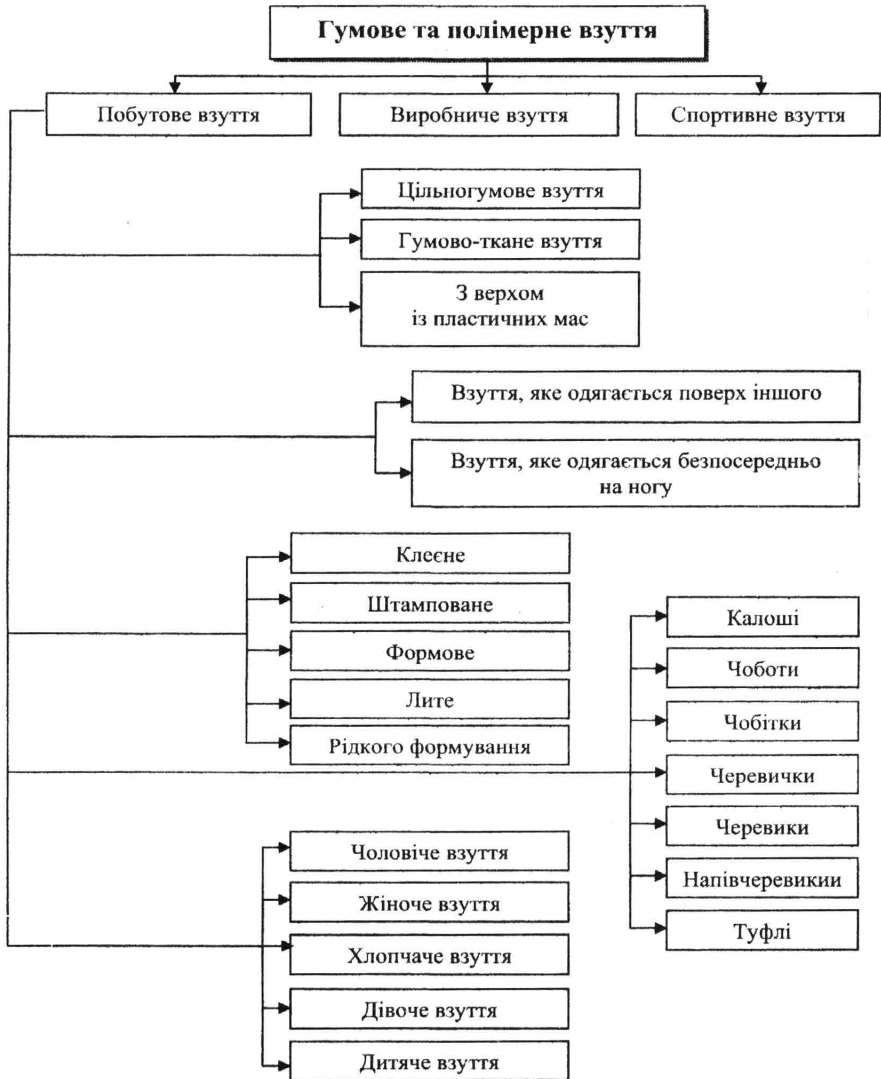

Рис. Е3. Класифікація гумового та полімерного взуття

Додатки

Закінчення дод. Е

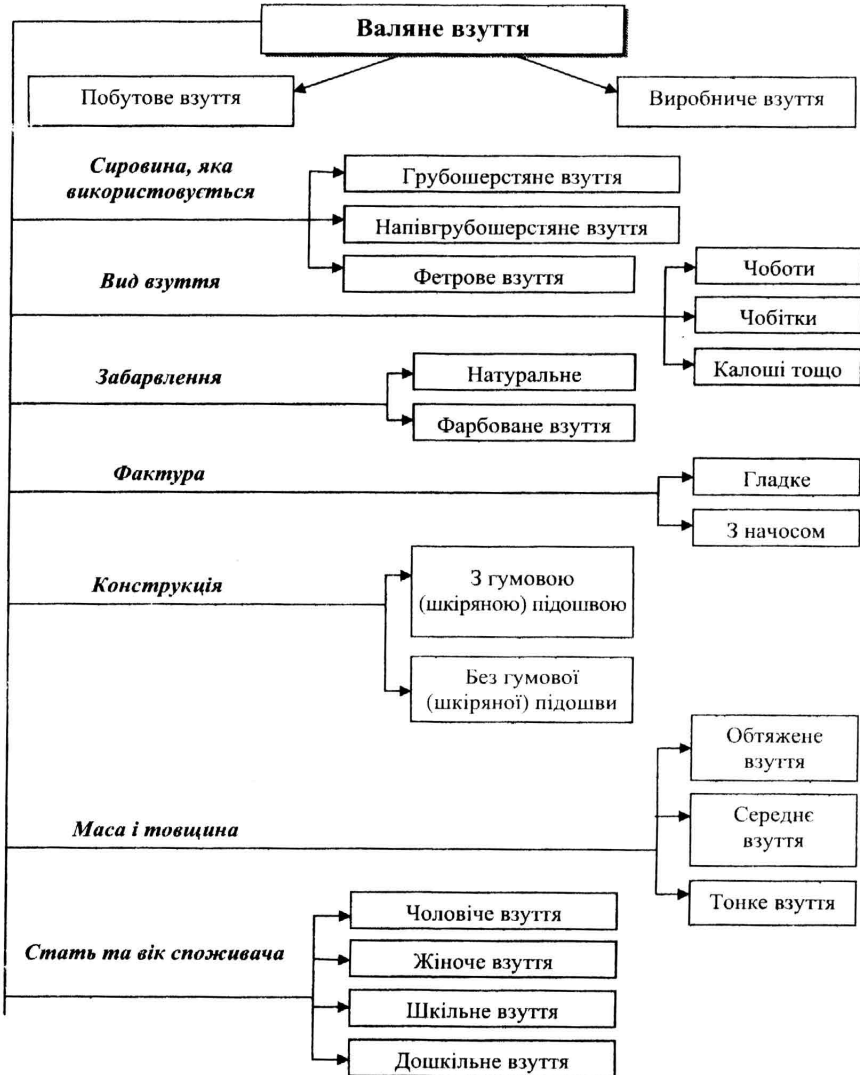

Рис. Е4. Класифікація валяного взуття

Класифікація непродовольчих товарів

Додаток Ж

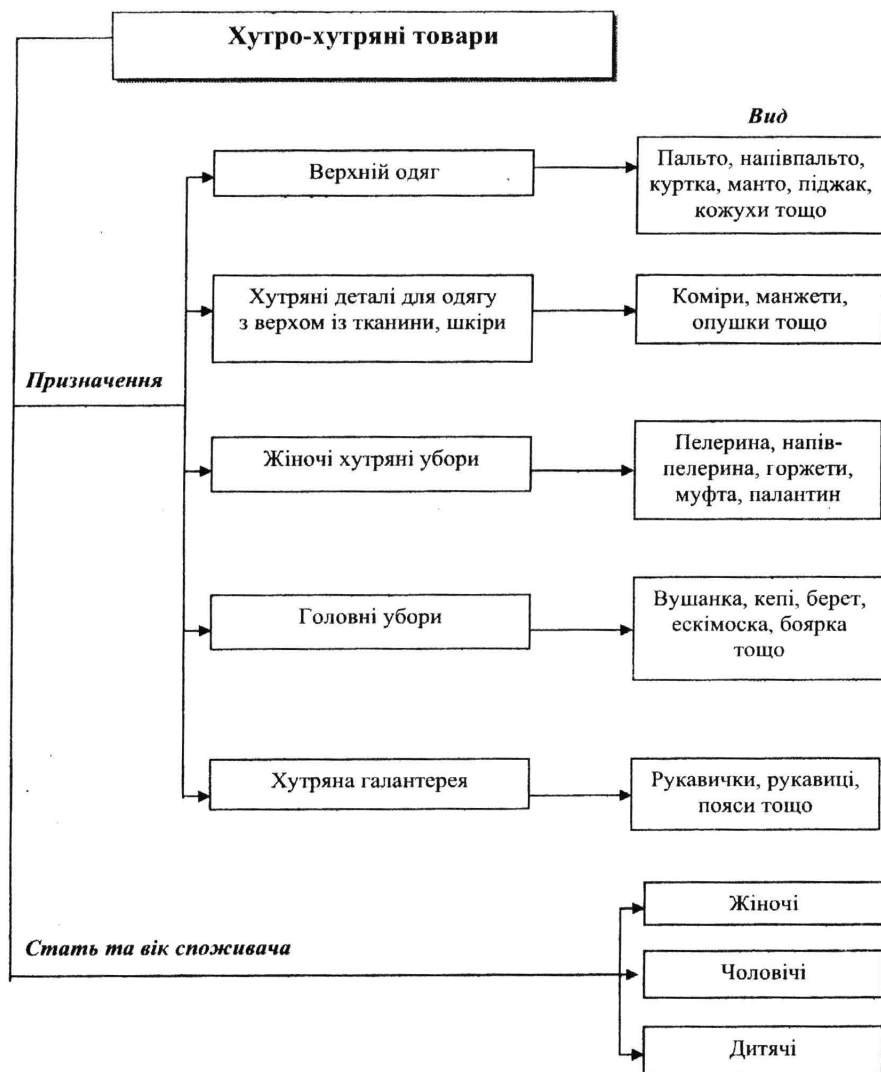

Рис. Ж1. Класифікація хутро-хутряних товарів

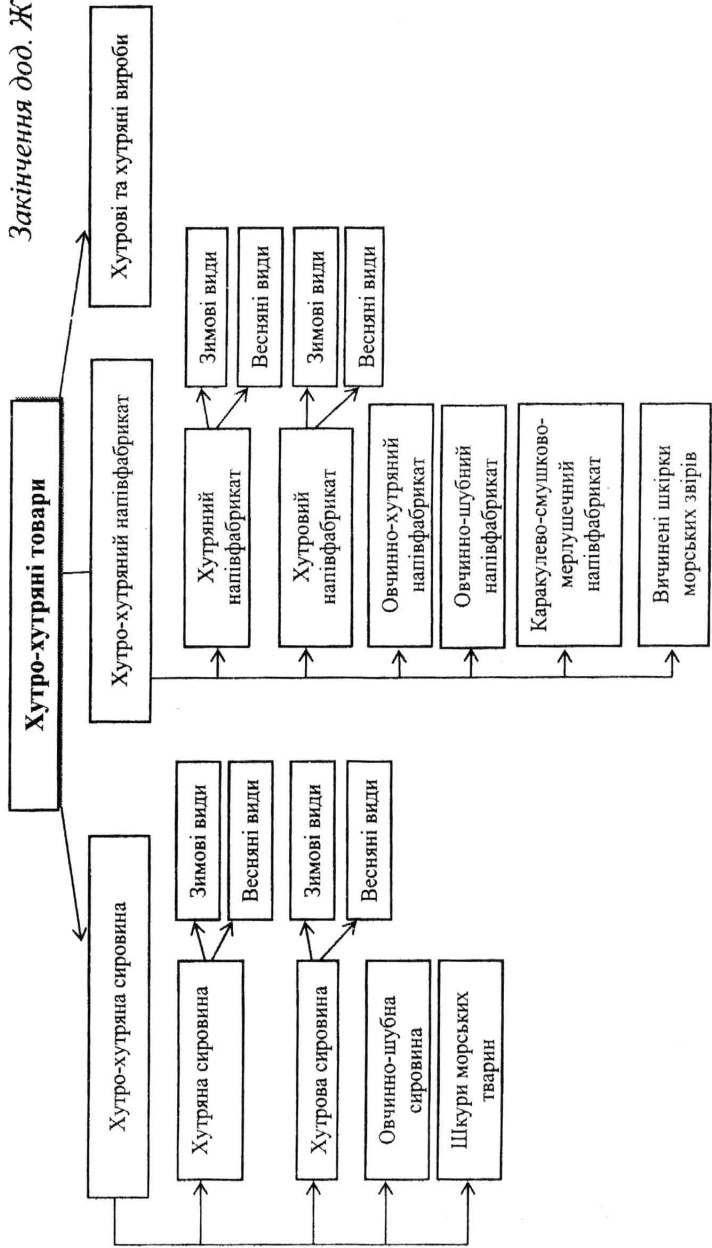

Рис. Ж2. Класифікація хутрових та хутряних виробів за ступенем обробки

Класифікація непродовольчих товарів

Додаток II

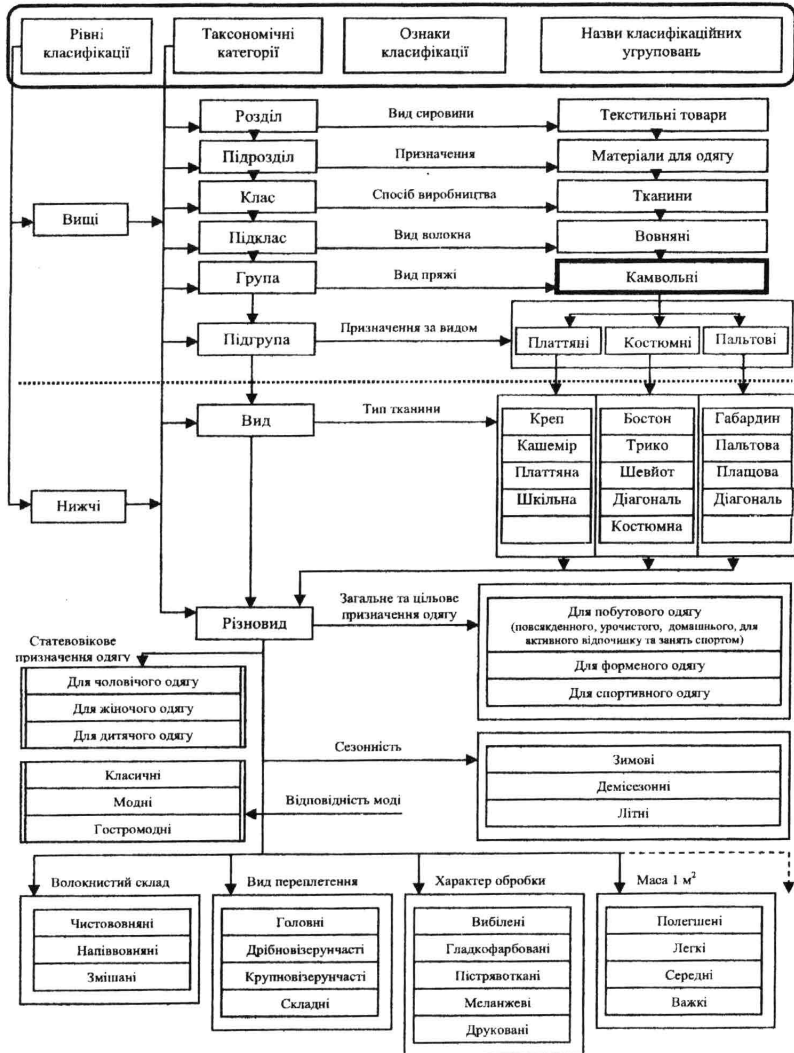

Рис. II. Класифікація камвольних тканин

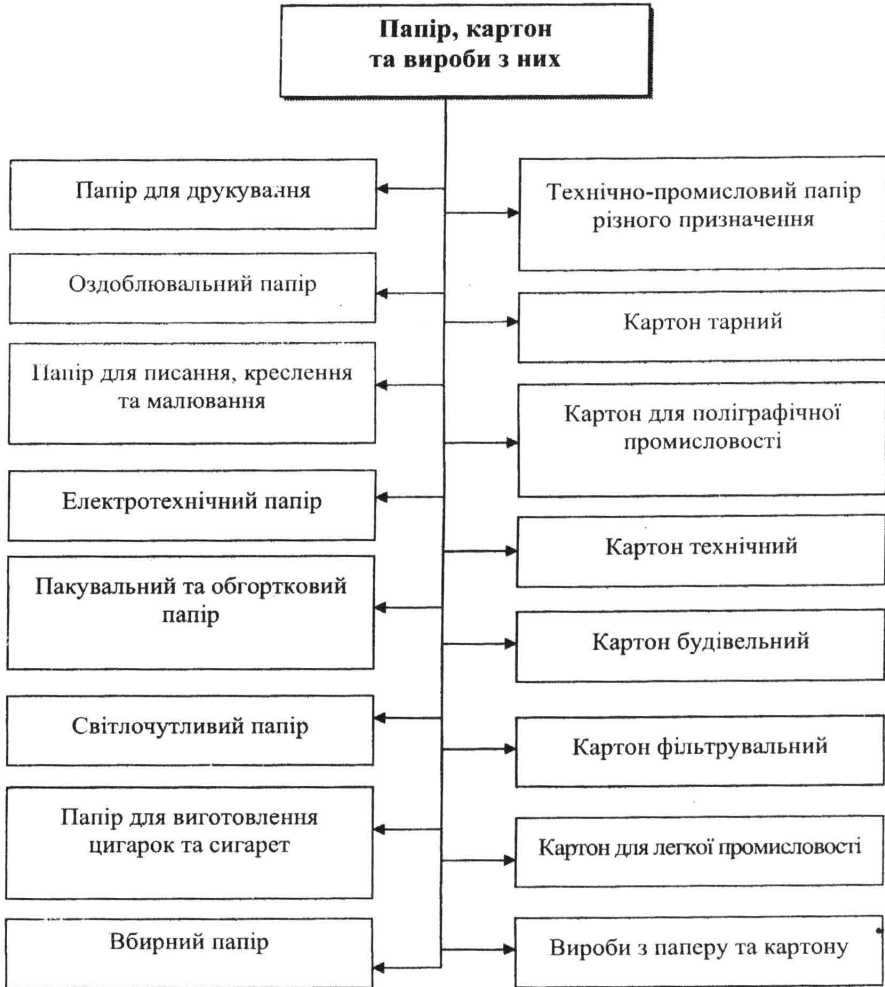
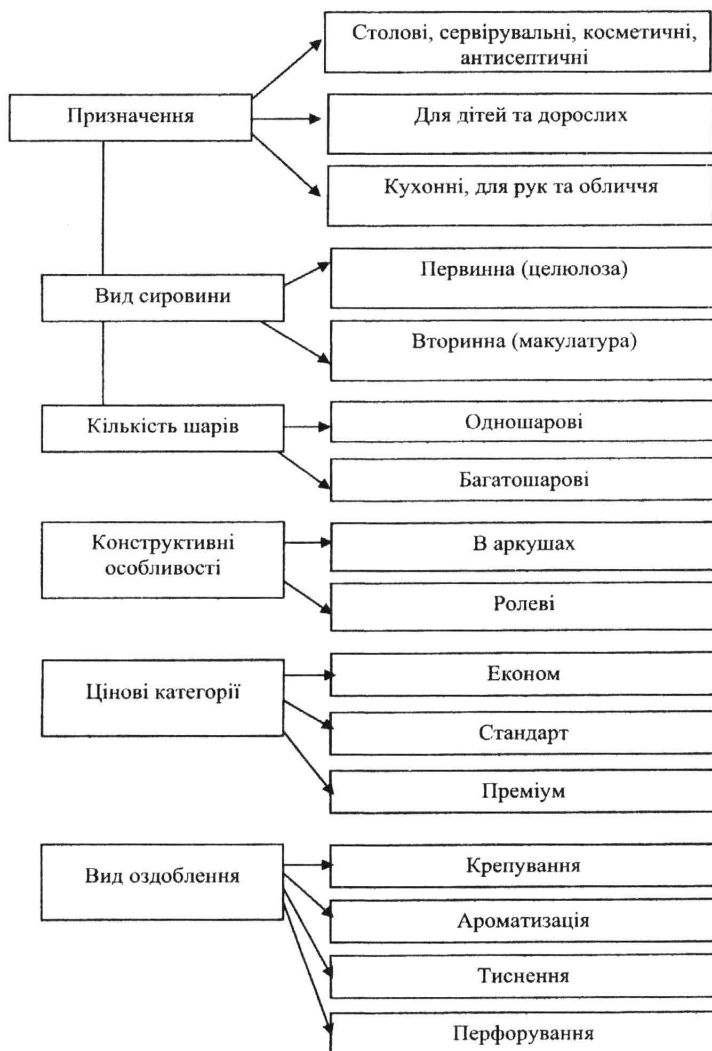

Рис. К1. Класифікація паперу, картону та виробів з них

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення дод. К

Рис. К2. Класифікація паперових виробів санітарно-гігієнічного призначення

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. Л

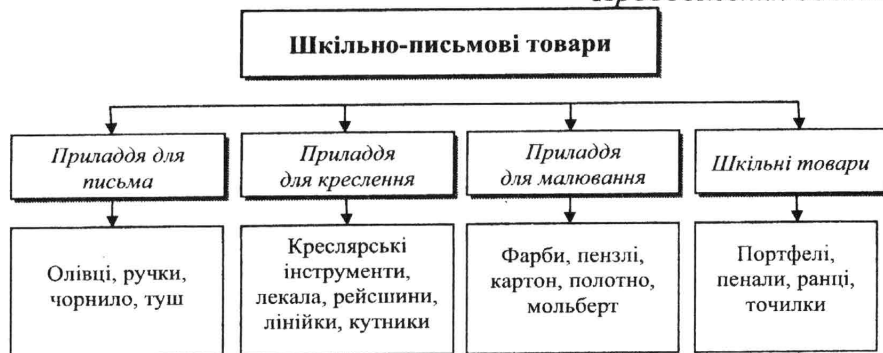

Рис. Л2. Класифікація шкільно-письмових товарів

Рис. Л3. Класифікація калькуляторів

Продовження дод..Л

Рис. Л4. Класифікація копіювальних апаратів

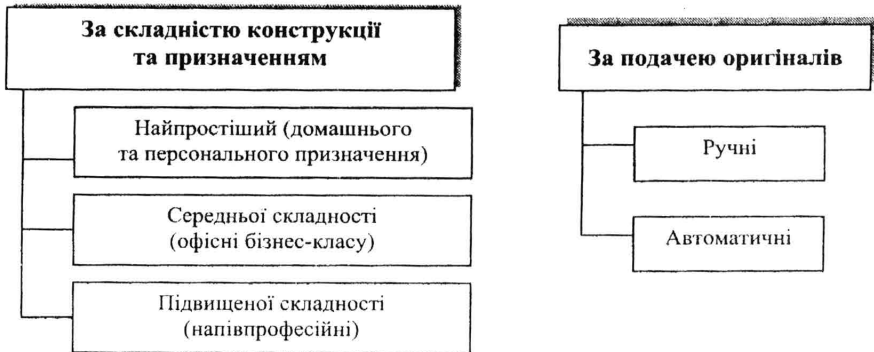

Рис. Л5. Класифікація факсимільних апаратів

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. Л

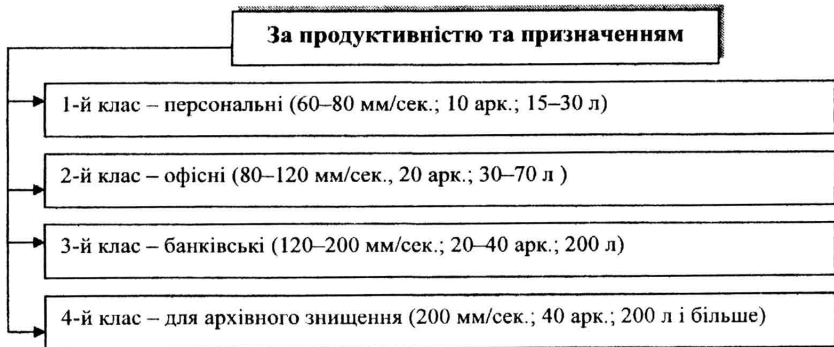
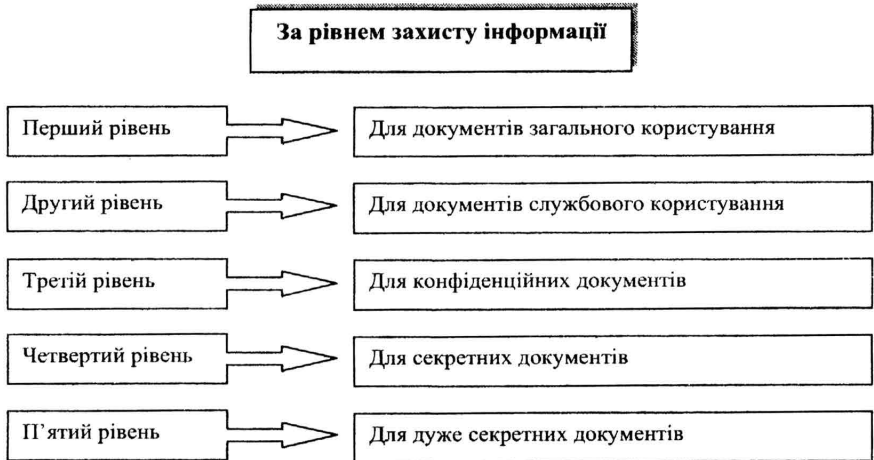

Рис. Л6. Класифікація машин для знищення паперу

Закінчення дод. Л

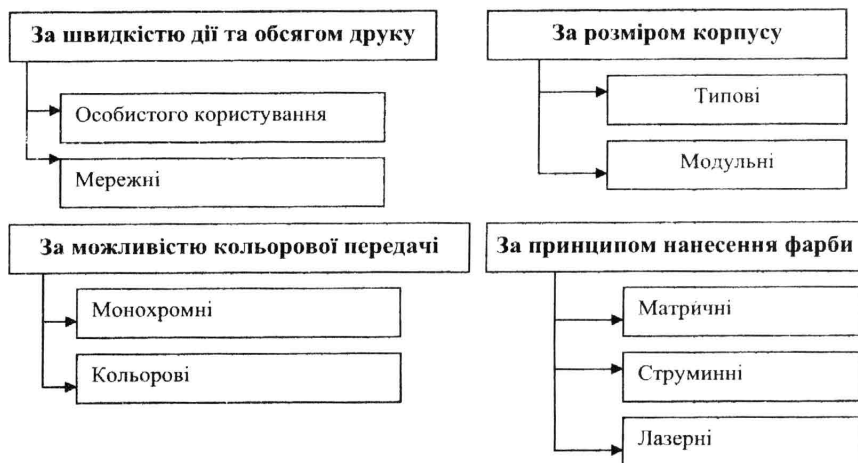

Рис. Л7. Класифікація принтерів

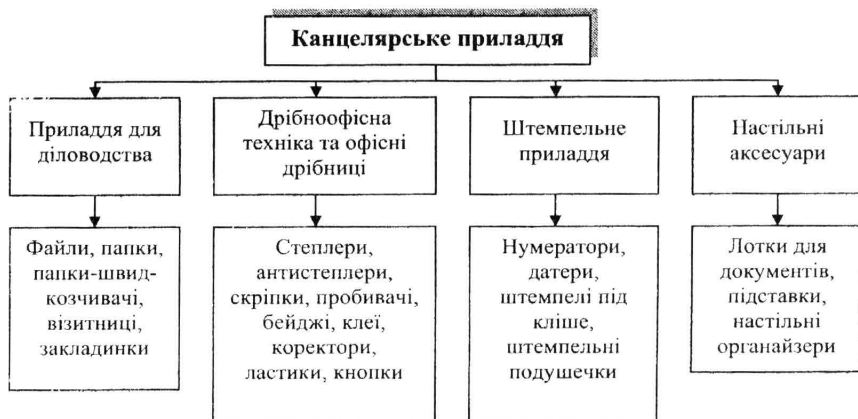

Рис. Л8. Класифікація канцелярського приладдя

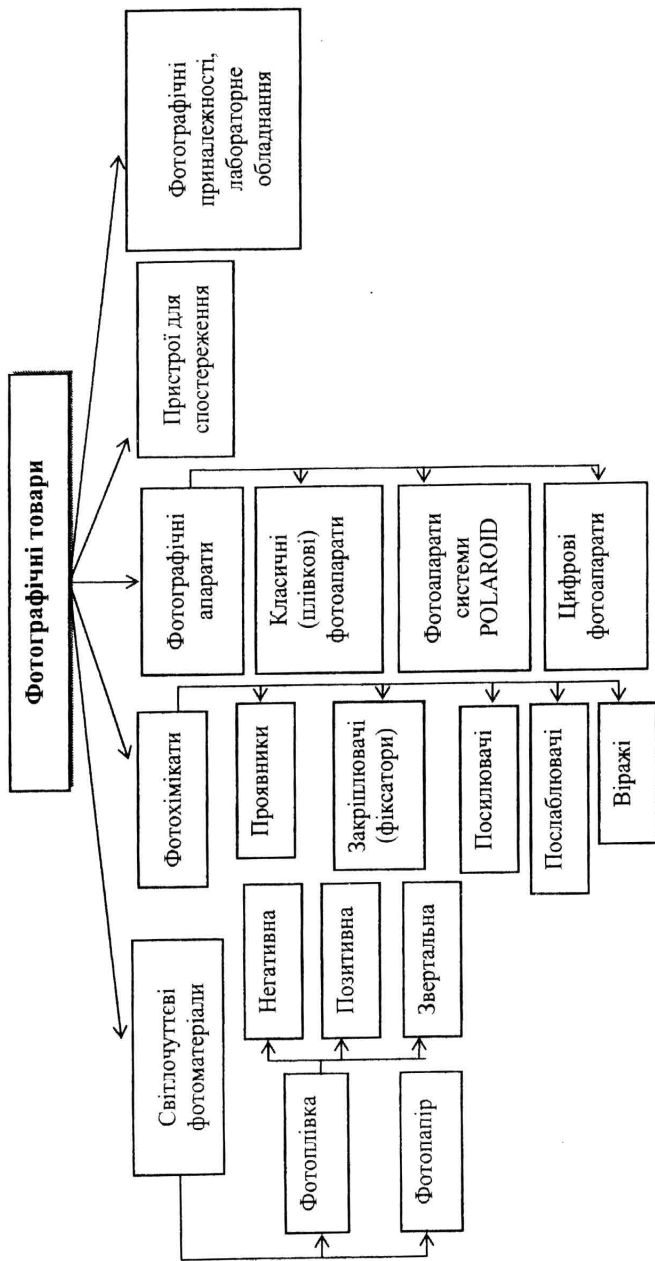

Рис. М1. Класифікація фототоварів

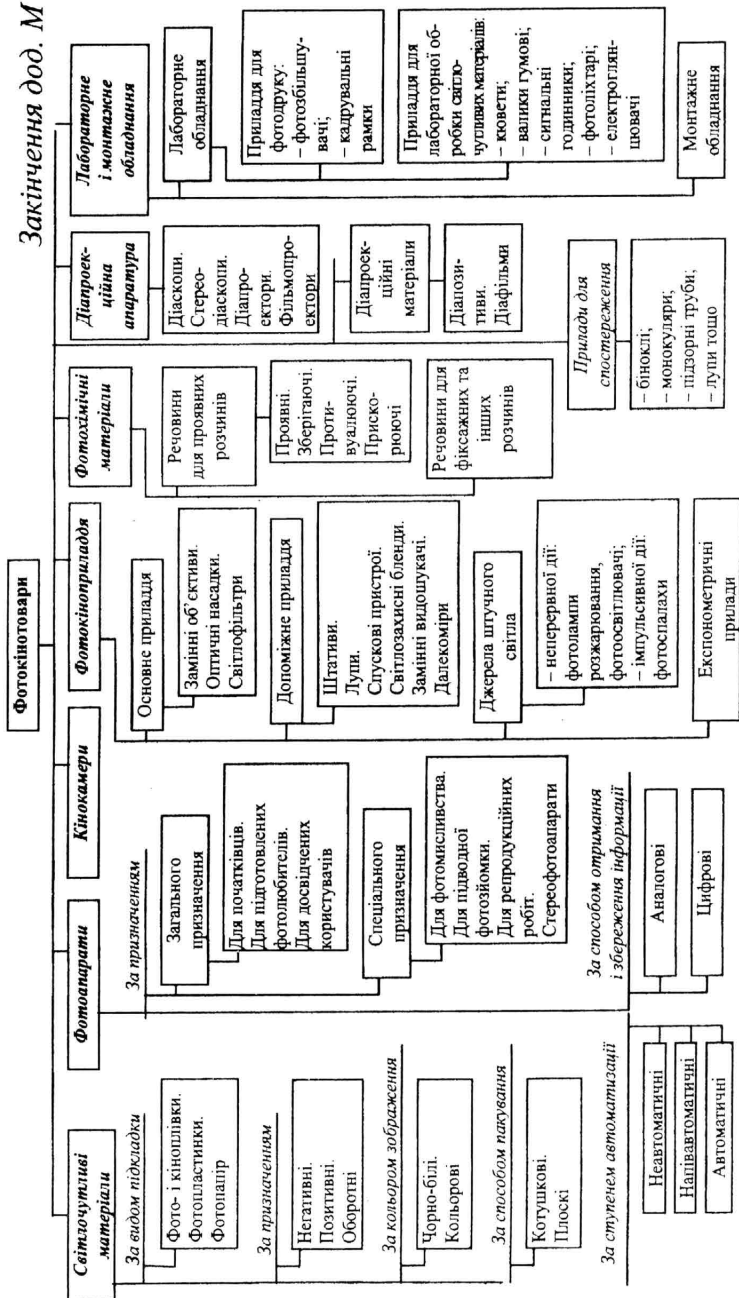

Рис. М2. Класифікація фотокінотоварів

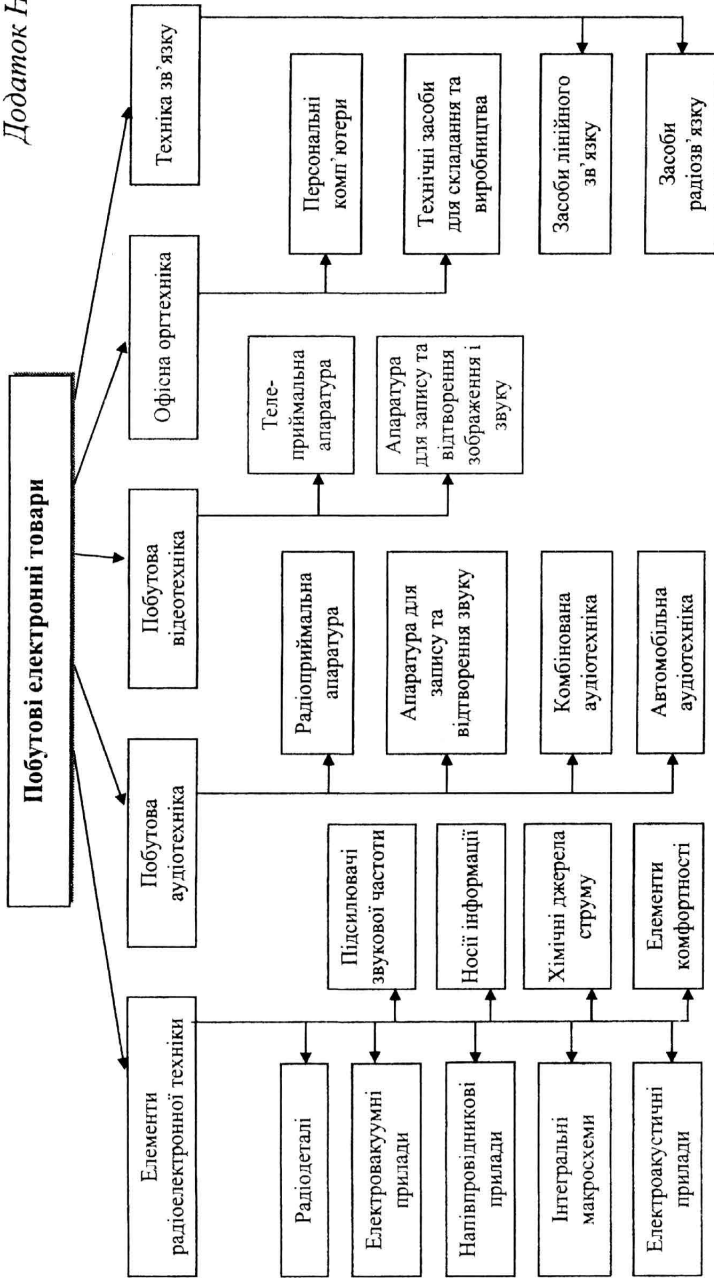

Рис. Н1. Класифікація побутових електронних товарів

Закінчення дод. Н

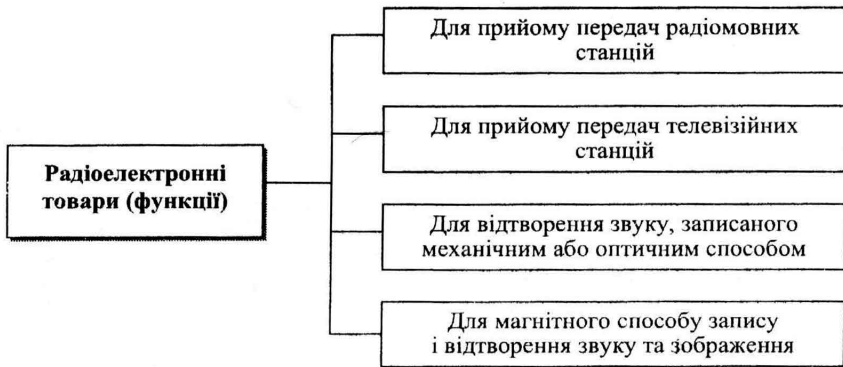

Рис. Н2. Класифікація побутових радіоелектронних товарів залежно від функцій

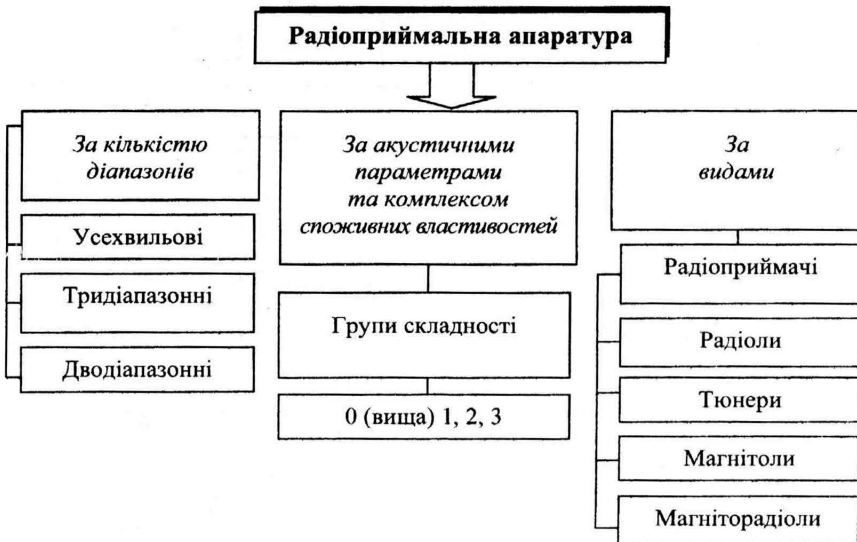

Рис. Н3. Класифікація радіоприймальної апаратури

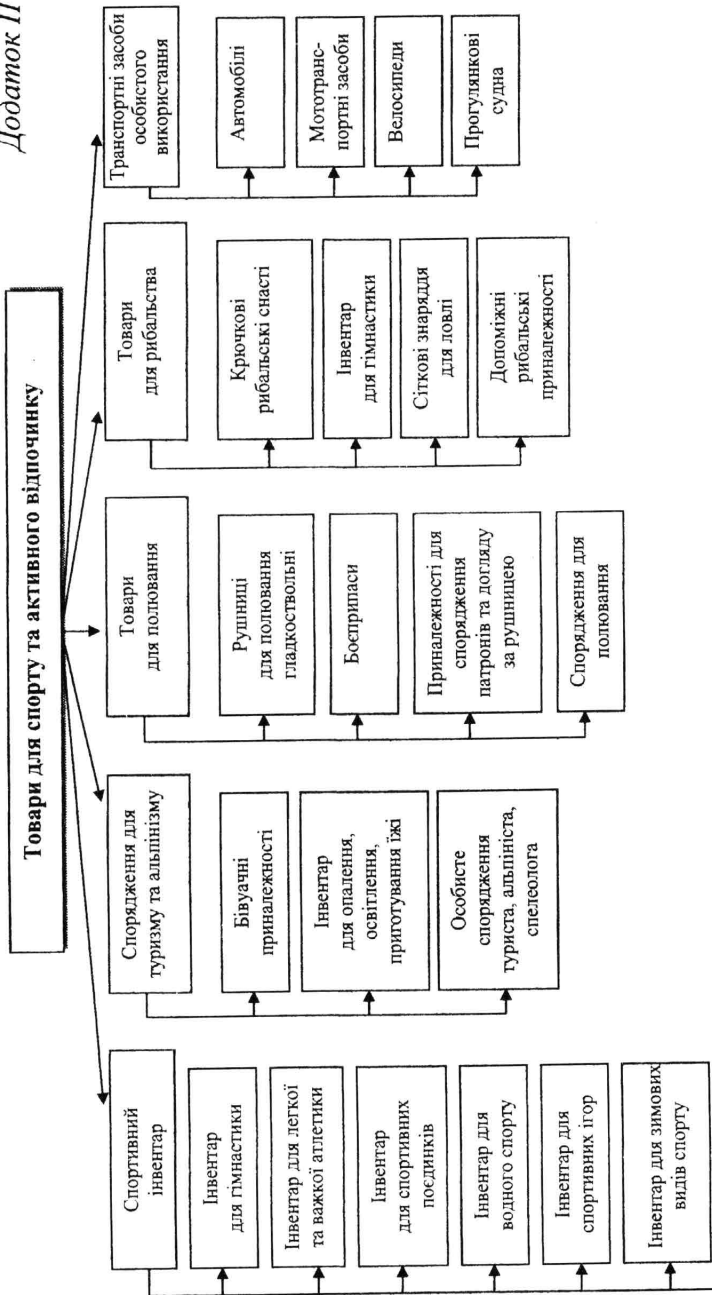

Рис. П. Класифікація товарів для спорту та активного відпочинку

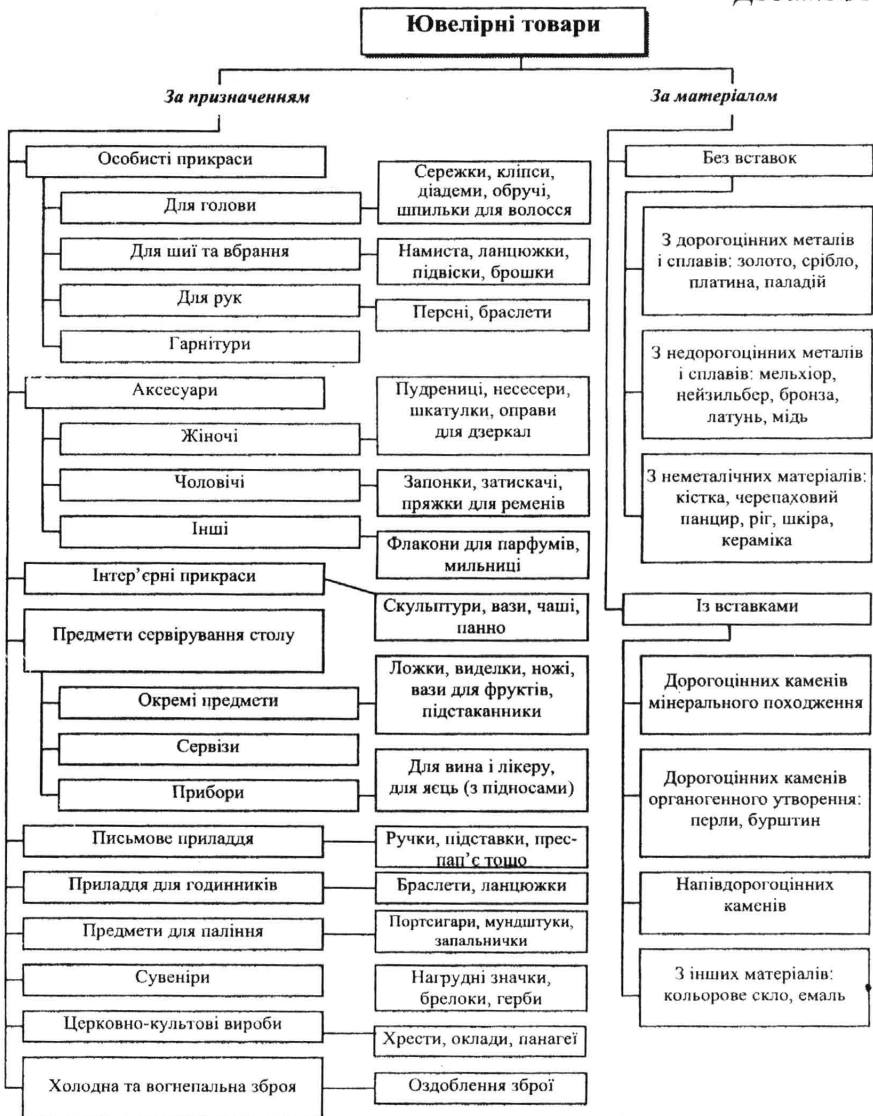

Рис. Р1. Класифікація ювелірних товарів

Класифікація непродовольчих товарів

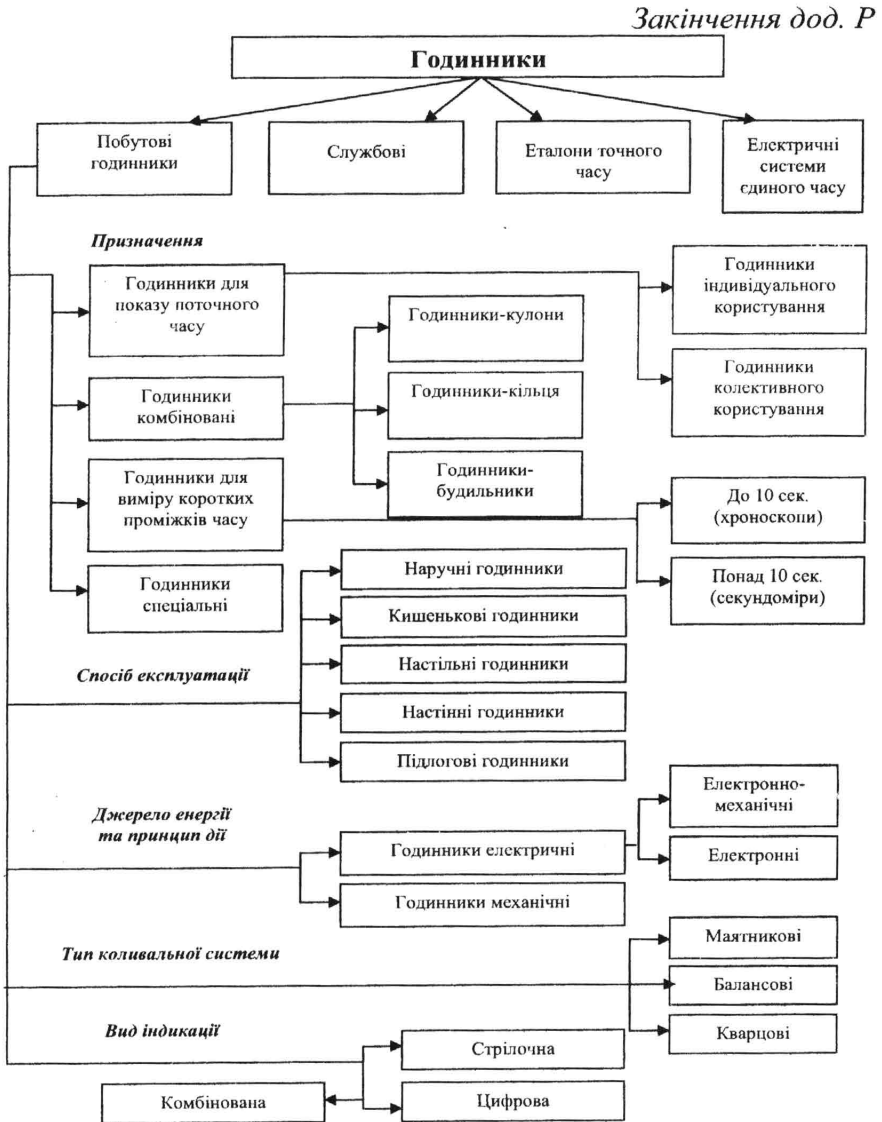

Рис. Р2. Класифікація годинників

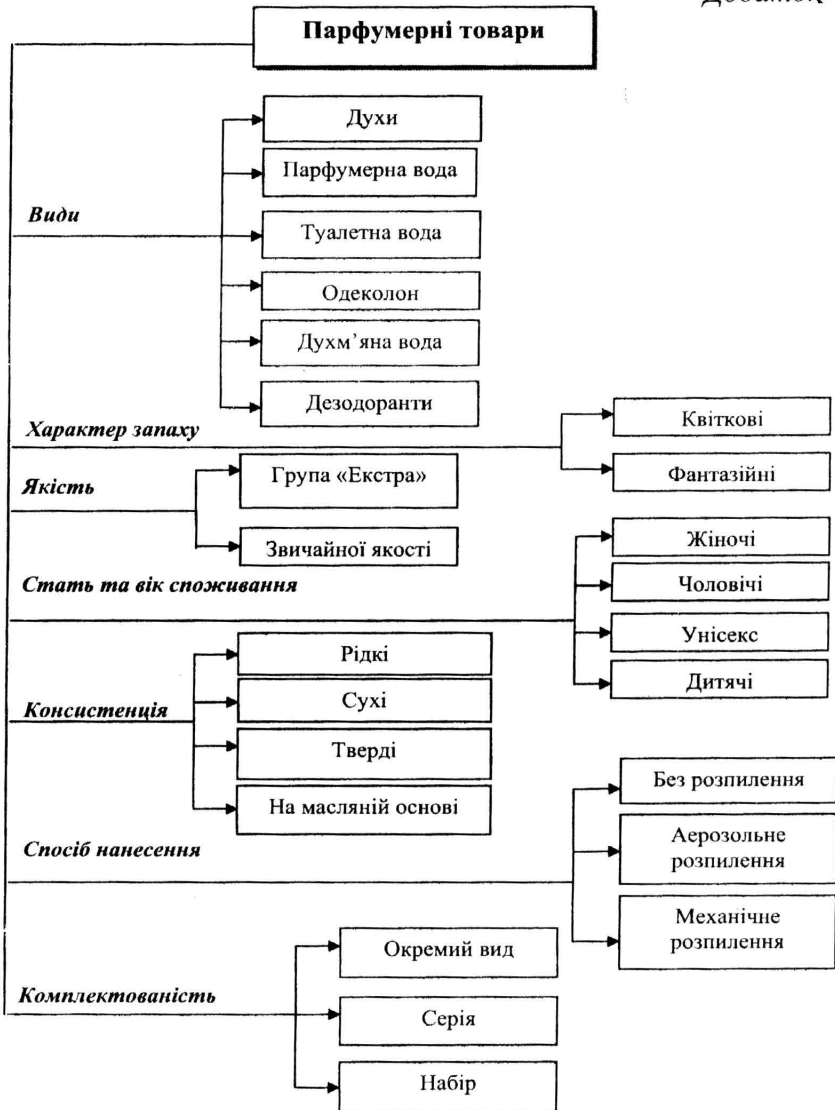

Рис. С1. Класифікація парфумерних товарів

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення дод. С

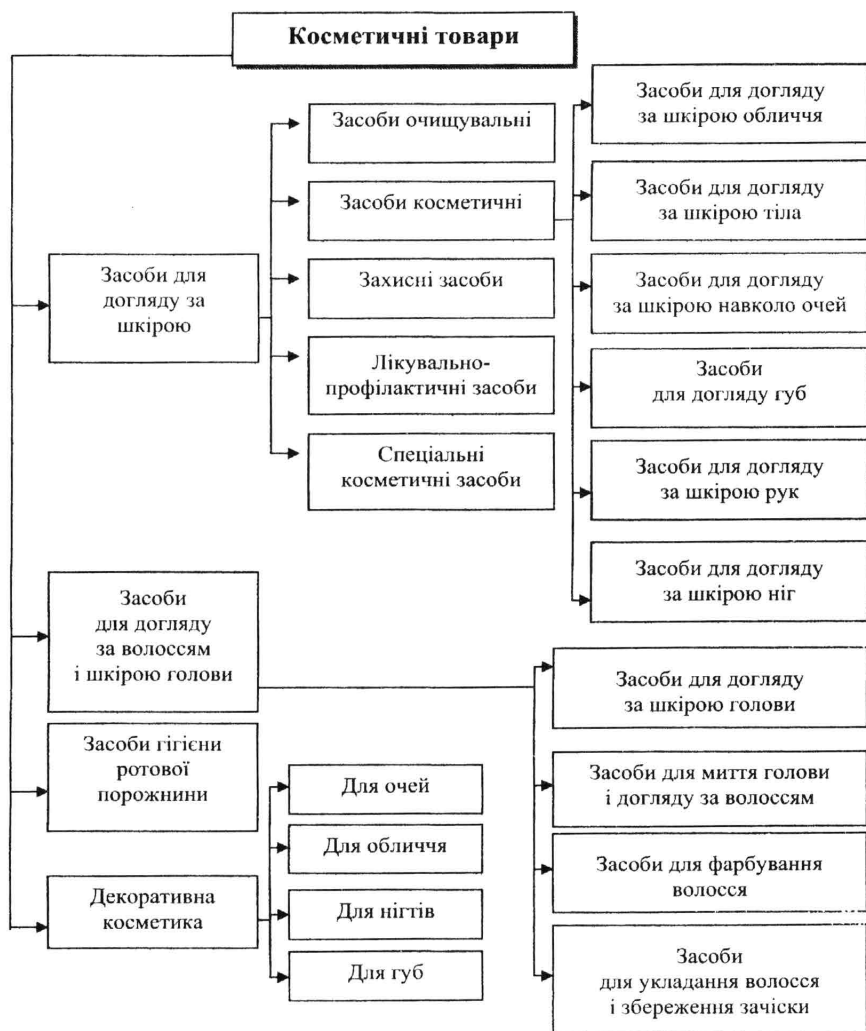

Рис. С2. Класифікація косметичних товарів

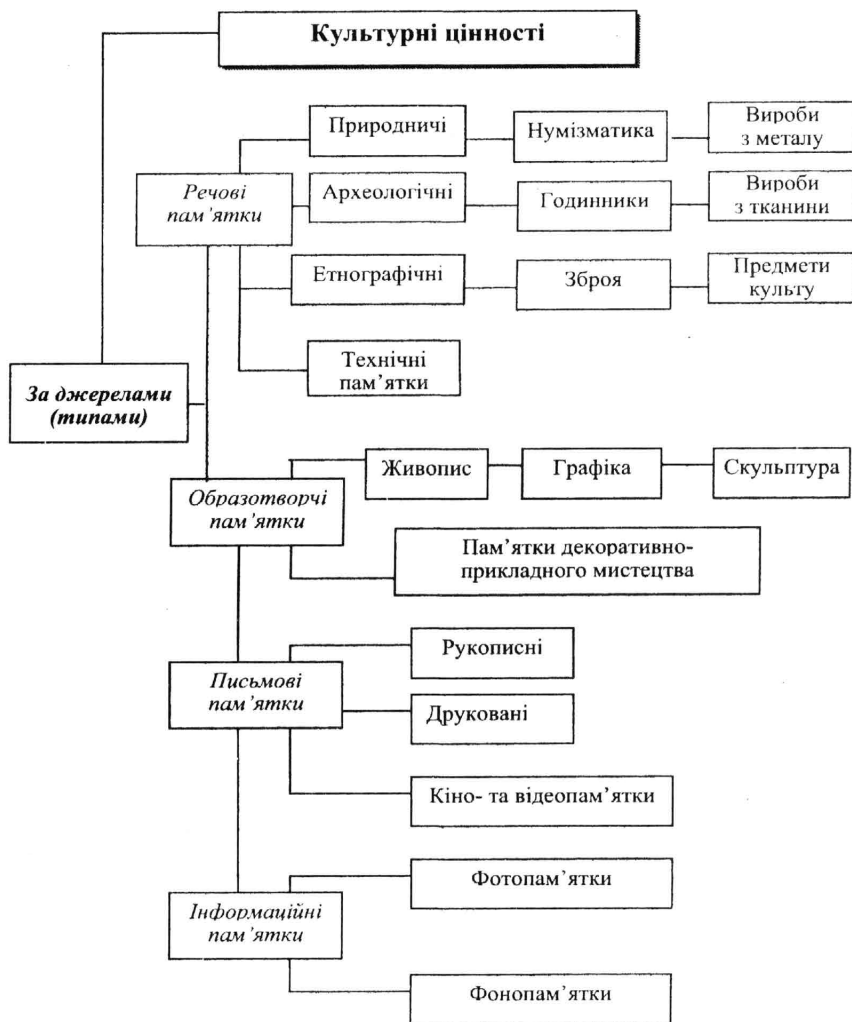

Рис. Т1. Класифікація культурних цінностей

Класифікація непродовольчих товарів

Додаток У

Таблиця У1

Класифікаційна характеристика неперіодичних видань за інформаційними ознаками

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
1	Стандарт	Нормативне виробничо-практичне видання з комплексом норм, правил та вимог щодо об'єкта стандартизації, встановлених та затверджених відповідно до чинного законодавства
2	Прейскурант	Нормативне виробничо-практичне і (чи) довідкове видання систематичного переліку матеріалів, виробів, обладнання, виробничих операцій, послуг із зазначенням витрат, праці та цін, а інколи їхніх коротких характеристик
3	Паспорт	Виробничо-практичне видання основних відомостей щодо устаткування, приладів та речей господарського ужитку
4	Посібник	Видання, призначене на допомогу у практичній діяльності чи в оволодінні навчальною дисципліною
5	Наочний посібник	Видання, зміст якого передається, в основному, зображувальними засобами
6	Практичний посібник	Виробничо-практичне видання, призначене практичним працівникам для оволодіння знаннями та навичками при виконанні будь-якої роботи, операції, процесу
7	Навчальний посібник	Навчальне видання, що доповнює або частково (повністю) замінює підручник, офіційно затверджене як таке
8	Навчальний наочний посібник	Навчальне образотворче видання матеріалів на допомогу у вивченні, викладанні чи вихованні
9	Навчально-методичний посібник	Навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання
10	Практичний poradnik	Видання, розраховане на самостійне оволодіння будь-якими виробничо-практичними навичками
11	Підручник	Навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі, офіційно затверджене як таке
12	Хрестоматія	Навчальне видання літературно-художніх, історичних та інших творів чи уривків з них, які є об'єктом вивчення
13	Методичні рекомендації	Навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень із певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни, роду практичної діяльності, з метою виконання окремих завдань, певного виду робіт, а також заходів

Додатки

Продовження дод.. У Продовження табл. У1

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
14	Курс лекцій	Навчальне видання певного викладу тем навчальної дисципліни, визначених програмою
15	Текст лекцій	Навчальне видання викладу матеріалу певних розділів навчальної дисципліни
16	Конспект лекцій	Навчальне видання стислого викладу курсу лекцій або окремих розділів навчальної дисципліни
17	Навчальна програма	Навчальне видання, що визначає зміст, обсяг, а також порядок вивчення й викладання певної навчальної дисципліни чи її розділу
18	Практикум	Навчальне видання практичних завдань і вправ, що сприяють засвоєнню набутих знань, умінь та навичок
19	Словник	Довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними
20	Енциклопедія	Довідкове видання зведення основних відомостей з однієї чи усіх галузей знання та практичної діяльності, викладених у коротких статтях, розташованих за абеткою їхніх назв або у систематичному порядку
21	Енциклопедичний словник	Енциклопедія, статті якої викладені у стислій формі та розташовані за абеткою їхніх назв
22	Мовний словник	Словник переліку мовних одиниць з їхніми характеристиками або перекладом іншою (іншими) мовою (мовами)
23	Тлумачний словник	Мовний словник, що пояснює значення слів певної мови, надає граматичну, стилістичну характеристики, приклади застосування та інші відомості
24	Термінологічний словник	Словник термінів та визначень певної галузі знання
25	Розмовник	Популярний чи мовний словник загальнопобутової лексики, фразеології, що служить посібником зі спілкування
26	Довідник	Довідкове видання прикладного характеру, побудоване за абеткою назв статей або у систематичному порядку
27	Путівник	Довідкове чи рекламне видання відомостей щодо певного географічного пункту, культурно-освітньої установи чи заходу
28	Проспект	Довідкове та (чи) рекламне видання систематизованого переліку послуг, предметів чи опису однієї речі, що призначені для випуску, продажу або показу, а також видання з описом діяльності підприємства, організації чи установи
29	Каталог	Нормативне виробничо-практичне, довідкове та (чи) рекламне видання систематизованого переліку наявних речей і послуг

Класифікація непродовольчих товарів

*Закінчення дод. У
Закінчення табл. У1*

№ пор.	Вид	Загальна характеристика
30	Альбом	Книжкове або комплектне аркушеве образотворче видання, що має (або не має) пояснювальний текст
31	Атлас	Альбом зображень різних об'єктів (карти, креслення, малюнки тощо), котре пропонується з метою навчання або практичного використання
32	Афіша (оголошення)	Рекламне або довідкове аркушеве видання з інформацією щодо певного культурного заходу (події), призначене для розклеювання
33	Інформаційний листок	Реферативне неперіодичне видання відомостей щодо передового виробничого досвіду або науково-технічного досягнення
34	Документально-художнє видання	Літературно-художнє видання, основою якого є документи, опис реальних подій або фактів діяльності історичної особи
35	Науково-художнє видання	Літературно-художнє видання, основою якого є опис наукових фактів та фактів з історії науки
36	Альманах	Збірник літературно-художніх та (чи) науково-популярних творів, об'єднаних за певною ознакою
37	Антологія	Неперіодичний збірник вибраних літературно-художніх творів чи уривків з них
38	Монографія	Наукове книжкове видання певного дослідження однієї проблеми або теми, що належить одному чи декільком авторам
39	Автореферат дисертації	Наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня
40	Препринт	Наукове видання з матеріалами попереднього характеру, які публікуються до виходу у світ видання, у якому вони мають бути вміщені
41	Тези доповідей наукової конференції (з'їзду, симпозіуму)	Науковий неперіодичний збірник матеріалів попереднього характеру, таких як анотації, реферати доповідей, опублікованих на початку конференції (з'їзду, симпозіуму)
42	Матеріали конференції (з'їзду, симпозіуму)	Неперіодичний збірник підсумків роботи конференції, доповідей, рекомендацій та рішень
43	Збірник наукових праць	Підбірка матеріалів досліджень, виконаних у наукових установах, навчальних закладах чи товариствах
44	Статут	Офіційне видання зведення правил, які регулюють принципи організації та порядок діяльності
45	Інструкція	Офіційне чи нормативне виробничо-практичне видання правил регулювання виробничої та суспільної діяльності або користування виробами чи послугами

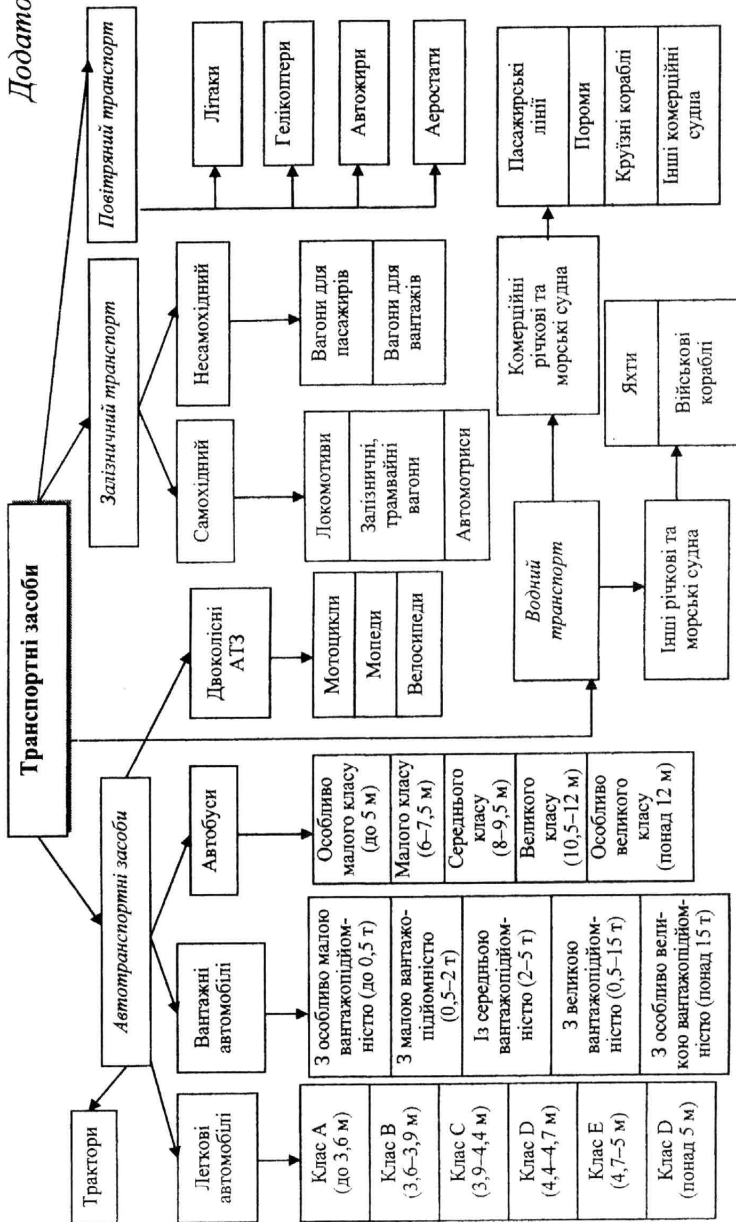
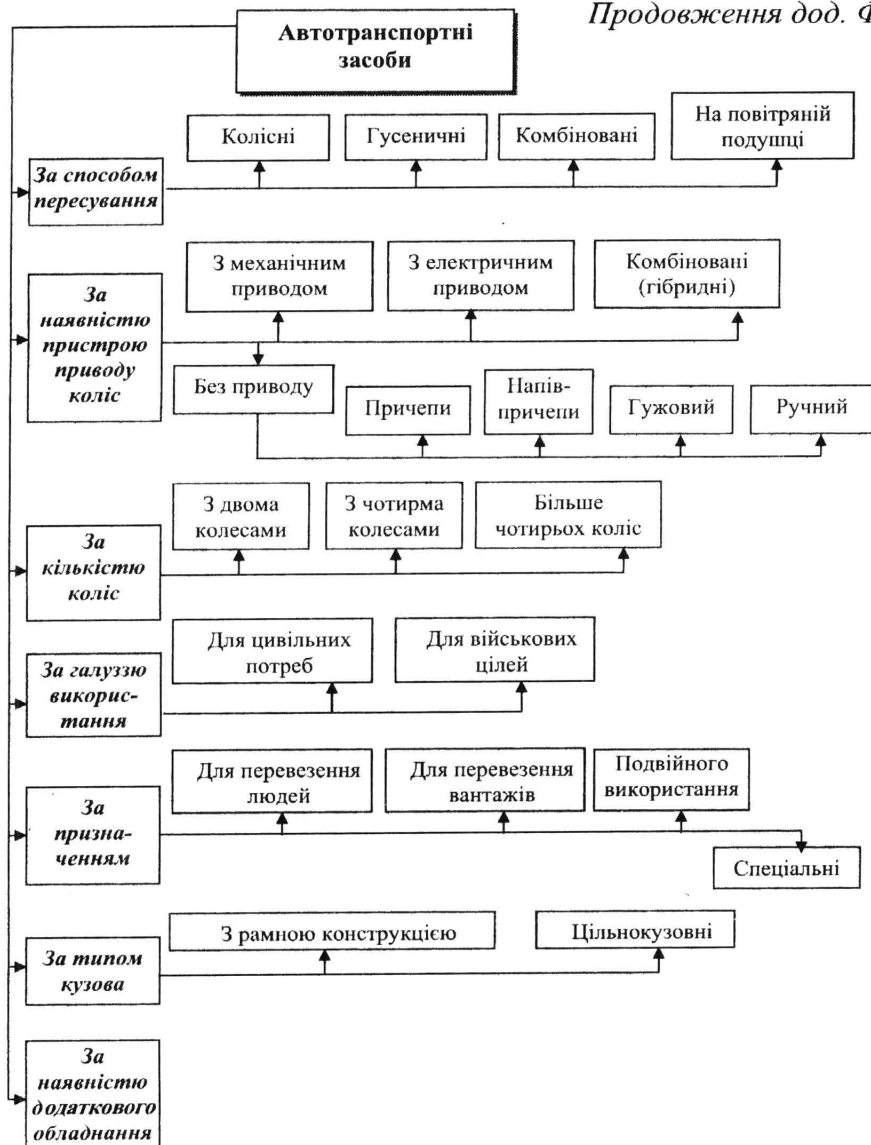

Рис. Ф1. Класифікація транспортних засобів

Класифікація непродовольчих товарів

Продовження дод. Ф

Рис. Ф2. Класифікація автотранспортних засобів

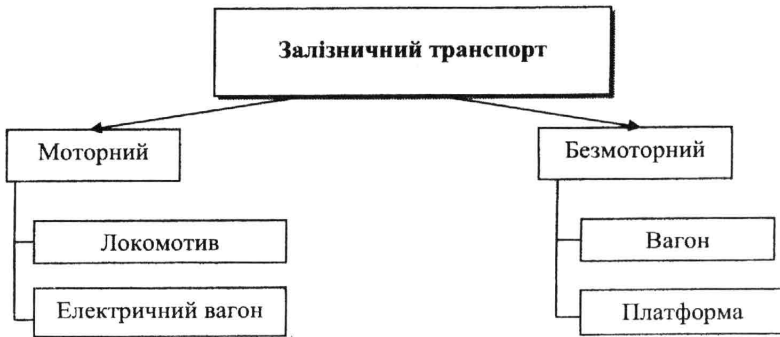

Рис. Ф3. Класифікація залізничного транспорту

Рис. Ф4. Класифікація повітряного транспорту

Класифікація непродовольчих товарів

Закінчення дод. Ф

Рис. Ф5. Класифікація водного транспорту

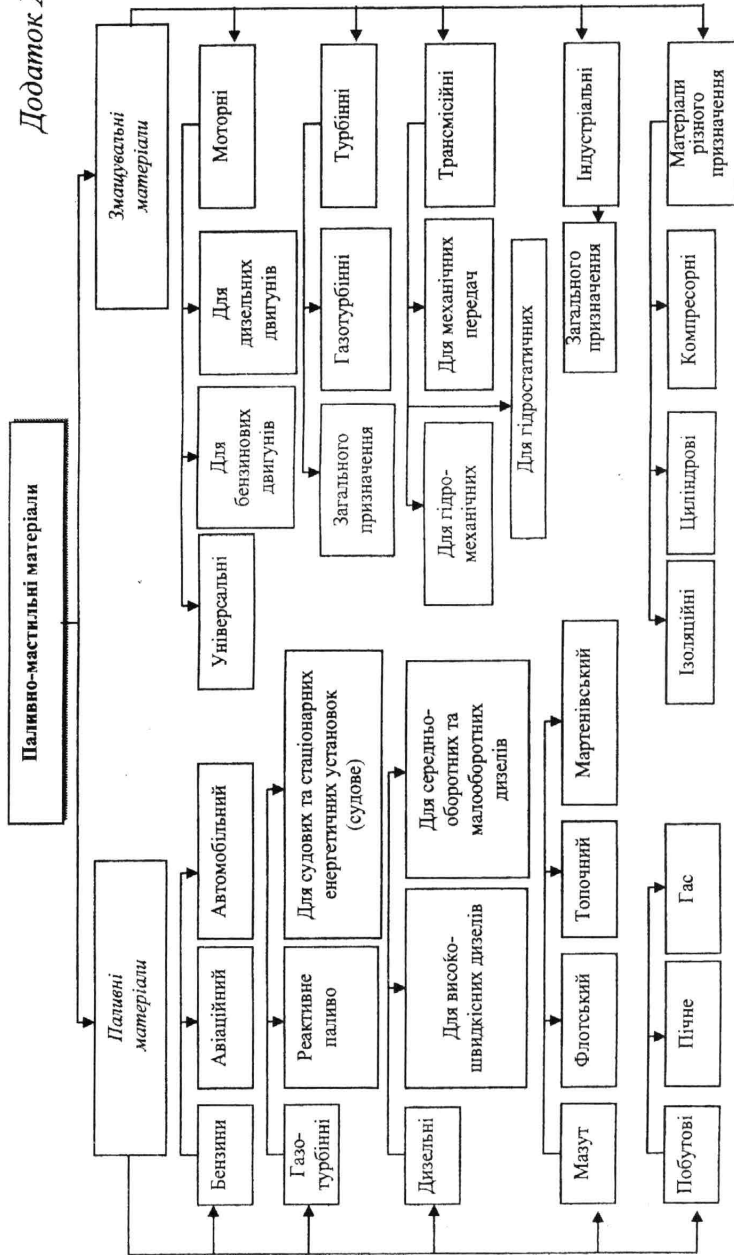

Рис. XI. Класифікація паливно-мастильних матеріалів

Наукове видання

МАЗАРАКІ Анатолій Антонович,
МЕРЕЖКО Ніна Василівна,
КОПТЮХ Леонід Андрійович,
ІНДУТНИЙ Володимир Васильович,
МОКРОУСОВА Олена Романівна,
КАЛУГА Ніна Василівна,
КАРАВАЄВ Тарас Анатолійович,
КОЛОМІЄЦЬ Тетяна Миколаївна,
ОСІЄВСЬКА Валентина Валеріївна,
ГЛУШКОВА Тетяна Геннадіївна,
СІМ'ЯЧКО Олена Іванівна,
ЧСРНЯК Людмила Володимирівна,
МИХАЙЛОВА Галина Миколаївна,
ГАЛЬКО Світлана Василівна,
ПРКОВИЧ Катерина Анатоліївна,
ЗОЛОТАРЬОВА Оксана Григорівна,
АНДРІЄВСЬКА Людмила Валентинівна,
СТРЕТОВИЧ Світлана Сергіївна,
ШУЛЬГА Ольга Сергіївна,
КОМАХА Володимир Олександрович

КЛАСИФІКАЦІЯ НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Монографія

Редактор Н.Ю. Ананьїна
Дизайн обкладинки Т.В. Матвієнко
Комп'ютерне верстання С.К. Слижень

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 30,59. Тираж 300 пр. Зам. 41.

Видавець і виготовлювач

Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4620 від 03.10.2013 р.